

LENIN

OPERE COMPLETE

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LENIN

OPERE
COMPLETE

28

TRADUCEREA ÎN LIMBA ROMÂNĂ
APARE ÎN URMA HOTĂRÎRII C. C.
AL P. M. R. EA A FOST ÎNTOCMITĂ
DUPĂ ORIGINALUL ÎN LIMBA RUSĂ,
ED. A V-A

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

OPERE
COMPLETE

EDIȚIA A DOUA

EDITURA POLITICA
BUCUREȘTI — 1965

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

VOL.

28

CAIETE DESPRE IMPERIALISM

EDITURA POLITICA
BUCUREȘTI — 1965

P R E F A Ț Ă

Volumul al douăzeci și optulea al Operelor complete ale lui V.I. Lenin cuprinde „Caiete despre imperialism“, în care locul principal îl ocupă materialele pregătitoare pentru lucrarea „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, scrisă în prima jumătate a anului 1916 și cuprinsă în volumul precedent, al 27-lea. În această lucrare, Lenin a făcut bilanțul dezvoltării capitalismului mondial în jumătatea de secol ce s-a scurs de la apariția „Capitalului“ lui Marx. Sprijinindu-se pe legile, descoperite de Marx și Engels, ale apariției, dezvoltării și declinului capitalismului, Lenin a supus pentru prima oară unei profunde analize științifice natura economică și politică a imperialismului — stadiul cel mai înalt și ultim al capitalismului. Generalizînd fenomenele noi din economia capitalismului mondial, Lenin demonstrează inevitabilitatea așezării în condițiile imperialismului a tuturor contradicțiilor inerente societății capitaliste; el caracterizează imperialismul drept capitalism parazitar, în putrefacție, muribund și dezvăluie condițiile pieirii lui, inevitabilitatea și necesitatea înlocuirii revoluționare a capitalismului printr-o orînduire socială nouă și progresistă — socialismul.

Cartea lui Lenin „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ este rezultatul unei munci imense și încordate. Dovada convingătoare și grăitoare a acestui fapt ne-o oferă „Caietele despre imperialism“, publicate în volumul de față. Studiind capitalismul în noua epocă istorică, Lenin a cercetat și a sintetizat un număr imens de materiale privind cele mai diverse probleme din domeniul

economiei și politicii imperialismului, a prelucrat critic datele din sute de cărți, disertații, broșuri, articole din reviste și ziare, culegeri statistice apărute în diferite țări și în numeroase limbi. „Caietele despre imperialism“ ale lui Lenin conțin extrase din 148 de cărți (dintre care 106 germane, 23 franceze, 17 engleze și 2 traduse în limba rusă) și din 232 de articole (dintre care 206 în limba germană, 13 în franceză și 13 în engleză), apărute în 49 de publicații periodice diferite (34 germane, 7 franceze și 8 engleze).

Deși nu reprezintă o lucrare încheată, „Caietele despre imperialism“ au totuși o valoare științifică imensă și aduc o importantă contribuție la dezvoltarea teoriei marxiste. Ele completează și explică pe larg principalele teze din lucrarea lui Lenin „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“. „Caietele despre imperialism“ conțin un foarte bogat material în legătură cu problemele teoriei leniniste a imperialismului și a revoluției socialiste, naturii economice și politice a imperialismului, dezvoltării inegale a țărilor capitaliste în epoca imperialismului, capitalismului monopolist de stat, strategiei și tacticii luptei revoluționare a proletariatului în noile condiții.

Marea importanță științifică a „Caietelor despre imperialism“ și deosebita lor valoare instructivă constă în faptul că ele ne dezvăluie laboratorul cercetărilor lui Lenin, caracterizează metodele folosite de Lenin în munca sa științifică, felul cum trata materialul studiat, arătându-ne metodologia analizei leniniste a faptelor economice și istorice, a datelor statistice.

Un interes deosebit prezintă materialele pregătitoare, care ne arată cum a elaborat Lenin planul cărții sale „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, de la prima schiță (abordarea temei), care conține o enumerare aproximativă a problemelor, și pînă la planul amănunțit al cercetărilor și structura detaliată a cărții, cu cuprinsul amănunțit al fiecărui capitol (vezi volumul de față, p. 91, 172, 177—178, 207—220).

La baza analizei leniniste a capitalismului monopolist stau numeroase date și fapte. Lenin a considerat lipsit de temei și antiștiințific procedeul de a desprinde fapte răzlețe, de a jongla cu exemple. Cercetarea științifică, ne învață Lenin, trebuie să se

sprijine pe un fundament de fapte exacte și incontestabile, luate în ansamblul lor, în conexiunea lor. „Pentru ca aceasta să reprezinte într-adevăr o temelie trebuie să luăm nu fapte izolate, ci toate faptele referitoare la problema analizată fără nici o excepție...” (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 351).

„Caietele despre imperialism” ne arată cum pregătește Lenin un fundament temeinic din ansamblul datelor exacte (fapte și cifre) necesare pentru studierea multilaterală a imperialismului. Lenin folosește toate izvoarele mai importante ale literaturii mondiale din domeniul economiei și al tehnicii, al istoriei contemporane și al geografiei, al politicii și diplomației, al mișcării muncitorești și de eliberare națională în epoca capitalismului monopolist.

Lenin a atribuit o foarte mare importanță bibliografiei; el studia sistematic cataloagele multor biblioteci, parcurgea bibliografia și era la curent cu noutățile apărute. Când studia o carte, Lenin își nota izvoarele folosite în lucrarea respectivă și apoi studia aceste izvoare. Multe pagini din „Caiete despre imperialism” conțin o enumerare a diferitelor izvoare.

În „Caiete despre imperialism” se reflectă diferitele stadii de cercetare a izvoarelor (de la consultarea prealabilă și selecționarea lor pînă la analizarea lor amănunțită, cu extrase și observații). „Caietele” ne arată cum din vastul material al numeroaselor izvoare cercetate de el, Lenin alegea datele autentice care caracterizează fenomenele esențiale și tipice proprii capitalismului monopolist. „Autorul... dă o mulțime de amănunte inutile, plicticoase; le omit”, scrie Lenin despre una din cărți (volumul de față, p. 73). În legătură cu un alt izvor, el observă că acesta cuprinde „o culegere dintre cele mai îngrijite, cuprinzînd o bogăție de date ((o sumedenie de cifre de bază))... Aleg ceea ce e mai important” (p. 452). În numeroase cazuri, Lenin întocmește el însuși rezumate și tabele pe baza unor date răslețe, culese din izvorul respectiv.

Cercetînd diferitele izvoare, ale căror autori erau economiști și istorici burghezi și mic-burghezi, financiari și politicieni, refor-

miști și revizionști, Lenin aplică întotdeauna cu strictețe principiul marxist de a verifica cu rigurozitate și de a prelucra critic datele oamenilor de știință burghezi. „În linii generale, profesorii de economie nu sînt decît slujitorii docti ai clasei capitaliștilor“; „nimic“ din ceea ce spun ei „nu poate fi crezut atunci cînd vine vorba de teoria generală a economiei politice“; atunci însă cînd ei dau lucrări în domeniul cercetărilor de specialitate, al cercetării faptelor, sarcina pe care trebuie să și-o pună marxistii este „de a ști să-și însușească și să prelucreze... rezultatele obținute de acești «slujitori» (nu veți face, de pildă, nici un pas în domeniul cercetării noilor fenomene economice dacă nu veți utiliza lucrările acestor slujitori) și de a ști să rezeze tendințele reacționare ale acestora, de a ști să-și promoveze linia lor proprie și să lupte împotriva întregii linii a forțelor și a claselor dușmane nouă“ (V.I. Lenin. Opere complete, vol. 18. București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 359, 360).

„Caietele despre imperialism“ constituie un model de asemenea atitudine față de literatura burgheză și reformistă. În observațiile făcute cu ocazia studierii izvoarelor, Lenin demască tendințele reacționare ale ideologilor burghezi și ale apologeților reformiști ai imperialismului. În același timp însă, el analizează cu atenție datele factice cuprinse în izvoarele menționate. Studiind cartea „de cinci sute de pagini“ a prof. Robert Liefmann „Societățile de participare și finanțare“, Lenin notează în caiet: „Autorul e un prost fără pereche; tot timpul se ocupă de niște definiții cît se poate de neghioabe, care converg toate spre cuvîntul «substituție». Valoroase sînt datele factice, în cea mai mare parte cu totul brute“ (volumul de față, p. 349). Datele statistice conținute în această carte, verificate și completate după alte izvoare, sînt folosite de Lenin în lucrarea „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ atunci cînd caracterizează concentrarea tot mai mare a producției și creșterea veniturilor realizate de marile monopoluri. Conspicând cartea „Imperialismul britanic“ de Schulze-Gaevernitz, apologet înfocat al imperialismului german, el scrie despre autor: „Mare nemernic, trivial, kantian, e pentru religie, șovinist; a adunat o serie de fapte extrem de interesante despre imperialismul englez și a scris o carte vioaic, de loc plictisitoare. A călătorit prin

Anglia, a adunat mult material și o mulțime de observații. D-lor englezi, ați jefuit destul, acum lăsați-ne și pe noi să jefuim, «sfindind» acest jaf cu Kant, cu d-zeu, cu patriotismul și știința = iată care este în esență poziția acestui «savant»!! (E și multă flecăreală de prisos)“ (p. 424). Lenin folosește în cartea sa materialul faptic din acest izvor cu privire la imperialismul englez.

Lenin relevă meritele cercetătorilor care au apreciat just unele fenomene proprii capitalismului monopolist. În „Caiete despre imperialism“ sînt citate numeroase păreri exprimate de oameni de știință și politicieni burghezi din diferite țări despre anumite fenomene ale vieții economice și politice din epoca capitalismului contemporan. Ei nu au fost însă în stare să dea o caracterizare științifică a imperialismului ca fiind un anumit stadiu de dezvoltare a capitalismului. Or, fără o astfel de apreciere și explicare a naturii imperialismului nu puteau fi just înțelese nici diferitele trăsături și simptome ale capitalismului monopolist.

Studiind ansamblul datelor și faptelor certe în conexiunea lor, Lenin dezvăluie tendințele obiective și legitățile fenomenelor imperialismului. În „Caiete despre imperialism“, el urmărește cu cea mai mare grijă apariția și dezvoltarea principalelor trăsături caracteristice ale capitalismului monopolist: concentrarea producției și a capitalului, ajunsă la o treaptă de dezvoltare atît de înaltă, încît a dat naștere monopolurilor, care au un rol hotărîtor în viața economică; contopirea capitalului bancar cu cel industrial și crearea unei oligarhii financiare; exportul de capital, care, spre deosebire de exportul de mărfuri, a căpătat o importanță deosebit de mare; constituirea de uniuni monopoliste internaționale ale capitaliștilor; terminarea împărțirii teritoriale a globului pămîntesc de către cele mai mari puteri capitaliste și lupta dintre ele pentru o reîmpărțire a lumii; creșterea parazitismului și a putrefacției capitalismului.

Pe baza unui material faptic extrem de vast sînt dezvăluite profundele contradicții ale imperialismului. Lenin arată că pentru imperialism sînt caracteristice atotputernicia și dominația capitalului financiar și a monopolurilor, că specificul politic al imperialismului este reacțiunea pe toată linia. În „Caiete despre imperialism“, latura politică a imperialismului este expusă mult

mai pe larg decât în „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, lucrare scrisă pentru a fi editată legal și în care s-a ținut seama de restricțiile cenzurii.

În „Caiete despre imperialism“, Lenin a rezervat un loc important problemei coloniale; este oglindită lupta înverșunată a puterilor imperialiste pentru colonii și sînt dezvăluite metodele de jefuire și de subjugare a popoarelor din Asia, Africa și America Latină de către imperialiști. Lenin demască slugărnicia oportuniștilor din diferite țări față de burghezia lor imperialistă care justificau războaiele coloniale de cotropire, și, prin flecăreli mincinoase despre rolul „civilizator“ al imperialismului în colonii, despre „utilitatea economică de însemnătate mondială“ a cotropirii coloniilor și a țărilor slab dezvoltate de către imperialiști, căutau să înfrumusețeze regimul bestial instaurat de colonialiști (vezi p. 78, 81, 217, 401, 501 și altele). Viața a confirmat pe deplin previziunea leninistă despre inevitabilitatea ascuțirii contradicțiilor dintre cotropitorii imperialiști și popoarele din colonii, despre întreprinderea luptei de eliberare duse de popoare împotriva sclaviei coloniale. Revoluțiile de eliberare națională mătură sistemul colonialist, subminînd temelii imperialismului.

Dezvăluind trăsăturile fundamentale ale celui mai înalt stadiu al capitalismului, proprii tuturor țărilor imperialiste, Lenin caracterizează, totodată, și particularitățile imperialismului din diferitele țări — Anglia, Franța, S.U.A., Germania, Japonia și altele. „Caietele despre imperialism“ conțin un material important care caracterizează capitalismul monopolist din Rusia. În cartea sa „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ — lucrare destinată publicării legale —, Lenin a fost nevoit să-și formuleze observațiile cu privire la imperialismul rus, în general, și la politica de cotropire a Rusiei țariste, în special, „cu maximum de prudență“, servindu-se de „aluzii, de limbajul esopic — blestematul limbaj esopic — la care țarismul silea pe toți revoluționarii să recurgă ori de cîte ori luau pana în mîină ca să scrie o lucrare «legală»“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 309). În „Caiete despre imperialism“, Lenin citează un mare număr de fapte referitoare la diferitele aspecte ale imperialismului rus, făcînd o apreciere a lor.

„Caietele despre imperialism“ constituie un exemplu strălucit de legătură indisolubilă între obiectivitatea riguroasă și partinitatea în știință; principala trăsătură a caietelor este caracterul lor combativ și ofensiv îndreptat împotriva ideologilor burgezi și mic-burgezi, a reformiștilor și oportuniștilor, care prezintă imperialismul în culori trandafirii. O deosebită atenție acordă Lenin demascării „kautskismului“; el critică cu asprime pe lacheii imperialismului deghizați în marxiști. Sub aparența unei „critici“ a imperialismului, kautskiștii se străduiau să „dezvinovățească“ capitalismul și se pronunțau „pentru un capitalism curățel, pomădat, moderat și cumsecade“ (volumul de față, p. 91). Printr-o analiză științifică a imperialismului, confirmată de realitatea vie a capitalismului contemporan, Lenin a dovedit inconsistența și caracterul reacționar al teoriei kautskiste a ultraimperialismului. În „Caiete despre imperialism“ se arată că, în loc să ducă o luptă revoluționară pentru răsturnarea imperialismului, oportuniștii și revizioniştii militeză pentru o împăcare cu capitalul; ei denaturează esența imperialismului ca ultim și cel mai înalt stadiu al capitalismului, ca perioada de declin a capitalismului mondial. „Lupta împotriva imperialismului fără lupta și ruptura cu oportunismul este o înșelăciune“, scrie Lenin în schița de plan pentru „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ (p. 218).

„Caietele despre imperialism“ sînt și astăzi o armă de luptă a marxismului revoluționar. Ele ajută partidele comuniste și muncitorești în lupta pe care o duc împotriva ideologiei reacțiunii imperialiste, împotriva reformismului și revizionismului contemporan.

Pentru analiza stadiului celui mai înalt al capitalismului, Lenin folosește în „Caietele“ sale și în cartea despre imperialism mai ales materiale factive și date statistice din perioada dinaintea primului război mondial. Noile date ale economiei capitaliste confirmă întru totul analiza leninistă a imperialismului. În Programul P.C.U.S. adoptat de Congresul al XXII-lea se subliniază că analiza leninistă și concluziile trase cu privire la principalele legități ale capitalismului în ultimul său stadiu sînt confirmate de realitățile capitalismului contemporan. Noile fenomene în dezvoltarea imperialismului sînt: adîncirea contradicțiilor inerente lui, dezvoltarea în continuare a trăsăturilor fundamentale ale imperialismului, arătate de Lenin. Capitalismul monopolist contem-

poran se caracterizează prin intensificarea concentrării producției și circulației în mâna oligarhiei financiare; se intensifică reacțiunea politică în toate direcțiile, fapt pe care Lenin l-a considerat drept una dintre cele mai importante trăsături ale imperialismului; capitalul monopolist și-a instaurat dictatura asupra societății. Se accentuează parazitismul și putrefacția capitalismului, ceea ce-și găsește o expresie deosebit de pregnantă în militarizarea economiei.

Viața confirmă pe deplin caracteristica leninistă a imperialismului ca ultim stadiu al capitalismului. Contradițiile profunde și ascuțite, care sapă și distrug temeliile imperialismului, duc în mod inevitabil la slăbirea și pieirea lui. După răsturnarea capitalismului în Rusia, China și într-un șir de alte țări din Europa și Asia, după prăbușirea sistemului colonial, imperialismul a intrat în perioada de declin, el și-a pierdut irevocabil puterea asupra majorității omenirii. Orientarea principală a dezvoltării istorice a omenirii o determină acum sistenul mondial socialist.

Volumul de față cuprinde 20 de caiete ale lui Lenin despre imperialism, publicate pentru prima dată în 1933—1938, în „Culegeri din Lenin“, vol. XXII, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX și XXXI. Caietul „δ“ („delta“) a fost publicat pentru prima oară în traducere rusă în 1938, în revista „Proletarskaia Revoluția“ nr. 9, p. 171—184, deoarece a fost găsit mai târziu. În 1939, toate aceste materiale au format cuprinsul unei cărți apărute sub titlul „Caiete despre imperialism“ (pregătită pentru tipar de N.A. Podvoiskaia).

În această carte, primele 15 caiete, însemnate cu litere din alfabetul grecesc, sînt dispuse în ordinea de numerotare alfabetică stabilită de Lenin. Aceste caiete au fost folosite de Vladimir Ilici la întocmirea planului lucrării sale „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, precum și în lucrarea propriu-zisă. Ultimele 5 caiete n-au fost numerotate de Lenin, iar în carte sînt așezate în ordine cronologică, după caietele numerotate. În afară de caiete, cartea cuprinde diferite însemnări făcute de Lenin în anii 1912—1916 și care, sub raportul conținutului, au o contin-

gență nemijlocită cu „Caietele“, reprezentînd continuarea elaborării științifice a teoriei imperialismului și a revoluției socialiste. Ele au fost publicate în vol. XXIX și, în parte, în vol. XXX ale „Culegerilor din Lenin“.

Toate denumirile caietelor au fost date de Lenin. Extrasele din diferitele cărți și articole, schițele și indicii de publicații poartă titluri speciale, luate din sumarele caietelor întocmite de Lenin sau din textul extraselor.

Extrasele care alcătuiesc „Caietele despre imperialism“ au fost făcute de Lenin în limba originalului. În carte, toate extrasele sînt date în traducere.

În carte au fost păstrate caracteristicile însemnărilor făcute de Lenin în manuscrisele caietelor sale: felul cum a dispus materialul, sublinierile marginale și cele făcute în text. Sublinierile din text sînt redade cu diferite caractere de litere: cuvintele subliniate cu o linie dreaptă sînt tipărite cu litere *cursive*; cele cu două linii drepte — cu *cursive rărite*; cele cu trei — cu *aldine drepte*; cele cu patru — cu *aldine drepte rărite*; cele cu o linie ondulată — cu *aldine cursive*; cele cu două linii ondulate — cu *aldine cursive rărite*.

Cu puține adăugiri și schimbări, „Caietele despre imperialism“ au fost reproduse în volumul al 39-lea al ediției a patra a Operelor lui V.I. Lenin, apărut în 1960*. Întregul text al acestei ediții a fost confruntat din nou cu manuscrisele lui V.I. Lenin și cu izvoarele originale.

În notele de subsol se fac trimiteri la lucrarea „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ și la alte lucrări ale lui Lenin. În felul acesta este arătată legătura indisolubilă dintre „Caiete“ și lucrare și se poate vedea în mod concret cum a folosit Lenin materialele pregătitoare la elaborarea lucrării sale științifice despre imperialism.

În volumul de față au fost incluse două extrase care nu au intrat în volumul al 39-lea al Operelor: „Alimentația poporului. Alimentația publică“, care spulberă mitul despre „egalitatea“ consumului în capitalism, și un extras din ziarul „Basler Vorwärts“ despre capitalul elvețian în străinătate.

---

* Vezi ediția română: V. I. Lenin. Opere, vol. 39, București, Editura poetică, 1962, — *Noia trad.*

N-au fost incluse în volumul de față următoarele lucrări apărute ca materiale pregătitoare în volumele 26, 27 și 30 ale Operelor complete: „Planul articolului despre înfrângerea propriei țări în războiul imperialist“, materiale „Pentru un referat cu tema «Imperialismul și dreptul națiunilor la autodeterminare»“, pentru articolul „Imperialismul și scindarea socialismului“, „Imperialismul și atitudinea față de el“.

Aparatul științific-informativ al volumului a fost lărgit și completat cu materiale noi.

*Institutul de marxism-leninism
de pe lângă C.C. al P.C.U.S.*

CAIETE
DESPRE IMPERIALISM¹

*Scriș în 1915—1916 în limbile rusă,
germană, engleză și în alte limbi*

*Publicat pentru prima oară în
1933—1938, în „Culegeri din Lenin”,
vol. XXII, XXVII, XXVIII, XXIX,
XXXI. Caietul „8” a fost publicat
pentru prima oară în 1938,
în revista „Proletarskaia
Revoluțiia” nr. 9*

Se tipărește după manuscris

*Extrasele și însemnările
făcute în limbi străine
se dau în traducere*

CAIETUL

„α“
(„ALFA“)

Cuprins

Caietul α. P. 1—48

Literatura economică contemporană

Cuprins:

- 1—3*. Sfârșitul lucrării lui *Schulze-Gaevernitz* (din „*Economia socială*“**) + 31 — 35 (*Vogelstein*).
4. Schiță a articolului despre lupta împotriva „mლაჭინი“. ((Însemnări despre kautskism.))
5. Bibliografie.
6. Ravesteijn despre problema balcanică („*Die Neue Zeit*“, 1913).
- 7—8. *Werner* despre concentrarea în industria minieră din Ruhr („*Die Neue Zeit*“, 1913).
9. Meyer (plasamentul de capital) și bibliografie.
10. —
- 11—12. *Liefmann* despre comerțul cu metale la Frankfurt.
- 13—14. Oameni de știință burghezi despre lupta împotriva imperialismului. („*Rase subjugate*“.)
15. Moride — „*Firmele cu sucursale*“.
16. Bibliografie.
17. Idem.
18. *Schilder*. Vol. 5 din „*Weltwirtschaftliches Archiv*“ (lucrarea nu este a lui).
19. Însemnări din „*Nașe Slovo*“...
20. —
21. Bibliografie.

* Paginile manuscrisului din caietul lui Lenin. — *Nota red.*** Titlurile lucrărilor folosite de Lenin în prezentul volum au fost traduse în limba română în toate cazurile în care în original au fost traduse în limba rusă. — *Nota trat.*

22. Suma capitalurilor în societățile pe acțiuni.
 23 28. *Kestner*. „Necesitatea organizării“.
 29. „Wiener Arbeiter-Zeitung“ despre băncile vieneze.
 30. „The Annals of the American Academy“.
 31—35. Sfârșitul extraselor din „*Economia socială*“.
 36. —
 37. Bibliografie.
 38. *Stillich*. „Banii și băncile“.
 + 41—42.
 39—40. *Liefmann*. „Cartelurile și trusturile“.
 43—48. Din „*Economia socială*“ ... (*Schulze-Gaevernitz*).
 { + 1—3 }
 { și 31—35 }

Bibliografie:

p. 5.	p. 21+32	p. 44.
p. 9.	p. <u>37</u> N.B.	p. 46.
p. 17 + 16.	p. 38.	p. 48.

SCHIȚĂ A ARTICOLULUI DESPRE LUPTA
 ÎMPOTRIVA „MLAȘTINII“

(ÎNSEMNĂRI DESPRE KAUTSKISM)²

Lupta noastră împotriva „mlaștinii“.

Mlaștina = K. Kautsky, Huysmans etc.

Însemnătatea deosebirii dintre Plehanov, Hyndman, Heine, pe de o parte, și K. Kautsky, Vandervelde etc. pe de alta. 2 „*n u a n ț e*“.

Eclectică în loc de dialectică. „Linia de mijloc“: „concilierea“ extremelor, lipsa unei concluzii clare, precise, categorice, oscilări.

Concilierea și atenuarea contradicțiilor de clasă *în vorbă* și *ascuțirea lor în fapt*.

Concilierea cu oportunismul.

Estomparea profundelor divergențe teoretice și politice-practice cu oportunismul.

Renunțarea (renegarea) la punctul de vedere din „Drumul spre putere“ și la esența *revoluționară* (și la tactica revoluționară) a Manifestului de la Basel³...

Deosebirea dintre noțiunea de „centru marxist“ (= politică *de sine stătătoare*, idei de sine stătătoare, teorie de sine stătătoare) și cea de „măștină“ (= șovăieli, lipsă de principialitate, „placă turnantă“ („Drehscheibe“), giruetă).

Organizația ilegală.

Munca în rîndurile armatei.

Sprijinirea și dezvoltarea acțiunilor de masă.

|| *Optimism oficial:*
|| mersul obiectiv al lucrurilor...
|| totul *trebuie* să meargă spre
|| mai bine.
|| „Proletariatul“ și „lupta de clasă“
|| „în general“.
|| „Procesul“

N.B. ||
|| cf. Martov despre „lipsa de per-
|| spectivă“ a socialismului,
|| *dacă*... oportunismul e lip-
|| sit de perspectivă!!!

Esența „luptei împotriva măștinii“ trebuie să o constituie nu negarea activității legale și a *luptei* pentru reforme, ci admiterea activității *revoluționare* menționată mai sus.

Posibilitatea contopirii socialismului cu sindicalismul în condițiile existenței unei linii de demarcație noi, mai profunde.

Parlamentarismul și un alt mod de a-l concepe. „Parlamentarismul ilegal“.

BIBLIOGRAFIE

Din cărțile *de filozofie* de la Biblioteca *cantonală* din Zürich:

Gideon Spicker. „Raportul dintre științele naturii și filozofie“ (în special versus Kant și „Istoria materialismului“ de Lange).
8°. Berlin, 1874.

Hegel. „Fenomenologie“ (ed. Bolland. 1907).

Erich Kaufmann. „Puterea externă și puterea colonială a Statelor Unite ale Americii“. Leipzig, 1908 (în: „Studii cu privire la dreptul public și dreptul internațional“, partea I). Studiu *juridic*.
Politica imperialistă a generat în America problema coloniilor.

Biblioteca cantonală (Zürich).

„Journal asiatique“ (Paris, 1857 — pînă în 1913 și tabelul seriei a 10-a. + seria a 11-a, vol. 1, 2.)

„Giornale della società asiatica italiana“. Vol. 1 (1887) — vol. 26 (1913/4).

Kuznețov. „Lupta dintre civilizații și dintre limbi în Asia centrală“. (Disertație.) 8°. Paris, 1912.

Lehmann-Haupt. „Armenia“. 8°. Berlin, 1910.

Büchler. „Congo — statul lui Leopold“. Zürich, 1912. 1914.

Fraisse. „Situția internațională a țărilor dependente din bazinul fluviului Congo, împărțirea lor“. 1907.

Kate Brousseau. „Educația negrilor în Statele Unite“. Disertație. Paris, 1904. („Lucrări și referate americane cu privire la educație“.)

„Recensămîntul din India“. (1911. Bombay, 1911.)

Moffet. „Americanizarea Canadei“. Disertație. New York, 1907.

Patouillet. „Imperialismul american“. (Disertație. Dijon, 1904.)

Ed. Dettmann. „Înflorirea Braziliei văzută de germani“. 1908.

Hishida. „Situția internațională a Japoniei ca mare putere“. New York, 1905.

Lefèvre. „Căile ferate ca mijloc de pătrundere în China de sud“. Disertație. Paris, 1902.

Russier. „Împărțirea Oceaniei“. Disertație. Paris, 1905.

RAVESTEIJN DESPRE PROBLEMA BALCANICĂ

W. van Ravesteijn. „Probleme balcanice“. „Die Neue Zeit“, 1913 (anul XXXI, vol. 1), 15.XI.1912.

N.B. | „O astfel de federație“ (o federație a țărilor balcanice care să cuprindă și Turcia) „ar putea să satisfacă necesitățile culturale ale acestei regiuni unitare din punct de vedere geografic, să ridice un obstacol de neînvins în calea expansiunii imperialismului european, precum și a Rusiei, care este o putere mondială. Orice altă soluționare a problemelor balcanice nu poate avea decît un caracter provizoriu și nu

poate satisface mult timp interesele tuturor raselor și națiunilor care locuiesc acolo“ (p. 228).

„Imperialismul european și țarismul se vor opune, firește, din răspuțeri creării unei federații a tuturor țărilor balcanice. Interesul lor comun este și rămîne înțefirea vrăjbei și a rivalității dintre aceste popoare și Turcia, pentru a putea exploata mai lesne aceste teritorii ca regiuni coloniale. Vor înțege oare oamenii de stat din Turcia și din statele balcanice că au interese comune și vor pune ei oare capăt acestui război de exterminare, apropiindu-se unii de ceilalți? Dacă nu o vor face, ei vor jertfi interesele popoarelor lor capitalismului european și intereselor dinastiilor balcanice“ (p. 229).

WERNER DESPRE CONCENTRAREA ÎN INDUSTRIA MINIERĂ DIN RUHR

G. Werner. „Concentrarea capitalului în industria minieră din Ruhr“. „Die Neue Zeit“, 1913, p. 138 (25.X.1912).

Regiunea *R u h r*:

1) Grupul „Deutsche Bank“.

4 persoane dețin posturi de directori și sînt membri în consiliile de administrație a 4 bănci:

(α) „Deutsche Bank“	toți 4	}
(β) „Essener Kreditanstalt“	2 dintre ei	
(γ) „Essener Bankverein“	2 „ „	
(δ) „Bergisch-Märkische Bank“	2	

Minele care intră în „sfera de influență“ a acestei bănci:

20 de mine — 66 233 de muncitori; 18.₆ mil. tone (1907) ||
72 594 de muncitori; 19.₃ mil. tone (1910) ||

2) Grupul „Dresdner Bank“ și „Schaaffhausenscher Bankverein“
9 persoane dețin posturi de directori și sînt membri în consiliile de administrație ale ambelor bănci.

În sfera de influență a acestui grup se află:

7 mine... 23 269 de muncitori — 5.₉₈ mil. tone (1907) ||
27 963 de muncitori — 7.₂ mil. tone (1910) ||

Mine?
„Werke“ sau
„Zechen“

Magnații capitalului	Principalele bănci	Firma, numărul minelor etc.	1910		
			Muncitori (mii)	Tone (milioane)	
4 persoane „uniunea personală“ a 4 bănci	„Deutsche Bank“ + alte 3 bănci	(„Deutscher Bank- konzern“) (20 de mine)	α	72.6	19.
Haniel		Proprietate privată și mina „Gute Hoff- nungshütte“ (2 mine)	γ	35.1	9.9
Kirdorf	„Discontoge- sellschaft“	„Gelsenkirchener Bergwerks-Aktien- Gesellschaft“	δ (1)	34.4	8.
Stinnes	„Discontoge- sellschaft“	Proprietate privată și „Deutsch-Lu- xemburger“	δ (2)	34.6	9.1
	„Berliner Han- delsgesellschaft“	„Harpener Bergbau- Aktien-Gesell- schaft“	ε (1)	25.9	7.
9 persoane „uniune personală“	„Dresdner Bank“, „Schaaffhausen- scher Bankverein“ „Berliner Han- delsgesellschaft“	„Dresdner-Scha- affhausensche Banken“ „Hibernia Aktien- Gesellschaft“	β (7)	28.0	7.2
		Thyssen	γ (1)	16.2	3.9
		Krupp	γ (1)	12.2	3.1
		Statul	(1)	11.1	2.3
		Σ* =		288.5	75.9
		În total, în regiunea Ruhr		354.2	89.3
		% deținut de aceste firme		81.5	85

	Numărul minelor	Muncitori (mii)	Mil. tone	
α)	20	72.6	19.3	„Deutsche Bank“
β)	7	28.0	7.2	„Dresdner Bank“ + „Schaaffhau- senscher Bankverein“
γ)	4	63.5	16.9	3 magnați
δ)	3	69.0	17.6	„Diskontogesellschaft“
ε)	2	44.2	12.5	„Berliner Handelsgesellschaft“
Statul)	1	11.1	2.3	

* - Total. - Nota trad.

„În industria minieră din Ruhr, interesele întregului popor vin în conflict cu interesele unui mănunchi de capitaliști, al căror număr abia dacă ajunge la o sută“ (p. 144).

În acest articol se pune, printre altele, problema dacă sindicatul se va reface sau nu. De verificat în „Conrads Jahrbücher“ pe această perioadă (X—XII.1912 etc.).

MEYER (PLASAMENT DE CAPITAL) ȘI BIBLIOGRAFIE

Bibliografie

Dr. A. Meyer. Redactor responsabil al rubricii comerciale a ziarului „Neue Züricher Zeitung“. „*Plasament de capital*“. (Zürich, 1912).

O cărțuție a unui „practician“: sfaturi pentru capitaliști. O statistică a profiturilor societăților pe acțiuni, p. 130—132.

În 1893/1902 au fost fondate în Anglia 38928 de societăți, dintre care 14538 = 37% au fost nevoite să lichideze afacerile!! În Franța, numărul societăților care au dat faliment este de aproximativ 10% (Leroy-Beaulieu).

A nota din bibliografie:

Wilhelm Gehrden. „Secretul succesului la bursă“. Berlin. (social-democrat?)

privat-speculant german, care împărtășește din „experiența sa“. p. 139: la bursă câștigă „un număr cu totul infim“.

p. 149: din 50 de tranzacții în care se speculează pe diferențe de curs numai 1 se soldează cu câștig. ((Numeroase exemple de escrocherii etc. etc.))

Africanus. „Acțiunile minelor de aur ca plasament de capital“. Leipzig. Ediția a 2-a. 1911.

W. Ruppel. „Operații cu hîrtii de valoare miniere“. Jena, 1909.

René Nouel. „Societățile pe acțiuni“. Paris, 1911.

- ?J. Steiger. „Trusturile și cartelurile în străinătate și în Elveția“. Zürich.
- H. Albert. „Evoluția istorică a ratei dobânzii în Germania. 1895—1908“.
- Curle. „Minele de aur din lume“. Londra, 1902.
- Gumpel. „Speculația cu hîrțile de valoare ale minelor de aur“ (Freiburg, 1903).
- Th. Huber. „Cum trebuie citit un bilanț?“ (Stuttgart, 1910).
- Robert Stern. „Bilanțul comercial“ (Leipzig, 1907).
- H. Brosius. „Bilanțul“. (Leipzig. 1906.)

LIEFMANN DESPRE COMERȚUL CU METALE
DE LA FRANKFURT

Robert Liefmann. „Organizarea internațională a comerțului cu metale de la Frankfurt“. „Weltwirtschaftliches Archiv“, vol. I, Jena, 1913, p. 108 și urm.

Întreprinderile *Merton* (familie anglo-germană) s-au transformat în concernul Merton.

„În total, în concernul Merton au fost investite — bineînțeles, în afara averii particulare a capitaliștilor care se află îndărătul acestui concern — **peste 200 de milioane de mărci**“ (p. 121).

„Comerțul cu metale de la Frankfurt, la care mai participă, de altfel, și alte câteva firme de importanță destul de mare, cuprinde deci, efectiv, prin întreprinderile sale, în special prin cele ale concernului Merton, întreaga lume“ (p. 122).

Schema (p. 120): [vezi p. 11. — *Nota red.*]

Denumirea orașelor a fost introdusă de mine.

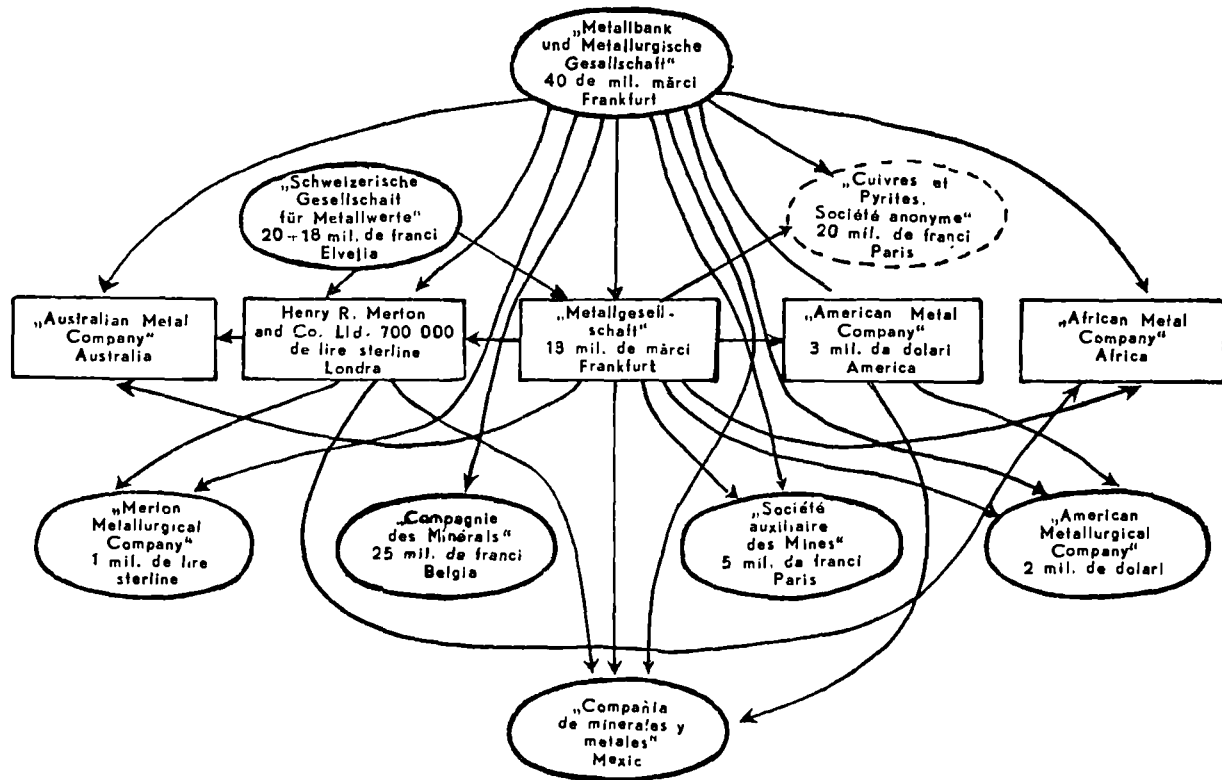
Capitalul comercial (al lui Merton) s-a transformat aici în capital productiv.

„Trăsătura caracteristică a comerțului modern cu ridicata, valabilă pentru aproape toate ramurile sale, este **pătrunderea lui în producție**“ (p. 111).

După industria *electricității* („Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft“ în Germania, „General Electric Company“ în America etc.), comerțul cu metale (în special cel cu cupru, zinc, plumb, metale

Săgețile indică direcția controlului

nobile, al cărui centru principal este Frankfurt) constituie, poate, „domeniul cel mai internațional al vieții de afaceri din Germania“ (109).

Dr. Wilhelm Merton, care actualmente se află în fruntea acestei societăți (membru în consiliul de administrație al celor mai multe societăți), își are sediul la Frankfurt. Tatăl său, *Henry R. Merton*, — la Londra.

Toate aceste societăți se deosebesc de altele similare mai ales prin faptul că capitaliștii care se află în fruntea lor participă și acum *direct* (p. 119) la toate întreprinderile comerciale și productive. Ei își „completează“ capitalul lor cu capitalul publicului.

Bineînțeles, numărul „societăților“ la care ei „participă“ este incomparabil mai mare decât cel arătat în schemă.

OAMENI DE ȘTIINȚĂ BURGHEZI DESPRE LUPTA ÎMPOTRIVA IMPERIALISMULUI

N.B. Oameni de știință burghezi despre lupta împotriva *imperialismului*.

„Naționalități și rase subjugate“.

Dare de seamă asupra conferinței din 28—30 iunie 1910 de la Caxton Hall, Westminster. Londra, 1911 (XII + 178 p.).

Recenzie apărută în „*Weltwirtschaftliches Archiv*“, vol. II, 193 p., semnată de *H. J. Nieboer* (Haga). Autorul recenziei arată că această dare de seamă cuprinde scurte discursuri rostite de reprezentanți ai „diferitelor popoare aflate sub dominație străină: egipteni, indieni, marocani, gruzini, triburi de negri din Africa, indieni din America de Sud, precum și ai unor națiuni europene, ca, de pildă, irlandezi și polonezi“ (p. 194).

„Împotriva imperialismului, spun ei, trebuie să ducem lupta; statele dominante trebuie să recunoască dreptul la independență al popoarelor subjugate; un tribunal internațional trebuie să supravegheze aplicarea tratatelor încheiate între marile puteri și popoarele slabe. La aceste deziderate pioase s-a limitat conferința. Participanții la această conferință nu înțeleg cîtuși de puțin adevărul că imperialismul e indisolubil legat de capitalism în forma lui actuală și că de

aceea lupta directă împotriva imperialismului nu are sorți || de izbîndă, afară doar de cazul cînd s-ar mărgini la comba- || N.B. || terca unor excese deosebit de odioase“ (p. 195)*. || !!

Este instructiv de menționat că „imperialiștii“ burghezi de la „*Weltwirtschaftliches Archiv*“ urmăresc mișcarea de eliberare națională din colonii (cel puțin din cele negermane) **.

De exemplu, vol. III, 2

frământările și protestele din India (p. 230)

idem din Natal (Africa) din cauza restricțiilor în privința ini-grării indienilor (230—1).

Vol. IV, 1, p. 130 — mișcarea pentru autogovernare din *Indiile Olandeze* ***.

MORIDE. „FIRMELE CU SUCURSALE“

Pierre Moride. „Firmele cu mai multe sucursale în Franța și în străinătate“. Paris, 1913 (Alcan). (Lucrare recenzată în „*Weltwirtschaftliches Archiv*“, IV, 1, p. 286.)

		Sucursale		
Anglia	.....	497 firme	cu 20 644	
Germania	.....	14 453	„ „ 34 464	(dintre care 31 799 sînt prăvălii sau magazine)
	↓	↓	↓	
Numărul		funcționarilor		
		926 369	— — — 473 077	
Franța	?		12 000	
			50 000 de funcționari și muncitori	
			125 mil. franci salarii.	

— — — „manifestare a procesului de concentrare care se observă în comerț, ca și în industria de fabrică“ (p. 286).

* Vezi *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, p. 414. — *Nota red.*

** Ibid.

*** Ibid.

BIBLIOGRAFIE

la Asociația muzeelor

N.B.: „The Edinburgh Review“

1915, octombrie:

„Uzinele și războiul“.

[Un articol foarte interesant despre atitudinea clasei muncitoare față de război și față de urmările lui economice (îmbunătățirea situației muncitorilor; scăderea șomajului etc.)]

„The Atlantic Monthly“, 1916, pare-se, iunie. *White*.

„O altă lume după război“.

N.B.: „*Schmollers Jahrbuch*“, anul XXXVII. Marx despre *statistica emisiunilor* în Germania și în străinătate.

? Albin Geyer. „*Jahrbuch der Weltgeschichte*“. 1913 — anul XIV. Leipzig, 1914. („*Karl Prochaskas Illustrierte Jahrbücher*“.)

[Nu este — pretinde autorul — o culegere de documente, nici un îndreptar, ci o scurtă expunere vie a evenimentelor anului expirat.]

[*Ch. K.*] *Hobson*. „Exportul de capital“. Londra, 1914.

[*J. A. Hobson*.] „Imperialismul“.

„Războiul din Africa de sud“.

Ballod. „Bazele statisticii“. Berlin, 1913.

Ischhamian. „Componența națională etc. a popoarelor din Caucaz“. 1914 (81 p.).

Taylor (ediția germană din 1914).

Dietrich. „Organizarea întreprinderilor“.

Ely. „Monopolurile și trusturile“.

Jenks. A fost publicat în „*Schmollers Jahrbuch*“ sau în altă revistă economică. „*Conrads Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik*“. ((Seria a treia, vol. I.))

Harms.

Agahd. „Marile bănci și piața mondială“. 1914.

Riesser. „Marile bănci“. 1906.

Macrosty. „Trusturile“. 1910.

Shadwell. „Anglia, Germania și America“. Berlin, 1908.

Jeidels. „Relațiile dintre marile bănci și industrie“. „*Schmollers Forschungen*“. Vol. 24, Leipzig, 1905.

Schilder.

Levy. „Monopolurile și trusturile“.

Tschierschky.

Liefmann. „Cartelurile și trusturile“.

Vogelstein. „Formele capitaliste de organizare“.

SCHILDER. VOL. 5 AL „ARHIVELOR ECONOMIEI
MONDIALE“

Sigmund *Schilder.* „Substratul economic al războiului mondial“.
„Weltwirtschaftliches Archiv“. Vol. 5 (I) (p. 1—22).

Un studiu foarte bun (firește, germanofil).

Trecerea altor țări la sistemul protecționist a silit *Anglia* la sfârșitul secolului al XIX-lea — începutul secolului al XX-lea să treacă la planuri de război.

Austria. Tendința ei de expansiune în Balcani.

Interesant: în *Serbia*, în 1908/9 (în timpul anexării Bosniei și Herțegovinei), unii se pronunțau *pentru* un război împotriva Austro-Ungariei din următoarele motive. Dacă !!
vom învinge, îi vom lua Austro-Ungariei pe sirbi. Dacă vom
fi învinși, *Serbia va fi inclusă în granițele vama* ale Austro- N.B.
Ungariei. *Nici asta nu-i rău.* N-avem ce pierde (p. 11).

În *Rusia* ar precumpăni „în primul rînd“ „avantajele economice pentru clasa militară-birocrațică dominantă“ (12). Excepție: tendința de expansiune spre Dardanele.

În *Franța* sînt nemulțumiri în legătură cu acordul din 4.XI.1911 referitor la Maroc și Congo.

Belgia și-a putut păstra Congoul numai cu ajutorul Angliei; Franța a căpătat în baza tratatului din 5.II.1895 || N.B.
un „drept de preempțiune“ asupra Congoului (p. 16).

Japonia tinde spre dominația asupra Chinei.

Turcia a fost pînă în 1913 „mai mult obiect decît subiect al politicii mondiale“ (19).

Portugalia depinde de Anglia.

Spania a căpătat (tratatul cu Franța din 27.XI.1912) partea de nord a Marocului (Franța a fost *contra*, Anglia *pentru*). În 16 ani, 1898—1914, Spania a făcut un mare pas înainte.

INSEMĂNĂRI DIN „NAȘE SLOVO“

- „*Nașe Slovo*“ nr. 11 (10.II.1915).
- N.B. // Articolul lui Zalevski „Cu privire la problema națională“. Pentru § 9^a. Citează din „*Iskra*“ nr. 44:
 ...„Dar admiterea necondiționată a luptei pentru libertatea autodeterminării nu ne obligă cîtuși de puțin să susținem orice revendicare de autodeterminare națională. Ca partid al proletariatului, social-democrația își propune ca sarcină principală, imperioasă, sprijinirea autodeterminării nu a popoarelor și națiunilor, ci a proletariatului din cadrul fiecărei națiuni“ *. Nr. 82 (6. V. 1915). Articol de fond: „Imperialismul și ideea națională“ (împotriva lui Hervé. „Idea națională pură este reacționară“. Secolul al XX-lea = secolul imperialismului; secolul al XIX-lea este secolul naționalismului.)
- { Nr. 116 (17.VI.1915) „K. Kautsky despre Plehanov“ și nr. 117 (18.VI. 15) (dintr-o revistă bulgară). și nr. 118 (19.VI.) nr. 130 (3.VII.1915) „Națiune și economie“ de N. Troțki + nr. 135 (9.VII.)
- { Nr. 170 (21.VIII.1915) L. Martov împotriva ziarului și 171 (22. „*Sozial-Demokrat*“ (despre înfrîngere).
- 172 (24...)
- Nr. 192 (16.IX.1915) Martînov despre „*Statele Unite ale Europei*“.
- Nr. 209 (8.X. 1915) N. Troțki despre Zimmerwald.

BIBLIOGRAFIE

De la Biblioteca cantonală (Zürich).

- N.B.: *Atlanticus*. „Producția și consumul într-un stat social“. 1898. *Prefață de Kautsky*.
 Henry Demarest Lloyd. „Avuția împotriva bunăstării sociale“. New York, 1901.
 ? „*Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich*“ (1915).
 Stîllich. „Studii economice asupra marilor întreprinderi industriale“. Vol. I și II. 1904 și 1906.

* Vezi V.I. Lenin. Opere complete, vol. 7, București, Editura politică, 1964, ed. a doua p. 229. — *Nota red.*

„Bulletin de l'Institut international de statistique“ (vol. 1—19).

Clark. „Mișcarea muncitorească în Australasia“. 1906.

André Liesse. „Problema socială“. Paris, 1895.

Gruntzel. „Despre carteluri“. 1902.

Baumgarten și Meszlény. „Cartelurile“. 1906.

Juraschek. „Privire generală asupra economiei mondiale“.

Neumann-Spallart. „Cronica“. Anul 1879/80... 1883/4.

Quaintance. „Influența mașinilor agricole asupra producției și a muncii“. 1904. (Disertație).

J. Plenge. „De la politica de scont la dominația pe piața financiară“. 1913.

Schulze-Gaevernitz. „Imperialismul britanic“. 1906.

? Emil Brezigar. „Simptome prevestitoare ale unei crize economice în Germania“. Berlin, 1913 (1.80 de mărci)
o prezicere a crizei din 1913/4.

Bernhard Mehrens. „Apariția și dezvoltarea marilor instituții de credit franceze“. 1911.

Lysis. „Împotriva oligarhiei financiare din Franța“. 1908.

André Liesse. „Portrete de financiari“. 1909.

Testis. „Adevărul despre scrierile lui Lysis“. 1908.

Edm. Théry. „Progresul economic în Franța“.

Pierre Baudin. „Avântul“.

Maurice Schwob. „Înainte de bătălie. (Războiul comercial)“. Paris, 1904. ||

R. Claus. „Băncile rusești“. 1908 („Schmoller's Forschungen“ Nr. 131).

Dr. Mentor Bouniatian. „Crizele economice și supracapitalizarea“. München, 1908.

Edm. Théry. „Europa și Statele Unite. Statistică generală“. Paris, 1899.

Keltie. „Împărțirea Africii“. 1895.

N.B.: O. Schwarz. „Sistemele financiare ale marilor puteri“.
(În colecția Göschen). 2 volume. Leipzig, 1909.

N.B. | [Tabele interesante cu privire la dezvoltarea din perioada 1870—1900. N.B.] „Studiu de economie socială“. Tübingen, 1914 și urm.

SUMA CAPITALURILOR ÎN SOCIETĂȚILE PE ACȚIUNI

Ce sume manipulează „ele“?

„Bank-Archiv“, anul XIII. 15. VI. 1914.

„Rezultatele activității societăților pe acțiuni germane în anii 1907/8—1911/12“...

1911/2...numărul societăților pe acțiuni	—	4 712	
capitalul lor social		14 880 mil. mărci	
rezerve reale		3 515	„ „
venit		1 470	„ „
Numărul societăților care au plătit dividende		3 481	„ „
Totalul dividendelor.....		1 220 mil. mărci	= 8 ³³ %
Proporțiile creșterii capitalului:			
din 1907 pînă în 1912 (5 ani)			
	=	+ 2 766 mil. mărci nominal	
		+ 3 346	„ „ după cursul acțiunilor
!! peste nominal		+ 579	„ „ (11)

KESTNER. „NECESITATEA ORGANIZĂRII“

Dr. Fritz *K e s t n e r*. „Necesitatea organizării“.

„Studiu asupra luptelor dintre carteluri și outsiders“. Berlin, 1912.

Autorul analizează sistematic conflictele dintre carteluri și „outsideri“, precum și conflictele dinăuntru cartelurilor — și mijloacele „de luptă“:

- 1) Privarea de materii prime...
- 2) Privarea de brațe de muncă prin intermediul alianțelor...
- 3) Privarea de mijloace de transport...
- 4) Înlăturarea de pe piață...
- 5) Atașarea clientelei prin clauze de exclusivitate.
- 6) Micșorarea sistematică a prețurilor în scopul înlăturării concurenților
- 7) Privarea de credit...
- 8) Boicotul *

[din „Anchetă cu privire la carteluri“ (5 volume 1903—06) etc.]

O m u l ț i m e d e e x e m p l e. Raționamente foarte amănunțite asupra însemnătății statale și juridice...

* Vezi *V.I. Lenin*. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 329—330. — *Nota red.*

„«Rheinisch-Westfälisches Kohlsyndikat» concentra în 1893, în momentul înființării sale, 86.7% din producția de cărbune din Renania-Westfalia... în 1910 — 95.4% (p. 11)... * Trus-tul oțelului din America în 1911 — 45% din producția de fontă“... (Alte exemple: 98%—85% — etc.)

„Problema intrării unei întreprinderi în cartel este un act comercial determinat de considerente de rentabilitate. Atît acțiunea cartelurilor în general, cît și însemnătatea intrării în cartel ies la iveală în special în perioadele de depresiune. Conflictetele dintre carteluri și outsidersi se iscă în special în legătură cu importanța diferită pe care o are pentru diferitele întreprinderi inevitabila limitare a desfacerii, deosebit de supărătoare pentru întreprinderile care au posibilități de dezvoltare și care, din această cauză, îi opun o rezistență dintre cele mai puternice“ (p. 25—26)...

...„Deosebirea dintre cele două noțiuni“ (cartel și trust) „re-zidă în relațiile de proprietate: în cartel sînt diferiți proprietari, în trust numai unul singur“ (p. 53 și referire la Liefmann).

„În repetate rînduri s-a observat — și lucrul acesta poate fi considerat ca un fenomen general — că creșterea rentabilității ca rezultat al cartelării atrage în ramura industrială respectivă noi întreprinzători și noi capitaluri“ (57). De pildă, sindicatul po-tasiului a ridicat prețurile. Rezultatul:

în	1879	au existat	4	întreprinderi
„	1898	„	13	
„	1909	„	52	(p. 57).

Clauza *ridicării* prețurilor pentru outsidersi ia uneori forma unei *reduceri* a rabatului ce li se acordă (p. 73)...

„Buchhändler Börsenverein“ — a introdus interdicția de a vinde cărți „negustorilor care le desfac la prețuri sub cele stabilite“ (84).

„Alături de atașarea clientelei prin clauze de exclusivitate, despre care vom mai vorbi, privarea de materii prime trebuie considerată ca una din principalele metode prin care o întreprindere poate fi constrînsă să intre în cartel“ (91)...

* Op. cit., p. 326.

...Prime de export... (107).

se creează „organizații de negustori dependente“ (109)...
(cărbune — petrol...)

Micșorarea prețurilor în scopul înlăturării concurenților... În industria petrolului au fost cazuri de scădere a prețurilor de la 40 de mărci la 20—22 de mărci (118) — în cea a alcoolului, în Silezia Superioară, la 49.5 de mărci (la Breslau prețul este de 62.2 de mărci)...

Privarea de credit: „Phönix“ a refuzat să adere la Uniunea ște-lăriilor. Directorul acestei firme era împotriva aderării. Băncile au cumpărat o mare parte din acțiunile ei — i-au retras primele de export — și au obținut la adunarea acționarilor să se voteze aderarea!! (p. 124—5).

Convenții cu membrii cartelului *înăuntrul* acestuia... (amenzi; arbitraje în locul instanțelor obișnuite)...

Cel mai bun mijloc de control — „Oficiu comun de desfacere“ (153)...

„Jeidels (p. 87 din lucrarea lui) are, incontestabil, dreptate atunci când afirmă că în Germania ar fi imposibil să se înființeze o nouă bancă mare independentă“ (p. 168).

„Până și în sfera activității pur economice are loc o anumită deplasare de la activitatea comercială, în vechiul sens al cuvîntului, spre activitatea organizatorică-speculativă. Maximum de succes îi este asigurat nu negustorului, care, bazat pe experiența sa tehnică și comercială, știe să aprecieze cel mai bine cerințele cumpărătorului, să găsească și, ca să zicem așa, «să trezească» o cerere aflată în stare latentă, ci geniului speculativ, care știe să calculeze dinainte sau cel puțin să intuiască dezvoltarea organiza-torică, posibilitatea unor anumite legături între diferitele întreprinderi și bănci“ (p. 241) *.

„Conducătorii marilor întreprinderi au în orice moment posibilitatea de a angaja pe cei mai inteligenți și iscusiți juriști, iar dacă ei înșiși nu se pricep în chestiunile pur comerciale, își pot lua în ajutor comercianți pricepuți. Este îndeobște cunoscut că în birourile centrale ale marilor întreprinderi lucrează numeroase persoane care n-au nici o con-tingență cu întreprinderea propriu-zisă, inclusiv un doctor în științe economice, care se ocupă de propaganda economică în favoarea firmei“ (p. 242).

* Op. cit., p. 330.

„S-a constatat că formarea cartelurilor a dus de obicei la schimbarea prețurilor și totodată la o deplasare a veniturilor în folosul industriei grele sau a industriei producătoare de materii prime și în dauna industriei prelucrătoare. O ridicare durabilă a prețurilor ca rezultat al formării cartelurilor a fost înregistrată pînă acum numai la principalele mijloace de producție, în special la cărbune, fier și potasiu, dar niciodată la produsele finite. Creșterea corespunzătoare a rentabilității se limitează, de asemenea, la industria producătoare de mijloace de producție. Această constatare trebuie completată în sensul că, datorită formării cartelurilor, industria care prelucrează materii prime (și nu semifabricate) nu numai că trage foloase realizînd profituri mari în dauna industriei de prelucrare ulterioară a semifabricatelor, dar a și dobîndit în raport cu această industrie o anumită poziție dominantă, necunoscută pe vremea liberei concurențe“ (p. 254) *.

N.B.

Cartelurile, pretinde autorul, nu duc întotdeauna la concentrare (ele pot „salva“ întreprinderile mici care fac parte din cartel), dar cartelurile duc întotdeauna la „o intensificare a capitalurilor“ (274)... la creșterea rolului întreprinderilor bogate, dispunînd de mari capitaluri (272 și 274).

În problema importanței cartelurilor, arată autorul, nu trebuie trecută cu vederea deosebirea dintre organizarea, să zicem, a consumatorilor (aceasta e socialism, p. 282) sau a industriei producătoare de mărfuri finite și organizarea producției de materii prime:

„Actuala situație, dependența unor importante sectoare industriale de producția de materii prime, are cu ea“ (cu uniunea consumatorilor etc.) „o anumită asemănare exterioară, lăuntric însă îi este diametral opusă“ (p. 282). ((Liefmann, pretinde autorul, uită mereu de această deosebire — notă, p. 282.))

„Sînt controverse în jurul problemei dacă cartelurile au îmbunătățit situația muncitorilor, așa cum susțin unii și contestă alții, și dacă ele întruchipează principiul cooperatist-democratic“ ((Tschierschky!! Autorul îl combate: notă, p. 285)) „sau dacă,

* Op. cit., p. 330—331.

datorită strămutării centrului de greutate spre industria grea, ostilă sindicatelor muncitorești, nu cumva reprezintă, tocmai în cazul Germaniei, o poziție antidemocratică" (285)...

„WIENER ARBEITERZEITUNG“
DESPRE BĂNCILE VIENEZE

„*Wiener Arbeiterzeitung*“. 1916. (11.IV.1916), nr. 101.

Cifre cu privire la bănci (8 bănci mari: „Kreditanstalt“; „Unionbank“; „Verkehrsbank“; „Eskomptegesellschaft“; „Bankverein“; „Bodenkreditanstalt“; „Merkur“ + „Allgemeine Depositenbank“).

Capital	—	657.4	mil. coroane
Rezerve	—	383.2	„ „
		1 040.6	
Fonduri străine		4 833.8	„ „
Profit net		81.4	„ „
Creșterea depunerilor față de 1914		1 067.9	

„ANALELE ACADEMIEI AMERICANE“

„*The Annals of the American Academy of Political & Social Science*“. Vol. LVII—LIX (1915)

A se
reveni

(se compune din volumașe separate + bibliografie etc. vol. LIX (1915. *Ma i*); „*Posibilitățile industriei americane*“. Culegere de articole).

Date centralizate cu privire la salariile din
S t a t e l e U n i t e ⁵

1/10 — 1 000 de dolari și mai mult (p. 115)

2/10 — 750—1 000 de dolari

7/10 — sub 750 de dolari

Printre altele, articolul lui *William S. Kies*. „*Sucursalele băncilor și comerțul nostru exterior*“ (p. 301).

„40 de bănci engleze, care efectuează operații în alte țări, au 1 325 de sucursale; în America de Sud 5 bănci germane au 40 de sucursale și 5 engleze — 70 de sucursale... În ultimii 25 de ani, Anglia și Germania au investit în Argentina, Brazilia și Uruguay aproximativ 4 miliarde de dolari, și datorită acestui fapt le revin 46% din comerțul acestor trei țări“ *.

((și mai departe despre tendințele și încercările New York-ului de a ocupa acest locșor...))

O analiză specială a „posibilității“ pe care o au Statele Unite de a-și extinde comerțul etc. cu *America de Sud* în caz de război.

N.B.

p. 331 (într-un alt articol)... „În ultima cronică anuală a revistei «*The Statist*», sir George Paish evalua suma capitalului exportat în țările mai puțin dezvoltate de către cele cinci națiuni-creditoare mondiale — Marea Britanie, Germania, Franța, Belgia și Olanda — la peste 40 de miliarde de dolari“... **

200 mlrd.
de franci
40 mlrd.
de dolari
{=160 mlrd.}
mărci }

cf. p. 2
aici***

Dintr-un alt articol despre „Piețele Americii de Sud“: „Un alt factor de bază — și cel mai important pentru dezvoltarea comerțului cu America de Sud — este plasarea de capitaluri din Statele Unite în împrumuturi, în construcții și în alte întreprinderi de acest gen. Țara ale cărei capitaluri sînt exportate într-o țară oarecare din America de Sud capătă cele mai multe comenzi pentru materialele folosite în construcții, la construcția de căi ferate etc., precum și antreprize pentru executarea de lucrări publice întreprinse de guverne. Acest fapt este

N.B.

* Op. cit., p. 370.

** Ibid.

*** Vezi volumul de față, p. 40—41. — *Nota red.*

confirmat în mod strălucit de investițiile engleze în căile ferate, băncile și împrumuturile argentinene“ (314)...

110 corporații posedă un capital = 7.3 miliarde de dolari, numărul acționarilor = 626 984.

Același lucru pe 1910, printre altele, „Hîrțile de valoare și bursa de efecte“. Suma hîrtilor de valoare americane = 34.5 miliarde de dolari (iar fără dublă numărătoare aproximativ) = 24.4 miliarde de dolari, iar întreaga avuție = 107.1 miliarde de dolari.

BIBLIOGRAFIE

Din catalogul de la *Lausanne* (Biblioteca cantonală de la Lausanne). Continuare 1902.

Deschanel. „Poporul și burghezia“. Paris, 1881.

Godin. „Republica muncii și reforma parlamentară“. Paris, 1889.

L. L a l l e m a n d. „Revoluția și sărăcimea“. Paris, 1898.

C h. R e n a u l t. „Istoricul grevelor“. Paris, 1887.

Eug. Schuyler. „Diplomația americană“. New York, 1886.

Jooris. „Studii asupra coloniilor olandeze“. Liège, 1883.

T. Rogers. „Istoricul prețurilor“. 6 volume.

Mulhall. „Istoricul prețurilor începînd din 1850“. Londra, 1885.

„Război războiului“. (Culegere.)

I n a g a k i. „Japonia și Oceanul Pacific“. 1890.

Swift. „Imperialismul și libertatea“. Los Angeles, 1899.

Viallate. „Viața politică în Lumea Veche și în Lumea Nouă“. Anul VII (1912/3) și anii precedenți.

Paul Feyel. „Istoria politică a secolului al XIX-lea“. Paris, 1914, 2 volume.

Camille Vallaux. „Pămîntul și statul. (Geografie socială)“. Paris, 1911.

Lecarpentier. „Comerțul internațional“. Paris, 1908.

„Comerțul maritim și flota comercială“. Paris, 1910.

Martin Saint-Léon. „Cartelurile și trusturile“. Paris, 1909.

Chisholm. „Manual de geografie comercială“. Londra, 1911.

Eckert. „Studiu de geografie comercială“. 2 volume. Leipzig, 1905.

- Reichlen. „Rivalitatea franco-germană în Elveția“. 1908 [probabil și la Berna?].
- Raffalovich. „Piața financiară“. 1911/2 ((anul XXI)).
- Van der Leeuw. „Năzuințe spre o pace generală“. 1916. Rotterdam, 1915.
- Comisie. „*Ciuma în India* (1899—1900)“. Vol. 4 și 5. Încheiere.
- Avenel. „Țăranii și muncitorii în ultimii 700 de ani“. Paris, 1907.
- Avenel. „Bogătașii în ultimii 700 de ani“. Paris, 1909.
- Fabre. „Concurența Asiei“ (și muncitorii europeni). Paris, Nîmes, 1896.
- Langhard. „Mișcarea anarhistă în Elveția“. Berlin, 1903.

Din literatura contemporană:

- Ergang. „Înlăturarea muncitorului de către mașină“. „*Technik und Wirtschaft*“. Anul IV, nr. 10.
- Kammerer. „Linia de dezvoltare a tehnicii“. *Ibidem*. Anul III. + „Schriften des Vereins für Sozialpolitik“. Vol. 132.
- Gruntzel. „Victoria industrialismului“. 1911.
- Rathenau: vezi p. 32*.
- Ergang. „Studii cu privire la problema mașinilor în teoria economică“. 1911.
- Mannstaedt. „Folosirea capitalistă a mașinilor“. 1905.
- A. Riedler. „Despre însemnătatea istorică a tehnicii și însemnătatea ei viitoare“. Berlin, 1910.
- Öchelhäuser. „Munca tehnică în trecut și în prezent“. Berlin, 1906.
- E. Reyer. „Energia de forță. Studiu economic, tehnic etc. asupra creșterii puterii statelor“. Leipzig, 1908.
- Neuhäus. „Premisele tehnice ale producției în masă“. „*Technik und Wirtschaft*“. 1910 (anul III).
- M. Gras. „Despre mașinism“. Paris, 1911.
- Van Miethé. „Tehnica în secolul al XX-lea“. 1911/12.
- F. Mataré. „Mijloace de muncă: mașini etc.“ 1913.
- E. Levasseur. „Comparație între munca manuală și munca mecanizată“. 1900.

* Vezi volumul de față, p. 45. — Nota red .

STILLICH. „BANII ȘI BĂNCILE“

Dr. Oskar Stillich. „Banii și băncile“. Berlin, 1907.

O cărțuție arhipopulară.

proudhonist
un prost, un ban-
cher care e îm-
potriva banilor

	p. 95. Bancherul <i>Julius Huc</i> ke. „Problema banilor și problema socială“ (ediția a 5-a) 1903.
--	--

p. 143: „Nici o operație bancară nu aduce *profituri atât de mari* ca emisiunile *. La emisiuni agio-ul este mai mare decât la oricare altă operație... Agio-ul la emisiunea de acțiuni industriale, pentru a cărei justificare sînt invocate atât cheltuielile pricinuite de emisiune, cât și creșterea scontată a dobînzii la capitalul investit, dar care, în fond, este un câștig nejustificat din punct de vedere economic, a reprezentat, potrivit datelor din revista «Der Deutsche Oekonomist», în medie pe an:

N.B.		1895—38.6% 1896—36.1 1897—66.7 1898—67.7 1899—66.9 1900—55.2%		N.B.		idem mai complet la Som- bart. «Economia națională germană în secolul al XIX-lea» (<i>ediția a 2-a</i> 1909), p. 526, anexa 8
------	--	--	--	------	--	--

N.B. ||| În decurs de zece ani, din 1891 pînă în 1900, emisiunile de titluri industriale germane au adus «un câștig» de peste un miliard**.

N.B. ||| p. 138: „*A s a n ă r i*“ ... „Acțiunile se comasează, și valoarea lor nominală scade. Un exemplu clasic de asemenea reducere a capitalului social îl constituie societatea «Dortmunder Union», înființată de «Diskontogesellschaft». În primul volum al lucrării mele «Studii economice asupra marii întreprinderi industriale» (Leipzig, 1904) am analizat în amănunțime istoria financiară a nenorocitei

* Vezi V.I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 359. — *Nota red.*

** Ibid.

progenituri a acestei bănci. În decurs de 30 de ani, ca urmare a unei serii de comasări a acțiunilor, au dispărut din registrele acestei societăți peste 73 000 000 de mărci. În prezent, acționarii inițiali ai acestei societăți nu mai dețin decât 5% din valoarea nominală a acțiunilor lor“!! (138) *.

bun
exemplu
!!!

!!!

Contul curent — un mijloc de influențare a industriei.

„Cît de mare este influența exercitată de bănci asupra clienților care au la ele conturi curente arată, de pildă, următoarea scrisoare, reprodusă din «Kuxenzeitung», și adresată la 19. XI. 1901 de «Dresdner Bank» consiliului de administrație al Sindicatului fabricilor de ciment din Germania centrală și de nord-vest. În scrisoare se spune: «Din înștiințarea pe care ați publicat-o la 18 crt. în ziarul „Reichsanzeiger“ reiese că trebuie să ținem cont de eventualitatea că la adunarea generală a sindicatului dv., care urmează să aibă loc la 30 crt., vor fi adoptate hotărîri de natură să producă în întreprinderea dv. schimbări inacceptabile pentru noi. De aceea, spre marele nostru regret, sîntem nevoiți să vă retragem creditul de care ați beneficiat pînă acum. În consecință, vă rugăm să nu mai emiteți dispoziții de plată asupra băncii noastre și în același timp vă rugăm să rambursați cel tîrziu pînă la sfîrșitul lunii curente sumele ce ne datorăți. Dacă însă la această adunare generală nu vor fi adoptate hotărîri inacceptabile pentru noi și dacă ni se vor da în această privință garanții corespunzătoare pentru viitor, sîntem dispuși să începem cu dv. negocieri cu privire la deschiderea unui nou credit»“** (146 — 147).

bun
exemplu!

!!

!!!

* Op. cit., p. 360.

** Op. cit., p. 348.

bun
exemplu

!!!

!!

„...„La marile noastre bănci, un număr aprecia-
bil de funcționari nu fac toată ziua altceva decât
să calculeze dobânzile la conturile curente. Cu
timpul, ei ajung adevărați virtuoși în această
treabă... Ei constituie un exemplu cum capitalul
strivește personalitatea și-l transformă pe om în
mașină“ (148)...

N.B.

„*Orice bancă este o bursă*“ —
acest aforism modern conține o doză cu atât mai
mare de adevăr, cu cât mai mare este banca, cu cât
mai mari sînt progresele realizate pe linia concen-
trării sistemului bancar“ (169) *.

ha-ha!!
(cf.
K. Kaut-
sky)

„Prin intermediul băncilor-fiice, *frații Péreire*“
(fondatorii băncii „Crédit Mobilier“) „au vrut...
să prindă în mrejele lor financiare diferite popoare
și să contribuie în felul acesta la menținerea păcii
generale“ (180)...

„Domeniile de operații“ „pentru capitalul bancar“
deceniul al 8-lea — *căile ferate* din Germania (la sfîrșitul de-
ceniului al 8-lea au fost etatizate)

deceniul al 9-lea — industria *grea* din Renania-Westfalia
ultimul deceniu — industria *electricității* (și industria construc-
toare de mașini).

atitudine
față de
funcționari

„În 1906, cele 4 bănci-D din Berlin («Deutsche
Bank», «Diskontogesellschaft», «Dresdner Bank»,
«Darmstädter Bank») au încheiat o convenție
prin care s-au obligat să nu angajeze funcționari
care sînt salariați ai vreuneia dintre aceste insti-
tuții și n-au primit un aviz de concediere!“ (203).
Opoziția funcționarilor de bancă a avut drept re-
zultat că această convenție a fost „mult (??) schim-
bată“ (??) ((în ce sens? cum????)).

Sfîrșit

N.B.: *H. Withers*. „Banii și creditul în Anglia“. 1911. .
Philippovich
Sombart
„*Studiu de economie socială*“ (Bücher, Schulze-Gaevernitz
și mulți alții).

* Op. cit., p. 312.

B) ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~
См. обзор

XI ^{направ} Содержание:

Ср. 1-100 (108)
107

1.	1. Dietrich, Schumann, Vogelstein (улица)
2.	2. — — —

3-16 Horn. um Die Haue 3-16; 92-103
17. Cf. verpagire

- 31-33. Platz: "M. - Kgl."
- 34-36. Gerh. Hildebrandt: "J. Erbk. d. ch."
- 37-39. P. Tafel: "D. nordam. Fruch. ch."
- 40. Bau. o. K.K. vs unanp.

18-30. Schilder 1 an: "Jan. Entw. - Stud. d. W. - Vögl."

41-62. E. Agard. "Gloppien" - "W. - warat"

- 62. Nallud. "Subivix"
- 63. Otto. "D. W. Kan in Ubarne"
- 63-65. Dionisitel. "Erpang. d. byes all. a l'ete"
- 66. Kaufmann. "App. Sen."
- Kegemann. "App. Sen."
- 67. Kulffegger: "Stud. Fr."
- Hoffe: "Stud. S. - K."
- Mehrens: "App. S. - K."
- Wallich. "Komm. ab. S. - K."

68-69. Zollinger (ind. W. Kan.) "Kegemann"

- 70-74. Taylor ("Shop management")
- 74-75. Seibert. "A. in Paris" "Taylor. S."
- 76-77. Gilbert. "Motion Study"

III 78-90. Seidelo: "Dm. app. S. - K. a m. app."
91. Stilke "Weltw. (alle), 3. Aufl. 1908"
92-103 Die Haue "opra. Gess. 1908"

ca
103: Jan. 1908
104: Tschornbray
105: [blacked out]
106: Kaymann
+ 0 odop.
+ 108 (un)

Указ. л. п. о.
1. 10. 91.
16
17
40. 98 (op. s.)

0 odop.
un. Kr
Borp.
al
Kainjant

Pagina 107 din
caietul „β“ („beta“

LIEFMANN. „CARTELURILE ȘI TRUSTURILE“

Prof. dr. R. Liefmann. „Cartelurile și trusturile și dezvoltarea organizării economice“, ediția a 2-a. Stuttgart, 1910. „Biblioteca științelor juridice și politice“.

O cărțuție de popularizare care prezintă o bună privire de ansamblu asupra materialului. E punctul de vedere al unui apologet burghez, obtuz și mulțumit de sine.

Faptele sînt destul de bine alese, firește, din punct de vedere apologetic.

N.B.: p. 161:

„În Germania s-au produs un număr foarte mare de fuzionări care nu au avut (???) un caracter monopolist... ..Un exemplu tipic, care ține loc de multe exemple din trecut, îl constituie industria de explozivi. Încă din deceniul al 8-lea, 19 fabrici de pulbere s-au unit, prin fuzionare, într-o societate pe acțiuni. Aceasta, la rîndul ei, a fuzionat în 1890 cu concurențul său cel mai puternic, formînd societatea pe acțiuni «Vereinigte Köln-Rotweiler Pulverfabriken». Această mare societate pe acțiuni a încheiat apoi convenții de cartel nu numai cu alte fabrici de pulbere, dar și cu trustul fabricilor de dinamită, menționat mai sus. În felul acesta a luat naștere o uniune strînsă, pe deplin modernă, a tuturor întreprinderilor germane de explozivi, care împreună cu fabricile de dinamită similare organizate din Franța și S.U.A. și-au împărțit apoi între ele, ca să spunem așa, lumea întregă!“ (p. 161) *.

||| împărțirea lumii |||

Numărul cartelurilor industriale [din Germania (în 1905) era de 385 (în realitate erau mai multe: p. 25)**.

N.B. ||| Riesser (p. 137), citînd această statistică, adaugă: „la aceste carteli participau «nemijlocit» circa 12 000 de

* Vezi op. cit., p. 378.

** Op. cit., p. 326.

întreprinderi“. *Riesser*. „Marile bănci germane și concentrarea lor“. Ediția a 3-a. Jena, 1910.

Numărul cartelor internaționale (la care participa Germania) — *circa 100* (p. 30: în 1897 — circa 40) *.

Industria potasiului

Primul cartel	1897:	4 întreprinderi
Prețurile cresc	1898:	10 întreprinderi
„Febra potasică“]	1901 —	21 de întreprinderi
	1909 —	52

(„Unele au dat faliment“).

Trustul oțelului din America (în 1908: 165 211 muncitori) 1907 — 210 180 de muncitori (salarii — 161 mil. de dolari), profitul net — 170 mil. de dolari, capitalul — 1 100 mil. de dolari (p. 124).

Cea mai mare întreprindere a industriei miniere din Germania, „Gelsenkirchner Bergwerksgesellschaft“ — 1908 — 1 705 funcționari + 44 343 de muncitori (salarii — 70.5 mil. de mărci).

(p. 135). *Schwab* a înființat în 1902 (17.VI.1902) „*Shipbuilding Company*“, cu un capital de 70.9 mil. de dolari, din care 20 mil. ai lui Schwab. Ulterior, această societate a dat faliment, publicul a fost jefuit!

(173 și urm.) „Împletire“, „participare“ (passim), „lichidarea izolării“ (p. 155) — iată „*cuvintele lele*“ pe care le folosește Liefmann pentru a ocoli (și a estompa) noțiunea de „socializare“ a lui Marx ⁶.

((Sfârșitul extraselor din Liefmann))

DIN „STUDIUL DE ECONOMIE SOCIALĂ“

„**Studiu de economie socială**“ de *S. Altman* n... *K. Bücher și mulți alții*.

Secțiunea a V-a, partea a II-a: „*Băncile*“ (Schulze-Gaevernitz și Jaffé). Tübingen, 1915.

I. Schulze-Gaevernitz. „Banca de credit germană“ (1—190).

* Op. cit., p. 378.

II. Edgar Jaffé. „Băncile anglo-americe și franceze“ (191—231).
(Un fel de manual, întocmit pe §§; după cît se pare mai mult pälăvrăgeală și „sistemizare“.)

Sînt și lucruri interesante. E pälătrunsă de spiritul „imperialismului“.

p. 53 : în 1914, 8 mari bănci din Berlin aveau

un capital social de 1 245 mil. de mărci

dintre care „Deutsche Bank“	250
„Discontogesellschaft“	300
„Dresdner Bank“	200

Rezerve	432
	<u>1 677</u>
fonduri străine	5 328
(„capital total“)	<u>7 005</u>

p. 140: Genul de activitate: „Comerțul cu bani și cu credite“

	1882	1907
Instituții	5 879	13 971
persoane ocupate	21 633	66 275
(dintre care femei)	244	3 089
în 1907 au existat 3 instituții cu peste	1 000	funcționari
„Deutsche Bank“ în 1912	6 137	„
„Dresdner Bank“ „ „	4 638	„

cf. p. 11: în 1907 existau în Germania 14 000 de „instituții bancare“, dintre care 4 000 instituții auxiliare...

p. 145: ... „Marile bănci au devenit principalul mijloc de unificare economică a Imperiului german“...

„Dacă în ultimă instanță conducerea sistemului bancar german revine unei duzini de persoane, este clar că activitatea lor prezintă de pe acum pentru binele poporului o importanță mai mare decît activitatea majorității miniștrilor“ (145—146) *.

„o duzină de persoane“

* Op. cit., p. 432.

ha-ha!!

„Iar dacă lucrurile stau așa, atunci interesele existenței noastre naționale cer formarea unui nou tip spiritual de stăpîn bancar, a cărui năzuință abstractă“ (ha-ha!) „spre profit să fie pătrunsă de considerente național-politice și deci, implicit, de considerente privind economia națională...”

Saint-Simon

Dacă analizăm temeinic tendințele de dezvoltare arătate mai sus, obținem următoarele: capitalul bănesc al națiunii e reunit în bănci; băncile sînt legate între ele prin cartelare; capitalul națiunii, în căutare de plasament, ia forma de hîrtii de valoare. Aceasta înseamnă că se împlinesc cuvintele geniale ale lui *Saint-Simon*: «Actuala anarhie în producție, provenind din faptul că relațiile economice se desfășoară fără o reglementare unitară, trebuie să facă loc organizării producției. Producția nu va mai fi condusă de întreprinzători izolați, independenți unul de altul, care nu cunosc nevoile economice ale oamenilor, ci de o anumită instituție socială. Un comitet central însărcinat cu această conducere, avînd posibilitatea să cuprindă domeniul vast al economiei sociale dintr-un punct de vedere mai înalt, o va reglementa spre folosul întregii societăți și va remite mijloacele de producție în mîini competente, îngrijindu-se mai ales de asigurarea unei armonii permanente între producție și consum. Există instituții care au inclus în sfera preocupărilor lor o anumită organizare a activității economice: *băncile*». Sîntem încă departe de împlinirea acestor cuvinte ale lui *Saint-Simon*, dar ne aflăm pe calea care duce la înfăptuirea lor: un marxism deosebit de acela conceput de Marx, dar deosebit numai prin formă!“ (146)*.

halal
marxism!!!

* Ibid.

„Bineînțeles, plásamente de capital ca cele pe care, datorită puterii ei politice, le-a făcut Anglia, de pildă, în Canalul Suez — acțiunile au fost cumpărate în 1876 cu 4 milioane de lire sterline, iar astăzi valorează 30 de milioane de lire sterline — n-au fost pînă acum accesibile Germaniei“... (159—160).

bun
exemplu!
(invidie)
4 și 30

p. 164 este citat *I. I. Levin*. „Capitalurile germane în Rusia“. Petersburg, 1914.

„Funcția economică a băncilor este mult discutată *administrare a avuției naționale*“ (referire la articolul lui Lansburgh apărut în 1908 în revista „Die Bank“). „În prezent, cu cît sistemul creditului se dezvoltă mai mult, cu atît este mai mare partea din capitalul total care se îndreaptă spre întreprinzătorul ales de bancă. În prezent, băncile creează canalele prin care circulă nu numai economiile anuale, dar și capitalurile acumulate anterior (aflăte într-un permanent proces de înnoire). Să ne amintim, în primul rînd, de creșterea uriașă a «fondurilor străine». La sfîrșitul anului 1891, ele reprezentau la băncile pe acțiuni din Germania circa 1 280 de milioane de mărci, la sfîrșitul anului 1906 — circa 6 305 milioane de mărci, iar în prezent aproximativ 10 miliarde.

N.B.

La sfîrșitul anului 1913, numai la cele 9 mari bănci berlineze aceste fonduri atingeau suma de 5,1 miliarde de mărci *. Dar, în afară de aceasta, băncile sînt puncte de tranzit prin care circulă capitaluri și mai mari, plasate în operații cu hîrtii de valoare. — Chiar dacă sînt bine intenționate, băncile *pot greși*; ele pot să dirijeze miliarde într-o direcție greșită și, eventual, să le piardă.

N.B.

10 mlrd.

5 mlrd.

* Op. cit., p. 335.

- N.B. ||| În prezent, câteva mari bănci pot să determine, într-o măsură mai mare sau mai mică, direcția dezvoltării noastre economice. Prin aceasta răspunderea lor privat-economică față de acționari se transformă într-o răspundere general-economică față de stat în ansamblu. De fapt, ele au împins capitalurile pe făgașul comerțului și al industriei, în primul rînd spre întreprinderile uriașe ale industriei grele și, totodată, spre proprietatea imobiliară funciară, — înainte vreme spre moșiile nobililor, iar în prezent spre imobilele de raport din marile orașe.
- N.B. ||| De aici avîntul rapid al siderurgiei germane, pe care numai cea americană o întrece, și al orașelor mari din Germania, care ajung din urmă chiar și prototipurile americane“ (p. 12)...

- N.B. ||| p. 27: „La sfîrșitul anului 1908, fondurile străine (creditorii și depozitele) reprezentau: la băncile de credit $8\frac{1}{4}$ miliarde de mărci, la casele de economii — 15 miliarde de mărci, iar la asociațiile de credit — 3 miliarde de mărci. $\Sigma = 26\frac{1}{4}$ de miliarde de mărci.

- N.B. ||| «Băncile particulare» cresc ca număr (1892: 2 180; 1902: 2 564; în 1912 numărul lor e evaluat la 3 500), dar importanța lor scade“ (p. 16).

Peste tot (passim), pretutindeni la Schulze-Gaevernitz tonul plin de jubilarie al imperialismului german, al porcului triumfător!!!!

- ||| trăsături ||| p. 35: 1870 — 31 de bănci cu un capital de 376 mil. mărci
 caracteris- ||| 1872 — 139 de bănci cu un capital de 1 112 mil.
 tice ale ||| mărci
 crizei!! ||| (1873) — 73 432 au fost lichidate de criză

Operații de virament și volumul decontărilor efectuate de Reichsbank (*miliarde* de mărci)

	$\frac{1891}{98.7}$	$\frac{1901}{196.6}$	$\frac{1913}{452.8}$		N.B.
din care în numerar					
	24.3(=24.7%)	29.7(=15.1%)	43.4(=9.6%)		

..., În 1909 Banca Franței a reescontat 7.5 mil. de polițe în valoare mai mică de 100 de franci fiecare, în timp ce Reichsbank din Germania — numai 700 000 de polițe sub 100 de mărci“ (p. 54).

„Democratizarea“ băncilor!!⁷ Cf.: acțiuni de 1 l. st. în Anglia și de cel puțin 1 000 de mărci în Germania (p. 111) *. Valoarea medie a unei polițe scontate în Germania = 2 0 6 6 de mărci (Reichsbank); în Franța 6 8 3 de franci („Banque de France“).

„G. von Siemens a declarat la 7 iunie 1900 în Reichstag că acțiunea de 1 l. st. este baza imperialismului britanic“ (p. 110) **.

„În comparație cu statul german, statul industrial englez se sprijină în mai mică măsură pe credit și în mai mare măsură pe capitalul propriu“ (55).

„Ca mijlocitor internațional de plăți, Anglia mai câștigă, pare-se, și astăzi circa 80 de milioane de mărci pe an sub forma comisionului la accepte. După cum se afirmă, în cadrul comerțului Europei cu țările de peste ocean se emit anual trate asupra Angliei în sumă de 6 miliarde de mărci“ (83).

p. 100: § intitulat: „Domenia băncilor asupra bursei?“ — ar fi poate, pretinde autorul, o exagerare, dar „influența lor (a băncilor) este puternică“...

* Op. cit., p. 352—353.

** Op. cit., p. 353.

„pe deplin
organiza-
tă“⁸

„Dacă odinioară, prin deceniul al 8-lea al secolului trecut, bursa, cu excesele ei tinerești, a inaugurat epoca de industrializare a Germaniei folosind șansele de câștig speculativ la acțiuni, astăzi băncile și industria pot «să se descurce singure». Dominația marilor noastre bănci asupra bursei, dominație legată de operațiile de report — dar nu numai de ele —, nu este altceva decât o expresie a statului industrial german pe deplin organizat. Dacă în felul acesta se îngustează sfera de acțiune a legilor economice care funcționează automat și se lărgește enorm sfera reglementării conștiente prin intermediul băncilor, o dată cu aceasta crește enorm răspunderea pe care o are în domeniul economiei naționale un mic grup de personalități conducătoare“ (101) *.

N.B.

(Este citat) *A. Löwenstein*. „Istoricul băncilor de credit din Württemberg și al relațiilor lor cu marea industrie“... „*Archiv für Sozialwissenschaft*“. Număr suplimentar 5. Tübingen, 1912.

Emisiuni (p. 104):

	Hirtii de valoare interne			Calculul meu $\Sigma : 3 =$
	<u>1909</u>	<u>1910</u>	<u>1911</u>	
Germania și coloniile ei	3.2	2.5	2.2	$7.9 : 3 = 2.6$
Anglia „ „ „	1.9	3.1	1.8	$6.8 : 3 = 2.3$
Franța	1.4	0.7	0.6	$2.7 : 3 = 0.9$

* Vezi op. cit., p. 342.

	Hirtii de valoare străine			Calculul meu	
	1909	1910	1911	$\Sigma: 3 =$	$\Sigma\Sigma$
Germania și coloniile ei	0.3	0.6	0.6	$1.3: 3 = 0.4$	3.0 mlrd. mărci
Anglia „ „ „	1.8	2.3	2.0	$6.1: 3 = 2.0$	4.3 „
Franța „ „ „	2.0	3.8	3.1	$8.9: 3 = 2.9$	3.8 „

Emisiuni în Germania (la valoarea cursului de bursă)

	miliarde mărci				
	Credit publico (împrumuturi de stat și comunale)	Credit funciar (ipotecii)	Credit industrial și comercial	Hirtii de valoare interne în general	Hirtii de valoare străine în general
[1886—1890]	1.8	1.2	1.3	4.3	2.3
[1891—1895]	1.8	2.2	0.8	4.8	1.5
[1896—1900]	1.7	1.9	4.3	8.2	2.4
[1901—1905]	3.3	2.3	2.8	8.3	2.1
[1906—1910]	6.0	2.6	4.8	12.6	1.5

Autorul conchide:

„Statistica emisiunilor scoate la iveală în modul cel mai evident coloritul socialist de stat și industrial al economiei naționale germane“ (104).

În Germania, susține autorul, „sistemul feroviar din Prusia“ reprezintă „una dintre cele mai mari întreprinderi economice din lume“ (104)...

Socetăți pe acțiuni din Prusia în 1911:

(In milioane de mărci)

	Numărul societăților	Valoarea nominală	Capitalul vărsat	Profitul anual							
			Valoarea la cursul de bursă	% (cursul)	mil. mărci	% față de valoarea nominală					
						% față de valoarea la cursul de bursă					
	177.9%	890	8 821	15 696	177.9	952	10.8%	6.1%	15.7	— 8.8	6.9 mlrd.

N.B. } ...„Partizanii acțiunilor mici invocă în primul
 } rînd faptul că ele dau posibilitate muncitorilor să
 } aibă participații în industrie, ceea ce înseamnă o
 } îmbinare — care din punct de vedere social-politic
 } este de dorit — a intereselor muncitorului cu in-
 } teresele patronului, participarea într-o formă mo-
 } dernă a muncitorilor la beneficii“ (p. 110—111) —
 } (în legătură cu acțiunile de 1 l.st.).

fraz
 goale
 și
 min-
 ciuni!!

!!

În § despre „speculațiile cu hîrtii de valoare“
 (p. 111 și urm.), în loc să *demaște* specula-
 țile băncilor ((cf. revista „Die Bank“, Eschwege
 și alții)), canalii de Schulze-Gaevernitz se eschi-
 vează prin fraze goale: „Dacă băncile noastre ar
 deveni societăți speculative... aceasta ar însemna...
 prăbușirea economiei naționale a Germaniei“ (112)...
 („Dacă“)... salvarea constă în „corectitudinea lu-
 mii“ noastre „de afaceri“, iar funcționarilor noștri
 de bancă li se interzice să facă speculații prin inter-
 mediul *altor* bănci (firește, în orașele mari acest
 lucru poate fi ușor ocolit!!)... dar *directorii*
de bancă? Doar ei sînt cei „inițiați“ („Wissen-
 den“)!! Aici legea nu ajută, spune el; trebuie „în-
 tărit simțul onoarei de comerciant și cel al cinstei
 sale profesionale“ (113)...

9 bănci
 83% din
 total!!

„La sfîrșitul anului 1909, cele 9 mari bănci ber-
 lineze împreună cu băncile ce le sînt afiliate admi-
 nistrau 11.3 miliarde de mărci, adică 83% din to-
 talul capitalului bancar german. «Deutsche Bank»,
 care împreună cu băncile ce-i sînt afiliate adminis-
 trează circa 3 miliarde de mărci, consti-
 tuie, alături de direcția căilor ferate de stat
 din Prusia, cea mai mare — și totodată cea mai
 descentralizată — concentrare de capital din Lu-
 mea Veche“ (137)...*

* Op. cit., p. 335.

Înțelegeri între bănci: „Darmstädter Bank“ a vrut să încheie cu municipalitatea orașului Berlin un acord pentru „valorificarea“ cîmpului de la Tempelhof, oferind un beneficiu de 10%. Ulterior, cînd tranzacția a fost încheiată de „Deutsche Bank“, „Darmstädter Bank“ făcea parte din consorțiul lui „Deutsche Bank“!! (p. 139)... „Consortiile bancare de acest fel înclină să încheie convenții cu privire la prețuri“...

cu privire
la cartelul
băncilor

(1913)

„«Înțelegerile generale» încheiate în vara anului 1913 merg totuși atît de departe, încît după aplicarea lor e problematic dacă se mai poate vorbi de liberă concurență în domeniul bancar“... (139)...

„La «Diskontogesellschaft», de pildă, funcționează în permanență un stat-major format din 25 de persoane, care efectuează controlul operațiilor atît sub aspect contabil cît și sub cel al îndeplinirii formelor“ (143).

25 de
persoane
pentru
control...

„O importantă muncă pregătitoare pentru marile întreprinderi și, în special, pentru marile bănci se depune în armata germano-prusiană, care obișnuiește mase mari de oameni cu munca disciplinată. Chiar dacă serviciul militar n-ar fi necesar din considerente politice, el ar trebui introdus ca școală pregătitoare pentru munca în marile întreprinderi capitaliste și pentru sporirea eficienței economice“ (144—145)...

băncile
și
armata!!

„Acum treizeci de ani, cînd întreprinzătorii se concureau liber, ei îndeplineau $\frac{9}{10}$ din activitatea economică ce nu ținea de sfera muncii fizice a «muncitorilor». Astăzi $\frac{9}{10}$ din această activitate economică intelectuală este îndeplinită de *funcționari*. Băncile stau în fruntea acestei dezvoltări (151) *. În uriașele lor întreprinderi, funcționarul este totul, chiar și directorul e un «servitor» al instituției“...

N.B.
N.B.

N.B.

* Vezi op. cit., p. 343.

..., „Frankfurter Zeitung“ (2.V.1914) a salutat fuziunea dintre „Diskontogesellschaft“ și „Schaaffhausenscher Bankverein“ cu următoarele cuvinte:

„O dată cu creșterea concentrării băncilor se restrânge numărul instituțiilor cărora le pot fi adreseate cereri de credit mare, ceea ce face ca marea industrie să fie tot mai dependentă de un număr mic de grupuri bancare. Dată fiind legătura strânsă dintre industrie și lumea finanțelor, libertatea de acțiune a societăților industriale nevoite să recurgă la capitalul bancar se dovedește a fi stinjenită. De aceea, marea industrie privește cu sentimente contradictorii trustificarea (unirea sau transformarea în trusturi) crescîndă a băncilor; într-adevăr, în repetate rînduri au putut fi observate anumite începuturi de acorduri între diferitele contere de mari bănci, acorduri a căror esență se reduce la o restrîngere a concurenței“ (p. 155) *.

N.B.

154—5: întrebarea este cine de cine depinde mai mult, băncile de industrie, sau invers...

Wiewiórowski. „Influența concentrării băncilor germane asupra fenomenelor de criză“ („Disertație susținută la Freiburg“), Berlin, 1911.

N.B.

||| *Voelcker.* „Formele de unire și sistemul de participării în marea industrie germană“. Leipzig, 1909 („*Schmollers Jahrbuch*“, vol. 33, nr. 4).

Capitolul X. „Plasamente în străinătate“.

N.B.

||| „Pentru ca băncile noastre să poată îndrepta pe făgașul plasamentelor în străinătate capitalurile care afluează spre ele, este necesar să existe la clienții lor anumite premise de ordin privat-economic.

N.B.

||| Stimulentul principal îl constituie necesitatea de a obține o rată mai ridicată a profitului

* Op. cit., p. 344.

decît aceea pe care o oferă plasamentul în interiorul țării, unde crește abundența de capitaluri și scade rata dobînzii...

N.B.

...Totodată, băncile caută în primul rînd să realizeze beneficii de pe urma emisiunilor, beneficii care la capitalurile investite în țările străine — sărace în capitaluri și bogate în materii prime — sînt de obicei mai ridicate decît în interiorul țării“ (158)...

N.B.

N.B. [cf. mai sus, p. 44, citatul: de la p. 159 — 160*] N.B.

„Potrivit unor evaluări, plasamentele de capital în străinătate ale Angliei reprezintă 70 de miliarde, ale Franței 35 de miliarde (1910), iar ale Germaniei în 1913 de-abia 20 de miliarde de mărci“ (160).

70

35

20

Aducînd dovezi în sprijinul celor afirmate în legătură cu „clauzele de export“ și cu avantajele pe care le are industria de pe urma investițiilor în străinătate, Schulze-Gaevernitz spune, printre altele, că și Franța beneficiază de aceasta:

„Statul-rentier francez cunoaște astfel o nouă înflorire industrială“ — acordarea de către Franța a unui împrumut Turciei în 1910 a fost condiționată de clauza ca Turcia să nu facă în *nici o țară m a i m u l t e* comenzi decît în Franța... (p. 163).

„Astăzi, Germania este un exemplu tipic de «întreprinzător care operează în străinătate», în timp ce Franța, iar încetul cu încetul și Anglia se anchilozează, transformîndu-se în rentieri. ...Dacă astăzi lumea are o fizionomie anglo-saxonă, băncile noastre caută, cu ajutorul căilor ferate, al minelor, al plantațiilor, al canalelor, al sistemelor de irigații etc., să imprime acestei fizionomii trăsături ale spiritului german“ (164)...

caracteristic!!!

N.B.

(N.B.: p. 1, notă: „Scris înainte de război“.)

În capitolul X.

* Vezi volumul de față, p. 33. — Nota red.

N.B.

C. „Apreciere politică asupra plasamentelor în străinătate“.

„Exportul de capital este un mijloc pentru atingerea scopurilor politicii externe, iar succesul lui depinde, la rîndul său, de politica externă.

a) *State creditoare: Franța, Anglia, Germania.* Anglia și Franța — două mari puteri mondiale creditoare — sînt bancheri *politici*. Statul și lumea bancară acționează aici *ca o singură* persoană. De pildă, guvernul francez și «Crédit Lyonnais», prietenia dintre Eduard al VII-lea și sir E. Cassel. Sperînd să cîștige lozul cel mare la loteria politică, Franța a mizat miliarde pe *o singură* carte, pe cea rusească. Rusia, primind bani de la Franța, a fost chiar în stare să acorde în Extremul Orient — China, Persia — împrumuturi cu caracter politic. Franța, în calitate de țară creditoare, a legat de ea Spania și Italia, care la Algesiras i-au făcut servicii în calitate de clienți. Franța a fost dispusă să acorde guvernului Kossuth împrumuturi, pe care le refuzase contelui Kuehn: «comisionul pentru acest împrumut urma să fie Tripla Alianță». Acordînd împrumuturi cu caracter politic, Anglia a sudat din nou Imperiul mondial britanic, chiar cu riscul unei presiuni asupra cursului propriilor ei rente consolidate. Garanțiile tutelare depline, de care se bucurau în metropolă împrumuturile de stat contractate de colonii, au făcut ca o țară nouă, ca Natalul de pildă, ale cărei bogății nu sînt decît pe jumătate valorificate, să beneficieze de un credit mai ieftin decît Prusia, țară puternică, de mult consolidată și avînd gigantice linii de cale ferată, precum și un însemnat fond funciar de stat. Aceste legături pe linie de credit constituie «legături de interese», care au, poate, o putere mai mare decît avuseseră vreodată tarifele vamale preferențiale ale lui Chamberlain. Depășind cadrul comunității imperiale, creditorul britanic menține Japonia în situația de

vasal politic, Argentina în stare de dependență colonială, iar Portugalia în stare de aservire fățișă, ca țară datornică. Guvernatorii din Africa portugheză, înzorzonați cu fireturi de aur, sînt de fapt niște marionete ale Angliei” (165)...

„...Totalul” (capitalurilor germane din Rusia) „este evaluat la 3 miliarde. Preferința pe care băncile noastre o dau celui mai mare dintre toți debitorii pe care i-a cunoscut istoria universală este ușor de înțeles dacă se iau în considerație marile profituri bancare pe care le aduc hîrțiile de valoare rusești” (166).

N.B.

„Fără îndoială că, în năzuința lor spre independență politică și economică, țările semicivilizate, care deocamdată nu au fost încă împărțite ca colonii, nu pot obține de la nici o țară europeană un ajutor atît de dezinteresat ca din partea Germaniei. China, Persia, Turcia știu că Germania nu are nici o pretenție teritorială” (167).

o perlă!!!

o perlă!!

„...Condițiile dinăuntru țării, potrivnice ideilor de libertate, împiedică și pătrunderea gîndirii politice universale în sufletul poporului. Cît sîntem de departe de lozinca «imperium et libertas» *, căreia anglo-saxonii, începînd cu Cromwell și terminînd cu Rhodes, îi datorează marile lor succese!” (168).

{ imperia-
lism și de-
mocrație⁹
o perlă!
(și N.B.)

coruperea unor pături *largi* ale micii burghezii și a vîrfurilor proletariatului e mai subtilă, mai rafinată

„Pretutindeni, băncile germane se loveau în străinătate de concurența «foreign banks» engleze **, de mult statornicite și care și astăzi depășesc cu

* — „imperiu și libertate”. — *Nota trad.*

** — „băncilor engleze din străinătate”. — *Nota trad.*

|| mult băncile germane în ceea ce privește volumul
|| operațiilor și capitalul social“ (173)..

|| „...Cu atât mai multă luciditate vom constata
|| faptul că noi am apărut târziu pe scenă. Activitatea
|| băncilor germane din străinătate poate fi comparată
|| cu pașii promițători ai unui tânăr avid de activi-
|| tate, al cărui acces în cea mai mare parte a lumii
|| a fost oprit de către fericitul ei stăpîn. E proble-
|| matic dacă în Imperiul mondial britanic — fără să
|| mai vorbim de Franța și Rusia — se găsește măcar

o perlă!!! || o singură instituție bancară germană și totuși se
|| afirmă că englezul ar conduce lumea în interesul
|| tuturor. Viitorul sistemului bancar german în
|| străinătate depinde în mare măsură de rezol-
|| varea unei *probleme politice*: aceea de a lăsa
|| deschise porțile țărilor care n-au fost încă de
|| N.B. || nimeni acaparate, de a face să renască lumea
|| musulmană și de a crea un Imperiu colonial
|| german în Africa“... (174).

A 2-a parte a cărții — lucrarea lui *Jaffé* — reprezintă un studiu arid asupra băncilor anglo-americane și franceze. Nil.

Secțiunea a VI-a din „Studiu de economie socială“. „*I n d u s t r i a , m i n e l e , c o n s t r u c Ț i i l e*“. Tübingen, 1914.

Bibliografie foarte bogată (cf. p. 37*).

Unele date statistice cu privire la marea industrie vezi în caietul liniat**.

de extras din carte: p. 34 și 143, industria
1882 și 1907.

* Vezi volumul de față, p. 24—25. — *Nota red.*

** Este vorba de caietul „M“. Vezi volumul de față, p. 442—443. — *Nota red.*

Din articolul lui *M. R. Weyermann* :
„Tehnică industrială modernă“

citat din cartea lui *K. Rathenau*. „Influența creșterii capitalului și a producției asupra cheltuielilor de producție ale industriei constructoare de mașini din Germania“. 1906.

N.B.

Exemple de felul acesta:

Creșterea producției cu aproximativ 50%	(pompe) Modele de pompe		
	A	B	C
	197	880	1 593 mărci
	162	738	1 345

Mașini de scris (p. 157)

La o producție de 100 bucăți. Prețul = 200 mărci

„	„	„	500	„	„	160
„	„	„	1 000	„	„	140
„	„	„	2 000	„	„	125

Emisiunea de acțiuni industriale germane {după „Frankfurter Zeitung“ și „Handwörterbuch der Staatswissenschaften“} („Emisiuni“)

1903 — 195.3 mil.	Începutul avântului		avânt versus criză
1904 — 267.8 „	„		
1905 — 492.5 „	avânt		
1906 — 624.8 „	apogeul avântului		
1907 — 240.2 „	criză		
1908 — 326.7	(începutul înviorării)		

Potrivit datelor publicate de *Behr*, consumul de încălțăminte în Statele Unite a fost (p. 175):

1880 — 2.5 perechi pe cap de locuitor		N.B.
1905 — 3.12 „		

Din articolul lui *T. Vogelstein*. „Organizarea financiară a industriei capitaliste și formarea monopolurilor“.

„La zece ani după 9 mai 1873, ziua în care, după expresia hiperbolică a lui *Schönlank*, a bătut ceasul din urmă al avântului economic și a sunat ceasul nașterii cartelorilor, *Fr. Kleinwächter* și-a publicat cartea despre carteluri“ (216).

N.B.

Din istoricul cartelurilor:

„Se pot cita din epoca dinainte de 1860 unele cazuri de monopoluri capitaliste; se pot descoperi în ele germeii acelor forme care au devenit atît de curente astăzi; pentru carteluri însă toate acestea sînt, fără doar și poate, timpuri preistorice. Deceniul al 7-lea al secolului trecut poate fi considerat ca începutul propriu-zis al monopolurilor moderne.

N.B. || Prima mare perioadă de dezvoltare a monopolurilor începe cu depresiunea industrială internațională din deceniul următor și se întinde pînă la începutul ultimului deceniu al aceluiași secol“ (222).

N.B. || „Privită pe scară europeană, dezvoltarea liberei concurențe atinge punctul ei culminant între anii 1860 și 1880. Pe vremea aceea și-a terminat Anglia organizarea ei capitalistă de stil vechi. În Germania, această organizare a intrat în luptă hotărîtă împotriva meseriilor și a industriei casnice și a început să-și creeze forme de existență proprii“ (ibidem).

„Un mare reviriment începe o dată cu crahul din 1873 sau, mai bine zis, cu depresiunea care i-a urmat și care — cu o întrerupere aproape imperceptibilă la începutul deceniului al 9-lea al secolului trecut și cu un avînt neobișnuit de viguros, dar de scurtă durată, în jurul anului 1889 — cuprinde 22 de ani din istoria economică a Europei“ (222)...

..., „În cursul scurtei perioade de avînt din 1889/1890, cartelurile au fost larg folosite pentru exploatarea conjuncturii. O politică nehibzuită a făcut ca prețurile să crească mai repede și într-o măsură mai mare decît ar fi crescut fără carteluri, și aproape toate aceste carteluri au dispărut fără glorie «în mormîntul crahului». Au urmat apoi alți cinci ani de afaceri proaste și de prețuri scăzute, dar în industrie nu mai domnea starea de spirit dinainte. Depresiunea nu mai era considerată ca ceva de la sine înțeles, ci a început să fie privită numai ca o pauză înaintea unei noi conjuncturi favorabile.

a II-a epocă
a cartelurilor

||| Formarea cartelurilor a intrat astfel în cea de-a doua epocă a ei. Cartelurile încetează să fie un fenomen trecător, ele devin una din temeliiile întregii vieți economice. Ele cuceresc o ramură industrială după alta, și în primul rînd prelucrarea materiilor prime. Chiar la începutul ultimului deceniu al

secolului trecut, ele au găsit în forma de organizare a sindicatului cocsului, după modelul căruia a fost creat apoi sindicatul cărbunelui, o tehnică de cartelare care în fond n-a mai fost depășită. Marele avânt de la sfârșitul secolului al XIX-lea și criza din anii 1900—1903 se desfășoară — cel puțin în industria minieră și siderurgică — pentru prima oară în întregime sub semnul cartelurilor. Și dacă pe atunci acest fenomen mai părea ceva nou, acum opinia publică largă consideră de la sine înțeles faptul că mari sectoare ale vieții economice sînt, de regulă, scoase din sfera liberei concurențe“ (224)...*.

N.B.

Formele cartelurilor:

- a) Carteluri care stabilesc condițiile de livrare a mărfurilor (condițiile de vînzare, termenele, plățile etc. ...)
- b) Carteluri care stabilesc sferele de desfacere
- c) Carteluri care stabilesc volumul producției
- d) Carteluri care stabilesc prețurile
- e) Carteluri de repartizare a profitului

Sindicatete — oficiu unic de vînzare (Verkaufsstelle)

Trusturile — proprietatea asupra tuturor întreprinderilor

putere unică și absolută

A se vedea *Kondt*

Lindenberg

Sayous

Steller

Stillich

Warschauer

Weber

---

* Vezi V.I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 324—325. — *Nota red.*

CAIETUL

„β“
(„BETA“)

Cuprins

Caietul β. P. 1—106 (108)

1. Dietzel, Schumpeter, Vogelstein (cîteva cuvinte).
  2. — — —
  - 3—16. Extrase din revista „Die Bank“, 3—16; 92—103.
  17. Statistica hîrtilor de valoare...
  - 18—30. **S e h i l d e r**. Primul volum al „Tendințelor dezvoltării economiei mondiale“.
  - 31—33. **Plenge**. „Marx și Hegel“*.
  - 34—36. *Gerhard Hildebrand*. „Zdruncinarea etc.“
  - 37—39. *P. Tafel*. „Trusturile nord-americane etc.“
×	40. Observațiile referitoare la K. Kautsky versus imperialism
- 41—62. **E. Agahd**. „Marile bănci și piața mondială“.
  62. *Ballod*. Statistica.
  63. *Otto*. Băncile germane de peste ocean.
  - 63—65. *Diouritch*. Expansiunea băncilor germane în străinătate.
  66. *Kaufmann*. Băncile franceze.
  66. *Hegemann*. Băncile franceze.

* Vezi *V. I. Lenin. Opere*, vol. 38, București, Editura politică, 1959, p. 395—398. — *Nota red.*

67. *Huljegger*. „Banca Angliei“.
Jaffé. Băncile engleze.
Mehrens. Băncile franceze.
Wallich. Concentrarea băncilor germane.
- 68—69. *Zollinger* (balanța internațională) și *Neymarck*.
 70—74. *Taylor* („Conducerea întreprinderilor“).
 74—75. *Seubert*. „Din practica sistemului Taylor“.
 76—77. *Gilbreth*. „Studierea mișcărilor“.
 78—90. *Jeidels*. „Relațiile dintre marile bănci și industrie“.
 91. *Stillich* și „*Economia mondială*“ (Halle). Notă.
 92—103. Revista „*Die Bank*“ a fost parcursă în întregime, și n
 a f a r ă de anii 1908 și 1915.

×

N.B. 103 observații N.B. ((despre capitalul financiar în general))
---

104. *Tschierschky*
 105—106 + 0 verso + 108. (N.B.) *Heymann*

×

0 verso N.B. În legătură cu problema imperialismului

Bibliografie: 1. 10. 16. 17. 40. 91. 98 (franceză).

DIETZEL, SCHUMPETER, VOGELSTEIN

Biblioteca cantonală din Zürich.

Dr. *Heinrich Dietzel*. „*Economie mondială și economie națională*“.
 Dresden, 1900. (= „*Jahrbuch der Gehe-Stiftung*“ . Vol. V).

((Nimic interesant. Când o parcurgi, constăți că nu e))
 ((decît o polemică împotriva autarhiei și în f a v o a -))
 ((rea economiei mondiale. Nil. („*Naționalizarea*“)))

Dr. *Joseph Schumpeter*. „*Teoria dezvoltării economice*“.
 Leipzig, 1912.

((Tot nil. Titlul e înșelător. Când o parcurgi, constăți că nu e
 decît o prostie „sociologică“. Va trebui, poate, să revin la această
 carte, însă în legătură cu problema dezvoltării nil)).

Theodor Vogelstein. „Formele organizatorice ale industriei siderurgice și ale industriei textile din Anglia și America“. Leipzig, 1910.

Acesta e *primul* volum, în care precumpănesc latura istorică, puțin interesantă, și o *înșiruire* de fapte.

Vezi scurte extrase din Vogelstein în alt caiet *.

Franck. „Schimbări în agricultura din Württemberg“. Disertație. 1902.

BIBLIOGRAFIE

Lucrări:

- ? *Johann Huber*. „Participarea muncitorilor la capitalul și la conducerea asociațiilor de producție britanice“. 1912, Stuttgart. (Nr. 4 al „Studiilor economice din Basel“.)
- Götz Briefs*. „Cartelul spirtului“. Karlsruhe, 1912. (Nr. 7 al „Studiilor economice ale școlilor superioare din Baden“.)
- Curt Goldschmidt*. „Despre concentrarea în industria cărbunelui din Germania“. Karlsruhe, 1912.
- Julius Wolf*. „Economia națională în prezent și în viitor“. Leipzig, 1912. Nil.
- I. Levin*. „Situația actuală a băncilor comerciale pe acțiuni din Rusia (1900—1910)“. Freiburg în Breisgau, 1912. (Disertație.)
- K. Dove*. „Geografia economică“. Leipzig, 1911.
(„Din domeniul naturii și al lumii spirituale“.)
- „ „ „Geografia economică a coloniilor germane“. 1902.
- Kurt Schwabe*. „În țara germană a diamantelor“. Berlin, 1910. (Africa de sud și economia germană din colonii.)
- Rud. Lenz*. „Influența sindicatelor și a trusturilor asupra pieței cuprului“. Berlin, 1910.
- Léon Barety*. „Concentrarea băncilor provinciale în Franța“.
- N.B. || Paris, 1910. (Articolele au apărut în „*Annales des sciences politiques*“.)

* Vezi volumul de față, p. 45—47. — *Nota red.*

Gustav Ruhland. „Articole alese“. 1910 (publicația „Uniunii agricultorilor“. Împotriva plutocrației din Germania!!).
A. G. Raunig. „Echilibrul dintre agricultură și industrie“. Viena, 1910.

Dr. *Walter Kundt*. „Viitorul comerțului nostru transoceanic“. Berlin, 1904. Nil. Flecăreala.

EXTRASE DIN REVISTA „DIE BANK“

„Die Bank“. „Revistă lunară pentru probleme financiare și bancare“. (Editor: *Alfred Lansburgh*) 1914, al 2-lea (semestru), p. 1 042.

Potrivit datelor publicate de ministrul comerțului (din Londra), importul și exportul în milioane de lire sterline:

(* 7 luni (1/I—1/VIII))	S e m e s t r e (primele)					
	Import			Export		
	1912	1913	1914	1912	1913	1914
Anglia	296.1	319.7	375.9	225.3	257.1	255.4
Germania	260.6	267.0	269.3	205.4	243.1	249.2
Statele Unite*	215.3	212.2	237.7	255.6	271.8	245.7
Franța*	192.2	196.4	198.6	149.0	156.4	153.8

(Ibidem, p. 713). Nota „Băncile și poșta Imperiului german“. Se susține că granița dintre bănci și casele de economii, de pildă, „se șterge din ce în ce mai mult“. De aici *plingerile* băncilor. Camera de comerț din *Erfurt* ia apărarea băncilor împotriva „noii imixțiuni a poștei în circulația banilor“ (sub forma „eliberării de acreditive poștale“). Redacția relevă că acreditivele poștale sînt valabile numai în interiorul Imperiului german, în timp ce acreditivele bancare servesc mai ales celor ce călătoresc în străinătate, și, „la urma urmelor, publicul există doar nu numai pentru bănci“ (714).

băncile și poșta
acest „nu numai“
e splendid!!!

În articolul „Reflecții asupra împrumutului de 1 miliard“, p. 932: „Cel ce subscrie la un împrumut are bani disponibili,

* Datele pentru țările în dreptul cărora se află un asterisc cuprind lunile ianuar e — iulie, iar pentru celelalte țări — lunile ianuarie — iunie. — *Nota red.*

însă de cele mai multe ori nu sub formă de numerar, ci sub formă de cont curent la o bancă sau sub formă de depuneri la o casă de economii, la o asociație de depuneri etc. Aceste instituții dispun în Germania, în cifre rotunde, de 35 de miliarde de mărci în numerar, din care circa jumătate pot fi puși imediat la dispoziția titularilor, iar cealaltă jumătate după un preaviz — în cele mai multe cazuri făcut cu o lună înainte“ (933).

Este vorba, prin urmare, de un *transfer* de avere din contul unor persoane particulare în contul statului (și invers atunci când se fac plăți furnizorilor etc.).

Disponibilul pe care-l au toate instituțiile de credit laolaltă „sub formă de numerar și de conturi curente creditoare la Banca imperiului“ „nu depășește $\frac{1}{2}$ miliard“ (933).

În 1871, Franța a plătit suma de 5 miliarde în așa fel încît numai 742.₃ milioane au fost plătite în aur, argint și bancnote, iar restul (4 248.₃ milioane) în *polițe* (în 1870/71 Franța s-a redresat atît de repede, pentru că n-a făcut nimic de natură să afecteze valuta ei și pentru că nu a emis prea multe „bancnote fără acoperire“).

¶ p. 903 și urm.: „*Înlăturarea Londrei în calitatea ei de casă de clearing a lumii*“ de Alfred Lansburgh.

Un articol foarte bun, care explică *cauzele* puterii Angliei. Cauza principală: „precumpănirea absolută a comerțului și a pieței financiare a Angliei față de comerțul tuturor celorlalte țări“ (909). Comerțul Angliei depășește pe cel al Germaniei „cu circa 50%“ (ibidem). În plus trebuie să avem în vedere și comerțul cu coloniile!!

N.B. || „*Trei sferturi [din comerțul mondial aparțin Angliei]*“ (910)

„adică trei sferturi din totalul plăților internaționale se fac direct sau indirect prin intermediul Angliei“ (910).

„Calculul în lire sterline“ „predomină“ încă în *Japonia*, apoi în China, Chile, Peru, Persia de sud, „în cea mai mare parte a Turciei“ (910) — „în cercurile comerciale este răspîndită pe scară largă cunoașterea limbii engleze“ (910).

În afară de aceasta, *Anglia finanțează* acest comerț al lumii întregi (cea mai mică dobîndă; cea mai stabilă valută aur; 1 l. st. = $7\frac{1}{3}$ grame de aur etc. etc.).

Anglia dispune de „uriaeș“ mijloace bănești, are 60 de bănci coloniale (911) etc. etc.

Maxima lui *Kämmerer* (german), director de bancă (Banca Braziliei):

(913) „Primul lucru necesar pentru deschiderea unei instituții bancare peste ocean este creditul, un bancher acceptant la Londra“ || N.B. ! ||

p. 912, notă: „În legătură cu greutatea de care se lovesc băncile germane de peste ocean la introducerea polițelor în mărci în America de Sud, cf. Jaffé «Băncile engleze», ediția a 2-a, 98—101, «Frankfurter Zeitung», 29.VIII.1914; «Hamburger Nachrichten», 15.IX.1914“ (celelalte citate le omit).

„Fiecare țară care trece la valută aur și care posedă, cum se întâmplă aproape pretutindeni, un important portofoliu de polițe engleze care-i țin loc de aur, nu numai că subordonează cea mai mare parte a plăților sale internaționale casei de cliring din Londra, ci implicit contribuie direct la consolidarea puterii financiare mondiale a Angliei; căci a poseda în permanență un portofoliu important de polițe engleze înseamnă, practic, că țara respectivă pune la dispoziția Londrei mijloace însemnate, pe care Londra, la rândul ei, le poate folosi și într-adevăr le folosește pentru a finanța comerțul exterior al altor țări, consolidându-și astfel valuta și propria ei poziție de casă de cliring. Astfel, datorită conținutului în aur al lirei sterline, Anglia are în permanență posibilitatea să-și deservească sistemul de credit nu numai cu propriile ei capitaluri, care reprezintă o sumă importantă, ci și cu alte câteva miliarde de mărci, bani străini“ (913—914).

Pentru a face ca Anglia să-și piardă acest rol, sînt necesare „uriaeș mijloace bănești și o dobîndă scăzută“ (916)... „Și trebuie nu numai să dispui de enorme mijloace bănești pe care să le pui la dispoziția altor țări, ci și să poți garanta stabilitatea absolută a valutei care urmează să ia locul valutei engleze, adică să fii întotdeauna gata să plătești cu aur“.

De aceea, pretinde autorul, este o „utopică“ planul lui „National City Bank“ (Banca Morgan)¹⁰ sau al băncilor elvețiene, „care sînt de părere că ajunge puțină bunăvoință pentru ca cliringul mondial sau o mare parte din el să fie luat Londrei, scop, ce-i drept, cît se poate de atrăgător, dar care nu poate fi atins înainte ca o altă țară să poată pune în slujba intereselor comerțului mondial același volum de credite, același complex de înlesniri, în materie de comerț, bănci și dobînzi, precum și aceeași bază valutară sigură, pe care Anglia, cel puțin pînă la începutul războiului, le punea la dispoziția schimburilor internaționale“ (920)...

(1914, *noiembrie* și *decembrie*). „Acoperirea cheltuielilor de război și sursele ei“, articol de *Alfred Lansburgh*.

Autorul îl citează pe Lloyd George (în IX.1914): „După părerea mea, ultimele 100 de milioane de lire sterline vor hotărî deznodămîntul războiului. Primele 100 de milioane, inamicii noștri și le pot procura tot atît de bine ca și noi; însă ultimele 100 de milioane ei, slavă domnului, nu și le vor putea procura“ (p. 998).

Și autorul răspunde că Lloyd George a greșit. Patru surse de acoperire: 1) rezervele de „gradul întâi“ = banii numerar (în Franța și în Rusia există mai mult numerar decît în Germania; în Anglia — mai puțin. În această privință, Germania este mai slabă). 2) rezervele de „gradul doi“: creanțele pe termen scurt în comerțul mondial. (Anglia este mult mai puternică: „Dacă Anglia este *bancherul* lumii, care-și păstrează banii sub formă de numerar, Franța este *financiarul* lumii, care-și investește banii“) (1 001). 3) Venitul net provenit din producția internă + 4) partea din venitul global folosită pentru amortizări (sau pentru acumulări). Or, în acest domeniu, susține el, noi nu sîntem mai slabi.

Totodată, autorul contează pe *export*, care se va face pe ascuns („pe căi tănuite“), dar nu va dispărea.

Cursul scăzut al schimbului nostru (al Germaniei) demonstrează (XII.1914!!!)—arată autorul—că exportul nu este suficient, nu corespunde „cheltuielilor noastre în străinătate“ (1 103).

Cf. p. 1 112: „Abia atunci cînd exportul este suficient pentru a acoperi în întregime importul și cheltuielile de război în străinătate, economia națională se află într-adevăr pe picior de război“.

N.B.

1914, 1 (mai). „Banca cu 300 de milioane“, articol de A. Lansburgh.

„Discontogesellschaft“ l-a înghițit pe „Schaaffhausenscher Bankverein“, sporindu-și capitalul social la 300 milioane de mărci (p. 415) *.

„Prin aceasta, pentru prima dată o bancă germană cu adevărat mare devine victima procesului de concentrare“ (415).

„Deutsche Bank“ și-a sporit capitalul la 250 de milioane mărci. „Discontogesellschaft“ a răspuns la aceasta „fuzionînd“ cu „Schaaffhausenscher Bankverein“ și sporindu-și capitalul la 300 **.

„Cu 300 de milioane de mărci capital social, ea va fi deocamdată cea mai mare bancă nu numai din Germania, ci și din întreaga lume“ (422).

„Lupta pentru hegemonie“, care părea terminată în favoarea lui „Deutsche Bank“, a început acum din nou:

„Alte bănci vor urma aceeași cale... și din cele 300 de persoane care dirijează acum economia Germaniei vor rămîne cu timpul numai 50, 25 sau chiar și mai puține. Și nu trebuie să ne așteptăm ca actuala mișcare de concentrare să se limiteze numai la sistemul bancar. Legăturile strînse dintre diferitele bănci duc în mod firesc la o apropiere între sindicatele industriale patronate de ele. Sindicatele, precum și oscilațiile conjuncturii duc la noi uniuni, iar într-o bună zi ne vom trezi și ne vom freca mirați ochii: în jurul nostru vom vedea numai trusturi, iar în fața noastră se va contura necesitatea de a înlocui monopolurile private prin monopoluri de stat. Și, cu toate acestea, nu ne putem reproșa nimic altceva decît că am lăsat lucrurile la voia liberei lor dezvoltări, grăbită întrucîtva prin introducerea acțiunilor“ (426) ***.

(Sfîrșitul articolului.)

N.B.

N.B.

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1961, ed. a doua, p. 339. — Nota red.

** Ibid.

*** Ibid.

„SOCIETĂȚILE-FIICE“, articol de *Ludwig Eschwege*, p. 544 și urm. (mai 1914).

La începutul anului 1912, *marile bănci* (cedînd presiunilor Băncii de stat) au introdus o *nouă* schemă de bilanțuri. Mii de *societăți pe acțiuni* continuă însă să publice bilanțuri scurte („knappe“), fără să încalce prevederile legii, pretinzînd că conciziunea bilanțurilor constituie o garanție împotriva speculațiilor!!! De fapt însă:

„În realitate, aceasta“ („conciziunea dărilor de seamă“) „face numai ca un număr restrîns de persoane, mai bine informate, să se îmbogățească pe seama turmei de acționari, în special dacă acestor dări de seamă concise li se adaugă și un sistem rafinat de repartizare pe capitole, mulțumită căruia importante date devin imperceptibile pentru ochiul acționarului de rînd. Drept urmare, consiliile de administrație și bunii lor prieteni au un dublu avantaj: atunci cînd lucrurile merg bine, ei sînt singurii care cunosc toate elementele ce pot determina o creștere a cursului, iar atunci cînd se produce o înrăutățire, ei evită pierderile, vînzînd la timp acțiunile.

bun exemplu!

De pildă, «*Aktiengesellschaft für Federstahlindustrie*» din Kassel trecea acum cîțiva ani drept una dintre cele mai rentabile întreprinderi din Germania. Datorită unei proaste administrări, în decurs de cîțiva ani, dividendele plătite de ea au scăzut de la 15% la 0%. După cum s-a constatat, consiliul de administrație acordase, fără știrea acționarilor, un împrumut de 6 milioane de mărci unei «societăți-fiice», «*Hassia*», societate cu răspundere limitată, al cărei capital nominal era de numai cîteva sute de mii de mărci. Acest împrumut, care este aproape de trei ori mai mare decît capitalul social al «societății-mame», nu figura în bilanțurile acesteia; din punct de vedere juridic, această trecere sub tăcere era perfect legală și a putut să dureze doi ani de zile, pentru că nici o prevedere a codului comercial nu interzice așa ceva. Președintele consiliului de supraveghere, care în calitate de persoană răspunzătoare a semnat aceste bilanțuri false, a fost și continuă să fie președinte al Camerei de comerț din Kassel. Acționarii au

aflat despre împrumutul acordat societății «Hassia» mult timp după ce s-a constatat că acordarea lui a fost o greșeală și după ce cursul acțiunilor «federstahl» a scăzut aproape cu 100% din cauză că acționarii bine informați începuseră să le vîndă. Abia atunci, schimbîndu-se sistemul de întocmire a bilanțului, a fost introdus capitolul respectiv. Acest exemplu tipic de echilibristică la întocmirea bilanțurilor, foarte frecventă în societățile pe acțiuni, ne explică de ce consiliile de administrație ale societăților pe acțiuni se lansează în afaceri riscante mult mai ușor decît întreprinzătorii particulari. Tehnica modernă în materie de întocmire de bilanțuri nu numai că le dă posibilitatea să ascundă acționarului de rînd afacerile riscante, dar și permite principalilor interesați să se derobeze de răspundere, vînzînd la timp acțiunile în caz de eșec al experimentului, în timp ce întreprinzătorul particular răspunde cu pielea lui pentru tot ce face” (545).

N.B.

„Bilanțurile multor societăți pe acțiuni se aseamănă cu pergamentele” (pergamentele), „cunoscute din evul mediu, de pe care trebuia șters textul scris pentru a scoate la iveală semnele de dedesubt, care reprezentau conținutul adevărat al manuscrisului” (545)...

Pergament de pe care s-a ras textul inițial pentru a face loc unui text nou.

...,Mijlocul cel mai simplu și, de aceea, foarte frecvent folosit de a face ca un bilanț să devină opac este acela de a diviza în mai multe părți o întreprindere unică prin constituirea sau înglobarea de societăți-fiice. Avantajele acestui sistem din punctul de vedere al diferitelor țeluri — legale și ilegale — sînt atît de evidente, încît marile societăți care nu au adoptat acest sistem sînt astăzi, fără doar și poate, o excepție“ * (545—546).

* Vezi op. cit., p. 353—354.

În felul acesta se obține „o anumită impenetrabilitate a operațiilor lor“ (ibidem)...

Un exemplu deosebit de pregnant — „*Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft*“ (are miliarde în societăți-fiice)...

(cf. 1908. Nr. 8: „Sistemul Rathenau“. „*Die Bank*“ despre procedeele *A.E.G.*-ului.)

(...Impozitele sînt mai mari, pentru că ele (societățile-fiice) plătesc impozite speciale, dar în schimb și profiturile sînt mai mari, și *secretul* este păstrat!!...)

cursivul autorului: „Societățile-fiice reprezintă un mijloc ideal cu ajutorul căruia pot fi întocmite bilanțuri care în mod obiectiv sînt false, fără a contraveni prevederilor codului comercial“ (549).

...,Hotărîtor este faptul că, datorită noului sistem de repartizare pe capitate, se creează posibilități de camuflare“ (ibidem)...

Încă un exemplu:

„*Oberschlesische Eisenindustrie-Aktiengesellschaft*“ (p. 550—551) indică în bilanț „participații“ = 5,2 milioane de mărci.

Care? autorul a aflat pe cale particulară: 60% din acțiunile societății „*Gleiwitzer Steinkohlengruben*“

(iar această societate are 20 de milioane de mărci datorii!!)

((Sfîrșit))

Ibidem, p. 340 (aprilie) (Marile bănci berlineze 28.II.1914).

Bilanțurile marilor bănci *berlineze*.

Bilanțuri: 8 bănci („*Deutsche Bank*“, „*Disconto-Gesellschaft*“, 28.II. „*Dresdner Bank*“, „*Darmstädter Bank*“, „*Schaaffhausenscher Bankverein*“, „*Nationalbank für Deutschland*“, 1914 „*Commerz- und Diskontobank*“ + „*Mitteldeutsche Kreditbank*“).

Milioane mărci	
----------------	--

<i>capitalul social</i>	= 1 140. ₆ mil.	Rezerve	= 350. ₈₂
Polițe etc.	= 1 956. ₁₆	Participații la consorții	= 278. ₂₉
Debitori	= 3 036. ₆₃	Participații pe termen lung	= 286. ₈₁
bilanțurilor	= 8 103. ₇₁		

Case de economii (1910) (inclusiv casele de economii de pe lângă oficiile poștale) ¹¹ (p. 446)

	Milioane mărci		Milioane mărci
Germania	16 780	Danemarca	603
Austria	5 333	Luxemburg	49
Ungaria	1 876	Suedia	961
Italia	3 378	Norvegia	570
Franța	4 488	Spania	340
Marea Britanie	4 518	România	50
Rusia	3 019	Bulgaria	36
Finlanda	190	Statele Unite ale Americii	17 087
Elveția	1 272	Australia	1 213
Olanda	464	Noua Zeelandă	319
Belgia	830	Japonia	662

p. 496: Critica „statisticii emisiunilor“:

(de cele mai multe ori, această statistică (în statistica din „Frankfurter Zeitung“ și „Der Deutsche Oekonomist“ sînt multe evaluări) este foarte inexactă, dă maximum, și nu realitatea. Emiterea de acțiuni = poate însemna că o datorie trece dintr-o formă într-*alta*.

N.B.

(Cf. dr. Herman Kleiner. „Statistica emisiunilor în Germania“. Berlin, 1914,
și M. Marx (*disertație*). „Statistica emisiunilor în Germania și în alte cîteva țări“. Altenburg, 1913.)

1914, 1, p. 316 (articolul lui Lansburgh). *Bursa versus băncile*:

„...Bursa și-a pierdut de mult rolul de mijlocitor indispensabil al circulației pe care l-a avut înainte, cînd băncile nu puteau încă să plaseze printre clienții lor majoritatea valorilor emise“*.

N.B.

(Martie 1914), p. 298—299 „o nouă fază a concentrării“ (în domeniul bancar) — în legătură cu înrăutățirea conjuncturii etc.

(„Bergisch-Märkische Bank“, întreprindere din Renania, cu un capital de 80 de milioane și cu 35 de filiale, va fuziona în curînd cu „Deutsche Bank“: 298.)

* Vezi op. cit., p. 342.

„Căci, chiar dacă nu întotdeauna unirea face puterea, ea camuflează totuși multe slăbiciuni și racile“ (299) — în legătură cu importanța fuziunilor...

p. 94. „*Statistica falimentelor*“¹² — însemnătatea ei pentru aprecierea conjuncturii.

(Din „Buletinul trimestrial de statistică a Imperiului german“), în special „falimentele economice cele mai grave, adică cazurile în care, din cauza insuficienței masei falimentului, procedura falimentului fie că nici nu a putut fi deschisă, fie că a trebuit să fie sistată“ (p. 94).

[Vezi tabelul de la p. 61. — *Nota red.*]

Numărul orașelor mari a crescut în această perioadă de la 28 la 48 (iar populația lor a crescut și mai mult), dar % falimentelor mari (la care procedura a fost închisă din cauza insuficienței masei falimentului) era înainte *mai mic* decât media, iar acum este *mai mare*.

p. 1 (I. 1914), în articolul („Factorii care provoacă crizele“) scris de Lansburgh: (N.B.: Conjunctura).

ergo din 1913 |||| „De aproape un an conjunctura în Germania se înrăutățește vizibil“.

criza din 1914 |||| „Perioada actuală prezintă multe dintre trăsăturile caracteristice ale crizei, deși nu toate“...

„Factorul cel mai funest, provocator de crize... este progresul“... (11)

Antidotul? „Mai eficace (decît cartelurile) este *trustul* care fie că împiedică în mod conștient orice invenții sau perfecționări, fie că le cumpără, cum

N.B. |||| au procedat, de pildă, marile fabrici de sticlă germane cu patentul lui Owens pentru fabricarea sticlelor, unindu-se în scopul de a cumpăra patentul, care li se părea deosebit de primejdios, într-un fel de trust cu scop limitat“ (15) *.

* Vezi op. cit., p. 403.

Adăugirile mele	În total pe întregul Imperiu german							În orașele mari					
	falimente declarate			închise				falimente declarate			închise		
	Total	dintre care respinsă	%	Total	din cauza insu- ficienței masei falimentului	%	Total	dintre care respinsă	%	Total	din cauza insu- ficienței masei falimentului	%	
după Riesser													
Începutul avântului	1895	7 111	680	9.6	6 362	395	6.2	1 823	243	13.3	1 724	104	6.0
Conjunctură înaltă	1897	6 997	639	9.1	6 077	381	6.2	1 777	251	14.1	1 466	92	6.3
	1899	7 742		8.8									
Criză	1901	10 569		10.9									
	1903	9 627		15.1									
Înviorare	1905	9 357		17.6									
Criza din America	1907	9 855		17.8									
	1908	11 571		19.0									
	1909	11 005		21.6									
	1910	10 783		22.2									
„Prosperitate“ ¹⁾	1911	11 031	2 351	21.3	8 092	682	8.4	3 603	1 238	34.3	2 325	220	9.5
	1912	12 094	2 885	23.9	8 356	784	9.4	4 060	1 563	38.5	2 395	241	10.1

¹⁾ „Die Bank“, 1914, p. 5 (I. 1914).

bun
exemplu!

Nota „*Trustul transporturilor*“, apărută în revista „*Die Bank*“, 1914, 1, p. 89.

Urmează să se creeze (poate într-un viitor apropiat) „Trustul transporturilor“ din Berlin, „adică o comunitate de interese între cele trei întreprinderi berlineze de transporturi: calea ferată urbană, societatea de tramvaie și societatea de omnibuse. De existența unei asemenea intenții, știam din ziua în care s-a aflat că majoritatea acțiunilor societății de omnibuse trecuseră în mâinile celorlalte două societăți de transporturi... Inițiatorilor unor asemenea planuri li se poate da toată crezarea că, printr-o organizare unitară a transporturilor, ei speră să realizeze economii, din care o parte ar putea, la urma urmelor, să revină publicului. Dar chestiunea se complică prin faptul că în spatele acestui trust al transporturilor în curs de formare

!!

stau bănci care, dacă vor voi, vor putea să subordoneze intereselor comerțului lor cu terenuri căile de comunicație monopolizate de ele. Pentru a ne convinge cât de firească este această presupunere, e de ajuns să ne amintim că și la înființarea societății pentru construirea și exploatarea căii ferate electrice urbane erau amestecate interesele marii bănci, care a patronat înființarea acestei societăți,

N.B.

și anume intereselor acestei întreprinderi de transporturi se împleteau cu interesele comerțului cu terenuri și chiar au constituit o premisă esențială a apariției acestei întreprinderi de transporturi.

Linia de est a acestei căi ferate urma să cuprindă terenuri pe care, mai târziu, când construcția liniei a fost asigurată, banca le-a vândut cu mari profi-

!!

turi pentru ea și pentru câțiva participanți la societatea pentru valorificarea terenurilor de pe lângă stația Schönhauser Allee...* Doar este îndeobște cunoscut că punerea în valoare a unor noi terenuri, iar prin aceasta și creșterea prețului lor, se obține

* Vezi op. cit., p. 361—362.

cel mai bine prin construirea de noi căi de comunicație“. (Urmează încă un exemplu: nu mai puțin de 11 linii duc deja spre Tempelhofer Feld. Nu sînt oare prea multe? Motivul: acolo locuiesc mulți directori și membri ai consiliilor de supraveghere!!! p. 90)... „Monopolul căilor de comunicație atrage după sine și monopolul construcției de locuințe...“

N.B.

„Comedia petrolului“. „Die Bank“, 1913, nr. 4 (p. 388).

O notă excelentă, care dezvăluie *esența* lucrurilor în lupta pentru monopolul petrolului în Germania.

Înainte de 1907. „Înainte de 1907 concernul petrolului patronat de «Deutsche Bank» fusese în conflict acut cu «Standard Oil Company»“ (389). Rezultatul a fost clar: „Deutsche Bank“ a fost înfrîntă. În 1907 nu-i mai rămînea decît să aleagă între a lichida, cu pierderi de milioane, interesele sale petroliere“ și a se supune. „Deutsche Bank“ a ales ultima alternativă și a încheiat cu „Standard Oil Company“ o înțelegere („nu prea avantajoasă“ pentru „Deutsche Bank“). Prin această înțelegere, „Deutsche Bank“ se angaja „să nu întreprindă nimic ce ar putea dăuna intereselor americane“, dar... înțelegerea își pierde valabilitatea în cazul cînd Germania ar fi introdus prin lege monopolul de stat asupra petrolului.

N.B.:
Lupta dintre
„Deutsche
Bank“ și
„Standard Oil
Company“¹³

Și iată că *domnul von Gwinner* (unul dintre directorii lui „Deutsche Bank“) a organizat, prin intermediul *secretarului său* (particular, Stauss) („Die Bank“, 1912, 2, p. 1 034), o campanie pentru introducerea monopolului!! Întregul aparat al mării bănci a fost pus în mișcare... dar lucrurile s-au încurcat. Guvernul se teme (cu toate că proiectul respectiv fusese între timp întocmit și depus în parlament) că *Germania nu-și va putea procura petrol* fără ajutorul lui „Standard Oil Company“.

Vezi 1913, p. 736 și urm.

Situația a fost salvată datorită proiectului de lege cu privire la creditele de război (3.VII.1913), care a făcut ca această problemă să treacă pe planul

|| doi. Întrucît proiectul de lege cu privire la monopolul petrolului n-a fost adoptat (deocamdată), „Standard Oil Company“ a *în vins**.

N.B.

Lupta lui „Deutsche Bank“ și a Germaniei împotriva lui „Standard Oil Company“.

„Die Bank“, 1913, nr. 8 (august).

Alfred Lansburgh. „Cinci ani de activitate a băncilor germane“.

Creșterea concentrării:

Depunerile (la toate băncile cu un capital social > 1 milion de mărci) au însumat

1907/8 — 6 988 milioane de mărci

1912/3 — 9 806

+ 2.8 miliarde + 40%

{ 9 mari bănci berlineze

{ 48 bănci cu peste 10 milioane de mărci capital

57

+ 115 bănci cu peste 1 milion capital

La 57 de bănci mari au sporit depunerile cu 2.75 miliarde.

Creșterea în decurs de 5 ani (milioane de mărci)

	depuneri	capital social	rezerve
{ toate băncile cu peste 1 mil. capital	+ 2 818	+ 390	+ 148
{ 57 bănci cu peste 10 „ „	+ 2 750	+ 435	+ 153

{ la băncile mici a avut loc o scădere absolută: fuziuni etc. }

Procentul din suma totală a depunerilor
(p. 728)

N.B.	marile bănci berlineze (9)	celelalte bănci cu un capital > 10 mil. mărci (48)	băncile cu 1-10 mil. mărci (115)	băncile cu un capital < 1 mil. mărci	
1907/8	47	32.5	16.6	4	100
1910/11	49	33.5	14	3 1/2	100
1912/13	49	36	12	3	100**

* Vezi op. cit., p. 373-376.

** Vezi op. cit., p. 334-335.

1913, nr. 7, p. 628 și urm.

„Statul și împrumuturile externe“ (de Alfred Lansburgh).

Guvernul german a interzis împrumuturile externe? Ce determină băncile să procedeze astfel? Faptul că ele „s-au împotmolit“ deja (Mexicul, China, Turcia etc. sînt amenințate de faliment).

Ce-a determinat băncile să dea primul împrumut *acestor* state? Profiturile!

...„În interiorul țării nu există afacere care să aducă, fie și cu aproximație, profituri atît de mari ca mijlocirea emisiunilor de împrumuturi externe“ (630)... *

N.B.
important

diferența pînă la 7—8% dintre cursul de subscripție și cursul bancar; diferite condiții, de pildă, gajul-dobîndă pentru jumătate de an ca „garanție“ etc. etc.

cu privire la problema imperialismului !!

Apoi „înalta politică“ (în special Franța și Germania dau împrumuturi pentru a-și face aliați etc.).

Dependența Franței de Rusia („fiecare procent de scădere a cursului hîrtilor de valoare rusești o costă pe Franța 100 de milioane. Simpla amenințare din partea Rusiei că va sista plata dobînzii înseamnă pentru creditorul ei principal mai mult decît pierderea unui întreg corp de armată“ — p. 633).

bine spus!

În cazul unor astfel de împrumuturi, „nu se știe cine cîntă și cine joacă“, ibidem.

bine spus !

Mexicul (p. 628) adeseori nu și-a respectat obligațiile (fără să dea faliment total); totuși i se dau împrumuturi, căci altfel poate fi mult mai rău!!

„Rivalitatea din cauza împrumuturilor externe“ (1913, nr. 10, p. 1 024 și urm. Nota redacției).

„Pe piața financiară internațională se joacă de cîtva timp o comedie demnă de pana unui Aristofan. O serie întreagă de state străine, începînd cu Spania și terminînd

* Vezi op. cit., p. 359.

cu cele din Balcani, începînd cu Rusia și terminînd cu Argentina, Brazilia și China, adresează, fățiș sau pe ascuns, marilor piețe financiare cereri de împrumut uneori extrem de insistente. În momentul de față, situația piețelor financiare nu este prea strălucită și nici perspectivele politice nu sînt prea trandafirii. Dar nici una dintre piețele financiare nu se încumetă să respingă vreo cerere de împrumut, deoarece se teme că vecinul i-o va lua înainte, va consimți să acorde împrumutul și în felul acesta își va asigura anumite contraservicii. Cînd se încheie

„avan-|| asemenea tranzacții internaționale, creditorul se alege
taje“ || aproape totdeauna cu anumite foloase: o clauză avanta-||
N.B. || joasă într-un tratat comercial, o bază de aprovizionare ||
|| cu cărbuni, construirea unui port, o concesiune grasă, o
|| comandă de tunuri“... (1 025) *.

important, pentru problema monopolurilor și a capitalului financiar; „avantajele“ imperialismului

1913, august, p. 811, nota „Casele de economii și băncile“...

..., „Concurența ascutită, care a început acum cîțiva ani între casele de economii și bănci, datorită faptului că amîndouă aceste instituții, atît de deosebite între ele, încearcă să depășească fiecare cadrul propriu-zis al activității sale și să pătrundă în sfera de activitate a celeilalte, continuă să preocupe Camerele noastre de comerț“. Camera de comerț din *Bochum*, de pildă, cere să se ia măsuri împotriva caselor de economii, interzicîndu-li-se, între altele, scontarea polițelor, deschiderea de conturi curente etc. (permițîndu-li-se „seifuri“, cecuri și operații de virament) **.

Aceeași temă: „Activitatea bancară a caselor de economii“ (p. 1 022 și urm.)

Casele de economii se transformă în instituții pentru cei bogați: în 1909, în Prusia, din

* Vezi op. cit., p. 369.

** Vezi op. cit., p. 341.

depunerile care însumau 10.3 miliarde de mărci, 4.76 miliarde = 46 $\frac{1}{3}$ % reprezentau depuneri > > 3 000 de mărci (15% din depuneri > 10 000 de mărci). Cei bogați au adeseori mai multe livrete. Casele de economii fac operații riscante (cu cambii, ipoteci etc.), fiind determinate de concurență (sînt nevoite să plătească 4 și 4 $\frac{1}{4}$ %!!). Se propune „să se interzică“...

!!
vor să meargă
„înapoi“
spre micul capitalism (și nu spre socialism)

Articolul „Mlaștina“ (de L. Eschwege) (1913, p. 952 și urm.) despre escrocheriile speculanților cu terenuri (vînzarea terenurilor la prețuri exorbitante, falimentul constructorilor, ruinarea muncitorilor, care nu sînt plătiți etc. etc.). Tendința lui Haberland, șeful bandei, de a monopoliza „birourile de informații“, adică de a monopoliza construcțiile. Semnificative sînt cuvintele de încheiere:

„Din păcate, mersul inevitabil al dezvoltării civilizației moderne duce, după cît se pare, la aceea că forțele economice încap din ce în ce mai mult în mîinile unor oameni puternici și sînt folosite de ei în chip monopolist. Libertatea economică, garantată de Constituția germană, a și devenit astăzi, în multe domenii ale vieții economice, o frază lipsită de conținut. În aceste condiții, o funcționărimă incoruptibilă, conștientă de răspunderea ce-i revine reprezintă stîncă de granit care poate salva avutul public împotriva asaltului cupidității. Dacă însă această stîncă ar fi surpată, nici cea mai largă libertate politică nu ne-ar putea scăpa de primejdia de a deveni un popor de oameni neliberi *, și chiar monarhia n-ar avea atunci decît un rol pur decorativ“ (p. 962).

ha-ha!

numai „ar avea“???

N.B.

autorul are o carte: „Probleme funciare și ipotecare“. 1913 (2 volume).

N.B.

* Vezi op. cit., p. 363.

BIBLIOGRAFIE

??*Eugen Schwiedland*. „Economia națională sub influența lumii exterioare“ (1913) (1 coroană). Din teme și capitole: „Coloniile și uniunea de state“

Von der *Heydt*. „Îndrumătorul colonial“. (Editat de Fr. Mensch și J. Hellmann.) 1913 (anul VII) (16 mărci.) Date (financiare) cu privire la toate băncile și societățile pe acțiuni din colonii.

?*Leopold Joseph*. „Evoluția băncilor germane“. Londra, 1913. O fi un rezumat al lucrării lui Riesser? sau nu?

Erh. *Hübener*. „Industria siderurgică din Germania“. 1913 (5.60 mărci) (vol. 14 din „Biblioteca școlii superioare de comerț“).

Paul *Hausmeister*. „Marea întreprindere și monopolul în sistemul bancar din Germania“ (1912). (2 mărci).

Arthur Raffalovich. „Piața financiară“. 1911/2, Paris, vol. 22, 1912/3.

„Compass“. Anul *X L V I*. 1913 (anuarul financiar al Austriei; vol. II. cuprinde statistica internațională). Ed. de *R. Hanel*.

STATISTICA HÎRTIILOR DE VALOARE

„*Statistica internațională a hîrtilor de valoare și a emisiunilor de hîrtii de valoare*“. Dr. Zimmermann „*Bank-Archiv*“. 1912, 1. VII.

După publicația „Institutului internațional de statistică“ (Alfred Neymarek), statistica „valorilor mobiliare“.

În *franci* (md. = un miliard de franci).

1. I. 1897—446.3 miliarde.

	1/I 1897	1/I 1901	1/I 1907	(p. 302)
Marea Britanie	182.8	215	125-130	(p. 302) (valori efectiv existente)
Olanda	13.8	15		
Belgia	6.1	8		
Germania	92.8	80	60-75	
Austro-Ungaria	24.8	30	20-22	
Italia	17.8	17	10-12	
România	1.8	1.8		
Norvegia	0.7	1.8		
Danemarca	2.7	2.8		
Franța	80.8	135	95-100	
Rusia	25.4	35	20-25	
Spania		10		
Elveția		8		
Suedia ș.a.		5		
	$\Sigma = 446.3$	$\Sigma = 562.7$		
Statele Unite ale Americii			110-115	
Japonia			5	
Celelalte state			30-35	

Miliarde:

1897	446.8
1899	460
1901	562.7 (342.4)
1907	732 (475-514)
1911	815 (570-600) ¹⁴

Cifrele în paranteze = încercarea de a scădea dubla numărătoare și repetările (aproximativ $\frac{2}{3}$ din suma veche) (p. 301) („valorile existente efectiv în comerț și aflate în posesiunea diferitelor state“).

Vezi p. 68 din acest caiet*.

	Totaluri pe intervale de 5 ani:	(p. 317) Emisiunile în miliarde franci
Neymarck, vol. XIX, partea a II-a, p. 206	1871/5	45.0
	1876/80	31.1
	1881/85	24.1
	1886/90	40.4
	1891/5	40.4
	1896/900	60.0
	1901/5	83.7
	1906/1910	114.1***

vezi p. 68-69
aici**

* Vezi volumul de față, p. 121. — Nota red.

** Vezi volumul de față, p. 121-123. — Nota red.

*** Vezi V.I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 384. — Nota red.

GRUNTZEL. „BALANȚA COMERCIALĂ, BALANȚA
DE PLĂȚI ȘI BALANȚA ECONOMICĂ“

Prof. Dr. Josef Gruntzel. „*Balanța comercială, balanța de plăți și balanța economică*“.
Viena, 1914.

N.B. p. 26—29: Scurt tabel centralizator al datelor cu privire la
exportul de *capital* etc. (în cea mai mare parte datele
sînt îndeobște cunoscute).

Capitalul străin

În Austro-Ungaria: 9 809 mil. coroane (dintre care 4 653 german și
3 270 francez)

Argentina	9	miliarde mărci
China	3 737	milioane mărci (datorie publică: în căile ferate > de 50 milioane lire sterline, în bănci 34)
Japonia	1 765	milioane ieni (datorie publică; iar în întreprinderi 33 mil. ieni)
Canada	1 750	milioane dolari (dintre care englez 1 050; american 500)
Mexic	1 000	„ „ american + 700 englez

SCHILDER. PRIMUL VOLUM DIN „TENDINȚELE DE DEZVOLTARE
ALE ECONOMIEI MONDIALE“

Dr. Siegmund Schilder. „*Tendințele de dezvoltare ale economiei
mondiale*“ Vol. I. Berlin, 1912. (Vol. I: „Influențarea meto-
dică?! a economiei mondiale“).

Și titlul e prea amplu, iar subtitlul este pur și simplu o
șarlatanie, căci autorul s-a specializat în politica vamală
= iată influențarea metodică!!

Autorul este secretarul muzeului comercial.

p.4. — Nu este de acord cu Sombart (cu teoria lui a scăderii
„cotei de export“). Consideră că această „cotă“ crește.

p. 6. Protecționismul pare să slăbească („simptome în acest
sens“) 1910—1911.

p. 6 — „Tulburări din cauza scumpetei“ în Franța în VIII
și IX. 1911. *Date (N.B)*: la Viena 17. IX. 1911.

27—28. Agricultură, pretinde el, se dezvoltă și ea (nu numai industria), „chiar“ și („sogar“) (p. 28, rîndul 8 de jos): „în statele industriale din Europa“. (Acest „chiar“ e splendid!)

(N. B.: *abordarea problemei concordanței* — dacă „capacitatea de cumpărare a agriculturii globului pămîntesc“ este suficientă, p. 27.

28—29. Dezvoltarea cooperativelor agricole (chiar și în *India*: 3 498 cu 231 000 de membri, potrivit ziarului „The Times“, 27. VII. 1911).

Dezvoltare deosebit de rapidă a agriculturii în *Statele Unite*.

În secolul al XX-lea ne-am putea aștepta la o situație asemănătoare în *Rhodesia*.

30: în Canada, Sudan (egiptean), Mesopotamia

31 — guvernele dezvoltă agricultura în colonii „pentru a avea cumpărători de produse industriale“. (În acest scop, Anglia „împiedică“ *in mod artificial* în India (pînă nu de mult) și în Egipt dezvoltarea industrială.)

35—36 — teama că vor lipsi produse agricole este neîntemeiată. Regiunile tropicale și subtropicale N. B. *Filipinele*. Din 74 de milioane de acri de pămînt, numai 3—5 sînt cultivate. (Populația: 27 de oameni pe kilometrul pătrat.)

38: „Se poate face chiar afirmația, care unora le va părea, poate, paradoxală, că, într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat, creșterea populației orășenești și industriale ar putea să fie frînată mai curînd de lipsa de materii prime pentru industrie decît de o lipsă de produse alimentare“.

N.B.

Lipsa *lemnului*: se scumpește mercur; idem a *pielei*; idem a materiei prime pentru industria textilă (39).

„Uniunile industriașilor încearcă să creeze un echilibru între agricultură și industrie pe scara întregii *economii mondiale*; drept exemplu ar putea fi citate uniunea internațională a sindicatelor proprietarilor filaturilor de bumbac din principalele state industriale, înființată

N.B. data!

în 1904, și uniunea europeană a sindicatelor
 N.B. || proprietarilor *filaturilor de in*, organizată după
 același model în 1910“. (42)*

în interiorul statelor — convenția dintre
 producătorii de *sfeclă de zahăr* și fabricanți.

„Europa
 răsăriteană“
 (noțiune
 economică și
 politică...)

|| Criza agrară, scăderea prețurilor din *deceniul*
 al 8-lea pînă în *ultimul deceniu* al secolului
 al XIX-lea. Cauza — concurența Americii? +
 + situația strîmtoată a agriculturilor în „*E u*
r o p a r ă s ă r i t e a n ă“ și India (cf. Engels).

bine spus!

|| (43—44) „Numai datorită cooperăției agri-
 cole și îmbunătățirii învățămîntului public la
 sate, litera legii cu privire la eliberarea țăra-
 nilor a devenit o realitate vie“.

47: Răscoala țăranilor din România din 1907 (primăvara) a
 jucat același rol în ceea ce privește îmbunătățirea situației lor ca
 revoluția din 1905—1907 în Rusia.

51: Numai în *Noua Zeelandă* au fost apli-

N.B. || cate „în practică“ (de la începutul ulti-
 mului deceniu al secolului trecut) „teoriile
 lui Henry George, ale naționalizării britanice
 a pămîntului“ (majoritatea populației se com-
 pune din familii de mici proprietari de pămînt)...
 În Australia începînd din 1910 „căi similare“...

63: Rolul *cartelurilor* (dumpingul și lupta
 cartelurile || împotriva țărilor liber-schimbiste) „în decurs de
 1882 — 1912 ||| aproximativ 3 decenii“...

Argumentul protecționiștilor englezi. N.B.

[N.B.: aceasta a dat naștere curentului protecționist în *Anglia*,
Belgia și *Olanda*: 67.]

66: Convenția zahărului de la *Bruxelles* (5. III. 1902;
 reînnoită la 28. VIII. 1907) a pus capăt îmbinării primelor de
 export (la zahăr) acordate de state cu acelea ale *cartelurilor*.

* Vezi op. cit., p. 386—397.

72. Protecționismul dus la extrem se apropie de liber-schimbism *prin aceea* că, împiedicînd desfacerea înăuntrul țării (scumpetea), dă un imbold comerțului *exterior* (importul (α) de materii prime ieftine etc.) (desfacerea (β) în străinătate, căci propria populație sărăcește). N.B.

87 — Nu este adevărat — spune autorul — că „acordurile comerciale” au dat „faliment”...

autorul, care scrie despre probleme de politică *vamală*, dă o mulțime de amănunte inutile, plicticoase; le omit

98 — Exemple de acorduri comerciale: o țară agrară are nevoie de mașini ieftine (iar partenerul ei comercial de cereale ieftine): tariful bulgar din 6/19. III. 1911 — acordul dintre Austria și Germania (1905) (produse chimice; indigo artificial etc.)

(99) — concesiile reciproce (acordul comercial dintre Germania și Portugalia din 30. XI. 1908) etc.

Subtitlul capitolului IV, „Războaiele vamale”:

118 — „exemple de puternică și binefăcătoare influență exercitată de unele războaie vamale în sensul dezvoltării schimburilor internaționale”... războiul vamal ruso-german din 1893/4, — cel franco-elvețian din 1893/5.

Cel dintre Elveția și Spania din 1906 (din iunie pînă la 1. IX. 1906) (au dus la *scăderea* tarifelor)

cel dintre Austria și România (1886—1894)

„ „ „ „ Serbia (1906—1910)

S-au terminat
cu acorduri
: 1909
: 1910

127. { Războaiele vamale devin mai rare, însă rolul lor îl
îndeplinesc amenințările, tratativele etc.

145. Liber-schimbismul se sprijinea în Anglia și pe forța ei *militară* (flota), și pe colonii.

Ce-i drept, pînă în deceniul al 7-lea al secolului trecut, în Anglia a dominat atitudinea de indiferență față de menținerea și extinderea coloniilor (în 1864 Anglia a cedat Greciei *în mod gratuit*, fără vreo compensație politică sau *economică*, *Insulele Ionice*).

146—148: începînd din *deceniul al 9-lea* s-a intensificat acapararea de colonii de către Anglia. ((Cf. *H o b s o n.*)) Exportul Angliei în coloniile sale reprezintă circa $\frac{1}{3}$ din întregul ei export; aceasta nu-i puțin și *N. B.*: *acest* export „este deosebit de rentabil“

N.B. (149) { datorită: (1) investițiilor de *capital* în colonii
(2) „*livrărilor*“ făcute acolo („livrări pentru instituții publice“) (*f o a r t e* important!!)
(3) „Taxelor vamale preferențiale pentru produsele britanice importate în colonii“: (în *majoritatea* coloniilor)

151: pentru plasarea capitalurilor are importanță atît puterea de stat (concesiuni, instituții comunale și de stat etc.), cît și *încrederea*: în această privință

(Din factorii „imperialismului“)

151 ...„englezilor le servește“ (facilitînd investițiile)
N.B. { „legenda, întreținută cu grijă de cercurile cîrmuitoare din Imperiul britanic, precum și de presa engleză, în pofida celor ce se întîmplă în Irlanda, precum și a unor măsuri luate în India, Egipt etc., — legenda despre *liberalismul* și *umanitarismul* deosebit, care ar fi proprii regimului englez în toate vremurile și pretutindeni“. (Scris în 1912).

154: În coloniile engleze se aplică pe scară largă și „taxele vamale preferențiale intercoloniale“

(((*N.B.*: un pas spre o uniune vamală a întregului imperiu.)))
(*Completarea mea.*))

Protectoratul pe care îl exercită *de fapt* Anglia asupra *Portugaliei*, iar în parte și asupra Spaniei (1901—1910)...*N o r v e g i e i* (din 1905)... *Siamului* (din deceniul al 7-lea pînă în 1904; în 1904 s-a încheiat un acord cu Franța; protectoratul lor *comun*)...

„Există însă o serie de cazuri mai interesante și, poate, mai importante decît exemplele menționate mai sus“ (Egipt, Zanzibar...), „de țări tropicale sau subtropicale semicivilizate, care, după ce au străbătut stadii de tranziție relativ scurte, durînd aproximativ cîteva decenii, au devenit sau devin vădit adevărate colonii engleze. E vorba de cazuri cînd un *stat cu o cultură europeană* se poate afla de fapt vreme îndelungată, timp de decenii sau chiar de secole,

sub protectorat britanic, fără să-i lipsească, cel puțin formal, vreun semn exterior al suveranității depline.

Cel mai cunoscut și mai important exemplu de acest fel este *Portugalia*. Din timpul războiului de succesiune la tronul Spaniei (1700—1714), Marea Britanie a trimis aproape neconținut forțele sale maritime, iar uneori și armata sa de uscat pentru a apăra posesiunile portugheze din Europa sau de peste ocean împotriva atacurilor sau pretențiilor Spaniei, Franței etc. Conflictele accidentale dintre Marea Britanie, protecoarea, și Portugalia, protejata, au avut oarecum caracterul unor certuri în familie... un astfel de caracter l-a avut, de pildă, ultimatumul dat de Marea Britanie la 11. I. 1890 în legătură cu încercarea de atunci a Portugaliei de a stabili o legătură teritorială proprie între posesiunile sale coloniale din estul și vestul Africii.

În orice caz, numai datorită ajutorului Marii Britanii, Portugalia își poate menține, în ciuda rivalității politice mondiale, care s-a accentuat atât de mult tocmai în Asia de est și de sud, posesiunile de pe țărmul de vest al Indiei, din China de sud (Macao) și de pe insula Timor, posesiuni, ce-i drept, nu prea însemnate, dar care au totuși importanță pentru un stat atât de mic ca Portugalia. În Africa de est portugheză, protectoratului politic al Angliei asupra Portugaliei i s-a adăugat chiar și un fel de uniune vamală cu Africa de sud britanică“... (tratatul din 18. XII. 1901)... „De altfel, din punct de vedere economic această uniune vamală s-a dovedit a fi pînă acum foarte avantajoasă pentru colonia portugheză menționată, chiar dacă reprezintă, totodată, un factor prețios, atât în prezent cît și pentru viitor, și pentru Africa de sud britanică, și, implicit, pentru Marea Britanie.

Acest protectorat pe care îl exercită de fapt Marea Britanie asupra Portugaliei a fost în decursul celor peste 200 de ani de existență a sa de mare folos comerțului și navigației Angliei“... (tratatul cu Portugalia din 1703)...

„De cînd însă Marea Britanie a trecut la liber-schimbismul pașnic, ea poate să exercite pe cale diplomatică o influență asupra tarifului vamal al Portugaliei cum nu ar putea să exercite alte țări nici chiar prin asemenea măsuri ca acordarea de avantaje

comerciale sau amenințarea cu un război vamal. În plus, datorită situației sale de putere dominantă, Marea Britanie poate să folosească pe o scară deosebit de largă toate posibilitățile de export și de investiții care necesită obținerea de concesiuni din partea guvernului portughez“... (căile ferate din Africa portugheză etc.)...

„Indirect, tot datorită protectoratului său asupra Portugaliei, Marea Britanie își menține nu numai situația în Africa de sud și influența sa în statul Congo, dar și dominația pe mare, acest reazem de nădejde al puterii sale coloniale, cât și al puterii sale economice și politice pe plan mondial. Într-adevăr, Portugalia pune la dispoziția flotei britanice, în timp de pace și în timp de război, porturile și insulele sale pentru a fi folosite ca centre de instrucție și escale, pentru așezarea de cabluri telegrafice etc.“ (159—161)...*

169 — Anglia folosea în război statele europene o maximă a ||| ca „*infanterie excelentă*“ („sau, cum îi spunea lui Bismarck ||| Bismarck, «vlăjganul prostănac» al politicii mondiale“).

170 — Anglia sprijinea separarea Belgiei de Olanda („înjumătățirea“ Olandei, rivala ei) pentru a nu îngădui existența unui stat puternic în apropierea Londrei.

175—176. Lupta (îndelungată) (*a Angliei*) împotriva Rusiei, pentru Persia, pînă la *înțelegerea* din 9. VI. 1908.

Lupta (îndelungată) (*a Angliei*) împotriva Franței, pentru Siam, pînă la *înțelegerea* din 8. IV. 1904.

178 și urm. „4 perioade în politica mondială britanică“ (delimitarea lor, p. 184):

1) prima perioadă asiatică (împotriva Rusiei), aproximativ 1870—1885.

{ 1870 — împotriva drepturilor Rusiei în Marea Neagră.
{ 1885 — înțelegerea cu privire la granițele Afganistanului.

2) perioada africană (împotriva Franței, în parte a Portugaliei și Germaniei) aproximativ 1885—1902 (1898 „Fachoda“)

{ 1885 — înțelegerea cu privire la Congo: „independență“
(Anglia a vrut să-l înghită)
{ 1902 — sfîrșitul războiului bur.

* Vezi op. cit. p. 390.

- 3) a doua perioadă asiatică (împotriva Rusiei): aproximativ 1902—1905.
 { Tratatul cu Japonia din 1902. Războiul ruso-japonez
 { din 1904/5
- 4) perioada „europeană“ (împotriva Germaniei) aproximativ 1903 ——— („antigermană“)*
 1903: fricțiuni din cauza liniei ferate Berlin-Bagdad.
 194: Partea imperiului britanic (împreună cu coloniile lui) reprezintă „peste $\frac{1}{4}$ din volumul comerțului internațional“ (referire la vol. II, anexa a IX-a)

puțin: cf. Lansburgh: $\frac{3}{4}$ **

214. Tabelul lui Buharin + Japonia? + Portugalia (216) — 2.18 km² — 13 milioane de locuitori.

220. Teritoriile periferice au deseori o situație (vamală) specială (distanțele sînt prea mari chiar și pentru tehnica modernă).

— Siberia răsăriteană în Rusia

— Filipinele în America etc.

226. Șase „regiuni economice deosebite“ în Rusia: 1) Polonia („export în Rusia“, spun polonezii); 2) sudul; 3) Arhanghelsk; 4) Uralul; 5) Moscova; 6) Ținutul baltic (+ Finlanda).

237... în 1911 „a ieșit la iveală“ tendința de a crea o „Mare Columbie“ în partea de nord a Americii de Sud, ca o forță îndreptată împotriva Statelor Unite. N.B.

237 și alt. Unirea într-un singur tot economic a actualelor mari puteri mondiale ar constitui, pretinde autorul, „o apropiere“ de un „*liber-schimbism universal*“.

„Încă din secolul al XVIII-lea, după desprinderea coloniilor nord-americane de Marea Britanie, pentru popoarele mai perspicace care aveau posesiuni coloniale a devenit clar că politica colonială bazată pe violență“ (*înăbușirea dezvoltării oricărei industrii în colonii*), „care urmărește exclusiv interesele reale sau imaginare ale exportului de fabricate ale metropolei, nu poate fi aplicată vreme cît de cît îndelungată. Aceasta este valabil, cel puțin, pentru regiunile din

* Vezi op. cit., p. 424—425.

** Vezi volumul de față, p. 52. — *Nota red.*

zona temperată, cu o populație conștientă și activă, ale cărei condiții de viață nu se deosebesc prea mult de cele ale popoarelor din Europa. Dar în regiunile tropicale și subtropicale, unde populația se află pe o treaptă inferioară de dezvoltare culturală, este mai puțin activă și dispune de forțe militare și politice mai slabe, s-a menținut, deși într-o măsură mai mică, vechea politică colonială. Ce-i drept, în prezent nici în regiunile tropicale și subtropicale această politică colonială nu mai recurge în general la înăbușirea brutală a activității industriale, care ia naștere; guvernele coloniale locale acordă însă deseori o mai mare atenție dezvoltării producției de materii prime agricole și miniere decât problemelor industriale și politice. Faptul că de cele mai multe ori ele o pot face fără a prejudicia prea mult dezvoltarea economică a regiunilor tropicale și subtropicale respective are o importanță cu atât mai mare cu cât de aceasta depinde posibilitatea de a aplica această politică colonială vreme îndelungată. Căci, în condițiile actualei rivalități politice acute, care se manifestă pe plan mondial, și ale apariției unor mari puteri transoceanice (Statele Unite, Japonia), populația din regiunile tropicale și subtropicale, foarte iritată de îngrădirea *nefastă*, prin forță, a dezvoltării ei economice, ar dispune totuși de oarecare mijloace pentru a crea asupritorilor ei dificultăți și pentru a le tăia pofta să-și exercite dominația prin metode brutale“ (240—241).

N.B. Anglia, de pildă, transformă tot mai mult Egiptul într-o țară producătoare *numai* de bumbac (în 1904, în Egipt, din cele 2.3 milioane ha de pământ arabil, 0.8 milioane ha erau cultivate cu bumbac) și *împiedică* dezvoltarea lui industrială (de pildă, celor două fabrici de prelucrare a bumbacului, fondate în Egipt în 1901, li s-a aplicat *impozitul* pe bumbac, adică guvernul a impus bumbacul la o „taxă de consum“!!!) (244—245).

„Politica colonială din zilele noastre“.

După cum spune autorul, politica „actuală“ în colonii ar fi: stimularea producției de materii prime și atitudine „indiferentă, dacă nu ostilă“, față de dezvoltarea industriei (247).

„Dar de bună seamă, o astfel de politică colonială nu mai poate fi dusă față de popoarele din regiunile cu climă temperată, mai puternice din punct de vedere fizic și mai dezvoltate din punct de vedere intelectual; ea poate fi dusă numai față de popoarele mai slabe din regiunile tropicale și, eventual, față de cele din regiunile subtropicale, dar chiar și față de acestea o asemenea politică o pot duce numai metropolele europene mai puternice, ca: Marea Britanie, Franța, Germania. Dimpotrivă, Țările de Jos, Spania și Portugalia și-au pierdut în parte vechile lor posesiuni coloniale, iar în parte datorează menținerea lor exclusiv bunăvoinței statelor colonialiste mai puternice și rivalității dintre ele. Aceasta e valabil în special pentru dominația Belgiei asupra coloniei ei congoleze.“

„Dar chiar și Marea Britanie, cea mai mare putere colonială, este nevoită să atenueze în mare măsură aplicarea riguroasă în *India* — cea mai mare și mai importantă colonie a ei — a acestui principiu al politicii sale comerciale și industriale, pentru a nu-și îngreuija situația care și așa este grea datorită agitației ostile care se desfășoară împotriva ei și care are răsunet în mase“ (p. 247—248)...

247, notă.

„Faptul că Statele Unite, cu toate că au dus ani îndelungași o luptă îndrjită și sîngeroasă împotriva indigenilor răsculați, au acordat, în cele din urmă, Filipinelor o reprezentanță parlamentară (congres) cu împuterniciri largi constituie o dovadă grăitoare a aptitudinilor oamenilor de stat nord-americani în materie de politică colonială. O dovadă însă mai puțin măgulitoare a acestor aptitudini o constituie politica agrară a nord-americanilor în Filipine, politică care duce la crearea de latifundii“.

Metode de exploatare colonialistă: numirea *funcționarilor* din rîndurile națiunii dominante; — acapararea pămînturilor de către magnații națiunii dominante; impozite mari („un mijloc de a deprinde pe oameni să muncească“)...

!!! ||| „Pentru popoarele coloniale din regiunile sub-tropicale... cum sînt indienii din India de nord și egiptenii, ale căror pături culte s-au integrat în civilizația europeană-americană, însuși faptul dominației străine este o jignire, pe care ei o suportă cu greu și care le stîrnește o ură nespusă“ (249).

||| În Egipt, populația este mult mai omogenă (în ce privește limba, naționalitatea etc.) decît în India, „și țara (Egiptul) este mult mai europenizată decît, de pildă, unele regiuni ale Rusiei europene“ (252).

(tot așa este „1/2 civilizată“ populația din Ceylon, din așezările de pe țărmurile strîmtorilor („Straits Settlements“), din Algeria, Tunisia etc.) (258).

N.B. < ||| Olanda, ca și Anglia..., duce în coloniile sale o „politică liber-schimbistă, îndreptată în același timp mai ales spre dezvoltarea producției de materii prime agricole și miniere“ (259).

Germania a dus un război vamal împotriva Canadei (de la 31. VII. 1898 pînă la 1. III. 1910) din cauză că Anglia se bucura de taxe vamale preferențiale. Rezultatul acestui război a fost menținerea taxelor vamale preferențiale și încheierea unui acord vamal între Canada și Germania.

Cea mai mare parte dintre coloniile Angliei, Olandei și Germaniei, „în măsura în care acest lucru poate fi prevăzut“, vor rămîne sub regimul porților deschise pentru *t o a t e* țările (271). Împotriva acestei afirmații a polemizat *Trescher* („Taxele vamale preferențiale“ 1908), iar *Schilder* spune că a fost *ceva mai prudent* în formularea concluziei.

Cît privește *livrările* către stat (269—270), pretutindeni este același obicei: se dă preferință „*propriei*“ țări.

„Regiunile «porților deschise»“ (de tip vechi: Turcia (pînă în 1908), România, Bulgaria, Egiptul, Marocul,

Persia; de tip nou: Congo, Afganistanul) „sînt aproape totdeauna țări independente sau, cel puțin, formal independente din punct de vedere statal, dar în cea mai mare parte sînt țări numai semi-civilizate“... (274).

(1) De obicei, le lipsește *suveranitatea*. De obicei, ele trec în mîinile marilor puteri: diferite părți ale acestor regiuni se *d e s p r i n d*.

(2) „Unele regiuni din țările «porților deschise» se desprind de statul care le domina înainte și, după o perioadă de tranziție mai mult sau mai puțin îndelungată, obțin o suveranitate deplină sub raport politic și economic; dintre acestea fac parte statele balcanice mici și mijlocii. În general, acest fenomen nu este atît de frecvent ca cel arătat la punctul 1“ (274). N.B.

(3) În cazuri foarte rare, ele devin complet independente (Japonia).

Ad 2. Creșterea independenței:

Japonia — ultimul deceniu al secolului trecut.

Bulgaria — 1897 — 1909 (suveranitate deplină!).

Siamul — *chiar acum*.

Titlul § VI: „Înghițirea regiunilor «porților deschise» de către marile puteri: utilitatea economică de însemnătate mondială a acestui proces istoric este ilustrată prin un apotezic!! exemplul Bosniei, Algeriei,... Formosei, Congoului Belgian etc. ...“

{ Aceste avantaje (ca și avantajele pe care le oferă independența fostelor regiuni ale „porților deschise“: § VII — autorul le vede în dezvoltarea comerțului!! și atît!! Cartea este consacrată mai ales *politicii vamale*). }

Siamul, în special după războiul ruso-japonez din 1904/5, se dezvoltă în direcția independenței (p. 318 și urm.).

Creșterea mișcării naționale în China — în Persia — în Arabia — în Egipt (p. 329) etc. etc.

§ IX: „Dispariția regiunilor «porților deschise» este un proces de nestăvilit, dar binefăcător pentru economia mondială“ (337)... aceste regiuni sînt „semibarbare“, de cele mai multe ori semicivilizate... „Mărul discordiei dintre marile puteri“ (337—338)...

Capitolul IX. *Investiții de capital în străinătate*

(Subtitlul secțiunii I. „Investiții de capital în străinătate ca mijloc de încurajare a exportului“.) nu mai e vorba de libera concurență

O condiție obișnuită: cheltuirea unei părți din împrumut pentru cumpărarea de *produse* din țara care acordă creditul („extrem de frecvent“, 342).

Exemple: în XII. 1909 i s-a refuzat la Paris un împrumut Bulgariei; — în IX. 1910 — Ungariei.

N.B. | ...„tocmai datorită acestor condiții de acordare a
 împrumuturilor se *înlătură accentuarea extremă a*
concrenței pe piața mondială. Concrenței pe plan
 mondial îi ia locul o concurență pe un plan mai limi-
 tat; ea nu cuprinde decît întreprinderile industriale
 respective ale statului creditor, iar uneori — folosind
 chiar și metode care se *învectinează cu co-*
 spus | *rupția** — numai unele întreprinderi care, din
 „delicat“ | anumite motive, sînt bine văzute... de pildă «Krupp»
 în Germania, «Schneider & Co.» din Creusot în Franța
 etc.“ (346)... „Cu toate că s-ar putea crede că nu se
 „mono- | poate abuza prea mult de un astfel de *monopol*“,...
 polul“ | căci ar putea fi solicitat un alt stat, în realitate însă
 alegerea nu este atît de ușoară... (346)

În ultimele două decenii, Franța a recurs *deosebit de des* la acest mijloc.

348, notă, „capitalul acumulat“... anual

în Franța > 3—4 miliarde de franci

în Germania 5 miliarde de franci

(Delbrück în Reichstag la 12. II. 1911).

N.B. | „Războiul vamal“ dintre Austria și Serbia (de la 7. VII.
 1906 pînă la 24. I. 1911, cu o întrerupere de *șapte luni* în
 1908/9) a fost provocat, *în parte*, de concurența dintre Austria
 și Franța (ambele sînt țări înapoiate în domeniul livrării
 de material *de război* Serbiei; potrivit unei declarații făcute
 de Paul Deschanel în ianuarie 1912 în parlament, în perioada
 1908—1911 firmele franceze au livrat Serbiei material de
 război în valoare de 45 de milioane de franci (350)**.

Un alt procedeu: la acordarea unui împrumut (sau în vederea acordării unui împrumut), obținerea de „avantaje“ printr-un *acord comercial*: De pildă, în felul acesta Anglia (expresiile mele, „a jefuit“, „a strîns cu ușa“ etc.)

* Vezi V.I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 369. — Nota red.

** Vezi op.cit., p. 370.

Austria	prin	acordul	comercial	din	16. XII.	1865
Franța	—	Rusia	—	„	—	16. IX. 1905
						(pînă în 1917)
„	—	Japonia	—	„	—	19. VIII. 1911

Uneori, țările care iau cu împrumut capital îl dau, la rîndul lor, *altor țări*, „făcînd negoț cu capital“: de pildă, Statele Unite iau de la Anglia și dau Americii de Sud etc. etc. (p. 365 și urm.).

Elveția acordă cu plăcere împrumuturi altor țări (cu dobîndă mai mare), construiește fabrici în țările *protecționiste* etc. (p. 367).

...„În raportul consulatului austro-ungar din *São Paulo* (Brazilia) pe 1909 se spune: «Construirea rețelei de căi ferate din *Brazilia* se efectuează în cea mai mare parte cu capitaluri franceze, belgiene, britanice și germane; la încheierea operațiilor financiare legate de construirea rețelei de căi ferate, aceste țări își asigură dreptul de a livra materialele de construcție necesare» (371)...*»

În raportul consulatului austro-ungar din *Buenos Aires* pe 1909 sînt evaluate capitalurile străine plasate în *Argentina* (p. 371)

britanice	.....	8 750 mil. franci (=350 mil. lire sterline)**
franceze	.....	800 „ „
germane	.....	1 000 „ „

— Capitalurile străine în *Canada* (1910) — 12 687 mil. franci (p. 373)

dintre care 9 765 britanice
2 190 ale Statelor Unite
372 franceze

— Capitalurile străine în *Mexic* (1886—1907) 3 343,

dintre care 1 771 ale Statelor Unite
1 334 britanice

(restul) germane, franceze, spaniole etc.

* Ibid.

** Vezi. op. cit., p. 389.

Milioane lire sterline Marea Britanie (381—382)					Milioane de lire sterline (p. 386—387) capital britanic plasat în străinătate și în colonii (Perioade de 7 ani)
Media	import brutto	import netto fără reexport	export fără reexport	excedentul importului în comerțul exterior netto	
1855—59	169	146	116	33*	235 (1856—62)
1860—64	235	193	138	55	— 196 (1863—1869)
1865—69	286	237	181	56	+ 288 (1870—76)
1870—74	346	291	235	56	— 94 (1877—83)
1875—79	375	320	202	118	
1880—84	408	344	234	110	+ 430 (1884—1890)
1885—89	379	318	226	92	
1890—94	419	357	234	123	— 233 (1891—1897)
1895—99	453	393	239	154	— 107 (1898—1904)
1900—04	533	466	290	176	+ 792 (1905—1911)
1905—09	607	522	377	143	
1910	678	575	431	144	Totalul meu: $\Sigma =$ = (1856 — 1911)
1911		578	454	124	2 3 6 5 milioane de lire sterline.

Autorul dă un tabel numai la p. 381—382 (fără + și —); celelalte cifre (plasamentele de capital), luate din „The Statist“, figurează numai în text și (lucru curios!), citind datele anuale cu privire la import pe perioada 1870—1911, nu le recalculează pe perioade de 7 ani!

Autorul ajunge la concluzia că, dată fiind insuficiența exactitate a datelor statisticii plasamentelor de capital (lipsesc datele cu privire la plasamentele *particulare* de capital), există o concordanță suficientă (între *scăderea* excedentului importului și *creșterea* plasamentelor de capital) (p. 392).

{ p. 392—393: *c i n c i* țări industriale sînt „*țări net creditoare*“; Anglia, Franța, Germania, Belgia și Elveția. *O l a n d a* este „slab dezvoltată din punct de vedere indus-

* Așa-i la Schilder. — Nota red.

trial“ („industriell wenig entwickelt“ (393); *Statele Unite* }
 sînt o țară creditoare numai pe continentul american* ; iar }
 Italia și Austria „de-abia se transformă treptat în țări credi- }
 toare“ (393)

|| Sfirșitul volumului I ||

p. 384, notă. La sfirșitul anului 1910, totalul plasamen- ||
 telor britanice de capital în străinătate = 1 638 milioane || N.P.
 l. st. (= 40 950 milioane de franci), dintre care în Statele
 Unite 709 milioane de l. st. (= 17 725 milioane de franci) =
 = 43.3%, + 1 554 milioane l. st. (= 38 850 de milioane
 de franci) în coloniile britanice; străinătate + capitalurile
 particulare + 1 800 mil. l. st. (= 45 000 de milioane de franci).

HILDEBRAND. „ZDRUNCINAREA etc.“

Gerhard Hildebrand. „Zdruncinarea dominației in-
 dustriei și a socialismului industrial“. 1910 (Jena).

O culegere (în cea mai mare parte o *îngrămădire*) de cifre cu
 privire la „creșterea independenței industriale a țărilor agrare“
 (p. 88) — „dezvoltarea unei industrii proprii în țările rămase
 pînă acum agrare“ (138)...

§ 11. „Pericolul chinez“... În 1920—1925 China va ajunge
 departe de tot etc. etc.

...„Monopolul industrial al sferei de civilizație vest-europeană
 este sortit pieirii“... (203)...

p. 207. Se pune întrebarea dacă în țările industriale
 proletariatul va putea „înlocui sau menține baza țărănească
 de asigurare cu alimente și îmbrăcăminte, care este pe cale
 de dispariție“.

„La această întrebare pusă direct, răspunsul trebuie să
 fie un *Nu* răspicat, clar, implacabil!“ (207).

209: (în Europa) nu se poate ajunge la 200 mil. de oi
 15—20 mil. baloturi de bumbac etc.

„El (proletariatul) nu mai are de ce să vrea exproprierea capitali-
 știlor, căci mijloacele industriale de producție nu mai pot fi uti-
 lizate“ (210), iar la agricultură nu mai este *în stare* să treacă (211)...

* Vezi *V.I. Lenin*. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964. ed. a doua,
 p. 405. — *Nota red.*

„Prin aceasta este exclusă posibilitatea socialismului democratic în sensul reglementării unitare și autarhice a întregii producții de către masa care nu posedă nimic, dar domină totul... Mult mai probabilă decât dominația democrației industriale asupra producției țărănești este dominația democrației țărănești asupra producției industriale“ (213). „S-a dovedit însă că este absolut imposibil să ne așteptăm la înfăptuirea socialismului democratic de către democrația industrială dacă admitem:

- ? 1. că în principalele ramuri ale producției organice gospodăria țărănească își păstrează înfietatea;
2. că masa țărănimii este pentru gospodărie particulară;
3. că pentru țările agrare este firească tendința de a atrage în sfera lor o parte cât mai mare din producția industrială;
- ? 4. că, în condițiile de concurență internațională, existente astăzi, în special după intrarea Chinei, care reprezintă o pătrime din întreaga populație a globului pământesc, în orbita sistemului economic mondial și după transformarea altor țări, în trecut agrare, în state industriale, ele pot dispune în mod absolut liber de veniturile lor de pe urma industriei, care încă n-au fost monopolizate (215);
5. că, dimpotrivă, în privința aprovizionării lor cu materii prime necesare pentru producția de alimente și de îmbrăcăminte, statele industriale depind în măsură tot mai mare de baza agrară din alte țări“ (216)...

!?! „...Nenorocirea e că, după pătrunderea culturii tehnice a Occidentului, industrializarea Orientului se poate produce mult mai repede decât agrarizarea Occidentului, cu supraîncordarea sa industrială și, se poate spune cu toată certitudinea, cu degenerarea sa industrială“ (219)...

„Colonii agrare cu scopuri de educare“ (224) —

„colonizarea țărănească internă“ (225) —

iată „mijloacele“ preconizate de autor.

!!! || *Încheierea* (adică ultimul capitol): „Statele Unite ale Europei occidentale“ (229)...*

* Vezi op. cit., p. 408.

„De-a lungul unei perioade, al cărei sfârșit nu se întrevede“, popoarele Africii vor avea nevoie de „îndrumare și educare“ (232)... după 20—30 de ani „față de coaliția chino-japoneză“ vor avea de întâmpinat greutăți chiar și Rusia + Anglia + Franța (231)...

este posibilă „o mare mișcare islamică“ în Africa, care va fi „revoluționară și totodată reacționară“ (233). || !!

„A împiedica“ (p.233 în fine) o astfel de mișcare este „interesul vital“ al Europei occidentale || !!!!

234 — „de aceea“ *este necesară* „colaborarea“ || „tuturor statelor vest-europene în Africa“ || sic!!

234 — *nu există speranțe* ca Rusia (+ Japonia, China, Statele Unite) să adere la acorduri (cu privire la dezarmare etc.), — este necesar ca țările *vest-europene* să se unească. || sic!!!
N.B.

235: Trebuie „încetinit“ (verlangsamen) „ritmul de formare a capitalurilor în Europa occidentală“... trebuie „temperat“ „ritmul industrial“... „întărită baza agrară“... ..uniune vamală... impozite progresive pe venit etc... !

236 — — taxele vamale pe cereale sînt necesare, dar ele trebuie să fie „moderate“.

238 — o alianță democratică între *muncitori* (jos cu „*utopiile comuniste*“) și *țărani* (238).

239 — „se înțelege de la sine“ că „Statele Unite ale Europei occidentale“ *au nevoie de o armată și de o flotă puternice*.

240 — Anglia, susține autorul, va prefera să adere decît să rămînă în „izolare imperialistă“...

{ { Folositor pentru înțelegerea tendințelor oportuniste } }
{ { și imperialiste în cadrul social-democrației! } }

P. TAFEL. „TRUSTURILE NORD-AMERICANE etc.“

Dr. Paul Tafel, inginer

„Trusturile nord-americeane și influența lor asupra progresului tehnicii“. Stuttgart. 1913.

(Autorul a lucrat 7 ani în Statele Unite — din prefață.)

perioada de apari- ție a trus- turilor		p. 1. — începutul trusturilor (a- proximativ)	⎧ După Liefmann, „Cartelurile și trusturile“ ⎫
		1880—1890	
		1900—185 trusturi	
		1907—250 cu un capital de 7 miliarde de dolari.	

p. 2 — Numărul acționarilor (acțiunilor din ramura
oțelului) > 100 000!!

p. 8—9 — În America s-a trecut de-a dreptul la
! ||| căile ferate. „Șosele pe care să se poată circula vara
și iarna nu există în Statele Unite nici astăzi“ (71,
nota 9)...

Condițiile economice și formele trusturilor sînt descrise foarte amănunțit.

p. 48: „Despre Jones and Laughlin Co. din Pittsburg, principalul concurent al trustului oțelului, se spune că uzinele acestei societăți sînt înzestrate cu o tehnică și mai modernă decît cele ale trustului. — Acționarii trustului pielăriei au reproșat consiliului de administrație că afacerile merg prost din cauză că el a neglijat utilarea tehnică a fabricilor. Trustul american al mașinilor de secerat este lăudat pentru că nu se sperie de nici un fel de cheltuieli cînd e vorba să-și utilizeze fabricile cu cele mai noi realizări ale tehnicii, pentru a reduce cheltuielile de producție și, în felul acesta, a lichida concurența“. (Citat din „Kartellrundschau“, 1910, p. 53 și 902.)

Se pare că cel mai departe a mers în această privință trustul tutunului. Într-un raport oficial se spune în legătură cu aceasta: „Superioritatea trustului față de concurenții săi se bazează pe proporțiile mari ale întreprinderilor sale și ||| pe excelența lor echipare tehnică. De la înființarea sa, trustul tutunului a depus toate eforturile pentru a înlocui pe scară întinsă munca manuală prin mașini. El a cumpărat toate brevetele care aveau vreo legătură cu prelucrarea ||| tutunului, cheltuind în acest scop sume enorme. La început,

multe brevete s-au dovedit a fi necorespunzătoare și au trebuit să fie puse la punct de inginerii trustului. La sfârșitul anului 1906 au fost create două societăți filiale exclusiv în scopul de a achiziționa brevete. În același scop, trustul și-a construit turnătorii proprii, fabrici proprii de mașini și ateliere proprii de reparații. La una dintre aceste întreprinderi situată la Brooklyn lucrează în medie 300 de muncitori; aici se experimentează invențiile pentru fabricarea țigaretelor, a țigărilor de foi și a tutunului de prizat, a staniolului pentru ambalaj, a tuburilor de țigarete, a cutiilor etc.; tot aici se perfecționează, la nevoie, invențiile** („Raportul unui membru al comisiei pentru problema uniunilor din industria tutunului“. Washington, 1909, p. 266.)

N.B.

„Este cât se poate de evident că o astfel de politică contribuie într-o mare măsură la progresul tehnic. Și alte trusturi, în afară de cele menționate, au în serviciul lor așa-zii *developing engineers* (ingineri pentru dezvoltarea tehnicii), a căror sarcină este să inventeze noi procedee de fabricație și să experimenteze perfecționările tehnice. Trustul oțelului dă premii mari inginerilor și muncitorilor săi pentru invenții de natură să perfecționeze tehnica întreprinderilor sau să reducă cheltuielile de producție***.

În afară de concurență, progresul tehnic e stimulat și de condițiile financiare proaste ale majorității trusturilor (din cauza *supraevaluării capitalului* (N.B.)).

Capitalul trustului oțelului = circa 1 miliard de dolari („ $\frac{1}{7}$ din întreaga avuție națională“). Acționarii au primit câte trei acțiuni pentru una veche. (Cf. și Gleir în „*Conrads Jahrbücher*“, 1908, p. 594.)

N.B.

Trebuie „cîștigat“ % la aceste capitaluri *triplat*!!!
Capitalul căilor ferate = 13.8 miliarde de dolari. Din acestea, circa 8 miliarde constituie capital fictiv!! (p. 52)!!!

Mai departe. Dar dacă monopolul e *deplin*? (Acum în *cele mai multe* cazuri (α) firme nefăcînd parte din trust }
(β) piața mondială }

În Statele Unite, numai poșta se află în mîna statului. Restul (și căile ferate și telegraful etc.) aparține unor societăți particulare.

* Vezi op. cit., p. 327 — 328.

** Vezi op. cit., p. 328.

În 1880—177 de societăți de telegraf și societăți pentru transportul coletelor, cu un capital de $66\frac{1}{2}$ milioane de dolari;

în 1907—25 de societăți cu un capital de 155 de milioane de dolari,

N.B. || dintre care $6\leftarrow\rightarrow 97,7\%$ din totalul venitului
prețul este unic, iar la telegrame este „excesiv de ridicat“
|| în comparație cu Europa (p. 60).

La căile ferate domnește dezordinea: *Michelsen* (o mare autoritate!) spune că este o întreprindere „anarhică, nerentabilă, greoaie, neștiințifică, nedemnă de geniul poporului american“ (p. 63)

{ N.B. { — foarte adesea lipsesc vagoane; în fiecare
|| perioadă de avânt (1902; 1906), într-o serie de regiuni
|| etc. etc.

N.B. ||| { cf. „Conrads Jahrbücher“ (Blum), 1908, p. 183 }

În *ultimul timp*, starea tehnică a căilor ferate din America s-a înrăutățit: au rămas în urmă față de Europa (p. 63).

În 1899 s-a terminat procesul de concentrare în domeniul căilor ferate: în preajma anului 1904 prețul a sporit de la 0,724 cenți la 0,780 cenți pentru tona/milă ((!! p. 62)).

Rolul tehnicii. *Camfor*.

	Milioane pfunzi	Prețul unui pfund	
În 1868 export =	0,6	16,4 dolari	
1907 „	8,4	168,5 dolari	(!!)

în 1905 a reușit prepararea *sintetică*;

(prețul a scăzut; însă materia primă (terebentina) este scumpă)
Situția trusturilor este precară: „coloși cu picioare de lut“...
p. 67 (cuvintele unui autor american)... viitorul este sumbru...

N.B. În problema trusturilor este citată adesea „*The North American Review*“... 1904; 1908; 1902, p. 779; 1906; 1910, p. 486; || etc.

E. A. Heber. „Munca industrială în Japonia“. *Zürich*, 1912. N.B. O lucrare foarte documentată.

Este citat *J. Gruntzel*. „Greșeala în problema forțelor de producție“.

„Zeitschrift für Volkswirtschaft, Sozialpolitik und Verwaltung“.
Vol. 20, nr. 3 și 4.

Este citat de Tafel

??J. Gruntzel. „Victoria industrialismului“. 1911.

O OBSERVAȚIE CU PRIVIRE LA K. KAUTSKY
VERSUS IMPERIALISM

Kautsky despre imperialism: N.B.

Cartea lui Hobson despre imperialism este folositoare în general și mai cu seamă pentru că ajută la dezvăluirea poziției fundamentale greșite a kautskismului în această problemă.

Imperialismul generează în permanență *capitalism* (din economia naturală a coloniilor și a țărilor înapoiate), generează *din nou* treceri de la micul capitalism la marele capitalism, de la schimbul de mărfuri slab dezvoltat la schimbul de mărfuri dezvoltat etc. etc.

Kautskiștii (K. Kautsky, *Spectator & Co.*) citează aceste cazuri de capitalism „sănătos“, „pașnic“, bazat pe „relații pașnice“, și *le opun* jafului financiar, monopolurilor bancare, tranzacțiilor dintre bănci și puterea de stat, asupririi coloniale etc., *le opun* ca ceva normal unui lucru anormal, ca ceva de dorit unui lucru nedorit, ca ceva progresist unui fenomen reacționar, ca ceva fundamental unui fenomen întâmplător etc.

E un nou proudhonism¹⁵. Vechiul proudhonism pe un teren nou și într-o formă nouă.

Un reformism mic-burghez: *pentru* un capitalism curățel, pomădat, moderat și cumsecade.

La noțiunea de imperialism + oprirea artificială a progresului (cumpărarea brevetelor de către trusturi: de pildă, în caietul de față, exemplul cu fabricanții de sticle germani*).

Aproximativ: N.B.

Imperialismul =

- (1) capitalul bancar
- (2) monopoluri (trusturi etc.)
- (3) împărțirea lumii. [Colonii]
- (4) unirea (legătura, *contopirea*) capitalului bancar (financiar) cu mașina de stat
- (5) cel mai înalt grad de concentrare

* Vezi volumul de față, p. 60. — *Nota red.*

E. AGAHD. „MARILE BĂNCI ȘI PIAȚA MONDIALĂ“

E. Agahd — Petersburg. „*Marile bănci și piața mondială*“.

„Însemnătatea economică și politică a marilor bănci pe piața mondială sub raportul influenței lor asupra economiei naționale a Rusiei, precum și asupra relațiilor germano-ruse“. Berlin, 1914. Prefața este datată: mai 1914.

Recenzia lui *Spectator* (adesea e naiv și „exagerează importanța marilor bănci“ etc.) în „Die Neue Zeit“, 1915, 1 (anul XXXIII), p. 61 și urm.

Autorul a fost timp de 15 ani în Rusia inspector al Băncii ruso-chineze. Lucrarea conține multă pălăvrăgeală (multă frazeologie împotriva „diletanților“ și „amatorilor“ etc.) a unui specialist în finanțe nerecunoscut, cu orgoliul rănit.

Cifrele și faptele citate de Agahd pot și trebuie să fie folosite, dar nu și raționamentele sale cu privire la superioritatea sistemului bancar englez (separarea băncilor de depozit, care acordă credite pe termen scurt comercianților și industriașilor, de băncile care fac operații pe cont propriu), nu și raționamentele sale împotriva protecționismului etc. etc. Autorul ar dori un capitalism „einstit“, moderat și cumsecade, fără monopoluri, fără speculă, fără gründerism, fără „legături“ între bănci și guvern etc. etc.

(α) „Société générale etc.“

(β) „Banque de Paris et des Pays-Bas“ (denumirea curentă „Parisbas“)

(γ) „Banque de l'Union parisienne“...

„Trio bancar parizian, care dispune de miliarde de franci și a cărui principală piață este Rusia, controlează următoarele bănci ruse: 1) Banca ruso-asiatică, 2) Banca particulară din Petersburg, 3) Băncile reunite; tot el este acela care a introdus la bursa din Paris acțiunile unor concerne industriale care au legături strânse cu aceste bănci“ (55)...*.

N.B. || Și aici cantitatea trece în calitate: afacerismul pur ban-
|| car și specializarea bancară îngustă se transformă
|| într-o încercare de a exercita un control asupra unor relații

* Vezi V.I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1961, ed. a doua, p. 355—357.—Nota red.

și legături (Zusammenhänge) largi, de masă, pe scară națională și *pe scară mondială* — pur și simplu pentru că miliardele de ruble (spre deosebire de *mii*) duc la aceasta, reclamă acest lucru.

„În cursul anului 1905/6, mari capitaluri ruse au fost transferate la bănci europene, în special berlineze; pe cât de mare a fost panica provocată în rîndul proprietarilor de scurta dominație de atunci a maselor descătușate, pe atît de repede s-au liniștit ei din nou atunci cînd reacțiunea a reluat cu și mai multă putere conducerea în mîinile sale. N.B.

În 1907/8 constatăm o reîntoarcere a capitalului rus, antrenînd după sine noi capitaluri internaționale“ (59).

	p. 59	{ × Banca comercială siberiană; Banca rusă; Banca internațională; Banca de scont; Banca Azov-Don; Banca particulară; „Petroparis“?? (=Petersburgheză-Pariziană?); Ban- ca Volga-Kama; Banca <i>de nord</i> și Banca <i>d e s t a t.</i>
	Depozite (în milioane de ruble)	
×	1906 1908	
la 10 bănci ruse	$\frac{614}{875}$	

„În cifrele citate mai sus este totuși vorba de o diferență de 261 de milioane de ruble numai la conturile de depozit ale băncilor din Petersburg *pe cei doi ani, cînd domnea o stagnare totală în afaceri*“. (Subliniat de Agahd.)

„Dacă am adăuga băncile din Moscova și pe cele din provincie, apoi — «Crédit Lyonnais», pe bancherii particulari, precum și banii păstrați acasă, această cifră s-ar dubla, și nu vom exagera dacă vom considera că circa o jumătate de miliard de ruble «capitaluri speriate» (subliniat de Agahd) „s-au scurs sub formă de numerar spre băncile din străinătate, iar apoi din nou spre băncile ruse“... (59)

„Totalul «capitalurilor speriate» trebuie să fi fost însă mult mai mare.

Renta aur rusă de 4% era cotate:

	1905	— 65%
ianuarie	1907	— 73.5
octombrie	1907	— 67
	1908/9	— 88
	1910/11	— 95
	1912/13	— 92.5,

iar conform datelor publicate de Cancelaria creditului, plata cuponului s-a schimbat în felul următor:

	Milioane ruble		
	în străinătate	în Rusia	
1908	202	—	195
1910	175	—	233

Aceste cifre nu ne permit, firește, să tragem o concluzie sigură, căci în acea perioadă cursul valutei a înregistrat mari oscilări, și un incaso în ruble în Rusia putea fi uneori avantajos.

N.B. ||| Putem totuși conchide că o parte însemnată din sumele transferate în străinătate sub formă de numerar s-au întors în Rusia sub formă de rentă rusă. Dacă presupunem că s-au întors numai 500 de milioane de ruble, suma «capitalurilor speriate» se va ridica, în cifre rotunde, la 1 miliard de ruble» (60).

N.B. | „...Pericolul unei scăderi a cursului rublei a fost preîntâmpinat, iar situația financiară, care la sfârșitul anului 1905 avea tendința să se transforme în criză, a fost salvată atunci când, cu participarea pieței financiare engleze, sindicatul rus de la Paris a preluat, în primăvara anului 1906, un împrumut cu o dobândă de 5%.

Astfel, vistieria statului a primit din nou circa 1 miliard de ruble în numerar. În anii de acalmie care au urmat, 1907—1908, băncile și vistieria statului s-au aflat într-o situație foarte bună, adică ele aveau numerar disponibil, prin forța lucrurilor gândirea a fost puternic zgâlțâită, și — dacă voiau — puteau crea ceva rațional pe o bază reală.

N.B. || „și“ ||| Acești doi ani au avut o influență binefăcătoare și asupra comerțului și industriei, situația acestora a devenit mai bună și mai sănătoasă. Industria particulară, adică aceea care nu depindea de comenzile statului (țigăi, zahăr, textile, hârtie, lemn), a rămas complet sănătoasă, și numai problema muncitorească a căpătat acum cu totul alt caracter, adică un caracter politic» (61)...

„Anii de tranziție 1905/8 determinaseră pe mulți capitaliști ruși să-și depună banii lichizi la băncile germane“... (vezi mai sus).

„Lucrurile au ajuns pînă acolo, încît una dintre cele mai conservatoare (și mai independente) bănci ruse cumpăra ca rezervă pentru cazuri neprevăzute rente consolidate prusiene. || sic!!

În acea perioadă (1906), băncile ruse nu prea dispuneau de numerar. — Puternica mișcare țărănească a adus satelor multe prejudicii; muncitorii din orașe însă au adus comerțului și industriei relativ puține prejudicii. Se știe că, deși numărul grevelor a fost mare, nu s-au produs decît puține acte de sabotaj împotriva proprietății private și depozitelor de mărfuri care aparțineau comercianților și industriașilor (sabotajul de la Baku trebuie pus în seama armenilor și a tătarilor) (în afara gravelor dezordini de la căile ferate, ce nu pot fi însă atribuite muncitorilor liberi). || N.B.

N.B. În ce privește simpatiile sale politice, autorul este, firește, un arhiburghez și un naționalist!

În realitate, numărul polițelor protestate n-a sporit pe atunci decît într-o măsură neînsemnată, ceea ce, la timpul său, a uimit cu atît mai mult cercurile financiare de pe continent cu cît înțelegeau mai puțin mișcarea (țărănească) de atunci“ (66).

Polițe protestate de bănci rusești, potrivit bilanțurilor lor din 1. XI. 1905 și urm. (p. 66):

		Milioane de ruble						
		1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911
N.B.	Banca de stat	polițe scontate, dintre care protestate	188. ₈	171. ₄	215. ₇	194. ₈	211. ₈	243. ₈
			3. ₉	1. ₅	1. ₈	2. ₁	2. ₆	1. ₁
N.B.	8 bănci comerciale din Petersburg	polițe scontate, dintre care protestate	352. ₀	376. ₀	445. ₀	523. ₀	677. ₀	788. ₀
			4. ₉	2. ₂	2. ₈	5. ₂	2. ₉	4. ₁

„Cercurile financiare din Berlin și-au restrîns relațiile cu cercurile de industriași particulari ruși mai ales în 1905/6, adică tocmai atunci cînd spre băncile berlineze se scurgeau din toate colțurile Rusiei mari sume în numerar. Filaturile și

țesătoriile din Lodz (în cea mai mare parte întreprinderi germane) depinseseră pînă atunci mai ales de piața financiară berlineză și fuseseră întotdeauna niște clienți buni; cu toate acestea, băncile berlineze au refuzat tocmai acestor firme credite importante și nu au determinat numai unele întreprinderi să-și restrîngă substanțial producția, dar un consorțiu de industriași textiliști foarte bogați din Lodz a plecat în Caucaz pentru a participa la întreprinderile siderurgice de acolo și a căuta să stabilească legături cu piața londoneză și chiar newyorkeză. Stabilirea acestor legături a fost zădărnicită mai ales de pogromurile care au avut loc atunci“ (67)...

!|
N.B. | „...„Trebuie să avem în vedere că pierderile Rusiei în războiul cu Japonia, inclusiv Port-Arthurul, Dalnii și partea de sud a liniei ferate din China de est, reprezintă aproximativ 4 500 de milioane de ruble, adică jumătate din datoria publică, miliarde pentru care țărani ruși trebuie să plătească dobînzile și amortizarea fără să fi primit capitalul“ (72).

N.B. | Din capitolul V: „Participarea marilor bănci germane la băncile din Petersburg etc.“

Cum introduce „Deutsche Bank“ la Berlin acțiuni ale „Băncii comerciale siberiene“?

N.B. | „...„Deutsche Bank“ ține noile acțiuni ale întreprinderii străine un an întreg în portofoliu și le plasează la bursa de la Berlin cu un profit de intermediar de 50%. Publicul plătește 193 pentru 100“... (74)*,

!!! | deoarece, „cu această ocazie, o mare bancă «germană» cîștigă fără bătaie de cap și repede (la diferența de curs)“... (74)

N.B. | „...„Întrucît însă «Deutsche Bank» a plasat publicului berlinez acțiuni la un curs de 195%, iar ulterior la un curs și mai ridicat (astăzi cursul este de 230 la un dividend de 15% — ceea ce înseamnă o dobîndă de 6 $\frac{1}{2}$ %), conducerea băncii din Petersburg trebuie în primul rînd să mențină în permanență dividendul la același nivel. Banca din străinătate cere acest lucru în mod imperios. Este în general singura cerință pe care o prezintă. — Pentru ea este absolut

* Vezi op. cit., p. 357.

indiferent cum se face aceasta, iar rezultatul este o speculă nestăvilită la bursă și un gründerism putred — lucruri la care băncile din Petersburg sînt silite să recurgă sub presiunea «sistemului participațiilor» (77).

„Sub raport contabil, această operație, din punct de vedere german, se prezintă în felul următor:

Creșterea capitalului începînd din 1906/7:

16 000 000 de ruble — capital social nominal la cursul mediu de circa 200 (curs inițial la bursa berlineză)

10 000 000 — din emisiunile în contul rezervelor

26 000 000 — total

32 000 000 — capital efectiv la cursul de 200

6 000 000 de ruble — diferența — profitul de intermediar în folosul lui «Deutsche Bank» și al partenerilor ei (78)...* ||| 6 mil. ruble

..., «Deutsche Bank» a plasat deci, în cazul de față, publicului german circa 32 000 000 de ruble sub formă de acțiuni cu unicul scop ca ea, «Deutsche Bank», să pună în buzunar arginții lui Iuda în sumă de cîteva milioane drept diferență de curs (78). ||| !

La adunarea generală din 23. III. 1913 a acționarilor Băncii comerciale siberiene, un mic grup de acționari, în frunte cu avocatul *Bibikov*, a protestat împotriva hotărîrilor acestei adunări generale („Birjevie Vedomosti“ nr. 14 017, 21. II. 1914; „S.-Peterburgskaia Gazeta“ nr. 51, 22. II. 1914; „S.-Peterburgskaia Gazeta“ nr. 54, 23. II. 1914). Protestatarii au demonstrat... „că directorul general al băncii (un oarecare Soloveicik, înrudit cu unul dintre directorii lui «Deutsche Bank»), a trecut în contul său personal subvenții de 7 milioane de ruble acordate de guvern și a folosit această sumă pentru a cumpăra acțiuni ale propriei sale bănci și a obține în acest fel majoritatea de voturi în vederea realegerii sale“ (79)... „Dacă avem în vedere că aici lucrează capitaluri germane și că vestita «Deutsche Bank» este aceea care protejează asemenea metode de a conduce afacerile, capătă o mai mare importanță concluzia pe care vreau s-o demonstrez în cartea de față, și anume că «sistemul participațiilor» împiedică chiar și pe solidul partener rus ||| !!

* Ibid.

! || să introducă seriozitate și ordine în activitatea unor instituții de credit atît de importante pentru Rusia. «Deutsche Bank» are, desigur, posibilitatea să-și asigure majoritatea voturilor, dar acționarii ruși, participanți și ei la această bancă, nu vor obține niciodată o majoritate de voturi suficientă pentru a impune deziderate cît se poate de îndreptățite și idei cît se poate de raționale“ (80).

N.B. ||| „...Începînd din 1906, se mai adaugă noi și importante participații germane la «Banca rusă pentru comerțul cu străinătatea», denumită *Banca rusă*, și la «Banca comercială internațională din Petersburg», denumită *Banca internațională*; prima aparține concernului «Deutsche Bank», a doua băncii berlineze «Discontogesellschaft». Cele două bănci ruse lucrează pe trei sferturi cu bani germani (capital social)*. «Banca rusă» și «Banca internațională» sînt cele mai importante bănci ruse. Amîndouă se ocupă cu operații pe cont propriu“... (82)

Sporirea capitalului în milioane de ruble (p. 84)

	Capitaluri		Rezerve	
	<u>1906</u>	<u>1912</u>	<u>1906</u>	<u>1912</u>
Banca rusă	20—50	(+30)	3—15	(+12)
Banca internațională	24—48	(+24)	12—24	(+12)
	44	98 +54	15	39 +24**

$\Sigma\Sigma = 78 + 32$ (Banca siberiană) = 110.

N.B. ||| Aceste bănci au primit „în total, începînd din 1906, 110 milioane de ruble capital social, cu care ocazie un profit de intermediar, însumînd cîteva milioane de ruble, a intrat în casa partenerilor“ (84)...

N.B. || p. 97... „lucru pentru care («The Times Russian Supplement») în orice caz sînt plătite subvenții de către Ministerul de Finanțe din Rusia“...

capitolul 8: „Suma totală a băncilor din Petersburg care lucrează cu participare străină și cîteva observații la cifre“.

* Vezi op. cit., p. 356—357.

** Ibid.

p. 116. *Prescurtez tabelul:*
(octombrie/noiembrie 1913)*

Băncile de depozit din Petersburg

a) Din „sistemul participațiilor“

	Productive (comerț și industrie)	Speculative (bursă și finanțe)	Milioane de ruble	Capital și rezerve	Depo- zite	Datorii la alte bănci și reescont	Ac- cepte
1) <i>Participație germană</i> (4 bănci: Banca comercială siberiană; Banca rusă; Banca internațională; Banca de scont)	413.,	859.,	1 272.,	207.,	658.,	429.,	48.,
2) <i>Participație engleză</i> (2 bănci: Banca comercială-industrială rusă; Banca ruso-engleză)	239.,	169.,	408.,	55.,	204.,	111.,	16.,
3) <i>Participație franceză</i> (5 bănci: Banca ruso-asiatică; Banca particulară din Petersburg; Banca Azov-Don; Banca „Union“ (con- siliul de administrație la Moscova); Banca comer- cială ruso-franceză)	711.,	661.,	1 373.,	234.,	736.,	308.,	29.,
	1 364.,	1 689.,	3 054.,	497.,	1 600.,	848.,	94.,

b) *Bănci ruse independente*
(Petersburg și Moscova)

(8 bănci: Banca negustorilor din Moscova; Banca
Volga-Kama; Banca „Junker & Co.“, Banca comer-
cială din Petersburg (fostă „Vavelberg“); Banca din
Moscova (fostă „Reabușinski“); Banca de scont din
Moscova; Banca comercială din Moscova; Banca
particulară din Moscova)

Total .....

Creanțe (activul bilanțului)	Între liniile trase cu creionul sînt încadrate coloanele și tota- lurile făcute de mine		Milioane de ruble Datorii (pasivul bilanțului)				
	Productive (comerț și industrie)	Speculative (bursă și finanțe)	Milioane de ruble	Capital și rezerve	Depo- zite	Datorii la alte bănci și reescont	Ac- cepte
	1 364.,	1 689.,	3 054.,	497.,	1 600.,	848.,	94.,
	504.,	391.,	895.,	169.,	599.,	127.,	—
	1 869.,	2 080.,	3 949.,	666.,	2 199.,	975.,	94.,
	3 949.,			3 935.,			

* Vezi op. cit., p. 356.

Miliarde ruble

$$\begin{array}{ll}
 \text{a } 1) & 0.4 + 0.8 = 1.2 & 1.3 + 1.7 = 3.0 \\
 \text{a } 2) & 0.2 + 0.2 = 0.4 & \text{b) } \underline{0.5} + \underline{0.4} = \underline{0.9} \\
 \text{a } 3) & \underline{0.7} + \underline{0.7} = \underline{1.4} & 1.8 \quad 2.1 = 3.9
 \end{array}$$

„Pe vremea aceea (1911), Cancelaria creditului din Rusia [N.B.: în alte locuri: directorul ei *Davidov*] a dat băncilor ruse pentru operații de bursă la Paris și Petersburg mai întâi 120 de milioane de franci, iar mai târziu încă un avans, în total circa 100 de milioane de ruble, ca subvenție pentru o nestăvilită speculație bancară, care a ajuns în impas (oficial se spunea: pentru stabilizarea cursului titlurilor de stat ruse)“... (86)...

p. 121: ... în 1912 toate băncile comerciale ruse aveau 548 de filiale...

Creșterea „asociațiilor de credit reciproc“ (p. 122)

(potrivit cifrelor Cancelariei creditului):
milioane ruble

	Numărul	Membri	Capital	Cifra totală a bilanșului	Depu- neri	Scont
1907	261	158 000	39	319	203	246
1912	776	502 000	99	899	487	687

(136 ș. a.) Miniștrii de finanțe din Rusia numesc N.B. directorii de bancă (adesea din rândurile funcționarilor), N.B. — prin intermediul „Cancelariei creditului“, ei acordă băncilor subvenții de milioane etc.

bine spus! „Aceasta explică activitatea băncilor din Petersburg, care, fiind «rusești» în aparență și «străine» sub raportul fondurilor cu care lucrează, «diletante» din punctul de vedere al modului în care își conduc afacerile și «ministeriale» din cel al riscului, s-au transformat în paraziți ai vieții economice din Rusia. — Și acest precedent“ (era vorba de Banca siberiană etc.) „a devenit acum principiul de organizare a băncilor din Petersburg. Directorii marilor bănci de la Berlin și Paris socotesc că interesele le sînt apărute, considerînd drept garanție

1) subvențiile nemijlocite pe care Cancelaria creditului le acordă băncilor din Petersburg,

2) disponibilul Ministerului de Finanțe din Rusia (din care circa 60% la Paris și 40% la Berlin)“ || !!
 (137)... || N.B.

„Ministerul de Finanțe a încredințat Băncii ruso-chineze“ [autorul a fost funcționar la această bancă!!] „o serie de emisiuni garantate de stat, cu scopul de a pune la dispoziția băncii numerarului necesar, fără să se intereseze de felul cum este folosit. Astfel, de pildă, el a încredințat băncii emisiunea în Rusia europeană de obligațiuni ale căilor ferate, garantate de guvern, sumele încasate intrând mai întâi în casele băncii. Întrucît căile ferate aveau nevoie de bani numai treptat, în decursul a 4—5 ani (cît timp se construiau), banca avea între timp banii la dispoziție și, în afară de aceasta, cîștiga și la emisiuni. Această operație s-a încetățenit, pentru că se repeta de cîteva ori în fiecare an“ (149). ||
 || N.B. ||
 || !!

(obligațiunile a 4 linii ferate în sumă de 12.₈ milioane de lire sterline = circa 120 milioane de ruble.)

„Directorul băncii (totodată și președinte al ei) a intrat, în afară de aceasta, ca membru al consiliului de administrație într-o serie de mari societăți de cale ferată și industriale (astăzi aproximativ în 20), care trebuiau să-și țină și ele numerarul disponibil într-un cont curent la bancă, știind că Ministerul de Finanțe este foarte interesat în afacerile acestei bănci și o sprijină“ (149). ||
 || în 20 de societăți!! ||
 || N.B. !!

Așa se fac „afacerile“...

Aceasta în capitolul 11: „Fuzionarea Băncii ruso-chineze cu Banca de nord (Banca ruso-asiatică) și protestul adunării generale din 1910 împotriva acestei fuzionări“ (p. 147):

(chiar autorul a protestat)

„La adunarea generală a Băncii ruso-chineze, care urma să aprobe fuzionarea, au luat parte mai ales func- || N.B.!!

ționari ai Băncii de stat și ai Cancelariei creditului, care fuseseră delegați să voteze în numele acestor instituții“... (153).

Autorul a formulat o „opinie separată“, consemnată în procesul verbal al adunării din 30. III. 1910 (p. 154).

„Sistemul participațiilor este o absurditate“, a declarat și a căutat să demonstreze autorul în protestul său... (p. 154)

„fuziunea“ a fost pusă la cale de băncile franceze („Banque de Paris et des Pays Bas“ + „Société Générale“), care erau „interesate“ în afacerile Băncii ruso-chineze, își dădeau seama că treburile ei merg prost, voiau „să se degajeze“ și sperau

N.B. || ca „prin unire“ (a celor două bănci într-o singură
!! || bancă — „Banca ruso-asiatică“) „să creeze o instituție
|| «rusă» atât de mare, încît guvernul rus să fie nevoit
|| «să sprijine» în orice împrejurări banca formată în urma
|| fuziunii“ (p. 151).

N.B. || „La fuzionare, capitalul social a fost redus cu 33%, iar
!! || sumele respective trecute la fondul de rezervă, creîndu-se
|| astfel impresia că capitalul de rezervă ar fi fost rezul-
|| tatul unei bune administrări și dîndu-se totodată noului
|| consiliu de administrație posibilitatea să distribuie pe
|| viitor la capitalul redus întregul profit (!) cu o dobîndă
|| mai ridicată, întrucît capitalul de rezervă a atins dintr-o
|| dată proporțiile prevăzute de lege drept maximum, iar
|| la acest capital nu trebuie să se calculeze dobîndă. Chiar
|| și în fața acestei manevre acționarii au fost neputincioși,
|| căci ei se aflau în Franța, în timp ce adunările generale
|| se țineau la Petersburg“... (152)...

!! || „...„Citind astăzi, de pildă, un anunț al Băncii ruso-
|| asiatică, în care se spune: Capital social — 45 de milioane
|| de ruble, capital de rezervă — 23.3 milioane de ruble,
|| orice om fără păreri preconceptionale are impresia că rezerva
|| s-a format din bani cîștigați, adică datorită unei bune
|| conduceri. În realitate însă, ea a apărut pe seama capi-
|| talului social, datorită unei proaste conduceri. În
|| momentul fuziunii, nici una din bănci nu avea
|| rezerve“ (153)...

Această bancă, avînd 120 de filiale (!!), dispune în realitate de un capital prea *mic* (totalul bilanțului este de 7 8 5 de milioane de rube, capitalul fiind de 73 ¹/₂ milioane + rezervele — 1. X. 1913) — „riscul acestei supraîncărcări suportîndu-l Cancelaria creditului“ (153). ||| !!

...„Apoi este absolut clar că, datorită «sistemului participațiilor» — cu ajutorul căruia acționarii sînt ținuți la o parte și nu-și pot forma o părere despre modul cum conduc treburile consiliile lor de administrație, deoarece între ei și întreprindere stau marile bănci (străine) atotputernice, care jefuiesc ambele părți prin intermediul unor «combinații» mai mult sau mai puțin «camuflate» —, direcția întreprinderilor este alcătuită în mod arbitrar, potrivit unor interese particulare, și, în cele din urmă, orice diletant poate să devină director de bancă“ (156—157). || N.B. ha-ha!

Conducerea Băncii ruso-asiatice este alcătuită „dintr-un fost birocrat rus (director general și președinte al băncii), un fost guvernator rus, un fost diplomat francez și un fost jurist francez“ (158) ||| sic!!

toată această critică, continuă autorul, a fost scrisă în toamna anului 1913 și este „învechită“, dat fiind rscrisul imperial publicat la 30. I. 1914. ||| ?

diplomație ?

Unirea băncilor de depozit cu cele care fac operații pe cont propriu este dăunătoare, deoarece

(1) „imobilizează“ fondurile disponibile ale țării

(2) duce la creșterea prețurilor, la crearea de syndicate etc.

„Dacă în relațiile bancare ar fi introduse claritate și ordine, aș vrea să văd dacă ar putea exista trusturi, monopoluri și syndicate“ (179)... ||| ha-ha! l-a luat gura pe dinainte!!

„Să se stabilească prin lege că firmele care încheie între ele convenții ce aduc prejudicii consumatorilor prin înlăturarea concurenței (concurență necinstită) nu pot beneficia de credite bancare oficiale, neavînd deci nici dreptul de a face noi emisiuni, și atunci ||| ha-ha!! simplu!!

monopolurile și sindicatele se vor destrăma foarte repede“ (180).

11 || *Subvențiile* acordate de Cancelaria creditului (p. 202 și 204) băncilor din Petersburg însumează 800 de milioane — 1 miliard de rubele*.

Cancelaria creditului... „reprezintă claviatura întregului sistem de credit din imperiu“. „E un aparat birocratic, fără statut și fără un control public“ (200).

...„În 1910 ea a fost... reorganizată, și de atunci sarcina ei constă în «coordonarea» activității tuturor instituțiilor de credit ale statului**, ea «reprezentând veriga de legătură dintre ele și burse»“ ...băncile din Petersburg îi prezintă dări de seamă la fiecare 8—14 zile, iar dări de seamă mai amănunțite o dată la 3 luni (201).

4 „forme“ ale acestor subvenții***:

	Mil. rubele
(1) Plăți directe în numerar (către bănci) din fondul de subvenții pînă la.....	150
(2) Depuneri la băncile din străinătate (ca acoperire camuflată)	450
(3) „Acordarea dreptului de a face emisiuni garantate de stat“.....	150
(4) „Scout de polițe financiare (polițe de compezență) cu sau fără girul unei bănci din străinătate“	circa 50
	<u><u>Σ = 800</u></u>

„Potrivit datelor domnului Davîdov (Cancelaria creditului), depozitele — 1 648 de milioane de rubele plus N.B. ||| 800 subvenții — reprezintă 2 448 de milioane față de 5 000 de milioane, cît reprezintă suma totală a numerarului disponibil al țării aflat în circulație, adică ...prin sistemul participațiilor jumătate din numerarul disponibil al Imperiului rus aflat în circulație a fost mobilizată în băncile internaționale, care fac operații pe cont propriu. Pot trece ani de zile pînă cînd acești bani vor fi adunați din nou (și redați circulației)“... (204)

* Vezi op. cit., p. 363.

** Ibid.

*** Subvenții acordate de Cancelaria creditului. — *Nota red.*

Capitolul 15 (p. 210): „Raportul de forțe dintre trusturile bancare internaționale pe piața rusă“... || N.B.

„Bilanțul capacității băncilor din Petersburg (sistemul participațiilor)“ (p. 211).

În milioane ruble

Activ	Pasiv
<i>Controlul asupra comerțului și transporturilor</i>	<i>Capitalul de rulment al băncilor</i>
a) Credite industriale ruble 1 350	a) Fonduri proprii..... 497
b) Navigație și căi ferate particulare 1 509	b) depozite (Rusia) 1 600
c) Controlul asupra participațiilor clientelei particulare din Rusia 1 689	c) Credite 942
<u>4 548</u>	<u>3 039</u>
<i>Controlul asupra producției și a industriei</i>	<i>Emisiunile din 1908—1912 (fără rente de stat)</i>
a) Sindicatele cărbunelui (Produgol)	a) în Rusia 3 687
b) „ fierului (Prodamet)	b) în străinătate 1 509
c) „ petrolului („General Oil“ etc.)	<u>5 196</u>
d) „ metalurgiei (diferite)	<u>8 235</u>
e) „ cimentului, construcțiilor (diferite) 3 687	
<u>8 235</u>	

{Tabelul de pe p. 211—212 în întregime.}

„Repartizarea acestei capacități între cele trei grupuri de bănci din străinătate este aproximativ următoarea:

N. B. (p. 212)	<table border="0" style="border-left: 2px solid black; border-right: 2px solid black;"> <tr> <td>(1) Trio bancar francez plus 5 bănci din Petersburg .....</td> <td style="text-align: right;">55%</td> </tr> <tr> <td>(2) Băncile germano-berlineze «D» plus 4 bănci din Petersburg.....</td> <td style="text-align: right;">35%</td> </tr> <tr> <td>(3) Sindicatele anglo-londoneze plus 2 din Petersburg .....</td> <td style="text-align: right;">10%^{**}</td> </tr> </table>	(1) Trio bancar francez plus 5 bănci din Petersburg	55%	(2) Băncile germano-berlineze «D» plus 4 bănci din Petersburg.....	35%	(3) Sindicatele anglo-londoneze plus 2 din Petersburg	10% ^{**}
(1) Trio bancar francez plus 5 bănci din Petersburg	55%						
(2) Băncile germano-berlineze «D» plus 4 bănci din Petersburg.....	35%						
(3) Sindicatele anglo-londoneze plus 2 din Petersburg	10% ^{**}						

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 357. — Nota red.

..., Repartizarea angajamentelor materiale (totul în valori nominale) se exprimă, dimpotrivă, astfel:

a) <i>Străinătate</i>	(în milioane de ruble)
Emisiuni	1 509
Creanțe bancare (scăzînd sumele datorate Cancelariei creditului) circa	300
Participarea la capitalul social al băncilor	295
" la alte acțiuni (sistemul participațiilor)	500
	<u>2 604</u>
b) <i>Rusia</i>	
Emisiuni, depozite, diverse	4 831
Cancelaria creditului (fără ultimul împrumut pentru căile ferate)	800
	<u>5 631</u>
	Σ = 8 235"

„Sensul clar al acestei statistici a proporțiilor este că o minoritate de $\frac{1}{3}$, cît reprezintă țările exportatoare de capital, domină asupra majorității de $\frac{2}{3}$, cît reprezintă Rusia ca țară importatoare de capital (— p. 213—), iar această dominație este exercitată într-o asemenea formă (subvenții, syndicate, carteluri etc.), încît această minoritate să nu fie în stare să apere nici propriile ei interese, nici interesele celorlalți. Din această cauză predomină interesele particulare last not least* ale directorilor cîtorva mari bănci — nu oficial, ci în mod camuflat și în așa fel încît au de suferit toți participanții“.

{ Autorul consideră că aceasta este cauza creșterii prețurilor și arată chiar (la p. 213) % aproximativ de creștere a prețurilor în perioada 1908—1913; este însă evident că aprecierea e făcută după ochi, nu e un lucru serios, adică e o ilustrare inutilă, nu este o demonstrație... }

La p. 214 el reproduce următoarea *statistică oficială din „Torgovo-Promîșlennaiia Gazeta“*:

* — ultimul ca număr, dar nu ca importanță. — *Nota trad.*

	Milioane ruble	
Totalul capitalului social (inceputul anului 1914)	3 600	N.B.
plus (obligațiunile) industriale	400	
„ acțiunile căilor ferate	140	
	4 140	
Plus împrumuturile de stat și obligațiunile feroviare garantate aflate în Rusia	6 072	
„ valorile ipotecare particulare	2 966	
	13 168	

Autorul susține că băncile din Petersburg ar fi niște „trusturi financiare internaționale create în mod artificial (?)“ (215)

...„programul directorului de astăzi al unei mari bănci este cât se poate de limpede și de evident; el sună astfel:

Dacă noi, băncile mari, vom reuși să dominăm producătorii și consumatorii (cu ajutorul emisiunilor, al creditului și al taxelor vamale), profitul va intra în buzunarele noastre, și noi vom fi stăpâni pe situație“ (subliniat de Agahd) (218).

un „dacă“
amuzant

(„narod-
nic“!)

Agahd „a uitat“ un amănunt: capitalismul și clasa capitaliștilor!!

Aceasta poate avea drept consecință, susține autorul, „o creștere exagerată a taxelor vamale“, provocînd „dușmănie fățișă pe piața mondială, care ar putea duce chiar la război, ceea ce, de asemenea, poate face jocul marilor monopolști bancari, căci, datorită forțe majore a războiului, ei ar putea să-și asaneze bilanțurile fără să poată fi făcuți personal răspunzători pentru pierderi“ (220)...

„chiar“ la
război

unul dintre
motivele în
favoarea
războiului

La p. 234, autorul îl citează pe S. Prokopovici (condițiile dezvoltării industriale a Rusiei) —
 capital de proveniență rusă...
 447.2 milioane de ruble = 21.1%,
 capital de proveniență străină...
 762.4 milioane de ruble = 35.9%,
 capital provenit „din vânzarea de titluri“...
 915.6 milioane de ruble = 43.1%

Σ dă 100.1%

Aici, spune Agahd, rolul principal îl joacă „problema bancară, pe care autorul (Prokopovici) nu o cunoaște“.

În legătură cu *balanța comercială* a Rusiei, autorul scrie că excedentul activului asupra pasivului a fost în

1909—570 de milioane de ruble (p. 238)

1910—511

1911—430

1 371 *

— 600 — minus plata cuponului în străinătate însumând 200 de milioane de ruble anual

771 — „excedentul total în 3 ani“.

„Despre această sumă se poate deci spune că, în parte (presupun 500 de milioane de ruble), ea a îmbogățit țara cu numerar peste normă datorită recoltei excepționale. În orice caz, această cifră arată cât se poate de clar că nu numai recoltele foarte bogate au fost cauza avântului atât de mare, în aparență, din Rusia.

La aceasta mai trebuie adăugat importul de capitaluri sub formă de emisiuni garantate și particulare, însumând circa 1 509 milioane de ruble, care au fost însă puse numai într-o măsură neînsemnată la dispoziția întregii piețe ca numerar (cea mai mare parte din ele au fost plasate în întreprinderi speciale).

---

* Așa figurează la Agahd. — *Nota red.*

Directorul Cancelariei creditului (Davidov) evaluează sporul capitalului disponibil al țării (prin acesta directorul înțelege depozitele particulare din toate băncile, sporul depunerilor în numerar la casele de economii (un spor de 576 de milioane în numerar și hîrtii de valoare), conturile curente ale caselor de stat la banca de stat, exceptînd depunerile caselor de stat (Cancelaria creditului) la bancherii străini și datoriile băncilor ruse în străinătate) în felul următor:

1906 — 2 592 de milioane de ruble

1912 — 5 000 de milioane de ruble“ (p. 238).

N.B.

Sporul care ar fi = circa 2 500 de milioane de ruble, iar importul de capital circa 1 600 + 771 (suma intrată datorită recoltelor) = 2 371 de milioane de ruble (p. 239) — „aproximativ se echilibrează“...

„Ministerul de Finanțe din Rusia utilizează aici“ (în legătură cu rezerva de aur prea mare a statului rus) „numerarul său într-un mod tot atît de neștiințific, tot atît de puțin în concordanță cu nevoile economiei naționale, tot atît de anti-național cum utilizează majoritatea marilor bănci continentale din Berlin și Paris depozitele lor. Aici, banii statului rus servesc pentru a asigura posibilitatea unor bănci din Berlin și Paris să-și exercite influența asupra băncilor din Petersburg (și asupra depozitelor lor din Rusia), în timp ce viața economică productivă a Rusiei este slăbită tocmai acolo unde ar fi trebuit să fie întărită“ (247).

nu cumva e
invers?
„influența“
băncilor pa-
riziene și
berlineze
constrînge??

Venitul național („bugetul națiunii = producția agricolă, adică recolta de cereale și toate celelalte produse“) reprezintă în Rusia (1913) numai 9 miliarde de ruble (249).

N.B.

...„Lucrul cel mai avantajos continuă să fie ridicarea productivității și a consumului mase-
lor“ (265) (subliniat de autor).

„narodnic“

Cum critică autorul politica financiară a lui Witte:

„Și atunci“ (Witte), „În loc să se ocupe de organizare, se îndetnicesc cu speculații și combinații, iar riscul îl suportă visteria statului“ (275)...

Speculații versus organizare!! Narodnic!! idem 281—282 și multe altele

care pe care! ||| Reproșul pe care îl face autorul conducerii finanțelor ruse: „Nici speculanții internaționali n-au fost menținuți în limitele cuvenite, nici străinilor loiali care colaborează productiv nu li s-a creat o situație corespunzătoare prin care să se recunoască realizările obținute de ei“ (276)...

un negustor „cinstit“ |||

... „În același timp atrag încă o dată atenția asupra deosebirii dintre băncile din Petersburg care fac operații pe cont propriu (operații fiscale) și băncile ruse care lucrează productiv (economia națională). Nu putem să nu recomandăm Banca Volga-Kama, Banca negustorilor din Moscova, Banca Knoop și Banca Wogau ca modele potrivite pentru îndrumarea activității băncilor pe această cale, în scopul de a înlătura cu desăvârșire operațiile speculative din băncile de depozit“... (280).

... bănci „bune“ |||

ha-ha! ||| „Mi-am exprimat deja *regretul* că și Rusia este antrenată în «economia bănească a lumii civilizate»“ (283).

!! ||| „Orice țară care trece la economia bănească va trebui să țină seama de puterea organizației evreiești internaționale“; evreii sînt însă folositori cînd sînt subordonați intereselor întregului, ca, de pildă, în Germania, unde talentele lor sînt încadrate în limitele „rațiunii și eticii“ (284).

bine spus! ||| „...Se poate spune: În condițiile actuale, dividendele se plătesc de către unele mari bănci ca și cum ar fi o plată ilegală pentru tăcere“... (286).

„Programul meu” (al lui Agahd) n-ar fi „național”?? ferit-a sfântul!! nu sînt cosmopolit, sînt naționalist (p. 287 și 288), sînt pentru independența fiecărei națiuni, pentru afaceri bancare bune, pentru succesul „afacerilor”.

...„Dacă un astfel de program nu este «național», rog să mi se explice ce anume trebuie înțeles prin «național»? Sau, poate, se va susține că organizarea și conducerea cu succes a unor afaceri, care să fie tot timpul rentabile, nu se încadrează în această noțiune ?” (288).

o perlă
(un
naționalist)

Subliniat de autor:

„O schimbare a sistemului marilor bănci de pe continent constituie astfel în genere principala condiție pentru o înțelegere pe plan economic și politic în Europa, iar aceasta corespunde pe deplin intereselor popoarelor” (290)

pentru
„pace”
și pentru
(„Statele
Unite ale
Europei”)

și ultima frază a cărții:

„Iar concluziile *s u n ă* astfel: Dacă marile puteri europene (continentale) vor continua să aplice neclintit «încercatul lor sistem» de pînă acum, un război mondial le va forța să-l schimbe. Libertatea pieței financiare și libertatea pieței mondiale — pe calea războiului sau pe calea înțelepciunii — alegeți și nu uitați că clasele conducătoare din Europa poartă întreaga răspundere”.

amenințare
cu un
„război
mondial”

Sfîrșit

BALLOD. STATISTICA

Prof. dr. *Karl Ballod*. „Bazele statisticii”. Ballod
Berlin, 1913.

Se pare că e o foarte bună culegere de date cifrice, autorul interesîndu-se cel mai mult de statistica *producției* (*cantitatea* de produse) — cf. *Atlanticus*!! —

Ballod socotește că în Germania există cîte 2 *sclavi de fier* (mașini) la 1 lucrător

§ „Forțele de producție tehnice“

Incomplet

		abur apă electri- citate
mașini (cu aburi)	Germania (1917) în industrie	
	8.8 milioane cai-putere	(7.3+0.9+1.6)
	America (Statele Unite) în industrie	
	16.0 milioane cai-putere	(14.2+1.8+?)
	Anglia (x) (1907) în industrie	
10.7 milioane cai-putere		
	Total + locomotivele 13 milioane cai-putere (1895)	

An-
glia

(*) Cifrele cu privire la *Anglia* sînt luate din revista „Die Bank“, 1913, p. 190 — pe baza datelor „Ministerului Comerțului“. Rezultatele „recensămîntului producției“ pentru (întreaga) *industrie*. Prețul global de vînzare = 1 765 milioane l.st.; valoarea materiilor prime = 1 028 milioane l.st.; lucrările cedate = 25 milioane l.st. Valoarea netă $[1 - (2 + 3)] = 712$ milioane l.st. Numărul muncitorilor = 6 985 000. Mașinile = 10 755 000 CP [+ În agricultură valoarea = 196 milioane l.st.; muncitori — 2.8 milioane.] Întregul capital (în industrie) = 1 500 milioane l.st.

Cantitatea de energie hidraulică:

	milioane cai-putere
Elveția	1 $\frac{1}{2}$ — 3
Suedia + Norvegia	8 (se pretinde că ar fi 28 de milioane)
Finlanda	4 — 6 (p. 255)
Niagara	4 — 5 (folosită numai în proporție de $\frac{1}{10}$)
Cascadele fl.	
Congo (Africa)	— 28
America de Sud (??)	1 — 2

OTTO. BĂNCILE GERMANE ÎN ȚĂRILE DE PESTE OCEAN

Dr. Walter *Otto*. „Preluarea de împrumuturi, operații de fondare și participare ale marilor bănci germane în țările de peste ocean“. Berlin, 1911.

(Lucrarea conține o enumerare a tuturor întreprinderilor și tabele în care se arată „participațiile“ marilor bănci; partea I pe continente și țări; partea a II-a pe bănci. **Materii prime.**)

La unele întreprinderi, se arată câteodată %%% participării unor grupuri *engleze și franceze, nord-americeane, o t o t a l i z a r e* nu există însă.

La p. 245 figurează un tabel: „Totalul capitalului aflat în funcțiune al băncilor germane de peste ocean“ (10 bănci) (rezum pe baza datelor anuale):

1889	—	45.6	mil. mărci
1890	—	41.3	„ „
1900	—	206.5	„ „
1905	—	329.3	„ „
1908	—	607.1	„ „

DIOURITCH. EXPANSIUNEA BĂNCILOR GERMANE ÎN STRĂINĂTATE

Georges Diouritch. „Expansiunea băncilor germane în străinătate, legătura dintre ea și dezvoltarea economică a Germaniei“. Paris (și Berlin), 1909 (798 p.).

Urișul tom oferă o sumedenie de date; parte dintre ele există și la Riesser; voi mai alege unele dintre ele:

p. 37: Potrivit statisticii din „Der Deutsche Oekonomist“ (1906, p. 452), băncile germane dispun de un capital de 1 1 3 9 4 de milioane (bani proprii și străini).

Dintre care	3 335	grupul	„Deutsche Bank“	17 bănci
	2 145	„	„Dresdner Bank“ + „Schaaffhausenscher Bankverein“	13 „
	1 843	„	„Diskontogesellschaft“	8 „
	908	„	„Darmstädter Bank“	6 „
	<u>Σ 8 231</u>	4	grupuri	<u>44</u> „
		+ 4	grupuri mai puțin puternice	

ΣΣ = 9 566 = în total circa 80% { „Commerz- und Diskontobank“
„Mitteldeutsche Kreditbank“
„Nationalbank für Deutschland“
„Berliner Handelsgesellschaft“

p. 84... Capitaluri franceze plasate în străinătate:

} după „Journal officiel“ din 25. IX. 1902 }	Europa	21 012 mil. de mărci (sic! n-o fi o greșeală de tipar?). În prezent, suma lor ar fi atins cifra de 40 de miliarde
	Asia	1 121
	Africa	3 693
	America	3 972
	Australia și Oceania	57
		29 855

p. 126—127: „Legăturile marilor bănci germane cu societățile industriale prin reprezentare în consiliile de administrație ale acestor societăți industriale“ (tabel întocmit de Hans Arends și Kurt Wossner pe baza datelor din „Cartea de adrese ale directorilor și ale membrilor consiliilor de administrație ale societăților pe acțiuni“, Berlin, 1903); autorul dă date pe industrii, eu nu iau decât totalurile:

Sisteme de participație	„Deutsche Bank“	„Diskontogossenschaft“	„Darmstädter Bank“	„Dresdner Bank“	„Schaaffhausen'scher Bankverein“	„Berliner Handelsgesellschaft“
Prin administratori	101	31	51	53	68	40
Prin membrii propriului consiliu de administrație	120	61	50	80	62	34
Prin unul sau altul din aceste două moduri	221	92	101	133	130	74
Prin exercitarea funcției de președinte sau prin mai mult de 2 membri ai consiliului	98	43	36	41	46	33

p. 213: Participația principalelor țări la liniile telegrafice maritime de pe glob:

	1898	1903
Anglia	68.33%	60.2
Statele Unite	11.10	18.2
Franța	10.10	9.0
Germania	1.88	4.5
Rusia	4.32	3.8
Japonia	0.90	0.8

p. 239... Întreprinderi ale industriei de electricitate în străinătate (după Fasoll. „Șapte mari societăți de electricitate, dezvolt-

tarea lor“... Dresda, 1904); folosesc numai datele cu privire la Rusia și totalurile (mil. mărci):

Grupul		
„Siemens und Halske“	33. ¹⁰	104. ³⁹
A.E.G.	2. ⁸⁸	52. ⁰⁴
„Schuckert“	1. ⁶⁰	25. ⁶⁶
„Union-Elektrizitätsgesellschaft“	2. ⁸⁸	17. ⁶³
„Helios“	21. ⁶⁰	27. ⁷⁰
„Lahmeyer“	—	5. ¹²
„Kummer“	—	0. ⁶⁹
	Σ = 62. ⁰⁶	233. ¹⁸

p. 245 și 246. Extracția de petrol în România
 în 1886 ..... 53 000 tone
 1907 ..... 900 000 „

Capitalurile străine în această industrie*:

{Exemplul nu e rău}	{	German.....	74 milioane de franci	(54)
		Francez	31	
		Olandez	22	
		Românesc	16	
		Italian	15	
		American	12. ⁵	
		Belgian	5	
		Englez	3	
Ale altor țări	6. ⁵			
		Σ = 185		

p. 283 și urm.

Băncile coloniale engleze:

32 de bănci...2 136 filiale ....50.³ milioane l. st. (capital social)
 × 25 = 1 257.⁵ milioane de franci

Băncile coloniale franceze:

20 de bănci 136 de filiale** ....326.⁸ milioane de franci

Băncile coloniale olandeze

16 bănci 67 de filiale ..... 98.⁰ milioane de florini
 × 2 (??) = 196 milioane de franci

((numeroase date pur și simplu monografice cu privire la fiecare dintre marile bănci și cu privire la unele bănci germane de peste ocean))

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 374.— Nota red.

** Op. cit., p. 370.

Cîteva exemple:
 (p. 63 I) „Deutsch-Asiatische Bank“ (Şanghai) (fondată la 12.II.1889)
 Repartizarea celor 5 000 de acţiuni (a cîte 1 000 de taleri)

p. 743:
 „Deutsch-Ostafrikanische Bank“,
 fondată la
 5.I.1905
 4 000 de acţiuni
 (= 2 mil. mărci)

1. Direcția lui „Diskontogesellschaft“	805 acțiuni	250
„ băncii „Seehandlung“	175	
„Deutsche Bank“	555	250
Bleichröder	555	100
5. „Berliner Handelsgesellschaft“	470	
„Bank für Handel und Industrie“ ..	310	
„Robert Warschauer & Co.“	310	100
„Mendelssohn & Co.“	310	100
10. Jacob Stern (Frankfurt pe Main).....	470	
M. A. v. Rothschild („)	310	
11. „Norddeutsche Bank“ (Hamburg)	380	
12. „Sal. Oppenheim & Co.“ (Köln)	175	100
13. „Bayrische Hypotheken- und Wechselbank“ (München)	175	
	<u>5 000</u>	

„Deutsch-Ostafrikanische Gesellschaft“	2 800
Delbrück Leo	100
„Hansing & Co.“	100
Von der Heydt	100
	<u>4 000</u>

„Diskontogesellschaft“	800	Bleichröder	555
„Deutsche Bank“	555	Mendelssohn	310
„Berliner Handelsgesellschaft“	470	J. Stern	470
„Darmstädter Bank“	310	Rothschild	310
	<u>2 135</u>		<u>1 645</u>

KAUFMANN. BĂNCILE FRANCEZE

Dr. Eugen Kaufmann. „Băncile franceze“. Tübingen, 1911 (Suplimentul I la „Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik“)*.

* Vezi op. cit., p. 337-338.

p. 362 (rezum):
Dezvoltarea rețelei franceze de filiale începând din 1870 (3 mari bănci: „Crédit Lyonnais“; „Comptoir National“ și „Société Générale“)

p. 356
Aceleași
3 bănci

p. 37
Casele de economii franceze

	Sucursale în provincie	Case de depuneri la Paris	Σ	Mijloace circulante proprii care figurează în bilanț	Bani străini	Suma depunerilor mil. franci	Numărul depunătorilor milioane
1870..	47 +	17 =	64 --	(1872) 200	mil. fr. + 427		
1880..	127 +	68 =	195 --	253	953		
1890..	192 +	66 =	258 --	265	1 245	-3 325	7.3
1900..	505 +	120 =	625 --	615	2 300	-4 274	10.7
1909..	1 033 +	196 =	1 229 --	887	4 363	-4 773	(1906) 12.5

Ministrul de finanțe al Franței a evaluat avuția națională a țării (pe baza impozitelor pe succesiune) la **200 miliarde** de franci (1903/05) — sub nivelul real.

din care 55 (27%) în mîna a 18 000 de persoane (p. 37)
75 (37%) „ „ „ 45 000 „ „

|| p. 85: Digresiune: „Capitalul francez plasat în hîrtii de valoare“ || N.B.

Miliarde de franci	pe an	
Calculul lui Théry (1907)... 61.4	franceze.... 1 1/3	miliarde (p. 87)
N.B. 38.5	străine..... 1	— sau mai precis, spune
99.9		autorul, 1 1/2 mlrd. franci

în cifre rotunde 100 de miliarde de franci

Théry consideră că în lumea întreagă (1907) 730 de miliarde de franci sînt plasate în hîrtii de valoare

dintre care 115—130 (Marea Britanie)
110—115 (Statele Unite)
100—100 (Franța)
60—75 (Germania)
385—420

{ aceste cifre sînt ale lui Neymarck }

(*)

N.B. (*) p. 287, notă (E. Kaufmann):... „Astfel, cu o participație care, potrivit bilanțului, însumează 72 de milioane de mărci, «Deutsche Bank» stăpânește un grup de bănci pe acțiuni dispunând în total de un capital de circa $\frac{1}{2}$ miliard și de $1\frac{1}{3}$ miliarde bani străini“ (cf. *Lansburgh.* „Sistemul participațiilor practicat de băncile germane“. „Die Bank“, 1910, iunie, p. 504).

Calculul lui *Théry*

(hirtii de valoare) ruse	— 10.9	miliarde de franci
austro-ungare	— 3.65	
egiptene	— 3.05	
turcești	— 2.5	
olandeze	— 1.45	
elvețiene	— 1.45	
italiene	— 1.4	
portugheze	— 1.35	
engleze (inclusiv coloniile)	— 1.30	
belgiene („ „)	— 1.25	
braziliene	— 1.20	
argentiniene	— 1.10	
statele balcanice (fără Turcia)	— 1.050	

HEGEMANN. BĂNCILE FRANCEZE

C. *Hege mann.* „Dezvoltarea marilor bănci franceze“. Münster în Westfalia, 1908.

Din *tabelul II*, întocmit de el (numărul sucursalelor — filiale și case de depuneri — aparținând acelorasi *trei* mari bănci franceze) (p. 47).

	Sucursale în străinătate	Provincie	Paris	Σ
1870	62			62
1880	12 —	119 —	67	198
1890	24 —	194 —	66	284
1900	35 —	467 —	120	622
1906	44 —	660 —	179	883
2 bănci	cu 2 001—5 000	de funcț.;	14—101—200;	1 635—1—4
2 —	1 001—2 000		25—51—100	110 ?
1 —	501—1 000		148—21—50	
3 —	201—500		261—11—20	Σ = 2 945
			744—5—10	

HULFTEGGER. „BANCA ANGLIEI“

Otto Hulftegger. „Banca Angliei“. Zürich, 1915. (Disertație.)

p. 400: Creșterea depozitelor la Banca Angliei (fără depunerile statului) și la unele mari bănci particulare:

	Depozite (milioane l. st.)			Creșterea în perioada 1890—1912
	1890	1900	1912	
Banca Angliei	32. ⁹⁹	36. ⁹⁶	52. ⁹⁶	60%
„Lloyds Bank Limited“	19. ²⁸	51. ⁰²	89. ³⁹	364%
„London City and Midland Bank“	—	37. ⁸⁴	83. ⁶⁶	—
„London Joint Stock Bank“	11. ⁶²	17. ¹⁶	33. ⁸³	191%
„National Provincial Bank of England“	39. ⁵⁹	51. ⁰⁸	65. ⁶⁶	66%
Banca Parr	6. ²¹	24. ²²	41. ⁶⁸	571%
„London County and West- minster Bank“	—	—	81. ⁶⁹	—

JAFFÉ. BĂNCILE ENGLEZE

E. Jaffé. „Sistemul bancar englez“. 1904 („Schmollers Forschungen“, nr. 109).

Totalul depozitelor la toate băncile (milioane l. st.)	Numărul tuturor oficiilor bancare	(p. 234/5) La un oficiu bancar revin locuitori
1858.....	2 008	
1872.....	2 924	10 767
1880 500—510	3 554 (1878)	
1881.....		9 461
1890 660—670		
1891.....		7 249
1900 840—850	6 512	
1901.....		6 238
1903 840—850	7 046	
1909 : 915	7 861 (1908)	5 280

potrivit „Dicționarului statistic“

Webb. „Completare la ediția lui Mulhall“, 1911. August Webb.

în 1907 în Statele Unite existau 23 900 de bănci, 1 la 3 600 de locuitori

MEHRENS. BĂNCILE FRANCEZE

Bernhard *Mehrens*. „Originea și dezvoltarea marilor instituții de credit franceze“. Berlin și Stuttgart, 1911. („Studiile economice din München“, Brentano și Lotz; nr. 107.)

p. 311: capitalul francez plasat în hîrtii de valoare (cifrele identice date de Neymarck, ca și de Kaufmann, vezi pagina anterioară din caietul de față)*.

Capitalul francez plasat în hîrtii de valoare:

<i>Miliarde</i>		
franci		
N.B.	1850— 9	Acumularea anuală de capital în Franța este, după Neymarck, de circa 1½—2 miliarde de franci (p. 311—12) (Neymarck). iar după Leroy-Beaulieu (p. 312, nota) chiar de 2½—3 miliarde de franci.
	1869— 33	
	1880— 56	
	1890— 74	
	1902— 90	
	1906—100	

Suma polițelor
în Franța

{ la „Banque de France“ existau în 1908 21.5 milioane de polițe însumînd 12.3 miliarde de franci, p. 263 }	1881—27.2 miliarde de franci
	1890—25.2 (p. 211)
	1900—28.9
	1907—35.9

Capital   Rezerve
milioane franci

1892—250 + 69.5	Aceasta reprezintă capitalul și rezervele unui număr de patru bănci: „Crédit Lyonnais“, „Comptoir National“, „Société Générale“ + „Crédit Industriel“ (p. 240).
1900—500 + 144.7	
1908—575 + 216.2	
la 4 bănci	

WALLICH. CONCENTRAREA BĂNCILOR GERMANE

Paul Wallich. „Concentrarea în sistemul bancar german“. Berlin și Stuttgart, 1905. („Studiile economice din München“, nr. 74 (Brentano și Lotz)) (p. 173).

* Vezi volumul de față, p. 116 — 118. — Nota red.

{ judecînd după o parcurgere fugară, *nil* după Riesser, e o }
 { lucrare mică, pare-se, clară, dar mult mai sărăcăcioasă }
 { decît aceea a lui Riesser. }

ZOLLINGER (BILANȚ INTERNAȚIONAL)
 ȘI NEYMARCK

Dr. Walter Zollinger. „Bilanțul transferurilor internaționale de valori“. Iena, 1914 („Probleme de economie mondială“ nr. 18, Leipzig, editat de Harms).

p. 106: *Neymarck* („Bulletin de l'institut international de statistique“. Vol. XIX, { cf. p. 17 din }
 partea a II-a, 1912) dă următoarele cifre cu { caietul de }
 privire la emisiuni ($\Sigma\Sigma$ pe cinci ani)**: { față* }

mld. fr.

1871/5—45 } 76.1 } 1891/5—40.4 } 100.4 } 4—5% la 570 mld. =	} N.B.
1876/80—31.1 } } 1896/900—60 } } = 22.8—28—25 mld. fr.	
1881/85—24.1 } 64.5 } 1901/5 — 83.7 } 197.8 }	
1886/90—40.4 } } 1906/910—114.1 }	

p. 206

Deținerea de hîrtii de valoare

(p. 223): { *A. Neymarck* } ***

	Sfîrșitul anului 1908	Miliarde de franci	Sfîrșitul anului 1910	
Marea Britanie	130—135	} calculul	140—142	} Marea Bri-
Statele Unite ..	115—120		130—132	
Franța	103—105	} meu:	106—110	} Statele
Germania	80—85		90—95	
Rusia.....	25—27 N.B.	} N.B.	29—31	} Unite...132
Austro-Ungaria	21—22		23—24	
Italia	10—12	} } } } }	13—14	} nia 95
Japonia	6—7		9—12	
„Celelalte țări“	33—38		35—40	=61%
Total	523—551		575—600	

Verificat pe baza datelor lui Neymarck, p. 223

* Vezi volumul de față, p. 68—69. — *Nota red.*

** Vezi *V. I. Lenin. Opere complete*, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 361. — *Nota red.*

*** Vezi *op. cit.*, p. 364—365.

Calculul meu	(*) Iată „celelalte țări“ numai pe 1902 (32 de miliarde)*:
1910	
Aproximativ	
12.5	Olanda .....
7.5	Belgia .....
7.5	Spania .....
6.25	Elveția .....
3.75	Danemarca .....
	Suedia, Norvegia, Ro-
	mânia etc.....
2.5	
40	32 de miliarde de franci

Aceste date sînt reproduse după Zollinger

- (*) *W. Zollinger*. „Transferul internațional de valori și plasamentul de capital în străinătate, influența lor asupra producătorilor și consumatorilor“. În „Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft“. Anul LXIX, nr. 3.
- N.B. Cf. *Ferdinand Moos*. „Instituțiile de credit franceze și plasamentele de capital francez și englez în străinătate“. „Jahrbuch für Nationalökonomie und Statistik“. Seria a 3-a, vol. 39, 1910.
- N.B.

Elveția posedă „hîrtii de valoare străine“ (p. 147) însumînd circa 2.6 miliarde de franci iar Franța are în Elveția — (1903) circa 900 de milioane de franci (148).

Căile ferate elvețiene: hîrțile lor de valoare aparțin

	mil. de franci
Franței	— 420
Germaniei	— 67
Belgiei	— 8
Angliei	— 3
Olandei	— 2

(p. 150. Zollinger)

$\Sigma = 500$ mil. fr.

Muncitorii străini în industria *Elveției* = 24.4% din totalul muncitorilor ($\Sigma = 625\ 299$), dintre care 85 866 = 13.7% *italieni*

* Ibid.

(p. 108. Zollinger) Emisiunile în Germania (după „Der Deutsche Oekonomist“)

Hîrtii de valoare

	germane	străine	Σ	
1886—90	4.4	+2.3	= 6.7	miliarde de mărci
1891—95	4.8	+1.5	= 6.3	
1896—900	8.2	+2.4	= 10.6	} aceleași cifre indică și } {Neymarck, p. 232 }
1901—5	8.3	+2.1	= 10.5	
1906—1910	12.6	+1.5	= 14.1	

Emisiunile în Franța (Zollinger, p. III)

		Franceze		Străine		Miliarde de franci
	1902	—	64	+	66	= 130
	1906	—	65	+	68	= 133
	1910	—	69	+	73	= 142

„La sfîrșitul anului 1910, pe diferitele piețe financiare din lume erau cotate și negociate hîrtii de valoare însumînd 815 miliarde de franci. Din aceste 815 miliarde hîrtii de valoare negociabile, 570—600 de miliarde sînt proprietatea unor cetățeni din diferite țări“ (p. 223: Neymarck).

„...Într-adevăr, nu trebuie să confundăm — și insistăm mereu asupra acestui lucru — suma hîrtilor de valoare negociabile, cotate pe o piață sau pe cîteva piețe, cu suma hîrtilor care sînt proprietatea capitaliștilor din aceste țări. Aceeași hîrtie de valoare poate fi cotată și negociată simultan pe cîteva piețe“ (p. 203).

Autorul elimină cu aproximație aceste duble numărători obținînd suma de 575—600 de miliarde în loc de 815*.

p. 201 și urm. „Bulletin“. Alfred *Neymarck*. „Statistica internațională a hîrtilor de valoare“.

„Bulletin de l'institut international de statistique“, p. 201 și urm.**

Acest articol al lui *Neymarck* reprezintă cel de-al 9-lea raport al său pe această temă (celelalte 8 rapoarte au fost publicate în *volumele* IX; XI, 2; XII, 1; XIII, 3; XIV, 2; XV, 2; XVI, 1; XVII și XVIII, 2.

* Ibid.

** Vczi op. cit., p. 364.

N.B. || Tot acolo sînt publicate o serie de alte articole ale ||
	sale pe *aceeași* temă	
	vezi *indicele* din vol. XIX, 3, pentru toate	
	cele 19 volume	

19 volume (în majoritate a cîte 2—3 numere)

volumul 1 — 1885

volumul 19 — 1911

În articolul citat, *Neymarck* publică și date anuale cu privire la emisiunile din 1871 pînă în 1910; iată-le:

$$39.1; 76.1 - 39.1 = 37.0; 7 = 5.3$$

1871	15.8	12.8	10.9	4.2	1.7	3.7	7.9	4.6	9.4	5.5	(1880)
[1881]	7.2	4.5	4.2	4.9	3.3	6.7	5.0	7.9	12.7	8.1	
(1891)	7.6	2.5	6.0	17.8	6.5	16.7	9.6	10.5	11.3	11.9	
(1901)	9.9	21.9	18.3	14.4	19.1	26.5	15.3	21.2	24.8	26.5	

Capitaluri *s t r ă i n e*

N.B. || ale Marii Britanii .... 85 mlrd. franci (1910) (p. 216) ||
 || „ Franței ..... 40 ||
 || „ Germaniei ..... 20—25 ||

Comerțul exterior (import + export) al tuturor țărilor în
miliarde de franci

1867/8—55 mlrd. franci	}	Cifrele sînt reproduse după Neumann-Spallart (p. 219)
1876 —70 „ „		
1889 —93 „ „		
1910—132 ———	}	Această cifră este luată de la <i>Neymarck</i> (p. 218)
↑		

miliarde de franci			
Germania	—20	Statele Unite	25
Marea Britanie	—25	India (britanică)	6
Franța	—13	Japonia	2.3
Belgia	— 6.7	Canada	3.5
Austro-Ungaria	— 5.4	Africa de sud (britanică)	3
Italia	— 5.2	Egiptul	2.2
Elveția	— 2.8		42.0
Spania	— 2.0		
	<u>80.1</u>		
80.1 + 42.0 = 122, autorul a socotit însă 132!?! și numai aceste țări!!!			

Căile ferate din lumea întregă (983 868 km în 1909) costă circa
 270 *de miliarde* de franci (p. 223).

	1885	1905	1909	
Europa	195. ₂	305. ₄	325. ₂	mii km
Asia	22. ₄	77. ₂	94. ₆	
America	246. ₁	450. ₉	504. ₂	
Africa	7. ₉	26. ₁	30. ₉	
Oceania	12. ₉	27. ₀	28. ₉	
	484. ₅	886. ₃	983. ₈	

Cuvintele de încheiere sînt amuzante: § IX }
 este intitulat: „Avuția publică și particulară inter- }
 națională și pacea generală“ (p. 225) — ... „Este } cf. Kautsky
 oare de conceput ca pacea să poată fi violată?... } despre
 ca în fața unor asemenea cifre uriașe... cineva să-și } „ultraim-
 asume riscul de a declanșa un război?...? Cine ar } perialism“¹⁶
 îndrăzni să-și asume o astfel de răspundere?“...* }

„Potrivit datelor noastre statistice anterioare, suma efectelor de stat și a hîrtilor de valoare, franceze și străine, aparținînd capitaliștilor francezi, putea atinge următoarele cifre“:

	Mlrd. franci	Din care străine	
Anii: sfîrșitul	1850 — 9		
	1860 — 31	-----	
N.B. { { pa- gina 289 } }	1869 — 33	-----10	{ cf. p. 67 din caic- tul de față** }
	1880 — 56	-----15	
	1890 — 74	-----20	
	1902 — 87 pînă la 90	-----25 pînă la 27	
	1910 — 106 pînă la 110	.. .. . 38 pînă la 40	

Repartizarea capitalului francez plasat în străinătate, pe țări (p. 290):

	Mlrd. franci			
Rusia	10 — 11 ***	N.B.	Spania și Portugalia	3 — 4
Anglia	1/2		Statele Unite și	
Belgia și Olanda	1/2		Canada	2 — 3
Germania	1/2		Egiptul și Suezul	3 — 4
Turcia și Serbia	2 — 2 1/2		Argentina, Brazilia și	
Bulgaria, România și Grecia	2 — 3		Mexicul	4 — 5
Austro-Ungaria	2 — 2 1/2		China și Japonia	1 — 2
Italia	1 — 1 1/2		Tunisia și coloniile fran- ceze	2 — 3
Elveția	1/2		Σ (pe baza calculelor făcute de mine)	= 34 — 43 1/2

* Vezi op. cit., p. 416.

** Vezi volumul de față, p. 120. — Nota red.

*** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 368. — Nota red.

TAYLOR. „CONDUCEREA ÎNTREPRINDERII“

Frederick W. Taylor. „Conducerea întreprinderii“ („Shop Management“) (tradus și completat de *Wallich*s). Ediția a 2-a. Berlin, 1912.

Wallich's a vizitat America în 1911. Un exemplu „de la oțelăria Bethlehem“ (p. 17):

	<i>în prezent</i>	<i>în trecut</i>
Totalul cheltuielilor pentru transportul a 924 000 de tone	130 000	280 000 mărci
pentru transportul unei tone	0.139	0.304 „
Salariul unui muncitor	7.80	4.80 „
Numărul de tone transportate de un muncitor	57	16 tone!!!

Un alt exemplu (în mărci) (p. 32):

	<i>în trecut</i>	<i>în prezent</i>
Salariul pe zi	10.0	14.50
Cheltuieli pentru mașini	14.0	14.00
Cheltuieli totale pe zi	24.00	28.50
Cheltuieli pentru o bucată	: 5 =4.80	{bucăți pe zi} : 10 =2.85

„Nu trebuie să pierdem din vedere că la început va trebui să facem față unei anumite împotriviri, mai ales din partea muncitorilor recalcitranți, care vor încerca să împiedice pe cei care lucrează pe baza sistemului de norme dinainte stabilite să obțină cea mai înaltă productivitate“ (28).

„...o grea perioadă de trecere de la ritmul lent, propriu metodelor obișnuite de muncă, la ritmul rapid de producție, care caracterizează o bună conducere a secției“ (29)...

p. 9: Tărăgăncala sistematică urmărește mai ales ca conducerea secției să nu cunoască randamentul posibil al mașinilor și al muncitorilor.

Această formă de încetinire artificială este atât de curentă, încât la fabricile mari, cu sisteme obișnuite de salarizare, nu există aproape lucrător iscusit care să nu-și petreacă o mare parte din timpul său cu născocirea de metode care să-i permită să lucreze cât mai încet posibil și în același timp să-l convingă pe patron că este foarte sîrguincios“ (9)...

„Autorul, deși a introdus, începînd din 1883, metoda sa în cele mai diferite ramuri industriale din Statele Unite, n-a avut niciodată de-a face cu o grevă a muncitorilor și crede că, în caz de aplicare a metodei sale, greva este inevitabilă numai atunci cînd majoritatea muncitorilor fac parte dintr-un sindicat, ale cărui prescripții sînt atît de rigide, încît nu permit nici unuia dintre membrii săi să lucreze în alte condiții decît cele prescrise de sindicat“ (25)...

Încă un exemplu (p. 33 și urm.). Un număr de fete controlau *manial* bile (lustruite, de oțel) și rebutau pe cele la care constatau fisuri, crăpături etc.

Au fost introduse verificări, controale, „cronometraj“, au fost selecționate cele mai bune lucrătoare etc. etc. „S-a constatat că pînă atunci o foarte mare parte din timp se pierdea cu pălăvrăgeala și trîndăveala, și ca primă măsură cele mai neglijente dintre fete au fost puse să lucreze separat, iar cele incorigibile au fost concediate“ (35)...

(p. 35)	în trecut	în prezent
Rezultatele: numărul de fete	120	35
{ salariul lor săptămînal	15—19 mărci	27—35 mărci
{ durata zilei de muncă	10½ ore	8½ ore
{ calitatea muncii	100%	158%

„Sistemul de funcții“ ale maîștrilor:

I) în atelier

1. Maîștri-reglari (care reglează munca propriu-zisă)
2. Maîștri care reglementează viteza de lucru
3. Controlori (recepționeri)
4. Maîștri supraveghetori și de întreținere (ordinea).

II) în birou

1. Cei care repartizează munca (repartizarea)
2. Cei care eliberează fișele de lucru (eliberarea fișelor de lucru)
3. Normatori și taxatori
4. Supraveghetori ai ordinii generale (supravegherea generală).

E greșită părerea că o fabrică lucrează cu atât mai bine cu cât are mai puțini lucrători „neproductivi“ (lucrători productivi = cei care efectuează munca fizică; lucrători „neproductivi“ = supraveghetori etc., maiștri etc.). *Dimpotrivă.*

p. 50 (§ 133 (281—283)). Fabricile cele mai bune au câte 1 lucrător „neproductiv“ la 6—7 lucrători productivi. Fabricile cele mai proaste — 1 lucrător „neproductiv“ la 11 lucrători productivi.

p. 63. Walliehs a constatat că la **excele nta** „Tabor Manufacturing Company“ (circa 100 de muncitori; fabrică scule și mașini de turnat) există 1 funcționar la 3 muncitori!!!

p. 67. Condițiile „reformei“ ((durata necesară pentru reformă — 2—4 ani!!))... „să fie atrase cadre de muncitori cu o productivitate deosebit de ridicată și care vor să muncească intens în schimbul unui câștig mare“...

...,numărul maștrilor supraveghetori și al funcționarilor să crească de cel puțin două ori“... (67)...

((rapoarte scrise, fie și sub formă de fișe-tip *tipărite*, întocmite))
de *fiecare* muncitor!! fără a mai vorbi de maștri!!))

...,totuși, mai este nevoie de un timp îndelungat pînă cînd ei (oamenii) se vor deprinde cu o muncă susținută în care să fie folosit fiecare minut, și mulți vor trebui să plece, — cei care, cu toată bunăvoința, nu se vor putea în genere obișnui cu acest mod de a munci“ (69).

...,posibilitatea de a deveni maistru sau șef de echipă este acum mult mai mare, deoarece în noile condiții este nevoie de un număr sporit de asemenea funcții“ (75).

(*a demenirea și coruperea* muncitorilor prin *avansarea* în funcții de maistorași)

Studiile legate de cronometrare sînt foarte dificile. De pildă, un inginer (Sandford E. Thompson) (p. 81) s-a ocupat șase ani de problema cronometrării la lucrările de arhitectură!!! Cronometrarea o făcea personal, iar la prelucrarea rezultatelor a fost ajutat de 2 asistenți!! ((Construcțiile, zidăritul, tîmplăria, „betonarea“, lucrările de terasament etc. etc.))

! ...,numai pentru una dintre profesiunile menționate mai sus s-a ajuns la o carte de 250 de pagini (tabele și text)“...

Apoi s-au cronometrat separat în *zecimi* de secundă (p. 84) (cu un ceas special) cele mai mici operații (lăsarea în jos a lopeții; ridicarea roabei; împingerea roabei, oprirea roabei; ridicarea lopeții etc. etc.); s-a măsurat (în metri cubi) volumul roabei, *idem* cantitatea de pământ ridicată de lopată etc.etc.

Pentru cronometrare trebuie aleși muncitorii *cei mai buni* (91); aceștia trebuie să fie plătiți *cel mai bine* (promițându-li-se mărirea salariului)...

Alt exemplu: revizuirea și curățirea cazanelor. Autorul a însărcinat pe unul dintre asistenți să facă studiile respective. Asistentul era însă un novice și nu a ajuns la *nici un* rezultat. Autorul a efectuat personal operațiile respective și a cronometrat timpul. S-a constatat că se pierde mult timp, deoarece se lucrează într-o „poziție nefirească“ (99). Au fost confecționate „perne de protecție pentru a fi fixate la coate, genunchi, șolduri și au fost prevăzute unelte speciale pentru diferitele operații“ e t c. e t c. (100).

„S-a ris mult când aceste prescripții“ (numeroase pagini: cum trebuie organizate lucrările, adică munca) „au fost puse pentru prima oară în aplicare“... Rezultatul: plata pentru revizuirea și curățirea unui grup de cazane de 300 CP a scăzut de la 250 de mărci la 44 de mărci!!!

250 și 44

Autorul a lucrat 10 ani la oțelăria din Midvale și nu a avut greve. Cei mai buni muncitori nu intrau în sindicate, pentru că primeau un salariu mai bun (mai mare).

„Politica firmei era de a mări la ocazii potrivite câștigul fiecărui muncitor și de a avansa pe toți aceia care meritau. Se ținea o evidență precisă a calităților și defectelor fiecărui muncitor, ceea ce făcea parte în special din îndatoririle șefilor de echipă, putându-se astfel proceda față de fiecare în mod echitabil. Dacă într-o întreprindere muncitorii sînt plătiți în raport cu valoarea lor personală, nu poate fi în interesul muncitorilor mai bine retribuiți să se unească cu cei mai prost plătiți“ (101)...

Multă pălăvrăgeală despre unitatea de interese dintre clasa muncitoare și patroni etc. Autorul este *pentru* amenzi în bani, considerîndu-le drept cea mai bună măsură pentru menținerea disciplinei... Amenzile se varsă la casa de ajutor pentru accidentați ((5 pf pînă la 250 de mărci este cuantumul amenzilor pe care le aplică funcționarilor și lui însuși!!))...

N.B.

În capitalism
„tortura sau
Kunststück“
numai
60000
de muncitori

}} În capitolul suplimentar („Succesele din
ultimul timp“), scris de *Wallich*, se susține că
în total în America numai vreo 60000 de munci-
tori lucrează după principiile întreprinderilor
reorganizate (conduse în mod rațional) (109)...

Gilbrecht a introdus aceste principii în munca zidarilor și a
mărit numărul cărămizilor pe 1 muncitor de la 120 la 350 pe oră
(109) (reducând numărul operațiilor de la 18 la 5)...

Congresul a numit o comisie pentru studierea
sistemului *Taylor* (109)...

Ba bine
că nu!

||||| Cele mai influente sindicate muncitorești
sînt împotriva sistemului *Taylor* (110)...

(*Wallich*): ...„Expresia «conducere rațio-
nală» nu-i decît o frază, al cărei conținut este
mai bine exprimat prin cuvintele «activitate
de producție intensivă»“ (111—112)...

Anexă. Discuție. Multă lume e de părere că la *Taylor*, „*s o c o -
teala de acasă nu se potrivește* cu cea din tîrg“:
organizațiile muncitorești nu vor permite aplicarea măsurilor
preconizate de el (119, 116 etc.).

p. 129: *Oberlin Smith* propune să se introducă în școli studiul
sistemului *Taylor*...

Sfîrșit

SEUBERT. „DIN PRACTICA SISTEMULUI TAYLOR“

Rudolf Seubert, inginer.

„*Din practica sistemului Taylor*“. Berlin, 1914.

Autorul a studiat timp de 8 luni sistemul, în special la „*Tabor
Manufacturing Company*“ (Philadelphia), și promite o descriere
amănunțită a aplicării acestui sistem în *practică*.

p. 6: „Cei ce cunosc condițiile din Germania și din
America vor admite fără rezerve că, în privința folo-
sirii economice a materialelor, industria germană a
depășit-o mult pe cea americană, dar că, în privința

folosirii economice a forței de muncă umane, Germania || semni-
mai are de învățat mult de la Statele Unite“ (7)... || ficativ!

În loc de „studierea timpului“ ar fi mai bine să se spună „studie-
rea productivității“, spune autorul: se măsoară nu numai *timpul*,
ci se studiază și se stabilesc și *cele mai bune metode* de muncă
(9—10)...

— „Știința muncii“ (10) ||| N.B.

cu ajutorul aparatului de filmat se studiază mișcă-
rile — poziția oblică a bandei înlesnește luarea mate-
rialului (fără a-l privi) etc. etc. „Nici o mișcare de
prisos sau neadecvată“ (15). ||| N.B.

Sistemul trebuie aplicat cu precauție, în confor-
mitate cu moravurile *d e m o c r a t i c e* din America ||| sic!!!!
(p. 22), ca să nu fie considerat o „tortură“ (22) ||| N.B.

De obicei, salariul depășește cu $\frac{1}{3}$ ceea ce pri-
mește un muncitor

iar atunci „el se află deja (dacă $+$ $\frac{1}{3}$) la nivelul ||| N.B.
economic al unui negustor mijlociu sau al unui teh- ||| îmbur-
nician bine plătit“ (22)... ||| ghezire!!

p. 30: „5 a n i“ durează „în medie“ introducerea
reformei lui Taylor: „Tabor Manufacturing Company“ !!
„a fost în primejdie de a d a f a l i m e n t“ din cauza
cheltuielilor făcute cu introducerea sistemului Taylor.

Societatea industrială Tabor a fost fondată în ultimul deceniu
al secolului trecut. În 1904 a avut loc o grevă (pe jumătate cîști-
gată). Afacerile mergeau prost. Taylor a propus să avanseze bani
dacă i se îngăduie să aplice metoda sa de organizare. (32). Au
căzut de acord.

După 5 ani: creșterea producției cu 80%
reducerea cheltuielilor de producție cu 30%
creșterea salariului cu 25%

în 1912 45 de muncitori (33)
48 (!! sic!!!) *f u n c ț i o n a r i* și *m a i ș t r i* }
((de obicei 1:3)) (clerks) (contabili, funcționari și
maiștri) } |||

Urmează copii după „chei“ (prescurtări), formulare, acte,
instrucțiuni—o scriptologie interminabilă, extrem de complicată...
funcționarii îi spun „talmud“ (p. 35)...

Unul dintre funcționari se ocupă *exclusiv* cu studierea producti-
vității (cronometraj), ceea ce îi permite să *studieze* temeinic toate

mişcărilor mîinilor etc., toate operațiile și să le îmbunătățească.

...„Și astfel la «Tabor Manufacturing Company», datorită studierii productivității, aproape că nu este zi în care o operație sau alta să nu fie verificată din punctul de vedere al utilității și să nu fie perfecționată“ (107).

p. 153: „Cronometrarea și studierea mișcărilor lor“ = lucrul cel mai „interesant“, cel mai „senzațional“ din sistemul Taylor.

N.B.

[Ceasuri care indică orele și sutimile de ore (p. 124). Mai comod.]
 Greutățile introducerii sistemului în Germania: ..., în Germania stratificarea socială a claselor muncitoare reprezintă o greutate care nu trebuie subapreciată. În Germania, un om cu studii universitare se adresează de cele mai multe ori pe un «ton de comandă» omului fără studii superioare, la fel procedează inginerul față de maestru, maestrul față de muncitor. O dată cu aplicarea sistemului Taylor, cînd toți trebuie să se simtă colaboratori, acest ton nu va mai fi admisibil“ (152)... Vor trece ani pînă cînd oamenii se vor putea obișnui cu „avansarea muncitorilor în posturi de maștri și de funcționari“...

Sfîrșit

GILBRETH. „STUDIAREA MIȘCĂRILOR“

Frank B. Gilbreth. „Studierea mișcărilor ca mijloc de sporire a avuției naționale“ („Annals of the American Academy“, 1915, mai, p. 96 și urm.)

...„Mișcărilor fiecărui individ, indiferent de munca pe care o prestează, au fost studiate și standardizate...“

...La așezarea cărămizilor, mișcărilor pentru așezarea unei cărămizi au fost reduse de la 18 la 5, mărindu-se randamentul de la 120 la 350 de cărămizi pe oră. La împăturitul țesăturilor de bumbac, cele 20—30 de mișcări au fost reduse la 10 sau 12. Rezultatul: în loc de 150 de duzini de bucăți de țesătură, erau împăturate 400 de duzini fără să crească obo-seala. Au fost studiate mișcărilor unei fete care lipca etichete

pe cutiile cu cremă de ghetă. Mișcările ei au fost numai puțin schimbate, și, în timp ce înainte făcea 24 de cutii în 40 de secunde, ea făcea acum 24 de cutii în 20 de secunde cu un efort mai mic. Asemenea studii au contribuit la reducerea numărului de mișcări nu numai ale femeilor și bărbaților din alte profesii, dar și ale medicilor, infirmierelor, lucrătorilor din birouri, într-un cuvânt ale lucrătorilor din cadrul fiecărui tip de activitate studiat“... (96—97)

Asamblarea (assembly) mașinilor de șnuruit... „în timp ce înainte un om asambla 18 mașini pe zi, acum s-a dovedit că un singur om poate să asambleze 66 de mașini fără ca oboseala să crească“ (97)...

Metoda cea mai nouă = 1) studierea micromișcărilor... 2) folosirea „cronociclografului“ (97)...

I. „Ceasul care marchează micromișcărilor“ se așază în fața muncitorului, marcînd (ceasul marchează) „diferitele momente din timpul zilei pe fiecare imagine a filmului care înregistrează mișcarea“ (98)...

II. „Metoda cronociclografică de studiere a mișcărilor constă în fixarea unor mici becuri electrice de degetele operatorului sau de o altă parte a corpului său sau a materialului, a cărui mișcare urmează să fie studiată“... (se fotografiază mișcarea luminii, linia ei) (98).

Aceste studii au trezit interes în întreaga societate...

„Un rezultat caracteristic îl constituie umplerea treptată a prăpastiei dintre școală și fabrică. Studiarea intensă a mișcărilor demonstrează că, în ceea ce privește latura mecanică, între diferitele meșteșuguri și chiar între profesii există o asemănare mult mai mare decît ne-am fi putut închipui vreodată. Lumea industrială va cere din ce în ce mai mult muncitori tineri cu o agilitate a degetelor formată“... (101)...

aceasta trebuie să se învețe în școlile primare:

...,„agilitatea degetelor“, adică un antrenament al mușchilor care să-i facă să răspundă ușor și repede cerințelor unei munci calificate“...

În prezent are loc „o foarte mare risipă“ (102) din cauză că „studiile“ se fac disparat, se suprapun etc... „Guvernul Statelor Unite trebuie să înființeze un birou de standardizare a mișcărilor mecanice. Standardele, stabilite și adunate acolo, ar fi un bun al

tuturilor, iar cercetătorii individuali ar putea inventa pe baza acestor standarde altele superioare" (103)...

un minunat exemplu de progres tehnic, în capitalism, ducînd spre socialism.

JEIDELS. „RELAȚIILE DINTRE MARILE BĂNCI GERMANE ȘI INDUSTRIE“

Dr. Otto *Jeidels*. „Relațiile dintre marile bănci germane și industrie, în special industria metalurgică“. Leipzig, 1905 ((volumul 24, ediția a 2-a din „Schmollers Forschung“)).

Prefața este datată: iunie 1905

După ce l-ai citit pe Riesser, această lucrare nu mai poate fi citită: repetări, material brut, fapte neînsemnate, nil nou Aceasta este valabil numai pentru începutul cărții. După cît se pare, Riesser a plagiat-o. Cînd e vorba de relațiile cu industria, Jeidels e mai bogat, mai viu, mai inteligent, mai științific.

un fenomen obișnuit || p. 18: Un exemplu: cumpărarea (în 1904) de acțiuni ale firmei „Gelsenkirchener Bergwerksgesellschaft“ pentru a-l alege pe *Thyssen* în „consiliul de administrație“ (!!).

p. 57: Numărul băncilor (pe acțiuni) și al bancherilor individuali care au participat la emisiunile societăților industriale.

	bancheri	la 1 bancher revin emisiuni	bănci	la 1 bancă revin emisiuni
1871/2	90	4.4	31	6.1
1899	34	2.7	16	12.4

p. 103: Frații Mannesmann și-au vîndut brevetele pentru „țevi trase fără sudură“ contra sumei de 16 milioane de mărci(!)... (1890)...

Orice criză (1857, 1873, 1900) duce la concentrare, dar în special cea din 1900:

„Criza din 1900 a găsit, alături de întreprinderile uriașe din principalele ramuri ale industriei, numeroase întreprinderi cu un sistem de organizare învechit,

după concepțiile de azi, întreprinderi «simple»“ (adică necombinate), „pe care valul avântului industrial le ridicase la suprafață. Degringolada prețurilor și scăderea cererii au adus aceste întreprinderi «simple» într-o situație dezastruoasă, care n-a atins de loc giganticele întreprinderi combinate sau, chiar dacă le-a atins, apoi numai pentru un timp foarte scurt. Datorită acestui fapt, criza din 1900 a dus la concentrarea industriei într-o măsură incomparabil mai mare decât criza din 1873: aceasta din urmă determinase și ea o anumită selecție a celor mai bune întreprinderi, dar, la nivelul de atunci al tehnicii, această selecție nu putea să ducă la un monopol al întreprinderilor care știuseră să iasă victorioase din criză. Un asemenea monopol durabil dețin, într-o măsură foarte mare, giganticele întreprinderi din actuala industrie siderurgică și electrică datorită tehnicii lor extrem de complexe, organizării lor extrem de minuțioase și forței capitalului lor, apoi, într-o măsură mai mică, întreprinderile din industria construcției de mașini, din anumite ramuri ale industriei metalurgice, transporturilor etc.“ (108)...*

N.B.

monopol

p. 111: — când s-a pus problema afilierii firmei „Phönix“ la „Stahlwerksverband“, „Schaaffhausenscher Bankverein“ a cumpărat majoritatea acțiunilor acestei firme și a obținut hotărîrea necesară.

Tot așa „Dresdner Bank“ „a cucerit“ două locuri în „consiliul de supraveghere“ al uzinei metalurgice „Königs- und Laurahütte“ (acum 4 ani) și a obținut ceea ce a vrut...

Rolul consiliilor de supraveghere este foarte mare (în practică poate chiar = cu rolul *consiliului de administrație*)...

...„Locul de membru în consiliile de supraveghere se oferă de bunăvoie unor persoane cu nume cunoscute, precum și unor foști funcționari de stat care pot crea anumite înlesniri în relațiile cu autoritățile“... ** (149).

sic!
(simplu!)

* Vezi op. cit., p. 333.

** Vezi op. cit., p. 345.

o poveste obișnuită!! |||| „În «consiliul de supraveghere» al unei mari bănci găsim de obicei... un parlamentar sau un consilier municipal din Berlin“ (152)...*

155 (în fine)... „Cazurile citate“ (sînt citate o serie de „n u m e“: Dernburg — director la „Darmstädter Bank“, Gwinner — director la „Deutsche Bank“) „arată însă clar că industriașii fac parte mai ales din consiliile de supraveghere ale societăților din aceeași ramură sau din aceeași regiune, iar directorii marilor bănci, dimpotrivă, fac parte din consiliile de administrație ale celor mai diferite întreprinderi“...

1. Directorul lui „Schaaffhausenscher Bankverein“ este membru în „consiliile de supraveghere“ ale unui număr de 33 de societăți!! (p. 155).

p. 150: Un exemplu din care reiese că 35 de posturi de membru al consiliului de supraveghere se află într-o singură mînă... (35).

p. 156: ...„Paralel cu această lărgire a cîmpului de activitate al unor mari industriași și cu limitarea sferei de activitate a directorilor de bancă din provincie la o singură regiune industrială bine determinată are loc o anumită creștere a specializării conducătorilor de bănci mari pe diferite ramuri ale economiei. O astfel de specializare este posibilă numai în cadrul unei largi dezvoltări a activității băncilor și a legăturilor lor cu industria. Această diviziune a muncii se înfăptuiește pe două linii: pe de o parte, relațiile cu industria în ansamblu sînt încredințate unuia dintre directori ca sarcină ce-l privește în mod special; iar pe de altă parte, fiecare director își asumă sarcina de a supraveghea anumite întreprinderi sau un anumit grup de întreprinderi cu profil înrudit sau cu interese similare. Specialitatea unuia este industria germană, în unele cazuri numai industria din vestul Germaniei, a altora — relațiile cu celelalte state și cu industria de peste hotare, informațiile asupra personalului etc., afacerile de bursă și altele. Pe lîngă aceasta, fiecăruia dintre directorii de bancă

„supravegherea“ economiei sociale

* Ibid.

i se repartizează pentru supraveghere o anumită regiune sau o anumită ramură a industriei; unul lucrează mai ales în consiliile de supraveghere ale societăților de electricitate, altul în fabricile de produse chimice, de bere sau de zahăr, al treilea în câteva întreprinderi industriale izolate și, paralel cu aceasta, în societăți neindustriale, de pildă în consiliul de supraveghere al societăților de asigurare. Demonstrarea acestui lucru pe bază de exemple referitoare la diferiți directori de bancă din Berlin ne-ar duce prea departe în domeniul personal. Într-un cuvânt, este cert că în cadrul marilor bănci, pe măsura creșterii volumului și a diversității operațiilor lor, se statornicește o tot mai accentuată diviziune a muncii între conducători, avînd drept scop (și rezultat) de a-i ridica întrucîtva, ca să spunem așa, deasupra activității pur bancare, de a-i face mai competenți, mai capabili să se pronunțe în problemele generale ale industriei și în problemele speciale ale diferitelor ei ramuri, de a-i pregăti în vederea activității în sfera industrială de influență a băncii. Acest sistem al băncilor se completează cu tendința de a alege în consiliile lor de supraveghere sau în consiliile băncilor subordonate lor persoane care cunosc bine industria, întreprinzători, foști funcționari de stat, în special de la departamentul căilor ferate și al minelor*, cărora băncile le cer nu atît legături cu întreprinderile industriale, cît sfaturi de experți — sfaturi care să aibă la bază nu atît studii universitare, cît o îndelungată experiență tehnică, pricepere în afaceri și cunoașterea oamenilor“... (157)...

N.B.

N.B.

„sistem“

...,Dar în calitate de membru al consiliului de supraveghere, directorul de bancă nu prezintă numai avantajul că este interesat în a-și îndeplini conștiin-

* Vezi op. cit., p. 345—347.

cios funcția, avînd în vedere obligațiile sale față de bancă; el este totodată cel mai bine informat asupra situației pieței, poate folosi marele aparat de funcționari de care dispune pentru îndeplinirea sarcinilor comerciale-tehnice ale consiliului de supraveghere; tocmai faptul că cunoaște situația mai multor societăți îi permite să facă o apreciere asupra fiecărei societăți în parte, îl ferește de o apreciere exagerată a unei anumite întreprinderi, lucru pe care îl constatăm adesea acolo unde o persoană particulară se află în consiliul de supraveghere al unei singure societăți" (157—158).

N.B. viziune asupra „ansamblului“

La sfîrșitul anului 1903 marile bănci erau reprezentate în **CONSILIILE DE SUPRAVEGHERE** ale societăților industriale: (p. 161—162)*.

	„Deutsche Bank“	„Diskontogesellschaft“	„Darmstädter Bank“	„Dresdner Bank“	„Schaaffhausenscher Bankverein“	„Berliner Handelsgesellschaft“	Totalul (calculat de mine) pentru 6 mari bănci
Prin directori	101	31	51	53	68	40...	344
Prin membri ai propriului lor consiliu de supraveghere ..	120	61	50	80	62	34...	407
Total	221	92	101	133	130	74...	751
Prin exercitarea funcției de președinte sau prin mai mult de două persoane	98	43	36	41	38	33...	1040 } 289

n-o fi extras din Riesser? Cf. p. 170—171: membrii consiliilor de supraveghere pe *ramuri industriale*... p. 137 și 139: emisiuni industriale

* Vezi op. cit., p. 344—345.

..., Natura universală pe care o au afacerile industriale ale băncilor, așa cum a fost descrisă pînă acum, posibilitatea și necesitatea pentru o mare bancă de a efectua sistematic operații bancare normale, acordarea de credite industriale, emisiunile, ocuparea posturilor de membri ai consiliului de supraveghere ca instrument pentru întreținerea unor relații strînse și de durată cu întreprinderile industriale, — toate acestea creează în jurul băncii și al întreprinderii industriale o rețea atît de deasă, încît lupta de concurență din cauza unei afaceri oarecare cu aceste întreprinderi este adesea — iar în ceea ce privește unele societăți pentru timp îndelungat — exclusă“ (163)...

„natura universală“

„o rețea deasă“

„Din examinarea legăturilor industriale în totalitatea lor rezultă că instituțiile financiare care lucrează pentru industrie au un caracter universal. În opoziție cu alte forme de organizare bancară, în opoziție cu recomandările formulate uneori de diverși autori în sensul că, pentru a nu pierde terenul de sub picioare, băncile trebuie să se specializeze într-un anumit domeniu de activitate sau într-o anumită ramură industrială, — marile bănci tind să imprime legăturilor lor cu întreprinderile industriale un caracter cît mai variat în ceea ce privește locul și felul producției, să înlătore acea inegalitate de repartizare a capitalului pe localități sau pe ramuri industriale care își are explicația în istoria diferitelor întreprinderi*. În strînsă legătură cu această tendință este și străduința de a întemeia relațiile cu industria pe legături regulate și de durată și de a le concretiza, extinde

„caracterul universal“

„în opoziție“
(cu trecutul)

* Vezi op. cit., p. 347.

„tendința“	și adînci printr-un sistem ramificat de ocupare a posturilor de membri ai consiliilor de supraveghere; în comparație cu aceste două sfere de influență, activitatea de emisiune își pierde în parte importanța pentru legăturile marilor bănci cu industria. O tendință este aceea de a face ca legătura cu industria să devină un fenomen general, cealaltă — de a consolida și intensifica această legătură; în cadrul celor șase mari bănci, ambele tendințe sînt realizate, dacă nu în întregime, cel puțin în proporții considerabile și în egală măsură“ (180)...*
„noile“ relații dintre industrie și bănci	„Legăturile dintre întreprinderile industriale, cu noul lor conținut, cu noile lor forme, cu noile lor organe, și anume cu marile bănci organizate atît centralizat cît și descentralizat,
„nu mai devreme decît ultimul deceniu al secolului trecut“	se statornicesc, ca fenomen caracteristic economiei naționale, nu mai devreme decît în ultimul deceniu al secolului trecut; într-un anumit sens se poate considera chiar că acest moment inițial coincide cu anul 1897, anul marilor «fuziuni», care, din considerente legate de politica industrială a băncilor, introduc pentru prima oară noua formă de organizare descentralizată,
1897	sau cu o dată și mai tîrzie, deoarece abia criza din 1900 a accelerat enorm procesul de concentrare atît în industrie cît și în sistemul bancar, a statornicit acest proces, a transformat pentru prima oară legăturile cu industria într-un adevărat monopol al marilor bănci și a făcut ca aceste legături să devină mult mai strînse și mai intense“ (181)...**
criza (1900)	

* Vezi op. cit., p. 347—348.

** Vezi op. cit., p. 350.

...,Concentrarea subită în industria minieră din Renania-Westfalia, formarea sindicatului oțelului, fuzionarea unor mari societăți de electricitate etc. au accelerat, fără îndoială, în mod considerabil rezolvarea practică a problemei legăturilor dintre bănci și industrie“ (182)...

după criza
din 1900
(depresiunea)

...,afacerile industriale moderne au introdus băncile în sfere absolut noi ale vieții economice... din sfera unei activități exclusiv de mijlocitor, banca pătrunde într-o anumită măsură în sfera producției industriale... ...În felul acesta“ (prin legăturile lor cu industria), „marile bănci au posibilitatea să cunoască nu numai tendințele de dezvoltare ale diferitelor întreprinderi, dar și legăturile dintre diferite întreprinderi ale unei ramuri industriale și dintre diferitele ramuri ale industriei“ (183)...

N.B.

„Cine a urmărit în cursul anilor din urmă schimbările de persoane în posturile de directori și de membri în consiliile de supraveghere ale marilor bănci n-a putut să nu observe că puterea trece treptat în miinile unor oameni care consideră că o sarcină imperioasă și din ce în ce mai actuală a marilor bănci este aceea de a interveni activ în dezvoltarea generală a industriei; și trebuie să adăugăm că între aceste persoane și vechii directori de bancă se ivesc pe acest teren divergențe de ordin practic, iar adesea și de ordin personal. Este vorba în fond de a se ști dacă de pe urma acestui amestec în procesul industrial de producție n-au cumva de suferit băncile ca instituții de credit, dacă principiile solide și profitul sigur nu sînt cumva sacrificate în favoarea unei activități care nu are nimic comun cu rolul de mijlocitor în materie

N.B.

trecere...
la ce?

de credit și care atrage banca într-un domeniu unde este subordonată într-o măsură și mai mare decît pînă acum, domniei oarbe a conjuncturii industriale. Așa spun mulți dintre vechii conducători de bănci, în timp ce majoritatea celor tineri socotesc că intervenția activă în problemele industriei este o necesitate tot atît de imperioasă ca și aceea care a chemat la viață, o dată cu marea industrie modernă, și marile bănci, și noua întreprindere bancară industrială de azi. Ambele părți sînt de acord într-o singură privință, și anume că nu există nici principii ferme, nici vreun țel concret pentru noua activitate a marilor bănci“... (184)...*

1 ||| „Operațiile bancare cu străinătatea și în
2 ||| străinătate se împart în trei părți, fiecare dintre
3 ||| ele corespunzînd unei anumite trepte de dezvoltare: efectuarea plăților internaționale, preluarea de împrumuturi străine și participația la întreprinderi industriale din străinătate... fiecare... și-a pus amprenta asupra unei anumite perioade a politicii externe duse de marile bănci germane.

...Vorbînd despre însemnătatea împrumuturilor pentru industria autohtonă, acum zece ani, unul dintre conducătorii băncii Diskonto-Gesellschaft, care acordă o deosebită atenție operațiilor din străinătate, s-a exprimat astfel în fața comisiei de anchetă a bursei («Procesele-verbale ale comisiei de anchetă a bursei», p. 371, depoziția lui Russel): «Aș considera drept un foarte mare prejudiciu dacă... plasarea împrumuturilor străine în Germania s-ar afla nu în mîna capitalului german și ale băncilor germane, ci în

* Vezi op. cit., p. 349.

mîna străinătății. Tocmai pentru că a vrut să evite acest lucru, Ministerul de Externe s-a preocupat atît de mult — și, după părerea mea, pe bună dreptate — ca noi să avem agenții comerciale, bănci și legături în străinătate. Căci numai datorită faptului că există aceste legături se poate găsi în străinătate de lucru pentru industria germană.

N.B.

N.B.

...Plîngerea generală a industriei noastre care lucrează pentru export constă în aceea că, în comparație cu Londra, Germania rămîne prea mult în urmă pe piața marilor afaceri. Aproape toate comenzile se concentrează la Londra, această mare piață mondială, și numai datorită faptului că avem legături mai strînse cu unele întreprinderi din străinătate ne formăm o clientelă și căpătăm comenzi permanente pentru industrie» (186—187)...

N.B.
„comenzile“

...,Întrucît marile bănci germane se ocupă nemijlocit de întreprinderi industriale din străinătate trebuie să deosebim, de asemenea, două trepte de dezvoltate principal deosebite și care în linii generale se disting și în timp. Dacă privim lucrurile din punct de vedere istoric, prima treaptă coincide aproximativ cu perioada de înflorire a împrumuturilor străine și de aceea cuprinde în diferite țări perioade diferite: deceniile al 8-lea și al 9-lea pot fi considerate ca perioade de înflorire a *construcției de căi ferate în străinătate*... (187)...

2 trepte

căi
ferate

2 subtipuri („poli opuși“): căile ferate *române* și participarea la căile ferate *americane*.

„Această primă treaptă se caracterizează printr-o strînsă legătură între activitatea desfășurată în industria din străinătate și împrumuturi, deși, ca furnizor, industria autohtonă poate

Începînd din
deceniul
1890—1900
treapta
a 2-a

să beneficieze astfel de unele avantaje. Inițiativa băncilor este puternică și hotărîtoare, dar ea se manifestă numai indirect în industrie, principală atenție fiind acordată plasamentului avantajos de capital în valori străine. Acest stadiu presupune o situație în care concentrarea industriei autohtone și posibilitatea ei de expansiune n-au atins încă nivelul pe care l-au avut începînd din ultimul deceniu al secolului trecut.

Dimpotrivă, pe treapta a doua împrumuturile externe trec, ca importanță pentru activitatea bancară, pe planul al doilea, în timp ce interesul marilor bănci pentru industria din străinătate crește, fiind mai puțin dependent de alte legături financiare cu țara respectivă. Înființarea de societăți industriale în alte țări de către marile bănci, sau cu ajutorul lor, devine un fenomen mai frecvent, și în același timp se constată o colaborare strînsă între marile bănci și industria autohtonă în ceea ce privește operațiile din străinătate“ (188)...

...„Dacă acestea (întreprinderile autohtone) depind, atunci cînd pătrund în străinătate, într-o măsură mult mai mare de bănci decît în privința fabricilor lor din țară... dimpotrivă“ (spre deosebire de propria lor țară), „în străinătate banca e ca la ea acasă, are sucursalele ei, domină în sfera plăților internaționale, are, eventual, anumite legături cu guvernul țării respective prin preluarea de împrumuturi“ (189)...

4 forme

„Putem distinge patru forme de participație a băncilor la întreprinderi industriale din străinătate: 1. Fondarea de sucursale sau societăți-filiale pentru industria autohtonă...

... 2. Fondarea... de întreprinderi în străinătate care nu au cu industria autohtonă decît legături sporadice sau nu au de loc legături cu ea... Cazul într-adevăr caracteristic îl constituie însă recentele construcții de căi ferate în țările *exotice* și întreprinderile est-asiatice ale marilor bănci, care participă împreună la «Deutsch-Asiatische Bank»... Aceasta e o „verigă în cucerirea unei regiuni economice“ (190).

subliniat
de mine

(Bagdad, — China etc. colonii)

... „3. Al treilea grup îl formează încercările marilor bănci de a-și asigura o anumită poziție într-o ramură oarecare a industriei din străinătate prin fondarea de întreprinderi proprii, iar adesea și prin simpla participație la întreprinderile existente“... (191) participația la societățile *miniere* din Africa de sud („Deutsche Bank“ începînd din 1894 etc.).

4. ...„lumea bancară germană a încercat de asemenea să-și asigure în străinătate, pentru sine sau pentru capitalul german care se află îndărătul ei, o ramură oarecare a industriei cu scopul de a exploata în folosul ei exclusiv“ (192)... de exemplu eforturi de „a organiza, sub hegemonia ei, o parte din industria *petrolului*, cu cea română în centru“...

crearea unei
industrii
„proprii“

...„Piața mondială a petrolului continuă să fie împărțită între două mari grupuri financiare: trustul american «Standard Oil Company» al lui Rockefeller, de o parte, iar de altă parte Rothschild și Nobel, stăpînii petrolului rusesc din Baku. Ambele grupuri sînt strîns legate între ele, dar situația lor de monopol este în ultimii ani amenințată de următorii cinci dușmani“ (193):

împărțirea
lumii

- (1) secătuirea resurselor americane de petrol
 (2) firma „Mantaşev & Co.“ din Baku
 × (3) resursele de petrol din Austria
 × (4) idem din România
 × (5) resursele de petrol de peste ocean, și
 îndeosebi cele din coloniile *olandeze* (bo-
 gătașul *Samuel* și firma „*Shell* Transport
 and Trading Company“**.

= participația lui „*Deutsche*
Bank“ și a altor bănci germane.

un adevăr
 elementar

„...Băncile sînt stimulate să acționeze în străinătate nu de entuziasmul național, ci de necesitatea — devenită, la un anumit grad de dezvoltare capitalistă modernă, tot mai imperioasă — de a crea în străinătate capitalului disponibil german un domeniu de valorificare avantajoasă“ (197)...

rolul marilor
 bănci (al capi-
 talului finan-
 ciar) sub ra-
 port tehnic

„Un rol similar“ (de ajutorare a întreprinderilor industriale) „îl joacă băncile atunci cînd înființează societăți pentru cercetări tehnice, de ale căror rezultate urmează să beneficieze întreprinderile prietene. Din aceste societăți fac parte, de pildă, societatea pentru studierea căilor ferate electrice rapide, precum și «Biroul central pentru cercetări tehnice-științifice», înființat de concernul Löwe, și Biroul central pentru cercetări miniere, societate cu răspundere limitată din Frankfurt pe Main, la care participă. În afara unor mari industriași, și cele mai mari bănci“ (210—211)**.

Uneori băncile inițiază o *apropiere* între diferite întreprinderi industriale (organizînd într-un caz un cartel, favorizînd într-altul specializarea etc.)...

* Vezi op. cit., p. 374.

** Vezi op. cit., p. 348.

..., În acest caz, banca întruchipează oarecum legătura internă care, o dată cu dezvoltarea marii industrii, se creează între un mare număr de întreprinderi; ea reprezintă comunitatea de interese ce există între ele“ (215)...

banca = „legătura internă“ între întreprinderi

..., Ce vaste posibilități de a da de lucru uzinelor prietene oferă lui «*Deutsche Bank*» construirea căii ferate Berlin-Bagdad!“ (217)...

„Deși apropierea dintre diferitele întreprinderi și ramuri industriale se făcea pînă acum de către bănci, «printre altele», prin procurarea ocazională de comenzi, această apropiere este totuși un simptom semnificativ al faptului că, o dată cu dezvoltarea marii producții industriale, legăturile și interdependența dintre ramuri și întreprinderi devin tot mai numeroase, dar totodată mai complexe și mai întinse, găsindu-și în marile bănci un organ care le dă expresie și transformă legătura latentă tot mai mult într-o cooperare efectivă“ (219)...

N.B.
dezvoltarea
legăturilor

Se aud plîngerii împotriva „*terorismului*“ băncilor (219—220), care *i m p u n* (în schimbul comenzilor etc.) să se facă tranzacții cu o anumită firmă (220).

!!

În industria electrotehnică, un rol deosebit l-a jucat criza (probabil, din 1900), iar băncile au intensificat, au grăbit pieirea unor întreprinderi relativ mici, înghițirea lor de către cele mari (p. 230—232). ..., Băncile au refuzat să acorde ajutorul lor tocmai întreprinderilor care aveau cea mai mare nevoie de el, provocînd astfel mai întii un avînt febril, iar apoi prăbușirea inevitabilă a societăților care nu erau destul de strîns legate de ele“ (232)*.

băncile și
falimentele
întreprinderilor

* Vezi op. cit., p. 371.

N.B.

[amănuntele cu privire la industria electro-
tehnică nu sînt interesante. Cf. datele *mai
noi* din „Die Neue Zeit“]

Grupul Löwe.

În 1869 a fost fondată fabrica de mașini de cusut „Löwe“, apoi s-a adăugat producția de arme, mai târziu (deceniul al 8-lea și al 9-lea) cea de tunuri, de cazane etc. etc., apoi industria electro-tehnică, societăți-fiice etc. [la Jeidels descrierea nu e prea reușită].

În § despre relațiile dintre marile bănci și carteluri (253—258), autorul s-a cam „întins“, s-a pierdut în amănunte. El distinge 4 forme: 1) indiferență (față de cartelurile puțin importante); 2) „interes incontestabil“ (254) față de carteluri ca acela al *cărbunelui* (față de cartelurile care reprezintă o „chestiune vitală“ pentru industria respectivă);

prin ce se deo-
sebește de

nr. 2?

nu e un „in-
teres incon-
testabil“?

3) „sprijinirea“ cartelurilor, de pildă a carte-
lului oțelului;

(4) „relații de afaceri“ pur „bancare“ — de
pildă înființarea unui „oficiu al sindicatelor“
pe lângă „*Schaffhausenscher Bank-
verein*“ (1899)...

258—265: descrierea concentrării în indus-
tria *cărbunelui* (Thyssen și alții). Vezi
date mai bune și mai recente la Werner în „Die
Neue Zeit“, 1913, în alt caiet*.

265 și urm., industria *electrotehnică* (vezi extrasele
din „Die Neue Zeit“**).

„Principiul suprem al băncilor este, în primul rînd, sprijinirea
conștientă a concentrării, pe care indirect o încurajaseră și înainte
prin acordarea de sprijin financiar întreprinderilor prospere“
(268)...

„trans-
formare“

„Transformarea politicii industriale a marilor
bănci dintr-o politică a unei instituții de credit într-o
politică de concentrare a industriei vădește o triplă
contradicție în dezvoltarea actuală a băncilor“ (268)...

1) ...„Faptul înlăturării progresive a concurenței
dintre marile bănci“ (269)...

* Vezi caietul „α“, p. 7 9 din volumul de față. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, I. 313. — *Nota red.*

2) „Descentralizarea“ băncilor (sucursalele locale și legătura cu băncile din provincie) duce la „o înmă-nunchiere crescîndă a capitalurilor, care unește băncile și industria într-un singur tot“...

3) ...„Creșterea concentrării înseamnă o organizare mai rațională“... (270).

„Prin extinderea combinării în producție, ale cărei direcții diferite se observă în industria electrotehnică și în marea industrie metalurgică, sfera acestei producții, condusă în mod conștient, poate fi considerabil lărgită, și în acest proces real marile bănci reprezintă un factor important“ (270)...

Totodată există tendința de a favoriza în mod deosebit industria *grea* (cărbunele și fierul) în dauna altora...

„Tendința marilor bănci spre concentrare și spre o conducere rațională a industriei este contradictorie atunci cînd se limitează la anumite ramuri industriale, ducînd prin aceasta în celelalte ramuri ale industriei la o și mai mare anarhie“ N.B. (271)*.

Sfîrșit

STILLICH ȘI „ECONOMIA MONDIALĂ“.

NOTĂ

Dr. Oscar *Stillich*. „Studii economice cu privire la marile întreprinderi industriale“. Volumul I. „Industria fierului și a oțelului“. Berlin, 1904.

II. „Industria cărbunelui“. Leipzig, 1906.

Din parcurgerea lucrării îți dai seama că este vorba de *descrierea* (din punct de vedere *tehnic, comercial*, în parte situația muncitorilor) a *unor* întreprinderi foarte mari.

{ Este vorba numai de unele întreprinderi. Nici o }
{ sinteză, cu atît mai puțin concluzii... } }

* Vezi *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua p. 332. — Nota red.

De menționat din bibliografia indicată referirea la
 N.B. *J. German.* „Calificarea muncitorilor de fabrică” în
 „Die Neue Zeit”, anul XXI, vol. II, nr. 30.
 ((în legătură cu înlăturarea muncitorilor necalificați de
 către mașini și creșterea rolului muncitorilor *calificați*
 care lucrează la mașini))

„*Economia mondială*” — „Anuar și carte de lectură”.
 Editată de Ernst von *Halle*.

Anul I. 1906

II. 1907

III. 1908

Fiecare volum este alcătuit din 3 părți: 1) Cronici internaționale; 2) Germania; 3) Alte țări.

Cronicile sînt *mai proaste* decît ale lui Neumann-Spallart, căci în cea mai mare parte nu conțin rezultate de ansamblu, ci numai date pe țări.

Fragmentar, incomplet, fără totalizări. Nu există date pe dife-
 riți ani (*în majoritatea cazurilor* nu există). Poate
 servi numai pentru unele informații.

Interesul științific față de analiza *legăturilor* din
 economia mondială în ansamblu, pe care Calwer l-a mani-
 festat în parte în „Introducerea” sa, lipsește cu desăvîrșire;
 nu e decît material statistic brut.

EXTRASE DIN REVISTA „DIE BANK”

„*Die Bank*”, 1912, 2.

„*Monopolul petrolului al d-lui von Gwinner*”
 (1032—) (dr. Felix Pinner).

|| La 15.III.1911, Reichstagul a votat, aproape în una-
 nimitate, o moțiune în care se exprima dezideratul de a

se institui un monopol al petrolului. Guvernul s-a grăbit să-și însușească această idee „populară“ (1 032). Până la urmă, băncile... „n-au reușit să cadă de acord în privința împărțirii prăzii“ (1 033). Pentru a fost numai „Deutsche Bank!“ Celelalte (în frunte cu „*D i s k o n t o g e s e l l s c h a f t*“) au fost împotriva, în parte, pentru că considerau prada lui „*D e u t s c h e B a n k*“ excesiv de mare**.

cf. p.
13 de
aici*

Lupta dintre bănci este utilă. „Numai atunci când cei interesați s-au demascat reciproc — și ei au făcut-o în mod temeinic, cu măiestrie și cunoscându-și profund slăbiciunile reciproce — a devenit posibilă clarificarea“ (1 034)...

sic!

Consumatorii se tem de prețurile exorbitante („colosale“, 1 034). „*Standard Oil Company*“ îl deservea *excelent* pe consumator.

Împotriva trustului petrolului se poate lupta numai introducând *monopolul energiei electrice*, transformând forța hidraulică în energie electrică ieftină. Dar *monopolul curentului electric* va fi introdus numai atunci când acest lucru va conveni producătorilor.

„Și monopolul energiei electrice va veni atunci când *producătorii* vor avea nevoie de el, și anume atunci când industria producătoare de energie electrică se va afla în pragul unui nou mare crah și când giganticele și extrem de costisitoare uzine electrice pe care le construiesc acum pretutindeni «concernele» particulare din industria energiei electrice și pentru care aceste «concerne» obțin de pe acum monopoluri parțiale din partea unor orașe, state etc. nu vor mai fi în stare să lucreze cu profit. Atunci va trebui să se recurgă la forța hidraulică; dar transformarea ei în energie electrică ieftină nu va putea fi efectuată pe socoteala statului, ci va trebui să fie cedată tot unui «monopol particular controlat de stat», pentru că industria parti-

N.B.

sic!

||

* Vezi volumul de față, p. 63—64. — *Nota red.*

** Vezi *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1961, ed a doua p. 375. — *Nota red.*

„tribut“ capi-
talului finan-
ciar

!!

culară a și încheiat un șir de contracte, stipu-
lindu-și mari despăgubiri pentru întreprinderile
ei costisitoare care folosesc forța aburului, ceea
ce ar face să crească excesiv de mult renta fun-
ciară pentru monopolul energiei electrice, admi-
nistrată de stat și alimentată de sursele de
energie hidraulică. Așa a fost cu monopolul
potasiului, așa stau lucrurile cu monopolul
petrolului, așa va fi și cu monopolul energiei
electrice. Ar fi timpul ca socialiștii noștri de
stat, care se lasă orbiți de un principiu frumos,
să înțeleagă, în sfârșit, că în Germania mono-
polurile n-au urmărit niciodată și n-au avut
niciodată drept rezultat să aducă vreun avantaj
consumatorilor sau cel puțin să lase *statului* o
parte din profitul de întreprinzător, ci au servit
numai la *asanarea, pe socoteala statului, a indus-
triei particulare ajunse în pragul falimentului***
(1 036. Subliniat de autor).

N.B.

N.B.

există un tabel
care înfățișează
„împletirea“
„concernelor“
petrolului

„Deutsche Bank“ a fost învinsă de „Standard
Oil Company“ și în 1907 a încheiat cu ea (de
nevoie) un acord foarte dezavantajos, în baza
cărui în 1912 „Standard Oil Company“ a putut
achiziționa pe un preț derizoriu terenurile petro-
lifere ale lui „Deutsche Bank“.

Și atunci „Deutsche Bank“ „s-a pus pe treabă“
pentru a crea monopolul!!

Împotriva lui „Deutsche Bank“ era „*D i s k o n t o g e s e l -
l s c h a f t*“ (cu societatea ei „Deutsche Erdöl-Aktiengesellschaft“),
care lucra cu multă prudență în favoarea unei înțelegeri cu
„*S t a n d a r d O i l C o m p a n y*“.

„Die Bank“, 1912, 2, p. 695:

{ Băncile }
{ coloniale }

„Statistica băncilor engleze pe acțiuni“
(Anglia și Wales)

* Vezi op. cit., p. 376.

mil. l.st.

N.B.	1890—104 bănci (pe acțiuni) cu 2 2 0 3	filiale. Depozite	3 6 8
	1911— 44 „ „ 5 4 1 7	„ „	7 4 9

În Scoția

1890— 10 „	„ 975	„
1911— 9 „	„ 1 227	„

În Irlanda

1890— 9 „	„ 456	„
1911— 9 „	„ 739	„

Bănci *coloniale*

N.B.	1890— 30 „	„ 1 7 4 2	„
	1911— 38 „	„ 3 6 4 5	„

„Die Bank“, 1912, 2 (629 și urm.). „Strategia petrolului“ de Felix Pinner:

pe de o parte, germanii („Diskontogesellschaft“ și „Erdöl-Aktiengesellschaft“) vor să unească România (și Rusia) împotriva lui „Standard Oil Company“;

pe de altă parte, „Standard Oil Company“ a înființat o societate („Nederlandsche Koloniale Petroleum Maatschappij“) în *insăși* Olanda, cumpărând terenurile petrolifere (și concesiunile) în Indiile olandeze, ceea ce a constituit o lovitură dată principalului său dușman: *trustul* *anglo-olandez* „Shell“ („Koninklijke Shell“) etc.

Lupta pentru împărțirea lumii. „Împărțirea lumii“, p. 630.

Trustului anglo-olandez — Asia.

„Standard Oil Company“ — restul lumii.

„Standard Oil Company“ vrea să acapareze *totul*.

Germanii (+ România + Olanda + Rusia??) vor să se apere.

N.B.
împărțirea
lumii de
către
trusturile
petrolului

„Die Bank“, 1912, 1

Trustul
cinema-
tografiei
!!

„Patriotismul trusturilor“ de L. Eschwege: În Germania a fost organizat un trust pentru acapararea firmelor de distribuire a filmelor! (Firma „Pathé“ (Paris) produce 80 000 de metri de film pe zi la prețul de 1 marcă metrul. Toate cinematografele din lume aduc un venit de circa 1 miliard de mărci pe an!!) (p. 216—217). Această industrie a rămas în urmă în Germania și este deosebit de dezvoltată în Franța. În Germania, circa 40 de birouri de închiriere achiziționează filme și le „dau cu chirie“ proprietarilor de cinematografe. (A fost creat trustul „Deutsche Filmindustrie Aktiengesellschaft“-„Fiag“, condus de deputatul național-liberal Paasche. Capital = 5 000 000 de mărci, din care „o parte destul de mare“ urma, evident, să fie folosită ca „primă de fondator“)... Se introduce monopolul. Vor reuși oare??

adevărata
față a lui
„Deut-
sche
Bank“!!!

și sic!!
„concernele
electrice“

„Die Bank“, 1912, 1 (p. 223 și urm.), un articol al lui A. Lansburgh. „Afacerile financiare ale trustului princiar“ (așa este denumită la bursă „afacerea“ prinților Fürstenberg și Hohenlohe, niște bogătași, financiari). Ei au investit milioane de mărci, bani proprii și ai lui „Deutsche Bank“, în firma (de construcții) „Boswau et Knauer“. Această firmă a acaparat aproape 100 de milioane de mărci (!! p. 229), s-a lansat într-o serie de afaceri dintre cele mai riscante și a dat faliment. „Deutsche Bank“ a pierdut circa 12 milioane, Fürstenberg — circa 8 milioane (p. 226), camuflând și tăinuind (p. 226) proporțiile falimentului. Autorul este extrem de revoltat și scrie: „Întregii noastre dezvoltări economice îi este propriu ceva din otrava lui Knauer“ (230)... „Principiul după care lucrau ei (Boswau & Knauer) nu se deosebește aproape cu nimic de acela căruia îi datorează succesele lor, de pildă, cele mai mari două concerne electrice germane“ (228)... *

* Vezi op. cit., p. 360-361.

Dacă Boswau și Knauer s-ar fi descurcat, făcînd ea riscul să fie suportat de alții, toți i-ar fi lăudat și multe sute s-ar fi ruinat!

„Die Bank“, 1912, 1.

L. Eschwege. „Elicizarea capitalismului“ (p. 12—). Alegerile pentru Reichstag. Lupta dintre conservatori și democrați. „În timp ce se discută dacă trebuie să guverneze poporul sau birocrația, lucrurile s-au hotărît de mult în folosul unei a treia forțe, și anume al plutocrației“ (12)... „libertatea politică devine o frază lipsită de conținut într-un stat în care izvoarele economice ale avuției au devenit monopolul unui număr restrîns de supraoameni“ (12). Capitalismul este eticizat: în consiliul de supraveghere sînt numiți membri ai administrației comunale, districtuale etc. De pildă, la societatea pe acțiuni „Tempelhofer Feld“ — Escrocherie!! „ipocrizie meschină“ (15) — acești delegați primesc și ei tantieme etc. etc. Se ajunge la o „situație de necinste“ (16)... funcționarii lucrează „mîna în mîna cu plutocrația“ (19)...

„Plasamente de capital străin în Canada“, p. 32 și urm.

Engleze	> 2 000 milioane de dolari	
Americane	420	
Franceze	80	{ 80 }
Germane	32	{ 32 }
Belgiene	{ 11.6 }	{ 11 }
Olandeze		{ 123 }

L. Eschwege. „Istoria fondării unei societăți“ (p. 420 și urm.) — societatea aerodromului.

„Flugplatz Johannisthal“ de lângă Berlin. Arthur Müller, directorul ei, a atras în această societate duci și prinți, a luat de la ei milioane (capital social = 4½ milioane de mărci), și-a însușit „acțiuni gratuite“, pe care apoi le-a revîndut (un expert venal a apreciat că aceste terenuri vor aduce profituri fabuloase... în 10—20 de ani!!); în general e vorba de o înșelătorie crasă, și totul s-a făcut *strict legal*!!

2 bănci — *A. Lansburgh*. „Trustul banilor“ (p. 432 și urm.)
 $2\frac{3}{4}$ mlrd. de dolari „National City Bank“ (Rockefeller și
 (= 11 mlrd. „Standard Oil Company“) dispune de un
 de mărci) *. capital de circa 1 miliard de dolari.
 „Bankers Trust Company“ (Morgan) dis-
 pune de un capital de circa $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{3}{4}$ mi-
 liarde de dolari.

magnații
băncilor
din Ame-
rica...

Autorul arată că niciieri băncile nu sînt reglementate atît de riguros ca în America (sînt riguros separate băncile „de depozit“ de băncile „care fac operații cu hîrtii de valoare“; le este interzis să aibă filiale; le este interzis să dea cu împrumut unei singure persoane mai mult de 10% din capital etc.). În America sînt 26 000 de bănci de „calibru liliputan“ (438) — și toate acestea nu ajută la nimic!! *Miliardarii* sînt cei care de fapt domnesc și cîrmuiesc. Schimbarea legilor nu duce decît la schimbarea *forme* dominației lor.

„Die Bank“, 1912, 1, p. 523 și urm.

L. Eschwege. „Îngrășăminte culturale“ = imigranții germani în Brazilia. Reclama nerușinată a guvernului brazilian (ca și a celui canadian). Se plătesc agenților cîte 10 mărci de imigrant. Minciuna despre prosperitatea imigranților, mizeria în care se zbat etc. etc. Vânzarea pămîntului la prețuri *de speculă* către imigranți etc. etc.

„Die Bank“, 1911, 1, p. 1 și urm.

N.B.

titlul!

A. Lansburgh. „Germania — *stat-
rentier*“.

Depunerile la casele *de economii* din Germania = circa $16\frac{1}{2}$ miliarde de mărci. Aceasta constituie o trecere a capitalului din stare latentă în stare vizibilă, un ajutor pentru marele capital, transformare în *rentă* (în cea mai mare parte în ipotecă). Renunțînd să-și administreze ei înșiși banii, depunătorii „întăresc puterea marelui capital și slăbesc puterea de rezistență a micii industrie“ (8).

* Vezi op. cit., p. 343—344.

„În Germania este frecvent ironizată preferința francezilor pentru viața de rentier, dar în același timp se uită că, în măsura în care e vorba de burghezie, condițiile din Germania devin din ce în ce mai asemănătoare cu cele din Franța“ * (10—11).

N.B.

Circa 45 (probabil 45%) din sumele depuse la casele de economii sînt depuneri de 3 0 0 0 de m ă r c i și mai mult!!

Ibidem, p. 218: băncile germane

bănci	capitaluri proprii	capitaluri străine
1883.... 160	890	+ 850 (mil. mărci)
1907.... 440	4 450	+7 750 " "
+175%	+ 400%	+812% " "

austriece

bănci	Milioane de coroane	
	capitaluri proprii	capitaluri străine
1883..... 38	500	620
1907..... 53	1 130	3 130
+40%	+126%	+405%

„Die Bank“, 1911, 2, p. 605 și urm. „Douăzeci de ani de activitate a băncilor engleze“ de Alfred Lansburgh.

	Bănci	Depozite și conturi curente	Scoția Irlanda		capital (Anglia+ Scoția + Irlanda)	Rezerve	Dezvoltarea băncilor engleze
			Scoția	Irlanda			
1891 **	110	408.5	91.6	+ 38.5	mil. l. st. 69.6	36.4	
1911	46	776.6	106.6	62.5	78.7	49.0	
	46	bănci engleze au	5 218 filiale (1910)				
	2	„ de pe insula Man	9				
	9	„ scoțiene	1 242				
	9	„ irlandeze	693				

* Vezi op. cit., p. 406.

** Cifrele din coloana întâi se referă la anii menționați, iar cele din coloanele următoare la anii 1890 și 1910. — Nota red.

p. 813 și urm. Germania

		numărul băncilor	capital propriu (miliarde mărci)	banii străini	totalul capitalului de care dispun băncile	
Dezvoltarea băncilor în Germania	1872	174	1	1	3	miliarde de mărci
	1910	422	5	11	30	" " "

1872...23 din cele 174 de bănci aveau un capital de 10 milioane.
și >. Ele administrau 60% din totalul banilor străini.

1910/1...53 din cele 422 de bănci aveau un capital de 10 milioane
și >. Ele administrau 82.5% din totalul banilor străini (p. 818).

Germania, producția de fier în 1870: 1 346 000, în 1910:
14 793 000 de tone ¹⁷.

L. Eschwege. „Plutocrație și birocrație“ (p. 825 și urm.), tipic pentru un reformist mic-burghez. Două exemple:

bun exemplu!!
(capitalul financiar și guvernul)¹⁸

„Acum câțiva ani, când, datorită poziției intransigente a sindicatului cărbunelui din Renania-Westfalia, Germania a fost cuprinsă de o puternică mișcare ostilă cartelurilor, guvernul imperial a instituit o comisie de anchetă pentru studierea problemei cartelurilor. În timpul dezbaterilor s-a evidențiat în mod deosebit consilierul guvernamental Völker printr-o excelentă cunoaștere a problemei și printr-o critică aspră și concretă făcută reprezentanților cartelurilor. Curînd după aceea, consilierul guvernamental Völker a acceptat postul foarte bine retribuit de conducător al Uniunii germane a industriei oțelului, cel mai puternic și mai încheșat cartel din Germania. După ce guvernul a pierdut în felul acesta pe cel mai bun cunoscător al problemei, chestiunea a fost dată uitării“ (827—

828). Cu alte cuvinte, nu e nevoie să ne referim la America!

Există „Oficiul imperial pentru supravegherea asigurărilor particulare“ — el a făcut mult în domeniul controlului asupra societăților de asigurări particulare. Dar iată că societățile de asigurări oferă „controlorilor“ posturi mănoase (inclusiv posturi de director), momindu-i să treacă la ele. „În ultimii ani, cel puțin trei referenți“ (funcționari ai acestui oficiu de control) „au făcut saltul de la oficiul imperial în fotoliul directorial al unei societăți de asigurare“ (831).

„Die Bank“, 1911, 1, p. 94—95. Datele statistice cele mai recente cu privire la industria siderurgică:

1000 tone

	Germania	Anglia	Statele Unite	Franța	Rusia	Producția mondială	
1810	15	158	54	—	—	—	producția de fier fontă
1820	—	—	20	198	—	1 650	
1850	—	2 228	564	405	204	4 187	
1870	1 346	6 059	1 665	1 178	360	12 021	
1890	4 625	8 033	9 203	1 962	727	27 427	
1910	14 793	9 664	27 250	3 500	2 870	60 000	

„Die Bank“, 1910, 1 (p. 401 și urm. ...), Alfred Lansburgh. „Banca în slujba economiei naționale“ — în legătură cu cartea lui Riesser, cărui autorul îi reproșează optimismul și ignorarea defectelor băncilor germane.

Idem: Alfred Lansburgh. „Sistemul participățiilor“ practicat de băncile germane“ (497 și urm.) și „primejdiile sistemului participățiilor“. Ambele articole aduc puține lucruri noi; generalități; lucruri cunoscute. E bun numai tabelul „participățiilor“ (p. 500).

„participățiile“
băncii de
astăzi!!

„Deutsche Bank“ *

(1) participă permanent	la 17 bănci.	<i>Din ele 9</i> participă, la rîndul lor, la 34 de bănci;	<i>din ele 4</i> la încă 7
(2) pe timp nedeterminat	„ 5 „	„ „ „ „ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „ „ „
(3) din cînd în cînd	„ 8 „	„ „ „ „ „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „ „ „
(Totalurile sînt făcute de mine)	$\frac{30}{14}$	$\frac{5}{48}$	$\frac{2}{6}$ „ „ $\frac{2}{9}$

N.B.

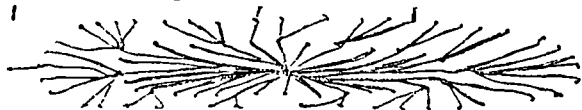
dintre care, adică din 8 — *două* ru-sești: Banca comercială siberiană și Banca rusă pentru comerțul cu străinătatea și o bancă austriacă: „Wiener Bankverein“.

bănci și bancheri inclusiv

Sistemul „participațiilor“ N.B.

aproximativ așa

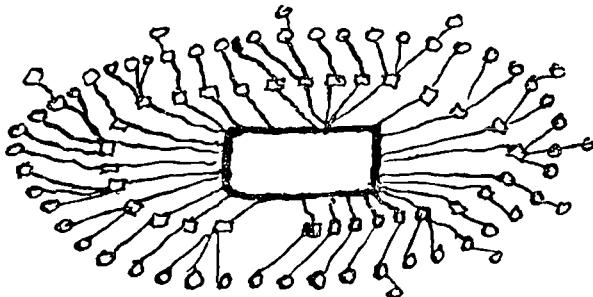
1 { în total „concernul“ dispune de circa $\frac{1}{2}$ de miliard de mărci bani proprii și $\frac{1}{3}$ de miliarde bani străini }

(la autor pătrățele cu denumirile băncilor)

pe cît se vede, aceste date cu privire la „Deutsche Bank“ pot servi pentru ilustrarea participațiilor

aproximativ așa:
banca din centru („Deutsche Bank“) este disproporționat de mare, căci printre băncile dependente sînt bănci cu un capital de 70-80 de milioane de mărci!!

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 335-337. — Nota red.

„Die Bank“, 1910, 1, p. 288. Notă: „Concesiuni germane în străinătate“.

Într-un raport adresat ministrului comerțului, Camera de comerț din *Barmen* scrie:

„La minele de aur din Transvaal participă însemnate capitaluri germane, și cu toate acestea livrările uzinelor germane constructoare de mașini pentru minele din Transvaal sînt, din păcate, neînsemnate, deoarece conducerea tehnică a minelor se află în cea mai mare parte în mîna unor englezi. Din acest punct de vedere ar fi cît se poate de regretabil dacă concesiunile *Mannesmann*“ (în Maroc) „ar fi înghițite de sindicatul minier francez. Se poate prevedea în mod sigur că în acest caz conducerea tehnică a minelor din Maroc va încăpea în întregime pe mîinile francezilor și, ca urmare, nu va mai exista nici o speranță ca Germania să furnizeze mașini și unelte. Ar fi o greșeală ireparabilă dacă capitalul german ar participa la întreprinderi miniere din Maroc și ar lăsa conducerea tehnică în mîna francezilor, așa cum s-a întîmplat în Transvaal cu englezii. Industria constructoare de mașini germană n-ar avea nici un avantaj de pe urma exploatării minelor *Mannesmann* în aceste condiții, iar participarea capitalului german ar favoriza exclusiv industria constructoare de mașini franceză. Dimpotrivă, pentru industria germană ar avea o foarte mare importanță dacă măcar o parte relativ mică din minele marocane ar fi exploatare sub conducere tehnică germană“. (Citatul de la p. 288—289.)

un exemplu
bun, care
ilustrează
rolul, însem-
nătatea și
politica
capita-
lului
finan-
ciar

„Campania împotriva marilor bănci franceze“, p. 236 și urm.

Articolele lui Lysis (mai întâi în „La Grande Revue“, 1906.)

Cartea lui *Jules Domergue*, un adept al său. „Problema societăților de credit“.

Obiecții împotriva lui *Lysis-Testis*. „Rolul instituțiilor de credit din Franța“, 1907, *carte* (articolele au apărut în „Revue politique et parlementaire“).

Aprecierea este superficială: autorul pretinde că la Lysis sînt multe exagerări, principalul însă este just. Stat-*rentier* = Franța. Capitalul se scurge din țara în care % este mic în țările în care % este ridicat. Autorul pretinde că Lysis n-ar fi specialist etc. După Lysis, băncile iau pînă la 7% comision la vînzarea hîrtilor de valoare străine!!!

7%!!!

(1910, 2) p. 1 200: din datele „Comisiei financiare naționale“ americane.

Statistica depozitelor și a economiilor.

Anglia (mil. l.st.)					Franța (mil. franci)			
	Depozite la bănci		Depuneri la casele de economii		Depozite la bănci		Depuneri la casele de economii	
1880	425	8.4	78	1.6	?	?	1 280	0.9
1888	624	12.4	105	2.0	1 923	1.5	2 762	2.1
1908	1 160	23.2	212	4.2	4 703	3.7	5 226	4.2

N.B.

Germania				Totalul (meu)		
	Depozite la bănci	Depozite la asociațiile de credit	Depuneri la casele de economii	miliarde mărci		
1880	529	364	2 614	Anglia	Franța	Germania
1888	1 142	425	4 550	10.0	?	3.5
1908	7 067	2 207	13 889	14.4	3.7	6.0
				27.4	7.9	23.1

Și redacția relevă că această avuție națională „aparentă“ nu trebuie identificată cu avuția națională în general.

Dintr-o notă cu privire la financiarul Eduard Engel, decedat în noiembrie 1910:

„O serie de directori de bancă din Berlin au ajuns în aceste posturi numai pentru că creditorii lor nu vedeau altă posibilitate de a-și salva banii decât ajutându-și debitorul să facă carieră. Indignați în sinea lor de nechibzuința lui, în propriul lor interes just înțeles, lăudau în public priceperea lui“ (1 202—1 203).

cariera
directorilor
de bancă

„Die Bank“, 1909, 1, p. 79. Notă: „Năvala spre bănci“ — funcționari de stat devin directori de bancă (Waldemar Müller, von Klitzing, Helfferich, Schönfeld) și în industrie (Völker, Budde)...

„Cum stau lucrurile cu incoruptibilitatea funcționarului de stat, a cărui năzuință tainică este să capete o slujbă grasă pe Behrenstrasse [«Deutsche Bank»]?“ * (79).

p. 301 și urm. Alfred Lansburgh. „Însemnătatea economică a bizantinismului“ — un articol violent (sentimentalime mic-burgheze) împotriva legăturilor plutocrației cu împăratul etc.

„Să ne amintim de călătoria în Palestina și de rezultatul direct al acestei călătorii, construirea căii ferate Berlin-Bagdad, această funestă «mare operă a spiritului întreprinzător german», care e mai vinovată de «încercuire» decât toate greșelile noastre politice la un loc“ ** (307).

bine
spus!

Ludwig Eschwege. „Tendințe de revoluționare în industria siderurgică germană“.

* Vezi op. cit., p. 862.

** Ibid.

revoluție
tehnică în
industria
siderurgică

Centrul de greutate al extracției de minereu și al producției de fier se mută în Germania din regiunea Renania-Westfalia în Lorena-Luxemburg (spre sud-vest). Înainte minereul bogat în fosfor (Minetteerz din Luxemburg și Lorena) nu avea valoare. El a devenit excelent datorită (1) procedeului Thomas; (2) oțelului electric (*șine de oțel electric*: garantate pe 15 ani față de 9 ani la cele dinainte). În regiunea Luxemburg-Lorena sînt *2 miliarde* de tone de minereu (suficient pentru 200 de ani la consumul actual al Germaniei) (p. 316—317).

A. Lansburgh. „Cît de mare este *avuția națională a Germaniei?*“, p. 319 și urm.

avuția națională a Germaniei (350?? miliarde de mărci)

O critică a cunoscutei cărți a lui Steinmann-Bucher și a calculului făcut de el: 350 de miliarde de mărci (Lexis și Schmoller — 190—200; Anglia — 250—300, Franța — 200—225). Principala cifră componentă la Steinmann-Bucher (a) = 180 de miliarde „la bunurile particulare mobiliare și imobiliare“ — *de 2 sau de 3 ori* (p. 324) mai mult decît în realitate, căci el (și *Ballod* (p. 322) a scăpat din vedere acest lucru!!) a luat în considerație *polițele de asigurare* (162.₆ miliarde, rotunjind cifra la 180!!), cu toate că asigurările se fac întotdeauna la prețul cît ar costa înlocuirea acestor bunuri, și nu la prețul lor real. „Ei au făcut greșeala pe care ar face-o un telal dacă s-ar apuca să inventarieze depozitul său de mobile și haine vechi, evaluîndu-le la prețul obiectelor noi“ (325). La Steinmann-Bucher găsim și o serie de alte greșeli!!!

Ludwig *Eschwege*. „Cimentul“. 115 și urm. (1909, 1).

O industrie puternic cartelată. Prețuri de monopol (*prețul de cost* al unui vagon — 180 de mărci, prețul de vînzare — 280 de mărci!! 230 de mărci!!) Prețul de vînzare, inclusiv spezele de transport = 400 de mărci vagonul!! Profit: un

dividend de 12—16%. Se fac toate eforturile pentru a înlătura concurența: informații false cu privire la situația precară a întreprinderii respective, anunțuri anonime în ziare (capitaliști! feriți-vă să plăsați bani în fabrici de ciment!!); cumpărarea întreprinderilor „outsiderilor“ (exemple: 60—80—150 000 de mărci „filodormă“: p. 125). Carteluri pe regiuni: sindicatul din Germania de sud, cel din Silezia superioară, din Germania centrală, din Hanovra, din Renania-Westfalia, din Germania de nord și cel de pe Elba inferioară *.

dominația
sindicatelor

„Die Bank“, 1909, 2. Articolele lui Eugen Kaufmann despre băncile franceze. 3 mari bănci — „Crédit Lyonnais“, „Comptoir National“ și „Société Générale“.

Toate trei: în 1908—749,1 milioane de franci (capital + rezerve) și 4058 de milioane depozite (în general bani străini).

N.B.

Numărul membrilor consiliilor de administrație: 13 — 15 — 17. Veniturile lor: 500 000 — 750 000 (!!) franci („Crédit Lyonnais“) (p. 851).

veniturile directorilor și ale membrilor consiliilor de administrație

La „Crédit Lyonnais“ — „un *serviciu de studii financiare*“—mai mult de 50 de persoane (ingineri, economiști, juriști, statisticieni etc.) — costă 0,6—0,7 milioane de franci pe an (studiază întreprinderile industriale, căile ferate etc. din diferite țări, culege informații etc.). 8 secții ale acestui serviciu: 1) industrie; 2) căi ferate și societăți de navigație; 3) statistică generală; 4) informații despre hîrțile de valoare; 5) dări de seamnă financiare etc. Tăieturi din reviste și ziare financiare din lumea întreagă etc. etc. **

„serviciu de studii“

* Vezi op. cit., p. 331—332.

** Vezi op. cit., p. 347.

Numărul filialelor (în Franța) (1908) (p. 857):

	Parisul și Împrejurimile	provincia	total	în străinătate		
marile bănci franceze	„Crédit Lyonnais“	53	192	245	22	(majoritatea în colonii (p.954))
	„Comptoir National“	51	140	191	23	
	„Société Générale“..	89	636	725	2	
		193	968	1 161		
					47 Σ după calculul meu	

În numărul filialelor „Société Générale“ sînt cuprinse și 222 de agenții mobile din provincie (deschise 1—2 ori pe săptămîină în zilele de tîrg).

Funcționari: băieți (grooms) de 13—16 ani — 30—40 de franci pe lună, de la vîrsta de 16 ani funcționari inferiori — 60 de franci pe lună. Mai tîrziu pînă la 2 000—2 400 de franci pe an. Șefii de servicii la „Crédit Lyonnais“ — pînă la 40 000 de franci pe an.

Numărul funcționarilor

„Crédit Lyonnais“	— circa 5 000
„Comptoir National“	4 000
(dintre care la Paris	2 500)
„Société Générale“	7 000
(dintre care la Paris	1 000)
dintre care 300—400 de femei...	

Calca ferată Berlin-Bagdad p. 1 101 (1909, 2). O notă despre *calca ferată Berlin-Bagdad* în sensul atitudinea față de politica colonială ||||| că a dat naștere unor „fricțiuni“ cu Anglia etc., $1/2$ miliard de bani germani plasați într-o țară necunoscută, fricțiuni cu Anglia și Franța, nu face nici cît oasele unui singur grenadier, „aventură funestă“ etc. etc.

p. 799. Notă: „Băncile în statistica profesiunilor“.

(Rubricile)	(in paranteze numărul femeilor)		
	1882	1895	1907
(1 și 2) bancheri, directori de bancă etc.	6 896 (148)	7 719 (195)	11 070 (185)
(3) funcționari de bancă (și de la casele de economii)	12 779 (95)	23 644 (444)	50 332 (2 728)
(4 și 5) ucenici, paznici, membri de familie care ajută etc.	6 207 (56)	5 268 (170)	9 275 (382)
$\Sigma =$	25 882 (299)	36 631 (809)	70 677 (3 295)
la 100 (1 și 2) revin (3)... [la 100 patroni revin funcționari:]...	182. ₆	304. ₈	471. ₄

băncile, structura lor administrativă

Alfred Lansburgh. „Capitalul german în străinătate“, p. 819 și urm. „Die Bank“, 1909, 2.

Autorul caută să demonstreze teza favorită a lui Kautsky: cu țările independente comerțul se dezvoltă mai bine *.

	1899	1908	Creșterea în %
România	48.2	70.8	+ 47
Portugalia	19.0	32.8	+ 73
Argentina	60.7	147.0	+ 143
Brazilia	48.7	84.5	+ 73
Chile	28.3	52.4	+ 85
Turcia	29.9	64.0	+ 114

„Țări debitoare“ (față de Germania)

	1908	1914	Creșterea în %
$\Sigma =$	234.8	451.5	+92%
Marea Britanie	651.8	997.4	53
Țări independente	210.2	437.9	108
Franța	137.2	322.8	135
Belgia	177.4	401.1	127
din punct de vedere financiar	21.2	64.5	205
Elveția	8.8	40.7	363
Olandeze			
$\Sigma =$	1 206.8	2 264.4	+87%

aceste sume nu sînt date de autor:

N.B.
Kautsky
N.B.

aceste sume nu sînt date de autor

* Vezi op. cit., p. 419.

cf.
Kautsky
(și Spectator)

Și autorul trage următoarea concluzie:
„Se știe că a atribui investițiilor de capital în străinătate, indiferent de forma în care s-ar face ele, o putere deosebită care ar acționa în favoarea produselor germane, a le considera ca un fel de pionier al comerțului german este o greșeală dintre cele mai grosolane“ (828).

(Autorul n-a totalizat datele care ar fi infirmat părerea lui!!)

aceasta
în special
N.B.!!

Dar și mai mult infirmă părerea lui datele concrete furnizate chiar de el cu privire la raportul dintre împrumuturi și export (p. 826 și 827) *:

Completarea
mea:
Anii împru-
muturilor:
1890/1

„În 1890/91 a fost contractat un împrumut românesc prin intermediul unor bănci germane, care în anii precedenți dăduseră deja avansuri în contul lui. Împrumutul servea în special pentru achitarea materialului de cale ferată care fusese comandat în Germania. În 1901 **, exportul german în România s-a cifrat la 55 mil. de mărci. În anul următor a scăzut la 39.4 mil. și, cu unele întreruperi, a continuat să scadă pînă în 1900, cînd s-a redus la 25.4 mil. de mărci. Abia în anii din urmă a fost din nou atins nivelul anului 1891, și aceasta mulțumită a două noi împrumuturi.

?
?

1888/9

Exportul german în *Portugalia* a crescut ca urmare a împrumuturilor din 1888/9 la 21.1 mil. de mărci (în 1890); apoi, în următorii doi ani, a scăzut respectiv la 16.2 și 7.4 mil. și a revenit la vechiul său nivel abia în 1903.

1888
1890

Și mai grăitoare sînt datele referitoare la comerțul germano-argentinian. Datorită împrumuturilor din 1888 și 1890, exportul german în Argentina a atins în 1889 cifra de 60.7 mil. de mărci. Doi ani mai tîrziu exportul nu mai reprezenta decît 18.6 mil., adică mai puțin de o

* Vezi op. cit., p. 420.

** E greșit la Lansburgh. Este vorba de anul 1891. — Nota red.

treime din exportul anului 1889. Abia în 1901 el a atins și a depășit nivelul anului 1889, ceea ce se datora unor noi împrumuturi acordate statului și comunelor, finanțării unor construcții de uzine electrice și altor operații de credit.

Exportul în *Chile* a crescut, în urma împrumutului din 1889, la 45.2 mil. de mărci (în 1892) și a scăzut apoi, după un an, la 22.5 mil. de mărci. După un nou împrumut, contractat prin intermediul unor bănci germane în 1906, exportul s-a ridicat la 84.7 mil. de mărci (în 1907), pentru a scădea din nou, în 1908, la 52.4 mil.“

?

1889

1906

curios lucru, cum de nu observă autorul că aceste fapte *infirmă* categoric *părerea sa*: exportul crește *tocmai* *după* contractarea împrumuturilor și *ca rezultat* (infolge) al lor

Punctul de vedere filistin al lui Lansburgh:

„Și nu numai sub raportul volumului, dar și sub raportul repartizării activitatea industrială din Germania ar fi în acest caz“ (dacă capitalul exportat ar rămâne acasă) „avantajată. Capitalul s-ar repartiza în mod liber pe diferite ramuri ale industriei, ar curge pe numeroase canale, în timp ce din străinătate, după cum se știe din experiență, el ia calea registrelor de comenzi ale unui număr restrâns de privilegiați, care, în plus, mai trebuie să plătească scump privilegiile lor. Krupp ar putea să spună multe despre cheltuielile de milioane, denumite când bacșișuri, când altfel, cu care trebuie sprijinită acțiunea creditelor germane în străinătate pentru ca acestea să aducă comenzi industriei germane. Or, repartizarea firească a capitalului, care trebuie să fie spre folosul unui număr cât mai mare de domenii ale activității industriale, are o foarte mare importanță pentru întreaga dezvoltare industrială a Germaniei“ (824—825). ....„Producția, care în felul acesta se reînnoiește permanent prin

!!

o perlă!!
„îi dă
povețe“
lui Krupp!!!

„firesc“!!
ha-ha

„armonie“ ||| propriile ei forțe“ (atunci când capitalul este folosit înăuntrul țării), „constituie chezașia unei dezvoltări *armonioase*“ * (825).

Exportul de capital *nu* asigură legături comerciale *trainice*: autorul vrea să demonstreze acest lucru prin exemplele, paginile 826—827, extrase de mine mai sus: paginile 101—102 din caietul de față **.

Levy
versus
Liefmann

A. *Lansburgh*: „*Tendințele întreprinderii moderne*“ („Două cărți“), p. 1043 și urm. Acest articolaș este consacrat cărții lui *Levy* („Monopoluri și trusturi“) și cărții lui *Liefmann* („Societățile financiare și industriale“). A. *Lansburgh* observă foarte just că ambele cărți sînt unilaterale: *Levy* tratează efectul *tehnic* al concentrării, *Liefmann* — puterea jugului financiar (oligarhia).

„Importanța crescîndă a hîrtilor de valoare („Effektifizierung“) în viața economică împinge cu forța procesul de producție spre unități tot mai gigantice, reduce numărul producătorilor de sine stătători și creează pentru un număr restrîns de producători — în măsura în care ei nu vor să permită ca un singur trust uriaș să răscumpere dreptul lor de a dispune — posibilitatea de a se uni pentru a înăbuși orice concurență nou apărută. Iată ce nu se spune în cartea lui *Liefmann* și în cea a lui *Levy* și ce rezultă totuși în mod evident din ele. Poate că în curînd cineva ne va scrie pe această temă o carte care este atît de necesară: o carte care să înfățișeze lichidarea vieții economice republicane de către oligarhia care manipulează hîrtille de valoare“ (1 051—1 052).

Uneori, dezvoltarea duce prin concentrare la carteli (acest lucru l-a arătat *deosebit* de clar *Levy*). Dar *nu* întotdeauna. Uneori, prin „înlocuirea hîrtilor de valoare“ *direct* la trust, de pildă „în construcția de căi ferate în colonii“... Concentrarea mij-

* Vezi *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 27, București. Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 421. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 168—170. *Nota red.*

loacelor tehnice constituie un fenomen progresist în tehnică; concentrarea financiară poate întări și chiar *întărește* atotputernicia capitalului monopolist *în condițiile* unei tehnici *înapoiate*...

OBSERVAȚII ((DESPRE CAPITALUL FINANCIAR ÎN GENERAL))

Exportul în colonii (și în țările dependente din punct de vedere financiar) versus exportul în țările independente:

Să admitem că exportul în țările independente este mai mare și se dezvoltă mai rapid decât exportul în colonii. Demonstrează oare aceasta că „nu sînt necesare“ coloniile și rețeaua dependenței *f i n a n c i a r e*? (K. Kautsky). Nu, căci (1) și în exportul (în cadrul exportului) în țările independente crește partea cartelurilor, a trusturilor, a exportului-dumping...

(2) Capitalismul financiar nu înlătură formele inferioare (mai puțin dezvoltate, înapoiate) ale capitalismului, ci se dezvoltă pe baza lor, deasupra lor...

(3) Există o anumită corelație între vînzarea „normală“ și vînzarea de monopol, ergo între exportul „normal“ și exportul de monopol. Capitaliștii nu pot să nu vîndă milioanele de muncitori mărfurile de larg consum (staple). Încamnă oare aceasta că ei „nu au nevoie“ să încaseze supraprofiteri la „furniturile“ către stat, către căile ferate etc.?

(4) Supraprofitul de pe urma vînzărilor care beneficiază de un regim privilegiat și a vînzărilor de monopol compensează profitul scăzut de pe urma vînzărilor „normale“.

(5) Compară cu băncile: profiturile mici (cîteodată nici un profit) la operațiile de credit „normale“ sînt compensate de supraprofiturile la mijlocirea împrumuturilor, gründerims etc.

(6) Înalta tehnică a întreprinderilor concentrate și „înalta tehnică“ a escrocheriilor financiare, „înalta tehnică“ (de fapt tehnica josnică) a asupririi de către capitalul financiar, toate acestea sînt în capitalism indisolubil legate între ele. K. Kautsky vrea

N.B.:
despre
capitalul
financiar și
însemnăta-
tea lui

să rupă această legătură, „să scoată basma curată“ capitalismul, să ia ce-i bun, să dea la o parte ce-i rău; aceasta înseamnă „proudhonism modern“, reformism mic-burghez „sub masca marxismului“.

ΣΣ = capitalul financiar (monopolurile, băncile, oligarhia, corupția etc.) nu este o excrescență întâmplătoare a capitalismului, ci continuarea inevitabilă și produsul acestuia... Nu numai coloniile, dar și (a) exportul de capital; (b) monopolurile; (c) rețeaua de legături și dependență financiară; (d) atotputernicia băncilor; (e) concesiunile și corupția etc. etc.

TSCHERSCHKY. „CARTEL ȘI TRUST“

Dr. S. *Tscherschky*. „Cartel și trust (Studiu comparativ cu privire la esența și însemnătatea lor)“. Göttingen, 1903 (p. 129).

(Lucrare de mică valoare. Flecăreală burgheză în favoarea cartelurilor — spirit german, șovin, mai potolit, mai plat — și împotriva trusturilor)...

Autorul e un filistin dintre cei mai vulgari. „Practician“ = = a fost în serviciul cartelurilor și sindicatelor.

p. 12, nota 1. Trustul american al fabricilor de alcool rafinat a închis 68 din cele 80 de fabrici cumpărate de el.

$\frac{1}{3}$ mil. de muncitori || p. 13: „United States Steel Corporation“ arc „aproape $\frac{1}{3}$ de milion de muncitori“.

mostră!! || Capitalul lui (1902) acțiuni = 800 de milioane de dolari
obligțiuni 553 „ „ „ „
Producția: minereu de fier — 13.3 milioane de tone
coac 9.1 „ „ „ „
fontă etc. 7.1 „ „ „ „
oțel 9.0 „ „ „ *
șine 1.7 „ „ „ „
etc.

ultima $\frac{1}{3}$ sau $\frac{1}{4}$ a secolului | p. 19 — cartelurile și trusturile s-au dezvoltat „începînd cu ultima treime sau pătrime a secolului al XIX-lea“
al XIX-lea

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 327. — Nota red.

p. 31 — în *Statele Unite*, un țesător deservește 16 (războaie „Northrop“, model perfecționat din 1895).

p. 56 — „...Ideea de cartel nu este în fond altceva decât aplicarea și adaptarea ideii cooperării la producția industrială modernă“...

„Concluzii“

„...Pe baza cercetărilor mele anterioare sînt pe deplin încredințat că trustul statornicește atît avantajele, cît și — într-o măsură și mai mare — dezavantajele marii întreprinderi capitaliste, în sensul că manifestă tendința fermă și continuă de a merge înainte, în timp ce politica cartelului tinde mult mai mult să frîneze, să repartizeze. Dacă piața mondială ar fi dominată de mari trusturi naționale, ea ar fi arena unei lupte crîncene și de mari proporții pentru prețuri și desfacere... Totodată, cartelurile pot și trebuie să se îngrijească de progresul tehnic și economic în aceeași măsură ca și libera concurență, dar poate că ele nu-l vor accelera într-un ritm atît de excesiv ca trusturile“ (128) *.

ha-ha!

caracteristic
(mai fricos!)

!!!
nu vor
accelera!!!

HEYMANN. „ÎNTEPRINDERILE MIXTE“

Hans Gideon *Heymann*. „Întreprinderile mixte din marea industrie siderurgică germană“. Stuttgart, 1904 (nr. 65 al „Studiilor economice din München“).

O culegere de date (în cea mai mare parte destul de fragmentare) cu privire la superioritatea marii producții, în special a celei „mixte“, adică care reunește diferite trepte succesive ale producției...

* Vezi op. cit., p. 340.

bun exemplu!!

„Reprezentantul firmei «Krupp» a declarat comisiei de anchetă pentru industria siderurgică (Procese verbale (1878), p. 82): «Nu cred ca o uzină care produce 20 000—30 000 de tone (pe an) să poată rezista unei uzine care produce 100 000—150 000 de tone». 25 de ani mai tirziu, *Carnegie* a considerat necesară o cantitate de 20 de ori mai mare decât 150 000 de tone («Imperiul afacerilor». New York. Doubleday, Page & Co., 1902, p. 233): «Concernele care produc 1 000 de tone de oțel pe zi au puține șanse față de un concern care produce 10 000 de tone» (p. 232, notă).

condiție pentru formarea cartelurilor...

Creșterea capitalului și „imobilizarea“ lui (N.B.) constituie una dintre principalele condiții pentru formarea monopolurilor și cartelurilor.

„După cum arată interesantul tabel al lui Völker, uzinele mixte fac adeseori parte din peste 12 carteli... (249)...

? Völker? Carteli siderurgice?

Decembrie 1903 (unde?) (p. 256)...

— ?

N.B. „Pretutindeni... în producția produselor finite ni se înfățișează același tablou. Întreprinderile simple sînt strivite de prețurile ridicate ale materialelor și de prețurile scăzute ale produselor finite, în timp ce uzinele mixte cîștigă suficient de pe urma prețurilor ridicate ale materialelor și găsesc deosebi datorită prețurilor scăzute ale fabricatelor; căci uzinele mari evită să ceară prețuri exagerate de teamă că va urma în mod inevitabil o scădere a lor, în timp ce uzinele mici, parcă înnebunite, caută să urce prețurile atunci cînd conjunctura este favorabilă. Aceeași politică aplică în America marele trust al oțelului“ (256).

În prezent, concurența este înlăturată. Au rămas 20—30 de uzine mari. În fruntea lor se află Thyssen, Lueg și Kirdorf (261): „2 syndicate uriașe“: „Kohlensyndikat“ și „Stahlsyndikat“ ((87.5% din producția de oțel)) „trebuie să domine totul“.

— — — Monopolul asupra mijloacelor de producție. Pămînturile au fost acaparate (cărbune și minereu).

„Conducătorul controlează societatea principală“ (textual: „societatea-mamă“); „aceasta, la rândul ei, controlează societățile dependente de ea“ („societățile-fiice“), „care, la rândul lor, controlează «societățile-nepoate» etc. În felul acesta, cu un capital nu prea mare, poate fi asigurată dominația asupra unor gigantice domenii ale producției. Într-adevăr, dacă deținerea a 50% din capital este întotdeauna suficientă pentru a asigura controlul asupra unei societăți pe acțiuni, conducătorul trebuie să posede numai 1 milion pentru a avea posibilitatea să controleze un capital de 8 milioane la «societățile-nepoate». Și dacă această «împliere» merge mai departe, cu 1 milion poți controla 16 milioane, 32 de milioane etc.“* (p. 268—269).

Rezultatul:

„Au rămas, pe de o parte, marile societăți pentru extracția cărbunelui, care au o producție de câteva milioane de tone de cărbuni și sînt puternic organizate în sindicatul cărbunelui, iar strîns legate de ele — marile turnătorii de oțel organizate în sindicatul oțelului. Aceste gigantice întreprinderi, cu o producție anuală de 400 000 de tone de oțel“ (o tonă = 60 de puduri), „cu o enormă extracție de minereu și de cărbune și cu o mare producție de produse finite din oțel, cu cîte 10 000 de muncitori, instalați în cazărmi special construite pentru ei în apropierea uzinelor, și uneori cu căi ferate și porturi proprii, sînt reprezentantele tipice ale industriei siderurgice germane. Și concentrarea progresează tot mai mult. Întreprinderile devin din ce în ce mai mari; tot mai multe întreprinderi din aceeași ramură sau din ramuri industriale diferite se contopesc în întreprinderi gigantice, care sînt sprijinite și dirijate de o jumătate de duzină de mari bănci berlineze. În ceea ce privește industria

mai bine
decît la
Liefmann,
și *mai*
î n a i n t e

* Vezi op. cit., p. 352.

N.B.

minieră și siderurgică germană, justetea teoriei concentrării a lui Karl Marx este pe deplin dovedită; ce-i drept, aceasta se referă la o țară în care industria este ocrotită prin taxe vamale și tarife de transport protecționiste. Industria minieră germană este coaptă pentru expropriere" * (278—279). (Cuvintele de încheiere din capitolul 5 al cărții.)

Vezi p. 108.

Statistica lui Heymann:

24 de întreprinderi mixte (printre aceste 24 se numără Krupp, Stumm, „Deutscher Kaiser“ (Thyssen), „Aumetz-Friede“ etc. etc., toate fiind întreprinderi „conducătoare“)

		<i>mii</i> <i>tone</i>	(1902) total în Germania
producția lor:	Minereu de fier	6 934	17 963
	Cărbune	13 258 (+ ?)	107 436 = 12.6%
	Fontă	5 849	8 523
	Oțel	8 215 (+?)	7 664 (?)
(in funcțiune)	Furnale	147 = 58.8%	250
	Cuptoare Martin	130 = 38.8	335
	Numărul de muncitori	206 920 ?	?
	Capital	581.4 mil. mărci	
+	rezerve	121.9 „ „	

Creșterea mării producții în industria siderurgică din Germania

Fontă	Întreprinderi în funcțiune	%	Producția (mil. tone)	%	Muncitori (mii)	%	Producția pe cap de muncitor (tone)	Numărul muncitorilor care revin la o întreprindere
	1869—203	100	1.4	100	21.5	100	65.6	105.8
	1880—140	69	2.7	194	21.1	98	129.2	150.8
	1900—108	53	8.8	605	34.7	162	245.2	321.7

Sfârșitul extraselor din Heymann.

Sfârșit.

* Vezi op. cit., p. 322.

CU PRIVIRE LA PROBLEMA IMPERIALISMULUI

Cu privire la problema imperialismului:

Temele: (aproximativ)

- 5.1. Capitalul financiar.
- 4.2. Băncile.
- 2.3. Cartelurile și trusturile.
3. Monopolul.
- 1.4. Concentrarea și marea producție.
- 6.5. Exportul de capital.
- 7.6. Coloniile. Însemnătatea lor.
- 8.7. Istoricul coloniilor.
- 9.8. Împărțirea lumii.

Trusturile internaționale
coloniile
Calwer

10. 9. Libera concurență versus imperialism.
- 11.10 Înapoi spre libera concurență sau înainte spre învingerea imperialismului și a capitalismului?
- 12.11. Ultraimperialism sau interimperialism?
- 12 bis: Creșterea inegală.
- 13.12. Hobson, Kautsky, imperialismul.
- 14.13. Apologeții și criticii mic-burghezi ai imperialismului.
- 15.14. Parazitismul în țările imperialiste... („putrezirea“) („stat-rentier“).
- 16.15. Scindarea definitivă a mișcării muncitorești... [„imperialismul și oportunismul“].
- 17.16. Diplomația și politica externă 1871—1914.
- 18.17. Problema națională în epoca imperialismului.
- 19.18. Împletirea versus „socializarea“ (cf. Riesser). Părțile componente ale noțiunii de „imperialism“.

Aproximativ:

{	1. I monopolul ca rezultat al concentrării	
	2. II exportul de capital (elementul principal)	
{	4. III {	(α) înțelegeri ale capitalului internațional
	5. IV {	
	impărțirea lumii	(β) coloniile

- {3. V capitalul bancar și „firele“ lui
 {6. VI înlocuirea comerțului liber și a schimbului pașnic prin
 politica violenței (taxe vamale; cuceriri etc. etc.)

Lipsurile lui Hilferding:

- 1) Greșeala teoretică în problema banilor.
- 2) Ignorează (aproape) împărțirea lumii.
- 3) Ignorează legătura dintre capitalul financiar și parazitism.
- 4) „ „ „ imperialism și oportunism.

„Imperialismul, stadiul cel mai înalt
 (contemporan) al capitalismului“.

Aproximativ:

I trei țări principale (complet independente)

aceste 6	{	<u> { Anglia Germania St. Unite } </u>	
		<u> II țările secundare (de prim-rang, dar nu complet independente) </u>	{ Franța Rusia Japonia }
		III Italia Austro-Ungaria	

CAIETUL

„γ“
(„GAMMA“)

Cuprins

|| γ || 1—52

Hoeniger	2 p.	Bérard	[23—24]
Théry	[3]	Lair	[25]
Lescure	[5 —6]	Russier	[27]
Patouillet	[9 —12]	Tonnelat	[35]
Moos	[14—15]	Colson	[37]
Bruneau	[17—18]	Redslob	[39—41]
Lysis	[19—21]	<i>P. Louis</i>	[43—45]
Hubert	[22]	<i>Morris</i>	[47—50]

Bibliografie:

2; 7 și 8; 13; 15, 16 și 18; 34

H OENIGER. „ÎNSEMNĂTATEA ECONOMICĂ A ARMATEI
ÎN GERMANIA“

Prof. dr. Robert *Hoeniger*: „Însemnătatea economică a armatei în Germania“. Leipzig, 1913. (Prelegeri ținute la „Gehe-Stiftung“. Vol. V, partea a 2-a.)

Palavre ale unui neghiob devotat militarismului, care caută să demonstreze că cheltuielile pentru armată n-ar fi nicidecum o pierdere, deoarece banii rămîn în țară, aducînd un profit enorm, că serviciul militar educă și întărește etc. etc.^{1a}

Un citat caracteristic:

...„Deputatul *Erzberger* a spus în Reichstag (24 aprilie 1912): «Dacă domnul ministru de război ar vrea să satisfacă toate cererile adresate departamentului de război cu privire la înființarea de noi garnizoane, el ar fi nevoit să ceară credite de șase ori mai mari pentru armată»“ (p. 18).

Mica burghezie are tot felul de avantaje de pe urma garnizoanelor. Una dintre cauzele popularității militarismului!

Bibliografie:

- Wilhelm *Ahr*: „Armata și economia națională a marilor puteri în ultimii 30 de ani“. Berlin, 1909.
- Hartwig *Schubart*: „Raportul dintre situația economică și forța armată a statului“. Berlin, 1910.
- „*Militärwochenblatt*“. Suplimente: 90 (1902) și 10 (1904).
- Fr. *Braumann*: „Foloasele economice de pe urma garnizoanelor“. Magdeburg, 1913.
- („Civilizația zilelor noastre“), partea a IV-a. vol. 12 („*Technik des Kriegswesens*“).

THÉRY. „ECONOMIA EUROPEANĂ“

Edmond *Théry*. „Economia europeană“. Paris, 1911.

(Autorul este redactorul revistei „*l'Économiste européen*“, a scris numeroase lucrări pe teme economice.)

Cartea cuprinde numeroase tabele comparative: {textul. pare-se, se rezumă numai la comentarea tabelelor}

Populația (milioane)

	1858	1883	1908	1858—1883	1883—1908
Germania	36. ₈	46. ₂	63. ₃	+26% ₀	+37%
Anglia	28. ₆	35. ₇	45. ₁	25	26
Franța	34. ₈	37. ₉	39. ₃	9	4
Rusia (europeană)	66. ₈	86. ₁	129. ₈	29	51
Întreaga Europă	278. ₁	335. ₁	436. ₁	20	30

Cheltuielile statelor (milioane franci)

	1858	1883	1908	1858-1883	1883 1908
Germania	801	2 695	9 263	+ 236	+ 244
Anglia	1 651	2 192	5 169	33	136
Franța	1 717	3 573	3 910	108	6*
etc.					

Cheltuieli pentru armată și flotă

	1883	1908
Germania	458	1 068
	+ 46	436
Anglia	432	676
	270	811
Franța	584	780
	205	320
Rusia	772	1 280
	122	231
etc.		

Extracția de cărbune

	1898/9	1908/9
Germania	130.9 milioane de tone	205.7 + 57%
Franța	32.4	37.9 + 17%
Anglia	202.0	272.1 + 35%

Producția de fontă

Germania	7.4	12.7	+ 72%
Franța	2.5	3.6	+ 43%
Anglia	8.8	9.7	+ 10%
etc.			

OBSERVAȚII LA CĂRȚILE LUI MONTESQUIOU ȘI ESTÈVE
ȘI LA ARTICOLUL LUI REVERE

Montesquieu. „Obligațiile americane și portofoliul francez“.
Paris, 1912. (Sfaturi date capitaliștilor: feriți-vă)

I. Estève: „O nouă psihologie a imperialismului: Ernest Seillière“.
Paris, 1913.

((O interpretare psihologică a imperialismului à la Nietzsche²⁰))
(exclusiv despre psihologie.)

* Așa e la Théry. — Nota red.

S.T. Revere. „Posibilitățile comerciale ale Americii latine“, articol apărut în „The North American Review“. 1915 (vol. 201), p. 78:

„*The South American Journal*», revistă care apare la Londra, ne informează că plasamentele de capital britanic în America latină au atins la sfârșitul anului 1913 suma totală de 5 008 673 000 de dolari“.

De comparat cu Paish 1909 *

5 miliarde de dolari $\times$ 5 = 25 de miliarde de franci || N.B.

LESCURE. „ECONOMIILE ÎN FRANȚA“

Jean Lescure. „Economiile în Franța“. Paris, 1914.

Autorul spune în prefață că lucrarea sa a mai apărut în N.B. ||| „*Schriften des Vereins für Sozialpolitik*“, vol. 137, III — într-o anchetă cu privire la economiile în diferite țări.

De notat p. 110, tabelul VI. „Statistica avuției Franței“ (după d-l Neymarck)

		Miliarde de franci			
		Hirtii de valoare franceze:		Hirtii de valoare străine:	
1850	---	9	---	---	---
1860	---	31	---	---	---
1869	---	33	---	---	10
1880	---	56	---	---	15
1890	---	74	---	---	20
1902	---	între 87 și 90	---	---	între 25 și 27
1909	---	„ 105 — 116	---	---	între 35 și 40

Hirtii de valoare aflate în depozit (milioane de franci)

(p. 51)

	„Crédit Lyonnais“	„Société Générale“	„Comptoir d'Escompte“
1863	9. ₈	57. ₄	—
1869	54. ₈	88. ₃	—
1875	139. ₇	205. ₇	—
1880	244. ₈	253. ₇	—
1890	300. ₈	251. ₉	122. ₉
1900	546. ₃	347. ₈	365. ₄
1910	839. ₀	562. ₂	633. ₃
1912	859. ₈	446. ₅	674. ₃

* Cu privire la Paish, vezi volumul de față, p. 364. — *Nota red.*

Numărul conturilor la „Crédit Lyonnais“ (p. 52) *:

1863	—	2 568	1890	—	144 000
1869	—	14 490	1900	—	263 768
1875	—	28 535	1912	—	633 539
1880	—	63 674			

p. 60: „Sumele trecute la rezerve de 9 societăți metalurgice franceze“
 în medie pe anii 1904—1908 (în medie pe an) = 23,8 milioane de franci
 (deocamdată mă voi limita la aceste extrase din materialul parcurs).

HISHIDA. „SITUAȚIA INTERNAȚIONALĂ A JAPONIEI CA MARE PUTERE“

Hishida. „Situația internațională a Japoniei ca mare putere“. New York, 1905. (Disertație.)

Pe cât se vede, o lucrare școlărească. Un rezumat al istoriei Japoniei versus alte țări, începînd din 660 î.e.n. pînă în 1905.

„Din acest moment (de la războiul din China din 1894/5), Extremul Orient a devenit principalul obiect al pretențiilor, în special ale Franței, Marii Britanii, Germaniei, Japoniei, Rusiei și Statelor Unite, care se străduiau să-și satisfacă nevoia de «expansiune imperialistă» comercială și politică“ (p. 256).

„Activitatea economică a marilor puteri a luat forma «imperialismului», care înseamnă pretenția marilor puteri de a-și exercita controlul — în scopuri economice sau politice — «asupra unei părți a globului pămîntesc care să corespundă energiei și posibilităților lor»“ (p. 269).

Citează pe:

Reinsch. „Politica mondială“. New York, 1902.

Hobson. „Imperialismul“.

Colquhoun. „Dominația în Oceanul Pacific“. New York, 1902.

Debidour. „Istoria diplomatică a Europei“. Paris, 1891 (2 volume).

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 338. — Nota red.

BIBLIOGRAFIE DIN LUCRĂRI DE AUTORI ENGLEZI
ȘI DIN „CONRADS JAHRBÜCHER“

Din lucrări de autori englezi:

- Ch. K. Hobson.* „Exportul de capital“. 8° (290 p.). 7 șilingi și 6 pence. (Constable.) Mai 1914.
- J. A. Hobson.* „Trafic de trădare: studiu asupra partidelor politice“. 8° (1 șiling) (Unwin). Iunie 1914.
- „ „Muncă și avuție: aprecierea din punctul de vedere al omului“ (8°) (386 p.). 8 șilingi și 6 pence (Macmillan). Iunie 1914.
- „ „Spre un guvern internațional“. 8° (216 p.), 2 șilingi și 6 pence (Allen and Unwin). Iulie 1915.
- J. H. Jones.* „Economia războiului și a cuceririlor“ (despre Norman Angell). Iunie 1915 (King). 178 p. (2 șilingi și 6 pence).
- H. G. Wells.* „Războiul și socialismul“. 1 pence (ed. „Horn“). Februarie 1915.
- Hartley Withers.* „Războiul și Lombard Street“. 8° (180 p.), 3 șilingi și 6 pence (Smith). Ianuarie 1915.
- Cl. W. Barron.* „Războiul îndrăzneț“ (4 șilingi și 6 pence). Mai 1915.
- A. L. Bowley.* „Influența războiului asupra comerțului exterior al Regatului Unit, 1906—1914“. 8° (64 p.), 2 șilingi. Martie 1915.
- A. W. Humphrey.* „Socialismul internațional și războiul“. 8° (176 p.), 3 șilingi și 6 pence. Februarie 1915.
- F. W. Hirst.* „Economia politică a războiului“. Iulie 1915. 8° (342 p.). 5 șilingi.
- Vigilant.* „Revoluția și războiul“. 1 șiling (septembrie 1915).
- Connolly.* „Recucerirea Irlandei“. 6 pence. Aprilie 1915.
- „*Conrads Jahrbücher für Nationalökonomie etc.*“ (N.B. seria a 3-a. Vol. 49 = 1915, 1)
(seria a 3-a. Vol. 21 = 1901.
Vol. 40 = 1910.)
- Glier.* „Despre situația actuală a industriei siderurgice americane“. *Seria a 3-a. Vol. 35, 587.*

- Jeremy *Jenks*. „Trusturile în Statele Unite. „*Seria a 3-a. Vol. I, 1.*
- Goldstein*. „Situația actuală a mișcării de cartelare: Rusia“ (seria a 3-a. Vol. 40, 162).
- Saenger. „Perspectivele economice ale imperialismului britanic“. Berlin, 1906 (recenzie în seria a 3-a. Vol. 36, 397).

PATOUILLET. „IMPERIALISMUL AMERICAN“

Joseph *Patouillet*. „Imperialismul american“. Dijon, 1904. (Disertație.) (388 p.)

Disertație. O lucrare cu totul școlărească. În afară de faptul că conține o abundență de citate și o grupare a unor fapte, nu are valoare științifică. Predomină o pălăvrăgeală avocățască, latura economică e slabă.

Autorul îl citează (la început) pe Hobson („Imperialismul“) și ia de la el lucruri arhicunoscute.

Autorul vorbește despre *imperialismul englez* (p. 33 și urm.) și *cel german* (p. 36 și urm.) (paragrafele I și II din capitolul II) ca despre o realitate.

2 cuvinte despre imperialismul japonez și cel rus (p. 39 în fine).

p. 43: „În practică, imperialismul înseamnă luptă pentru cheile lumii, dar nu pentru cheile militare, ca pe timpul Imperiului roman, ci pentru marile chei economice și comerciale. Aceasta înseamnă a tinde nu la rotunjirea teritoriului, ci la cucerirea și ocuparea marilor puncte nodale prin care trece comerțul mondial; a lupta nu pentru colonii mari, ci pentru colonii cu o poziție geografică avantajoasă, pentru a învălui globul pământesc cu o rețea deasă de stații, depozite de cărbune și cabluri“ (citat luat din *de Lapradelle*. „Imperialismul și americanismul în Statele Unite“. „*Revue du droit publique*“. 1900, vol. XIII, p. 65—66. Este citat la Patouillet, p. 43).

Driault („Probleme politice“, p. 221—222): „Înfrângerea Spaniei a fost o revelație... Părea un lucru stabilit că echilibrul mondial este o problemă în care decid 5—6 puteri principale din Europa: dar iată că în această problemă a intervenit o mărime necunoscută“ (p. 49).

„Războiul care s-a dus pentru Cuba a fost deci un război economic în sensul că avea drept scop cucerirea pieței zahărului acestei insule; de asemenea, cauza anexării insulelor Hawaii și a Filipinelor a fost tendința de a pune mâna pe cafeaua și zahărul pe care le produc aceste țări tropicale“ (p. 51). (Idem, p. 62—63)...

„Așadar, cucerirea piețelor de desfacere, goana după produsele tropicale — iată principala cauză a acestei politici de expansiune colonială, denumită imperialism. Toate aceste colonii vor servi și ca excelente puncte strategice, a căror importanță o vom arăta: ...pentru a-și asigura piețele din Asia... ei aveau nevoie de puncte de sprijin“... (p. 64).

% din exportul Statelor Unite

Totalul exportului în milioane de dolari	Europa	America de Nord	America de Sud	Asia	Oceania	Africa
1870	79.35	13.03	4.09	2.07	0.82	0.64
1880	86.10	8.31	2.77	1.39	0.82	0.61
857.8 1 394.5	1890 79.74	10.98	4.52	2.30	1.92	0.54
1900	74.60	13.45	2.79	4.66	3.11	1.79
1902	72.96	14.76	2.75	4.63	2.48	2.42

vorbește foarte mult despre viitoarea luptă pentru Oceanul Pacific

Insulele Hawaii sînt așezate la jumătatea drumului între Panama și Honkong.

Filipinele reprezintă un pas spre Asia și *C h i n a* (p. 118). Idem 119—120—122.

Războiul dus împotriva Spaniei pentru Cuba era justificat prin interesele *libertății*, ale eliberării Cubei etc. (p. 158 și urm.)

Constituția prevede impozite egale etc. pentru toate statele care alcătuiesc Statele Unite. Acest principiu „a fost interpretat“ în sensul că *nu este valabil* pentru colonii, deoarece ele *nu sînt* o parte a Statelor Unite, ci le aparțin (p. 175). „*T r e p t a t*“ (spune autorul) vor fi lărgite drepturile coloniilor (p. 190) (*nu* li se acordă deplină egalitate în drepturi)...

Canada. Subordonarea ei economică pregătește terenul pentru „includerea“ ei politică (p. 198).

„Germania“ (sic) vrea „să opună“ Statelor Unite ale Americii „Statele Unite ale Europei“ (p. 205)...

..., Începînd din 1897, Wilhelm al II-lea a formulat în repetate rînduri ideea unei politici de unire în vederea luptei împotriva concurenței de peste ocean, politică care să aibă la bază o convenție vamală europeană, un fel de blocadă continentală îndreptată împotriva Statelor Unite“... (205) ..., În Franța, Paul Leroy-Beaulieu a fost acela care a propovăduit crearea unei uniuni vamale europene“ (206)...

Statele
Unite ale
Europei ²¹
(și Wilhelm
al II-lea)

..., O înțelegere între statele europene va fi, poate, unul dintre rezultatele fericite ale imperialismului american“ (206).

„un rezultat fericit“

În America, evenimentele au dus la o luptă a „*antiimperialiștilor*“ împotriva imperialiștilor (p. 268, cartea a II-a, capitolul I: „Imperialiștii și antiimperialiștii“)... Imperialismul, spune autorul, vine în contradicție cu libertatea etc., duce la înrobirea coloniilor etc. (*sînt aduse toate argumentele democratice: o serie de citate*). Un antiimperialist american a citat cuvintele lui Lincoln:

„Cînd omul alb se guvernează singur, asta este autoguvernare; cînd el se guvernează singur și totodată guvernează pe alții, asta nu mai este autoguvernare, ci despotism“ * (272).

— Phels. „Intervenția Statelor Unite în Cuba“ (New York, 1898) și alții au declarat războiul pentru Cuba drept un război „*criminal*“ etc.

Capitolul III, p. 293, poartă titlul: „Politica actuală a Statelor Unite: îmbinarea imperialismului cu doctrina Monroe“ ²²: au îmbinat, au interpretat!!!

Sud-americanii se ridică (p. 311 și urm.) împotriva interpretării doctrinei Monroe în sensul că America ar aparține *nord-americanilor*. Ei se tem de Statele Unite și vor independență. Statele Unite au „*anumite intenții*“ față de America de Sud și luptă împotriva *influenței crescînde a Germaniei în această regiune*...

(Cf. lucrarea lui Novikov indicată în bibliografie, vezi separat **.)

* Op. cit., p. 415.

** Vezi volumul de față, p. 189. — *Nota red.*

Anexînd Filipinele, Statele Unite l-au înşelat pe *Aguinaldo*, căpetenia indigenilor, căruia îi promisese să dea libertate ţării (p. 373): „anexarea a fost calificată drept o «înşelătorie din partea şoviniştilor»“ *.

N.B. || *Atkinson*. „O agresiune criminală, cine a săvîrşit-o?“ ||
 Boston, 1899.
 || „*The North American Review*“. 1899, septembrie. *Fili-* ||
 || *pino*. „Acuzaţiile lui Aguinaldo împotriva Statelor Unite“. ||

N.B. || În America de Sud se dezvoltă tendinţa spre o *apro-* ||
	piere de Spania; la congresul de la *Madrid* din 1900 (his-	
	pano-american) au participat delegaţi din 15 state ale Ame-	
	ricii de Sud (p. 326) (*). Creşterea legăturilor cu Spania,	
	a influenţei ei, a simpatiilor „latine“ etc. (**)	

sic! || p. 379: „Pe cît se pare, epoca războaielor naţionale a ||
 || luat sfîrşit“... ||
 || (războaie pentru pieţe etc.) ||

N.B. || (*) „*Revue des deux mondes*“. 1901 (15.XI). ||
 || (**) Lozinca: „O alianţă hispano-americană“.

INDICAȚII BIBLIOGRAFICE DIN LUCRAREA LUI PATOUILLET DESPRE IMPERIALISMUL AMERICAN

(Indicații din lucrarea lui Patouillet despre imperialismul american etc.)

Carpenter. „Ofensiva americană (expansiunea teritorială)“. New York, 1902.

E. Driault. „Problemele politice și sociale de la sfîrșitul secolului al XIX-lea“. Paris, 1900.

W. E. Griffith. „America în Orient“. New York, 1899.

D. St. Jordan. „Democrația imperială“, New York, 1899.

De Molinari. „Problemele secolului al XX-lea“. Paris, 1901.

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 415.

- Roosevelt*. „Idealurile americane“. New York, 1901. — „O viață trepidantă“. Londra, 1903.
- Paul Sée*. „Pericolul american“. Paris, 1903.
- Seillière*. „Filozofia imperialismului“. Paris, 1903.
- Stead*. „Americanizarea lumii“. Paris, 1903.
- „Annales des sciences politiques“: 1902 (vol. XVII). *E. Boutmy*. „Statele Unite și imperialismul“ (p. 1 și urm.).
- „Le correspondant“. 1890 (25.I). *Cl. Jannet*. „Faptele economice și nișcarea socială în America“ (p. 348 și urm.).
- „L'Économiste français“. 1899, 1. VII. *Leroy-Beaulieu*. „Expansiunea americană etc.“
- „Le monde économique“. 1896 (4 și 18.IV). *Machat*. „Rivalitatea comercială dintre Statele Unite și Europa în America“.
- „La Grande Revue“. 1899 (1.X). *Weulersse*. „Expansiunea americană“.
- „Revue politique et littéraire“ (Revue bleue). 1896 (9.V).
- Moireau*. „Jingo și jingoismul în Statele Unite“ (p. 593—597). 1900 (21.IV). *Driault*. „Imperialismul în Statele Unite“ (p. 502 și urm.).
- „La Revue de Paris“. 1899 (15.III). *De Rousiers*. „Imperialismul american“.
- „The North American Review“. 1898, septembrie. *Conant*. „Bazele economice ale imperialismului“.
- 1897, nr. 2. *Chapman*. „Pericolul pseudopatriotismului“.
- 1899, nr. 1. *Carnegie*. „Americanism versus imperialism“.
- 1902, nr. 12. *Winstow*. „Credința antiimperialistă“.
- 1903, nr. 1. *Bonsal*. „Marea Germanie în America de Sud“.
- „The Fortnightly Review“. 1901, august. *Brooks*. „Imperialismul american“.
- „Deutsche Rundschau“. 1902, noiembrie. *Schierbrand*. „Ideea imperialistă în America“.
- „Revue socialiste“. 1904, februarie. *Colažanni*. „Imperialismul anglo-saxon“.
- „Le Mercure de France“. 1904, aprilie. *P. Louis*. „Studiu asupra imperialismului“.
- „Revue des deux mondes“. 1903 (15.VII). *Leroy-Beaulieu*. „Imperiul britanic și criza imperialismului“.
- ? *Novikov*. „Federația europeană“. Ediția a 2-a. Paris, 1901.

- || *E. Théry.* „Istoria economică a Angliei, Statelor Unite și Germaniei“. Paris. 1902.
- V. *Bérard.* „Anglia și imperialismul“. Paris, 1900.
- Lair.* „Imperialismul german“. Paris, 1902.

MOOS. „INSTITUȚIILE DE CREDIT FRANCEZE
ȘI PLASAMENTELE DE CAPITAL FRANCEZ ȘI ENGLEZ
ÎN STRĂINĂTATE“

„Jahrbücher für Nationalökonomie“. Seria a 3-a. Volumul XXXIX (39), 1910.

|| Ferdinand *Moos.* „Instituțiile de credit franceze și plasamentele de capital francez și englez în străinătate“ (p. 237—256).

puțin

Despre Anglia numai o jumătate de pagină, concluziile lui G. Paish. În ceea ce privește Franța există unele indicații bibliografice și cifre:

Polemica: *Lysis.* „Oligarhia financiară“. Paris, 1907, și *Testis.* „Instituțiile de credit“. Paris, 1907.

Henri Michel. „Discurs rostit în Cameră la 30.XI.1909“. „Lumea economică“, articole din 1906 și 1907 (P. Beauregard).

Jules Domergue („Reforma economică“).

||| *M. Manchez* („Le Temps“, 2.I.1910) evaluează capitalurile franceze în străinătate la 35 de miliarde de franci (p. 240).

||| *Neymarck* („Rentierul“) evaluează capitalurile franceze în străinătate la 25—30 de miliarde de franci (p. 243).

Suma tuturor hîrtilor de valoare la bursa din Paris = 130 de miliarde de franci (p. 243)

dintre care $\left\{ \begin{array}{l} 64 \text{ franceze} \\ 66 \text{ străine} \end{array} \right\}$

Portugalia a primit de la (din) Brazilia în perioada 1696—1754 2 400 de milioane de franci (p. 238).

Capitalurile *olandeze* în Anglia au reprezentat în 1747 suma de 1 600 mil. de guldeni (ibidem).

Banii se îndreaptă într-acolo unde dobînda e mai mare.

Potrivit lui Lysis: Depozitele (la 4 bănci) — („Crédit Lyonnais“ + „Comptoir National“ + „Société Générale“ + „Crédit industriel et commercial“) (p. 252):

1885 —	912	milioane franci	
1890 —	1 302	„	„
1900 —	2 171	„	„
1905 —	2 897	„	„ (potrivit lui Lysis)

„Pentru a deveni membru în consiliul de administrație, este suficient să deții 50—200—300 de acțiuni... Astfel, circa 50 de persoane, care pot să dețină în total nu mai mult de 8 milioane de franci, dispun an de an de peste 2½ miliarde de franci sub formă de depozite și de peste 1½ miliarde de franci reprezentând noile depuneri anual, fără să dea socoteală cuiva“ (252).

La contractarea unui împrumut, statul care obține împrumutul nu primește niciodată mai mult de 90% (p. 253) — restul îl iau băncile. Împrumutul chino-rus din 1895 în sumă de 400 de milioane de franci cu 4%. „Cursul de subscripție 450. Primul curs 495. Cursul cel mai ridicat 520. Diferența în timp de 1 lună a fost de 45 de franci, adică 10%... Numai «Banque de Paris et des Pays Bas» a încasat din această afacere 20 de milioane de franci“ (253) etc.

I. 1907—atacuri vehemente ale socialiștilor în Cameră împotriva subscripțiilor la *împrumuturile ruse...*)) N.B.

P. KUZNEȚOV. „LUPTA DINTRE CIVILIZAȚII
ȘI DINTRE LIMBI ÎN ASIA CENTRALĂ“

P. Kuznețov. „Lupta dintre civilizații și dintre limbi în Asia centrală“. Paris, 1912. (Disertație — Paris.) (353 p.)

Cartea este consacrată numai Turkestanului — istoriei și colonizării lui (printre altele, și răscoala din 1898 de la Andijan; autorul avertizează că asemenea răscoale ar putea izbucni și în viitor)... ((p. 295 etc.))

Dezvoltarea culturii, extinderea cultivării bumbacului, a rețelei de căi ferate etc. etc. Multe indicații bibliografice... Se pare că punctul de vedere este cel oficial.

BIBLIOGRAFIE DUPĂ „CONRADS JAHRBÜCHER“.
LUCRĂRI NOU APĂRUTE

Lucrări nou apărute:

Leopold Lacour. „Franța contemporană. Probleme politice și sociale“. Paris, 1909.

- De Leener.* „*S i n d i c a t u l* industriașilor. *Belgia*“. Paris, 1909 (2 volume).
- J. Sh. Nicholson.* „Proiect de imperiu. (Economia imperialismului)“. Londra, 1909 (310 p.).
- Henri Andrillon.* „Expansiunea Germaniei“. Angoulême, 1909. „Dezvoltarea Germaniei ca putere mondială“ (supliment la „Annals of the American Academy“, ianuarie 1910.)
!! Nil. Zero. Un discurs de ambasador!!!
- Marcel Dubois.* „Franța și coloniile ei“. Paris, 1910.
- Jean Cruppi.* „Pentru expansiunea economică a Franței“. Paris, 1910.
- Jean G. Raffard.* „Procesul de concentrare a băncilor în Anglia“. Paris, 1910.
- L. Gautier.* „Stat-financiar“. Paris, 1910.
- N.B. || *Edouard Driault.* „Lumea contemporană. Studiu politic și economic“. Paris, 1909 (372 p.).
[Într-o recenzie din „Jahrbücher“, vol. 41, p. 269, se vorbește în termeni elogioși despre această „crestomație a lumii“, în special despre însemnătatea „proceselor economice pentru politica actuală“.]
- Fr. E. Junge.* „Politica economică a Americii“. Berlin, 1910.
- Godfernaux.* „Căile ferate franceze din colonii“. Paris, 1911 (439 p.).
- Aug. Terrier și Ch. Mourey.* „Expansiunea franceză“. Paris, 1910.
- ? | *Charles Du-Hemme.* „Imperialismul financiar. Asociația generală pentru sprijinirea dezvoltării comerțului și a industriei în Franța. Cartea începe cu o scrisoare adresată ministrului de finanțe“. Paris, 1910 (95 p.).? (Paris, „Revue commerciale et financière“).
- J. Bourdeau.* „Între două sclavii“ (...Socialismul... (!!!!) *i m p e r i a l i s m u l*...). Paris, 1910.
- Geoffrey Drage.* „Organizarea comerțului în imperiu“. Londra, 1911 (374 p.).
- R. G. Lévy.* „Băncile de emisiune“. Paris, 1911 (628 p.).
- Marcel Gras.* „Despre mașinism și urmările sale“... Paris, 1911.
? (Disertație.)
- } *Edmond Théry.* „Europa economică“. Ediția a 2-a. Paris, 1911 (332 p.).
- } *De același autor.* „Avuția națională a Franței“. Paris, 1911.

- Lucien Hubert*. „Efortul Germaniei“. Paris, 1911.
- Ed. *Pfeiffer*. „Societatea fabiană și mișcarea socialistă în Anglia“. Paris, 1911. (Disertație.)
- Arthur Boucher* (colonel). „Franța învingătoare în războiul viitor“. Paris, 1911 (93 p.).
- „Jahrbücher“. Vol. 42 (1911). N.B. articolul lui Goldschmidt || despre legislația agrară și structura agrară în *Noua Zeelandă*. || N.B.
- Schneider*. „Jahrbuch der deutschen Kolonien“. Anul IV. 1911.
- Mammoth*. „Constituționalism industrial“, Jena, 1911 (recenzie în volumul 43. 1912).
- Schachner*. „Problema socială în Australia și Noua Zeelandă“, Jena, 1911 (o redare amănunțită în volumul 43, 1912).
- Overzier*. „Trustul de navigație anglo-american“. Berlin, 1912 (4 mărci).
- Goldschmidt*. „Despre concentrarea în industria cărbunelui din Germania“. 1912 („Studii economice ale școlilor superioare din *Baden*“).
- Ibidem: *Briejs*. „Cartelul spiritului“. 1912.
- Hillringhaus*. „Sindicatul siderurgice germane și dezvoltarea lor spre un sindicat unic“. Leipzig, 1912. (3 mărci)
- Enrico Leone*. „Expansionismul și coloniile“. Roma, 1911. (235 p.) 2 lire.
- „Jahrbücher“, vol. 44 (= 1912,2):
- P. Passama*. „Noi forme de concentrare industrială“. Paris, 1910 (341 p.). 8.50 franci.
- Bosenick*. „Noua organizare mixtă a băncilor germane“. (Analiză.) München, 1912 (366 p.).
- Argentarius*. „Scrisorile unui director de bancă“. Berlin (Bankverlag), 1912 (1 marcă) (??).
- P. Hausmeister*. „Marea întreprindere și monopolul în sistemul bancar german“. (Studiu de popularizare.) Stuttgart, 1912.
- Hennebicque Léon*. „Imperialismul occidental. Geneza imperialismului englez“. Bruxelles, 1913 (295 p., 6 franci) [vol. 45].
- René Pinon*. „Franța și Germania. 1870—1913“. Paris, 1913.

Emile *Becqué*. „Internaționalizarea capitalurilor“. Montpellier, 1912 (432 p.). 6 franci.

B. Ischchanian. „Elementele străine în economia națională a Rusiei“. Berlin, 1913 (300 p.). 7 mărci. Recenzie în vol. 47: mult despre importul de capital.

||| Autorul evaluează datoriile Rusiei față de Europa occidentală la 6 miliarde de ruble.

Paul Eckhardt. „Studiu despre știința economiei mondiale“. Bielefeld, 1913 (140 p.) (2.₃₀ mărci).

François *Mauray*. „Valorile franceze în ultimii 10 ani“. Paris, 1912. (Statistică pe o perioadă de 10 ani pentru capitaliști. O sumedenie de date în legătură cu % ș.a. % de garanție etc.)

LOUIS BRUNEAU. „GERMANIA ÎN FRANȚA“

Louis *Bruneau*. „Germania în Franța“. Ediția a 2-a. Paris, 1914 (din articolele apărute în „La Grande Revue“).

citează pe:

L. *Nicot*. „Germania la Paris“ (1887).

G. *Montbard*. „Dușmanul“ (1899). Termină: „Germania trebuie să fie distrusă dacă Galia vrea să trăiască“.

M. *Schwob*. „Pericolul german“. 1896.

„ „În preajma bătăliei“. 1904.

Em. *Jennissen*. „Spectrul Germaniei“. 1906.

André *Barre*. „Pericolul german“. 1908.

Jean *d'Epée*. „Marea Germanie“. 1910.

Henri *Gaston*. „Germania la strâmtoare“. 19..? *

Germania duce lipsă de fier (peste 40 de ani nu va avea de loc (p. 3)) — crește importul:

8 mil. tone	în 1908
11 — — —	1911 (p. 2)

în timp ce în Franța au fost descoperite zăcăminte de fier în departamentul Meurthe-et-Moselle — în Lorena franceză — — — producția de fier... 2.₆ milioane de tone în 1890

4. ₄	„	„	„	„	1900
14. ₈	„	„	„	„	1911

* Cartea a apărut în 1912. — *Nota red.*

Nancy	0.2 miliarde de tone de minereu
Briey	2.0
Longwy	0.3
Crusnes	0.5

3.0 miliarde de tone de minereu (p. 5)

au fost descoperite zăcăminte în Normandia: 100—700 milioane de tone de minereu.

Exportul de minereu de fier din Franța în Germania:

1.7 milioane de tone în 1909
2.8 „ „ „ „ 1912 (p. 21)

de cărbune din Germania în Franța:

1909 — 3 milioane de tone
1912—5.7 „ „ „

Un comerciant olandez (Poorter) achiziționează în Normandia terenuri bogate în minereu de fier (pînă acum 3 496 ha), extrage minereul și-l duce în Germania (p. 24—25). (Urmează amănunte.)

Stinnes și Krupp acaparează extracția minereului de fier (30—31) — în parte prin Poorter.

Exemple cu privire la „participații“ și la componența consiliilor de administrație (35)...

...(în majoritate francezi + germani)...

Thyssen, dezvoltarea întreprinderilor sale etc.

Exemple, componența consiliilor de administrație, participații financiare etc. etc.

Strămutarea de firme în Franța etc.

Nu conține generalizări.

(De citit acest lucru în „La Grande Revue“.)

BIBLIOGRAFIE DIN „CONRADS JAHRBÜCHER“

Bibliografie din (Conrads) „Jahrbücher“:

Paul Pilant. „Pericolul german“. Paris, 1913.

R. G. Usher. „Pangermanismul“. Londra (7/6). (1913?)

„The Annals of the American Academy of Political and Social Science“. Volumul 42 (1912):

„Concurența și combinarea industrială“ (trusturile (30 de referate)).

Vol.
45

- || Hans Henger. „Plasamentele de capital francez“... 1913. Stuttgart („Studii economice din München“. Nr. 125).
- Léon Wenger. „Petrolul“. (Disertație.) Paris, 1913 (volumul 47, 1914).
- G. Michon. „Marile societăți de navigație engleze“. 1913. (Disertație.)
- Schiemann. „Germania și marca politică din 1913“ (Volumul 13). 1914.
- O. W. Knauth. „Politica Statelor Unite față de monopourile din industrie“. New York, 1913 (233 p.). („Lucrările Universității din Columbia“.)
- ?? N.B. ||
- ?? E. Friedegg. „Milioane și milionari“. Berlin, 1914. (383 p.)
- P. Baudin. „Banii Franței“. Paris, 1914.
- Volumul 46 (1913, I). Articole cu privire la teoria rentei a lui Marx (Albrecht).
- E. Rothschild. „Cartelurile“ etc. 1913.
- Am parcurs volumele 45—47.
- Volumul 48 (1914, 2): Julius Hirsch. „Întreprinderile filiale“ etc. Bonn, 1913. („Studii din Köln“, partea I.)
- Recenzie elogioasă („Conrads Jahrbücher“, volumul 48).
- N.B. [În acest volum — p. 649 — statistica creșterii vitelor în secolul al XIX-lea (foarte completă); cuprinde mai multe țări europene.]
- Walter Strauss. „Centralele electrice interregionale germane și înseamnăta lor economică“. Berlin, 1913 (în special despre agricultură și pentru agricultură).
-
- „Conrads Jahrbücher für Nationalökonomie“. 1915, I (seria a 3-a, volumul 49): „Fluctuațiile imigrației în Statele Unite“. (Rezultatele statisticii pe 1870—1910.)

LYSIS. „ÎMPOTRIVA OLIGARHIEI FINANCIARE DIN FRANȚA“ *

Lysis. „Împotriva oligarhiei financiare din Franța“. Ediția a 5-a. Paris, 1908 (260 p.). Capitolele sînt date: 1.XI.1906; 15.XII.1906; 1.II.1907; 1.V.1907; 15.XI.1907.

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 356—359; vol. 32, p. 89; vol. 30, p. 265. — Nota red.

În prefață, Jean Finot spune că ziarele engleze au confirmat faptul relatat de Lysis (mai întâi în „*La Revue*“): o persoană a încasat 12 milioane de franci (p. VII) din împrumutul acordat Rusiei în 1906, în afară de cele „o sută de milioane“ (ibidem) încasate sub formă de *commission* !!

S-a ținut o ședință a Camerei (2 zile) (cînd?), consa-||| Data??
crată acestui caz.

„monopolul absolut“ (p. 11) (și nu relativ) al celor 4 bănci care efectuează toate emisiunile.

„trustul marilor bănci“ (p. 12)	{	„Crédit Lyonnais“ „Société Générale“ „Comptoir d'escompte“ + „Banque de Paris et des Pays bas“ „Crédit industriel et commercial“
--	---	--

țara care obține împrumutul încasează 90% din sumă (10% revine băncilor, sindicatelor care „plasează“ obligațiunile, „garantează“ etc.) — p. 26.

Împrumutul

chino-rus 400 mil. de franci. Profit *circa* 80/0

rus (1904) 800 „ „ „ „ „ 10%

marocan

(1904) 62.5 „ „ „ „ „ 18 3/4%.

„Francezii sînt cămătarii Europei“ (29)...

„Presa financiară primește aproape întotdeauna subvenții“ (35).

Afacerea „Raffineries d’Egypte“: publicul a pierdut 90—100 de milioane de franci (39). „Société Générale“ a emis 64 000 de obligațiuni ale acestei societăți; de asemenea și acțiunile ei; cursul de emisiune era de circa 150% (!)... Această societate plătea „*dividende fictive*“ (39)...

„Unul dintre directorii lui «*Société Générale*» era membru ||| !!!
în consiliul de administrație al «*Raffineries d’Egypte*» (39). ||| !!!

50 de persoane, care dețin 8 milioane de franci, dispun de cele 2 miliarde aflate în 4 bănci (40)...

Ce-i de făcut? „Revenirea la concurență“ (42)...

„Republica Franceză este o monarhie financiară“ (48)...

Împrumutul rus din 1906: d-l X, „mijlocitorul băncilor“, a încasat 12 milioane (49).

Din dările de seamă și din bilanțuri nu se poate înțelege nimic...

„1 $\frac{3}{4}$ de miliarde comprimate în 3 rînduri“ (57)...

Care este sursa veniturilor băncilor? *emisiunile*. Iar acest lucru se ascunde.

„Un exemplu: fără prospecte, fără anunțuri în presă, *pe ascuns*, prin munca anonimă și secretă a «casierilor» și «plasatorilor» săi, «Crédit Lyonnais» a plasat obligațiuni ale Băncii funciare nobiliare din Rusia în sumă de 874 de milioane de franci (la valoare nominală). Cursul mediu al emisiunii: 96.₈₀. Cursul actual: 66. *Pierderile publicului: 269 de milioane!*“ (p. 75—76)...

„export înspăimîntător de capitaluri franceze“ (p. 93 și urm.) Franța — „cămătarul lumii“ (119).

Scăderea cursului împrumuturilor rusești (față de cursul la emisiune) este atît de mare, încît din 14 miliarde de franci publicul a pierdut 3—4 miliarde: iată cît plătește publicul băncilor!!!

și nesfîrșite lamentări în legătură cu faptul că băncile *nu* sprijină industria franceză... Germania se dezvoltă, noi stăm pe loc (187 și peste tot)... „politică antinațională“ etc.

Capitolul V este intitulat:

„Domi-na-ția absolută a oligarhiei financiare; ea e stăpîna presei și a guvernului“...

mijloace prin care băncile își exercită presiunea asupra statului: scăderea rentei... (!!)

onorarii plătite în secret:

1 milion ministrului	} !
$\frac{1}{4}$ de milion ambasadorului (p. 212)	

presa este cumpărată...

(s-a documentat numai din articole de ziar, foiletoane, alt-ceva nimic)

Concluziile autorului: reglementarea băncilor
separarea băncilor de depuneri de
cele de emisiuni (d'affaires)
control...

((un filistin ordinar))

INSEMNĂRI DESPRE CĂRȚILE LUI MACROSTY,
BAUMGARTEN ȘI MESZLENY ȘI BERGLUND

Henry W. *Macrosty*. „Trusturile în industria britanică“.
Berlin, 1910.

O sumedenie de fapte mai mari și mai mici. O lucrare necesară pentru informare etc.

Baumgarten și *Meszleny*. „Carteluri și trusturi“. Berlin, 1906 (și o cronică economică și juridică. Pe cât se pare, nil novi).

Abraham *Berglund*. „Trustul oțelului din Statele Unite“. 1907. (Disertație.)
(O simplă relatare și indicații bibliografice. O lucrare școlărească; necesară pentru informare.)

HUBERT. „EFORTUL GERMANIEI“

Lucien Hubert. „Efortul Germaniei“. Paris, 1911.

(comparație între dezvoltarea (economică) a Franței și cea a Germaniei).

Venitul net al căilor ferate (la 1 kilometru)

	<u>1883</u>	<u>1906</u>
Franța	19 165 franci	19 560
Germania	15 476	21 684
Anglia	26 755	26 542

Flota comercială (mii tone):

	<u>1890/1</u>	<u>1906/7</u>	<u>+%</u>
Anglia	5 107	9 782	+ 91
Germania	656	2 110	+222
St. Unite	376	1 194	+217
Franța	485	721	+ 49
Norvegia	176	717	+308
Japonia	76	611	+704
Italia	186	493	+165

Predomină cifrele: cifre și iar cifre; de cele mai multe ori ele sînt date separat pentru fiecare din *cele două* țări, fără să fie puse față în față, fără comparații precise, ca cele anterioare.
(Valoarea științifică = 0)

BÉRARD. „ANGLIA ȘI IMPERIALISMUL“

Victor Berard. „*Anglia și imperialismul*“. Paris, 1900. (381 p.)

După o examinare sumară, îți dai seama că această carte nu este altceva decît un fel de culegere de articole de ziar: publicistică vie, foarte vie, dar extrem de superficială. O simplă relatare, pălăvrăgeală, și atît. „Joseph Chamberlain“ — primul capitol. Citate din discursurile lui, cariera lui, gloria lui etc. etc. „Imperialismul“ — al doilea capitol (sau secțiune: nu există nici denumirea „capitol“, nici o numerotare a lor), nu este nici el decît o istorioară „de ziar“: „Piețe, piețe“, o sumedenie de exemple și cifre (despre declinul comerțului englez etc.) din „cărțile albastre“, dar totul fragmentar, în stil de foileton, iar în comparație cu Hobson și Schulze-Gaevernitz nu este altceva decît un caiet de licean... Același lucru despre concurența din partea Germaniei etc. etc. Nil. Nil.

Poate doar cîteva exemple, care ar putea, eventual, fi de folos:

Din argumentele împotriva imperialismului:

„Aceleași date statistice demonstrează și faptul că ocuparea unui teritoriu oarecare de către trupele maiestății sale este adesea numai în avantajul străinilor și numai într-o foarte mică măsură în avantajul supușilor britanici: în Egipt, după 1881, a crescut efectiv numai comerțul german și cel belgian: importul de produse engleze în Egipt se ridică în 1870 la 8 726 mii de lire sterline; în 1880 la 3 060; în 1892 la 3 192; în 1897 la 4 435, în timp ce importul din Germania a crescut de la 21 000 de lire (egiptene = = 25 franci 60) în 1886 la 281 000 în 1896, iar importul din Belgia a crescut în aceeași perioadă de la 86 000 la 458 000 de lire“ (p. 249).

„După ce Franța a inventat fabricarea zahărului din sfeclă, ea a devenit principala putere din lume în domeniul industriei zahărului: în 1870 ea mai deținea monopolul. Atunci s-a pus pe lucru Germania. Făcînd studii comparative asupra culturilor de sfeclă de zahăr din Franța, Germania a constatat că în apropierea minelor de cărbuni există, ca și în Franța de nord, un sol și o climă adecvate. Solul ei este însă mai puțin fertil, iar clima este mult mai aspră. Prin urmare, lupta împotriva francezilor va fi

foarte inegală. Cu toate acestea, începînd din 1882, fabricanții de zahăr din Franța au început să țipe: zahărul german pătrunde pînă și pe piața franceză..., sfecla din Germania conține 12% zahăr; cultivatorii francezi declară că nu pot asigura mai mult de 7% — germanii au schimbat metodele agrotehnice, folosesc îngrășăminte, semințe selecționate etc. etc.

„N-au trecut nici 12 ani de concurență germană, și Franța, care a descoperit fabricarea zahărului din sfeclă, a pierdut veniturile pe care i le aducea descoperirea sa. Legea cu privire la zahăr adoptată în 1884 i-a fost dictată Franței de experiența științifică a Germaniei, care de atunci este regina zahărului, iar pe lîngă aceasta și regina alcoolului“ (p. 311—312).

La sfîrșit, cartea este datată: noiembrie 1898 — aprilie 1900.

LAIR. „IMPERIALISMUL GERMAN“

Maurice Lair. „Imperialismul german“. Paris, 1902. (341 p.)

Începe cu o descriere succintă, conținînd lucruri indeobște cunoscute, a imperialismului englez, — apoi a celui american — rus — japonez — german („Imperialismul și imperialiștii“. Introducere).

Cap. I. „Originea imperialismului german“. (1870.— Dezvoltarea și creșterea. Date și cifre indeobște cunoscute. Același caracter „gazetăresc“ ca la V. Bérard.)

Cap. II. „Sufletul Germaniei imperialiste“... și „domnul doctor“ — și Mommsen și Treitschke... vorbărie de salon! — și un mic citat din Marx (după Bourdeau)... O lucrare lamentabilă.

Cap. III. „Politica imperialistă“.

...„Secolul al XX-lea inaugurează domnia baronilor marilor bănci“ (165) — și un citat din Toussenel: „Evreii sînt regii epocii“ (!!).

Cap. IV. „Ieri“. Cifre și iar cifre cu privire la dezvoltarea economică a Germaniei. Calea ferată Berlin—Bagdad etc.

Zero

ha-ha!!

Cap. V. „Astăzi“. — Despre criza din 1900 — vorbărie...

Cap. VI. „Mîine“.

...Rezoluția Congresului socialist internațional de la Paris din IX.1900 — „împotriva imperialismului“ (p. 324) și a războaielor...

De toate cite puțin!...

Citează:

„Forum“, iunie 1899: „Lupta pentru un imperiu comercial“.

„The North American Review“, septembrie 1898: „Baza economică a imperialismului“.

Paul *Arnold*. „Relațiile comerciale ale Germaniei cu Anglia și coloniile engleze“. 1899.

Julius Wolf. „Imperiul german și piața mondială“.

BRIEFS. „CARTELUL SPIRTULUI“

Götz Briefs. „Cartelul spirtului“. Karlsruhe, 1912. („Studiile școlilor superioare din Baden“. Seria nouă, nr. 7.) Pe cît se pare — judecînd după o examinare sumară — e o lucrare de specialitate, neinteresantă.

Monopolul

p. 240—241: „Astfel, uniunea fabricilor de spirt s-a transformat de fapt într-un monopol“ (au rămas 3 „outsideri“: extrem de slabi), „al cărui centru de greutate îl constituie fabricile de spirt din cartofi de la sate, care sînt aproape complet sindicalizate; organizarea exterioară a puterii cartelului“ s-a încheiat.

GOLDSCHMIDT. „DESPRE CONCENTRAREA ÎN INDUSTRIA CĂRBUNELUI DIN GERMANIA“

Curt Goldschmidt. „Despre concentrarea în industria cărbunelui din Germania“. Karlsruhe, 1912 (p. 122)... (Ibidem *. Seria nouă. Nr. 5)

[puține lucruri de valoare, nu se face o totalizare precisă a datelor]

* „Studiile școlilor superioare din Baden“. — *Nota red.*

		Cărbune milioane tone	Oțel milioane tone
1	1 Krupp	2.4	0.98
2	Familia Haniel	8.7	0.59
3	” { Stinnes	2.5	
	” {	5.5	0.79
4	” { Thyssen	1.5	
	” {	3.6	0.97
	” {		0.27
6	Gelsenkirchen	8.2	0.51
7	Harpen	6.7	—
8	Hibernia	5.1	—
9	Phönix	5.4	1.13
		<u>49.6</u>	<u>5.24</u>
5	{ Carl Funke	3.1	
	{	2.8	
	Σ (calculată de mine)	<u>55.5</u>	<u>5.24</u>

„9 concerne stăpînesc 66.9% din producția de cărbune din bazinul“ (((Renania-Westfalia))) „și 48% din producția Uniunii oțelărilor“ (p. 69).

Concernul Stinnes (p. 69—70) cuprinde următoarele întreprinderi:

(1)	mine de cărbuni	19
(2)	uzine siderurgice	7
(3)	mine de minereu de fier	foarte multe
	{ în Germania, Luxemburg, Franța }	
(4)	comerciale (cărbuni)	6
(5)	de navigație	
	în Germania	12
	„ Anglia	5
	„ Italia	3
	„ Franța	2
	„ Belgia	1
	„ Elveția	1
	„ Rusia	2
	e t c.	

RUSSIER. „ÎMPĂRȚIREA OCEANIEI“

Henri Russier. „Împărțirea Oceaniei“. Paris, 1905. (Disertație.)

O sinteză bine documentată a unui material bogat. Păcat că lipsește o centralizare statistică precisă (à la Supan). O bună compilație. Numeroase referiri la diferite lucrări, multe hărți, ilustrații.

Autorul împarte istoria „împărțirii politice“ în perioade.

1) descoperirea (secolele XVI—XVIII)

2) perioada *misiunilor* (1797—1840)

3) „primele conflicte“ (1840—1870)

N.B. | 4) „Rivalitatea internațională“, 1870—1904.

{ Printre altele, autorul citează un tabel centralizator (al împărțirii) din lucrarea lui *Sievers și Kükenthal*. „Australia, Oceania și țările polare“. Leipzig, 1902, p. 67—68. *Trebuie văzută.* }

Urmează date amănunțite *economice*, comerciale și geografice cu privire la diferite colonii.

La cauzele economice ale politicii colonialiste autorul adaugă (N.B.) cauzele sociale:

„La aceste cauze economice“ (enumerare mai sus, în-deobște cunoscute) „trebuie adăugate și cauze sociale. — Ca urmare a faptului că viața devine o problemă tot mai complicată, ca urmare a greutăților care apasă nu numai asupra maselor muncitorești, ci și asupra claselor mijlocii, în toate țările cu o civilizație mai veche se acumulează «multă nerăbdare, întăritare și ură, care amenință liniștea publică; energiilor scoase dintr-un anumit făgaș de clasă trebuie să li se găsească o întrebuintare, să li se dea de lucru în afara țării respective, spre a se evita o explozie înăuntrul ei“ * (Wahl. „Franța în colonii“. Paris, p. 92) — (p. 165—166).

o
perlă!!

N.B. ||| Referiri la „*imperialismul*“ englez (p. 171); — cel *american* (p. 175) — după războiul americano-spaniol din 1898; — cel *german* (p. 180).

N.B. ||| citează, printre altele, pe *Driault*. „Problemele politice și sociale de la sfârșitul secolului al XIX-lea“ etc. (Paris, 1900), capitolul XIV, „Marile puteri și împărțirea lumii“.

* Vezi *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1961, ed. a doua, p. 388—389. — *Nota red.*

VOGELSTEIN. „FORMELE CAPITALISTE DE ORGANIZARE
ÎN MAREA INDUSTRIE MODERNĂ“

Theodor Vogelstein. „Formele capitaliste de organizare în marea industrie modernă“. Vol. I: „Formele de organizare ale industriei siderurgice și textile din Anglia și America“. Leipzig, 1910. p. 54—56

Firmele engleze: „Vickers, Son and Maxim Limited“, Browns, Cummels au în prezent mine (de minereu de fier); mine de cărbuni; uzine siderurgice și oțelării, șantiere navale, — unele pulberării etc. etc.

Cartelul șinelor de cale ferată: ||| *Împărțirea lumii:*

„În perioada puternicei depresiuni din 1884, uzinele de șine din Anglia, Belgia și Germania s-au înțeles asupra repartizării exportului, proclamînd totodată țările proprii drept domenii intangibile. La început, Anglicii i s-au atribuit 66%, Belgiei 7% și Germaniei 27% din vânzările pentru export; ulterior, cifrele au fost întrucîtva modificate în favoarea țărilor de pe continent. India a fost în întregime repartizată Anglicii... Firmele engleze au repartizat între ele partea ce le revenea și au stabilit prețuri care să permită să ființeze și uzinelor ce lucrau în condiții dezavantajoase... Împotriva unei firme engleze care rămăsese în afara cartelului s-a dus o luptă pe socoteala sindicatului, cheltuindu-se cîte 2 șilingi din vânzarea totală. Cînd două firme engleze s-au retras însă din cartel, acesta s-a destrămat“... * (citează după ediția din 1886)... „Au trecut 20 de ani pînă s-a format o nouă uniune internațională. Oricîte eforturi s-au depus pentru formarea ei, în decursul aces-

1884

1886

* Vezi op. cit., p. 377.

tor decenii de puternică dezvoltare a industriei de pe continent și din America nu s-a putut ajunge la o înțelegere asupra delimitării și împărțirii cotelor...

1904

||| În 1904 s-a ajuns, în sfârșit, din nou la o înțelegere cu Germania, Belgia și Franța pe baza unor cote de 53.50%, 28.83% și 17.67% pentru primele trei țări (sic?? Anglia, Belgia, Germania?). „Franța participă cu 4.8 unități în primul an, cu 5.8 și 6.4 unități în al doilea și al treilea an la o cantitate totală sporită cu aceste procente, adică la 104.8, 105.8 și 106.4 unități.

În 1905 s-a ajuns la o înțelegere și cu Statele Unite, iar în anul următor... au fost incluse în uniune Austria și Uzinele «Altos Hornos» din Spania. În momentul de față, împărțirea lumii e terminată, așa încît marii consumatori, și în primul rînd căile ferate ale statului — de vreme ce lumea a fost împărțită fără ca interesele lor să fi fost luate în seamă —, pot trăi ca poetul, în cerul lui Jupiter“ * (p. 99—100).

„împărțirea
globului“

bun
exemplu!!

Cît privește „United States Steel Corporation“, rămîne deschisă problema dacă are dreptate Ch. Schwab că minele de fier din regiunea Lacului superior (achiziționate în cea mai mare parte de „Steel Corporation“) vor rămîne în curînd *singurele mine*, — sau dacă are dreptate Carnegie, care crede că în America se vor găsi încă multe zăcăminte de minereu.

Ponderea lui „Steel Corporation“ în producția *a m e r i c a n ă* (p. 275):

	1901	1908
Producția totală (extracția) de minereu	43.9%	46.3%
„ „ de fontă (Roheisen)	42.9	43.5
„ „ de oțel	66.3	56.1
„ „ de laminate	50.1	47.1**

* Vezi op. cit., p. 377—378

** Vezi op. cit., p. 327.

PLANUL CĂRȚII
„IMPERIALISMUL, STADIUL CEL MAI ÎNALT
AL CAPITALISMULUI“

„Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“

(Expunere populară)

Pentru cenzură: aproximativ: „Principalele particularități ale capitalismului contemporan (actual, în stadiul actual)“.

1. Stadiul *deosebit* al capitalismului din timpul nostru. Tema: studierea lui, analiza, concluziile.
2. Dezvoltarea marii producții. Concentrarea producției.

{ Recensămînturile din 1882—1895—1907 din Germania
 { „ „ 1900—1910 din Statele Unite
 Idem cu privire la Rusia („Dezvoltarea capitalismului?“)
Statistica lui Heymann... β 108 [176] *.

{ Sucursalele (băncilor) și creșterea numărului lor:
 α 15 [13].

{ Capitalurile societăților pe acțiuni din Germania:
 α 22 [18].

„Combinarea“: Hilferding δ 4 și 5 [309—312] (p. 285, 358).
 Concentrarea în industria cărbunelui din Germania:
 γ 26 [202—203]. *În special* α 7—8 [7—9].

| O nouă fază a concentrării: β 11 [59—60]. |

| Concentrarea tehnicii și a finanțelor. N.B.
 β 102—103 [169—172].

3. Cartelurile și trusturile.

(2) ** Cifre globale: Liefmann: α 40 [29—30]. Riesser
 ϑ 8 [335—338]. Tafel β 37 [88].

(1) Perioadele de dezvoltare: Liefmann. Vogelstein:
 α 33—34—35 [45—46—47].

(4) Tehnica: Tafel: β 38 [88—89].

(5) „Necesitatea organizării“: Kestner. α 23 [18—19]
 și urm., 27 [20—21], în special 28 [21—22].

Imobilitatea (migrația anevoioasă) a capitalului fix.
 Hilferding ϑ 4 [309—310] (p. 274).

* În paranteze pătrate sînt indicate paginile din volumul de față. — *Nota red.*

** Numerotarea în paranteze rotunde a fost făcută de V. I. Lenin, ulterior, cu creionul.
 — *Nota red.*

|| Negustorii = agenți: Hilferding, § 5 [310—312] ||
 || (p. 322). ||

Exemplu: Cimentul: β 99 [163—165].

(3) Ponderea lui „United States Steel Corporation“:
 γ 28—29 [205—206]. β 104 [172—173]. α 40 [29—30].
 δ [354].

3 bis. *Crizele? Neconcordanța dintre dezvoltarea agriculturii și cea a industriei.*

(6) Crizele și *monopolurile*: β 78 [134—135].
 (Jeidels). β 90 [148—149] (în special în fine). Hazard,
 risc, crahuri: τ 11. 12—13 [356—357].

4. *Monopolul.*

(2 bis) % producției acaparate: Vogelstein. Kestner: α 23—24
 [18—19].

5. *Cartelurile internaționale. „Împărțirea lumii“* de către ele.
 Cf. Hilferding § 5 [310—312] (p. 491).

6*. Totalul: Liefmann.

5. 5. Trustul pulberii: α 39 [29].

2. 4. Petrolul: β 13 [63—64]. β 64 [114—115]. β 87
 [145—146]. β 92 + 93 [150—152+152—154].

3. 3. Navigația: § Riesser 10 [339—340].

4. 2. Cartelul șinelor de cale ferată: δ Riesser 11
 [342—343]. Vogelstein: γ 28 [205]. — Berglund, pagina 169.

1. N.B.: Trustul electricității. „Die Neue Zeit“, 1912,
 § 7—8 [313—316] (cf. § Riesser 1 [318—320]) + β 64
 [114—115]. β 89 [147—148].

Comerțul cu metale: α 11—12 [10—12].
 „Zinkhüttenverband“: § Riesser 13 [341].

7. Concluzii și însemnătate.

6. *Băncile.*

0. Rolul lor în general. Cf. Hilferding: § 3 [308—309]
 (p. 105) și § 4 [309—310] (p. 108, p. 116).

6. „*Forma* producției și a repartitiei sociale“ (Marx).
 Hilferding § 4 [309—310] (p. 262). N.B.: β 41 [92—93]
 în fine.

Dezvoltarea băncilor engleze: β 95 [156—158]

1. Concentrarea lor: § Riesser 1. 5 [318—320. 325—326].
 γ 5 [182—183] Franța; β 99—100 [163—167]; β 7 [55—56]
 (300 de milioane: 300 de persoane); β 13 [63—64].

* Cele două coloane de cifre au fost adăugate de V. I. Lenin, ulterior, cu creionul. — *Nota red.*

Стр. 43: *Convolvulus obovatus* ... *Convolvulus* ...
"Мушкетеры, как бегун *Convolvulus*"

- 1. 1. Rhododend.
- 2-5. Жон. амбу
- 3. 78. (Копия)
- 4. 16-17: 50. нд.
- 19-22: ...
- 23-24: ...
- 25. 22.

1. *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

2. *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

3. *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

4. *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

5. *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

6. *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

7. *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

8. *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

9. *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

10. *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

11. *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

12. *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

13. *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

14. *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

15. *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

... *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

... *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

... *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

... *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

... *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

... *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

... *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

... *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

... *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

... *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

... *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

... *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

... *Convolvulus* ... *Convolvulus* ...

Handwritten notes on the left margin, including numbers 1-15 and various symbols.

43

Мног. уфаллам 11-12

Zurückhaltenband 9R13

Банка в По. (Копия) 1349

Банка в Супга: 241 + 10
(1342) (1346) 9R. 3

Банка в Чофф... 9R. 3. 13.66
13.43. 13.100

Банка в Чофф... 13.66
13.43. 13.100

Банка в Чофф... 13.3.
" " " " " " 13.15.

Менд. Сиб. Краевед. Музея. 1909. 8. 4(1908)

8 кн. отбор: 3.65. # (+9.87) 2.30. ad \$11 (борон)

7. Банки

7. Chismia c. ugryzun. Топог. М. В. (83). 1380 (Лица).

8. Хант. ради. ч. ч. Топог. 2. 4 (19162). - 9. 8. 7 - 1370 (Лица). 13. 81. + 16. 9. 6 / 2. 56

(13. 41) угрны - мусоро (дача) с угрн. ворон

9. "Гвардия" в проф. охот. 1389 (48)

10. "Генерал. эксп." "Кедраль" (381/2. 83. 84-7. 1388 (Кедраль). 13. 90. - 13. 92 (25)

11. "Горы и т." 1. "Гвардия" (4. 1. 13. 95)

4. "Генерал" во: "Тр. Топог." 1909 2 9 (336). (3. 53). 13. 96 (Топог.) "Лысы" 19. 90 + 13. 65

2. "Хорошие дни" 13. 95
3. "Полк" - 13. 9. 13. 105-6 13. 96. 13. 94

"Лысы" 19. 90 + 13. 65
13. 96. 13. 94
13. 94
13. 94

Угров. яныс: лысы 19-20
d. 2. (13. 67) 13. 19

Англ. Топог.: Рипп (SR) - 11. 1 (13. 47)
ad \$ Купон угра

Угров.:
"Анис"
Топог. 2
5. 1. 13. 38-41

Космеев
Мухомор
7. "Воскресенье" и угр. яныс: 13. 12. (Угров. яныс) 13. 15-6.

Купон: 13. 14
Топог.: 13. 38

12. "Гвардия" школы и угр. яныс (угр. яныс): 13. 12. 13. 95-96. 13. 99

Склад. Топог.: 13. 9. 13. 23
13. 17 + 68
13. 68 (Топог. яныс) (2. 1. 13. 90)

9. Угров. к-на (13. 1)

Полк {Топог. - к. 9. 13. 67 (Топог.) p. 62 (Топог.)}

Угров. к-на, Топог. и др. 13. 17.

Купон: 13. 9. 13. 3-5. 3. 30. 13. 68. 69. + 1. Р. 14

(13. 31) к-на. к-16 Топог.: 13. 42. (13. 58)

Угров. к-на: 13. 3-5. 3. 30. 13. 68. 69. + 1. Р. 14
Купон: 13. 63
Купон: 13. 66.

(13. 13) к-на. к-16 Топог.: 13. 29. - 13. 30.
Купон: 13. 94.

Гвардия

Угров. к-на с угр. яныс. Угров. к-на и угр. яныс: 13. 30. 13. 100-101 (Угров. яныс) (13. 14-15)

Угров. к-на (13. 14-15)

Угров. к-на: 13. 27. 13. 28. 13. 29.

Угров. яныс: 13. 21.

10. Колонии.

Угров. к-на и угр. яныс

Угров. к-на, Топог. и др. 13. 17.
Купон: 13. 63
Купон: 13. 66.

Купон: 13. 63
Купон: 13. 66.

Купон: 13. 63
Купон: 13. 66.

Купон: 13. 18

Купон: 13. 24-5. (Купон) 13. 26.

11. Под колонии

Купон: 13. 47. 13. 1860
13. 1880
13. 1900

12. Путь на юг: 1878-1914 (Колонии)

(13. 1) Колонии...
Купон: 13. 80-82-83.
Купон: 13. 80-82-83.
Купон: 13. 80-82-83.
Купон: 13. 80-82-83.

Paginile 30 și 31 din
caietul „γ” („gamma”)

- (β 78 — 79 [134—136] — Jeidels). α 45 și 48 + 1 [33—34 și 38—40 + 40].
4. Scrisori: ϑ Riesser 2 bis [324].
5. Conturi: γ 5 [182—183].
2. Filiale: ϑ Riesser 13 [328]. (β 50 [100—101] — Rusia). β 66 [116—118] (Franța). β 67 [119—121] (Anglia). *Băncile în Rusia (1905 și ulterior)*: β 42 și 43 [93 și 94].
- Băncile și bursa: Hilferding. δ Riesser 3 [321—322] + + β 10 [58—59]. (N.B. α 42 [27—28]) ((α 42 [27—28])). α 46 [34—36]. 3. Băncile și funcționarii: ϑ Riesser 3 [321—322]. β 66 [116—118]. β 100 [166—167]. α 43 [30—32].
5. bis. Băncile și poșta: β 3 [51—52].
 „ casele de economii: β 15 [66—67].
7. *Băncile*.
7. Contopirea cu industria. Hilferding: Marx, II, 79 (ϑ 3 [308—309]). β 80—81 [136—139] (Jeidels).
8. Membrii consiliilor de supraveghere etc. Hilferding: ϑ 4 [309—310] (p. 159—162). — ϑ Riesser 7 [332—334]. — β 79 [135—136] (Jeidels). β 81 [137—139]. (α 41 [26—27] exemplu — scrisoarea adresată de o bancă unei societăți industriale).
9. „Caracterul universal“ (Jeidels): β 81/82. 83. 84—87 [137—140. 140—141. 141—146]. β 88 [146—147]. (Rolul tehnicii.) β 90 [148—149]. — β 99 [163—165] N.B. Tendința băncilor spre monopol. Hilferding: ϑ 4 [309—310] (p. 278). α 48 [38—40].
8. „Capitalul financiar“
1. „Participațiile“ β 96—97 [158—161] (β 53 [102—103]). β 46 și 47 [96—97] (Germania. „*Deutsche Bank*“) β 56 [105—106]. β 94 [154—156]. ι 11 [356].
- || N.B. un exemplu de repartizare a acțiunilor: β 65 ||
 || [115—116] ||
- ad § III. „Participațiile“ la băncile ruse: β 49 (și 48) [98—100 (și 97—98)].
2. „Înpletirea“.
3. „Societățile-fiice“. β 9 [57—58]. β 105—106 [173—176]. ι 7. ϑ [353—354. 355].
- Înșelăciuni.

Concesiunile.

Corupție.

7. „Verkehrstrust“ și terenurile comunale: β 12 [60—63] + β 94 [154—156].

(Specula cu terenuri): β 15—16 [66—68].

8. Directorii de bancă și funcționarii de stat (guvernul): Rusia β 50—51 și 53. 55 [100—101 și 102—103. 104]. β 95—96 [156—160]. β 99 [63—165].

4. **Gründerismul**: „Primă de fondator“: Hilferding: § 5 [310—312] (p. 336). Lysis: γ 19. 20 [196—197]. + + β 65 [115—116]. Exemplul german: β 8 [56—57]. Împrumuturile străine: Lysis γ 19—20 [196—198]. α 2 [40—41]. (germane) β 14 [65—66].

9. Statistica emisiunilor (1910—12): § 9 [316—317]. ι 23 [362—363]. (*I dem* din 1871): β 17 și 68 [68—70 și 121—123]. β 68 [121—123] (Neymarck și Zollinger) α 47 [36—38] (ad § 18).

6. Profitul de pe urma emisiunilor: α 38 [26]. ι 3. 5 [350—351. 352—353]. β 14 [65—66].

5. N.B.: „Asanarea“. Hilferding. § [310] (p. 172). Stiglich: α 38 și 41 [26—27]. Liefmann: ι 3 [350—351]. Istoria finanțelor Franței: λ 2—3 [415—416].

9. *Exportul de capital* (§ IV)

Introducere? Creșterea capitalului și contradicțiile lui.

Creșterea $\left\{ \begin{array}{l} \text{Hobson} - \kappa 9 [385—386] \\ \text{Lescure: } \gamma 5 [182—183]. \beta 67 [119—121] \\ \text{(Mehrens). } \beta 69 [123—125] \text{ (Neymarck).} \end{array} \right.$

Proporțiile: Neymarck (β 68 și 69 [121—123 și 123—125]) + § *Riesser* 14 [346—347].

Harms: ζ 3—5 [266—271] ζ 30 [298]
Arndt: ϵ 1 [250].

Diouritch: β 63 [112—114].

Kaufmann: β 66 [116—118]

Schulze-Gaevernitz: α 2 [40—41].

Importanța.

Legătura cu exportul de mărfuri. Exportul de capital și plasamentul de capital: β 30 [83—85]. (*Hilferding* § .)

β 100—101 [166—169] (împrumuturile și exportul).
 N.B. Vezi 20*. (Comenzi etc.): β 14—15 [65—66].
 Livrări β 27 [80—81] β 28 [81—82] β 29 [82—83].
 Băncile în colonii: β 65 [115—116]. α 30 [22—24].
 (+ ⚡ Riesser 7 [332—334]).

Împrumuturile străine (? § III?) (α 2 [40—41]) N.B. Capitalul străin în China, Japonia ș.a. β 17 [68—70]. Capitalul german în Rusia: γ 42 [225—226] (cf. β 58 [107—108]). α 31 [43—44]. η 13 [305]. Capitalul străin în Argentina ș.a. β 29 [82—83] și β 30 [83—85].

Canada: β 94 [154—156].

„Dumping“: unde? în § VII? vezi 16**

10. *Coloniile.*

Importanța lor în general: agricultura: β 18 [70—71].

Împrumuturile coloniale: 21 [362].

Băncile coloniale: ⚡ Riesser 7 [332—334].

Însemnătatea socială a coloniilor. Wahl: γ 27 [203—204].

Materiile prime: β 18 [70—71].

Desfacerea: exportul în colonii: β 20 [73—74].

Înăbușirea industriei și dezvoltarea agriculturii etc.

β 24—25 [77—79]. (India ș.a.) β 26 [79—80].

America în Filipine: β 26 [79—80].

Anglia: Suezul: α 4 4 [32—33].

(1) Monopolurile — (sursele de materii prime).

(2) Exportul de capital (concesiunile).

Capitalul financiar = dominație.

11. *Creșterea coloniilor.*

Morris: γ 47 [228] și urm.

1860

1880 } × 2—3 [383—384].

1900

12. „*Împărțirea lumii*“: 1876 și 1914 (coloniile).
 ζ 5—7 [270—275]. Protectoratul de fapt al Angliei asupra
 Portugaliei, Norvegiei, Spaniei (N.B.): β 21—22—23
 [74—75—77]. Siamul (ibidem). Argentina — *Sartorius*,
 p. 46 (Argentina):

* Vezi volumul de față, p. 214. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 213. — *Nota red.*

ξ 28 [545—546]. λ 25 [430—431] (idem).

N.B.: (αα Coloniile...)

(ββ Semicoloniile...)

(γγ Țările dependente din punct de vedere financiar...) — cf. α 31 [43—44].

- 3 13. *Dezvoltarea inegală și „reîmpărțirea“ lumii.*
 Anglia versus Germania. Crammond: ι 35—36 [375—377].
 În general (noile descoperiri) ι 12—13 [356—357].
 Brevetele: λ 28 [432—433].
 Franța versus Germania. Théry: γ 3 [180—181].
 Hubert: γ 22 [199]. Bérard: γ 24 [200—201].
 Statele Unite. Anglia și Germania. „Vorwärts“ 1916. μ 1 [439—441].
Londona — piață mondială și putere financiară. β 4—5 [52—54]. („³/₄ din comerț“ etc.) (cf. α 46 [34—36]).
 (Nu la § 7 sau 8??)
 β 96 [158—160] (fierul (producția mondială): 1850—1910).
 β 98 [161—163] (depozitele).
 Forțe hidraulice: β 62 [111—112].
 Cabluri: β 64 [114—115]. ζ 3 [266—269].
 [[Fier, oțel, oțel electric: β 99 [163—165]]].
 [α 31—32 [43—45] setea de acțiune a imperialismului german!]

Hobson: 103; 205; 144; 335; 386 [392; 396; 394—395; 407; 412—413].

- 2 14. *Tabloul corelațiilor în economia mondială.*
 R. Calwer. (Rectificări) μ [442—444].
 Căile ferate. 1890 și 1913. μ [462—468].
 Compararea dezvoltării lor cu dezvoltarea producției de fier. μ [468].
 Capitolul al VII-lea. 127—146—162*.
 1 15. *Concluzii. Principalele trăsături economice (de producție) ale imperialismului...*

* În capitolul al VII-lea, V. I. Lenin a inclus în ordine inversă §§ 13, 14 și 15; cifrele indică paginile din manuscrisul cărții lui V. I. Lenin „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“. — *Nota red.*

	(α : Concentrarea și monopolurile. 1)
	(β : Exportul de capital (lucrul principal). 3)
	(γ : Capitalul bancar și „firele“ lui. 2)
	(δ : Împărțirea lumii de către monopolizatorii producției. 4)
	(ε : Idem — coloniile. 5)

Definiția lui K. Kautsky. δ [245] versus:

Definiție incompletă la Hilferding: $\S$ 5 [310—312] (p. 338) cf. $\S$ 6 [312—313] (p. 495).
P. Louis în 1904: γ 43—45 [226—227].
 Deosebirea de vechea politică colonială $\times$ 1. 36. 40 [381—382. 404 — 405. 407—408].
 Definiția sau noțiunea la Hobson. $\times$ 1 1 [387—388].
 $\times$ 13—14. 17 [389—390. 392]. $\times$ 32 [402].

Capitolul al IX-lea. 162.

16. „*Politica economică a capitalului financiar*“ și *critica imperialismului?*
 „Dumping“.
 „Protectionismul“ — accentuarea lui în Anglia, Belgia, Olanda. β 19 [71—73].
 Noua însemnătate a taxelor vamale protecționiste. Referirile lui Hilferding la *Engels*. $\S$ 5 [310—312] (p. 300).
 Violența. $\times$ 11 [387—388] (anexiunile). 42 [409—410]. β 97 [160—161]: exportul și capitalul financiar.
17. *Înapoi la libera concurență sau înainte spre învingerea capitalismului?* Hilferding: $\S$ 6 [312—313] (p. 567 N.B.).
18. *Parazitismul și „putrefacția“ capitalismului.*
 „Statul-rentier“... (α 2 [40—41]). α 3 [41—43] β 30 [83—85] (cinci state-creditoare). (!) β 95 [156—158] (Germania). λ 19 [424—425] (statul-creditor). λ 21 [22—23] [426 (427—429)]. λ 25 [430—431]. λ 26. 27. 28. 29. [431—434] $\times$ 46—48 [412—414]. $\times$ 18. 21. 25. 34 [392—393. 394—395. 397. 403]. $\times$ 9 [385—386] (15%) și 10. 39 [386—387. 407] Olanda. γ 14 [190—191] (Moos). *Hildebrand* = temeri pentru monopol: β 34 [85—86] și urm.

Muncitorii străini în *Germania* (statistică, 1907).
 Muncitorii străini în *Franta*. § 8 [240—241].
 Emigrația și imigrația. x 5 [385].

Statistica emisiunilor din § 8

- N.B.: Sartorius ξ 29 [547—548].
- 1) 19. „*Ultraimperialism*“ sau „*interimperialism*“? x 7 [408—409]
 (cf. λ 20 [425—426]).
20. *Kautsky și Hobson* versus marxism.
 N.B. Kautsky versus *Agahd*. β.
 Exportul în Canada: λ 20 [425—426].
 Comerțul cu țările independente și cu cele dependente.
 β 100—102 [166—170].
Porto Rico. λ 21 [426—427].
21. *Apologetii și criticii mic-burghezi* ai imperialismului.
 Apologetul Schilder: β 27 [80—81] Hildebrand: β 35 [86—87].
 Nieboer α 13 [12—13]. — x 25. 27. 30 [397. 398—399.
 400—401] (fabienii). 31 [401—402]. Liefmann.
 {Hobson. x 1 [381—382] x 15.
 [16 [390—392] Cf. β 40 [90—91] despre K. Kautsky.
 Antiimperialiștii *americani*. Patouillet. γ 11 [186—
 187]. V. Bérard despre Egipt: γ 23 [200]. Agahd: β 41
 [92—93] și urm. β 54 [103—104]. β 59 [108—109] β 60. 61
 [110. 110—111].
 (*Eschwege*. „Eticizarea“; el este împotriva: β 94 [154—
 156]). β 100 [166—167]: împotriva Bagdadului.
 Neymarck este pentru „pace“. β 69 [123—125] (125).
 Péreirri I. și E. sînt pentru pace generală α 42 [27—28].
 || *Apologetii*: Riesser (ϑ) și Schulze-Gaevernitz ||
 || (α 47 [36—38]). ||
22. *Imperialismul și oportunismul*.
 Politică muncitorească liberală în Anglia.
 Scindarea definitivă a mișcării muncitorești.
 Pătura superioară de muncitori. λ 18 [424]. 22. 22—3. 23.
 30 [427—428. 427—429. 428—429. 434—435]. x 24 [396—
 397] (205) (corupție). [*ad 18?*].

2) 23. *Diplomația și politica externă în perioada 1871—1914* {cîteva cuvinte}. α 3.

... Hilferding § 6 [312—313] (p. 505) ... § Riesser 11 [342—343].

Politica externă a Angliei (1870—1914)... β 23 [75—77].
A Germaniei: β 97 [160—161].

Hishida: γ 6 [183].

În Oceania: γ 27 [203—204].

Patouillet: γ 9 și 10 [185 și 186].

Hill: γ 46 [227—228].

3) 23 bis: *Imperialismul și democrația. Capitalul financiar și reacțiunea* (α 31 [43—44].)

Nieboer: α 13 [12—13].

4) 24. *Problema națională în epoca imperialismului* {cîteva cuvinte}.

„Războaie naționale“. Patouillet: γ 12 [187—188].

America și coloniile. Patouillet: γ 10 [186].

Creșterea mișcării naționale. β 28—29 [81—83].

Hildebrand este contra ei. β 35. [86—87].

Nieboer: α 13 [12—13].

Hilferding: §. x 17—19—20 [392—393—394]. t 3 [350—351].

Încheiere. *Locul istoric al imperialismului* (?).

25. „Împletire“ versus „socializare“.

{ Capitalismul se dezvoltă rapid, s-a răscopt... }
{ (compatibilitatea acestor două procese). }
{ „Putrefacția“ și nașterea noului... }

Fabricanții de sticle: „Die Neue Zeit“, 1912 (30,2), p. 567. Numele inventatorului este Owens, și nu Owen!

Liefmann: α 40 [29—30].

Riesser: 3 și 10 [321—322 și 339—340].

Saint-Simon și Marx (Schulze-Gaevernitz): α 43—44 [30—33].

Rapiditatea creșterii: § Riesser 9 [338].

Progresul tehnicii și chinurile (Quälerei).

Taylor și „Studiul mișcărilor“. β 70—77 [126—134].

Bilanț și concluzii. Imperialismul și socialismul. N.B.: *O p t i m i s m* [în privința oportunismului?].

Monopolurile și libera concurență — băncile și socializarea. —

Împletirea și socializarea—împărțirea lumii și reîmpărțirile „Trecerea“ la... ce? β 84 [141—143].

Tschierschky e pentru carteluri (împotriva trusturilor): îi e teamă: β 104 [172—173].

Definiția incompletă la Hilferding. § 15. (Aici?)

COMPLETĂRI LA PLANUL CĂRȚII *

(b) 3 contradicții ale capitalismului: 1) producția socială și însușirea privată, 2) bogăția și sărăcia, 3) orașul și satul, înde — exportul de capital.

(a) Deosebirea dintre acesta și exportul de *mărfuri*.

Specificul politicii coloniale actuale:

(1) monopolul (materii prime)

(2) — (terenuri disponibile)

(3) izolarea — „autarhia“ — monocultura:

β 25 [78—79].

(4) (exportul de capital)

(5) concesiunile etc.

N.B.		1. Importanța socială (dominația (Hilferding, 511)). Hilferding N.B. cf. <i>W a h l</i> .
		2. Dependența țărilor „independente“.

---

p. 14, la mijloc, „prelucrarea materiilor prime“? Producția de materii prime? + (N.B.) (din „Die Neue Zeit“). De adăugat despre trustul din industria chimică. De adăugat despre „naivitatea“ revistei „Die Bank“ în § despre oligarhia financiară.

PLANURILE DIFERITELOR CAPITOLE ALE CĂRȚII

III. Primă de fondator și profitul de pe urma emisiunilor

Asanarea

Terenurile comunale

---

* Tot textul de mai jos al completărilor la planul cărții a fost tăiat de V. I. Lenin eu creionul. — *Nota red.*

Băncile și guvernul
Statistica emisiunilor

VI. 1. Supan. ‰‰ 1876. Idem 1900.

2. Morris.

3. Tabelul.

3 *b i s.* „țările dependente“.

4. Coloniile în trecut și astăzi

{ exportul — desfacerea
{ materiile prime
{ înăbușirea industriei

VIII. 1. Statul-rentier

2. Hobson 9 și 10 [385—386 și 386—387] (veniturile de pe urma *plasamentelor de capital*): λ 21 [426—427].

3. Hobson 30 și 46—48 [400—401 și 412—414].

Perspectivile.

4. λ 28. 29 [432—433. 433—434]. λ 24—25 [429—431].

4 *b i s.* Capitalul străin.

5. Reducerea ‰ de muncitori productivi.

6. Engels și *Marx* despre muncitorii englezi.

În Franța sînt 300 000 de muncitori spanioli.

Ziarul „*La Bataille*“ (VI. 1916).

IX. *Critica imperialismului.*

1. Critica = ideii în general.

2. Apologetii. („*Fabienii*“.)

3. Democrații mic-burghezi.

4. Kautsky versus Hobson. (*K. Kautsky și Spectator N.B.*)

5. Înainte sau înapoi?

6. Libera concurență versus taxe vamale, dumping etc.

7. Exportul în țările dependente.

8. Ultra — sau interimperialism?

9. Trăsăturile politice ale imperialismului (diplomație)

{ reacțiunea }
{ asuprirea națională }

X. 1. Imperialismul este capitalism monopolist.

{ (a) Trusturile	(1) Trusturile
{ (b) băncile	(2) acapararea materiilor prime
{ (c) împărțirea lumii	(3) băncile
	(4) împărțirea lumii

- II. Imperialismul este capitalism parazitar sau intrat în putrefacție.
 (1) burghezie republicană sau monarhistă? America și Japonia?
 (2) oportunismul.
 } lupta împotriva imperialismului fără lupta și
 } ruptura cu oportunismul este o înșelăciune
- III. Imperialismul este capitalism de trecere sau capitalism muribund.

I. și 1—4. — —

II. — și (1) + (2). „Optimism“ în privința oportunismului. — —

III. Împletirea versus socializare.

Saint-Simon și Marx. — *Riesser* despre rapiditatea creșterii. — Trecere la ce? (β 84 [141—143] a mai fost o dată). Taylor — aici?

PLANUL GENERAL ȘI VARIANTE DE TITLURI
 ALE CAPITOLELOR CĂRȚII

- A. 1. Introducere.
 B. 2—15. Analiza economică (principalele relații de producție).
 C. 18. (Parazitismul).
 D. 16—17. Politica economică (politica vamală).
 E. 19—22. Aprecierea (atitudinea față de..., critica) imperialismului.
 F. 23—24. Unele corelații și legături politice.
 +18 parazitismul.
 25. ΣΣ

Aproximativ:

- I. Concentrarea producției, monopolurile, cartelurile.
 II. Băncile și capitalul financiar.
 III. Exportul de capital.
 IV. Împărțirea economică a lumii: cartelurile internaționale.
 V. Împărțirea politică a lumii: coloniile.
 VI. Concluzia generală = noțiunea de imperialism și politica lui.

VII. Critica imperialismului.

VIII. Împletire sau socializare?

Circa 10 capitole, dacă II = 2 capitole + eventualele completări, introducere și încheiere.

Aproximativ:

I. Concentrarea producției și monopolurile. —	Circa	30	p.
II. Băncile. —	”	20	”
III. Capitalul „financiar” (și oligarhia financiară). —	”	30	”
IV. Exportul de capital. —	”	10	”
V. Împărțirea economică a lumii. —	”	10	”
VI. Idem politică. —	”	20—120	”
VII. Concluzia generală = imperialismul (K. Kautsky). —	”	10	”
VIII. Parazitismul. —	”	20	”
IX. Critica imperialismului. —	”	20	”
X. Socializarea. Însemnătatea generală a imperialismului (?)			
Locul istoric al imperialismului. —	”	10	”

Σ = 180

I. Concentrarea producției și monopolul.

II. Băncile și noul lor rol.

III. Capitalul financiar și oligarhia financiară.

IV. Exportul de capital.

V. Împărțirea lumii de către uniunile capitaliștilor.

VI. Idem de către marile puteri.

VII. *Imperialismul, stadiu deosebit.*

VIII. Parazitismul și putrefacția capitalismului.

IX.

X.

I. Concentrarea producției și monopolurile. —

II. Băncile și noul lor rol. —

III. Capitalul financiar și oligarhia financiară. —

IV. Exportul de capital. —

p.

3

30

58

82

V. Împărțirea lumii între uniunile capitaliștilor. —	91
VI. Împărțirea lumii între marile puteri. —	106
VII. Imperialismul, stadiu deosebit. —	127
VIII. Parazitismul și putrefacția capitalismului. —	146
IX. Critica imperialismului. —	162
X. Locul istoric al imperialismului. —	186

Lenivțîn. Titlu: „Principalele particularități ale capitalismului contemporan“.

(α) Nota nr. 101 (N.B.)

(β) Publicarea în revista aceluiași editor?*

TONNELAT. „EXPANSIUNEA GERMANIEI ÎN AFARA EUROPEI“

E. Tonnelat. „Expansiunea Germaniei în afara Europei“. Paris, 1908 (din articolele publicate în 1906—1908 în „*La Revue de Paris*“).

Autorul consideră (p. X—XI) că „începutul noii perioade“ a colonizării germane, și anume al perioadei „*imperialiste*“ (p. X și p. XI), și al „politicii mondiale“ (ibidem) datează de la ocuparea regiunii Kiao-ciao.

	P.
Capitolele: germanii în Statele Unite	(1—91)
„ „ Brazilia	(91—155)
„ „ Șantun	(155—197)
„ „ Africa de sud	(197—277)

În Brazilia, ei „nu germanizează, ci americanizează sudul Braziliei“ (p. 154).

(pe cât se pare, *nimic interesant*)

(o simplă *relatare* despre germanii în străinătate în general).

DRIAULT. „PROBLEMELE POLITICE ȘI SOCIALE“

J. E. Driault. „Problemele politice și sociale“, Paris, 1907.

((Studiu istoric general asupra următoarelor „probleme“: Alsacia și Lorena, Roma și papa, Austro-Ungaria, Turcia, Marea Mediterană, Egiptul, „Împărțirea Africii“, China, Statele

* Vezi *V. I. Lenin. Opere*, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 203—204. — *Nota red.*

Unite (capitolul al XI-lea cu subcapitolul: „Imperialismul în Statele Unite“), Tripla Alianță; alianța franco-rusă, capitolul al XIV-lea, vezi citatul la mine*, capitolul al XVI-lea „Problema socială și morală“. În cea mai mare parte, însemnări ale unui istoric și „diplomat“.)

Din „*Incheiere*“:

„Timpurile noastre se caracterizează într-adevăr printr-o efervescență generală, actuala pace fiind numai un armistițiu; iar acesta pare multora prea îndelungat, și mulți nu-l respectă: întreaga lume este cuprinsă de o febră fără precedent, febra imperialismului, poște nerușinate, nesățioase se trezesc și sînt satisfăcute pretutindeni; — societatea este zguduită de lupta de clasă, care este pretutindeni înverșunată și numai în ultimul timp s-a atenuat puțin; — chiar și conștiința omenească, zdruncinată de îndoieli, simte nevoia de stabilitate.

Omenirea se află în toiul unei revoluții, — al unei revoluții teritoriale, al modificării granițelor, al ofensivei asupra marilor piețe mondiale, al înarmărilor excesive, ca și cum mîine oamenii se vor arunca unii împotriva altora pentru a se ruina și extermina reciproc; — al unei revoluții sociale, care are la bază cele mai josnice sentimente, ura celor săraci împotriva celor bogați și disprețul celor bogați față de cei săraci, ca și cum societatea s-ar mai împărți în oameni liberi și sclavi, ca și cum ea nu s-ar fi schimbat din antichitate; — al unei revoluții morale, care își găsește expresia în trecerea grea de la credință la știință, în neliniștea chinuitoare de care sînt cuprinși oamenii cu o conștiință sensibilă, în trista necesitate pentru biserică de a renunța la călăuzirea sufletelor, pentru a se ocupa de educarea lor. — Al unei revoluții profunde, generate de revoluția din secolul trecut, dar mult mai teribilă prin urmările sale incalculabile: căci nu mai e vorba numai de organizarea politică a statelor, ci și de condițiile materiale și morale de existență a omenirii“ (393—394).

cf. K.
Kaut-
sky
1909

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 390—391. — Nota red.

((Mai departe banalități: că secolul al XIX-lea ar fi făcut multe, ar fi eliberat naționalitățile etc. etc., dar că ar fi lăsat încă multe de făcut. „Căci acest secol (al XIX-lea) a fost secolul științei, dar el a silit-o să slujească forța“. Secolul următor trebuie să fie o „școală a dreptății“ etc. etc. Un liberal, și nimic mai mult. Cu atât mai semnificative sînt mărturisirile lui, pe care le-am citat: simte apropierea furtunii)).

COLSON. „ORGANISMUL ECONOMIC
ȘI DEZORDINEA SOCIALĂ“

C. Colson. „Organismul economic și dezordinea socială“. Paris, 1912. (flecăreală reacționară. Nil. Nil.)

Acest autor a scris un „Curs de economie politică“ în 6 volume. Volumele 4—6 cuprind date cu privire la bănci, comerț, finanțe etc.

În fiecare an (1 franc) apar suplimente la aceste (4—6) volume cu date noi.

(Trebuie văzut).

REDSLOB. „ȚĂRILE DEPENDENTE“

Dr. Robert Redslob. „Țările dependente“. („O analiză a noțiunii de putere suverană inițială“). Leipzig, 1914 (352 p.). O lucrare pur juridică. Situația politică și juridică a

Alsaciei și Lorenei	}	{	o analiză exclusiv juridică
Finlandei			
Bosniei			
(×)Canadei			
(×)Australiei			
(×)Africii de sud.			

Din examinarea sumară a unor capitole (×) se vede că autorul dă citate interesante din legi, care demonstrează creșterea libertății în aceste colonii ale Angliei, care ajung *a pro a pe* la situația de țări libere. Totuși sînt țări dependente, spune autorul, ele nu se bucură de o libertate deplină (deși lucrurile merg vădit într-acolo...)

Se vorbește deschis despre separare.

Se înțeleg cu Anglia în ceea ce privește legile...

De folosit pentru a compara imperialismul (economic) cu independența politică.

Lucrurile *merg* spre o federație liberă. Anglia ne-a dat parlamentarismul, conchide autorul, iar acum ne dă îmbinarea lui cu „organizarea unui stat federal“ (p. 347). Parlamentul Africii de sud poate schimba granițele diferitelor colonii, poate uni câteva colonii într-o *singură* colonie. „Dar aceasta numai la cererea coloniilor respective“ (339)...

În Australia, parlamentul poate scinda coloniile în diferite părți, poate „contopi“ coloniile — „e drept însă, aceste din urmă măsuri nu pot fi aplicate decît cu consimțămîntul populației respective sau al parlamentului ei“ N.B. (p. 335).

(au avut loc plebiscite; elaborarea constituției cu consimțămîntul tuturor coloniilor; — în baza unei înțelegeri cu Anglia...)

p. 330, nota, d-l *Dibbs* (australian) a vorbit deschis despre *separarea* de Anglia și formarea unei republici australiene independente...

1900: „Actul de constituire a federației australiene“ (9. VII. 63 și 64. Victoria)

o expunere succintă și simplă a dezvoltării federalismului și a libertății politice în Canada, Africa de sud și Australia. Expunerea autorului este foarte interesantă și trebuie folosită împotriva idiotismului „economistilor imperia-liști“...²³

CU PRIVIRE LA ARTICOLELE: „LOZINCA «DEZARMĂRII»
ȘI „PROGRAMUL MILITAR AL REVOLUȚIEI PROLETARE“ *

„Dezarmarea este o castrare. Dezarmarea este o ieremiadă (plîngere) creștin-reacționară. Dezarmarea nu înseamnă lupta împotriva realității imperialiste, ci *fuga* de această realitate în

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 152-163 și 133-145. — *Nola red.*

minunatul viitor de după revoluția socialistă victorioasă!!“ (Cf. Victor Fischer)...

„Militarizarea poporului“, „poporul înarmat“, vai ce grozăvie! — se aude tot mai des acum. Noi însă spunem: dacă poporul va fi militarizat, dacă poporul va fi înarmat, dacă copiii, poate chiar și femeile vor căpăta pregătire militară, — *cu atât va fi mai bine*, cu atât mai repede se va transforma războiul în război civil, în insurecție. Să ajutăm? Nu, noi nu ajutăm trusturile.

Dezarmarea în loc de înarmarea poporului.

1. Glasuri din țările mici
  2. Împotriva oricărui război?
  3. Războiul național
  4. „Tezele“
  5. Războiul civil
  6. Războiul socialist
  7. Clasa asuprită?
  8. Concesie față de oportunism?
  9. Nu aici este oportunism și kautskism
  10. Militarizarea poporului
  11. Comuna
  12. În primul rînd, lupta împotriva oportunismului și a kautskismului.
  13. În al doilea rînd, un program concret
  14. În al treilea rînd, „revendicări“ practice
  15. Două linii în Elveția
- În legătură cu problema „Miliție sau dezarmare?“

I. Dezarmare sau priverare de arme sau ceva asemănător? (în locul miliției).

II. Clasa asuprită nu tindea la instruire militară și la însușirea meșteșugului armelor? (Engels în „Anti-Dühring“ despre calea spre pieire a militarismului)²⁴.

III. Concesii față de oportunism sau ușurința de a lunea spre oportunism?

Nu aici, nu în aceasta.

+ ocolirea tocmai a revoluției

|| Orice transformare democratică contribuie la
|| aceasta (Republica. Separarea bisericii de
|| stat etc.)...
|| Excepție (America)...
|| Lupta generală, pe toată linia, împotriva oportu-
|| nismului fățiș sau camuflat (kautskismul).

Urmărirea dușmanului (a oportunistului) pretutindeni și de aproape. Modificarea programelor. Nu *pentru* o miliție de tip elvețian (în special după 1907). || + imperialismul în Elveția (Nahimson)

IV. Practica. Formule sau practică revoluționară? În prezent, acum — propagandă pentru dezarmare sau pentru privare de arme? Nerozie! Sprijinirea luptei revoluționare din țările vecine, a transformării războiului imperialist în război civil. $20\ 000 \times 2$ pfenigi = 20 000 de franci pe an. 3 ziare, transportarea lor.

DESPRE CARTEA LUI ZAK „GERMANII ȘI CAPITALUL GERMAN ÎN INDUSTRIA RUSĂ“

„*Conrads Jahrbücher für Nationalökonomie* etc.“, seria a III-a. Vol. 49 (1915. I), p. 351.

Un articol al lui Waldecker (la rubrica „Diverse“) despre o carte rusă de A. N. Zak. „Germanii și capitalul german în industria rusă“ (Petersburg, 1914) — (Zak = director al băncii centrale a societăților de credit mutual). Zak

Suma capitalurilor societăților pe acțiuni din Rusia:

	Rusești	Străine	Σ
1903 —	41.7 milioane de ruble	+16.8	= 58.5
(rezum) 1904 — —	92.5	26.7	119.2
1905 — — —	64.3	8.0	72.3
1910 — — —	190.5	33.7	224.2
1912 — — —	371.2	30.3	401.5

numărul societăților ruse... 1 237 capitalul=410.3 („funcționând“
străine... 196 în Rusia)

Direcțiile generale ale acestor societăți se află în

Germania — — —	24 societăți	Elveția	6
Suedia — — —	3 „	Italia	1
Anglia — — —	33 „	Austria	3
Olanda	2	Turcia	1
Belgia	70	St. Unite	6
Franța	48		

Ramuri ale industriei:

	Capital german	Profitul la acest capital
	milioane de ruble	
1) metalurgică	20 (1912)	5,5
2) constructoare de mașini	11,5	
3) construcții mecanice	33,5	
4) a sodei	$\frac{1}{2}$	din totalul capitalurilor
5) a electricității	50	
6) electrotehnică	57	
7) a gazului de luminat	12,5	= 71,8% din totalul capitalurilor ; + 12,6% francez + 7,4% belgian + 8,2% rus
8) a petrolului („Deutsche Bank“)..	20	
9) textilă	(34—50% în gubernia Moscova și guberniile baltice).	

Σ autorul nu o dă

PAUL LOUIS. „STUDIU ASUPRA IMPERIALISMULUI“

„Mercure de France“, vol. 50. Aprilie. Paris. 1904.

Paul Louis. „Studiu asupra imperialismului“, p. 100 și urm.

„Imperialismul este un fenomen general al epocii noastre; el reprezintă chiar una dintre cele mai caracteristice trăsături ale începutului secolului al XX-lea și sînt puține popoarele care au putut să se sustragă influenței lui.

În prezent, lumea trece prin epocă imperialismului, la fel cum a trecut prin criza liberalismului, criza protecționismului, criza colonialismului, — la fel cum a cunoscut încordarea generală a forțelor naționalităților și cum de 10 ani este martoră a răspîndirii universale și a creșterii tot mai intense a socialismului. De altfel, toate aceste elemente, toate aceste laturi ale vieții omenirii sînt strîns legate între ele; în foarte mare măsură principala contradicție a timpurilor noastre este contradicția dintre imperialism și socialism. A constata această contradicție înseamnă aproape a defini principiile de bază ale unuia și ale celuilalt“ (100).

„...Imperialismul triumfă deopotrivă în Anglia și în Statele Unite, în Japonia și în Imperiul rus, în Germania, în Franța și în Italia“ (100—101)...

„El (imperialismul) se manifestă pretutindeni, ca un ultim efort al capitalismului de a-și menține bogăția, dominația poli-

tică, puterea socială. Acest efort implică cuceriri teritoriale, extinderea prin violență sau pe cale pașnică a posesiunilor, închiderea piețelor, crearea de imperii autarhice“ (101).

Războaiele din 1820—1848 sînt legate „de formarea unor mari națiuni, a celei germane și a celei italiene“ (102)...

„...,Imperialismul îmbină colonialismul cu protecționismul“ (105)...

„El (imperialismul) trebuie studiat mai cu seamă în Anglia; acolo și-a găsit el pămîntul făgăduinței“ (106)...

Și iată că alături de Anglia au apărut

- (1) concurența Franței, Germaniei, Americii, Japoniei
- (2) lupta pentru piețele coloniale (ale Europei și ale țărilor coloniale propriu-zise)

(3) flota comercială a altor țări

„Din acești trei factori a luat naștere imperialismul“ || (107).

(Campania lui Chamberlain. Federația imperială etc.)

Același lucru e valabil și pentru Statele Unite, Rusia, Germania. Japonia (109).

(Inde — accentuarea naționalismului etc.)

„Naționalismul, care se contopește cu imperialismul“... creează primejdia izbucnirii unor războaie etc. (112).

Dar aceste războaie „vor da o lovitură iremediabilă orînduirii sociale a țărilor care vor participa la ele“ (113).

Va duce la formarea unor imperii uriașe — la creșterea nemulțumirii muncitorilor (113), „a gloatei“... (113) (scumpetea etc. etc.)

„Imperialismul — ultima carte pe care mizează lumea capitalistă și în care ea vede ultimul refugiu care s-o salveze de crah și de destrămarea spontană ce se apropie ca o fatalitate implacabilă — este totodată un maestru minunat, neasemuit al revoluției“ (114).

(Sfîrșitul articolului)

HILL. „ISTORIA DIPLOMAȚIEI ÎN DEZVOLTAREA INTERNĂȚIONALĂ A EUROPEI“

David Jayne *Hill* în lucrarea sa „Istoria diplomației în dezvoltarea internațională a Europei“ (volumele I—III.

Volumul I, prefața este datată 1. II. 1905)

promite să examineze în volumele ce vor urma
 N.B. | „diplomația secolului absolutismului, a erei revolu-
 ției, a mișcării constituționale și a imperialismului comer-
 cial, ducînd astfel pînă în zilele noastre istoria dezvoltării
 internaționale“* (p. X).

MORRIS. „ISTORIA COLONIZĂRII“

Henry C. Morris. „Istoria colonizării“. New York, 1900.
 2 volume.

O privire istorică asupra colonizării, începînd cu cele mai
 vechi timpuri și pînă în 1899.

Sînt interesante datele statistice totalizatoare:

Dezvoltarea actuală a puterii coloniale franceze

(p. 419. I)

	<u>1815</u> <u>30</u>	<u>1860</u>	<u>1880</u>	<u>1890</u>	<u>1899</u>
Asia	197	197	69 147	201 000	363 027
Africa	1 034	185 650	624 624	2 128 814	3 320 488
America	16 000	48 011	48 011	48 043	48 011
Oceania	—	8 000	8 565	9 135	9 220
(Suprafața în mile pătrate)	17 231	241 858	750 347	2 386 992	3 740 746
	<u>1815-30</u>	<u>1860</u>	<u>1880</u>	<u>1890</u>	<u>1899</u>
Asia	179 000	221 507	3 333 500	18 000 000	22 679 100
Africa	95 000	2 800 000	3 702 482	16 800 000	33 257 010
America	225 000	300 000	391 084	372 805	383 750
Oceania	—	50 000	93 831	72 300	82 000
(Populația)	499 000	3 371 507	7 520 897	35 245 105	56 401 860

Idem a celei engleze (II, 88)

	<u>1815</u>	<u>1860</u>	<u>1880</u>	<u>1890-1891</u>	<u>1899</u>
Europa		1 163	127	119	119
Asia		875 797	963 384	1 827 228	1 827 579
Africa		129 976	278 446	341 858	367 928
America		954 170	3 359 243	3 768 818	3 952 572
Australasia		580 134	3 083 770	3 175 153	3 175 840
(Suprafața în mile pătrate)		2 541 240	7 684 970	9 113 176	9 324 038
Europa	340 000	386 557	175 186	191 417	204 421
Asia	124 200 000	137 279 105	256 148 625	288 436 340	291 586 688
Africa	243 500	835 650	2 717 816	4 963 062	4 931 780
America	1 599 850	4 226 744	6 016 077	6 708 042	7 260 169
Australasia	25 050	2 401 024	2 877 440	4 416 843	5 009 281
(Populația)	126 408 400	145 129 080	267 935 144	304 715 704	308 992 339

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 424. — Nota red.

În tabelul de mai jos, din II, 318, autorul folosește date din „The Statesman's Year-Book“ *pe 1900*:

	Suprafața (în mile pătrate			Populația	
	Numărul coloniilor	Metropolele	Coloniile etc.	Metropolele	Coloniile etc.
Regatul Unit	50	120 979	11 605 238	40 559 954	345 222 339
Franța	33	204 092	3 740 756	38 517 975	56 401 860
Germania	13	208 830	1 027 120	52 279 801	14 687 000
Tările de Jos	3	12 648	782 862	5 074 632	85 115 711
Portugalia	9	36 038	801 100	5 049 729	9 148 707
Spania	3	197 670	243 877	17 565 632	136 000
Italia	2	110 846	188 500	31 856 675	850 000
Austro-Ungaria	2	241 032	23 570	41 244 811	1 568 092
Danemarca	3	15 289	86 634	2 185 335	114 229
(x) Rusia	3	8 660 395	255 550	128 932 173	15 684 000
Turcia	4	1 111 741	465 000	23 834 500	14 956 236
China	5	1 336 841	2 881 660	386 000 000	16 680 000
Statele Unite	6	3 557 000	172 091	77 000 000	10 544 617
Total	136	15 813 201	22 273 858	850 103 317*	521 108 791

(x) În Austria — Bosnia și Herțegovina. — În Turcia — Egiptul, Bulgaria (și Rumelia) și Samos. — În China — Manciuria, Mongolia, Tibetul, „Djungaria“ și Turkestanul de răsărit. — În Rusia, Buhara 92 000 de mile pătrate, Hiva 22 300 de mile pătrate: ? + ? Port-Arthurul etc.??

din text (p. 291—292) nu reiese; de cele mai multe ori autorul se referă la „The Statesman's Year-Book“.

Calcululele sînt făcute de mine**:

	Anglia		Franța		Germania		Toate trei ΣΣ	
	mil. de mile pătrate	mil. de locuitori						
1815—30	?	126	0.01	0.5				
1860	2.5	145.1	0.2	3.4	—	—	2.7	148.5
1880	7.7	267.9	0.7	7.5	—	—	8.4	275.4
1890	9.1	304.7	2.4	35.2	1.0	14.5	12.5	354.4
1899	9.3	309.0	3.7	56.4	1.0	14.7	14.0	380.1
maximum	1860—1880		1880—1890		1880—1890		1860—1880	
(de scos 1890)								

* Așa e la Morris. — Nota red.

** Vezi V. I. Lenin. Opera complete, vol. 27, București, Editura politică, 1961, ed. a doua, p. 381. — Nota red.

Creșterea coloniilor *franceze* (după „The Statesman's Year-Book“ pe 1900), I, 420

	<u>Anul anexării</u>	<u>Suprafața</u>	<u>Populația</u>
Asia			
India	1679	197	279 100
Anam	1884	88 780	5 000 000
Cambodgia	1862	40 530	1 500 000
Cochinchina	1861	23 160	2 400 000
Tonkin (+ Laos)	1884—93	210 370	13 500 000
	Total	363 027*	22 679 100
Africa			
Algeria	1830	184 474	4 430 000
Sahara algeriană		123 500	50 000
Tunisia	1881	50 840	1 500 000
Regiunea Saharei		1 684 000	2 500 000
Senegal	1637	120 000	2 000 000
Sudan	1880	300 000	2 500 000
Coasta de Fildeș etc.	1843	100 000	2 500 000
Dahomey	1893	50 000	1 000 000
Congo și Gabon	1884	425 000	12 000 000
Guinea franceză	1843	48 000	1 000 000
Obok și Coasta Somaliei	1864	5 000	22 000
ins. Réunion	1649	970	173 200
Insulele Comore	1886	620	53 000
Mayotte	1843	140	11 640
Nossi-Bé	1841	130	9 500
Sainte-Marie	1643	64	7 670
Madagascar	1896	227 750	3 500 000
		3 320 488*	33 257 010
America			
Guiana	1626	46 850	22 710
Guadelupa și insulele învecinate	1634	688	167 100
Martinica	1635	380	187 690
Insulele Saint Pierre și Mi- quelon	1635	93	6 250
		48 011	383 750

* Așa e la Morris. — Nota red.

	<u>Anul anexării</u>	<u>Suprafața</u>	<u>Populația</u>
Oceania			
Noua Caledonie și insulele învecinate	1854	7 700	53 000
Alte posesiuni franceze	1841—81	1 520	29 000
		<u>9 220</u>	<u>82 000</u>
	$\Sigma\Sigma =$	3 740 756*	56 401 860

Coloniile germane, II. 304

		<u>Suprafața</u>	<u>Populația</u>
Oceania			
Kaiser-Wilhelms-Land	1885/6	70 000	110 000
Arhipelagul Bismarck	1885	20 000	188 000
Insulele Solomon	1886	4 200	45 000
„ Marshall	1886	150	13 000
„ Caroline	1899	560	40 000
„ Mariane	1899	250	2 000
„ Samoa			
Savai	1899	660	12 500
Upolu	1899	340	16 600
		<u>96 160</u>	<u>427 100</u>
China			
Kiao-Ciao	1897	200	60 000
Africa			
Togo	1884	33 000	2 500 000
Camerun	1884	191 130	3 500 000
Africa germană de sud-vest	1884/90	322 450	200 000
Africa germană de est	1885/90	384 180	8 000 000
		<u>930 760</u>	<u>14 200 000</u>
	$\Sigma\Sigma =$	1 027 120	14 687 100

Calcululele mele:		Ergo:	
(1880—1890)	94 350	356 000	1860— 0 — 0
	<u>930 760</u>	14 200 000	1880— 0 — 0
	1 025 110	14 556 000	1890—1 025 110 14 556 000
(1890 1899)	1 810	71 100	
	200	60 000	
	<u>2 010</u>	131 100	
	1 027 120	14 687 100	1899—1 027 120 14 687 100

* Așa e la Morris. — Nota red.

Coloniile engleze, II. 88

		<u>Suprafața</u>	<u>Populația</u>
India			
Indiile britanice	1601—1856	1 068 314	221 172 952
Principatele vasale		731 944	66 050 479
		<u>1 800 258</u>	<u>287 223 431</u>
Europa			
Gibraltar	1704	2	24 093
Malta și Gozo	1800	117	180 328
Asia			
Aden și Perim	1839	80	41 910
ins. Ceylon	1795	25 333	3 448 752
Honkong	1842	406	354 400
Labuan	1846	30	5 853
Straits Settlements	1819	1 471	512 342
Africa			
ins. Ascension	1815	35	430
Basutoland	1868/83	10 293	250 000
Colonia Capului	1806	276 775	1 787 960
ins. Mauriciu	1810	705	337 856
Natal și Zululand	1824	35 019	902 365
ins. Sf. Elena	1651	47	4 545
Africa de vest			
Gambia	1631	69	14 300
Coasta de Aur	1661	40 000	1 473 882
Lagos	1787	985	85 607
Sierra Leone	1789	4 000	74 835
America			
Insulele Bermude	1609	20	16 291
Canada	1763	3 653 946	5 185 990
Insulele Falkland și ins. Sf. George	1833	7 500	2 050
Guiana britanică	1803	109 000	286 222
Hondurasul britanic	1670	7 562	34 747
Newfoundland și Labrador	1497	162 200	202 040
Indiile de vest			
Insulele Bahama	1629	4 466	53 256
ins. Jamaica și Turks	1655	4 359	733 118
ins. Barbados	1605	166	190 000
Ins. Leeward	in sec. XVII	701	127 800
Ins. Winward	in sec. XVII	784	155 000
Ins. Trinidad și Tobago	1763—97	1 868	273 655

		<u>Suprafața</u>	<u>Populația</u>
Australasia			
Insulele Fiji	1874	7 740	121 738
Noua Guinee	1884	90 540	350 000
Noul Wales de Sud	1788	310 700	1 357 050
Noua Zeelandă	1840	104 470	796 387
Queensland	1859	668 500	498 523
Australia de sud	1836	903 690	362 897
ins. Tasmania	1803	29 390	171 340
Australia de vest	1829	975 920	168 490
Total colonii		7 523 780*	21 768 908*
India și coloniile			
Total general		9 324 038	308 992 339

{ „Istoria“ însăși e, pe cît se pare, o enumerare aridă de fapte. }

* Așa e la Morris. Afară de aceasta, la V.I. Lenin sînt omise la rubrica „Australasia“ datele cu privire la Victoria: 87 890 de mile pătrate și 1 176 654 de locuitori. — *Nota red.*

CAIETUL

„8“

(„DELTA“)

Cuprins

	P.
<i>Steffen.</i> „Războiul mondial și imperialismul“...	3—7
Bibliografie.	
<i>Henger.</i> „Plasamentele de capital francez etc.“	7
<i>Kautsky</i> 1914 și 1915 (despre imperialism, război și social-democrație):	9
12. „Die Neue Zeit“, 1897/98. N.B.	
<i>B. Ischchanian.</i> „Elementele străine în economia națională a Rusiei“	14
<i>Pannekoek.</i> „Problema acoperirii cheltuielilor statului și imperialismul“.	15
<i>N.B.</i> „Die Neue Zeit“ XXVI, — I — despre imigrație.	

STEFFEN. „RĂZBOIUL MONDIAL ȘI IMPERIALISMUL“

Gustav F. Steffen. „Războiul mondial și imperialismul. Documente și observații de psihologie socială din timpul războiului mondial 1914/5“.

Jena, 1915. (Traducere din limba suedeză.)

(p. 3): „Imperialismul este tot atât de vechi ca și istoria universală“...

„Se poate spune că, în linii generale, *imperialismul* este tendința de a constitui — prin cuceriri sau colonizare, sau prin unirea politică pașnică a unor state existente, sau prin aplicarea simultană a acestor metode — un mare stat care să cuprindă întreaga lume; un stat mondial care să cuprindă întreaga omenire sau să împartă omenirea cu alte câteva state mondiale“ (4)... Noțiunea „lumea întreagă“ depinde „de cunoștințele“ pe care poporul respectiv le are despre globul pământesc etc. „Imperialismul este un fenomen pur psihic“ (4).

!?!
ha-ha!!

„Fantezia socială este mama imperialismului“ (5).

Imperialismul își are istoria sa. „Există un imperialism primitiv și un imperialism mai evoluat, mai matur“ (6).

Cezar, — Napoleon etc. etc.

Spre deosebire de „monoimperialismul“ antic (o singură monarhie), „*imperialismul*“ contemporan este un „*imperialism al împărțirii*“ (al împărțirii lumii) — (p. 15)...

La p. 14 autorul promite să analizeze trăsăturile „specifice“ ale „imperialismului european“ „contemporan“...

Globul pământesc este împărțit între 10 imperii... (p. 15) și 50 de alte state independente...

1. Rusia	} cu „visele“ lor „de viitor“	} state
2. Anglia		
- (caracteristice sînt uriașele lor posesiuni *din afara* Europei).
3. Franța și ea „puțin de rang imperialist inferior“ (16)... („imperii cu orientare extraeuropeană“).
  4. Japonia.
  5. Turcia — un imperiu slab.
  6. China — „un imperiu adormit“ (17)... în viitor va mai trebui să se țină seama de „imperialismul chinez“ (17)...
  7. Germania.
— războiul se duce pentru „rangul ei imperialist și puterea ei imperialistă“...
  8. Austro-Ungaria.
  9. Italia („debutantă în materie de imperialism“, 18)...
  10. Statele Unite.

Cît din globul pămîntesc este „imperializat“?

Σ acestor 10 imperii = 96.⁶⁶ mil. km² = 66% din glob
 America de Sud = 18.⁶ „ „ = 13% „ „
 (p. 18).

Autorul totalizează (după Hübner) datele (km² și populația) cu privire la toate aceste state. Σ = 96.⁶⁶² mil. km² și 1 399 689 000 de locuitori.

Întregul glob pămîntesc (145.⁹¹⁸ mil. km²) (1 657.⁰⁹⁷ mil. de locuitori).

Antanta (68.⁰³¹ mil. km²) (777.⁰⁶⁰ mil. de locuitori)

Germania

+ Austria

+ Turcia 5.⁹²¹ „ „ 150.¹⁹⁹ „ „ „

Este clar, pretinde autorul, că esențialul îl constituie factorii „psihici“ (25)!!

bine spus! | ...„În prezent lumea este «împărțită» aproape în întregime. Istoria universală ne învață însă că imperiile, după ce au împărțit mai mult sau mai puțin între ele teritoriile «fără stăpîn» din toate părțile lumii, manifestă tendința de a se împărți *unele pe altele*“ (37).

(redare anăunțită a celor arătate de Seeley...)

Imperialismul englez și francez este în prezent — ca și imperialismul Spaniei, Olandei, Portugaliei, Franței și Angliei din secolele XVI, XVII, XVIII — un „imperialism vest-european bazat pe colonizare transoceanică“ (43).

germanofil!! | Altfel stau lucrurile în Rusia. Rusia este mai mult o țară asiatică. Iar interesele *întregii* Europe cer o delimitare de *Asia*. Velicorușii = o amestecătură cu asiatici; granița Europei = granița velicorușilor (p. 50). Alianța Franței și Angliei cu Rusia este o alianță *împotriva* „intereselor vitale comune ale întregii Europe“ (51).

imperialismul „suedez“ | În treacăt fie spus: la p. 46 se menționează că Suedia este „o fostă mare putere, detronată chiar de Rusia“.

în favoarea imperialismului german | Nimic nu e mai legitim decît formarea Imperiului german (1871). Anglia, Franța și Rusia considerau dezmembrarea și slăbirea Germaniei ca un „drept“ al lor!! (56).

„Imperialismul este un stadiu politic universal (sic!) de dezvoltare, prin care trebuie să treacă fiecare (!) popor mare care dispune de forțe interne însemnate și în fața căruia stau mari sarcini general umane“ (56—57).

% cheltuielilor pentru armată și flotă — și Σ pe cap de locuitor — este în Germania *mai mic* decât în Franța și Anglia (58). „*Legenda*“ (59) despre un „militarism“ deosebit al Germaniei!

„Cred că această cauză (a catastrofei mondiale din 1914/5) rezidă în slăbiciunea relativă a Germaniei, și nu în puterea ei relativă“ (60)... Din punctul de vedere al Rusiei+Angliei+Franței „un război preventiv“ *era necesar*...

„Este drept că imperialismul economic contemporan și expansiunea imperialistă sînt într-o anumită măsură posibile și fără *dobîndirea* directă de teritorii în alte părți ale lumii, căreia i-am dat denumirea de «colonizare». Se trimit capitaluri, negustori, întreprinzători, se construiesc căi ferate și canale, regiuni întinse din toate părțile lumii capătă posibilitatea să se dezvolte pe calea capitalismului contemporan, și, în felul acesta, se obțin în alte continente sfere de influență economică sau de dominație fără acaparare directă de teritorii sau cuceriri politice și anexiuni.

Este neîndoielnic că tocmai imperialismul *german* este acela care s-a manifestat pînă acum în mare măsură prin aceste metode de expansiune *mai pașnice*, indiferent dacă au fost sau nu doar o pregătire pentru obținerea de colonii în sensul vechi“ (62). aha!

Imperialismul german s-a îndreptat mai ales spre Asia Mică și Mesopotamia, teritorii care *nu* aparțin Imperiului britanic.

Anglia vrea să lipsească Germania de *acea* posibilitate de dezvoltare de care ea însăși + Franța + Rusia se bucură într-o largă măsură (62—63).

„Războiul mondial din 1914/5 este deci un război cu adevărat mondial, un război pentru participarea noului Imperiu german la stăpînirea lumii, un război în care stăpîna lumii, Britania, joacă rolul de frunte, iar cele două imperii mondiale care ocupă locurile următoare sub raportul puterii — Rusia și Franța — acționează ca complice interesate“ (63).

Anglia + Franța + Rusia = 46% din suprafața globului pământesc și 43% din populație; + Statele Unite + Germania = 55% și 53% (p. 68)... „Cu alte cuvinte, lumea este efectiv împărțită între câteva state“ (69)...

Seeley — 1883 („Expansiunea...“)...

Ch. Dilke — 1890 („Problemele Marii Britanii“).

Trebuie să existe trei imperii: Anglia + Statele Unite + Rusia.

Franța și Germania = „niște *pigmei*“ (!!) (p. 71).

James Anthony Froude—1885 („Oceania sau Anglia și coloniile ei“).

„*Imperiul și secolul*“ 1905 (culegere de lucrări a 50 de autori).

Autorul citează din articolul introductiv la această culegere: „Idealul imperial“, scris de W. F. Monypenny:

„În zilele noastre, cuvintele «imperiu» și «imperialism» ocupă în limbajul politic curent locul pe care înainte îl ocupau cuvintele «națiune» și «naționalitate»... idealul național a cedat locul celui imperialist“ (72)...

Imperialismul (Roma!) e mai vechi decât „naționalismul“ (72—73). Dar imperialismul *contemporan* (modern) se bazează „într-o foarte mare măsură“ pe *naționalism* (73)...

J. A. Cramb. „Germania și Anglia“ 1913... („Germania este cel mai mare dușman al nostru“...).

„Timp de 500 de ani a luptat Anglia pentru *imperiu*“ (79)...

Alianța cu Rusia este „nefirească“ (80)...

„Fapt este că în prezent Germania se află pe o treaptă incomparabil mai înaltă în ceea ce privește dezvoltarea generală a forțelor sale decât Franța, Rusia și Japonia și *numai* ea poate stârni teama reală că va deveni în viitor un pericol pentru dominația mondială a Imperiului englez, în special pentru dominația sa pe mare. De aceea, înțelegerea Angliei cu cele trei mari puteri menționate a fost infinit mai ușor de realizat decât o înțelegere cu Germania“ (85).

O vorbărie nesfârșită — un citat din Trubețkoi —, cancelarul german e mai moral decât Lloyd George etc. etc. *O nerozie șovină!* Citate savuroase din George Bernard *Shaw* cu privire la fățărnicia engleză

!!! (120—123) etc. Dar *Shaw*, spune autorul, a scris și o *sumedenie* de articole [printre altele și în „New Statesman“] despre necesitatea de „a zdrobi“ Germania (p. 128).

Una dintre cauze este „*necunoașterea*“ reciprocă (136); — *educarea* în spiritul „prejudecăților naționale“ (137). — — — Pentru pace este necesară renunțarea la „independența“ de stat (138) (= dreptul la război) etc. etc.

Citate din Bernhardi... el, spune autorul, își învinuiește poporul că nu ar avea suficient spirit războinic (!!)... și din Rohrbach (și acesta, spune el, este „om cu judecată“! (p. 150) la Rohrbach „precumpănesc pornirile umanitare“ (!!!)) — — Tare trivial mai e acest *Steffen!*...

Imperialismul german e „mai degrabă defensiv decît agresiv“ (157).

Germania duce un război „*defensiv*“ (158) — este „ridicol“ să se creadă că pentru a ataca Germania ar fi ales o „situație atît de neprielnică ca cea de astăzi“ etc. etc. Imperialismul german este „profund civilizată, constructiv din punct de vedere social“ etc. (163)...

||| !

||| ha-ha!!

Această carte, care la început promitea cîte ceva, pînă la urmă nu reprezintă altceva decît cel mai vulgar șovinism germanofil! *N.B.*

Documentele diplomatice sînt extrem de confuze — în toate țările (unii) diplomați au fost *pentru* război — , au intervenit (și încă foarte puternic) și militarii... „Cauzele războiului mondial din 1914/15 le putem cunoaște numai studiind istoria universală“ (180)...

Și mai departe, pînă la sfîrșit (p. 254), citate din „cărți“ cunoscute prin spiritul lor germanofil... Nil! Nil! Nu merită osteneala să citești acest „dreck“!

OPPENHEIMER. „IMPERIALISMUL ENGLEZ“

Dr. Felix baron von **Oppenheimer**. „Imperialismul englez“. Viena, 1905.

(o broșurică de 64 p. Nil în afară de pălăvrăgeala îndeobște cunoscută despre Chamberlain și mișcarea „lui“. Nil!)

HENGER. „PLASAMENTELE DE CAPITAL FRANCEZ“

Hans *Henger*. „Plasamentele de capital francez în hîrtii de valoare“ Stuttgart, 1913 („Studiile economice din München“, nr. 125).

O lucrare care oferă extrem de puțin. Repetă cifrele lui *Ney-marck* cu privire la Σ hîrtilor de valoare.

815 miliarde, fără dublă înregistrare 600 de miliarde de franci, dintre care în Franța 106—110.

Σ impozitului de 4% pe veniturile din cupoane (impozitul pe dobînzii și dividende) a crescut

de la 70.4 mil. franci în 1891

la 102.5 " " " " 1910 (p. 1).

Σ hîrtilor de valoare (aflăte în posesiunea francezilor):
(după Edm. Théry) 1891 — 77.1 miliarde franci

1907 — 98.6 " "

(după autor) 1891/95 — 79.0 " "

1906/10 — 110.4 " "

Plasamentele anuale de capital în societăți pe acțiuni

în Franța..... 566.2 mil. franci

în Germania ..... 1 080.5 " "

Progresul economic al Franței:

	<u>1890</u>		<u>1909</u>
recolta de grâu	117	mil. hectolitri	126
" " ovăz	94	" "	117
producția de fier	3.5	" tone	16.6 (1911)
flota comercială	0.9	" "	1.4 (1909)
numărul de mașini cu aburi existente în industrie	55 967 (1891)		81 335
reprezentînd cai-putere	916 000		2 759 350
avuția Franței (pe baza impozitului pe succesiune)	243 mlrd. franci (1892)		287 (1908)
consumul de huiță	28.96 mlrd. tone (1885)		56.4 (1911)
(al Germaniei)	67.1		205.7 (1908)

Comerțul special al
Franței

	<u>1891—93</u>		<u>1908—10</u>
pe cap de locuitor	7 692 mil. franci		12 020 + 56.2 %
	200.4 franci		304.7 + 52 %
al Germaniei	7 117 mil. mărci		15 197 + 113.5 %
pe cap de locuitor	141.5 mărci		238.6 + 68.6 %
{ 238.6 mărci = 294.5 franci. Mai puțin decît în Franța! }			

N.B.: În Franța, muncitorii din industria minieră sînt „în mare parte“ străini: polonezi, italieni, spanioli*.

„Dacă francezii produc mai puțin, dacă în Franța industria și comerțul nu se dezvoltă atît de rapid ca în Germania, aceasta nu este încă, desigur, un indiciu că Franța ar fi în pericol să devină un stat-rentier“ (78)... dezvoltarea (industriei și comerțului), spune autorul, face progrese, deși mai lente decît în Germania.

N. B. Citează: „Annuaire statistique de la France“, 1910 (indici economici și sociali).

KAUTSKY ÎN 1914 ȘI 1915 (DESPRE IMPERIALISM,
RĂZBOI ȘI SOCIAL-DEMOCRAȚIE)

K. Kautsky. „Imperialismul“, „Die Neue Zeit“, 1914, 2 (anul XXXII), p. 908 și urm. Nr. 21 (11. IX. 1914).

((Într-o notă la articol se spune că a fost scris înainte de război. în vederea congresului și că a fost întrucîtva schimbat.))

În prezent, spune el, uneori „prin imperialism se înțeleg toate fenomenele capitalismului contemporan — cartelurile, protecționismul, dominația financiarilor, precum și politica colonialistă“ (908). Aceasta ar fi, după el, „o tautologie arhiplată“, în cazul acesta, „firește, imperialismul constituie o necesitate vitală pentru capitalism“ *** (908).

Cuvîntul imperialism, spune el, „trebuie luat nu în acest sens general, ci în înțelesul lui istoric concret“, așa cum se manifestă în *Anglia* (909), adică „ca o formă deosebită a năzuințelor politice“. „Englezii înțeleg“ (909) prin imperialism tendința, pe de o parte, de a uni strîns toate părțile imperiului cu metropola, iar pe de altă parte de a extinde imperiul... Hobson!

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua p. 411. — Nota red.

** Vezi op. cit., p. 391.

nu face
nici două
parale

„Imperialismul este un produs al capitalismului industrial care a atins un grad înalt de dezvoltare. El constă în tendința fiecărei națiuni capitaliste industriale de a-și anexa sau subordona regiuni *agrare* (subliniat de Kautsky) din ce în ce mai mari, indiferent de națiunile care populează aceste teritorii“* (909)...

Urmează raționamente despre „Proportionalitatea producției“ (titlul § 1 din articol) dintre agricultură și industrie, dintre mijloacele de producție și bunurile de consum.

§ 2: „Producția de mărfuri simplă“ (nerozie, vechituri).

§ 3: „Producția capitalistă“: industria capitalistă are nevoie ca „domeniul agricol, care-i servește drept furnizor și cumpărător“, „să se extindă mereu“ ((lăbărțat!)).

§ 4: „Acumularea și imperialismul“.

Contradicția dintre industrie și agricultură se manifestă în două feluri (917):

(1) prin supraproducție (în industrie)...

(2) prin scumpete (a materiilor prime și a mijloacelor de subzistență)...

Imperialismul a fost precedat de „forma“ (de tendința spre extinderea) liberului schimb: „acum o jumătate de veac această formă era socotită și ea drept ultimul cuvânt al capitalismului, așa cum este socotit astăzi imperialismul“ (917)...

Liberul schimb a dezvoltat alte țări (Statele Unite + Europa); protecționismul lor: diviziunii muncii între industria engleză și agricultura tuturor celorlalte țări, „ele“ (celelalte țări) i-au substituit „împărțirea între marile state industriale a regiunilor agrare de pe glob
rămase încă libere, întrucât aceste regiuni erau incapabile de a opune rezistență. La aceasta a reacționat Anglia. Așa a început imperialismul.

N.B.

|||

La dezvoltarea lui a contribuit în mod deosebit ? || sistemul exportului de capital în regiunile agrare, sistem care a apărut o dată cu imperialismul“ (918)...

* Ibid.

Căile ferate în țările noi — dezvoltarea schimbului — protejarea lor de către puterea de stat — tendința spre anexiuni (+ împiedicarea dezvoltării industriei în aceste țări)...

„Iată principalele rădăcini ale imperialismului, care a luat locul liberului schimb“...

„Reprezintă oare imperialismul ultima formă posibilă de manifestare a politicii mondiale capitaliste sau mai e posibilă vreo altă formă?“

O „latură a imperialismului“ constituie o „necesitate vitală pentru capitalism“ și poate fi depășită „numai prin socialism“ (920), și anume: construirea de căi ferate, dominația asupra regiunilor agricole, aservirea lor...

Dar mai există o altă latură a imperialismului: lupta dintre state, înarmările, războiul, împotrivirea Indiei, a Islamului, a Asiei răsăritene, împotrivirea proletariatului — toate acestea generează tendința „capitaliștilor din toate țările spre unire“ (920)...

„Din punct de vedere pur economic, nu este exclus deci ca sistemul capitalist să parcurgă încă o fază nouă: *extinderea politicii cartelurilor asupra politicii externe, faza ultraimperialismului*, împotriva căruia ar trebui, firește, să luptăm tot atât de energic ca și împotriva imperialismului, cu toate că el reprezintă un pericol în alt sens, nu în sensul înarmărilor și al amenințării păcii mondiale“ (921)...

ultraimperialism*

ha-ha

Acestea au fost scrise, spune autorul, înainte de război. Conflictul dintre Austria și Serbia „n-a izvorât exclusiv din tendințe imperialiste“ (922) — el are „în aceeași măsură (ebenso) o rădăcină naționalistă“, „cît și una imperialistă“ (922). Este drept, spune el, că există „contradicții“ pe care le-a creat imperialismul „între alte mari puteri“. S-ar putea ca înarmările să se intensifice, și pacea (după războiul actual) să nu fie decît un armistițiu.

!!

ha-ha!

* Vezi op. cit., p. 397—398.

„Din punct de vedere pur economic nu mai este nimic care să împiedice ca această destindere imensă a încordării să înlocuiască în cele din urmă imperialismul printr-o sfântă alianță a imperialiștilor“ (922)... Cu cât războiul și sleirea forțelor vor dura mai mult..., cu atât ne vom apropia mai mult de această soluție...

Ibidem, p. 981 — în articolul său „Efectele războiului“ —, el spune că internaționalismul „nu exclude“, „sentimentul național“ și apărarea patriei, dar cere recunoașterea acestui sentiment „pentru fiecare națiune“; „în acest sens“ (sic!) au votat *germanii și francezii* pentru credite.

p. 975 — ibidem — pentru credite au votat „tovarășii noștri“, atât în numele apărării patriei, cât și în numele „eliberării Rusiei de sub jugul țarismului“ (!!)...

ha-ha!! || p. 974 — „oamenii de stat din statele victorioase trebuie chemați la moderație“ (de trei ori).

p. 846 (21. VIII. 1914) — a articolului „Războiul“ (datat 8. VIII. 1914) — se termină cu o chemare la „încredere“, și nu la „critică“ — „disciplină în partid“...

În articolul „Două articole în legătură cu reorientarea“ (1915, 2) § d: „Noțiunea de imperialism“.

Combătîndu-l pe Cunow, Kautsky susține că „concluziile“ (lui Hilferding) cu privire la *capitalul financiar* ar fi fost „*unanim* acceptate (subliniat de K. Kautsky) de toți teoreticienii socialiști“* (p. 107) (23. IV. 1915).

Cunow *identifică* imperialismul cu „capitalismul contemporan“ (109).

El însă, Kautsky, respinge această identificare. El afirmă că în Anglia, în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea (110), prin imperialism se înțelegea năzuința spre o Britanie mare (110), spre un imperiu, „un gen aparte de *politică imperială*“ (110. Subliniat de K. Kautsky) — colonii, protecționism.

? || „Ea („această nouă politică“) era denumită de toată lumea imperialism“ (N. B.) (ibidem).

* Op. cit., p. 417.

Autorul pretinde că ar fi „primul“ care a cercetat „noul imperialism“ („Die Neue Zeit“, 1897/98 (16,1), „Vechea și noua politică colonială“), care a relevat apariția exportului de capital și rolul marii finanțe. În 1910, Hilferding nu dăduse acestei noi faze a capitalismului denumirea de „imperialism“ (110—111): „Și el“ (= Hilferding) „înțelege prin cuvîntul «imperialism» un *gen* aparte de politică, și nu o «fază în dezvoltarea economiei». Pentru el“ (= Hilferding) „imperialismul este o politică pe care o preferă capitalul financiar“(111)...

N. B.
„Die Neue Zeit“ 1897/8, anul XVI, vol. 1

tertipurii și dispută în jurul unor cuvinte

Trebuie să facem această distincție: imperialismul nu este o „fază în dezvoltarea economiei“, ci o politică aparte, ca și manchesterianismul²⁵. *Trebuie să facem distincție între capitalul financiar și imperialism, care este „politica lui“* (111).

„Imperialismul este un gen deosebit de politică capitalistă, ca și manchesterianismul, căruia i-a luat locul. Nici manchesterianismul nu a însemnat o anumită «fază în dezvoltarea economiei», *deși în mod necesar era legat de o asemenea fază*“ (111)*.

așa
deci!

Imperialismul este politica „fazei economice“ a capitalului financiar!! Aici ați vrut să ajungeți? Nu sînteți decît un intrigant și un sofist²⁶, un rabulist²⁷, un chițibușar! El ocolește fondul chestiunii prin tertipurii.

§ e) „Necesitatea imperialismului“ (112 și urm).

„Nimeni nu va nega că imperialismul era inevitabil și, de aceea, necesar... Problema controversată este dacă e necesar și în viitor“ ... (113).

Urmează pasajele pe care le citez în „Kommunist“²⁸ (p. 144 — 145 ș.a.)*).

(ultraimperialismul este și el posibil... etc. Vezi „Kommunist“...)

Printre altele:

Kautsky: „Kiao-ciao“. „Die Neue Zeit“ XVI, 2 (1898) — (nr. 27. III. 1898) — printre altele, că „politica de cuceriri“ în China etc.

* Vezi op. cit., p. 394.

** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 223. — Nota red.

sic!! „nu este o politică progresistă, ci o politică reacționară, nu este politica burgheză contemporană, ci o parte integrantă a politicii feudale absolutiste reînviolate... o reacție împotriva manchesterianismului... Chiar dintr-un punct de vedere burghez ceva mai avansat, ea trebuie combătută la fel ca și impozitele asupra obiectelor de primă necesitate, ca și premiile și subvențiile, ca și spiritul de breaslă și îngrădirea libertății de deplasare“ etc. (p. 25)...

N.B. „Die Neue Zeit“ XV, 1 (1897). Lafargue. „Funcțiile economice ale bursei“.

N. B. 1915, 2 (Anul XXXIII) articolul despre cartea lui Gerhart Gütler. „Partidul laburist englez“ (Jena, 1914).

ISCHCHANIAN. „ELEMENTE STRĂINE
ÎN ECONOMIA NAȚIONALĂ A RUSIEI“

B. *Ischchanian*, dr. în filozofie. „Elemente străine în economia națională a Rusiei. Istoria, răspîndirea, gruparea pe profesii, interesele și importanța economică-culturală a străinilor în Rusia“. Berlin, 1913 (Siemenroth). 7 mărci.

Rezumat făcut de Alexinsky în „Die Neue Zeit“, 1913—14, XXXII, 1, p. 435 și urm.

N. B.: Printre altele, reproduce următorul tabel din Ischchanian (p. 438):

	Miliarde franci	În general în străinătate	n Rusia	% pe care îl reprezintă acestea din urmă
N.B.: Franța are	40	40 mlrd. fr.	14 mlrd. fr. (×)	27.5
capitaturi Belgia „	—	2.715 „	0.634 „	23.4
în Germania „	32.5	26.0 „ mărci	4.00 „ mărci	15.38
străinătate Anglia „	78.7	63.0 „	0.775 „	1.20
Celelalte țări au	—	— „	0.500 „	—
	151.2 totalul este calculat de mine			

Statele Unite?? $\frac{10??}{160}$ minimum mlrd. franci

> de 14 1/2 mlrd. de mărci (×)
14 582 mil. de mărci, dintre care 83.78 % plasate în împrumuturi de stat...

(×) Calculul meu:

14 634 franci × 8 = 11 707 m.
+ 5 275 = 16 982 mărci,
și nu 14 582??

PANNECKOEK. „PROBLEMA ACOPERIRII CHELTUIELILOR
STATULUI ȘI IMPERIALISMUL“

Ant. Panneckoek. „Problema acoperirii cheltuielilor statului și imperialismul“. („Die Neue Zeit“, 1913—14, XXXII, 1, nr. 4, 24. X. 1913, p. 110 și urm.)

(×) „Contradicția dintre tactica principială și cea reformistă constă, după părerea noastră, în faptul că tactica reformistă este determinată în *prea mare măsură de interese imediate*, de succese de moment și de aparența unor succese *cărora le jertfește forța lăuntrică a proletariatului*. Tactica principială marxistă însă, întrucât urmărește în primul rînd creșterea forței proletariatului, asigură prin aceasta rezultate pozitive dintre cele mai importante; căci aceste rezultate, reprezentînd concesii făcute de clasele dominante, depind în primul rînd de forța proletariatului“ (p. 111).

Iar înainte de această frază:

„Esența luptei de clasă socialiste constă în unitatea indisolubilă dintre lupta *pentru socialism* (**) și pentru toate interesele nemijlocite ale proletariatului. Numai datorită faptului că partidul luptă pentru satisfacerea tuturor intereselor imediate ale clasei muncitoare, el este partidul proletariatului, partidul maselor, și poate obține victoria“ (×).

(**)
nu e cuvîntul
nimerit, nu așa
trebuie pusă
problema

just!

N.B.: Panneckoek pune *greșit* problema reformismului.

Panneckoek *ridică* aici o problemă de cea mai mare importanță, dar îi dă o rezolvare greșită — sau cel puțin — inexactă. „Unitatea dintre lupta pentru socialism și lupta pentru reforme“ sau „și pentru interesele nemijlocite ale muncitorilor“? Dar ce este lupta pentru socialism? În formula lui Panneckoek este *mușamalizată*, ștearsă, dispare deosebirea dintre cei de stînga și „centru“.

N. B.

Sub formula (aceasta, respectivă) a lui Panneckoek își va pune semnătura și K. Kautsky (care, de altfel, nici n-a ridicat obiecțiuni împotriva acestui articol al lui Panneckoek). Această formulă este greșită. *Lupta pentru socialism* constă în *unitatea* dintre lupta pentru interesele nemijlocite ale muncitorilor (respectiv pentru reforme) și *lupta revoluționară* pentru putere, pentru exproprierea burgheziei, pentru răsturnarea regimului burghez și a burgheziei.

Trebuie să imbinăm *nu* lupta pentru reforme + fraze despre socialism, lupta „pentru socialism“, *ci două forme* de luptă.

De pildă:

1. Votul pentru reforme + acțiunile revoluționare ale maselor...
  2. Parlamentarismul + demonstrațiile...
  3. Revendicarea de reforme + revendicarea (concretă) a revoluției...
- Lupta economică *împreună* cu cei neorganizați, cu masa și nu numai *pentru* cei organizați...
4. Literatura pentru vîrfuri + literatura de masă gratuită pentru păturile de jos, pentru cei neorganizați, pentru „masa de jos“...
  5. Literatura legală + literatura ilegală...

{ cf. în același volum din „Die Neue Zeit“, p. 591, despre muncitorii „necalificați“ din America }

CAIETUL

„ε“
(„EPSILON“)

Cuprins

ε

- „Weltwirtschaftliches Archiv (1916)
(capitalurile străine: Arndt) [1].
„The Economist“⁽²⁹⁾ despre război și
„The Daily Telegraph“ [3 și 11, 14—15, 18—19].
Cărbune și fier (Tezele lui N. I. Buharin) [33—34].

CAPITALUL INVESTIT ÎN STRĂINĂTATE *

Capitalul investit în străinătate	Anoia	Franța	Germania
1862	3,6	—	—
1872	15	10 (1869)	—
1882	22	15 (1880)	?
1893	42	20 (1890)	?
1902	(62)	37 Diouritch	Hilfer- ding p. 492
1914	75—100	60	44
((Arndt))	Riesser	vezi ε I	(Neymarck)

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 367. — Nota red.

CAPITALUL STRĂIN: ARNDT

„Weltwirtschaftliches Archiv“ (editat de Bernhard Harms).
Vol. 7. 1916, I.

„Potentialul capitalului francez“ de prof. dr. Paul Arndt.
Autorul se referă la articolul său „Noi contribuții la problema investițiilor de capital în străinătate“ (apărut în „*Zeitschrift für Sozialwissenschaft*“. 1915, p. 311 și 456) și citează de acolo cifre cu privire la capitalul investit în străinătate: (p. 35)

		(Ricsser, p. 395 și p. 404)
		Miliarde franci
capital englez 3 mlrd. l. st. = 75 mlrd. fr.		62 (1900 Speyer)
capital francez 60 mlrd. fr. = 60 „ „		30 (1902 Dehn)
capital german 35 mlrd. mărci = 44 „ „		31 (25 mlrd. mărci)
		(($\Sigma = 179$))

Franța, spune autorul, se numără printre „marile puteri economice“ (p. 37), ocupînd locul 4, după Anglia, Germania și „America de Nord“.

BIBLIOGRAFIE

Bibliografie.

William English Walling. „Socialiștii și războiul“. New York, 1915 (XII + 512 pagini). 1.50 dolari.

„Întrucît aici este vorba de importante documente oficiale de partid, culegerea, pe cît se pare, este completă“ (p. 188).

Biblioteca comunală din Zürich pentru literatură socială:

Parvus. „Etatizarea băncilor și socialismul“.

Schumann. „Banca imperiului“.

„ „Ultimele patru bănci particulare de emisiune“.

Schär. „Banca în slujba comerciantului“.

- Schulze.* „Falimente bancare în Saxonia“. 1903.
Schär. „Tehnica operațiilor bancare“. Berlin, 1908.
Levy. „Monopoluri, carteluri și trusturi“. Jena, 1909.
Kantorowicz. „Probleme ale cartelurilor“. Berlin, 1911.
Abel. „Anglia bolnavă“, 1909.
Veritas. „Viitorul Austriei“. Zürich, 1892.
Jakob Lorenz. „Cu privire la problema italienilor din Elveția“
 Zürich
 { *Schär.* „Etatizarea energiei hidraulice în Elveția“.
 Basel, 1905.
 { *Schücking.* „Organizarea lumii“. Leipzig, 1909 (41).
Lassalle. „Războiul italian“. Berlin, 1859.
Staudinger. „Bazele culturale ale politiciii“. Jena, 1914.
Lloyd George. „Timpuri mai bune“. Jena, 1911.

„THE EGONOMIST“ DESPRE RĂZBOI

„The Economist“, 17 aprilie 1915.

Articolul „Sfârșitul războiului“.

„Dar cu cât războiul va dura mai mult, cu atât popoarele, spre deosebire de guverne, vor înclina mai mult să-și ridice glasul împotriva măcelului, care, zi de zi, săptămână de săptămână, distruge mii și mii de familii. Astfel ne întorcem din nou la Problema: «Statul și individul», și la întrebarea: *cît timp vor putea cărmuitorii statului birocratic, cu un înalt grad de organizare, să reziste forțelor revoluționare interne*“... ||| N.B

ARGUMENTELE SOCIAL-PATRIOȚILOR

Argumentele social-patrioților

Broșurica lui Upton *Sinclair* cu răspunsul lui *Blatchford* formulează deosebit de clar, direct, precis și fără echivoc argumentul nou (nu al lui Plehanov și nici al lui Kautsky etc.) al social-patrioților:

Da, războiul se duce în interesul capitaliștilor etc., *este știut* însă că noi sîntem *slabi*, este știut că nu-l putem împiedica. Tot ce se vorbește despre lupta împotriva războiului, despre „insurrecție“ etc. etc. nu sînt decît niște „reflecții inofensive“, o „supra-apreciere“ desperată a forțelor noastre.

Variantă a argumentului cu privire la „utopism“, care exista și în referatul lui Plehanov.

Din acest punct de vedere, rezoluția de la Basel este o încercare bine intenționată de a speria puțin guvernele, și nu o promisiune și o expresie a hotărîrii de a trece la acțiuni revoluționare, respectiv la propagandă revoluționară.

[Acest mod de a pune problema, care reduce totul la „război preventiv“, este extrem de îngust — și a fost îngustat în mod intenționat de Blatchford. — Folosirea crizei în vederea propagandei revoluționare și pregătirea unor acțiuni revoluționare — iată ce este esențial.]

„DAILY TELEGRAPH“, 17 NOIEMBRIE 1914

„The Daily Telegraph“, 17. XI. 1914.

Parlamentul.

..., D-l E. Jones (reprezentantul circumscripției Merthyr Tydfil) a întrebat dacă nu ar putea fi supuse cenzurii articolele d-lui Keir Hardie ce apar în ziarul său“...

Iar apoi, la sfîrșitul ședinței, același Jones spune: eu l-am prevenit pe K. Hardie că voi vorbi despre el, și nu e vina mea dacă nu e de față.

Citește pasajele din articolele lui K. Hardie din 31. X și 7. XI., în care K. Hardie acuză de atrocități pe englezi și francezi și își bate joc de loialitatea trupelor din India. El, K. Hardie — spune Jones —, a afirmat că kaiserul e viteaz ca soldat, iar de regele Angliei și-a bătut joc: „regele nostru, căruia îi place liniștea căminului“.

Poate oare guvernul tolera ca un membru al parlamentului să vorbească în felul acesta? „Ca urmare, în cursul ultimelor cîteva săptămîni — spune Jones — am avut de întîmpinat în circumscripția Merthyr Tydfil dificultăți în legătură cu recrutările; or,

pînă în momentul în care d-l Keir Hardie a început să-și aplice tactica, ele mergeau bine“.

Ia apoi cuvîntul *J. A. Pease*: „Dați-mi voie să spun doar atît: în ceea ce privește guvernul, acesta consideră că spusele d-lui K. Hardie, la care s-a referit d-l Jones, nu au absolut nici un temei, și de aceea trebuie tratate cu dispreț“.

(Sfîrșitul ședinței)

POPULAȚIA ȘI TERITORIUL ȚĂRILOR BELIGERANTE
ȘI ALE CELOR NEBELIGERANTE

(p. 29. „Deutsche Rundschau“ nr. 10)

milioane de locuitori în 1910

Marea Britanie	421	Germania	78
Rusia	167	Austria	51
Franța	86	Turcia	25 (aprox.)
	<u>674</u>	(3 mari puteri)	<u>154</u>
Japonia	70		
(4 mari puteri)	<u>744</u>		
+ Serbia			
+ Belgia			
I grup beligerant ..	744	[750 versus 150]	
al II-lea „ „ ..	154		
Luptă	<u>898</u>		
	+		
Nu luptă	570		
	<u>1 468</u>		

Nebeligerante:

China	431
St. Unite	103
Italia	36
(3 mari puteri)	<u>570</u>

Întreaga populație a globului pămîntesc = 1 600

1912

Mile pătrate (milioane)

Marea Britanie ..	10.8	Germania	1.2		
Rusia	10.2	Austria ..	0.2	(241 000)	
Franța	4.8	Turcia ..	0.7		
	<u>25.8</u>		<u>2.1</u>		
Japonia	0.3	(260 000)			
	<u>26.1</u>				
I grup	26.1				
al II-lea grup ..	2.1				
	<u>28.2</u>				
Beligerante ..	28.2				
Nebeligerante	7.3				
	<u>35.5</u>				

Nebeligerante

China	2.9
St. Unite	3.7
Italia	0.7
	<u>7.3</u>

Tot globul pămîntesc — 52.0 milioane de mile pătrate.

„THE ECONOMIST“ DESPRE RĂZBOI ȘI „DAILY TELEGRAPH“

„The Economist“, 9. I. 1915. N. B.

Articolul: „Europa în impas“...

...„Nu este de mirare că în aceste condiții“ („îngrozitoare condiții ale actualului război“), „în locurile în care noroiul a făcut înaintarea aproape imposibilă, soldații încheie spontan armistiții de felul celor descrise de un corespondent în numărul de ieri al ziarului «The Times». Astfel de armistiții se încheie, firește, numai în sectoarele de luptă în care tranșeele se află foarte aproape unele de altele; dar ele (aceste armistiții) fac ca oamenii să se gîndească la absurdă cruzime a războiului și generează la unii speranța că pe cîmpul de luptă soldații ar putea să protesteze împotriva prelungirii la infinit a grozăviilor lui“

N.B.

(p. 46)...

Idem, p. 54: „Profiturile industriale“:

Profitul net (după achitarea dobînzilor etc.
la împrumuturi)

Dări de seamă trimestriale publicate pînă la:	Numărul (milioane de societă- ților		±		totalul capita- lului	% profitului la capital
	1913	1914	%		1914	
31 martie	301	20.5	22.1	+8.4	230.1	9.6
31 iulie	263	22.6	23.6	+4.2	181.9	13.0
30 septembrie	131	10.6	9.5	-9.5	107.6	8.8
31 decembrie	214	15.3	14.5	-5.6	116.4	12.4
Σ	909	69.0	69.7	+0.9	636.0	10.9

„nenorocirile“ capitaliștilor!!!

„The Economist“, 19. XII. 1914. „Suplimentul militar“, p. 10:
cheltuielile Rusiei pentru armată și flotă

			%
1903.....	466 milioane de ruble		
1904	491	+ 25	+ 5.3
1906	496	+ 5	+ 1.0
1906	504	+ 8	+ 1.6
1907	493	- 11	- 2.0
1908	612	+119	+24.1
1909	631	+ 19	+ 3.0
1910	648	+ 17	+ 2.7
1911	669	+ 21	+ 3.3
1912	809	+140	+20.9
1913	944	+135	+16.6

„The Economist“, 19. XII. 1914, p. 1 059, articolul: „Războiul și viața comercială din zilele noastre“:

..., Înainte de sfârșitul lunii iulie, când s-a dezlănțuit cea mai sângeroasă dintre furtunile pe care le-a cunoscut istoria, era greu să distingi unde începe Krupp și unde se termină Creusot. Împrumuturile de război se împloteau strâns cu cele acordate în scopuri pașnice, datoriile neproductive — cu investițiile de capital productive. Întreaga lume de afaceri și financiară, fie că era vorba de a distruge sau de a zidi, de a construi canale sau fortificații, vapoare transoceanice sau nave de război, părea să fie concentrată la Londra, Paris și Berlin. Firmele financiare erau aproape întotdeauna anglo-germane, anglo-franceze și anglo-americane; consiliile de administrație se împloteau; aproape în toate orașele mari ale Lumii Vechi și ale Lumii Noi existau filiale sau agenți ai acestor firme. Uriașele companii și societăți acceptau bucuros acționari de toate naționalitățile, pășindu-le prea puțin de alianțele diplomatice... Acum șase luni afirmația că naționalitatea nu constituie o piedică în calea tranzacțiilor comerciale era un adevăr banal... Și dintr-o dată toate acestea au luat sfârșit... Dar vina nu o poartă, probabil, nici oamenii de afaceri, nici clasa muncitoare. Pretutindeni sînt considerați vinovați de izbucnirea războiului un număr redus de oameni: împărați, diplomați, oameni de stat, militari sau «filozofi»... Să sperăm că în curînd oamenii se vor trezi și-și vor recăpăta bunul simț, că religia va reinvia, iar conștiința omenească se va limpezi“...

N.B. „Cheltuielile de război ale Europei“

în decurs de șase luni

	milioane lire sterline					milioane lire sterline					
	Efectivul armatei (milioane)	Cheltuielile de război	Pierderi de pe urma restrîngerii producției	Valoarea pierderilor de vieți omenești	Populația în 1913 (milioane)	Comerțul exterior	(pe cap de locuitor)	Venitul național 1913	(pe cap de locuitor)	Avuția națională 1913	
Germania	4.35	395	830	294	68	1 063	(15.8)	2 100	(31)	16 000 (235)	
Austro-Ungaria	3.50	320	500	141	50	264	(5.3)	..	..	..	
Σ	7.85	715	1 330	435	118	1 327	(11.2)	? 3 000	(25)	? 25 000 (212)	
Rusia	5.4	490	110	218	170	269	(1.6)	..	..	..	
Franța	4.0	365	600	232	40	583	(14.6)	1 250	(31)	13 000 (325)	
Regatul Unit	1.0	90	100	83	46	1 344	(29.3)	2 250	(49)	18 000 (390)	
Σ	10.4	945	810	533	256	2 196	(8.6)	? 5 000	(20)	? 40 000 (156)	
ΣΣ	18.25	1 660	2 140 (α)	968	374	3 523	(9.4)	? 8 000	(21)	? 65 000 (174)	

* Ibidem, p. 46 — posibilitatea unui *protest* din partea soldaților atunci cînd se va produce o apropiere între ei în tranșee.

	Țările aliate	Țările Antantei	Ambale părți
Cheltuieli directe (de război) în decurs de șase luni	725	990	1 715 (mil.l.st.)
Pierderi în urma sistării producției (Yves Guyot (α))	1 330	810	2 140
Totalul cheltuielilor în decurs de șase luni	2 055	1 800	3 855
Venitul național normal pe șase luni („să admitem“)	1 500	2 500	4 000
Raportul dintre cheltuielile directe și venitul național	48%	40%	43%
Raportul dintre totalul cheltuielilor și venitul național	137%	72%	96%
Avuția națională	25 000	40 000	65 000

(α) Sursa Yves Guyot este vădit părtinitoare!

Ibidem (2. I. 1915), p. 12:

„Toți martorii oculari vorbesc despre repulsia față de extrema barbarie și cruzime a războiului actual. Pretutindeni, oamenii își pun întrebarea dacă omul, ținând seama de natura sa, va putea suporta mult timp chinurile groaznice ale acestui război fără precedent, dacă va mai trece mult timp pînă cînd epuizarea și apropierea morții prin inaniție vor determina popoarele să se răscoale. Unele ziare germane își pun speranța într-o revoluție în Rusia. S-ar putea ca ele să se pomenească cu o revoluție în propria lor patrie, întrucît este foarte posibil ca clasa muncitoare din Germania să dea o lovitură cumplită militarismului agresiv, care a avut consecințe nefaste pentru ea“.

Acest pasaj este reprodus din articolul „Statul Habsburgilor“, în care se spune că în Rusia situația populației și a naționalităților e mai proastă decît în Austria. N.B.

9. I. 1915, p. 57: românii trăiesc mai prost în Rusia decît în Austria...

Ibidem, p. 66: Cheltuielile Rusiei pentru război ($\frac{1}{2}$ de an) = 6 2 3 4 de milioane de ruble (13 milioane de r u b l e pe zi).

p. 72, o carte nouă: P. Vinogradoff. „Problema rusă“.
(1 șiling)?

„The Daily Telegraph“ (nr. 18 631), 29. XII. 1914.

Partidul laburist independent și războiul.

„Una dintre rezoluțiile la ultimul punct de pe ordinea de zi a conferinței anuale a secției din Scoția a Partidului laburist independent, conferință ce va avea loc sîmbătă la Glasgow și la care d-l Keir Hardie, membru al parlamentului, va ține în fața delegaților o cuvîntare, cere ca toți membrii Partidului laburist independent care dau guvernului sprijin în actuala lui campanie de recrutare să fie excluși (din partid). O altă rezoluție cere să se exprime regretul în legătură cu faptul că în momentul izbucnirii războiului Partidul laburist național nu a convocat o conferință pentru a-și stabili politica“.

NOTE ȘI INDICAȚII BIBLIOGRAFICE

„The British Review“, 1915, iulie, „Ce atitudine trebuie să avem față de război“ de *John Freeman*, p. 87—88... „pamfletul antipatriotic“ al d-lui *Barrett* (titlul?)

(din „Grupul muncitoresc «Libertatea»“)

N.B. || „Ne mai rămîne să ducem încă un război, proclamă el, un război împotriva celor bogați, un nou război al Reformei“... p. 88.

„Recht und Wirtschaft“, 1915, iunie.

„Sindicatul din Germania în timpul războiului“ de dr. *W. Troeltsch*.

(elogii!! citează „*Sozialistische Monatshefte*“).

Sciziunea din Württemberg (Stuttgart). „*Frankfurter Zeitung*“ nr. 319, ediția a II-a de dimineață, 17. XI.

Buletinele de achiziții noi ale *bibliotecii comunale* din Winterthur (apar din 1907), anul VII, 1913/4.

Din *beletristică*:

Lucien Descaves. „Singerare“ (1870—1).

Nexö. „Pelle cuceritorul“.

A. Schnitzler. „Nuvele“. 1914.

Literatură cu privire la Elveția:

Paul Berger. „După marele dezastru: împărțirea Elveției“. Lausanne, 1914.

carte scrisă înainte de război: prezice victoria Germaniei, amenință cu împărțirea Elveției.

N.B.: p. 31, propovăduiește o luptă înverșunată împotriva „socialismului revoluționar“ în armată și în școală.

A. R ü e g g. „Din viața unei chelnerițe“. Zürich, 1914.

Secțiunea a III-a („Lucrări științifice și de cultură generală“):

„Teorii asupra originii“. 1914.

(„Cultura epocii contemporane“, III, IV.)

Aug. Bernard. „Marocul“. Paris, 1913.

E. Haeckel. „Natura-dumnezeu“. Leipzig, 1914.

Rud. Kjellén. „Marile puteri ale contemporaneității“. Leipzig, 1914.

A. Manes. „O țară a miracolelor sociale“ (despre Australasia).

Berlin, 1914.

Rud. Martin. „Cîrmuitoarii Germaniei“. 1910.

Uhde. „Feuerbach“. Leipzig, 1914.

A. Zart. „Bazele universului: atomii, moleculele“. Stuttgart, 1913.

Taylor. „Principiile conducerii științifice a întreprinderilor“.

CĂRBUNELE ȘI FIERUL

„Internationale Monatsschrift für Wissenschaft, Kunst und Technik“ (Leipzig), 1916, ianuarie (anul X, nr. 4).

Hans Arlt, dr., asesor* minier la München. „Cărbunile și fierul și importanța lor în actualul război mondial“. Date statistice cu privire la rezervele de cărbune și fier ale țărilor beligerante.

(Rezervele mondiale de minereu de fier)

(„ „ „ „ cărbune)

(Congresele geologilor din 1910 de la Stockholm și din 1913 de la Toronto).

După mărimea rezervelor de cărbune:

1. Statele Unite

2. Canada

3. China

4. Germania

de fier:

1. Statele Unite

2. Newfoundland

3. Germania.

* — asesor — în Germania, o persoană care prin studiile sale are drept la o anumită funcție. — Nota trad.

Extracția de cărbune în 1913:

Anglia — 287.4 milioane tone

Germania — 278.9

(Consumul 250.3 Germania
233.8 Anglia)

E remarcabilă inventarea de către Thomas (1878) a procedeu-
lui bazic (Thomas) de producție a fierului, care a înlocuit pro-
cedeele Bessemer.

Procedeele Thomas a făcut ca Germania să aibă o situație
preponderentă, căci el constă în *defosforizarea* minereului, iar în
Germania tocmai minereul de fier este *bogat în fosfor* (N. B.).

Prin aceasta Germania a învins Anglia. || N.B.

Industria chimică produce gudron din cărbune (în Germania,
în 1912, 1 milion de tone).

Regiunile din Franța ocupate de Germania

circa 70% din rezervele de cărbune ale Franței

„ 80% „ „ „ fier „ „

(Dacă nu era America, Franța ar fi fost de mult nimicită).

CONDUCĂTORII TRADE-UNIONURILOR

*Conducători trade-unionurilor*³⁰

„The Daily Telegraph“, 7 octombrie 1915.

„După ce au ascultat cuvântarea prim-ministrului și a contelui
Kitchener, liderii aleși ai muncitorilor, după lungi consfătuiri
în legătură cu problema recrutărilor, au lansat un apel, redactat
în termeni foarte energici, cu privire la voluntari, în care se
spune că «pentru menținerea principiului voluntariatului este
necesar să fie recrutați cel puțin 30 000 de oameni pe săptămână».

D-l C. W. *Bowerman*, membru al parlamentului, secretar al
comitetului parlamentar al congresului trade-unionurilor, a dat
ieri după-amiază unui reprezentant al ziarului «The Daily Tele-
graph» un exemplar al apelului. Apelul sună astfel:

Criza.

Apel către oamenii liberi.

N.B. || «Compatrioți... Niciodată în decursul istoriei sale poporu-
lui nostru nu i-a fost dat să treacă printr-o criză atât de
gravă ca cea de acum... Agresiunea Germaniei etc...
(scopul): obținerea unei victorii care să elibereze lumea de

teama tiraniei militare pe care i-ar impune-o Germania...»
 Apel la înrolare în armată, pentru ce?... «nu numai pentru
 că, procedînd așa, ei își vor apăra propriile lor interese, dar
 și pentru că vor apăra prin acțiunile lor interesele vitale
 ale poporului»...

...«Noi știm că o înfrîngere sau o pace nesigură ar însemna
 pentru noi nu numai pierderea prestigiului nostru ca națiune și
 certitudinea că conflictul va izbucni din nou peste cîțiva ani, dar
 și pierderea libertăților și drepturilor individului pentru a căror
 cucerire au fost necesare veacuri de luptă»...

II. Gosling	} Comitetul parlamentar al congre- sului trade-unionurilor.	} N.B.	
C. W. Bowerman			
J. O'Grady			} Federația generală a trade-unionu- rilor.
W. A. Appleton			
G. J. Wardle			} Comitetul executiv al Partidului laburist“.
W. S. Sanders			

Ibidem, 9. X. 1915 (sîmbătă). În afara unor mitinguri *d e m a s ă*,
 spune ziarul, (× ×) se prevede

„O consfătuire pe care urmează s-o țină luni (11. X. 1915)
 contele Derby, noul șef al recrutărilor, cu persoanele care au
 semnat importantul manifest al organizațiilor muncitorești,
 publicat joia trecută (7. X. 1915)“.

„Această conferință, la care contele Derby a invitat pe
 reprezentanții organizațiilor muncitorești, se va ține în
 Downing Street nr. 12“...

(× ×)...„comitetului executiv“ [alcătuit din persoane
 aparținînd celor trei organizații semnatare] „i-au și fost
 puse gratuit la dispoziție săli pentru mitinguri de masă“...

În afara unor mitinguri de masă, se organizează
 deplasări pe teren ale propagandiștilor, „mitinguri în
 secții“, „adunări în timpul pauzelor de prînz“ etc.

...se va pregăti „o mare cantitate de literatură de
 propagandă, în special sub formă de foi volante, care
 urmează să fie împărțite la diferite mitinguri“... etc.

Ibidem, 15. X. 1915. O recenzie elogioasă } la lucrarea lui <i>Ellis Powell</i> . „Evoluția pieței } financiare“ (10 ș. și 6 p.). Londra, 1915 } („Financial News“).	} N.B. la problema capitalului financiar
---	---

CAIETUL

„ζ“

(„DZETA“)

Cuprins

ζ

Harms. „Economia mondială“ [2—3].*Supan.* [5—9].*Hübner* [10].*J u n i u s* [13—14].*Demorgny* (Persia N.B.) [11].

}	„Le Temps“ [16 și 19—20].
	„The Daily Telegraph“ ș.a. [23—28].
	Lloyd George despre cele 4 miliarde de lire sterline (4.V.1915) [29—30].

Brauer despre (etwa „defețiștii“) germani [17—18].

HARMS. „ECONOMIA MONDIALĂ“

Bernhard Harms. „*Probleme de economie mondială*“. Jena, 1912.„*Economia națională și economia mondială*“.Capitalurile engleze investite în străinătate (1911) după G. Paish ((*George Paish* în „*Journal of the Royal Statistical Society*“, vol. LXXIV, 1910/11, p. 167)) („Plasamentele de capital ale Marii Britanii în colonii etc.“).

(B. Harms, p. 228):

I. Colonii engleze (mii l. st.)

America de Nord	Canada și Newfoundland	372 541
Australia	Uniunea australiană	301 521
	Noua Zeelandă	78 529
Africa	de sud	351 368
	de vest	29 498

Asia	India și Ceylonul	365 399
	Straits Settlements	22 037
	Honkong	3 104
	Borneo de nord britanic	5 131
	alte posesiuni britanice	25 024
	Σ = Coloniile britanice	1 554 152

II. Țări străine:

Statele Unite	688 078
└ Cuba	22 700
Filipinele	8 202
Argentina	269 808
Mexicul	87 334
Brazilia	94 330
Chile	46 375
Uruguay	35 255
Peru	31 986
celelalte țări americane	22 517
Rusia	38 388
Turcia	18 320
Egiptul	43 753
Spania	18 808
Italia	11 513
Portugalia	8 134
Franța	7 071
Germania	6 061
celelalte țări europene	36 319
Japonia	53 705
China	26 809
celelalte țări străine	61 907
Σ = țările străine	1 637 684*
$\Sigma\Sigma$ = Total	3 191 836

(iar în total, spune el, sînt 3,5 miliarde de lire sterline)

Același lucru pe continente (mil.l.st.):

America	1 700	=	53
Asia	500		16
Africa	455		14
Australia	387		12
Europa	150		5
	3 192		100%

* Așa e la Harms. — Nota red.

Dr. Sigmund Schilder. „Tendințele de dezvoltare a economiei mondiale“. Berlin, 1912 — p. 150 — se referă la G. Paish și spune că cifrele acestuia sînt micșorate, întrucît el a luat ca bază cursurile de emisiune (în America Latină 556 = 556 mil. l.st., în timp ce, potrivit cursurilor înregistrate la bursa din Londra la 31.V.1909 $\Sigma = 767$ mil. l.st., dintre care Argentina = 287 mil., Brazilia = 140 mil.). —

„The Economist“ din Londra, 26.VIII.1911, consideră capitalurile britanice plasate în 10 republici sud-americane (Argentina, Brazilia, Uruguay, Chile, Peru, Bolivia, Columbia, Venezuela, Ecuador și Paraguay) = 622 mil. l. st., dintre care în Argentina — 316, în Brazilia — 162, în Uruguay — 42, în Chile — 41 (ibidem, p. 371).

Capitalurile străine în Canada (1910) = 12687 mil. franci, dintre care britanice — 9765, ale Statelor Unite — 2190, franceze — 372. În Mexic (1886—1907) = 3343 mil. franci, dintre care, ale Statelor Unite — 1771, britanice — 1334 (p. 373).

Capitalurile belgiene în străinătate („Export“ din Berlin, 24.XI.1910) în mil. franci: Olanda — 70; Franța — 137; Brazilia — 143; Italia — 166; Egiptul — 219; Germani — 244; Argentina — 290; statul Congo — 322; Spania — 337; Rusia — 441; alte țări — 338. În total $2\frac{3}{4}$ miliarde de franci (p. 365).

Capitalurile franceze în străinătate:

(ibidem, p. 235)	mld. fr.
Rusia	10.0
Anglia	0.5
Belgia și Olanda	0.5
Germania	0.5
Turcia, Serbia și Bulgaria	0.5
România și Grecia	4.0
Austro-Ungaria	2.0
Italia	1.5
Elveția	0.5
Spania și Portugalia	3.5
Canada și Statele Unite	1.0
Egiptul și Suezul	4.0
Argentina, Brazilia și Mexicul	3.0
China și Japonia	1.0
Tunisia și coloniile franceze	3.0

$\Sigma = 36.5^*$

Acum, spune el, au ajuns la circa 40—42 de miliarde.

* Vezi V.I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 368. — Nota red.

Capitalurile *germane* în străinătate (1904), cu excepția hîrtilor de valoare (și afară de Europa) (mil. mărci)

Turcia (fără Egipt)	350
Africa (inclusiv Egiptul)	1 350
Peninsula persano-arabă și India	75
Asia de sud-est	250
Asia răsăriteană	450
Australia și Polinezia	400
țările din jurul Mării Mediterane <i>americane</i>	1 200
coasta de apus a Americii de Sud	550
coasta de răsărit a „ „ „	1 600
Statele Unite și Canada	3 000
	<u>Σ = 9 225</u>

Capitalurile bănești germane (în hîrtii de valoare) în străinătate (1897—1906)

	tot în mil. mărci
Argentina	92.1
Belgia	2.4
Bosnia	85.0
Brazilia	77.6
Bulgaria	114.3
Chile	75.8
Danemarca	595.4
China	356.6
Finlanda	46.1
Marea Britanie	7.6
Italia	141.9
Japonia	1 290.4
Canada	152.9
Cuba	147.0
Luxemburg	32.0
Mexic	1 039.0
Țările de Jos	81.9
Norvegia	60.3
Austria	4 021.6
Portugalia	700.7
România	948.9
Rusia	3 453.9
Serbia	152.0
Suedia	355.3
Elveția	437.6
Spania	11.2
Turcia	978.1
Ungaria	1 506.3
Statele Unite ale Americii	4 945.8
(Totalul este calculat de mine)	<u>Σ = 21 909.7</u>

Autorul evaluează totalul capitalurilor germane plasate în străinătate la 35 de miliarde de mărci (p. 243).

{	Cifra = 9.225 (1904), apoi, spune el, tot atât în Europa	$\Sigma = 18$
	Apoi hirtii de valoare, circa = 17	<u>17</u>
		<u>$\Sigma = 35^*$</u>

America	6 530. ₃
Asia (Turcia)	2 625. ₁
Africa	—
Australia	—
Europa	<u>12 754.₄</u>
	$\Sigma = 21\ 909.7$

N.B. În problema plasamentelor de capital *german* în străinătate, *B. Harms* citează (în afară de *Sartorius*) pe: *Rieser*. „Marile bănci germane și concentrarea lor“. Ediția a 3-a. Jena, 1910. — *Paul Dehn*. „Elemente noi în economia mondială“. Berlin, 1904. — *Paul Arndt*. „Esența și scopul plasamentelor de capital în străinătate“ „Zeitschrift für Sozialwissenschaft“, 1912, nr. 1—3). —

N.B. *Robert Liefmann*. „Societăți de participație și finanțare“. Jena, 1909. —

Capitalurile germane în străinătate:

	Fără hirtii de valoare (1904)	Hirtii de valoare (1897-1906)
Africa	1 350	— (?)
(α) Asia (inclusiv Turcia)	1 125	2 625. ₁
Australia și Polinezia	400	— (?)
(β) America Centrală și de Sud	3 350	1 431. ₅
(γ) Statele Unite și Canada	<u>3 000</u>	5 098. ₇
	$\Sigma = 9\ 225$	
	($\alpha + \beta + \gamma$) = (7 475)	(9 155. ₃)

* Ibid

Всего в 1897 году (1897-1900)

Азия	1350	(?)
(А) Азия (в т.ч. Индия)	1125	2685
Африка	400	(?)
(В) Европа	3350	1431
(Г) Америка	3000	5028
Σ	9225	
(А+В+Г)	(7475)	(9155)

Второй разуме кампания
сначала с 1897 в 1900 году
сначала с 1897 в 1900 году

Вопрос: Азия

Азия	до 1897	1897-1900	Σ
Азия	37	4	41
Азия	11	1	12
Азия	10	7	17
Азия	8	-	8
Азия	4	93	97
Азия	70	35	105

Азия	10	4
Азия	4	1
Азия	18	23
Азия	2	7
Азия	1	-
Азия	35	35
Азия	2	2
Азия	1	5
Азия	2	4
Азия	5	10
Азия	8	2
Азия	18	23
Азия	15	15

1868	106,835 km	Европа	223,869	323,691
1870	211,000	Америка	313,417	513,824
75	234,000	Азия	33,714	33,436
1899	617,235	Африка	9,386	33,481
1909	1,006,748	Австралия	13,889	30,316
		(всего) Σ	599,285	1,006,748

Второй разуме кампания (1897-1900)

Азия	1898	1908
Азия	208,747	253,898
Азия	50,545	92,818
Азия	26,157	43,115
Азия	6,186	30,167
Азия	13,888	17,111
Азия	1,786	5,721
Азия	2,797	8,034
Азия	3,937	3,565
Азия	1,968	1,989
Азия	3,933	7,724

(5.182) Второй разуме кампания (1897-1900)

1899	1910
Европа	3238, 2508, 5786, 5623, +681 +1291
Азия	390, 21, 4130, 1213
Африка	1282, 24, 2223, 3123
Америка	6354, 6136, 21807, 1235
Австралия	35, 235, 223, 712
Σ	878, 745, 3730, 1344, +745 +1471

(5.203) Второй разуме кампания (1897-1900)

1882	1901	1910
Азия	12658, 355, 14977, 360	20507, 453
Азия	7326, 125, 6705, 171, 10212, 260	
Азия	6409, 141, 9852, 172, 16408, 257	
Азия	2140, 30, 2926, 26, 5047, 40	
Азия	3015, 75, 3007, 65, 4450, 88	
Азия	2000, 70, 2424, 76, 4170, 123	
Азия	840, 53, 1382, 74, 1562, 80	
Азия	280, 402, 390, 710, 434, 72	
Азия	2520, 402, 6991, 1229, 9441, 1657	
Азия	9380, 421, 3239, 476, 6137, 841	
Азия	1080, 131, 1407, 190, 1891, 272	
Азия	6150, 120, 9526, 122, 13578, 150	

Pagina 3 din
caietul „ ζ ” („dzeta”)

Capitalurile în străinătate ale celor mai bogate trei țări din Europa *aproximativ**:

	Miliarde mărei			Σ
	Anglia	Franța	Germania	
America	37	4	10	51
Asia	11	1	4	16
Africa	10	7	2	19
Australia	8	—	1	9
Europa	4	23	18	45
Total	70	35	35	140

Aproximativ Anglia în %	Germania		miliarde mărci	
		În total aproximativ miliarde mărei	Anglia aproximativ	Franța aproximativ
37	America	6.5	10	4
11	Asia	2.6	4	1
4	Europa	12.8	18	23
10	Africa	—	2	7
8	Australia	—	1	—
70		21.9	35	35

Europa occidentală (Belgia, Elveția, țările scandinave)	2	1 (??)	2
Europa de sud (Spania, Italia, Portugalia)	1	1	5
Balcanii	2	0.5(??)	4
Rusia	5	1	10
Austria	8	0.5(??)	2
Întreaga Europă	18	4	23
Balcanii + Rusia + Austria	15	2 (??)	16

Rețeaua de căi ferate în lume (Harms, p. 138).

(ibidem):

1868	106 886 km
1870	211 000
1875	294 000
1899	617 285
1909	1 006 748

* Ibid.

	(kilometri)	
	<u>1899</u>	<u>1909</u>
Europa	223 869	329 691
America	313 417	513 824
Asia	33 724	99 436
Africa	9 386	33 481
Australia	18 889	30 316
(calculată de mine) Σ	<u>599 285</u>	<u>1 006 748</u>

Rețeaua telegrafică mondială (kilometri) (Harms, p. 141):

	<u>1898</u>	<u>1908</u>
Anglia	208 747	253 898
America de Nord	50 545	92 818
Franța	26 157	43 115
Germania	6 186	30 167
Danemarca	13 888	17 111
Tările de Jos	1 786	5 721
Japonia	2 797	8 084
Spania	3 237	3 565
Italia	1 968	1 989
Diferite țări	3 233	7 724

Comerțul exterior (comerțul special) al Germaniei
(p. 198)

(milioane de mărci)

	<u>1889</u>		<u>1910</u>		Creșterea	
	import	export	import	export	import	export
1. Europa	<u>3 239.9</u>	<u>2 509.7</u>	<u>5 196.8</u>	<u>5 623.9</u>	+ 60%	+ 124 %
2. Africa	39.6	22.1	418.0	181.3		
3. Asia	128.2	84.3	828.3	332.3		
4. America	635.4	613.6	2 190.7	1 255.0		
5. Australasia	35.1	23.5	293.0	71.8		
2-5.	$\Sigma = 838.3$	<u>743.5</u>	<u>3 730.0</u>	<u>1 840.4</u>	+ 345%	+ 147%
	$\Sigma\Sigma = 7 343.5$	(1889)				

(p. 203). Comerțul special (inclusiv metalele nobile) al principalelor țări

	1870		1882		1901		1910	
	milioane mărei	(mărei) pe cap de locuitor	milioane mărei	pe cap de locuitor	milioane mărei	pe cap de locuitor	milioane mărei	pe cap de locuitor
Marea Britanie (+ Irlanda)	9 180	312	12 658	355	14 977. ₀	360 171. ₉	20 507. ₁	453
Franța	4 540	124	7 326	195	6 705. ₈		10 212. ₅	260
Germania	4 240	106	6 409	141	9 852. ₈	172. ₂	16 408. ₈	257
Rusia	2 000	27	2 140	30	2 926. ₈	26. ₁	5 047. ₅	40
Austro-Ungaria	1 660	47	3 015	75	3 007. ₃	65. ₇	4 450. ₄	88
Italia	1 480	61	2 000	70	2 474. ₄	76. ₁	4 170. ₄	123
Spania	820	42	840	53	1 386. ₈	74	1 566. ₂	80
Portugalia			280		390. ₉	71. ₀	434. ₁	77
Olanda	1 420	388	2 520	602	6 391. ₀	1 229	9 446. ₇	1 657
Belgia	1 280	252	3 380	421	3 239. ₄	476	6 137. ₉	841
Suedia-Norvegia	840	115	1 080	131	1 407. ₇	190. ₂	1 891. ₅	242
Statele Unite ale Americii	3 420	98	6 150	120	9 526. ₅	122. ₅	13 578. ₇	150

SUPAN. „DEZVOLTAREA TERITORIALĂ A COLONIILOR EUROPENE“
ȘI „TABELE GEOGRAFICE-STATISTICE“ ÎNTOCMITE DE OTTO HÜBNER

Prof. dr. Alexander Supan. „Dezvoltarea teritorială a coloniilor europene“. 1906
(p. 256 și 257)*

Tabel nr. 1. Posesiunile coloniale în 1876 și 1900 (repartizate pe continente)**

Din tabelele
geografice-
statistice întoc-
mite de Otto
Hübner
(1914)

	1876		1900		Creșterea (+) și scăderea (-)		Din tabelele geografice-statistice întocmite de Otto Hübner (1914)	
	km ² (în mii)	locuitori (în mii)	km ² (în mii)	locuitori (în mii)	km ² (în mii)	locuitori (în mii)	km ² (în mii)	locuitori (în mii)
<i>Asia</i>	22 772. ₂	291 495	25 012. ₇	390 636	+ 2 239. ₂	+ 99 141	25 297. ₁	422 558
Marea Britanie	3 765. ₄	241 835	5 224. ₄	801 495	+ 1 459. ₂	+ 59 660	5 265. ₂	324 773
Tările de Jos	1 520. ₂	24 170	1 520. ₂	37 494	—	+ 13 324	1 520. ₄	37 717
Franța	160. ₂	2 683	664. ₂	18 078	+ 504. ₂	+ 15 390	803. ₂	17 272
Spania	296. ₂	6 000	—	—	—	—	—	—
Portugalia	19. ₂	849	19. ₂	810	—	—	22. ₂	980
Imperiul german	—	—	0. ₂	84	+ 0. ₂	+ 84	0. ₂	192
Rusia	17 010. ₇	15 958	17 286. ₂	25 045	+ 276. ₂	+ 9 087	17 888. ₁	33 164
St. Unite (probabil Filipinele)	—	—	296. ₂	7 635	+ 296. ₂	+ 7 635	296. ₂	8 460
<i>Africa</i>	3 218. ₇	11 425	26 950. ₂	123 349	+23 732. ₂	+111 924	28 583. ₂	126 614
Marea Britanie	706. ₂	2 331	9 201. ₂	53 097 ²⁾	+ 8 494. ₂ ²⁾	+ 50 766	9 675. ₇	52 069
Belgia, statul Congo	—	—	2 382. ₂	19 000	+ 2 382. ₂	+ 19 000	2 365. ₂	15 005
Franța	700. ₂	2 875	10 211. ₂	31 518	+ 9 511. ₂	+ 28 643	9 600. ₂	37 750
Spania	9. ₂	319	220. ₂	673	+ 210. ₂	+ 354	560. ₂	589
Portugalia	1 802. ₂	5 900	2 073. ₂	6 865	+ 271. ₂	+ 965	2 069. ₂	8 351
Italia	—	—	510. ₂	781	+ 510. ₂	+ 731	1 590. ₁	1 403
Imperiul german	—	—	2 352. ₂	11 465	+ 2 352. ₂	+ 11 465	2 662. ₂	11 449
<i>Australia</i>	7 699. ₄	1 970	7 699. ₄	3 983	—	+ 2 013	(7 699. ₄)	(3 983)
Marea Britanie	7 699. ₄	1 970	7 699. ₄	3 983	—	+ 2 013	—	—
<i>Polinezia</i>	711. ₂	934	1 238. ₂	2 440	+ 527. ₂	+ 1 506	—	7 760
Marea Britanie	291. ₂	564	558. ₇	1 496	+ 266. ₂	+ 932	8 261. ₂	6 588
Tările de Jos	394. ₁	240	394. ₂	240	+ 0. ₇	—	394. ₂	240
Franța	23. ₂	93	24. ₂	88	+ 0. ₂	—	22. ₂	80
Spania	2. ₂	37	—	—	—	—	—	—
Imperiul german	—	—	243. ₂	449	+ 243. ₂	+ 449	245. ₁	641
St. Unite ²⁾	—	—	17. ₂	167	+ 17. ₂	+ 167	17. ₂	211
<i>America</i>	10 599. ₂	7 740	10 502. ₂	9 148	—	+ 1 408	9 184. ₁	10 731
Marea Britanie	8 711. ₄	5 160	8 728. ₂	7 533	+ 16. ₂	+ 2 373	8 962. ₂	10 114
Tările de Jos	130. ₂	110	130. ₂	140	—	+ 30	130. ₂	140
Franța	82. ₂	346	82. ₂	428	—	+ 82	91. ₂	450
Spania	123. ₂	2 025	—	—	—	+ 2 025	—	—
Danemarca	0. ₂	38	0. ₂	31	—	—	0. ₂	27
Suedia	0. ₂	1	—	—	—	—	—	—
Statele Unite ²⁾	1 552. ₂	60	1 561. ₂	1 016	+ 9. ₂	+ 956	—	—
<i>Arctica</i>	1 492. ₁	82	1 492. ₁	91	—	+ 9	—	15
Marea Britanie ²⁾	1 301. ₁	1	1 301. ₁	1	—	—	1 374. ₂	2
Danemarca ²⁾	191. ₂	81	191. ₂	90	—	+ 9	88. ₁	13
<i>Antarctica</i>	—	—	3. ₂	—	+ 3. ₂	—	—	—
Franța ¹⁰⁾	—	—	3. ₂	—	+ 3. ₂	—	—	—
Total	46 494.₂	313 646	72 900.₁	529 647	+26 405.₂	+216 001		

2) Cu Egiptul și Sudanul...

6) Aici sînt considerate drept colonii insulele Hawai și Alaska, țări nelimitrofe [cu teritoriul propriu-zis al metropolei].

8) Arhipelagul arctic al Americii de Nord...

9) Islanda și Groenlanda

10) (Insulele Sf. Paul, Noul Amsterdam, Kerguelen)...

* Vezi V.I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 380. — Nota red.

** În caiet, textul acestui tabel, cu excepția părților culese cu aldină, a fost scris de N.K. Krupskaja. — Nota red.

A. Supan, p. 254:

„Teritoriile, în procente, aparținând puterilor coloniale europene (inclusiv Statelor Unite ale Americii)*

	<u>1876</u>	<u>1900</u>	
în Africa	10. ₈	90. ₄	+ 79. ₆
„ Polinezia	56. ₈	98. ₉	+ 42. ₁
„ Asia	51. ₅	56. ₈	+ 5. ₁
„ Australia	100. ₀	100. ₀	—
„ America ¹⁾	27. ₅	27. ₂	— 0. ₃

Trăsătura caracteristică a acestei perioade este deci *împărțirea Africii și a Polineziei*“... (p. 254)...

Procesul de jefuire a indigenilor de către țările europene apare deosebit de clar în expunerea *împărțirii Indochinei* (Siamul cu „Birmania“ sau Birmania britanică la apus și Indochina franceză la răsărit) — la Supan, p. 299 și urm. Bilanțul (suprafața în cifre mult rotunjite) (în 1 000 de km²):

	<u>1876</u>	<u>1900</u>	
Malacca britanică	32	92	+ 60
Birmania britanică	228	696	+ 468
Posesiunile franceze	160	663	+ 503
Independente	1 665	634	— 1 031
Indochina sub aspect politic	2 085	2 085	

„Mai trebuie ținut seama și de faptul că Siamului i-au fost garantate numai 239 000 km²“...

((La *Hübner* (1914), *Siamul* figurează cu o suprafață de 600 000 km²!! N-au terminat încă jaful!!))

Supan scrie: „Nu încapă nici o îndoială că acest proces“ (de împărțire a *Indochinei*) „nu s-a terminat încă“.

¹⁾ „Alaska este considerată aici ca o colonie a Statelor Unite“.

Făcînd bilanțul colonizării, Supan spune că principalul a fost făcut în ultimii 50 de ani (1850—1900) — p. 306 și urm. — și distinge trei categorii de colonii: 1) indigene (unde nu sînt sau aproape nu sînt albi. Din această categorie face parte și India britanică; 2) mixte (în care albi sînt în minoritate; un amestec); 3) colonii de imigranți (precumpănire netă a albilor).

Prezentînd date amănunțite cu privire la America (38 331 200 km²; 144.2 milioane de locuitori, dintre care 88.3 milioane de albi), Africa (26 950 900 km²; 123.3 milioane de locuitori); Asia (24 506 200 km²; 390.6 milioane de locuitori); coloniile din Mările Sudului (8 938 300 km²; 6.4 milioane de locuitori), Supan face următorul bilanț (p. 313):

	km ²	locuitori	densi- tatea	numărul albilor
1) Colonii de indigeni:	35.6 mil.	477.0 mil.	13	—
2) Colonii mixte:	33.9	79.7	2.3	11.5 mil.
3) „ de imigranți:	29.4	108.9	4	93.9
Teritoriul colonizat	98.9	665.6	7	105.4

(din categoria 1 fac parte în special India — 365 mil. în Asia — și 105 mil. în Africa. — Din categoria a 3-a fac parte în special America de Nord — 78.7 milioane, Siberia și Asia centrală — 7.6 mil).

N.B. ||| Supan. „Populația globului pămîntesc“ ||| N.B.
 ||| Fasciculele X—XII. Fascicule suplimentare la |||
 ||| „Comunicările lui Petermann“. Gotha, 1912. |||

Tabelul nr. 2. *Posesiunile coloniale în 1876 și 1900*
(repartizate pe state)*

(După tabelele
lui *Hübner*)
1914

	1876		1900		creșterea (+) și scăderea (-)			1914	
	km ² (în mii)	locuitori (în mii)	km ² (în mii)	locuitori (în mii)	km ² (în mii)	locuitori (în mii)	km ² (în mii)	locuitori (în mii)	
<i>Mareu Britanic</i>	22 476.1	251 861	32 713.0	367 605	+10 236.9	+ 115 744	33 538.6	393 546	
Asia	3 765.4	241 835	5 224.4	301 495	+ 1 459.0	+ 59 660	5 265.3	324 773	
Africa	706.9	2 331	9 201.2	53 097	+ 8 494.3	+ 50 766	9 675.7	52 069	
Australia	7 699.4	1 970	7 699.4	3 983	—	+ 2 013	} 8 261.3	6 588	
Polinezia	291.9	564	558.7	1 496	+ 266.8	+ 932		6 588	
America	8 711.4	5 160	8 728.2	7 533	+ 16.8	+ 2 373	8 962.3	10 114	
Arctica	1 301.1	1	1 301.1	1	—	—	1 374.0	2	
<i>Țările de Jos</i>	2 044.9	24 520	2 045.6	37 874	+ 0.7	+ 13 354	2 045.6	38 097	
Asia	1 520.6	24 170	1 520.6	37 494	—	+ 13 324	1 520.6	37 717	
Polinezia	394.1	240	394.3	240	+ 0.7	—	394.6	240	
America	130.2	110	130.3	140	—	+ 30	130.2	140	
<i>Belgia — statul</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	
<i>Congo</i>	—	—	2 382.8	19 000	+ 2 382.8	+ 19 000	2 365.0	15 003	
Africa	—	—	2 382.8	19 000	+ 2 382.8	+ 19 000	2 365.0	15 003	
<i>Franța</i>	965.3	5 997	10 985.1	50 107	+10 019.8	+ 44 110	10 581	55 552	
Asia	160.0	2 683	664.2	18 073	+ 504.2	+ 15 390	803.5	17 272	
Africa	700.0	2 875	10 211.2	31 518	+ 9 511.2	+ 28 643	9 660.3	37 750	
Polinezia	23.3	93	24.2	88	+ 0.9	— 5	22.6	80	
America	82.0	346	82.0	428	—	+ 82	91.2	450	
Antarctica	—	—	3.5	—	+ 3.5	—	(3.5)	—	
<i>Spania</i>	432.0	8 381	220.3	673	— 211.7	— 7 708	560.5	589	
Asia	296.3	6 000	—	—	— 296.3	— 6 000	—	—	
Africa	9.8	319	220.3	673	+ 210.5	+ 354	560.5	589	
Polinezia	2.6	37	—	—	— 2.6	— 37	—	—	
America	123.3	2 025	—	—	— 123.3	— 2 025	—	—	
<i>Portugalia</i>	1 821.9	6 749	2 093.1	7 675	+ 271.2	+ 926	2 092.7	9 331	
Asia	19.9	849	19.9	810	—	— 39	22.8	980	
Africa	1 802.0	5 900	2 073.2	6 865	+ 271.2	+ 965	2 069.9	8 351	
<i>Italia</i>	—	—	510.0	731	+ 510.0	+ 731	1 590.1	1 403	
Africa	—	—	510.0	731	+ 510.0	+ 731	1 590.1	1 403	
<i>Imperiul german</i>	—	—	2 596.5	11 998	+ 2 596.5	+ 11 998	2 907.9	12 282	
Asia	—	—	0.5	84	+ 0.5	+ 84	0.5	192	
Africa	—	—	2 352.2	11 465	+ 2 352.2	+ 11 465	2 662.3	11 449	
Polinezia	—	—	243.8	449	+ 243.8	+ 449	245.1	641	
<i>Danemarca</i>	191.4	119	191.4	121	—	+ 2	88.5	40	
America	0.4	38	0.4	31	—	— 7	0.4	27	
Arctica	191.0	81	191.0	90	—	+ 9	88.1	13	
<i>Suedia</i>	0.02	1	—	—	— 0.02	— 1	0.02	—	
America	0.02	1	—	—	— 0.02	— 1	(0.02)	—	
<i>Rusia</i>	17 010.7	15 958	17 286.8	25 045	+ 276.1	+ 9 087	17 388.1	33 164	
Asia	17 010.7	15 958	17 286.8	25 045	+ 276.1	+ 9 087	17 388.1	33 164	
<i>Statele Unite</i>	1 552.5	60	1 875.5	8 818	+ 323.0	+ 8 758	(1 875.5)	(9 687)	
Asia	—	—	296.3	7 635	+ 296.3	+ 7 635	296.3	8 460	
Polinezia	—	—	17.4	167	+ 17.4	+ 167	17.4	211	
America	1 552.5	60	1 561.8	1 016	+ 9.3	+ 956	(1 561.8)	(1 016)	
Total	46 494.8	313 646	72 900.1	529 647	+26 405.3	+ 216 001	74 963.5	568 694	

* În caiet, textul acestui tabel a fost transcris de N.K. Krupskaja; cuvintele culesc cu aldine au fost scrise de V.I. Lenin. — *Nota red.*

Ce este imperialismul?

„Mările“ puteri: <hr style="border-top: 1px wavy;"/>	Coloniile				Metropola		Total	
	1876		1914		1914		1914	
	(în milioane)							
	km ²	locuitori	km ²	locuitori	km ²	locuitori	km ²	locuitori
Anglia	22.5	251.9	33.5	393.5	0.3	46.5	33.8	440.0
Rusia	17.0	15.9	17.4	33.2	5.4	136.2	22.8	169.4
Franța	0.9	6.0	10.6	55.5	0.5	39.6	11.1	95.1
Germania	—	—	2.9	12.3	0.5	64.9	3.4	77.2
Japonia	—	—	0.3	19.2	0.4	53.0	0.7	72.2
Statele Unite ale Americii de Nord	—	—	0.3	9.7	9.4	97.0	9.7	106.7
Cele șase „mări“ puteri, în total	40.4	273.8	65.0	523.4	16.5	437.2	81.5	960.8

Trei țări care sînt ciopîrțite cu un zel deosebit (Turcia, China, Persia)..... 14.5 361.2

Întregul glob pămîntesc (fără regiunea polară) 133 1 657

Toate coloniile: 46.5 313.0 74.9 568.7

Coloniile care nu aparțin marilor puteri 9.9 45.3

N. B. Rusia $169 \times 0.57\% = 96.33$ *N. B.*
96 mil. de locuitori asupriți sau lipsiți de drepturi egale

	km ²	locuitori (milioane)
Întreaga Europă	9.97	452.4
Anglia + Franța + Rusia + Germania	6.70	287.2
celelalte state	3.27	165.2
Întreaga Americă	39.98	189.5
Statele Unite ale Americii de Nord	9.40	97.0
toate coloniile	9.20	10.7
celelalte state	21.38	81.8
Întreaga Asie	44.45	871.2
toate coloniile	25.3	422.5
trei semicolonii (Turcia + China + Persia)	19.1	448.7
rest	4.6	87.5

		km ²	locuitori (milioane)
Întreaga Africă		— 29.9	— 136.2
toate coloniile:		— 28.6	— 126.6
	rest =	<u>1.3</u>	<u>9.6</u>
Întreaga Australie:		8.9	7.8
toate coloniile =		7.7	3.4 (?)
(+ Polinezia ?)			

	mil. locuitori	
cele 6 mari puteri	437.2	} 929.9
toate coloniile	568.7	
cele 3 țări „pradă“	<u>361.2</u>	
	<u>1 367.1</u>	

300 privilegiați
150 asupriți
1 000 { coloniile și țările } pradă }
<u>1 450</u>
150 state mici și candidați
<u>1 600</u>

Aproximativ:

milioane de locuitori

300 „marile puteri“ și asupritorii și jefuitorii privilegiați

300 țările dependente, lipsite de drepturi depline, jefuite și mărunte

1 000 coloniile și țările „pradă“

1 600

China

Naționalitatea străinilor în porturile cu regim stabilit prin tratate

		1912	
	Firme		Persoane
Japonezi	733		75 210
Ruși	323		45 908
Englezi	592		8 690
Americani	133		3 869
Francezi	107		3 133
Germani	276		2 817
Portughezi	44		2 785
Italiani	40		537
Austrieci	17		328
Danezi	11		279
Norvegieni	8		250
Belgieni	15		245
Spanioli	6		224
Suedezi	2		189
Olandezi	13		157
Maghiari	3		27
Brazilieni	1		9
Alte naționalități	4		97
Total	2 328		144 754

	Metropola		Coloniile		Total		(Coloniile) în milioane			
	mil. km ²	mil. locuitori	mil. km ²	mil. locuitori	mil. km ²	mil. locuitori	1876 km ²	locuitori	1914 km ²	locuitori
(α) Rusia (Europa + Asia)	5.4	136.2	16.1	33.2	22.3	169.4	17.0	15.1	17.4	33.2
(β) Marea Britanică	0.3	46.2	30.0	378.2	30.1	425.0	22.2	251.2	33.2	393.2
(γ) Franța	0.2	39.0	10.2	55.2	11.1	95.1	0.2	6.2	10.2	55.2
Σ =	6.2	222.2	57.2	467.2	63.7	689.2				
1) Belgia	0.02	7.2	2.4	15.0	2.4	22.2				
Serbia	0.02	4.2	—	—	0.1	4.2				
(δ) Germania	0.2	64.2	2.2	12.2	3.4	77.2	—	—	2.2	12.2
Austro-Ungaria	0.7	51.4	—	—	0.7	51.4				
Turcia	1.2	21.2	—	—	1.2	21.2				
	3.0	137.2	2.2	12.2	5.2	150.2				
(ε) Japonia	0.4	53.0	0.	19.2	0.7	72.2	—	—	0.2	19.2
China	11.1	329.2	—	—	11.1	329.2				
(ζ) Statele Unite	9.4	97.0	0.2	9.7	9.7	106.7	—	—	0.2	9.7
Cele 6 „mari” puteri (α-ζ)	16.2	437.2	61.2	508.2	77.2	945.2	40.4	273.2	65.0	523.4

1) Belgia are 29 452 km² și 7.2 (mil.) de locuitori + colonii cu 2.4 mil. km² și 15 milioane de locuitori.
Σ = 2.4 mil. km² și 22.2 mil. de locuitori

Serbia are 87 303 km² și 4.2 milioane de locuitori
Σ = 0.1 mil. km² și 4.2 milioane de locuitori

{	Turcia	1.2	21.2
	China	11.1	329.2
	Σ =	12.2	351.2
	Persia =	1.2	10.2
	Σ =	14.2	361.2

Statele balcanice înainte și după războiul din 1912—1913*

	Suprafața totală în km ²			Populația		
	Teritoriul vechi	Teritoriile dobândite	Teritoriul actual	Teritoriul vechi	Teritoriile dobândite	Teritoriul actual
România	131 353	8 340	139 693	7 248	354	7 602
Bulgaria	96 345	17 660	114 005	4 337	429	4 766
Serbia	48 303	39 000	87 303	2 912	1 533	4 445
Muntenegro	9 080	5 100	14 180	285	150	435
Albania	—	28 000	28 000	—	800	800
Grecia	64 657	51 318	} 115 975	2 632	1 624	} 4 256
Creta	8 618	}— 149 755		344	}— 4 583	
Turcia	169 317		28 180	6 130		1 891
Țările balcanice	527 673	— 337¹⁾	527 336	23 888	307	24 195

¹⁾ Diferența se datorește unor inexactități, și anume: Albania este arătată, după ott se pare, mai mică decât este în realitate.

* Textul acestui tabel este transcris în caiet de N.K. Krupskain. — Nota red.

Întregul glob pămîntesc:	Populația				Comerțul special (1912) †	
	mil. km²	mil.	%	pe km²	Import (milioane mărci)	Export
Asia	44.45	871.2	526	19.6	9 278	10 162
Europa	9.97	452.4	273	45.4	56 655	44 224
Africa	29.89	136.2	82	4.5	3 149	3 584
America	39.98	189.5	114	4.7	15 738	18 286
Australia	8.96	7.8	5	0.9	2 199	2 269
Țările polare	12.67	0.01	0	—	—	±
Total:	145.92	1 657.1	1 000	11.4	87 019	78 525

*Tabelele geografice-statistice întocmite de
Otto Hübner, ediția 1914 (anul LXIII)**

Marca Britanie
ferate

	km
(1912) Egipt	4 241
(1912) Sudanul egiptean	1 725
(1912) Malta	13
(1911/12) Cipru	98
(1911/12) India	55 875
(1911) Ceylon	971
(1911) Straits Settlements	34
—	16
(1912) Protectoratul Malaia	1 180
(1912) Honkong	15
(1912) Borneo de nord	211
(1912) Uniunea Sud-Africană	12 626
(1910) Basutoland	26
(1912) Rhodesia	3 872
(1912) Nyassaland	182
(1912) Africa de est	943
(1912) Zanzibar	10
(1912) Nigeria	1 467
(1912) Sierra Leone	365
(1912) Coasta de Aur	270
(1912) Ins. Mauriciu	207
(1912) Newfoundland	1 238
(1912) Canada	47 150
(1912) Jamaica	313
(1912) Insulele Windward	45
(1912) Trinidad	135
(1912) Honduras	40
(1912) Guiana	152
(1912/13) Federația australiană	30 141
(1912/13) Noua Zeelandă	4 588
	168 149

* Textul de la p. 10 din caiet (p. 280—282 din volumul de față) a fost transcris de N.K. Krupskaja; cuvintele culese cu aldine au fost scrise de V.I. Lenin. — *Nota red.*

	km
<i>Franța</i>	
(1910) Algeria	3 491
(1912) Tunisia	1 656
(1913) Africa de vest	2 400
(1913) Coasta Somaliei	130
(1913) Madagascar	368
(1913) Réunion	126
(1913) India	30
(1912) Indochina	1 374
(1908) Martinica	224
(1913) Guiana	16
(1913) Noua Caledonie	17
	<hr/>
	9 832
(1912) Congo Belgian	1 235
<i>Italia</i>	
(1912) Libia	87
(1912) Eritreea	120
	<hr/>
	207
<i>Imperiul german</i>	
(1913) Africa de est	1 602
(1913) Camerun	443
(1913) Togo	327
(1913) Africa de sud-vest	2 104
	<hr/>
	4 476
<i>Țările de Jos</i>	
(1912) Indiile Orientale	2 355
	2 683
Celelalte posesiuni	337
	<hr/>
	5 375
<i>Rusia</i>	
(1913) Caucaz	} 17 036
Asia centrală	
Siberia	
(1911) Turcia	6 660
din care în	
1. Europa	1 994
2. Asia Mică	2 372
3. Siria și Arabia	2 294
(1909) Persia	54
date în exploatare	12

	Suprafața totală în km ²	Populația
<i>Turcia</i> , stat constituțional începînd din 1909	1 794 980	21 600 000 (1910)
Turcia europeană	28 180	1 891 000 (1910)
Asia Mică	501 400	10 940 765 (1910)
Armenia și Kurdistan	186 500	2 357 436 (1900)
Siria și Mesopotamia	637 800	5 361 203 (1910)
Arabia	441 100	1 050 000 (1910)
<i>China</i> , republică începînd din martie 1912	11 138 900	329 617 760
China propriu-zisă	6 242 300	325 817 760 (1910)
Mongolia	2 787 600	1 800 000
Tibet	2 109 000	2 000 000
<i>Japonia</i> , imperiu constituțional	673 681	72 206 475
Japonia propriu-zisă	382 415	52 985 423 (1912)
Formosa	35 997	3 512 607 (1913)
Karafuto (Sahalina japonez)	34 069	42 612 (1913)
Guandun	3 374	501 767 (1913)
Coreea	217 826	15 164 066 (1913)

N.B.: în mii de km² (suprafața totală)
 Persia — circa 1 645 (populația totală a Persiei
 în 1907: 9¹/₂ mil.)

În baza acordului din 1907:
 sfera de influență britanică circa 355
 „ „ „ rusă circa 790

ACUZAȚII RECIPROCE

Acuzații reciproce:

„La Revue de Paris“, 1 martie 1915 (nr. 5, 1915)

articolul: G. Demorgny. „Metodele turco-germane în Persia“ (cu o hartă a sferelor de influență ale rușilor și englezilor în Persia).

N.B. ||| Vociferările unui imperialist în legătură cu succesele obținute de germani. (Caracteristic pentru zugrăvirea imperialismului.)

Printre altele (p. 217):

N.B. ||| „La 24 decembrie (1914) explodează la Teheran o bombă destinată să ucidă pe miniștrii plenipotențari ai Rusiei, Franței, Belgiei și Angliei, dar lovitura dă greș și bomba ucide pe unul dintre participanții la complot, organizat de o bandă germano-turcă“...

Autorul citează articolele sale apărute în „*Revue du monde musulman*”, 1913, nr. 22 și 23 (martie și iunie 1913), și cărțile sale: „*Problema dunăreană*”, Paris, 1911 (Larose și Tenin); „*Administrația Persiei*”. Paris, 1913 (Leroux); de același autor: „*Instituțiile financiare ale Persiei*”. Paris, 1915 (Leroux). N.B.

Anul Sitchkan-il (21.III.1912—20.III.1913).

1. Comerțul Rusiei cu Persia = 6 2 8 8 5 7 9 0 0 *de krani*
(1 kran = 0.4545 franci).

Exportul Persiei în Rusia = 69% din întregul export al Persiei.
Importul Persiei din Rusia = 58% din întregul import al Persiei
(p. 205).

2. Importul Persiei din Anglia = 25% din întregul import al Persiei.
Exportul Persiei în Anglia = 13% din întregul export al Persiei.

3. Turcia

4. Comerțul Germaniei cu Persia = 24 316 252 de krani

5. Franța

6. Italia

((Aceste țări sînt înșirate după volumul comerțului lor cu Persia:
1—6))

„*Preussische Jahrbücher*”, 1915, nr. 3 (martie), articolul lui Hans Delbrück (p. 485):

„Findley, ministrul plenipotențiar al Angliei în Norvegia, a încercat să năimească, în numele guvernului său, un asasin pentru a-l înlătura pe irlandezul sir Roger Casement”. (Din contraacuzările lui Delbrück la adresa Angliei.) N.B.

„INSEMNĂRI DESPRE TEHNICĂ”

„*The Daily Telegraph*”, 15.III.1915. „Însemnări despre tehnică”.

„*Rolul petrolului în război*. O navă de război care folosește exclusiv petrol”.

„Cancelarul trezoreriei a avut dreptate cînd a spus: «Este un război al tehnicii». Vedem că tehnica își pune amprenta pe fiecare fază a uriașei lupte care se dă astăzi în lumea întreagă. Tehnica nu mai joacă un rol secundar. Ea a devenit principala trăsă-

tură caracteristică a războiului, în așa măsură încît un «mărtor ocular», descriind recent rolul pe care-l joacă pe continent tracțiunea mecanică, l-a putut denumi «războiul benzinei». Ar fi poate mai just să i se spună «războiul petrolului», deoarece acest termen ar cuprinde și flota, întrucît este vorba de multe dintre vasele ei cele mai mari și cele mai mici — superdreadnoughturi și submarine“.

Vasul „Regina Elisabeta“ este unul dintre primele vase care funcționează „pe bază de petrol“. Ieftinire. Lucrul principal este rapiditatea aprovizionării cu combustibil etc. etc. Un uriaș progres tehnic.

Se prevede trecerea la „motoare cu combustie internă pe navele de război“. Vasele comerciale trec de pe acum la astfel de motoare.

JUNIUS. „CRIZA SOCIAL-DEMOCRAȚIEI“*

Junius. „*Criza social-democrației*“. Anexă: „Teze cu privire la sarcinile social-democrației internaționale“. Zürich, 1916, 109 p. (105—109, tezele).

„Introducerea“ este datată 2.I.1916: broșura însă, spune autoarea a fost scrisă în IV.1915.

p. 6: „Capitularea social-democrației internaționale... a o estompa ar fi cea mai mare prostie“...

p. 24: „Două linii de dezvoltare... duc... la acest război“
1) 1870, N.B., *anexarea* Alsaciei și Lorenei și 2) dezvoltarea imperialismului în ultimii 25 de ani.

N.B. || p. 28: Discursul lui Bülow din 11.XII.1899. Un program imperialist clar: englezii au o „Britanie mai mare“, francezii „noua Franță“, rușii au Asia, germanii o „Germanie mai mare“.

p. 31—33: descrie foarte bine jefuirea țăranilor turci din Asia Mică de către capitalul financiar german.

p. 42: „... În actualul război, chestiunea existenței se pune numai pentru 2 state: Belgia și Serbia“...

p. 43: În Rusia, imperialismul „nu“ este atît „*expansiune economică*“, cît „*interesul politic al statului*“.

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 1—16. — Nota red.

p. 48: Destrămarea Austriei este accelerată „datorită apariției unor state naționale de sine stătătoare în imediata apropiere a monarhiei“...

..., „Ne viabilitatea lăuntrică a Austriei s-a făcut simțită“...

..., „Monarhia habsburgică nu este organizarea politică a unui stat burghez, ci numai o uniune slab încheată a câtorva clici de paraziți sociali“ (49)...

|| ..., „o dilemă inevitabilă: ori monarhia Habsburgilor, ||
|| ori dezvoltarea capitalistă a statelor balcanice“ (49)... ||

..., „Lichidarea Austro-Ungariei nu este din punct de vedere istoric decât o continuare a destrămării Turciei și constituie laolaltă cu această destrămare o cerință a procesului istoric de dezvoltare“ (49—50). || N.B. ||

„Imperialismul german, legat de două cadavre în descompunere, mergea direct spre un război mondial“ (50).

..., „În Camerun, Manga Bell din tribul duala... acuzat de o pretinsă tentativă (de înaltă trădare)... a fost spânzurat fără surle și trompete, în zarva războiului, fără procedura incomodă a unui proces... Frațiunea din Reichstag a învâluit cadavrul căpeteniei tribului duala într-o tăcere discretă“ (56).

p. 60: două cauze ale înfringerii din 1905:

(1) „uriașul“ ei program politic; „unele (dintre probleme), de pildă problema agrară, nici nu pot fi soluționate în cadrul orînduirii sociale actuale“... ?

(2) ajutorul dat de reacțiunea europeană...

71: „Pericolul pentru «dezvoltarea mișcării de eliberare a Germaniei» nu-l prezintă Rusia, cum credea frațiunea din Reichstag, ci însăși Germania“... (și, printre altele, expresia: „cursul Zabern“, p. 71).

74: „Oare principiul socialist: dreptul popoarelor la autodeterminare nu înseamnă că fiecare popor are dreptul și datoria să-și apere libertatea și independența?“... (75) „desigur, un popor care capitulează în fața dușmanului din afară este demn de dispreț“...

75: Citat din „Războiul civil din Franța“: „Cel mai înalt avînt eroic de care mai era în stare societatea veche era războiul național; acum acesta se vedește a fi o simplă înșelăciune a guvernului“...

76: „În istoria burgheză, invazia și lupta de clasă nu sînt opuse una alteia, după cum spune legenda oficială, ci una este un mijloc și o manifestare a celeilalte. Și dacă pentru clasele dominante invazia reprezintă un mijloc verificat împotriva luptei de clasă, pentru clasele care se ridică lupta de clasă cea mai ascuțită rămîne cel mai bun mijloc împotriva invaziei“... Istoria orașelor italiene în *evul mediu* și în special 1793.

77: tot așa stau lucrurile, spune autoarea, și cu autodeterminarea. „Este adevărat: socialismul recunoaște fiecărui popor dreptul la independență și libertate, dreptul de a-și hotărî singur soarta. Dar e o adevărată batjocură la adresa socialismului cînd statele capitaliste de astăzi sînt prezentate ca expresie a acestui drept al popoarelor la autodeterminare. În care dintre aceste state poporul a determinat pînă acum formele și condițiile existenței sale (sic!) naționale, politice și sociale?“ Prin „autodeterminarea poporului german“, Marx, Engels, Lassalle înțelegeau o „mare republică germană unită“. [Germania de astăzi e construită (N.B.) (77) „pe ruinele dreptului la autodeterminare (N.B.) națională (N.B.) al poporului german“...]

77 „...sau este oare cea de-a treia republică — cu posesiunile ei coloniale în patru continente și cu atrocitățile ei colonialiste comise în două continente — o expresie a «autodeterminării» națiunii franceze?“...

78: „În accepțiunea socialistă a acestei noțiuni nu există națiune liberă dacă existența sa ca stat are la bază înrobirea altor popoare, pentru că și popoarele din colonii sînt considerate popoare și membri ai statului. Socialismul internațional recunoaște dreptul națiunilor de a fi libere, independente, egale în drepturi, dar numai el poate crea astfel de națiuni, numai el poate înfăptui dreptul națiunilor la autodeterminare. Nici această lozincă a socialismului, ca și toate celelalte, nu constituie o canonizare a situației existente, ci un îndreptar, un stimulent al politicii revoluționare, transformatoare și active a proletariatului“...

...În actualele condiții imperialiste, nici nu mai pot avea loc „războaie naționale de apărare” (78)... a face abstracție de aceste condiții înseamnă „*a construi pe nisip*”.

De aceea, „problema apărării și a agresiunii, problema «vinovatului» este complet lipsită de importanță” (78); nici Franța, nici Anglia nu sînt în „autoapărare”, ele apără „nu poziția lor națională, ci poziția lor politică pe arena mondială”...

N.B.: ...„pentru a risipi himera «războiului național», care domină în prezent politica social-democrată” (81).

Politica imperialistă este un fenomen internațional, rezultatul „dezvoltării mondiale a capitalului” (79)... „Numai pornind de la acest punct de vedere poate fi abordată just problema «apărării patriei» în războiul actual” (80)... Sistemul de alianțe, interesele militare etc. afectează imediat interesele și țările *imperialiste*... „În sfîrșit, însuși faptul că în prezent toate statele capitaliste au posesiuni coloniale, care în timpul războiului — chiar dacă acesta începe ca un «război național de apărare» — sînt atrase în război fie și numai din considerente pur strategice-militare”... „războiul sfînt” în Turcia, instigarea la răscoale în colonii... — „acest fapt transformă și el în mod automat orice război contemporan într-o conflagrație imperialistă mondială” (82)...

Exemplul Serbiei (îndărătul ei stă Rusia), al Olandei (coloniile ei *etc.*)... „Astfel, tot condițiile istorice ale imperialismului contemporan sînt acelea care determină caracterul războaielor în diferitele țări, și aceste condiții fac ca în prezent să nu mai fie în general posibile războaie naționale de apărare” (84)...

Îl citează pe K. Kautsky: „Patriotismul și social-democrația”, 1907, p. 16, în special, că „în aceste condiții... nu ne mai putem aștepta nicăieri la un război de apărare a libertății naționale” (Kautsky, citat de Junius la p. 85). (K. Kautsky, p. 12—14, despre „problemele naționale”, spune că ele pot fi rezolvate

„*n u m a i* (N.B.) *d u p ă* (N.B.) victoria proletariatului“.)
[K. Kautsky, p. 23 N.B.]

Care este însă sarcina social-democrației? De a nu fi „pasivă“. Nu. „Prin urmare, în loc de a învălui cu fățărnicie războiul imperialist în mantia apărării naționale, trebuiau, dimpotrivă, luate *în serios* (subliniat de autor) dreptul popoarelor la autodeterminare și apărarea patriei, folosindu-le ca o pîrghie revoluționară *împotriva* (subliniat de autor) războiului imperialist (85). Cerința cea mai elementară a apărării patriei este ca poporul să ia apărarea în propriile sale mâini. Iar primul pas în această direcție este *miliția*, adică nu numai ca întreaga populație bărbătească adultă să fie înarmată imediat, dar și, în primul rînd, poporul să hotărască asupra războiului și păcii; aceasta însemnînd mai departe: lichidarea imediată a oricărei lipse de drepturi politice, deoarece libertatea politică cea mai largă este necesară ca bază a apărării patriei de către popor. Sarcina primordială a social-democrației era să proclame aceste măsuri efective de apărare a patriei, să ceară înfăptuirea lor“ (86). Iar social-democrații, spune autorul, au hotărît să revendice crearea miliției după război!!! deși noi am spus că „*n u m a i* miliția“ este în stare să apere patria!!!

„Altfel înțelegeau apărarea patriei dascălii noștri“... (Marx în „Războiul civil“ se pronunță pentru războiul național al Comunei)... și... Friedrich Engels este în 1892 pentru repetarea lui 1793... Dar imediat după aceasta urmează: „*Cînd a scris aceste rînduri, Engels se referise la o situație cu totul diferită de cea de astăzi*“ (87) — era înainte de revoluția rusă. „El (Engels) avea în vedere un adevărat război național de apărare al unei Germanii atacate“ (87)...

Și mai departe: „Da, social-democrații sînt datori să-și apere țara în timpul marilor crize istorice. Și tocmai în aceasta constă marea vină“ a fracțiunii social-democrate... „*Ea a abandonat patria în clipa celei mai mari primejdii, căci în acel moment prima ei datorie față de patrie era: să-i dezvăluie adevăratul substrat al războiului imperialist actual, să sfîșie mreaja minciunilor*

patriotice și diplomatice în care era învăluit acest atentat împotriva patriei, să declare sus și tare că în acest război atît victoria cît și înfrîngerea sînt deopotrivă de nefaste pentru poporul german... să proclame necesitatea înarmării imediate a poporului și a dreptului său de a hotărî în problema războiului și a păcii... în sfîrșit, să opună programului imperialist de război — program prin care se urmărește menținerea Austriei și a Turciei, adică a reacțiunii în Europa și în Germania — vechiul program, cu adevărat național, al patrioților și democraților de la 1848, programul lui Marx, Engels și Lassalle: lozinca mării republici germane unite. Acesta era steagul care trebuia desfășurat în fața țării, steag care ar fi fost cu adevărat național, cu adevărat eliberator și care ar fi fost în concordanță cu cele mai frumoase tradiții ale Germaniei și ale politicii internaționale de clasă a proletariatului“ (88).

N.B.

??

...„Așadar, greaua dilemă de a alege între interesele patriei și solidaritatea internațională a proletariatului, tragicul conflict care i-a determinat pe parlamentarii noștri să treacă «cu strîngere de inimă» de partea războiului imperialist este o pură închipuire, o ficțiune burghezo-naționalistă. Dimpotrivă, între interesele țării și interesele de clasă ale Internaționalei proletare există și în timp de război și în timp de pace o armonie deplină: atît războiul cît și pacea impun ca lupta de clasă să fie desfășurată cu cea mai mare energie, ca programul social-democrat să fie susținut cu cea mai mare hotărîre“ (89)...

100:

Dar ce trebuie să facă partidul? Să declare greva de masă? sau să-i cheme pe soldați să refuze să lupte? Ar fi ridicol să se răspundă afirmativ la aceste întrebări. Revoluția nu poate fi „făcută“. „Prescripțiile și rețetele cu caracter tehnic“ ar fi „ridicole“ (90), nu despre asta este vorba, ci despre o lozincă politică clară. (Cam diluat cînd se pronunță împotriva rețetelor cu caracter

tehnic etc. etc. și împotriva „cercurilor complotiste mărunte“ etc.) (N.B. 101—102.)

§ VIII (93—104) se ocupă în special de problema „victorie sau înfrângere“ și caută să demonstreze că amîndouă sînt deopotrivă de nefaste (distrugeri, noi războaie etc.). Alegerea ar fi o „alegere desperată între două porții de bătaie“ (98)... „cu excepția unui singur caz: dacă prin intervenția sa revoluționară proletariatul mondial ar dejuca toate planurile“ (ambelor imperialismelor) (98)... Statu-quo nu este posibil (99), nu „înapoi“, ci înainte spre victoria proletariatului. Nu planuri fanteziste în sensul dezarmării, nu „utopii“, „reforme parțiale“ (99), ci lupta împotriva imperialismului.

p. 102 — invocă primejdia „pieirii în masă a proletariatului european“ (102)... „Numai din Europa, numai din țările capitaliste cele mai vechi poate fi dat, atunci cînd va sosi momentul, semnalul revoluției sociale care va elibera omenirea. Numai muncitorii englezi, francezi, belgieni, germani, ruși, italieni cu toții laolaltă pot conduce armata celor exploatați și înrobiți de pe cele cinci continente“ (103).

dar Ane-
rica??
și Japo-
nia??

„SOCIALIȘTII ȘI PACEA“

„Journal des débats“, 11.XI.1915.

„Socialiștii și pacea“... „Pe cît se pare, această uniune“ (de la Zimmerwald) „a fost organizată de socialiștii germani, ale căror legături intime cu guvernul acestei țări sînt bine cunoscute. E o manevră care nu trebuie să ne mire din partea dușmanilor noștri. Ei au reluat-o de cîteva ori de cînd și-au dat seama că cauza lor este pierdută“.

! | „...Partidul socialist francez a considerat necesar să facă această declarație“ (rezoluția Partidului socialist împotriva conferinței) „pentru a înlătura orice echivoc și pentru a confirma din nou că rămîne credincios tratatului patriotic al sfintei alianțe“.

!! |

DESPRE NOTELE DIN ZIARUL „LE TEMPS“

„Le Temps“, 13.XI.

Notă (p. a 2-a) despre articolul din „Vorwärts“ cu privire la discursul lui Renaudel; vorbește *cu simpatie* despre articolul din „L'Humanité“ îndreptat *împotriva* Zimmerwaldului.

Ibidem 12.XI.

„Socialiștii și Alsacia și Lorena“

în „L'Humanité“, în articolul lui Compère-Morel, se spune direct, pretinde autorul, „că noi nu considerăm Alsacia și Lorena ca atare“ (= ca teritorii germane, pe care nu dorim „să le cucerim“)...

BRAUER DESPRE ETWA „DEFETIȘTII“ GERMANI

„Hochland“. München. Nr. 8 1914/1915. Mai 1915.

organ de presă catolic, aristocratic al clericalilor austro-münchenezi

(editat de Karl Muth)

Th. Brauer. „Războiul și socialismul“.

„...Războiul înseamnă mai mult decât un simplu episod în dezvoltarea socialismului: el constituie începutul (cel puțin potențial) al unei anumite desăvârșiri a acestei dezvoltări“ (176)...

... („Relatare“ despre Marx, Engels, Bebel...)

„...«Zdrobirea» teoretică nu împiedică «oportunismul» să-și continue nestingherit existența și să se bucure de un prestigiu tot mai mare. Pe măsură ce cresc masele care se strâng în jurul steagului socialist, cresc într-o măsură și mai mare și veleitățile lor în ceea ce privește prezentul, și este absolut imposibil să fie împiedicate ca în aspirațiile lor să-și îndrepte privirile spre statul contemporan“ (179—180)...

...Tocmai în această ideologie (revoluționară), combătută de Bernstein, — „tocmai în această ideologie războiul european are un rol însemnat ca preludiu al revoluției sociale“ (180).

(Sindicatele devin mai înțelepte)

..., în preajma războiului se ajunge chiar și la o adevărată apropiere între socialismul sindical și reforma socială «burgheză» (181).

„Privită sub aspect pur exterior, cotitura din rîndurile social-democrației germane care s-a produs în momentul declarării războiului s-a manifestat ca o ruptură neașteptată și bruscă. Încă în ajun se puteau citi în presă îndemnuri, avertismente și implorări în vechiul jargon agitatoric. S-a ajuns chiar pînă la considerații care, invocînd ceea ce s-ar fi petrecut în Franța după 1870, sună ca o laudă a binefacerilor înfrîngerii. Iar apoi, într-o singură zi se produce... o cotitură atît de radicală, încît întrece orice închipuire. Explicațiile oficiale date acestui fapt nu pot constitui nici pe departe o motivare a lui. După cum știe oricine—și de aceea aici nici nu e cazul să vorbim mai pe larg despre aceasta —, ele pot fi ușor infirmate pe baza declarațiilor oficiale anterioare“ (181).

...(Contactul maselor socialiste, spune autorul, cu realitatea „totală“ a vieții)...

..., „Socialiștii precauți, în special cei din tabăra revizioniştilor“ (182)... au atras de multă vreme atenția asupra primejdiei pe care o prezintă această educație a poporului (în spiritul vechiului socialism)...

...(proslăvirea patriotismului)...

..., „Reformiștii pot acum, în sfîrșit, spera că vor găsi și o bază puternică, trainică pentru un nou program socialist și social-democrat, pe care îl doreau cu atîta ardoare“ (183)...

..., „Dacă ar fi să definim cu un singur cuvînt rezultatul practic al activității revizioniştilor, ar trebui să spunem că ea a zdruncinat credința în marxism a liderilor și a păturii conducătoare de organizatori-practicieni și că în prezent, neavînd nimic corespunzător cu ce să-l înlocuiască, ei și-au făcut din tactică «profesiunea lor de credință»“ (184).

și în general, spune autorul (188), să vedem ce vor spune cei ce se vor întoarce din tranșee.

N.B.: „Raportul inspectorilor de fabrici și de mine din Elveția asupra activității lor pe 1912 și 1913“ — *Aarau*. N.B. 1914 (265 p., 3 mărci).

DESPRE ARTICOLE ȘI NOTE DIN ZIARUL „LE TEMPS“

„Le Temps“, 6.XII.1915.

„Aniversarea bătăliei de la Champigny“ a fost sărbătorită astăzi.

Discursul d-lui Albert *Thomas*:

„Nu poate fi pace cît timp Alsacia noastră și Lorena noastră nu vor face definitiv parte din Franța“...

...pînă ce vom face inofensiv imperialismul german etc. etc. (...„victorie“...) ...„pînă la capăt“...

Ibidem, 7.XII.1915

articolul (redacțional) „Cuvinte frumoase“.

„Această manifestare este cu atît mai semnificativă cu cît d-l Albert Thomas reprezintă în guvern, împreună cu domnii Guesde și Sembat, partidul socialist unit, în rîndurile căruia anumite elemente nu pot uita tendințele periculoase care predominau la ei înainte de război și continuă să fie stăpîniți de idealul confuz al internaționalismului, din cauza căruia era cît pe-acî să pierim“... N.B.

...„Aici“(în cuvîntarea lui Thomas) „există revendicarea clară și precisă ca Alsacia și Lorena să fie retrocedate Franței fără nici un fel de condiții. Aceste cuvinte se află într-un contrast fericit cu formulele excesiv de precaute pe care le propunea uneori extrema stîngă, prilejuind neînțelegeri regretabile“.

Ibidem (p. 2) „La socialiști“. Ieri, se spune, a avut loc o adunare pregătitoare (pentru congresul partidului din 25.XII.1915) a federației din departamentul Senei. Bourderon a încercat să vorbească, „dar a fost întrerupt cu vehemență“ (i s-a strigat că nu are mandat) (*idem* „*Journal des débats*“ din 7.XII. 1915. Cînd Bourderon a spus, relatează ziarul, că reprezintă minoritatea, „au răsunit proteste vehemente“...).

„D-l Merrheim urma să prezinte ieri seara în rue de Paris, la Montreuil, un referat cu privire la Conferința pacifistă internațională de la Zimmerwald. D-lui Merrheim i s-a interzis să țină referatul“.

ARTICOLUL „LIVRĂRILE AMERICANE DE MATERIALE
DE RĂZBOI“

„Neue Zürcher Zeitung“, 1915, nr. 485, prima ediție de dimineață.
23.IV.1915.

Livrările americane de materiale de război.

„Ziarele americane publică de multă vreme știri cu privire la livrările de materiale de război pentru statele Antantei. Reproducem cele de mai jos după un ziar din California:

Materialele de război destinate aliaților sînt trimise acum de producătorii americani pe mare în Canada, unde sînt încărcate pe vase engleze și transportate în Anglia. Mărfurile destinate Franței și Rusiei urmează aceeași cale, iar din Anglia sînt trimise apoi mai departe. Acționînd direct sau prin intermediul unor agenți, aliații au încheiat contracte aproape cu toate uzinele de armament și fabricile de muniții din Statele Unite. Aceste fabrici caută, firește, să ascundă acest lucru de teamă să nu fie nevoite să sisteze livrările respective, deoarece tot acest material de război pe care îl furnizează este de contrabandă.

În Statele Unite există 57 de întreprinderi care produc exclusiv armament sau muniții. În timpuri normale, în aceste întreprinderi lucrează circa 20 000 de muncitori, acum însă, cînd ele lucrează în două sau trei schimburi, numărul muncitorilor a ajuns la circa 50 000. Uzinele de armament și fabricile de muniții nu produc explozivi. Producția de explozivi reprezintă o ramură industrială de sine stătătoare, cuprinzînd 103 fabrici, a căror producție s-a dublat de la începutul războiului. Unele fabrici de fulmicoton lucrează în 3 schimburi. Consecința acestei cereri masive a fost, firește, creșterea prețurilor. Astfel, guvernul francez a comandat în februarie 24 milioane de funți de fulmicoton la prețul de 65 de cenți funtul, atunci cînd în timpuri normale se plătea 20—25 de cenți funtul.

Se mai adaugă echipamentul pentru soldați și harnașamentul pentru cai: încălțăminte, veselă, șei, piei tăbăcite etc. Războiul din Europa este incontestabil o afacere cît se poate de rentabilă pentru America“.

Lloyd George în parlament.

„DAILY TELEGRAPH“, 22 ȘI 23 APRILIE 1915

„The Daily Telegraph“, 22.IV.1915.

Cuvîntarea rostită de Lloyd George în Cameră:

„El a uluit Camera anunțînd că numai în decurs de două săptămîni ale lunii trecute artileria britanică a tras mai multe obuze decît în tot războiul cu burii“.

Dacă în septembrie producția (de obuze) a reprezentat 20, în

martie ea a fost de 388 — de 19 ori mai mare.

(Iar în septembrie a fost mai mare ca în august, în august mai mare ca în iulie!)

Înainte de război, spune vorbitorul, se considera că pe continent vor fi 6 divizii. În prezent sînt 36 de divizii = 720 000 de oameni.

→ În martie a fost adoptată „legea cu privire la apărarea statului“, prin care (guvernul) a fost autorizat „să preia orice uzine constructoare de mașini și să le treacă pe cele adecvate la producția de obuze“.

„Cantități nesfîrșite de muniții — iată cea mai bună formulă pentru salvarea vieții și asigurarea terminării rapide a războiului“...

Ibidem, 23.IV.

„Angajamentul patriotic al întreprinzătorilor“:

declară că, după război, la angajarea de muncitori voi da preferință celor care au fost în armată.

Semnătura

(regele și miniștrii *aprobă*).

Ibidem. *Cartea lui Roosevelt*. „America și războiul mondial“.

Autorul e pentru principiul: „vorbește delicat, dar poartă cu tine o bîtă“ (se plînge că i se spune „big stick“ („bîta“), uitînd începutul maximei sale). (Exemplul *Belgiei*).

El susține că Statele Unite ale Americii trebuie să introducă „instruirea militară“ a poporului după modelul Elveției sau al Australiei...

ARTICOLELE LUI HUGO BÖTTGER DIN ZIARUL „DER TAG“

„Der Tag“, 1915, nr. 93 (ediția A). 22.IV.1915.

Articolul: „Sindicatul liber și guvernul“ de dr. *Hugo Böttger*, membru al Reichstagului.

Autorul începe prin a arăta că *Kirdorf*, directorul general al societății miniere (din Gelsenkirchen), îl condamnă pe ministrul *Delbrück* (ministrul de interne) pentru că menține „un contact strâns cu liderii sindicali“.

E un lucru primejdios, spune *Kirdorf*, muncitorii vor fi și mai neliniștiți.

Autorul obiectează că nu-i nici o nenorocire, că și în tranșee muncitorii și patronii stau alături, că, „dacă ele (= sindicatele libere = social-democrații) sînt antrenate să colaboreze în cadrul Ministerului de Interne în vederea rezolvării unor probleme muncitorești și de importanță generală, aceasta constituie pentru ele în aceeași măsură o recunoaștere cît și o obligație de *a r e n u n ț a* pe toată durata războiului *la anumite puncte din programul social-democrat*, care țin de domeniul preocupărilor Internaționalei, și, aidoma tuturor celorlalte pături ale populației, de a-și face datoria și de a-și apăra patria“...

Un alt articol al aceluiași autor în nr. 82 (9.IV), „Evoluția politicii noastre“, în care citim printre altele:

„E semnificativ că și în discuțiile din rîndurile social-democraților, pe fondul punctului de vedere marxist, se conturează net părerea că în prezent trebuie să se țină seama de dezvoltarea imperialismului, de apariția unor mari puteri mondiale de sine stătătoare și pe cît posibil, în aparență independente. Unii obiectează împotriva acestei păreri, alții încearcă să includă imperialismul în mersul dezvoltării socialismului și, firește nu poate să încapă îndoială care dintre aceste două orientări este mai inteligentă și are mai multe șanse de reușită“...

ARTICOLUL „TELURILE RĂZBOIULUI“ DIN „THE ECONOMIST“

„*The Economist*“, 27.III.1915. Sîmbătă.

Articolul: „Telurile războiului“ (în legătură cu discursul rostit de Grey luni (22.III.??) la Bechstein-Hall).

Redacția se tînguiește că nu este pace și se bucură că Grey n-a spus nimic ce ar putea „să prelungească sau să înăsprească războiul“...

Sfîrșitul articolului:

„Oamenii de stat nu se pot împăca cu perspectiva unui sfîrșit funest al războiului: doliu general și faliment aproape

general. În curînd va veni timpul cînd va fi posibil să se țină seama de cerințele umanitarismului și totodată să se înfăptuiască țelurile indicate de sir Edward Grey“ (libertatea naționalităților etc.)... „Dacă această ocazie va fi pierdută, războiul nu va dura veșnic. El se va termina cu un haos revoluționar, care nu se știe unde va începe și nu se știe cum se va sfîrși. Chiar dacă războiul s-ar termina ||| N.B. ||| mîine, este îndoielnic că se va găsi chiar și în această țară, ||| relativ prosperă, măcar o singură familie care să nu aibă de suferit ani de zile de pe urma greutăților pricinuite de război“ (p. 615). (Sfîrșit.)

„JOURNAL DE GENÈVE“, 7 APRILIE 1915

„Journal de Genève“, 7.IV.1915.

Articolul de fond intitulat: „Vorbă multă — sărăcia omului“ este în legătură cu cartea: „Învățămintele Cărții galbene din 1914“ a lui Henri *Welschinger*, membru al Institutului, editori Bloud și Gay, Paris.

La 13.VII.1914 (notați data!), d-l Ch. Humbert, „raportorul din partea comisiei pentru problemele militare“, vrînd să demonstreze că Franța nu este pregătită, a spus într-un discurs rostit în senat că Franța nu are aproape de loc artilerie grea, nici măcar de 10—13—21 cm. Mortiere de 28 cm vor fi... peste un an!!

Iar a doua zi, la 14.VII.1914, ministrul de război, Messimy, a declarat în senat că

la sfîrșitul anului 1915 (!!)

Franța va avea 200 de tunuri de 105 mm cu țeavă lungă, iar la sfîrșitul anului 1917 (!!!) 200 de obuziere de 120 mm cu țeavă scurtă.

„Putea oare Germania să tragă o altă concluzie decît ||| N.B. ||| «Să pornim înainte fără a pierde timp?»“

LLOYD GEORGE DESPRE CELE PATRU MILIARDE
DE LIRE STERLINE

Lloyd George în *Camera comunelor*. Marți, 4.V.1915. („The Daily Telegraph“, 5.V.)

...„Care este venitul țării noastre? În timp de pace, venitul țării noastre se ridică la 2 400 000 000 de lire sterline.

Acum e probabil mai mare. De ce? Cheltuim aici sute de milioane luate cu împrumut. O bună parte din acești bani sînt cheltuiți în țara noastră. Oamenii lucrează numărul de ore stabilit și fac și ore suplimentare, salariul lor a crescut; în unele ramuri profiturile au crescut, firește, au crescut considerabil; ca urmare, venitul țării noastre este, probabil, în prezent mai mare decît în timp de pace. Unii încasează, probabil, profituri uriașe — (atenție, atenție) —, iar alții și-au sporit veniturile cu mult peste nivelul obișnuit.

Nu mă îndoiesc că ar fi cît se poate de echitabil, — dacă ne gîndim bine ce impozite trebuie să sporiți sau ce taxe să percepeți ca acest război să poată fi susținut timp de 2—3 ani —, să ne adresăm aceluia care au obținut venituri excepționale de pe urma războiului (exclamații de aprobare)... ..Cît însumează economiile obișnuite ale țării noastre în timp de pace? Economii obișnuite însumează 300—400 (milioane) de lire sterline pe an. Venitul este mai mare și cred că nu exagerez dacă spun că în orice țară din Europa nivelul de trai este mult mai scăzut, — nu știu în ce măsură.

În perioada războiului însă, cînd venitul este mai mare, economiile din țara noastră ar trebui să se dubleze“.

Tot el în aceeași cuvîntare.

„Sîntem o țară colosal de bogată — fără îndoială cea mai bogată din Europa. Nu știu dacă, în raport cu numărul locuitorilor, nu sîntem cumva țara cea mai bogată din lume. Am investit 4 000 000 000 l.st. în cele mai solide valori străine și coloniale“...

„...Am început să finanțăm comenzile celor mai mulți dintre aliații noștri“...

CAIETUL

„7“
(„ETA“)

Cuprins

7

Extrase și însemnări referitoare la <i>imperialism</i>	
<i>K. Kautsky</i> („Statul național etc.“)	[3—4]
<i>Lensch</i>	[5—10]
„ <i>Capitalul financiar</i> <i>în Rusia</i> “	[13—14]
Cartea lui <i>Barron</i> despre război (N.B.)	[15]
<i>Lenz</i> despre războiul actual	[17—18]

K. KAUTSKY. „STATUL NAȚIONAL etc.“

„Statul național, statul imperialist și confederația de state“ de **K. Kautsky**. Nürnberg, 1915 (50 pfenigi) (80 p.).

În § 1 — „Cîte ceva despre democrație și statul național“ — **K. Kautsky** ia atitudine împotriva unuia de dreapta (*Winnig*) și a unuia de stînga din *Halle* (de la „*Volksblatt*“ din *Halle*), care susțin că „dreptul fiecărui popor la independența națională“ ar fi un principiu învechit (p. 5) (în declarația din 4 august). În această problemă, **K. Kautsky** se situează pe poziții centriste și rumează vechiturile despre legătura dintre democrație și statul național.

În legătură cu aceasta, el se pronunță, printre altele, împotriva „democrației primitive“ și a „legiferării directe de către popor“ (8), încadrînd în „democrație primitivă“ „varietatea ei mai activă, greva de masă“ (8).

Nu sîntem, spune autorul, pentru statu-quo (14), ci pentru o altă metodă de depășire a cadrului național...

„Proletariatul nu se poate elibera prin aceea că unele pături ale sale — ocupate în anumite profesii sau locuind în anumite regiuni — vor beneficia și ele de pe urma exploatării și asupririi. Aceasta înseamnă, dimpotrivă, o slăbire a pozițiilor sale“ (16)...

[Și nici măcar un cuvânt despre concluzia care decurge de aici!! Un sofist!]

La p. 17 o denaturare șarlatanească a poziției celor de stînga. *Și ei* (ca și cei de dreapta), spune el, sînt de acord că imperialismul este inevitabil, dar cer în schimb „înfăptuirea imediată“ (17) a socialismului...

un șar- || „Aceasta pare foarte radical, dar nu poate decît (!!)
latan || să împingă în tabăra imperialismului pe toți cei care nu
ordinar!! || cred în înfăptuirea practică imediată a socialismului“.

Urmează niște flecăreli răsuflete că societatea e un organism, și nu un mecanism, și alte ineptii copilărești de aceeași factură (însoțite de aluzii că „sentimentele naționale“ (18) sînt puternice în rîndurile muncitorilor,

N.B. || iar de aici concluzia că din inevitabilitatea imperialis-
mului nu rezultă că lupta împotriva lui „în cadrul acestui
mod de producție“ (capitalist) ar fi absurdă (21). ||

„Micii burghezi și țărani cu mică gospodărie și chiar numeroși capitaliști și intelectuali“ sînt împotriva imperialismului, *pentru* alte mijloace de extindere a capitalului (în afară de colonii) (21)...

LENSCH. „SOCIAL-DEMOCRAȚIA GERMANĂ ȘI RĂZBOIUL MONDIAL“

Dr. Paul Lensch. „Social-democrația germană și războiul mondial“. Berlin, 1915 (Vorwärts). 64 p. (1.00 marcă).

O mostră de flecăreală șovină slugarnică. Ar fi foarte util de comparat cu Plehanov!!

Războiul = „un produs al politicii imperialiste“ (5).

Bebel a spus la Jena (1911) că locul dezarmării l-a luat N.B. || înarmarea și că se apropie o „mare catastrofă“ (5)...

Vorbind despre războaiele și revoluțiile de la începutul secolului al XX-lea, Lensch exclamă: „ceea ce se petrece în jurul nostru este o revoluție“ (6)...

Noi, social-democrații germani, spune autorul, sîntem „grupul cel mai puternic din Internațională“ (6), am luptat cu mai multă

hotărîre decît toți ceilalți împotriva guvernului nostru etc. etc., am dat întotdeauna drept model Anglia (ca și cum Anglia n-ar fi guvernată de o „clică capitalistă“, ci de un „comitet pentru aplicarea celor 10 porunci și a celorlalte legi ale moralei“ (6—7)). Vechile tradiții ale istoriei germane și ale lui Liebknecht, care „nu s-a putut dezbăra niciodată de o anumită doză de particularism sud-german și de „ură față de prusieni“ (7).

S-a ajuns pînă acolo, spune autorul, încît Kautsky a scris că pentru Anglia dominația pe mare ar fi „absolut necesară“ (7: de unde e citatul?) (din punctul de vedere al mijloacelor de existență, spre deosebire, cică, de Germania)...

„Caracterul periculos al acestei argumentări, care, de || ! altfel, corespundea unei păreri ce reprezenta aproape opinia generală în partid, a ieșit pe deplin la iveală în zilele actualului război mondial“ (7)...

...,această slăbiciune a criticii în ceea ce privește străinătatea“ (8)... își are rădăcinile „în ceea ce reprezintă cea mai mare forță a partidului“..., „în caracterul lui internațional“.

„Este neîndoielnic că el (acest război mondial) este un război imperialist“ (9)... Politica în Orient... Calea ferată Berlin-Bagdad... Anglia și Egiptul etc., împărțirea Turciei (în perspectivă), Marocul etc.

„Cînd s-a făcut această împărțire a lumii, Germania nici n-a fost întrebată“ (10), „și mai mult pentru a protesta împotriva acestei desconsiderări jignitoare decît pentru || !! a apăra interesele materiale nu prea însemnate ale comerțului german în Maroc“ —, guvernul german a protestat împotriva acordului anglo-francez cu privire la Maroc.

În 1908 (întîlnirea de la Reval) se făceau deja pregătiri în vederea împărțirii Turciei (Rusia+Anglia+Franța), dar revoluția din Turcia le-a zădărnicit (11).

În 1914 erau aproape puse la punct acorduri între Anglia și Germania cu privire la împărțirea sferelor de influență în Africa (13) și în Orient etc. — războiul a izbucnit din vina Rusiei.

În 1913, Germania a amenințat să dezlănțuie un război din cauza Armeniei (14)...

„Pentru Germania, prin care înțelegem Imperiul german și Austro-Ungaria, problema expansiunii capitaliste s-a transformat într-o problemă de existență națională“ (15). || !!

!! || Acum nu mai e vorba despre împărțirea coloniilor și a sferelor de influență etc., ci despre următoarele: „Trebuie oare poporul german să-și continue existența ca o națiune mare și independentă, sau o parte însemnată din teritoriul său național, atît la răsărit cît și la apus, să-i fie smulsă și supusă prin violență stăpînirii străine?“ (15).

|| „De partea cui trebuie să se situeze în această luptă — întrucît este vorba de periclitarea dominației mondiale a Angliei — socialismul internațional în general și mișcarea muncitorească germană în special?“ (16).

Supremația Angliei pe mare este o continuare a războaielor duse împotriva revoluției franceze. Monopolul Angliei pe la mijlocul secolului al XIX-lea: Anglia trebuie să fie „atelierul“ lumii.

„Faimoasa «libertate» engleză se întemeia pe înrobirea lumii“ (20).

„Anglia era într-un anumit sens clasa dominantă a lumii“ (20)...

Eu, Lensch, am citat la Chemnitz în 1912 (p. 417 și urm. din procesele-verbale) cuvintele lui Engels în legătură cu prăbușirea monopolului Angliei și am spus:

! | „Socialismul internațional nu are însă nici un motiv să contribuie la eternizarea acestei îndelungate supremații a unui stat capitalist asupra tuturor celorlalte state. Aceasta nu ar face decît să îngreueze și să întîrzie în mod artificial condițiile pentru victoria socialismului“ (22—23).

...„marele succes istoric pe care trebuie să-l constituie pentru întreaga lume și în special pentru socialismul internațional slăbirea supremației Angliei pe mare“ (23—24) ar fi cu atît mai sigur, cu cît pacea ar dura mai mult... Burghezia engleză era amenințată de mișcarea muncitorească...

...„Privită din acest punct de vedere, participarea burgheziei engleze la războiul mondial n-a fost altceva decît o fugă de socialism“ (24)...

...„Într-adevăr, dacă ar exista vreun mijloc de a da înapoi cu zeci de ani lupta internațională de eliberare pe care proletariatul o duce împotriva capitalismului, acesta ar fi prăbușirea Germaniei în războiul împotriva Angliei“ (25)...

Social-democrații germani, „nucleul de bază al Internaționalei“, ar fi zdrobiți, iar clasa muncitoare ar fi aruncată în tabăra capitalismului etc. (25)...

„Germania este patria și leagănul socialismului științific“ (26)... „Interesele proletariatului internațional se situează de partea Germaniei“ (27)...

Țarismul rus... *Marx și Engels* în 1848. *Acum însă lucrurile stau altfel*. *Engels* în 1891 (cit.: p. 29). *Acum însă lucrurile stau altfel*.

Germania, ca *entitate națională definitiv încheată*, „ia naștere“ „abia acum“, „o dată cu acest război“ (31)...

Războiul germano-rus „a depășit cu mult cadrul unui război imperialist. El reprezintă ultima etapă pe calea plină de suferințe a dezvoltării unității naționale a poporului german“ (33)...

Citat din *Engels* cu privire la *diplomația rusă* (35): parcă ar fi fost scris acum...

Împotriva destrămării Rusiei (37) („nu destrămare“ (38)), împotriva formării unor state mici e suficientă „o oarecare autonomie națională“...

Prăbușirea țarismului (acest lucru e de așteptat din partea proletariatului rus) va accelera dezvoltarea...

Franța și războiul (§ V)... *Revanșă*

„Interesele libertății și ale democrației sînt absolut incompatibile cu victoria armelor franceze“ (42), deoarece Franța este aliată cu Anglia și Rusia.

„În prezent“, social-democrația germană ar considera răpirea Alsaciei și Lorenei „ca o mutilare a Germaniei“ (43).

Este necesară „o pace onorabilă“ (44) cu Republica Franceză.

Trecutul și viitorul Germaniei (§ VI):

Cultura națională și importanța ei (după O. Bauer, citat p. 53). „Comunitatea de cultură“ (50 ș.a.).

Capitalismul *trebuie* să evolueze „în direcția democrației“ (55)...

„Pericolul de război“ (56) — iată ce a frînat progresul democrației în Germania.

„Militarism“ (58) în Germania?? Dimpotrivă, serviciul militar obligatoriu = „aproape singura“ și cea mai „democratică instituție“ (*Engels*), în timp ce voi aveți „trupe de mercenari“ (59)...

„Confederația statelor din Europa centrală“ (Liszt, de pildă, spune autorul, o dorește) — (+țările scandinave+Elveția+Italia+Balkanii+Turcia) constituie o „nouă epocă în dezvoltarea politică mondială“ (63)... — „locomotiva istoriei mondiale“ (62) = = acest război... „un pas înainte“ „extraordinar“ „în sensul democrației, al păcii în lumea întreagă, al libertății popoarelor și al socialismului“ (62). „Da, și al socialismului!“ (62)...

A zdrobi țarismul, — a se împăca cu Franța — a pune capăt „dominației menținute prin forță a burgheziei engleze“ (63)...

În prezent, Internaționala a fost zdrobită, dar ea va reînvia, ca și după 1870 (64).

ARTICOLUL „O CONFEDERAȚIE A STATELOR EUROPENE?“

DE O.B.

„Die Grenzboten“, 1915, nr. 9 (3.III.1915).

Articolul „O confederație a statelor europene?“ este o scrisoare deschisă adresată de un oarecare O.B. profesorului H. Heymans din Groningen.

Împreună cu alte 4 persoane, acest profesor face parte dintr-un comitet care se numește „Confederația statelor europene“. Acest comitet a publicat, printre altele, o lucrare a lui Heymans intitulată: „Către cetățenii țărilor beligerante“. Scrisoarea deschisă publicată în „Die Grenzboten“ este un răspuns la această lucrare.

În scrisoarea deschisă se pune, printre altele, problema *c o l o n i i l o r* (p. 270). „Nu este oare de dorit și pentru ele «independența internă»? Și nu sînt oare indienii, negrii și tătarii pe deplin «egali în drepturi» cu englezii, francezii și rușii?“... (270).

citad in apelul comite- tului caustic!

...„Imperiul colonial englez, care, ca și celelalte imperii coloniale, nu s-a format nicidecum «pe baza egalității în drepturi și a independenței interne» a popoarelor din colonii, cuprinde aproape o cincime din globul pămîntesc. Trebuie oare Anglia să-și mențină acest imperiu colonial pînă cînd în însăși Anglia vor fi dispărut, eventual, toți englezii, în timp ce Germaniei nu i se va îngădui să dobîndească nici un metru pătrat din el, chiar dacă populația ei ar ajunge între timp la 200 de milioane?“ (271)...

CAPITALUL FINANCIAR ÎN RUSIA

„Finanz-Archiv“ (editat de Schanz). Berlin, 1915 (anul XXXII, vol. I);

Dr. Ernst Schultze. „Capitalul francez în Rusia“ (p. 125—133).

„La sfârșitul anului 1899 existau în Rusia 1 4 6 de societăți străine concesionare, cu un capital de 7 6 5 de milioane de ruble sau 2 075 de milioane de franci. Din această sumă reveneau Franței 792, Belgiei 734, Germaniei 261 și Angliei 231 de milioane de franci“ (125)...

	milioane franci
Franța — —	792
Belgia — —	734
Germania — —	261
Anglia — —	231
	$\Sigma = 2\ 018$

„Se menționează că din suma totală de 732 de miliarde de franci, răspândită în lumea întreagă sub formă de hîrtii de valoare, ca: titluri ale unor împrumuturi de stat și comunale, ipoteci, acțiuni și obligațiuni ale unor întreprinderi industriale, n-ar fi plasate în Rusia decît 20—25 de miliarde de franci. Posesori ai acestor hîrtii de valoare erau în special (127):

Σ	Σ	Statele Unite	110—115	mlrd. franci	}	420
130		Anglia	125—130	" "		
100		Franța	95—100	" "		
	75	Germania	60—75			
25		Rusia	20—25			
	22	Austria	20—22			
+12		Italia	10—12			
5		Japonia	5	" " etc. ⁽¹⁾		
260	97	$(\Sigma \text{ calculată de mine } =) \text{ 440—484}$				
+12						
272						

¹⁾ Axel von Boustedt și David Trietsch. „Imperiul rus“, Berlin, 1910. P. 227.

În Franța au fost emise în perioada 1889—1908 hîrtii de valoare în sumă de 24 de miliarde de franci: 18 plasate în străinătate + 6 (25%) în Franța.

În Germania au fost emise în perioada 1883—1907 hîrtii de valoare în sumă de 42 de miliarde de mărci: 10 plasate în străinătate + 32 (80%) în Germania.

Avuția națională a Franței

(1905) — 204 mlrd. franci

1914 — circa 250 „ „ (Caillaux, care pentru calcularea impozitului pe venit a luat însă drept bază cifra de 200 de miliarde).

În 1912, Franța a investit în Rusia, în întreprinderi ruse, 367.66 milioane de ruble = circa 990 de milioane de franci (dintre care 115.5 milioane de ruble — în căi ferate; 96.25 — în întreprinderi de stat; 70.9 — în bănci comerciale etc.).

În prezent, capitalurile străine investite în Rusia se repartizează aproximativ astfel:

Franța...	circa	20	mlrd. m ă r c i	(miliarde)
Germania...	4 —	5.5	„	„
Anglia	—	0.25	„	„
Belgia	—	0.6	„	„

(Σ calculată de mine) 24—26.35

Autorul = un șovinist german. Prezice Franței pierderi uriașe de pe urma războiului: p. 133.

CARTEA LUI BARRON DESPRE RĂZBOI

„Războiul îndrăzneț“. Cl. W. Barron — „cauzele lui comerciale, costul lui în bani și în oameni“. Anunț (nu recenzie) în „The Economist“ din 20 martie 1915:

„Ca editor al ziarelor: «The Wall Street Journal», «The Boston News Bureau» și «The Philadelphia News Bureau», mister Barron a plecat în străinătate pentru a obține informații în legătură cu substratul financiar și diplomatic al războiului și le-a obținut“.

Trimiteteți comanda librarului dv. sau la „The Wall Street Journal“. 44. Broad Street, New York City. 4 șilingi și 6 pence (inclusiv cheltuielile poștale). (Houghton Mifflin Co., editori.)

LENZ DESPRE RĂZBOIUL ACTUAL

Friedrich Lenz. „Premisele politice ale războiului actual”.
„Deutsche Rundschau“ XLI, 4. 1915, ianuarie.

Milioane de mii pătrate engleze (p. 81):

	1862	1888	1912
Imperiul mondial britanic:	4 600	9 300	10 800
Imperiul mondial rus:	7 600	8 600	10 200
Imperiul turc:	1 800	1 300	700
Statele Unite ale Americii de Nord:	1 500	3 500	3 700
Franța cu coloniile (în cifre rotunde):	400	1 100	4 800
Imperiul german cu coloniile (în cifre rotunde):	240	600	1 200
Austro-Ungaria:	239	241	241
Japonia cu coloniile:	150	150	260
Italia „ „:	100	110	700

La începutul lunii octombrie 1914 lucrurile se prezentau astfel (p. 102):

?	Locuitori în milioane (1910)	Teritoriu în mii pătrate engleze (1912)	Comerțul exterior în milioane mărei (1912)
(Teritorii germano-austriece)	130	1 440 000	26 750
(Teritorii anglo-franco-ruse)	670	26 090 000	76 750
(Țări neutre) (în cifre rotunde)	800	24 470 000	58 000
	<u>1 600</u>	<u>52 000 000</u>	<u>161 500</u>

Populația (ibidem, p. 83):

	Germania (înaintea de 1870, fără Alsacia și Lorena)	Franța (după 1870, fără Alsacia și Lorena)
1700	14	21 milioane
1788	16	25
1816	23	29
1860	36	37
1912	66	40
1925—30	80	40

CAIETUL

„ ϑ “

(„THETA“)

Cuprins

ϑ ϑR	$\vartheta = 1 - 10$ ((+ Riesser 1 — 16)) ³¹
---------------------------	--

<i>Hilferding</i> . „Capitalul financiar“	[3— 6]
<i>Trustul electrotehnic</i>	[7— 8]
<i>Statistica emisiunilor</i>	[9—10]
<i>Riesser</i>	[1—15]

HILFERDING. „CAPITALUL FINANCIAR“³²

Hilferding. „Capitalul financiar“. („Faza cea mai nouă în dezvoltarea capitalismului“.) Moscova, 1912.

în limba germană a apărut în 1910 (vol. III din „Studii marxiste“).

un talmeș ||| p. 13 — „După E. Mach“, „«eul» este doar focarul
balmeș... ||| în care se împletesc mai strâns firele nesfir-
greșit ||| șite ale senzațiilor... Tot așa, banii constituie
nu „tot așa“ ||| punctul nodal în rețeaua legăturilor sociale“...
||| p. 34 — „De la Tooke încoace, teoria cantitativă
(a banilor) este considerată, pe bună dreptate,
inconsistentă“...

- p. 54, nota și în special 54—55. Greșeala lui Hilferding, vezi „Die Neue Zeit“, 1912, anul XXX, vol. I. greșit
(La Hilferding, banii intră în circulație fără valoare.)
- p. 71, nota. „Numai contemplarea noastră dă lucrurilor formă spațială“ (kantian)³³. greșit
- p. 90—91 (și 91, nota).
Cum a prezis Marx dominația băncilor asupra industriei (N.B.) („Capitalul“, II, p. 79). N.B.

93, nota. Σ polițelor pe un an:

miliarde mărci	Din acestea au fost accep- tate de bănci
1885—12.1	16%
1905—25.5	31%

N.B. 102 (și nota). O bună parte din tranzacțiile comerciale internaționale se efectuează cu ajutorul cambiilor „acceptate“ de bănci.

||| 105—6. *Rolul băncilor.*

108. *Trei funcții ale băncilor*

- 1) mijlocesc plățile.
- 2) transformă capitalul inactiv în capital activ.
- 3) adună sub formă de bani veniturile tuturor claselor și le dau cu împrumut capitaliștilor.

110, nota. Excelenta lucrare a lui *Jeidels* și partea ei slabă.

112. Țări — „*bancheri* internaționali“

- (1) Franța, Belgia, Olanda
- (2) Anglia
- (3) Statele Unite și Germania.

116: *Rolul băncilor în producție* ((în special după *Jeidels*)).

1 2 0 idem

154—155, nota.

Trustul oțelului și % lui.

{7% la acțiunile preferențiale și 2% la cele ordinare: reține ani în șir profiturile, iar apoi, la momentul oportun, le distribuie dintr-o dată.

157. Un capital de 5 milioane domină asupra unui capital de 39 de milioane.
„Tochtergesellschaft“ este tradus prin „societate-fiică“, „societate-filială“.
159. Posturile de membri în consiliile de supraveghere (venitul de pe urma acestor posturi reprezintă în întreaga Germanie 60 de milioane — 70 de milioane) — folosirea legăturilor și a cunoștințelor.
162. 6 bănci — 751 de posturi în consiliile de supraveghere (Jeidels)... În 1909 au existat 12 000 de astfel de posturi — 197 de persoane ocupă 2918 posturi. (Cf. *ibidem*: *Morgan în America*.)
172. Semnificația „asanărilor“:
(1) o operație rentabilă;
(2) fac ca societățile strîmțorate să depindă de bănci.
183. (i.f.) și 184. — Înlocuirea polițelor cu înregistrări făcute în registrele băncilor.
199. Presiunea exercitată de marele capital asupra bursei (și nota: exemplul Morgan în 1907).
211. — — Băncile iau locul bursei...
222. Esența și însemnătatea vânzărilor pe termen.
- N.B. || 262. Citat din „*Capitalul*“, III, 2, p. 144—145 (traducerea rusă) cu privire la *rolul băncilor versus socialism* (N.B.).
274. Industria grea. Migrarea capitalului este anevoioasă (calea spre monopol).
- (277—) 278: Tendința băncilor spre *monopol*.
281. N.B.: Cunow despre carteluri în „*Die Neue Zeit*“, XXII, 2, p. 210.
285. „Combinarea“ = unirea industriei extractive cu cea prelucrătoare.
- 295: Corporațiile și „outsiderii“ (N.B.)...
- 298: Fără ajutorul băncilor nu poate exista nici o întreprindere industrială mare.
- 300—301. Engels despre taxele vamale protecționiste *de tip nou* și despre carteluri („*Capitalul*“, III, 1, p. 95).
- 302—303: Evoluția formelor cartelului (și *în special* 304).
308. Concentrarea comerțului (cf. *A. Lee* în „*Die Neue Zeit*“, XXVII, 2, p. 654).
- 320, nota. Eliminarea comerțului nu face să scadă prețul produsului.

- 322—323: Negustori — agenți — vânzători (N.B.) (și 324).
331. (Imitare în vorbe a lui Marx.)
336. Exemplu de profit de fondator: *Trustul zahărului* (N.B.) din America (70% la capitalul efectiv vârsat, 10% la capitalul „diluat“)*.
- 338 — 339: definiția capitalului financiar (și 341): capitalul financiar = „capitalul de care dispun băncile și este folosit de industriași“ (339).
- 346: Cartelurile = „îngreuiarea concurenței“.
353. Legătura dintre carteluri și exportul de capital.
- 355: Capitalul financiar și „organizarea producției sociale“... (cf. 353 și 354).
358. O dată cu dezvoltarea combinării crește și producția pentru nevoile proprii (dar pentru producția de mărfuri).
362. Marx despre crize (III, 1, 219—220, traducerea rusă).
364. Vol. II cuprinde „părțile cele mai strălucite ale minunatei opere“ („meritul“ lui Tugan-Baranovski?!³⁴ în notă).
382. „Schemele“ (din vol. II) și importanța „proporționaliității“ ((p. 426 și + 427)).
- 447: „Din punct de vedere economic este posibil“ („dar din punct de vedere social și politic este irealizabil“) un cartel universal... care să înlăture crizele... Dar „a spera ca cartelurile singulare să înlăture crizele“ = lipsă de înțelegere.

Până la secțiunea a V-a: „Politica economică a capitalului financiar“

- p. 454, nota. Citat din Schulze-Gaevernitz („Imperialismul britanic“, p. 75): „Încă sir Robert Peel a spus: «Fiecare colonie pe care o obținem devine o a doua Irlandă»“.
- 474: exportul de capital = „export de valoare menită să producă în străinătate plusvaloare“.
- 487: în țările noi, importul de capital „provoacă împotriva popoarelor, a căror conștiință națională se trezește“...

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua p. 357—358. — Nota red.

„Însuși capitalismul dă celor subjugați mijloacele pentru eliberarea lor“... „Înaintarea lor spre independență“...

487. Problema mișcării naționale în țările dependente (tendința „celor subjugați“ spre „eliberare“)...
 488. Accelerarea dezvoltării capitalismului în țările noi...
 491: lupta „grupurilor bancare naționale“ pentru sfere de plasare a capitalului (*P a i s h* ș.a.)...
 493: > rentabilitatea capitalului plasat în colonii.
 495. Politica capitalului financiar (1.2.3.)

(coloniile)		495: „Politica capitalului financiar urmărește
		trei țeluri: în primul rînd, crearea unui
(protecționismul)		teritoriu economic cît mai mare posibil,
		care, în al doilea rînd, trebuie să fie
		protejat față de concurența străină prin
(monopolurile)		bariere vamale și transformat astfel,
		în al treilea rînd, într-o regiune ³ de
		exploatare pentru uniunile monopoliste
		naționale“...

N.B.: 484: *polemica* în legătură cu *imigrația* în „*Die Neue Zeit*“, anul XXV, 2 (1907)

505. „Reprezentarea capitalului financiar devine acum principala funcție a diplomației“...
 506. *Karl Emil* despre imperialismul *german*. „*Die Neue Zeit*“, XXVI, 1.
 510. Statul național.
 511. Capitalul financiar nu vrea libertate, ci dominație.
 512—513. Națiunea și imperialismul.
 513—514. În loc de democrație — oligarhie.
 567. „Răspunsul proletariatului la politica economică a capitalului financiar, la imperialism, nu poate fi liberul schimb, ci numai socialismul“ ||| N.B.
 restabilirea liberului schimb = „*un ideal reacționar*“ (N.B.)

Capitalul financiar = capitalul bancar, care domină asupra industriei.

[nu ar fi oare suficient: „capitalul financiar = capitalul bancar“?]

Trei momente principale:

{	Corporațiile	{	Dezvoltarea și creșterea <i>marelui</i> capital până la un anumit nivel...
{	în America.	{	Rolul <i>băncilor</i> . (Concentrarea și socializarea.)
(	America și	)	Capitalul <i>monopolist</i> (acapararea unei părți atât de mari dintr-o anumită ramură industrială, încât concurența este înlocuită prin <i>monopol</i>)...
)	Germania	)	<i>Împărțirea globului pământesc</i> ... (Coloniile și sferile de influență)...
{	Tabelul —	{	
{	și exemplul	{	
{	Argentinei.	{	

N.B. *Hilferding*: în „Die Neue Zeit“, 1912 (anul XXX, vol. 1), p. 556... „tendința proprie fiecărui monopol capitalist de a face monopolul economic indestuctibil, întărindu-l cu monopolul asupra resurselor naturale“...

TRUSTUL ELECTROTEHNIC

Trusturile în industria electrotehnică:

„Calea trustului electrotehnic“ de *Kurt Heinig* (Berlin). („Die Neue Zeit“, 1912 (28.VI.1912), anul XXX, vol. 2, p. 474).

O excelentă ilustrare a imperialismului*:

În 1907 s-a încheiat o *convenție* între A.E.G. („Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft“) („Societatea generală de electricitate“) și G.E.C. („General Electric Company“)³⁵

Concernul A.E.G. Trustul G.E.C.
----

cu privire la împărțirea lumii:

G.E.C. — Statele Unite și Canada.

* Vezi op. cit., p. 373. — *Noia red.*

A.E.G. — Germania, Austro-Ungaria, Rusia, Olanda, Danemarca, Elveția, Turcia, Balcanii.

		Cifra de afaceri (în mil. mărci)	Numărul funcțio- narilor	Profitul net (în mi. mărci)
G.E.C. (<i>Statele Unite ale Americii</i>)	1907:	252	28 000	35.4
	1910:	298	32 000	45.6
A.E.G. (<i>Germania</i>)	1907:	216	30 700	14.5
	1911:	362	60 800	21.7

298 + 362 = 660 mil. de mărci

N.B. || Acorduri speciale (secrete) cu privire la *societățile = fiice*. „În afară de aceasta, are loc un schimb reciproc de invenții și de experiență!“ (p. 475).

Numărul societăților (în cea mai mare parte societăți pe acțiuni) la care A.E.G. „participă dominându-le“ este de 1 7 5 — 2 0 0 (p. 484). Principalele șase dintre ele au un capital de circa $\frac{3}{4}$ de miliard, iar toate împreună, *probabil*, de circa $1\frac{1}{2}$ miliarde de mărci*.

Numărul „societăților producătoare“ — 1 6

producție de cauciuc — de cabluri — de lămpi de cuarț — de izolatoare — de semafoare de cale ferată — de automobile — de mașini de scris — de aparate de zbor etc.

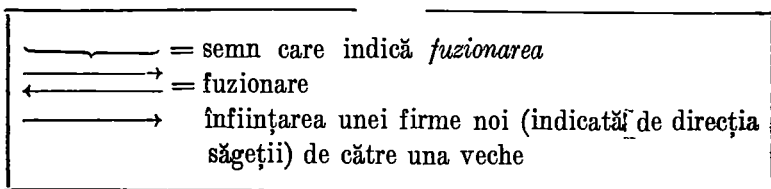
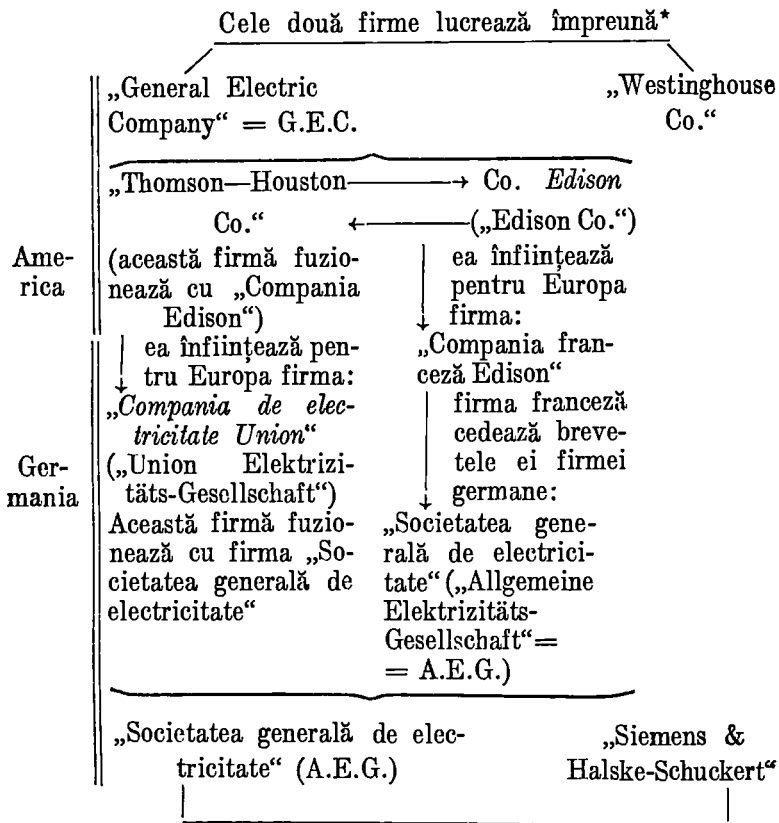
N.B. || Pentru industria modernă este caracteristic faptul că aceeași întreprindere produce materiile prime etc.

¹⁾ Numărul reprezentanțelor *directe* ale A.E.G. în străinătate = 34 (dintre care 12 sînt societăți pe acțiuni)**.

1) 1. Petersburg și Varșovia	7. România	În total în 10 state
2. Lisabona	8. Viena	
3. Christiania	9. Milano	
4. Stockholm	10. Copenhaga	
5. Bruxelles	Africa de Sud-Vest	
6. Paris	((colonie?))	

* Vezi op. cit., p. 354—355. — *Nota red.*

** Vezi op. cit., p. 372. — *Nota red.*

* Vezi op. cit., p. 372—373. — Nota red.

„...societăți electrotehnice *cu totul* independente de ele ||| N.B.
(A.E.G. și G.E.C.) nu există pe glob“ (p. 474)...*

1900—7; (1912)	A.E.G.		„Siemens & Halske-Schuckert“				
	„Felten & Lahmeyer“		A.E.G.	„Siemens & Halske- Schuckert“	„Berg- mann“		
(1900)	„Felten & Guil- leume“	„Lah- meyer“	Union A.E.G.	„Siemens & Halske“	„Schuc- kert & Co.“	„Berg- mann“	„Kum- mer“ (și-a pierdut curind însemnă- tatea) a dat falim- ent în 1900 (Riesser) **

STATISTICA EMISIUNILOR

N.B. ||| *N.B.* „Această statistică — spre deosebire de statis-
tica obișnuită a emisiunilor — nu cuprinde hîrțile de
valoare emise în diferitele țări, ci creditele obținute de
N.B. ||| aceste țări. Astfel, de pildă, un împrumut rusesc, plasat
la Londra și Paris, nu figurează la rubricile privitoare
la Anglia și Franța, ci la rubrica privitoare la Rusia“.

Conrads „Volkswirtschaftliche
Chronik“ (1913, p.783)
Suma emisiunilor pe 1883/1912

(în miliarde mărci)					
1883—	3.4	1893—	4.9	1903—	14.8
	4.0		14.4		11.7
	2.7		5.3		15.5
	5.4		13.5		21.5
	4.1		7.8		12.4
	6.4		8.5		17.2
	10.3		9.2		19.9
	6.6		9.6		21.4
	6.2		8.0		15.8
1892—	2.0	1902—	17.8	1912—	16.4
	Σ = 51.1		99.0		166.6
(calculată de mine)					

Suma emisiunilor

53.0

Este totalul pe întreaga
lume.

Pe țări, p. 782,
în 1910, 11 și 12.

Suma pe acești trei ani

	în miliarde mărci
Germania și coloniile ei	7.2
Anglia și coloniile ei	5.2
{ + Africa de sud	0.4
{ + Canada	3.0

Σ (calculată de mine) 8.6

* Op. cit., p. 373.

** Op. cit., p. 372.

		in miliarde mărei		
			Franta și coloniile ei	4.8
			Austro-Ungaria	2.1
			Rusia	3.2
			Belgia	1.0
			— Congo Belgian	0.3
			<u>Σ (calculată de mine)</u>	<u>1.8</u>
			Olanda și coloniile ei	0.6
			Luxemburg	0.01
			Spania	0.6
			Portugalia și colo- niile ei	0.1
			Danemarca	0.2
			Suedia	0.1
			Norvegia	0.1
			Elveția	0.7
			Italia	0.7
			România	0.4
			Bulgaria	0.1
			Serbia	0.2
			Grecia	0.5
			Turcia	0.6
			Statele Unite ale Americii	10.6
			restul Americii	7.0
			Egiptul	0.2
			Marocul	0.1
			China	0.6
			Japonia	1.7
			Persia	0.1
			<u>ΣΣ =</u>	<u>52.2</u>
			{	16.4
			{	15.8
			{	21.4
			{ iar ΣΣ exactă =	53.6
<hr/>				
in miliarde mărei				
<hr/>				
	Statele Unite ale Americii	10.6		
(inclusiv Egiptul)	Anglia și colo- niile ei	8.8		
	Germania și coloniile ei	7.2		
(inclusiv Marocul)	Franta și colo- niile ei	4.9		
	<u>29.5*</u>			
	Rusia	3.2		
	Austro-Ungaria	2.1		
	Belgia și colo- niile ei	1.3		
	Japonia	1.7		
	<u>8.3</u>			
Totalul calculat de mine:				
4 țări mari		29.5		
4 țări mai mici		8.3		
restul Americii		7.0		
14 țări europene		4.91		
China + Persia		0.7		
<u>50.41</u>				

Bibliografie N.B.:

„Weltwirtschaftliches Archiv“ editat de
Harms (au apărut 6 volume).

* Așa e în manuscris. — Nota red.

** Așa e în manuscris. — Nota red.

Situație (întocmită de mine) după „*Volkswirtschaftliche Chronik*“ a lui Conrad.

În legătură cu statistica cartelurilor:
Numărul cartelurilor: ((în Germania)) (p. 903—906)

	nou înființate	reînnoite și extinse	dizolvate
1913	38	34	15
1914	31	38	6

calculul meu
extindere
sau
reducere
cazuri:

+72—15=57
+69—6=63

RIESSER. „MARILE BĂNCI GERMANE ȘI CONCENTRAREA LOR“

Dr. Riesser. „Marile bănci germane și concentrarea lor în legătură cu dezvoltarea generală a economiei în Germania“. Ediția a 3-a. Iena, 1910.

(Unele cifre, dar nu toate, au fost adăugate după ediția a 4-a din 1912.)

Industria electrotehnică din Germania înainte de 1900 (înainte de criza din 1900, pregătită în mare măsură de supraproducția din industria electrotehnică) (Riesser, ediția a 3-a, p. 542 și urm.)*:

7 grupuri (cuprinzînd 27 (sic!!) de societăți):

Numărul
băncilor
care se află
îndărătul
fiecărui grup

Comunitate de interese 1902/3. Fuziune 1904	11— I. Grupul Siemens și Halske (4 societăți)	←	în 1903 s-a produs uni- ficarea: grupul Siemens- Schuckert
	8— II. Grupul A.E.G. (4 societăți)		
	8— III. Grupul Schuckert (4 societăți)		

1908 „Cooperare“ — formarea societății „Elektro-Treuhand-Gesellschaft“, cu un capital de 30 de milioane de mărci.

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, 371—372. — Nota red.

- 6— IV. Grupul „Union Elektrizitäts-Gesellschaft“
(2 societăți)
- 9— V. Grupul Helios („pe cale de lichidare“:
p. 582 din ediția a 4-a) (5 societăți)
- 8— VI. Grupul Lahmeyer, majoritatea acțiunilor
deținute în 1910 de A.E.G. (p. 583 din
ediția a 4-a) (2 societăți)
- 2—VII. Grupul Kummer — a dat faliment în 1900
(7 societăți)

=====

multe   7 grupuri
repe-
tări

=====

[Σ societăților = 28, și nu 27, cum figurează la Riesser, p. 542 (p. 582 din ediția a 4-a). La p. 568 spune și el: 28 de societăți]

Bilanțul procesului de concentrare (p. 568 și urm.).

În prezent	„Cea mai modernă dintre ramurile noastre industriale“ este cea <i>electrotehnică</i> ... 7 grupuri, în total 28 de societăți, care fac parte din concerne...
2	
2	Industria <i>chimică</i> ... 2 grupuri principale (vezi mai jos)
2	Industria <i>minieră</i> — 2 syndicate („Stahlwerk- verband“; „Rheinisch-Westfälisches Kohlensyn- dikat“)...
2	<i>Navigația maritimă</i> — 2 societăți („Ham- burg-Amerikanische Paketfahrt-Aktiengesell- schaft“ (Hapag) și „Norddeutscher Lloyd“, „care sînt legate între ele și cu un trust anglo-american printr-o serie de convenții“)...
5	<i>Băncile</i> — 5 grupuri („cuprinzînd în total 41 de bănci, care fac parte din concerne“)
=	
13	
totalul calculat de mine	totalul calculat de mine: 18 grupuri

Creșterea *numărului* uniunilor dintre marile bănci și băncile din provincie pe baza comunității de interese (p. 505).

Creșterea concentrării (p. 542 din ediția a 4-a):

1881— 1	1908—32 (41)
1895— 2	1911—26 (46)
1902—16	

(Riesser, p. 547 și urm.)

Industria chimică din Germania
(concentrarea)*

				Totalurile calculate de mine capitalul social	
I	„Farbwerke“ fostă Meister, Lucius & Brüning din Höchst pe Main	capitalul social — 20 capital obți- nut prin emi- terea de obli- gațiuni — 10 milioane de mărci	(„Uniune bipar- tită“) 1904 „uniune“ schimb de acți- uni; are în consi- liul de admini- strație	(„Uni- une tripar- tită“) 1908 (schimb de acți- uni)	20 20
	Leopold Cassella & Co. din Frankfurt pe Main	capitalul so- cial — 20 capital obți- nut prin emi- terea de obliga- țiuni — 10	(3.2)		
	Kalle & Co. (din Biebrich pe Rin)				43
II	„Badische Anilin- und Sodafabrik“ din Ludwigshafen (capitalul social: 21 mil. de mărci).		1904 uniune		21
	„Farbenfabrik“, fostă Friedrich Bayer & Co. din Elberfeld (21 mil. mărci).			1905 „Uniune triparti- tă“	21
	„Aktiengesellschaft für Anilinfabri- kation“ din Treptow de lângă Berlin (capitalul social: 9 mil. de mărci).				

* Op. cit., p. 323.

Între grupul I și II a și început o „apropiere“ sub forma unor „convenții“ cu privire la prețuri etc.

43%
43%
14%
100%
profit

9
51

p. 560 și urm: „Industria minieră“.

2 nume: *August Thyssen* și *Hugo Stinnes*. Uriașul lor rol (în industria cărbunelui și în industria siderurgică), creșterea acestui rol³⁶.

„...Încheierea, la 1.I.1905, a unei convenții pe baza comunității de interese între «Gelsenkirchener Bergwerks Aktiengesellschaft», «Aachener Hüttenverein Rote Erde» și «Schalker Gruben- und Hüttenverein» al lui Thyssen a constituit un pas care a dus, pe de o parte, la unirea în cadrul unei acțiuni comune a unei serii de bănci care se concureau, și anume «Disconto-Gesellschaft», «Deutsche Bank», «Dresdner Bank» și «Schaaffhausenscher Bankverein», iar pe de altă parte a sporit și mai mult puterea lui Hugo Stinnes și August Thyssen, care au intrat în calitate de membri în «comitetul general» al acestei uniuni“ (p. 563) (p. 603 în ediția a 4-a).

(p. 577) idem p. 624 din ediția a 4-a

1882 — 28 de bănci cu 50 și mai mulți funcționari:

2 697 de funcționari —
11.8% din numărul total

1895 — 66 de bănci cu 50 și mai mulți funcționari:

7 802 funcționari —
21.6%

+ 189.3% {pînă la 5 funcționari + 59.9%}
          {6—50   „   + 34.5%}

1907, probabil circa $\frac{1}{3}$

„Deutsche Bank“ 1907 — 4 439 de funcționari (p. 578)

1908 — 4 860

„Cred că numărul funcționarilor celor 6 mari bănci berlineze a ajuns la sfârșitul anului 1910 la 18 000“ (p. 625 din ediția a 4-a).

La sfârșitul cărții, Riesser se angajează într-o polemică formală-lingușitoare cu socialiștii și propagă armonia (*a ș a e s t e Riesser în general*).

{ ha- } Nici previziunea socializării, spune el, „nu s-a împli-
{ ha!! } nit“ (p. 585).

p. 582 (p. 629 din ediția a 4-a):

„Băncile și bursa“ (subliniat de Riesser):

„Cît privește influența pe care o exercită procesul de concentrare asupra funcțiilor și situației *bursei*, este un fapt cert că, datorită convergenței ordinelor de vânzare-cumpărare spre marile bănci, acestea din urmă, prin *compensarea* vânzărilor și cumpărărilor, *preiau* într-o anumită măsură *funcțiile bursei*, executînd la bursă numai partea din aceste ordine care *nu* poate fi compensată. La fel se întîmplă și în domeniul vânzării-cumpărării hîrtilor de valoare, adică atît pe *piața capitalului* cît și în domeniul operațiilor de scont, adică pe *piața financiară*.

Datorită acestui lucru, *bursa*, și așa în bună parte dezorganizată prin legislația referitoare la operațiile de bursă, pierde într-o măsură tot mai mare o însemnată cantitate de hîrtii de valoare, necesare pentru stabilirea justă a cursurilor, devenind astfel și *mai anemică*, ceea ce are urmări extrem de grave, mai ales în momentele critice, după cum au dovedit-o exemplele rele (*n o t ă*: dintre evenimentele cele mai recente trebuie să menționăm aici ziua izbucnirii războiului ruso-japonez).

De aici rezultă că bursa își pierde tot mai mult însușirea, absolut indispensabilă pentru întreaga economie și pentru circulația hîrtilor de valoare, de a fi nu numai cel mai precis *instrument de măsurare*, dar și «un *regulator*, cu funcțiune aproape automată, al mișcărilor economice care converg spre ea»* (*n o t ă*. Citatele sînt luate din Riesser: „Necesitatea unei revizuirii a legii cu privire la bursă“; Berlin, 1901) și că este tot mai puțin în stare, pe de o parte, să exprime

* Op. cit., p. 343.

«prin oscilațiile cursurilor opinia publică în ceea ce privește solvabilitatea și metodele de conducere ale majorității statelor, organelor comunale, societăților pe acțiuni și corporațiilor», iar pe de altă parte să controleze această opinie publică.

N.B.

Prin urmare, *stabilirea cursului hârtiilor de valoare și cotarea lor la bursă* — ceea ce înainte oferea, în măsura în care acest lucru este în general posibil, un tablou absolut precis «al proceselor economice, care nicăieri nu apar cu atîta evidență în conexiunea și totalitatea lor», și deci un tablou al raportului dintre *cerere și ofertă* — au ajuns în prezent să nu mai fie nici atît de precise și nici atît de stabile și sigure, ceea ce este cît se poate de regretabil pentru interesele publicului.

În plus, sînt îndreptățite temerile că pe această cale, care duce în același timp tot mai mult la *eliminarea organelor de mijlocire* (misiți etc.), poate să apară o *contradicție între bănci și bursă*, care cu timpul să devină tot mai ascuțită, ceea ce, de asemenea, ar constitui un mare pericol. Această contradicție ar avea repercusiuni nu numai asupra relațiilor dintre bănci și alte cercuri care au interese la bursă, relații care și înainte erau adeseori încordate, dar și asupra sferei de activitate propriu-zisă a bursei, asupra stabilirii cursurilor.

De fapt, în zilele noastre, chiar și unii specialiști în materie consideră noțiunile de bancă și bursă ca perfect identice, ceea ce este însă absolut greșit (*n o t ă*: tocmai așa le consideră *Eschenbach* în „Dezbaterile Asociației pentru politică socială“ din 16 septembrie 1903: „Schriften des Vereins für Sozialpolitik“, vol. CXIII), alții, dimpotrivă, le consideră ca fiind instituții diametral opuse, ceea ce este la fel de greșit“ (notă, cf. *Ernst Loeb* în „Nationalzeitung“ din 18. IV. 1904, nr. 244) (p. 583) (p. 630 din ediția a 4-a).

Riesser (ediția a 3-a, 1910), p. 499:

Creșterea capitalurilor bancare
(în 1908) ale celor mai mari bănci:

Germania*	1870	1908	1911
1. „Deutsche Bank“	15	200	200
2. „Dresdner Bank“	9. ₆	180	200
3. „Disconto-Gesellschaft“	30	170	200
4. „Darmstädter Bank“	25. ₈	154	160
Σ (milioane de mărci)	80. ₄	704	
„Schaaffhausenscher Bankverein“	15. ₆	145	145
„Berliner Handelsgesellschaft“	16. ₈	110	110
$\Sigma\Sigma =$	112. ₈	959	1 015

Franța	1870	1908
1. „Crédit Lyonnais“	20	250
2. „Comptoir National“	50	150
3. „Crédit Industriel“	15	100
4. „Société Générale“	60	300
Σ (milioane de franci)	145	800

= milioane de mărci 116 — 640
----

3 bănci mari: Germania:	54. ₆ — 550 (mărci)
Franța:	130 — 700 (franci)
	(104 — 560 (mărci))
2 bănci mari: Germania:	24. ₆ — 380 (mărci)
Franța:	80 — 550 franci
	(64) — (440)

p. 367 | idem p. 398 |

Scrisori primite și expediate (numărul) **:

1852	6 135	6 292	
1870	85 800	87 513	
1880	204 877	208 240	(„Disconto- Gesellschaft“)
1890	341 318	452 166	} O mare bancă }
1900	533 102	626 043 (bucăți)	

* Op. cit., p. 339.

** Op. cit., p. 338.

Riesser, ediția a 3-a, p. 693 (anexa VIII) (p. 745 din ediția a 4-a):

*Evoluția concentrării în cadrul unor mari bănci
și concerne bancare*

Opt mari bănci berlineze aveau *:

La 31 septem- briul anului	Sucursale (oficii și filiale) în Germania	Case de depozit și oficii de schimb	Societăți în comandită (operații bancare)	Participații permanente la băncile germane pe acțiuni	Numărul total al instituțiilor
#	#	#	#	#	#
1895	16 18 (5)	14 23 (12)	11 13 (-)	1 2 (-)	42 56 (17)
1896	18 20 (5)	18 27 (12)	11 14 (-)	1 2 (-)	48 63 (17)
1900	21 25 (5)	40 53 (17)	11 12 (-)	8 9 (5)	80 99 (27)
1902	29 33 (7)	72 87 (35)	10 11 (-)	16 16 (5)	127 147 (47)
1905	42 46 (8)	110 149 (44)	8 12 (1)	34 34 (11)	194 241 (64)
1908	— 69 (10)	— 264 (73)	— 12 (2)	— 97 (31)	— 442 (116)
1911	104 104 (9)	276 276 (93)	7 7 (2)	63 63 (15)	450 450 (119)

p. 744
ed. a
4-a

[N.B. în ed. a 3-a este vorba de 8 bănci, în ed. a 4-a de 6].

Cifrele din ediția a 4-a, p. 745 (pentru 6 bănci: „Darmstädter Bank“, „Berliner Handelsgesellschaft“, „Deutsche Bank“, „Disconto-Gesellschaft“, „Dresdner Bank“ și „Schaaffhausenscher Bankverein“).

*(în paranteze sînt date cifrele pentru
„Deutsche Bank“)*

N. B. „Deutsche Bank“. Volumul operațiilor:

1870	1875	1895	1895	1905	1908	1911
239 mil.	5,5 mlrd.	15,1 mlrd.	37,9 mlrd.	77,1 mlrd.	94,5 mlrd.	112,1 mlrd.

Printre aceste 8 bănci se numără, în primul rînd, unei bănci, care formează „grupuri“: „Darmstädter Bank“ („Bank für Handel und Industrie“), „Deutsche Bank“, „Disconto-Gesellschaft“, „Dresdner Bank“ și „Schaaffhausenscher Bankverein“, — apoi încă *trei*

* Op. cit., p. 337.

bănci: „Berliner Handelsgesellschaft“, „Commerz- und Disconto-Bank“, „Nationalbank für Deutschland“.

Iată aceste „grupuri“ [„Uniuni pe baza comunității de interese“] ale celor 5 (cinci) bănci și „potențialul“ lor „de capital“ (p. 484 și urm.):

		bănci (p. 520)		Milioane mărci	Mili- oane	Înghițite			
						oficii ban- care parti- culare	bănci		
1. Grupul	D.B.	„Deutsche Bank“	12	929.5	1 266.4 ¹⁾	786.1	1 045.4 ¹⁾	31	21
2. „	D.G.	„Disconto-Gesell- schaft“	6		662.6	—	564.7	23	8
3. „	Dr.B.	„Dresdner Bank“	8		321.3	—	285.7	7	1
4. „	S.BV.	„Schaaffhausen- scher Bankve- rein“	4		209.9	—	278.5	11	6
5. „	Dm.B.	„Darmstädter Bank“ („Bank für Handel und Industrie“) ..	5		260.6	—	297.4	17	7
=									
5.		făcute de mine	35		2 720.7		Σ 2 471.7	89*	43

{²³/₄ miliarde}   adică aproape   p. 500
 2½ miliarde
 mărci

N.B.: Dacă luăm în considerație *numai* capitalul social și rezervele, adică numai banii *proprii*, fără a socoti banii *străini*.

1) Dacă adăugăm „băncile prietene“.

* În manuscris, totalul „89 de oficii bancare particulare“ este legat, printr-o săgeată, cu aceeași cifră din tabelul următor („Băncile care fac parte din concerne“) (vezi p. 327 din volumul de față). — Nota red.

p. 537:

la 30. IX. 1911

Înghițite:

			}	p. 697
		41 de bănci,		
		care fac parte din		
		concernele celor		
		cinci grupuri		
Oficii bancare particulare	Bănci			
Dm.B. — 8	— 3			
D.B. — 45	— 30			
D.G. — 61	— 11			
Dr.B. — 2	— 1			
<u>116</u>	<u>45</u>			

Băncile care fac parte din
concerne (41 la număr), care,
la rîndul lor, fac parte din cele 5 grupuri
ale celor cinci mari bănci, aveau la 31.XII.
1908:

la
1.X.1911

filiale	241	—	285
agenții	325	—	377
societăți în comandită.....	18	—	21
case de depozit	102	—	126
înghițite		{	
		oficii bancare particulare	89
		bănci	43
uniuni pe baza comunității de interese, datorită deținerii de acțiuni și schimbului de acțiuni....	16	—	20

In total, toate băncile mari și concernele lor au înghițit pînă la 31.XII.1908 — 164 de
oficii bancare particulare + 60 de bănci, N.B. (p. 500).

În Anglia existau în 1899 12 bănci cu 100 și mai multe sucursale; în total aceste bănci aveau 2304 sucursale („Niederlassung“).

În Anglia existau în 1901 21 de bănci cu 100 și mai multe sucursale; în total aceste bănci aveau 6672 de sucursale (p. 521) (p. 558).

N.B. „O singură bancă — «London City and Midland Bank» — avea la începutul anului 1905 447 de sucursale, adică cu 257 de sucursale *mai mult* decât marile bănci berlineze laolaltă cu cele 52 de bănci din provincie afiliate lor la sfârșitul anului 1904; la 31.XII.1907 (#), potrivit revistei «The Economist», băncile engleze pe acțiuni, care pe atunci erau în număr de numai 74 (fără băncile coloniale și cele din străinătate), dintre care 35 beneficiau de dreptul de a emite bancnote, aveau nu mai puțin de 6809 sucursale și agenții“ (522).

Continuare din *Riesser*

(#) În ediția a 4-a (p. 558) „La 31.XII.1908 băncile de depozit din Marea Britanie și Irlanda, al căror număr era pe atunci de 63, aveau nu mai puțin de 6801 sucursale și agenții. La sfârșitul anului 1910 numărul sucursalelor este de 7151. În prezent, *patru* bănci din Anglia și Wales au peste 400 de sucursale fiecare, și anume:

«London City and Midland Bank»	689	(315 în 1900)
«Lloyds Bank»	589	(311 „ „)
«Barclay and Co»	497	(269 „ „)
«Capital and Counties Bank»	447	(185 „ „)

Alte patru bănci au peste 200 de sucursale, iar 11 bănci (inclusiv 20 din Scoția și Irlanda) au peste 100 de sucursale fiecare“ * (p. 559).

În *Franța*, numărul agențiilor și filialelor (p. 522) (p. 559):

Băncile:	1894			1908		
	La Paris și în suburbii	—	în provincie	La Paris și în suburbii	—	în provincie și în străinătate (și în Algeria)
„Crédit Lyonnais“	27	—	96	62	—	175
„Comptoir d'Es-compte“	15	—	24	49	—	150
„Société Générale“	37	—	141	88	—	637

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 337. — *Nota red.*

„Anexa VII“ (p. 666 și urm.) cuprinde liste ale societăților și băncilor care fac parte din „concernele“ marilor bănci. Iau din aceste liste băncile din **străinătate**:

Sfera (după sediul sucursalelor)	(Numărul sucursalelor)	Sediul băncii	Denumirea băncii	Capitalul în milioane mărei (etc.)	Marile bănci berlineze care au creat-o sau participă la ea
	(—)	Amsterdam	„Amsterdam'sche Bank“	— 6 florini	— „Darmstädter Bank“
China, Japonia, India etc.	(12)	Șanghai	„Deutsch-Asiatische Bank“	— 7,5 taeli	— „Darmstädter Bank“ + „Berliner Handelsgesellschaft“ + „Deutsche Bank“ + „Disconto-Gesellschaft“ + „Dresdner Bank“ + „Schaaffhausenscher Bankverein“
Italia	(33)	Milano	„Banca Commerciale Italiana“	— 105 lire	— „Darmstädter Bank“ + „Berliner Handelsgesellschaft“ + „Deutsche Bank“ + „Disconto-Gesellschaft“ + „Dresdner Bank“
(? Belgia)	(—)	Bruxelles	„Banque Internationale de Bruxelles“	— 25 franci	— „Darmstädter Bank“ + „Berliner Handelsgesellschaft“ + „Disconto-Gesellschaft“ + „Schaaffhausenscher Bankverein“
(? Anglia)	(—)	Londra	„Bankers Trading Syndicate“	— 0,1 l.st.	— „Darmstädter Bank“
România	(—)	București	„Banca Marmorosch Blank“	— 10 lei	— „Darmstädter Bank“ + „Berliner Handelsgesellschaft“

Sfera (după sediul sucursalelor)	(Numărul sucursalelor)	Sediul băncii	Denumirea băncii	Capitalul în milioane mărci (etc.)	Marile bănci berlineze care au creat-o sau participă la ea
(? America)	(—)	?	— „Amerika-Bank“	— 25 mărci	— „Darmstädter Bank“
(? Anglia)	(—)	Londra	— „London and Hanseatic Bank“	— 0.4 l.st.	— „Commerz- und Discontobank“
(America de Sud etc.)	(22)	Berlin	— „Deutsche Überseeische Bank“	— 20 mărci	— „Deutsche Bank“
Africa de est	(?)	Berlin	— „Aktiengesellschaft für überseeische Bauunternehmungen“	— 2 mărci	— „Deutsche Bank“
America Centrală	(?)	Berlin	— „Zentralamerika Bank“	— 10 mărci	— „Deutsche Bank“
Mexic	(?)	Mexico	— „Mexikanische Bank für Handel und Industrie“	— 16 pesos	— „Deutsche Bank“
Polinezia	(?)	Hamburg	— „Deutsche Handels- und Plantagengesellschaft der Südseeinseln“	— 2 ³ / ₄ mărci	— „Disconto-Gesellschaft“
Noua Guinee	(?) (?)	—	— „Neu-Guinea-Kompagnie“	— 6 mărci	— „Disconto-Gesellschaft“
Brazilia	(5)	Hamburg	— „Brasilianische Bank für Deutschland“	— 10 mărci	— „Disconto-Gesellschaft“
Chile și America Centrală	(9)	Hamburg	— „Bank für Chile und Deutschland“	— 10 mărci	— „Disconto-Gesellschaft“
România	(2)	București	— „Banca Generală Română“	— 10 lei	— „Disconto-Gesellschaft“
Belgia	(?)	Anvers	— „Compagnie commerciale Belge“	— 5 franci	— „Disconto-Gesellschaft“
Africa germană	(15) (?)	—	— „Deutsch-Afrika Bank“	— 1 mărci	— „Disconto-Gesellschaft“
Bulgaria	(?)	Sofia	— „Banque de Crédit“	— 3 leve	— „Disconto-Gesellschaft“
Africa germană de vest	(4)	Berlin	— „Deutsch-Westafrikanische Bank“	— 1 mărci	— „Dresdner Bank“
Asia Mică, Turcia, Salonic etc.	(12)	Berlin	— „Deutsche Orientbank“	— 16 mărci	— „Dresdner Bank“ + „Nationalbank für Deutschland“ + „Schaaffhausenscher Bankverein“
America de Sud	(3)	Berlin	— „Deutsch-Südamerikanische Bank“	— 20 mărci	— „Dresdner Bank“ + „Schaaffhausenscher Bankverein“

În ceea ce privește *băncile coloniale* (aproape toate înființate de marile bănci berlineze), Riesser face următorul bilanț (completările pentru anul 1910 sînt luate din ediția a 4-a, p. 375*):

„La sfîrșitul ultimului deceniu al secolului trecut existau numai 4 bănci *germane peste ocean*; în 1903 erau 6 bănci de acestea cu 32 de sucursale, iar la începutul anului 1906 erau deja 13 bănci cu un capital de cel puțin 100 de milioane de mărci și circa 70 de sucursale.

N.B.:

Cifrele citate sînt însă relativ neînsemnate față de succesele obținute de alte state în acest domeniu: *Anglia*, de pildă, avea încă în 1904 32 (în 1910: 36) de bănci coloniale cu sediul consiliului de administrație la Londra și 2104 (în 1910: 3358) cu sediul consiliului de administrație în colonii, precum și 18 (în 1907: 30) (în 1910: 36) alte bănci engleze în străinătate cu 175 (2091) de sucursale. *Franța* avea încă în 1904/5 18 bănci coloniale și în străinătate cu 104 sucursale; *Olanda*: 16 bănci de peste ocean cu 68 de sucursale“ (p. 346).

	1910	1904
N.B.	Așadar:	Germania . . . . . 13— 70
	72—5 449	Anglia . . . . . 50—2 279
		Franța . . . . . 18— 104
		Olanda . . . . . 16— 68 **

Prima cifră = numărul băncilor coloniale și, în general, al băncilor din străinătate; a doua cifră — numărul sucursalelor acestor bănci (sau numărul băncilor din colonii).

* În paranteze rotunde au fost introduse aici în text completările făcute de V. I. Lenin după ediția a 4-a a cărții (p. 375) și adăugate de el în manuseri în locurile respective între rînduri, deasupra sau dedesubtul cifrelor din textul inițial cu care sînt comparate. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, .370. — *Nota red.*

Cu privire la problema legăturilor dintre *bănci și întreprinderile industriale*
(p. 383) (după *Jeidels*) (1895—1903)

Numărul emisiunilor întreprinderilor industriale pe ani				Numărul societăților pentru care s-au făcut aceste emisiuni		ghisee ale băncilor în întreprinderi industriale (p. 284)		p. 306		(p. 463) Numărul industrișilor în consiliile de supraveghere ale băncilor ¹⁾	
p. 413	p. 307			Numărul emisiunilor întreprinderilor industriale	p. 414 1895—1910	(1903/4)	(1911)	(1908)	(1910)		
1895—1910	Σ pe 7 ani	1904—1910	Prescurtat de mine							(p. 501)	
424	204—	Dr. B.	„Dresdner Bank“	—220	—181—368	—191	—504	—11	—8		
361	174—	S. BV.	„Schaaffhausenscher Bankverein“	—187	—207—364	—211	—290	—19	—17		
312	142—	B. HG.	„Berliner Handelsgesellschaft“	—170	—149—281	—95	—153	—15	—13		
302	151—	D. G.	„Disconto-Gesellschaft“	—151	—154—290	—111	—362	—4	—2		
456	306—	D. B.	„Deutsche Bank“	—150	—139—419	—250	—488	—4	—5		
314	166—	Dm. B.	„Darmstädter Bank“	—148	—140—285	—161	—313	—4	—6*		

¹⁾ Printre care directorul firmei „*Krupp*“ (Dr. B.); directorii firmelor „*Hapag*“ și „*Norddeutscher Lloyd*“ și „*Gelsenkirchener Bergwerks-Aktiengesellschaft*“ (D. Ges.); „*Hibernia*“; „*Harpener Bergbau Aktiengesellschaft*“, „*Oberschlesische Eisenindustrie-Aktiengesellschaft*“ ș.a. (B.H. Ges.) etc.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 345. — *Nota req.*

(Pe cît se vede,) Numărul băncilor de peste ocean înființate
 (datele sînt de marile bănci (lista în lucrarea lui Riesser,
 incomplete) p. 327 și urm.) (p. 354 și urm.)

Σ		D.B.	D.G.	Dr.B.	Dm.B.	B.HG.	S.BV.	N.B. f.D.	T.
11	1880—89	3	3	1	1	1	1	1	11
22	1890—99	4	6	2	2	2	4	2	22
24	1900—4	3	3	1	—	—	—	1	8
	1905, 1906—8	2	3	5	1	1	3	1	16

nu tot deceniul, pînă în 1908—9

R.E. <i>May</i> (în „Schollers Jahrbuch“, 1899, p. 271 și urm.) (p. 83) repartizarea venitului național al Germaniei	(popu- lația) locui- tori (mil.)		Venit în mlrd. mărci	(p. 82) datele ministrului de finanțe Rheinbaben Prusia 1908		(p. 99—100) în Germania	
	mil. locui- tori	%	mil. mărci	%	Numărul societăților pe acțiuni	Capitalul lor în mlrd. mărci	
Pînă la 900 de mărci	18 1/3	12 3/4	17.9 = 47.22	0			
900—3 000	3 2/3	6 1/2	16.2 = 42.54	83.7 = 34.26	1883—1	311—3.9	
> 3 000	1/3	5 3/4	1.9 = 5.50	66%*	1896—3	712—6.8	
Σ = 22 1/3	25	36.0	95.26		1900—5	400—6.8(7.8)	
Populația activă N.B.			> 9 500 de mărci	0.87% din popu- lație	1908—6	249—9.4	
			4 3% din impozit				

* Așa e la Riesser. — Nota red.

La Riesser
nu e tabel,
ci o listă.
Anexa IV

Numărul societăților industriale și comerciale în care băncile dețin
posturi în consiliile de supraveghere
Ramurile industriale:

Băncile	Industria minieră, uzine metalurgice și saline	Industria de silicați	Industria de pre- lucrare a metalelor	Industria construc- toare de mașini ⁽¹⁾	Industria chimică	Industria saponului, a uleiurilor etc.	Industria textilă și a pielăriei	Industria hirtiei	Industria celulozei	Industria alimentară	Comerț	Societăți de asigurare	Transporturi	Societăți în străinătate	Industria construcțiilor	Întreprinderile hoteliere și de ali- mentație publică	Industria cauoit- cului	Artizanat	Societăți pentru exploatarea plantațiilor	Întreprinderile pentru organizarea de expoziții	Total
„Darmstädter Bank“	9	4	2	15	3	2	5	2	1	7	24	3	9	6	—	—	—	—	—	—	
„Berliner Han- delsgesellschaft“	18	1	8	10	4	1	—	—	—	3	16	—	9	17	1	—	—	—	—	—	
„Commerz- und Discontobank“	1	2	2	7	1	—	1	—	—	3	7	2	3	1	1	1	—	—	—	—	
„Deutsche Bank“	13	1	3	24	1	4	6	1	—	3	28	8	6	13	2	—	1	2	—	—	116
„Disconto-Gesell- schaft“	13	2	2	8	5	2	—	—	—	1	20	2	4	21	—	—	—	—	2	1	
6) „Dresdner Bank“	10	2	3	14	1	—	2	1	—	2	29	3	11	8	—	1	—	—	—	—	
„Nationalbank für Deutschland“	13	4	3	18	2	3	1	—	—	7	21	1	9	6	2	—	—	4	2	—	
8) „Schaaffhausenseher Bankverein“	18	2	4	15	2	1	4	—	—	1	20	1	16	6	3	—	—	1	—	—	
Total	95	18	27	111	19	13	19	4	1	27	174	21	67	78	9	2	1	7	4	1	
	140		+ 111			+ 83			+ 174		+ 166		+ 24					= 698			

⁽¹⁾ inclusiv industria electrotehnică.

„După evaluările Ministerului Comerțului referitoare la anul 1898, *venitul global al Angliei* de pe urma *comisi-oanelor bancare și de altă natură* a atins în acest an suma de 18 milioane de lire sterline (ceea ce reprezintă circa 432 de milioane de coroane) (p. 399) (p. 431)... În cadrul comerțului european cu țările de peste ocean se efectuează, «după cum se pretinde», prin intermediul Angliei plăți care însumează peste 6 miliarde de mărci anual“... [p. 431 din ediția a 4-a].

Venitul de pe urma operațiilor bancare însumează !!! 450 de milioane de franci.

Veniturile Angliei provenite din navluri reprezintă 1 800 de milioane de mărci anual; *ale Germaniei* — 200—300 de milioane de mărci (p. 400) (p. 432 idem).

O anchetă din 1907 cu privire la funcționarii de bancă din Germania: răspunsuri de la 1 247 de firme cu 24 146 de funcționari (p. 579) (p. 626).

				salariul mediu în mărci	salariul mediu al funcționarilor particulari în general
dintre care					
264 bănci pe acțiuni	16 391	funcționari	20—39	ani 1 459—3 351	1 467—2 380
708 bănci particulare	5 938	„	40—54	„ 3 638—4 044	2 413—2 358
275 bănci cooperatiste	1 817	„	55—70	„ 3 899—2 592	2 264—1 879

„Numărul conturilor *de virament* a crescut de la 3 245 în 1876 la 24 821 (24 982) în 1908 (1910), dar, în afară de casieriile statului, titularii sînt în special *marile întreprinderi comerciale și industriale*, astfel că pînă în prezent operațiile de virament ale Reichsbank-ului au păstrat un *caracter întrucîtva plutocratic*“ N.B. (122) (p. 131).

În 1907, suma medie pe fiecare cont (de virament al Reichsbank-ului) = 24 116 mărci. Volumul operațiilor = 260.6 miliarde de mărci; în 1910 — 354.1 (p. 132). Valoarea totală a

cecurilor poștale (1909) = 23 847 titulari de conturi; în 1910—49 853; averea lor = 94 de milioane de mărci (p. 132).

Volumul operațiilor în case de cliring (p. 123)
(în miliarde mărci)

în Germania, spune autorul, operațiile de virament sînt folosite pe scară mai largă, dar cecurile și decontările reciproce pe scară mai restrînsă

	1884	1908	1910
Germania	12.1	45.9	54.3
Franța	3.3	21.3	23.7
Anglia	118.5	260.1	299
Statele Unite	143.2	366.2	422

Volumul total al operațiilor Reichsbank-ului
1908 = 305¹/₄ miliarde de mărci
1910—354.1

Numărul carturilor în Germania: în 1896 circa 250
(p. 137) 1905 — — 385
(p. 149)

la ele participă circa 12 000
de întreprinderi *

Depozitele (la toate băncile) și depunerile la casele
de economii în miliarde de mărci (p. 162—163)

		Germania	
din care depune- rile la casele de economii	} 9 .....1900.....circa 10 13 .....1906..... 15.5 1909—15 ¹ / ₂		
		Anglia..... (1903—5) — — 10.5	
		Statele Unite ..... (1905) — — 47 (59 în 1909)	
		Franța (numai depo- zitele la bănci în 1905) ..... — — 4	
		Germania (numai de- pozitele la bănci) 1900 — — 1	
		1906 — — 2.5	
		Anglia (numai de- pozitele la bănci în 1905) ..... — — 6.25	
		Statele Unite (numai depozitele la bănci) — — 15	

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 326. — Nota red.

N.B. „Din comparația de mai sus rezultă că depozitele din Germania nu sînt nici astăzi prea însemnate în comparație cu cele din Anglia și din Statele Unite și, pe cît se vede, rămîn destul de mult în urmă și față de cele franceze“ (164) (idem 177).

Riesser, p. 354 (p. 384):

N.B. „Progresul nu tocmai lent al epocii precedente (1848—1870) se află, față de ritmul dezvoltării întregii economii a Germaniei, și în special a băncilor ei, în epoca actuală (1870—1905), cam în același raport în care viteza străbunei diligențe se află față de viteza amețitoare a automobilului modern, care începe să devină primejdioasă atît pentru cei dinăuntru lui, cît și pentru pietonul ce-și vede fără grijă de drum“... *

Și în acest context, chiar în fraza următoare, *Riesser*, acest autor burghez vulgar (cu o mentalitate de filistin pînă în măduva oaselor) și slugă a sacului cu bani, consideră că cheazășia „securității sociale“ și a „adevăratului progres“ rezidă în *s i m ț u l m ă s u r i i*, „cea mai mare virtute“ a unui conducător!!!

Iar la pagina următoare (355 — p. 385) el recunoaște că băncile sînt ...,întreprinderi care, prin sarcinile și prin dezvoltarea lor, «nu au un caracter economic strict privat» ¹⁾, ci depășesc tot mai mult sfera reglementării economice strict private“ **.

¹⁾ Din discursul rostit de Riesser, care a prezidat primul Congres general al băncilor din Germania, ținut în zilele de 19 și 20. IX. 1902 la Frankfurt pe Main.

Această recunoaștere nu-l împiedică însă pe acest idiot burghez să scrie:

* Vezi op. cit., p. 429.

** Vezi op. cit., p. 430—431.

„Dar și o altă consecință a procesului concentrării prezisă de socialiști, și anume că, în cele din urmă, concentrarea va duce la *socializarea*, atît de mult dorită de ei, a mijloacelor de producție și care urmează să se înfăptuiască în «statul viitorului», nu s-a realizat în Germania și este puțin probabil că se va realiza în viitor“ * (p. 585) (p. 633).

!! ha-ha!!
„a infirmat“...

(Numai „Deutsche Bank“ are un volum de operații care însumează $94\frac{1}{2}$ miliarde de mărci (p. 361) (112.1 miliarde în 1910, p. 391), este legată de un grup format din 12 bănci, dispune de un capital de 1 miliard de mărci — capitalul acestui grup și al băncilor „prietene“ —, a înghițit 52 de bănci, are 116 sucursale etc. În Germania deține posturi în consiliile de supraveghere ale unui număr de 120 de societăți comerciale și industriale etc. Și aceasta nu înseamnă „socializare“ !!!!!)

„Deutsche Bank“:

Capitalul propriu	= 200 mil. + 100 mil. rezerve
volumul operațiilor	= 94 $\frac{1}{2}$ mlrd. mărci
profitul global	= 55 mil. mărci (1908) (p. 352)
	= 62.9 „ „ (1910) (p. 382)

Numărul funcționarilor la „Deutsche Bank“ 4860 (1908), — p. 578 ((în 1895, 66 de bănci cu 50 și mai mulți funcționari aveau 7802 funcționari, ibidem))

Vorbind, la p. 114 și urm., despre navigația comercială și despre dezvoltarea ei în Germania, Riesser relevă următoarele:

H. — A.P.A.—G. (Hamburg — America), capital (1908) 125 mil. mărci (+ 76 mil. în obligațiuni), 162 de vapoare (valoarea — 185.9 mil. mărci).

„Norddeutscher Lloyd“, capital (1908) 125 mil. mărci (+ 76 mil. în obligațiuni), 127 de vapoare (valoarea — 189.1 mil. mărci).
125 + 76 = 201.

* Vezi op. cit., p. 431.

„Aceste două societăți au încheiat în 1902/3 convenții în esență identice cu «*International Mercantile Marine Company*», societate înființată de bancheri și armatori americani la 1.I. 1903, cu un capital de 120 de milioane de dolari (= 480 de milioane de mărci) și care grupează 9 societăți de navigație americane și engleze“ (p. 115). E așa-numitul *trust Morgan*.

Conținutul convenției: împărțirea profitului și împărțirea lumii (societățile germane au renunțat la operații de navlă în Anglia și America; s-a stabilit în ce porturi să facă escală fiecare dintre părți etc. etc.). A fost creat un *comitet comun de control*. Convenția s-a încheiat pe termen de 20 de ani (denunțarea cu 1 an înainte). În caz de război se anulează (p. 116 la sfârșit) (p. 125 din ediția a 4-a) *.

Și asta nu înseamnă „socializare“!!

„În ceea ce privește «*Reichsbank*», potrivit datelor comisiei de anchetă bancară (p. 179), la 1.IX.1906 numărul firmelor și persoanelor ale căror polițe sînt admise la reescont era în întreaga Germanie de 70 480“:

	Și anume:	
	a) negustori și societăți comerciale	29 020 = 41%
	b) industriași și societăți industriale	21 887 = 31
N.B.	c) proprietari funciari și întreprinderi meșteșugărești și fabrici pentru prelucrarea produselor agricole ..	9 589 = 14
Un număr	d) cooperative de tot felul ..	883 = 1
infim de	e) rentieri, meseriași și persoane cu ocupații diverse ..	9 101 = 13
solvabili		<u>70 480</u> <u>100</u>

p. 194 ibidem

„*Stahlwerksverband*“ (din Düsseldorf) a fost înființat la 30.III. 1904 (pe trei ani, iar la 30.IV.1907 convenția a fost prelungită pe alți 5 ani). Producția acestei societăți a fost în 1904 = 7,9 milioane de tone (p. 141) (p. 153).

* Vezi op. cit., p. 377.

La 28.XI.1904 a încheiat o convenție pentru *exportul* șinelor de cale ferată, Angliei revenindu-i 53.5%, Germaniei 28.83%, Franței și Belgiei 17.67% (+ Franța 4.8—6.4%. ΣΣ = 104.8, 106.4%) (p. 147) (p. 159).

Cartelul șinelor de cale ferată || Acum, după ce a aderat „United States Steel Corporation“, cota Germaniei = 21%

Cartelul pentru desfacerea grinzilor (exportul de grinzi) — cote:

Germania	73.45%
Franța	11.50%
Belgia	15.05%

Împărțirea lumii

„În februarie 1909 a mai fost înființată uniunea «Internationaler Zinkhüttenverband» (p. 159), avînd la început ca termen 31.XII.1910 și fiind apoi prelungită, pe cît se vede, pe încă 3 ani. Din această uniune fac parte (corespunzător cu așezarea geografică a uzinelor) trei grupuri. Grupul A cuprinde toate uzinele germane și cîteva uzine belgiene, grupul B — 10 uzine belgiene, franceze și spaniole, iar grupul C — uzinele engleze. Din totalul producției europene de zinc, care în 1908 era de circa 513 000 de *tone*, Germaniei îi revenea pe atunci... 226.9, Belgiei — 165, Franței și Spaniei laolaltă — 55.8, Angliei — 54.5. Uzinele care au intrat în uniune produceau circa 92% din întreaga producție europeană. N.B.

Potrivit ultimelor convenții — deși participarea la producție este stabilită prin cifre precise —, fiecare membru al uniunii poate produce orice cantitate, cu condiția ca, în cazul cînd stocurile vor reprezenta la anumite date (prima oară la 31.III.1911) cel puțin 50 000 de tone, în anumite condiții trebuie să se treacă la o reducere procentuală a producției potrivit cotei de participare“ (p. 160 din ediția a 4-a). N.B.

Băncile se unesc în grupuri (sau consorții) în vederea unor afaceri deosebit de mari:

- I. a) „Preussen-Konsortium“ — în 1909 28 de bănci (p. 310)
  - b) „Reichsanleihenkonsoortium“ — 29 „ „ 311)
  - c) Grupul Rothschild — în 1909 13 bănci (312) (inclusiv 3 firme ale lui Rothschild — de la Viena, Londra și Paris)
2. Grupul pentru operații în Asia
etc.
etc.

N.B. ||| „Ciocnirile politice dintre detașamentele de avangardă se produc pe terenul financiar. Dar momentul în care se produc aceste ciocniri, adversarii și modul în care se desfășoară aceste ciocniri financiare de avangardă sînt determinate exclusiv de cei care răspund de conducerea politicii externe a țării respective“ (p. 402) (p. 434).

Capitalul francez în Tunisia și în Maroc

„ „ „ Rusia

„ „ „ Italia (începutul unei apropieri politice prin intermediul unei apropieri financiare)

„ german „ Persia (lupta împotriva Angliei) lupta capitalurilor financiare europene din cauza împrumuturilor care urmau să fie acordate Chinci și Japoniei. capitalul francez și cel englez în Portugalia și Spania etc. (p. 403) *.

{ ediția întâi a cărții lui Riesser, prefața este datată }
{ 4 iulie 1905. }

Totalul cambiiilor care circulă în Germania (calculat pe baza impozitului pe cambii) a crescut de la 12 miliarde de mărci în 1885 la 25 1/2 miliarde în 1905, 31.5 miliarde în 1907 (p. 228) și 33.4 în 1910 (p. 246).

* Vezi op. cit., p. 425.

- Avuția națională a Germaniei (Mulhall 1895: 150) 130—216 miliarde (Riesser): 200 de miliarde de mărci (p. 76) (Steinmann: 350).
- Venitul național al Germaniei 25—30 de miliarde de mărci (p. 77).
- Franța: Avuția națională: Mulhall (1895) — 198 de miliarde mărci; Foville (1902) — 161; Leroy-Beaulieu (1906) — 205; Théry (1906) — 161.
- Venitul național = 20 de miliarde de mărci (Leroy-Beaulieu) (p. 78).
- Anglia — 204 miliarde de mărci (Giffen 1885), — 235 (Mulhall 1895), 228 (Chiozza-Money 1908).
- Statele Unite — avuția națională = 430 de miliarde de mărci (1904, Biroul de recensăminte).
- În Germania, „din economiile anuale ale națiunii, circa 1,2 miliarde de mărci, adică circa $\frac{1}{3}$, sînt investite anual în hîrtii de valoare“ (p. 81) — (p. 86 *idem*).

Din bibliografia menționată de *Riesser*

- (Scrierile deosebit de lăudate sau deosebit de importante sînt însemnate cu asterisc).
- * *Walter Lotz*. „Tehnica emisiunilor“. 1890.
- Alfred Lansburgh*. „Băncile germane“. 1909.
- * „ „ „ „Administrarea avuției naționale de către bănci“ — în revista „Die Bank“, 1908.
- Schumacher* despre concentrarea băncilor, „Schmollers Jahrbuch“, anul XXX, nr. 3.
- Warschauer*. „Despre consiliile de supraveghere“, „Conrads Jahrbücher“. (III, vol. XXVII.)
- Theodor E. Burton*. „Criza financiară etc.“ New York, 1902.
- ** *J. W. Gilbert*. „Istoria etc. a băncilor“. Londra, 1901.
- „*Schriften des Vereins für Sozialpolitik*“.
Vol. CX și CIX și altele. (Criza din 1900.)
CXIII: „Învățămintele crizei“.
- W. Sombart*. „Economia națională germană în secolul al XIX-lea“. Ediția a 2-a, 1909.
- L. Pohle*. „Dezvoltarea vieții economice germane în secolul al XIX-lea“. Ediția a 2-a, 1908.

- A. *Saucke*. „A sporit numărul... marilor întreprinderi... în industrie?“ „*Conrads Jahrbücher*“, III, vol. XXXI.
- von *Halle*. „Economia națională germană la hotarul dintre două secole“. 1902.
- May* despre repartiția venitului național. „*Schmollers Jahrbuch*“, 1899.
- *Glier. „Industria siderurgică americană“. „*Schmollers Jahrbuch*“, anul XXVII, nr. 3; anul XXVIII.
- * idem, „*Conrads Jahrbücher*“, vol. XXXV (1908).
- Ed. Wagon*. „Dezvoltarea financiară a societăților pe acțiuni din Germania între 1870 și 1900“. Jena, 1903.
- Jenks*. „Trusturile“. „*Conrads Jahrbücher*“. Seria a 3-a, vol. I (1891).
- Voelcker*. „Industria siderurgică germană“. „*Revue économique internationale*“. III. 4 (1904).
- Kollmann*. „Uniunea oțelărilor“. „*Die Nation*“. 1905 (anul XXII).
- Waldemar Müller*. „Organizarea creditului în Germania“. „*Bank-Archiv*“, 1909 (anul VIII).
- Warschauer*. „Fiziologia băncilor germane“. 1903.
- E. Jaffé*. „Băncile engleze“. 1905.
- S. Buff*. „Circulația cecurilor în Germania“. 1907.
- **Ad. Weber*. „Băncile din Renania-Westfalia și criza“. 1903.
- „ idem. „*Schriften des Vereins für Sozialpolitik*“, vol. CX.
- *Idem. „Bănci de depozit și bănci care fac operații pe cont propriu.
- **Otto Jeidels. „Relațiile dintre marile bănci germane și industrie“. „*Schmollers Jahrbuch*“. (? „*Studii*“?) 1905.
- ***W. Prion*. „Scontarea polițelor în Germania“. 1907.
- „*Schmollers Forschungen*“. Numărul 127.
- Fr. Leitner*. „Operațiile bancare și tehnica lor“. 1903.
- ***Br. Buchwald*. „Tehnica bancară“. Ediția a 5-a. 1909.
- H. Sattler*. „Băncile de emisiune a hîrtiilor de valoare“. 1890. (Riesser nu laudă această lucrare.)
- N.B. [prefață de A. Wagner. *Riesser* este foarte supărat pe Wagner, adept al socialismului de stat!]
- Fr. Eulenburgh*. „Consiliile de supraveghere“. „*Conrads Jahrbücher*“. Seria a 3-a, vol. XXXII.
- „ „ „Criza actuală“... ibidem, seria a 3-a, vol. XXIV.

- * *G. Diouritch.* „Expansiunea băncilor germane în străinătate”. Paris, 1909.
- R. Rosendorff.* „Băncile germane de peste ocean”. „Blätter für vergleichende Rechtswissenschaft etc.” Anul 3. 1908.
- A. P. Brüning.* „Dezvoltarea băncilor din străinătate”. 1907.
- R. Rosendorff.* „Operațiile băncilor germane în țările de peste ocean”. „Schmollers Jahrbuch”, XXVIII, nr. 4.
- R. Steinbach.* „Cheltuielile administrative ale marilor bănci berlineze”. „Schmollers Jahrbuch”, anul 29, nr. 2.
- E. Moll.* „Rentabilitatea societăților pe acțiuni”. Jena, 1908.
- C. Hegemann.* „Dezvoltarea marilor bănci franceze”. Münster, 1908.
- Ch. J. Bullock.* „Concentrarea băncilor”. „The Atlantic Monthly”. 1903, august.
- H. Voelcker.* „Formele de unire și de participare în marea industrie germană”. „Schmollers Jahrbuch”. Vol. XXXIII.
- L. Eschwege.* „Tendințe de revoluționare în industria siderurgică germană”. „Die Bank”, 1909, aprilie.
- J. Cockburn M a c d o n a l d.* „Consecințele economice ale concentrării capitalului în puține mâini”. „Institutul bancar”, 1900, octombrie. N.B. (?)

p. 70 și urm. (rezumat)

Tabel al principalelor evenimente care au exercitat o influență asupra dezvoltării băncilor germane în perioada a doua: N.B.

1871—72: sfârșitul războiului. 5 miliarde. Avânt „impetuos”...

„Începutul cartelării industriei”...

1873. Criză.

1874—78. Depresiune.

1879—82. Avânt economic. Gründerism.

1879. Valuta aur. (Alianța cu Austria.)

1883—87. Depresiune. (1887. Alianța cu Italia.)

- 1888—90. Avînt. Gründerism. Speculații.
 1891—94. Depresiune.
 1891. Crahul unui mare număr de bănci berlineze.
 1895. Începutul avîntului.
 1896—97. Creșterea avîntului. Strălucita dezvoltare a industriei electrotehnice.
 1897. Constituirea sindicatului „Rheinisch-Westfälisches Roheisensyndikat“.
 1898—1900. Conjunctură înaltă.
 1899. Punctul culminant al reorganizărilor, înființărilor de societăți și al emisiunilor.
 1900/1. Criză. Scăderea cursului hîrtilor de valoare din industria minieră, falimentul multor bănci. „Intervenția energică a marilor bănci. Dezvoltarea intensă a concentrării“...
 1901/2. „Nevoia de bani de lungă durată și deosebit de acută“... înființarea societății „United States Steel Corporation“.
 1902—06. „Înviorarea“.
 1904. Constituirea uniunii „Stahlwerksverband“. Dezvoltarea impetuoasă a concentrării.
 1907. Criza din America. Ridicarea taxei de scont la $7\frac{1}{2}\%$.
 1908. Sfîrșitul crizei acute din America. „Înviorarea“. Lichiditatea banilor.
 1909. Creșterea lichidității banilor etc.
 1910: Îmbunătățirea progresivă... (ediția a 4-a, p. 76)

N.B.

N.B. 1895—1900 „pentru prima oară surplus de imigranți“ N.B. (p. 75)

Din literatura nouă

N.B.: Dr. *Max Augustin*. „Dezvoltarea agriculturii în Statele Unite“. München, 1914. (4 mărci.)

W. Wick. „Der kleine Mercur“. Zürich, 1914. (416 p.) („Kaufmännisches Repetitorium“).

Despre capitalurile din *străinătate* (plasate în străinătate), Riesser spune în ediția a 4-a (p. 426 și urm.):

Germania avea (în 1905) cel puțin 24—25 *de miliarde* de mărci (în prezent, „fără îndoială“, ea „a depășit cu mult“ această sumă, p. 436 în fine), dintre care 16 *miliarde* de mărci în hîrtii de valoare străine...

„Din totalul hîrtilor de valoare deținute de Franța, pe care Edmond Théry («Progresul economic al Franței»... p. 307) l-a evaluat pentru sfîrșitul anului 1908 la 100 de *miliarde* de franci, iar *Neymarck* pentru 1906 — la 97—100 *de miliarde* de franci (cu un venit de $4\frac{1}{2}$ *miliarde* de franci), circa $38\frac{1}{2}$ *de miliarde de franci* reprezentau la sfîrșitul anului 1908, potrivit evaluării lui Théry, hîrtii de valoare străine.

Evaluările diferă, desigur, foarte mult, dar toată lumea admite că sporul anual este *de cel puțin 1 miliard* de franci. Henri *Germain*, fostul director al băncii «Crédit Lyonnais», a evaluat acest spor anual (în anii imediat premergători anului 1905) la $1\frac{1}{2}$ *miliarde* de franci, iar Paul Leroy-Beaulieu îl evalua recent chiar la $2\frac{1}{2}$ *miliarde* de franci.

Într-un referat prezentat în ziua de 7.VI. 1900 la Institutul bancar («Unele considerații în legătură cu finanțele naționale»), *sir Edgar Speyer*, cunoscutul specialist englez în politică financiară, a evaluat suma totală a investițiilor de capital *englez* în străinătate la 2 500 de milioane de lire sterline, adică, în cifre rotunde, la circa 50 *de miliarde* de mărci, cu un venit anual de 110 milioane de lire sterline ($\times$), în timp ce pentru sfîrșitul anului 1910, într-un referat ținut la Clubul colonial liberal, el evaluează această sumă totală la 3 500 de milioane de lire sterline, respectiv la circa 70 de miliarde de mărci.

Această evaluare coincide aproximativ cu evaluarea pe care a făcut-o *George Paish* pentru anul 1907/8 și care reprezintă pentru această perioadă suma de 2 700 de milioane de lire sterline, adică circa 54 de miliarde de mărci, sumă repartizată aproape în părți egale între India și colonii, pe de o parte (1 312 milioane de lire sterline), și străinătate (1 381 de milioane), pe de altă parte. Aceiași autor adoptă pentru sfîrșitul anului 1910 cifra de 3 192 de milioane de lire sterline, adică circa 64 de miliarde de mărci, iar pe baza rapoartelor anuale ale împuterniciților pentru veniturile interne ale statului, el evaluează într-un referat prezentat la Societatea regală de statistică veniturile obținute în 1911 de pe urma investițiilor engleze în străinătate la aproximativ 180

de milioane de lire sterline, sumă pe care sir Felix *Schuster* a considerat-o însă în timpul discuțiilor pe marginea referatului prezentat de *Speyer* la 27.V.1911 ca fiind exagerată“ (p. 427).

(×) „De altfel, în acest referat se arată, pe bună dreptate, că exportul intens, emisiunea intensă de hîrtii de valoare străine și puternicul avînt al afacerilor nu reprezintă decît forme diferite de manifestare ale aceluiași fenomen. În cel de-al doilea referat, un capitol este intitulat: „Exportul de capital englez — principala cauză a propășirii imperiului“ (p. 426).

CAIETUL

„I“
(„IOTA“)

Cuprins

1
==

<i>Liefmann</i> . „Societăți de participație și finanțare“.	[1—13]
„Die Neue Zeit“, 1911 (despre război N.B.) și 1912 (între altele despre <i>Statele Unite ale Europei</i>).	[15—20]
„ <i>Finanz-Archiv</i> “: 1915.	[21]
<i>Statistica emisiunilor</i> .	[23]
Eggenschwyler.	
<i>Crohn</i> (despre Argentina N.B.)	
<i>Paish</i>	[25—26]
<i>Mülhaupt</i> . „Cartelul laptelui“.	[27—30]
<i>Uniunile capitaliștilor despre război</i> .	[31—34]
<i>Crammond</i> . Anglia și Germania.	[35—36]
<i>Sale</i> . Japonia versus Anglia.	[37—38]

LIEFMANN. „SOCIETĂȚI DE PARTICIPAȚIE ȘI FINANȚARE“

Profesor dr. Robert Liefmann. „Societăți de participație și finanțare“. Jena, 1909. (Studiu despre capitalismul contemporan și natura hîrtilor de valoare) (X + 495).

[de comparat în special p. 11 din extrase]

((Autorul e un prost fără pereche; tot timpul se ocupă de niște definiții cît se poate de neghioabe, care converg toate spre cuvîntul „substituție“. Valoroase sînt datele factice, în cea mai mare parte cu totul brute. Este un adversar al teoriei valorii bazate pe muncă etc. etc.)).

p. 104—449: „Partea descriptivă“. Partea teoretică = baliverne

p. 9:—se pronunță împotriva lui Sombart pentru că acesta îmbrățișează „întru totul“ teoria valorii bazate pe muncă a lui Ricardo — Marx.

numărul
deținăto-
rilor de
acțiuni

p. 33: „În Prusia numărul deținătorilor de acțiuni nu reprezintă decît 2% din populație“. În Anglia și America % e mai mare. „Potrivit evaluării făcute în proiectul de lege din 1909 cu privire la impunerea societăților pe acțiuni, valoarea acțiunilor care reveneau în medie la un acționar nu reprezenta în Prusia nici 10 000 de mărci. Numărul deținătorilor de acțiuni era de aproximativ 700000 de persoane. Dar toate evaluările de acest fel sînt foarte inexacte“ (34).

„În prezent nu există date statistice generale cu privire la dezvoltarea capitalului sub forma de hîrtii de valoare... Potrivit lui *Philippovich* («Grundriss», ediția a 7-a, p. 164), 40% din avuția națională a Angliei o reprezintă «capitalurile plasate în hîrtii de valoare» (adică efecte și ipoteci). *Schmoller* (Anexe statistice la dărilor de seamă stenografiate din 1892/3 ale comisiei de anchetă asupra activității bursei) a calculat în 1892 că în Prusia circa 16—20 de miliarde de mărci, adică aproximativ $\frac{1}{4}$ din întregul capital al Prusiei, erau investite în efecte. *Sombart* («Economia națională germană în secolul al XIX-lea», p. 224) consideră că în Germania capitalul investit în efecte reprezenta în 1900 31—32 de miliarde de mărci“ (37). „Pentru perioada actuală, această sumă este, indiscutabil, prea mică; capitalul german investit în efecte trebuie evaluat la 45—50 de miliarde de mărci, ceea ce nu reprezintă totuși decît aproximativ $\frac{1}{5}$ din avuția națională a Germaniei, evaluată la 250 de miliarde de mărci“ (37).

În America (×) avuția națională reprezenta în 1904 107 miliarde de dolari. Circa $\frac{1}{3}$ era capital investit în efecte. „În ce privește Anglia, el (×) consideră că capitalul investit în efecte este de 26 de miliarde de dolari, iar în ceea ce privește Franța — de 19 $\frac{1}{2}$ miliarde de dolari. Capitalul investit în efecte în întreaga Europă reprezintă circa 75 de miliarde de dolari“ (38).

(×) *Charles A. Conant*. „Concentrarea capitalului la New York și cei care o dirijează“. „Bankers' Magazine“. Noiembrie 1907 (cit., p. 38). N.B.

Prin urmare:

Capital	America	35 miliarde de dolari	} 58.0 75 58
investit	Anglia	26 „ „ „	
în efecte	Franța	19.5 „ „ „	
	Germania	12.5 „ „ „	
		<u>93.0</u> <i>diferența</i>	<u>17</u>
		× 5 = 465 de miliarde de franci	
		[iar Neymarck socotește că sînt 600]	

44: ... „împletirea extraordinară a tuturor intereselor economice“...

51: „Union“ (societate pe acțiuni minieră etc. din *Dortmund*) ((despre ea vorbește și Stillich α p. 38 și 41*)). A fost înființată în 1872. „În 1872 au fost emise acțiuni pentru un capital social de aproape 40 de milioane de mărci; după ce societatea a plătit pentru primul an de activitate un dividend de 12%, cursul acțiunilor s-a urcat la 170%. După aceasta însă nu s-au mai plătit dividende pînă în 1880, și încă în 1875 a trebuit să se aplice pentru prima oară una dintre măsurile de asanare, la care s-a recurs de atunci aproape în fiecare perioadă de conjunctură defavorabilă... Și de fiecare dată principalele victime au fost acționarii permanenți“ **.

„Dar chiar și atunci cînd societățile pe acțiuni nu-și propun la înființarea lor asemenea scopuri («speculații cu efecte»), se întîmplă totuși ca întreprinderi care urmăresc alte scopuri să treacă de fapt aproape exclusiv la speculații cu efecte. Aceasta se poate întîmpla, în parte, pentru că acționarii nu se interesează în suficientă măsură de activitatea directorilor lor și, în parte, pentru că aceștia îi induc în această privință în eroare“ (67).

* Vezi volumul de față, p. 26-27. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 360. — *Nota red.*

71: În diferite țări predomină diferite *tipuri* de societăți:

În America — *controlul* asupra altor societăți.

Germania — societăți de *preluare* (Übernahme—).

Franța — societăți pentru plasarea de capital.

Olanda („ca stat-rentier“, p. 71) — idem.

Belgia — à la Germania.

Anglia — societăți pentru plasarea de capital (investment trusts) ...

Jeidels. „Relațiile dintre marile bănci germane și industrie“. Leipzig, 1905.

Dr. Riesser. „Contribuții la istoria dezvoltării marilor bănci germane, ținându-se seama în mod deosebit de tendința spre concentrare“. 1906.

p. 117 — unul din numeroasele exemple de deținere a acțiunilor societății belgiene „Société Générale“ (31.XII.1906 — acțiuni și obligațiuni însumând 198 de milioane de mărci, o sumedenie de societăți).

p. 136—137. Un mic exemplu:

un exemplu de speculație ||| Societatea „London and Colonial Finance Corporation“, „care la un capital social de numai 21 745 l. st. a obținut în 1890 un profit net de 80 567 l.st. = 370 % din capital și a plătit un dividend de 100%“.

O societate pentru plasarea de capital (Kapital-anlagegesellschaft) —

— „Aktiengesellschaft für rheinisch-westfälische Industrie“. Înființată în *octombrie 1871* (p. 156).

bun exemplu		Dividende:	1872—35%	—35	!!
		N.B. —	1873—1883— 0	— 0	
			1884—1895— 3— 9%		
		N.B.	1896—1899—10—21%		
			1900 —60%	60	
			1901—2 0	0	!!
			1905—6 —40%	40	
			1907—8 — 6— 4%		

Dr. Emil Wolf. „Practica finanțării etc.“. Berlin, 1905.

Francis Cooper. „Finanțarea întreprinderilor“. 2 volume. New York, 1906.

Edward Carroll. „Principiile și practica finanțelor“. 1902 (New York).

W. Lotz. „Tehnica emisiunilor“. În „Schmollers Jahrbuch“. 1890, p. 393 și urm.

„Așadar, folosirea societăților pentru plasarea de capital spre a asigura unui număr mic de acțiuni rentabilitatea unui număr mare» de acțiuni (×) nu a dus la nici un rezultat“ (163).

p. 64: „Banherul Louis Hagen din Köln era membru în consiliile de supraveghere ale unui număr de 35 de întreprinderi; după *Jeidels* (××), directorii lui «Deutsche Bank» erau membri în consiliile de supraveghere ale unui număr de 101 societăți pe acțiuni, iar membrii consiliului de supraveghere ai acestei bănci făceau parte din consiliile de supraveghere ale unui număr de 120 de societăți“ (p. 64).

N.B.

(×) *Jörgens*, p. 45—46.

(××) *Jeidels*. „Relațiile dintre marile bănci germane și industrie“. 1905.

Diferite societăți emit de mai multe ori efecte pentru una și aceeași valoare.

Un exemplu (din America)... „capitalul care figurează în inventarul lor (al acestor societăți de căi ferate) reapare de 5 ori în capitalul investit în efecte ale societăților care le controlează direct sau indirect“ (182).

N.B.
repetat de
5 ori!!

Ch. A. Conant. „Tendențele băncilor moderne“ („Bankers' Magazine“, 1905).

Societatea „Northern Pacific Railway Company“. Capital = 80 de milioane de dolari acțiuni de fondator. Luptă între *Harriman* și *Hill*. *Hill* a cumpărat acțiuni de fondator pentru suma de 15 milioane. „Datorită acestui «raid» (atac), cursul acțiunilor societății «Northern Pacific Railway Company» a fost urcat în mod artificial pînă la aproape 1 000%... La 9.V.1901 a izbucnit la bursă o criză în urma căreia au fost ruinați nume-

1 000%
și criza

roși mici posesori de acțiuni, în timp ce principalii participanți, după cum a arătat Harriman, n-au avut de suferit nici o pierdere de pe urma acestei mașinații (corner)" (184).

(subliniat de mine) || „O dată cu dezvoltarea actuală a capitalismului
N.B. || bazat pe capitalul investit în efecte, procedeele
prin care se pot *lua publicului sume mari de bani* care să fie trecuți în propriile buzunare au devenit ceva mai *rafinate*. Mijlocul folosit acum în acest scop îl constituie *înființarea neîncetată de noi societăți, îngrămădirea lor unele peste altele* și revînzarea sau închirierea către acestea a aceluiași inventar, care circulă astfel între ele" (186).

subliniat de Liefmann

În 1900 a fost înființat trustul „Standard Oil Company“.

N.B. || „Capitalul lui statutar se ridica la 150 de milioane de dolari. Au fost emise acțiuni obișnuite în valoare de 100 de milioane și acțiuni privilegiate în valoare de 106 milioane. La acestea din urmă s-au plătit în anii 1900—1907, cu titlu de dividend, 48, 48, 45, 44, 36, 40, 40 și 40%, în total 367 de milioane de dolari. Din 1882 pînă în 1907 profitul net a fost de 889 de milioane de dolari, din care 606 milioane au fost repartizate cu titlu de dividend, iar restul a fost vărsat la capitalul de rezervă“* (212).

N.B. || „În toate întreprinderile societății“ (Trustul oțelului) „lucrau în 1907 nu mai puțin de 210180 de muncitori și funcționari... (în 1908—165211)... Cea mai mare întreprindere din industria minieră și siderurgică germană, «Gelsenkirchener Bergwerksgesellschaft», avea în 1908 nu mai puțin de 46048 de muncitori și funcționari, iar în 1907 — 43293“** (p. 218).

(tehnica nouă) || „Internationale Bohrgesellschaft“ (din Erke-
dividende de 500% || lenz)... „a fost înființată în scopul aplicării siste-
mului de forare inventat de inginerul Anton Raky... (235)... societatea a plătit în 1905—6 și 1906—7 dividende de 500%“ (236).

* Vezi op. cit., p. 326—327.

** Vezi op. cit., p. 327.

„În general, experiența arată că este de ajuns să deții circa 40% din acțiunile cu drept de vot ale unei întreprinderi pentru ca în perioade normale să poți exercita controlul asupra ei“ * (258). Dar mai există (mai ales în America) și „acțiuni fără drept de vot“, plus obligațiuni etc. — iar dacă este vorba de acțiunile unei societăți care controlează o serie de alte societăți, atunci „el (capitalistul) poate să dispună, cu ajutorul unui capital propriu de 5 milioane de dolari, de un capital de 40—50 de ori mai mare“ (259).

N.B.

...și chiar de o „masă de capital de 80—100 de ori mai mare“ (decît aceea pe care o posedă) (260) ...

„În Germania și în celelalte țări mari, în comerțul cu metale — cu excepția fierului, și mai ales în comerțul cu cupru și zinc, precum și în cel cu metale prețioase — concentrarea este extrem de puternică“ (301)... „un număr mic de firme“ (aflate în cea mai mare parte în mâinile unor persoane particulare)...

...„foarte multe uzine de gaz germane, înființate mai de mult, au fost construite de întreprinderi engleze și cu capital englez“... (321) ...

...„un număr relativ mic de persoane au ajuns azi la virtuozitate în acest domeniu“ (335) — în chestiunile financiare etc. ha-ha!!

...„Schweizerische Kreditanstalt» deține și administrația ei“ (a „băncii pentru întreprinderile electrotehnice“ din Zürich), „deoarece «banca» nu este o instituție, ci, la fel ca toate societățile de acest gen, este, ca să zicem așa, doar o mare mapă în care sînt păstrate cîteva registre și hîrțile de valoare care-i aparțin“ (376)...

„Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft“ (A.E.G.)

— acțiuni — 100 de milioane mărci

obligațiuni — 37 „ „ „

„efecte aflate în proprietatea ei“ — 23 „ „ „ etc.

Minele de aur din Africa de sud. „Profiturile fabuloase obținute în special la sfîrșitul penultimului deceniu și la începutul ultimului deceniu al secolului trecut au determi-“

* Vezi op. cit., p. 352.

N.B. nat nu numai capitalul englez, dar alături de el, mai ales capitalul francez, precum și pe cel german, belgian și olandez, să achiziționeze acțiuni ale societăților miniere. ...Urcarea enormă a cursurilor a culminat într-un «boom», care a luat sfârșit în 1895. Scăderea cursului acțiunilor miniere care a urmat după aceea s-a accentuat ulterior și mai mult datorită războiului din Transvaal“... (414).

N.B. „Cu cât o economie națională e mai dezvoltată, cu atât mai mult se îndreaptă ea spre întreprinderi mai riscante sau spre crearea de întreprinderi în străinătate, spre întreprinderi a căror dezvoltare necesită un timp îndelungat,

N.B. sau, în sfârșit, spre cele care nu au decît o însemnătate locală *. Acestea sînt tocmai domeniile pentru care erau create societăți speciale de finanțare: întreprinderi a căror dezvoltare necesită o perioadă mai îndelungată, cum sînt, de pildă, întreprinderile feroviare și miniere“... (etc.) (434).

[Cu cât e mai dezvoltată cu atât e mai riscantă... N.B.]

N.B. Acest lucru îl repetă *aproape cuvînt cu cuvînt* Schulze-Gaevernitz în articolul „*Sistemul bancar*“, p. 21. (Cartea a III-a. „*Studiu de economie socială*“. Capitolul V, partea a II-a.)

N.B. „Cînd centrul de greutate al activității economice propriuzise se află în societățile subordonate, iar societatea principală nu este decît deținătoarea acțiunilor lor, acționarii fiind în completă necunoștință de cauză în ceea ce privește activitatea societăților subordonate, așa cum se întîmplă în societățile americane care controlează alte societăți, atunci este clar că toate prevederile legii prin care se urmărește un control public cît mai larg posibil asupra activității întreprinderilor acestei societăți pot fi paralizate. O astfel de primejdie poate să existe pentru toate societățile formate prin substituția (înlocuirea) acțiunilor altor societăți și

N.B. chiar și în toate cazurile cînd o întreprindere participă în proporții mai însemnate la alte întreprinderi“ (439).

„La sfîrșitul anului 1904, 3.8% din numărul total al societăților cu răspundere limitată aveau un capital de peste 1 milion de mărci, 9.1% — un capital de peste 500 000 de mărci fiecare.

* Op. cit., p. 332.

În același timp, capitalul celor 3.8% din societăți, menționate mai sus, reprezentau 45.2% din capitalul total al tuturor societăților cu răspundere limitată, iar cele 9.1% din societăți posedau 60.5% din acest capital“ (459).

(În Germania? Probabil.)

460: Proiectul autorului: societățile să fie obligate „să declare“ în darea de seamă valoarea efectelor care reprezintă mai mult de $\frac{1}{20}$ „din capitalul social vărsat“.

((Un birocrațism idiot!))

„E de presupus că într-un viitor nu prea îndepărtat omenirea va fi din nou martora unor mari prefaceri în domeniul tehnicii, care vor influența și întreaga organizare a economiei naționale“. ...Electricitatea, aeronautica... „De regulă, în asemenea vremuri de prefaceri economice radicale se practică o speculă intensă“, și, dacă ținem seama de experiența de pînă acum, nu încapă îndoială că principiul substituției (înlocuirii) efectelor, precum și societățile de participare și finanțare vor juca un rol însemnat în efectuarea unor mari investiții de capital care vor deveni necesare“ (465—466)...

N.B.

N.B.

Dar, spune el, ... „perioada de tinerețe“ a capitalismului bazat pe capital investit în efecte a trecut. Publicul a devenit mai deșept... chiar și în cazul unor mari invenții tehnice, „Gründungsschwindel“ („înființarea de întreprinderi fictive“) „e puțin probabil“ etc... (466—467)... („adept al armoniei“)

...„esența comerțului este, în genere, o substituție a cererii“... (475).

((ha-ha! „Teoretician“!))

...„comerțul este activitatea lucrativă care urmărește adunarea de bunuri, păstrarea lor și punerea lor la dispoziție“ (476). ((Cursive și aldine. Ce idiot!)) **

Nil în teorie

Sfârșit

* Op. cit., p. 333.

** Op. cit., p. 351.

„NEUE ZEIT“, 1911 (DESPRE RĂZBOI N.B.) ȘI 1912
(PRINTRE ALTELE DESPRE STATELE UNITE ALE
EUROPEI)

„Die Neue Zeit“, anul 30 (1912)

[N.B. Tot aici un articol despre istoricul averilor particulare din America.]

Anul 30, 1 (X. 1911—1912)

articole de Varga (p. 660), Hilferding (p. 773) și Kautsky (p. 837 și urm.) despre aur, marfă, bani.

|| Despre același lucru scrie și *Otto Bauer* în vol. 2, anul 30.

|| N.B. de asemenea, p. 1, „O politică banditească“ (6.X.1911) — articol de Kautsky în legătură cu războiul din Tripolitania și care se termină cu cuvintele: „Ea (lupta noastră electorală) se poate transforma peste noapte într-o luptă pentru putere“ (p. 5).

Anul 30, 2 (1912)

articole de *Panneckoek* („Acțiuni de masă și revoluția“) (p. 541 și urm.) și de *Kautsky*. „Noua tactică“ (2.VIII. 1912 și urm.), în care sînt pasaje *mîrșave* despre guverne etc. (un articol oportunist dintre cele mai mîrșave). [N.B. înainte de Basel.] Radek „Cu privire la lupta noastră împotriva imperialismului“ (p. 233).

[Tot aici *polemică* între *Lenoch* și *Kautsky* cu privire la *dezarmarea*. N.B.]

[Tot aici articole de *Eckstein*, de asemenea împotriva lui *Panneckoek*

[articol de *Panneckoek*: „Esența revendicărilor noastre actuale“ p. 810.

Articolul tratează în mod special problema „posibilității de înfăptuire“ a revendicărilor.

„Într-adevăr, de ce sînt incluse în program revendicări ca democrația politică, miliția populară, democratizarea justiției etc., care toate sînt irealizabile în capitalism, și nu este inclus dreptul la muncă sau interzicerea de a se introduce mașini, care reduce numărul brațelor de muncă necesare, lucru de asemenea irealizabil în capitalism?“ Există două genuri de imposibilități: „imposibil din punct de vedere economic“ și „exclus din punct de vedere politic“ (811). Revendicările momentului de față sînt irealizabile în capitalism „nu în sens absolut“ (812).

„Die Neue Zeit“, 1911, 2 (anul 29).

p. 248 și 276. O mică „polemică“ între Karl Kautsky și „Leipziger Volkszeitung“ (Rosa Luxemburg) în legătură cu Statele Unite ale Europei — note care *nu* se referă la fondul chestiunii, dar care arată că în „Leipziger Volkszeitung“ *se duce* o polemică.

„Leipziger Volkszeitung“ l-a atacat și pe Ledebour pentru următoarea frază:

„Noi cerem... societății capitaliste... ca ei (oamenii de stat), în interesul dezvoltării capitaliste a Europei, să pregătească uniunea acesteia în Statele Unite ale Europei, pentru a preîntîmpina pieirea definitivă a Europei în viitor din cauza concurenței mondiale“ (p. 276).

Este același lucru, spune „Leipziger Volkszeitung“, pe care îl afirmă și Calwer cînd susținea uniunea vamală împotriva Americii.

Kautsky răspunde: nu, *nu* este același lucru. La Ledebour, spune el, nu găsești *nici* un cuvînt despre lupta vamală, ci *numai* despre Statele Unite ale Europei, „idee al cărei ascuțiș... nu trebuie să fie neapărat îndreptat împotriva Statelor Unite“ (277). ((Prin urmare, ideea concurenței pașnice!))

La p. 248, Karl Kautsky spune că pentru Statele Unite ale Europei este (sau a fost) și Parvus și Johann Philipp Becker.

Ibidem, p. 943—944 (29.IX.1911), dare de seamă asupra unui articol de H. Quelch (în „The Social-Democrat“, 1911, august), care spune că și capitaliștii ar fi pentru pace (capitalul, pretinde el, *a* și devenit internațional): capitalul poate de pe acum să creeze „Statele Unite ale *l u m i i*“ (N.B.: sic! „der Erde“), dar acest trust mondial va asupri și mai mult pe muncitori. „O pace mondială capitalistă... poliție internațională atotputernică, lipsa totală a dreptului de azil politic... în acest stat de selavi ar domni pacea și liniștea“... (p. 944).

Quelch (*c o n t r a r* lui Karl Kautsky) așteaptă de la război *nu* revoluția, ci prosperitatea, salvarea de „presiunea producției“.

„Die Neue Zeit“, 1911, 2 (anul 29, vol. 2), nr. 30, 28.IV. 1911 (p. 97—107).

Karl Kautsky. „*R ä z b o i ș i p a c e*“.

În acest articol, Karl Kautsky se pronunță în favoarea propagandei pentru pace și *în favoarea* Statelor Unite ale Europei (§ 3 din acest articol *chiar așa și este intitulat*: „Statele Unite ale Europei“).

Karl Kautsky este împotriva propunerii de a se hotărî dinainte că războiului trebuie să i se *răspundă* prin grevă (aici se află pasajul pe care l-a citat în 1915 și în care se spune că poporul („die Bevölkerung“), „gloata“, i-ar omorî ea însăși pe adversarii războiului dacă ar considera că granițele sînt amenințate, dacă s-ar teme de o *invazie* — p. 104 etc. etc.).

Dar, citînd *astfel* de pasaje din acest articol scris în 1911, *Kautsky* n-a citat în 1915 următoarele pasaje:

1) în § 1: „Războiul dinastie și războiul poporului“. N.B. ((subliniat de mine)).

...„În secolul al XVIII-lea principii considerau că statele n-ar fi decît niște simple feude ale lor...

...Tot așa și acum capitaliștii aparținînd diferitelor națiuni din Europa (și din Statele Unite) consideră diferitele popoare care se află în afara civilizației europene ca pe niște feude ale lor, iar contradicțiile dintre diferitele guverne capitaliste izvoară *numai* din tendința de a mări sau a rotunji aceste feude — coloniile și « sferile de influență » —, *întocmai ca* și în cazul contradicțiilor dinastice din secolul al XVIII-lea. Iar bunăstarea popoarelor din Europa are *azi* tot atît *de puțin* de-a face cu toate acestea ca acum două secole“... (p. 99).

2) „Se întărește convingerea că un război european *trebuie* să se termine *în mod firesc și inevitabil printr-o revoluție socială*. Acest lucru constituie un stimulent puternic, poate chiar cel mai puternic, pentru clasele dominante de a menține pacea și a cere dezarmarea“ (p. 100).

3) „După război va urma cu certitudine *implacabilă* revoluția nu pentru că aceasta ar fi rezultatul vreunui plan al social-democrațiilor, ci în virtutea logicii *de fier a lucrurilor*. Chiar oamenii de stat de astăzi iau în considerație eventualitatea unui astfel de deznodămînt“ (p. 106).

...„Indiferent însă dacă revoluția va fi rezultatul cursei înarmărilor sau al războiului — ea va fi un *fenomen internațional*“ (p. 106)...

...„Chiar dacă revoluția nu va fi rezultatul unei reacții împotriva poverii înarmărilor sau împotriva grozăviilor războiului, ci se va produce datorită altor cauze, și chiar dacă la început nu va fi internațională, ci s-ar limita la un singur stat, *în condițiile*

de astăzi această situație nu va putea dăinui mult timp. Ea (revoluția) va trebui să se extindă și asupra altor state... (107), și de aici Karl Kautsky deduce necesitatea Statelor Unite ale Europei „și a transformării lor, în ultimă analiză, în Statele Unite ale lumii civilizate“.

p. 105: Karl Kautsky definește Statele Unite ale Europei ca o uniune „cu o politică comercială comună“ (+ un parlament unic etc., o armată unică).

În § 1 al acestui articol (p. 97), Karl Kautsky caracterizează „schimbarea situației mondiale“ („în ultimele două decenii“) ... „Capitalul industrial s-a transformat în capital financiar, el s-a unit cu latifundiarii monopolști“... „Reforme sociale au fost date cu desăvârșire uitării“...

„Și cu toate acestea“ (în pofida greutăților înfăptuirii Statelor Unite ale Europei) „tendința spre unirea pașnică a statelor Europei într-o comunitate federativă nu este de loc lipsită de perspective. Perspectivele ei sînt legate de perspectivele revoluției“ (subliniat de K. Kautsky, p. 106).

„Die Neue Zeit“, 1911, 2, p. 96: relatarea unui articol scris de Otto Bauer și apărut în „Kampf“ (1911, nr. 3): „Războiul mondial este ultimul lui“ (al capitalismului) „cuvînt... Dacă revoluția turcă va duce la un război european, rezultatul lui inevitabil va fi revoluția europeană“.

„Die Neue Zeit“, 1911, 2, p. 179

articol de Rothstein despre Congresul de la Coventry (1911), la care Partidul socialist britanic a adoptat o rezoluție în favoarea „întreținerii unei flote suficiente prin proporțiile ei pentru apărarea națională“.

... „Prin aceasta congresul partidului nu numai că a părăsit pozițiile social-democrației internaționale, dar s-a alăturat de fapt celor mai inveterați jingoști“ (p. 182)...

împotriva agitației desfășurate de Hyndman

„Oricît de agresivă ar fi Germania, agresivitatea ei vizează obiective care pentru poporul englez prezintă tot atît de puțină importanță ca și minele de aur din Transvaal... Dacă însă, pe de altă parte, vom aproba sau vom tolera acțiunile claselor dominante engleze care își găsesc expresia în politica de încercuire îndreptată împotriva Germaniei

(etc.)..., atunci, într-adevăr, la un moment dat chiar proletariatul poate să fie nevoit să pună mâna pe arme și, apărându-și țara, să slujească cauza clasei capitaliștilor... (p. 183).

„Die Neue Zeit“, 1911, 1, articolul lui *Askew* despre politica colonială engleză în *Egipt*.

„ARHIVA FINANTELOR“: 1915

„*Finanz-Archiv*“. Anul XXXII, 1915.

„Capitalul francez în Rusia“ (125—133).

Indice la numerele din anul 32. (*Aproape nil.*)

„*Finanz-Archiv*“. Anul XXXI, 1914.

„*Datoriile coloniale și împrumuturile coloniale*“.

În 1901 existau la bursele londoneze hîrtii de valoare coloniale în Σ de 600 de milioane l. st. = 12 miliarde de mărci (p. 8). În cea mai mare parte e vorba de colonii ale Angliei.

Franța a dat în 1897—1907 cu titlu de împrumut coloniilor (p. 16) nu mai puțin de 400 de milioane de franci.

Belgia mai mult de 250 de milioane de franci.

Germania — (1911) — circa 137.4 de milioane de mărci (p. 28).

$137.4 \times 1.25 = 171.750$ de milioane de franci.

Milioane de franci: 15 000, 400, 250, 171.75.

STATISTICA EMISIUNILOR. EGGENSCHWYLER.
CROHN (DESPRE ARGENTINA)

Walter Eggenschwyler (Zürich). „Materiale statistice cu privire la problema: războiul, progresul producției și dinamica prețurilor“. „*Schmollers Jahrbuch*“. 1915, nr. 4.

(Autorul citează numai cifre anuale)

	Emisiunile publice în lumea întreagă (miliarde mărci)		Media pe an	Minimum	Maximum
1871—1880.....	76.1 : 10 =		7.61	1.7	15.6
1881—1890.....	64.5 : 10 =		6.45	3.3	12.7
1891—1900.....	98.0 : 10 =		9.8	2.5	17.8
1901—1909.....	136.1 : 9 =		15.1	7.9	21.5

Mărimea emisiunilor (a tuturor):
(autorul citează numai cifre anuale)

	Anglia (milioane mărci)	Franța (milioane franci)	= (calculul meu) = (80% milioane mărci)	Germania (milioane mărci)
1903—7	13 187	18 469	= 14 775	16 630
	: 5 = 2 637			
1908—12.....	21 309	23 122	= 18 497	19 783
	: 5 = 4 262			
Σ (pe 10 ani)	34 496	41 591	33 272	36 413
	: 10 = 3 449			: 10 = 3 641

Ibidem (nr. 2). *H. F. Crohn*. „Argentina și lupta economică dintre Anglia și Germania“ (cf. p. 114 din Zollinger despre caracterul tipic al cazului Argentinei)...

o excelentă ilustrare a imperialismului!!

WALTER ZOLLINGER. „BALANȚA TRANSFERURILOR
INTERNAȚIONALE DE VALORI“

Walter *Zollinger*. „Balanța transferurilor internaționale de valori“. 1914.

(p. 106) citează după *Neymarck* („Bulletin de l'Institut international de Statistique“. Vol. XIX, nr. II. 1912).

cifre în franci*

1871— 80	76.1	miliarde
1881— 90	64.5	„
1891—1900	100.4	„
1901—1910	197.8	„
	($\Sigma = 438.8$)	

(Ibidem) suma hîrtilor de valoare **

(1910 maximum)		celelalte țări în 1902:	
Marea Britanic	142	miliarde franci (32 de miliarde)	
Statele Unite	132	„ „ Olanda	10
Franța	110	„ „ Belgia	6
Germania	95	„ „ Spania	6
Rusia	31	„ „ Elveția	5
Austro-Ungaria	24	„ „ Danemarca	3
Italia	14	„ „ Suedia, Norvegia,	
Japonia	12	„ „ România etc.....	2
Celelalte țări	40		
	$\Sigma = 600$		$\Sigma = 32$

* Vezi *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 364. — *Nota red.*

** Vezi op. cit., p. 364—365.

CALMES. „LITERATURĂ CONTEMPORANĂ DESPRE
PLASAMENTUL DE CAPITAL“

Albert Calmes (profesor la Academia din Frankfurt pe Main). „Literatură contemporană despre plasamentul de capital“. „Jahrbücher für Nationalökonomie“, seria a III-a, vol. 47 (vol. 102), 1914, p. 522.

Laudă cartea elvețianului

N.B. ||| *A. Meyer*. „Plasamentul de capital“. Zürich, 1912 (p. 525: partea generală este „admirabilă“, spune el).
||| *Fr. Ehrensperger*. „Plasamentul de capital în zilele noastre“. Berna, 1911.

Fr. Böttger. „Plasarea banilor și administrarea averii“. Leipzig? (193 p.) („analizează mai amănunțit cum trebuie“ „*c i t i t u n b i l a n ț*“, p. 525).

Henry Löwenfeld. „Arta plasării capitalului“. („Totul despre plasamentul de capital“. Berlin, 1911 („Laitmotivul“: „repartizarea geografică a plasamentelor de capital“).

Paul Leroy-Beaulieu. „Arta de a-ți plasa și de a-ți administra averea“. Paris. 1912 (451 p.) — (multe elogii).

Același *Calmes* analizează în volumul 105 (1915, nr. 5) noua literatură cu privire la finanțare.

N.B. |||| De văzut *ibidem* seria a III-a, vol. 39, 1910, articolul lui *M o o s* despre „plasamentul de capital“ în Franța și Anglia.

ARTICOLUL LUI PAISH ÎN „REVISTA
SOCIETĂȚII REGALE DE STATISTICĂ“.

IANUARIE 1911

Capitalul britanic investit în titluri de împrumut și în societăți coloniale indiene și străine și venitul obținut de pe urma lor în 1907—08 (Paish, p. 168):

tabel cuprinzînd
3 grupuri mari: A, B, C,
întocmit de mine

	<u>Capital</u> (mii l.st.)	<u>Venit</u> (idem)	%
A) Împrumuturi (de stat și municipale)	757 460	29 938	3.9
B) Căi ferate	1 198 991	52 839	4.4
C) { Bănci etc.....	366 022	21 870	
{ Mine	243 386	26 145	
{ Petrol etc.	127 879	8 999	
C)	<u>737 287</u>	<u>57 014</u>	<u>7.7</u>
Total	<u>2 693 738</u>	<u>139 791</u>	<u>5.2</u>

La autor acest tabel nu e întocmit pe 3 grupuri (A, B, C), ci pe *foarte multe*

$$A)\% = 3.2\% - 4.7\%$$

$$B) = 3.8 - 4.7\%$$

$$C) = 3.3 - 30.6\%$$

în 1910 (mii l. st.)

Coloniile Angliei:

	Canada și Newfoundland	Federația australiană	Noua Zeelandă	Total pe întreaga Australasia	Africa		India și Ceylonul	Straits Settlements și statele malaeze	Diferite posesiuni britanice	Σ (calculată de mine)
					de sud	de vest				
A)	92 948	198 365	64 721	263 086	115 080	8 541	182 517	7 943	6 969	677 084
B)	223 740	2 951	761	3 712	9 354	—	136 519	—	1 717	375 042
C)										503 026
E	(*) 373 541	301 521	78 529	380 050	351 368	29 498	365 399	22 037	33 259	(*) 1555 152

(*) Notă: La Paish totalul = 1 554 152, căci pentru Canada se indică în tabelul totalizator cifra de 3 72 541 (p. 186), iar în tabelul de bază (p. 180) — 373 541.

	Statele Unite	Cuba	Filipine	Japonia	China	Diferite țări străine
A)	7 896	2 282	—	42 784	22 477	818
B)	586 227	17 387	7 902	8 910	—	4 521
C)	93 955	3 031	300			
Σ	688 078	22 700	8 202	53 705	26 809	61 907

	Argentina	Mexic	Brazilia	Chile	Uruguay	Peru	Diferite țări americane
A)	38 339	8 276	40 221	17 071	9 860	81	3 838
B)	186 126	54 306	29 961	12 646	21 194	6 476	11 681
C)							
Σ	269 808	87 335	94 440	46 375	35 255	31 987	22 517

	Rusia	Turcia	Egiptul	Spania	Italia	Portugalia	Franta	Germania	Alte țări europene	iar fără Egipt:	
A)	19 109	9 650	14 044	1 885	4 164	1 336	—	1 351	22 870	74 409	60 365
B)	2 013	6 146	1 916	5 473	3 284	4 432	—	—	495	23 759	21 843
C)			27 793				7 071			90 199	62 406
Σ	38 388	18 320	43 753	18 808	11 513	8 134	7 071	6 061	36 319	188 367	144 614

„Journal of the Royal Statistical Society“, vol. LXXIV. Ianuarie 1911.

Articolul lui *P a i s h* (și dezbaterile pe marginea acestui articol la Societatea de statistică (articolul la p. 167—187, iar discuția la p. 187—200)) arată că autorul a lucrat cu *foarte multă* circumspecție și minuțiozitate.

N-a ținut seama de conversiuni — a luat prețurile de emisiune ale hîrtilor de valoare, și nu pe cele nominale—, pentru a evita dublele înregistrări a luat *v e n i t u l* de pe urma hîrtilor de valoare etc. De aceea, valoarea datelor furnizate de el este *infini*t mai mare decît cea a „datelor“ globale cu privire la Franța și Germania.

Principala lui lucrare se referă la anii 1907—8.

	Milioane l. st. 1907—8	la începutul anului	
		1908—9 și 1910	1910
coloniile:	1 312	+228	1 554
țările străine	1 381	+288	1 637
Total	2 693	+516	3 191

N. B. Alfred Neymarck. „Finanțele de as-
tăzi“. Vol. VI și VII. „Economiiile franceze
și hîrtille de valoare în 1872—1910“. 2 volume. 8°. N.B.
Paris, 1911.

MÜLHAUPT. „CARTELUL LAPTELUI“

Dr. Engelbert Mühlaupt. „Cartelul la p-
telu i. Contribuție la problema cartelurilor și a prețului laptelui“. Karlsruhe, 1912.

„Studiile economice ale școlilor superioare din Baden“. Seria nouă. Numărul 9.

O cărticică foarte interesantă și serioasă, în care sînt descrise fenomene extrem de interesante.

Bibliografie N.B.: *Ph. Arnold* în „Conrads Jahrbücher“. Vol. 41, 1911, și în articolul „Cu privire la statistica regatului Bavariei“. Vol. 41 (1910).

„Handwörterbuch der Staatswissenschaften“ („Dicționarul științelor politice“). Vol. 6 (ediția a 3-a). („Producția de lapte și de produse lactate“).

Nahimson. „Războiul laptelui“. „Die Neue Zeit“, 1911 (anul 29), vol. 2 (p. 668 și urm.).

În favoarea cartelurilor pledează în acest domeniu situația de monopol a gospodăriilor (pe o rază de 50—100 km în jurul marilor orașe) și creșterea numărului de cooperative.

După ce a fost inventat separatorul, cooperativele pentru prelucrarea laptelui răsăreau ca ciupercile după o ploaie caldă de primăvară:

1870—	1				{ Numărul cooperativelor agricole (p. 24): 1890— 3 000 1900—13 600 1910—24 900 }
1903—	2 245	cu	181 325	de membri	
1909—	3 039	„	270 692	„ „ (p. 5)	

{după Petersilie. „Comunicări cu privire la statistica cooperativelor din Germania“. Berlin, 1911.}

Creșterea prețurilor la nutrețurile concentrate etc. (+13—50%, 1896—1906, p. 7) etc. etc. nu a provocat creșterea prețurilor cam pînă la 1900, pînă la apariția unei puternice mișcări de cartelare (p. 7).

În favoarea cartelurilor pledează uriașa importanță a *m a r i i* producției (a conservării etc.) de lapte (sub raportul ieftinătății, igienei etc. etc.).

Berlinul necesită	1 milion de litri lapte	<i>pe zi</i>
Hamburgul cu suburbiile	0.5 „ „ „ „ „ „	
Viena	0.9 „ „ „ „ „ „	
Münchenul	0.25 (p. 16)	
		etc.

Laptele conține 9 000 de bacterii la 1 cm³ (centimetru ?? sau milimetru?) imediat după mulsoare; 12 000 după 2—3 ore; 120 000 după 9 ore; milioane după 24 de ore (pagina?).

Laptele este adus în cea mai mare parte cu trenul (de la o distanță de 50—100 km de oraș). Țăranii din împrejurimi care se îndeletnicesc cu producția de lapte și de produse lactate au de fapt o situație de monopol.

„Cooperația l-a pregătit pe proprietarul agricol pentru cartel“ (25).

Istoricul citorva carteluri ale laptelui.

„Berliner Milchring“. Înființat în iunie 1900. A dus o luptă în versunată împotriva comercianților angroșiști (publicul a fost de partea comercianților).

Bolle (cea mai mare firmă din Berlin pentru comercializarea laptelui, desface 45 de milioane de litri de lapte pe an; capital: 10 milioane de mărci; dividende 8%, p. 91) a încheiat în 1903 o înțelegere cu cartelul laptelui. (În scurt timp, Bolle a devenit milionar; la fel și *Pfund* din Dresda, care desface anual 21 de milioane de litri.)

Sindicatul laptelui îmbunătățește întotdeauna condițiile de igienă.

Sindicatul menționat a fost însă prost organizat din punct de vedere financiar și a dat faliment la 27.II.1907.

Hamburg. Înființat în iunie 1900. În decurs de 10 ani a adus membrilor săi un venit de 10.3 milioane de mărci (p. 53), a ridicat prețul produselor *Lor* (de la 11.2 la 14.1 pfenigi), a încheiat o convenție cu marii comercianți.

Frankfurt pe Main. Când a luat ființă?? În 1911 era foarte puternic.

A încheiat o convenție cu comercianții. Apoi le-a cerut acestora o sporire a prețului de la 16 la 17 pfenigi.

„Din cauza acestui pfenig s-a dus timp de trei luni o luptă înverșunată între proprietarii agricoli și comercianți; partea comercianților au luat-o atît uniunea social-democrată cît și uniunea liberală a muncitorilor, precum și uniunea sindicatelor“ (p. 54). Comercianții au cedat.

„Lupta s-a terminat, spre marea mirare a consumatorilor, printr-o convenție încheiată între comercianții de lapte și «Vereinigte Landwirte»“ (denumirea cartelului), „în baza căreia acesta din urmă se obliga să nu mai furnizeze lapte comercianților care nu vor urca prețul“ (p. 55).

La *Viena* există un sindicat uriaș. Acest sindicat și-a redus cheltuielile (de desfacere a laptelui) de la 7.67 helleri la litru în 1900 (vînzarea = 0.58 milioane de coroane) la 3.775 helleri la litru în 1910 (vînzarea = 6.74 milioane) (p. 57). marea producție!!

Influența cartelurilor asupra producătorilor?

Creșterea prețurilor în medie cu 2 pfenigi în perioada 1900—1910 (față de 1890—1900) (p. 61).

Cauza acestei creșteri sînt tocmai cartelurile (altfel scumpirea producției n-ar fi dus la creșterea prețurilor).

„Cum s-ar putea altfel explica faptul izbitor că prețurile au început să crească tocmai în perioada cînd a apărut pe scenă cartelul laptelui?“ (63).

„În sfârșit, cum, dacă nu prin existența cartelurilor, s-ar putea explica faptul că prețurile au crescut cel mai mult tocmai în regiunile care se numără printre cele mai mari producătoare de lapte: Elveția și Württemberg?“ (64).

Intensificarea desfacerii laptelui *în răutățește* atît hrănirea vitelor (p. 66) cît și *alimentarea populației* (67). Consumul de lapte în Elveția.

Litri de persoană pe zi	
1903—1905	—1.01
1906—1909	—0.98 (p. 68)

La fel stau lucrurile și în Germania.

Influența asupra comerțului? Venitul acestuia a scăzut de la 7—8 pfenigi per litru la 6—7 pfenigi (72), — înlăturarea treptată a comerțului.

Asupra consumatorilor? Îmbunătățirea calității, a condițiilor de igienă etc.

Cel mai bine stau lucrurile la *Basel*, unde se înfruntă *direct* uniunea consumatorilor și uniunea țăranilor producători de lapte. *Industrializarea laptelui* este organizată de oraș în mod *exemplar*, dar *în privința prețurilor* consumul depinde de *țărani!*

„După prof. Kasdorf, în Austria o vacă dă în medie 5 litri de lapte pe zi, în Germania 8—10 litri, în Danemarca — 12 litri“ (p. 83).

În marea gospodărie a arhiducelui Friedrich de lîngă Viena, producția de lapte a fost în

1853—3.00	litri de la 1 vacă
1880—4.67	
1890—6.27	
1900—6.86	(p. 84)
1910—8.00	

Micul comerț cu lapte predomină încă (în 1910 erau la München 1 609 magazine speciale pentru desfacerea laptelui, dintre care

250 desfăceau pînă la 50 de litri
1 310 (81.4%) — pînă la 150 de litri),

în general condițiile sînt neigienice; laptele e păstrat adeseori în vase murdare etc.

N.B. || și „o irosire imensă de timp, de muncă și de capital“ (87), modul de distribuire a laptelui, lapte rămas nevîndut, cîte 2—3 furnizori la o singură casă etc. etc.

„Efectele sociale ale cartelului laptelui“ (capitolul V) — se va ajunge la „o pace armată“ (95) între oraș și sat, la un război direct între consumatori și vânzători, ca la Basel. ||| !!!

La Basel, consumul *depinde* întru totul (sub raportul prețurilor) de cartelul țăranilor producători de lapte.

{ În Elveția, cartelurile țăranilor vânzători de lapte sînt organizate *cel mai bine*, și prețul laptelui este cel mai ridicat!! puterea acestor carteli este mai mare decît oriunde!! }

„Cooperativa generală de consum (din Basel) este absolut neputincioasă față de politica de prețuri a cartelurilor de producători“ (p. 77). ||| N.B.

„Și în Elveția, unde țăranii și muncitorii se află, ca în nici o altă țară, în contact direct unii cu alții, între ei au loc ciocniri violente și o luptă înverșunată din cauza prețurilor“ (p. 95).

UNIUNILE CAPITALIȘTILOR DESPRE RĂZBOI

Uniunile capitaliștilor despre război

„Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik“ (Edgar Jaffé) (vol. 41, nr. 1), 1915, septembrie.

P. 296—297 — „Organizațiile patronale despre N.B. război“.

...„Este deci vorba“ (potrivit concepției organizațiilor patronale) „de dezvoltarea sau accentuarea unui tip specific german; pentru aceasta se duce războiul. O astfel de concepție corespunde întru totul și intereselor întreprinzătorilor. Ei și-au dat seama că pentru întreprinzători ar fi într-o anumită măsură periculos dacă după război s-ar spune: vestra res agitur (cauza voastră e în joc), pielea voastră și interesele voastre sînt în joc! Războiul se duce pentru a se hotărî cine

să aibă primul rol pe *piața mondială!*“ („Deutsche Arbeitgeberzeitung“, 7.II. 1915). Căci în acest caz toate tendințele social-politice, toate încercările de a împovăra și profitul întreprinzătorilor cu acoperirea cheltuielilor de război va găsi înțelegere deplină. Dacă războiul se duce însă de dragul unor *interese culturale*, dacă ceea ce caută să se afirme este un tip de cultură, și nu interesul profitului, atunci întreaga colectivitate este obligată să suporte povara războiului, și nu poate fi indicată o clasă anume ale cărei interese ar fi fost promovate de război în mod deosebit.

Patronii consideră că, în măsura în care ea se extinde asupra situației politice interne a țării, *influența* războiului este, în general, favorabilă. Pe primul plan se scot mai ales avantajele acestei influențe în ceea ce privește partidul socialist. În legătură cu aceasta se preamărește „destinul-educator“. În timpul războiului a fost creată unitatea poporului, și splendidele teorii socialiste au pierdut terenul de sub picioare. (Ibidem, 2.VIII.1915.) Abia în acest război poporul a devenit cu adevărat popor (după expresia lui Treitschke) — și chiar numai acest singur fapt justifică războiul. ...Războiul va mai rămîne timp de secole unica formă de rezolvare a conflictelor dintre state, și această formă este salutată pentru că războiul a frînat dezvoltarea în direcția democrației: „Am ajuns la limita sleirii, la hotarul degenerării și moliciunii. Dar destinul, care a hărăzit — evident — poporului nostru german un țel deosebit, ne-a salvat de la pieire, ne-a ferit de afundarea în această prăpastie“. (Ibidem, 16.VIII.1914.)

„În felul acesta, sensul războiului în general este căutat în mod consecvent în transformarea *sufletului*; semnificația economică și politică a războiului este diminuată, serioasele sale urmări politice și economice sînt negate“.

..., Se arată, pe bună dreptate, că și măsurile cuprinzătoare ale guvernului german urmăreau o *reglementare a consumului*, în

timp ce țelul socialismului este socializarea *mijloacelor de producție*. (Ibidem, 28.II.1915.) De aceea, toate aceste măsuri vor trebui să dispară o dată cu instaurarea păcii. Toate aceste concepții corespund intereselor patronilor, și nimic nu este, poate, mai semnificativ pentru antagonismul dintre interesele de clasă ale

patronilor și muncitorilor decît faptul că și războiul s-a reflectat în ideologia acestor două clase în mod diametral opus. Dar această opoziție este de natură multiplă. Socialiștii de orientare oportunistă, revizionistă, consideră războiul drept un război economic. Ei sînt exponenții părerii că războiul are un caracter imperialist, ei susțin chiar dreptul fiecărei națiuni la imperialism, trag de aici concluzia că între patronii și muncitorii aceleiași națiuni există o comunitate de interese și, în mod consecvent, ar trebui să pășească pe calea transformării într-un partid burghez radical al reformelor. Dimpotrivă, curentul radical din mișcarea muncitorească socialistă, deși consideră războiul (cel puțin, cu unele rezerve) drept un război imperialist, neagă tocmai această dezvoltare, considerînd că drept urmare a războiului lupta de clasă trebuie să se ascute și cerînd ca încă în timpul războiului să se afirme punctul de vedere proletar. Patronii însă, după cum am văzut, neagă caracterul imperialist al războiului. Ei nu vor să li se spună: Tua res agitur (cauza ta e în joc). Ei resping în aceeași măsură atît concepția pozitivă, aprobativă a socialiștilor-revizioniști asupra războiului imperialist, cît și poziția critică față de el a socialismului radical și caută salvarea în «semnificația culturală» a războiului, în afirmarea unei concepții potrivit căreia nici o clasă nu poartă răspunderea pentru dezlănțuirea războiului și nici o clasă nu este beneficiara specială a lui. Și astfel ni se înfățișează un tablou grotesc: în timp ce guvernele se situează pretutindeni pe punctul de vedere al teoriei imperialiste sau, cel puțin“ (drăguț!), „constată

bine
spus!

drăguț!
o perlă!

că pentru adversar interesul economic este hotărâtor, principalii reprezentanți ai intereselor economice pun accentul numai și numai pe semnificația general-culturală a războiului. Urmarea este că ei se apropie de concepții care există și în tabăra socialismului radical; din punct de vedere economic, ei consideră războiul numai drept o fază intermediară; toate fenomenele din timpul războiului, toate măsurile luate de stat sînt determinate de situația existentă și menite, fără îndoială, să dispară o dată cu terminarea războiului. De aceea, și concepțiile patronilor asupra războiului, oricît ar părea să aibă o anumită idee centrală, trebuie înțelese exclusiv ca ideologie (de clasă)“ (p. 295—297). (Sfîrșitul articolului.)

Notă, p. 293—294:

N.B. „Deosebit de instructiv este un articol de direc-
tivă publicat în «Deutsche Arbeitgeberzeitung» (din
15.VIII.1915), în care sînt respinse în modul cel mai
categoric tendințele spre o orientare nouă (democratică) în politica internă...

N.B. ! ...Deocamdată, social-democrația mai trebuie să
continue «*să se reorienteze*»: ea va trebui
«în primul rînd să dovedească și după război că *pro-
cesul de transformare*, pe care îl invocă,
i-a intrat într-adevăr *în sînge*. Abia după ce lucrul
acesta va putea fi constatat cu certitudine un timp
mai îndelungat se va putea spune, cu precauția cove-
nită, dacă în politica internă a Germaniei sînt posi-
bile unele dintre aceste schimbări». ...În orice caz,
în prezent nu există încă premise pentru o politică
internă a viitorului (în spiritul partidelor de stînga)
... dimpotrivă, «școala aspră a războiului ne oferă cele
mai puternice argumente împotriva unei mai largi
democratizări a orînduirii noastre de stat»...
(p. 294).

GRAMMOND. ANGLIA ȘI GERMANIA

„Journal of the Royal Statistical Society“, 1914, iulie (vol. LXXVII, partea a VIII-a) (p. 777—807).

Edgar Crammond. „Relațiile economice dintre Imperiul britanic și Imperiul german“.

Aceste două imperii laolaltă dețin 39% din comerțul mondial internațional (1911: 26.9% Anglia + 12.5% Germania); — 53% din flota comercială mondială.

		<u>Germania</u>		<u>Marea Britanie</u>
Populația	1872	41.23 (mil.)		31.87 mil.
	1888	48.17 „		36.88 „
	1910	64.92 „	(1911)	45.22 „
	+ (1872—1910)	+ 23.69		+ 13.34
Nașteri la 1000 locuitori		29.5 (1911)		24.4
Decese		18.2		14.8
% populației orășenești.....		57.4% (1905)		71.3% (1901)
Valoarea producției miniere (1911)		102 l.st. (mil.)		124.5 „

		<u>Statele Unite</u>	<u>Germania</u>	<u>Marea Britanie</u>
Extracția de cărbune	1911	450.2 mil. tone	234.5	276.2
	1886	103.1	73.7	160.0
		+ 347.1	+ 160.8	+ 116.2
		+ 336.6%	+ 218.1%	+ 72.6%
producția de oțel brut	1910	26.5	13.7	6.1
	1886	2.6	0.9	2.4
		+ 23.9	12.7	3.7
		+ 910.3%	+ 1 335%	+ 154.3 %

		<u>Germania</u>	<u>Marea Britanie</u>
Exportul de produse de bumbac	1887:	10.0 mil. l.st.	72.0
	1912:	24.3 „ „	122.2
depuneri la bănci: (1912 — 13) case de economii:		468.0 „ „	1 053.0
		839.0 „ „	221.1
Σ (calculată de mine) =		1 307.0	1 274

		<u>Germania</u>	<u>Marea Britanie</u>
Tonajul net al flotei comerciale	1880: 1911:	1.2 mil. 3.0 „	6.8 mil. 11.7
		+ 1.8 +156%	+ 5.1 +77.7 %
Tonajul total al vaselor folosite pentru export și import (co- merțul exterior)	1880: 1911:	13.0 mil. de tone (dintre care 39.1% vase germane)	49.7 „ (dintre care 72.2% vase britanice)
		49.5 (50.4% vase germane) +	138.9 (59% vase britanice)
Construcțiile navale: producția anuală	1898—1904: 1913:	240.8 mii tone 618.8	898.0 2 203.0
Tonajul vaselor care au trecut prin Canalul de Suez	1892: 1912:	809.0 mii tone 4 241.0	8 102.0 17 611.0
% din totalul vaselor care au trecut prin Canalul Suez:	1892: 1912:	7.4% 15.1%	74.5% 62.9%
Venitul global al căilor ferate	1888: 1910:	58.4 mil.l.st. 149.5	72.9 127.2
		+156%	+74.3%
Comerțul exterior (export + import)	1888: 1912:	323.6 mil.l.st. 982.6	558.1 1 120.1
		+204% +659.0 mil.l.st.	100.7% +562.0 mil. l.st.
Cheltuielile pentru armată și flotă (1912)		70.0 mil.l.st.	102.4
avuția națională: venitul național		15 000 „ „ „	25 000(*)
(Helfferich pentru Germania): plasamentele de capital în străinătate		2 000 „ „ „ 1 000 „ „ „ = 6.8% (din avuția națională)	3 400 3 800 (= 23%)

(*) A întregului *imperiu*. A Marii Britanii, fără colo-
nii = 16 500.

	<u>Germania</u>	<u>Marea Britanie</u>
venitul de pe urma capitalurilor investite în străinătate (1912)	50.0 mil.l.st.	185.0 „
venitul de pe urma navigației.....	30.0 „ „ „	100.0 „
venitul național	1896: 1 075 „ „ „ 1912: 2 000 „ „ „	1 430 „
(Germania potrivit datelor lui Helfferich)		2 140 „
sporul anual al avuției naționale (în ultimii 18 ani pentru Germania) (și în ultimii 28 de ani pentru Marea Britanie)	= 272.0 „ „ „	230.0 „

pentru ultimii 5 ani datele sînt aproximativ aceleași.

SALE. JAPONIA VERSUS ANGLIA

Un articol foarte interesant în „Journal of the Royal Statistical Society“, vol. LXXIV, 1911, aprilie.

Charles V. Sale. „Unele date statistice cu privire la Japonia“, p. 467—534.

Deosebit de instructivă este comparația cu Regatul Unit:

	<u>Japonia</u>	<u>Regatul Unit</u>
Suprafața (mile ²)	147 648	121 390
locuitori (1910)	49 587 000	44 538 000
„ pe milă ²	335	367
natalitatea (la 1 000)	31. ₃₀	27. ₉₅
mortalitatea „ „	20. ₇₀	16. ₈₉
sporul „ „	+10. ₆₀	+11. ₀₆
cereale, legume, plante tehnice etc.	12 894 000 (acri) 13. ₆ %	12 437 000 = 16%
ierburi și pășuni	3 006 000 3. ₂	34 565 000 = 44%
păduri	55 083 000 = 58. ₀	3 070 000 = 4%
prețul pămîntului (+ vite etc.)	1 299 (mil.l.st.)	1 220 = 11%
	= 57% din întreaga avuție națională	

	<u>Japonia</u>	<u>Regatul Unit</u>
producția (1907)		
orez, grâu, orz, ovăz =	372.8 (mil. busheli)	307.3
cartofi	3.9 (mil. tone)	5.2
napi furajeri, gulii	foarte puțin	36.3 (mil. tone)
sfeclă furajeră	2.3 (mil. tone)	—
fin	foarte puțin	15.6 „
importul (net) de băuturi, produse alimentare și tutun	3.46 (mil. l.st.)	212.4
vite cornute mari (1908)	1.3 (mil.)	11.7
cai (1908)	1.5 „	2.1
oi	87 000 (=0.08 mil.)	31.3
porci	0.28 (mil.)	4.0
numărul de mineri care lu- crează la extracția căr- bunelui în subteran (1908)	126 999	796 329
cărbune extras (în tone)	14.8 (mil.)	261.5
la un miner tone de căr- bune pe an	117	328
valoarea în l.st.	6.5 (mil.)	116.6
„ unei tone	8 ș. 9 p.	8 ș. 11 p.
tone de cărbune exportate	2.86 (mil.)	62.55
valoarea unei tone expor- tate	12 ș. 11 p.	12 ș. 8 p.
lungimea liniilor de cale fe- rată (1908) în mile	5 020	23 280
călători (mil.)	146.9	1 265.1
transportul de mărfuri (mil. tone)	25.4	499.9
venitul brut (pe milă deli- nie ferată)	1 690 l.st.	4 854
cheltuieli (—, —)	868	3 133
venitul net (—, —)	+822	+1 721
vapoare (de 100 de tone brutto și mai mari)	1 146 977	18 059 037
vase intrate în { 1902:	7 350 (13.6%)	26 950 (49.9%)
porturile chi- neze (1 000 tone) { 1909:	18 949 (21.8%)	34 027 (39.2%)
valoarea totală a produc- ției fabricilor textile (1907)	37.77 (mil. l.st.)	247.27
{ muncitori	355 000	808 398
{ valoare pe muncitor	106 l.st.	306 l.st.

		<u>Japonia</u>	<u>Regatul Unit</u>
importul + exportul (inclusiv reexportul) idem pe locuitor	1889:	20. ₉₉ (mil. l.st.)	744. ₀
	1909:	82. ₃₅	1 094. ₀
	1899:	10 ș. 6 p.	19 l.st. 19 ș. 10 p.
	1909:	1 l.st. 12. ș. 10 p.	22 l.st. 5 ș. 8 p.
cheltuielile statului (1909)		64. ₉ (mil. l.st.)	152. ₃
depuneri la casele de economii de pe lângă oficiile poștale (1909)			
numărul depunătorilor		8. ₆₆ (mil.)	11. ₁
suma (depunerilor) (în milioane l. st.)		10. ₈ (mil. l.st.)	160. ₆
la un depunător revin valoarea produselor agricole		1 l.st. 5 ș. 1 p.	14 l.st. 11 ș. 7 p.
numărul lucrătorilor de la ferme (inclusiv țărani proprietari)		126 (mil. l.st.)	174. ₈
		11. ₅₀ (mil.)	2. ₀₅

„deși numărul de muncitori e mai mic de mai bine de cinci ori [în comparație cu Japonia], producția în Regatul Unit este mai mare și valoarea ei este cu 40% mai ridicată.” (p. 488)... N.B.

Agricultura din Japonia are un caracter original. 60% din populație se ocupă cu agricultura (p. 481). În Japonia sînt în total 9 250 000 de familii (households). Dintre acestea 3 748 000 se ocupă exclusiv cu agricultura; 1 662 000 îmbină agricultura cu alte îndeletniciri. Alți fermieri = 70 000. Proprietari funciari = 43 000. $\Sigma = 5\,523\,000$.

Impozitul funciar este foarte mare. Agricultura este extrem de fărîmițată:

% fermelor (p. 482)

Suprafața fermelor: mai puțin de $1\frac{1}{4}$ acru (5 tani)	37. ₂₆
între $1\frac{1}{4}$ și $2\frac{1}{2}$ acri (5 tani — 1 cio)	32. ₆₁
„ $2\frac{1}{2}$ „ 5 „ (1—2 „)	19. ₆₂
„ 5 „ $12\frac{1}{4}$ „ (2—5 „)	9. ₃₇
peste $12\frac{1}{4}$ acri (5 cio)	1. ₁₄
	<u>100.₀₀</u>

Productivitatea muncii în agricultură este extrem de scăzută, mai ales din cauza micimii gospodăriilor și a lipsei de mașini.

Pentru cultivarea unui *acru* cu orez sînt necesare în Japonia 110 zile de muncă.

În Texas și Louisiana, cultivarea unui *acru* cu orez necesită 1 om timp de 2 zile + 1 atelaj pentru 1 $\frac{1}{2}$ zi.

(„American Economic Association Journal“,
1904, noiembrie)

ARTICOLUL „ACORDURILE FINANCIARE ȘI DATORIILE DE RĂZBOI ALE EUROPEI“

„The Economist“, 13. II. 1915. Articolul „Acordurile financiare și datoriile de război ale Europei“...

...„Cu cît veți scruta mai mult viitorul financiar și politic al Europei după război, cu atît problemele lui apar mai sumbre și mai întunecate. Dar cu atît mai multe motive au oamenii independenți, culti, cu perspicacitate și înzestrați cu darul previziunii să reflecteze asupra semnificației politice și economice a acestui război. Niciodată pînă acum nu a avut loc o asemenea ciocnire de forțe, nu s-au produs distrugerii atît de mari într-un timp atît de scurt. Niciodată încă nu a fost atît de greu sau atît de necesar să se stabilească proporțiile calamităților, să se calculeze cheltuielile, să se prevadă urmările (războiului) pentru societatea omenescă și să se ia măsuri împotriva lor. Filantropii își exprimă speranța că încheierea păcii va duce la o însemnată reducere a armatelor și înarmărilor tuturor statelor și că aceasta va permite popoarelor să facă față noilor lor datorii de război și să evite astfel falimentul. Teama de faliment va juca, fără îndoială, un anumit rol, altfel încheierea păcii n-ar putea duce decît la noi pregătiri în vederea unei noi serii de războaie. Dar cei ce-și dau seama care sînt forțele ce conduc în realitate diplomația europeană nu-și fac iluzii. Revoluții sîngeroase și lupte crîncene între muncă și capital sau între mase și clasele dominante din Europa continentală — iată perspectiva care ne așteaptă“. (Sfîrșitul articolului.)

N.B.

CAIETUL

„X“

(„KAPPA“)

J. A. HOBSON. „IMPERIALISMUL“

„*Imperialismul*“. Studiu de *J. A. Hobson* (Londra, 1902)³⁷.

p. 4. Adevărata colonizare constă în popularea unei țări pustii, nepopulate, cu locuitori din metropolă, care aduc cu ei cultura lor, în timp ce supunerea altor popoare constituie o încălcare a limitelor adevăratului naționalism („*debasement of this genuine nationalism*“*) („*spurious colonialism*“**), e un fenomen de ordin imperialist. Un model de adevărată colonie ne oferă Canada și insulele Australasiei, care se bucură de autonomie administrativă.

p. 6. „*Noul* în imperialismul *contemporan*, dacă îl primum din punct de vedere politic, constă mai cu seamă în faptul că el a fost însușit de *cîteva* popoare. Ideea unei serii de imperii care rivalizează între ele este, prin esența ei, o idee contemporană“.

p. 9. „Naționalismul reprezintă calea largă și directă spre *internaționalism*, și, dacă el dă dovadă de unele abateri, sîntem în drept să bănuim că în natura și misiunea lui-a produs o denaturare. *O asemenea denaturare este imperialismul*, în condițiile căruia națiunile, depășind cadrul unei asimilări nedureroase, transformă întrecerea sănătoasă dintre diferitele tipuri naționale într-o luptă tîlhărească între imperii rivale“.

p. 17—18. Nucleul Imperiului britanic îl constituie o populație de 40 000 000, care trăiește pe un teritoriu de 120 000 de mile

* — o denaturare a adevăratului naționalism. — *Nota trad.*

** — un fals colonialism. — *Nota trad.*

pătrate. Numai în decursul ultimei generații creșterea posesiunilor Imperiului britanic = 4 754 000 de mile pătrate cu 88 000 000 de locuitori.

p. 19. Coloniile britanice și statele dependente în 1900 = 13 142 708 mile pătrate, cu o populație de 366 793 919 (*).

N.B.: Hobson a inclus „protectoratele“ (Egiptul, Sudanul etc.), care *n u* figurează la Morris!!

(*) Hobson îl citează aici pe Morris, II, 87, și pe R. Giffen: „Creșterea relativă a părților componente ale Imperiului nostru“, referat prezentat la Institutul colonial, ianuarie 1898.

(Apoi „The Statesman's Year-Book“ pe anul 1900.)

p. 20. Din 1884 pînă în 1900, Imperiului britanic i-au fost anexate 3 711 957 de mile pătrate (inclusiv Sudanul ș.a.) cu o populație de 57 436 000*.

p. 21—22. În Germania, literatura în care se vorbește despre necesitatea ca această țară să aibă posesiuni coloniale își face apariția prin anii 1870—1880. Primul ajutor oficial acordat „Societății germane comerciale și de plantații a mărilor sudului“ datează din 1880. Tot de atunci datează și „legătura dintre Germania și Samoa“, dar adevărata politică imperialistă a Germaniei începe din anul 1884, cînd iau naștere protectoratele africane și sînt anexate insule din Oceania. În cursul următorilor 15 ani au căzut sub influența Germaniei, în colonii, 1 000 000 de mile pătrate, cu o populație de 14 000 000. Cea mai mare parte din acest teritoriu se află în regiunile tropicale, unde albi sînt în număr de numai cîteva mii.

Încă de la începutul deceniului al 9-lea, în Franța reînvie vechiul spirit colonial. Cel mai influent dintre economiștii care propagau acest spirit este Leroy-Beaulieu. În 1880 au fost extinse posesiunile din Senegal și Sahara, peste cîteva ani a fost anexată Tunisia, în 1884 Franța a participat activ la lupta pentru cucerirea Africii și în același timp și-a consolidat dominația în Asia, în Tonkin și Laos. Începînd din 1880, Franța a dobîndit o suprafață

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 381—382. — Nota red.

de $3\frac{1}{2}$ milioane de mile pătrate, cu o populație de 37 000 000, situată aproape în întregime în regiunile tropicale și subtropicale, locuite de rase inferioare și totodată inaccesibile pentru o colonizare franceză.

Italia a suferit în 1880 o înfrângere în expediția ei în Abisinia, tendințele ei imperialiste s-au soldat cu un eșec. Posesiunile ei în Africa răsăriteană s-au limitat la Eritreea și la un protectorat în Somalia.

Prin acordul din 1884—86 cu privire la Africa, *Portugalia* a căpătat vastul teritoriu al Angolei și o regiune de coastă din Congo, iar în 1891 a trecut sub controlul ei politic o parte importantă din Africa răsăriteană.

Statul liber Congo, care în 1883 a devenit proprietatea regelui *Belgiei* și care de atunci s-a rotunjit considerabil, trebuie privit ca o bucată smulsă de Belgia în lupta pentru cucerirea Africii.

Spania a fost înlăturată de pe arena luptei pentru împărțirea lumii.

Olanda nu participă la actuala luptă imperialistă; marile ei posesiuni din Indiile Orientale și Occidentale sînt de dată mai veche.

Rusia, singura dintre țările nordice care duce o politică imperialistă, își îndreaptă eforturile în special spre acapararea Asiei și, cu toate că sistemul ei de colonizare este mai firesc, ea merge pe calea unei lărgiri a granițelor statului, dar în problema împărțirii Asiei se va lovi curînd de alte... state.

p. 23. În total, țările europene + Turcia + China + Statele Unite ale Americii, care cuprind laolaltă un teritoriu de 15 813 201 mile pătrate, cu o populație de 850 103 317, au 136 de colonii, cu un teritoriu de 22 273 858 de mile pătrate și o populație de 521 108 791 de oameni (date luate în întregime de la Morris, II, 318, pe care l-a citat Hobson).

p. 26—27. „Expansiunea principalelor state europene cu începere din 1884“*:

Anglia (vezi p. 20)	3 711 957	mile pătrate	57 436 000
Franța	3 583 580	”	” 36 553 000 (locuitori)
Germania	1 026 220	”	” 16 687 100

* Ibid.

Rusia(?) 114 320 de mii pătrate (?) 3 300 000 (de locuitori)
 (adică Hiva + Buhara) (adică = Hiva + Buhara)
 Rusia ((Hiva (1873), Buhara (1873*), Gwandun (1898),
 Manciuria (1900)))

Cn toate că în titlu figurează „en începere din 1884“, Hobson
 a inclus și Hiva și Buhara

Belgia (Congo)	900 000	30 000 000
Portugalia (Angola, 1886; Africa răsăriteană, 1891 ș. a.)	800 760	9 111 757

N. B. N. B.: (*Hobson* adaugă, la p. 28 — 29, două
 hărți ale Africii, din anii 1873 și 1902, arătând în mod concret
 cum s-a procedat pe scară tot mai largă la împărțirea ei).

p. 34: Procentul față de valoarea totală: p. 37.

Media anuală	Importul în Marea Britanie din		Exportul din Marea Britanie în		Media pe fiecare patru ani	Procentul importului exportului în din colonii etc. din în Marea Britanie	
	Țări străine	Posesiunile britanice	Țări străine	Posesiunile britanice		in Marea Britanie	etc. in Marea Britanie
1855—59	76.5	23.5	68.5	31.5	1856—59	46.5	57.1
60—64	71.2		66.6		60—63	41.0	65.4
65—69	76.0		72.1		64—67	38.9	57.8
70—74	78.0		74.4		68—71	39.8	53.5
75—79	77.9		66.9		72—75	43.6	54.0
80—84	76.5		65.5		76—79	41.7	50.3
85—89	77.1		65.0		80—83	42.8	48.1
90—94	77.1		67.6		84—87	38.5	43.0
95—99	78.6		66.0		88—91	36.3	39.7
					92—95	32.4	36.6
					96—99	32.5	34.9

p. 38. Pe anul 1901, terminând cu decembrie:

	Importul din		Exportul în	
	(milioane de lire sterline)	%		%
Țări străine	417.615	= 80	178.450	= 63.5
Indiile britanice	38.001	= 7	39.753	= 14
Australasia	34.682	= 7	26.932	= 9.5
Canada	19.775	= 4	7.797	= 3
Africa de sud britanică	5.155	= 1	17.006	= 6
Celelalte posesiuni britanice	7.082	= 1	10.561	= 4
	522.310	= 100	280.499	= 100

* Așa e la Hobson. Trebuie să fie 1868. — Nota red.

p. 39. Comerțul imperiului cu Marea Britanie (în mii):

	Media anuală	Totalul importului în l.st.	Importul din Marea Britanie	% din importul britanic	Totalul exportului în l.st.	Exportul în Marea Britanie l.st.	% din exportul în Marea Britanie
1867— 71	India	45 818	31 707	69. ₂	56 532	29 738	52. ₆
	Coloniile autonome	42 612	24 502	57. ₅	42 386	23 476	55. ₄
	Celelalte colonii	23 161	7 955	34. ₃	23 051	10 698	46. ₄
1892— 96	India	52 577	37 811	71. ₉	68 250	22 656	33. ₂
	Coloniile autonome	74 572	44 133	59. ₂	83 528	58 714	70. ₃
	Celelalte colonii	39 835	10 443	26. ₂	36 626	10 987	29. ₃

Date luate din articolul prof. Flux: „Drapelul și comerțul“, „Journal of the Royal Statistical Society“, septembrie 1899, nr. LXII, p. 496—498.

p. 48. „Emigranții de origine britanică reprezintă doar o mică parte din populație; această parte s-a micșorat simțitor în ultimii ani ai expansiunii imperialiste. În posesiunile britanice se stabilesc puțini emigranți, iar în țările dobândite în perioada noului imperialism procentul lor este cu totul neînsemnat“...

începînd din 1884, numărul emigranților e în scădere*:

1884... 242 179 (dintre care 155 280 în Statele Unite), iar din această cifră mai trebuie scăzută aceea a imigranților!!
1900... 168 825 (dintre care 102 797 în Statele Unite)

((p. 49)) (autorul dă cifre anuale și mai amănunțite).

p. 58 (După calculele d-lui Mulhall) volumul și creșterea investițiilor engleze în străinătate și în colonii începînd din 1862:

Anul	Suma l.st.	Creșterea anuală în %%	(în miliarde franci)		
			Anglia	Franța	Germania
1862	144 000 000	....	3. ₆	—	—
1872	600 000 000	45. ₆	15	10 (1869)	—
1882	875 000 000	27. ₅	22	(1880) 15	?
1893	1 698 000 000	74. ₈	42	(1890) 20	
				27 (1902)	12. ₅ (1902)
				40 (1910)	35(1910)
1914	4 000 000 000		(75—100(1914))	60 (1914)	44(1914)**

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 410. — Nota red.

** Vezi op. cit., p. 367—368.

15% ||| p. 59. „În 1893, capitalul englez investit în străinătate reprezenta circa 15% din întreaga avuție a Regatului Unit. Aproape jumătate din acest capital (770 000 000 de lire sterline) era plasat sub formă de împrumuturi acordate guvernelor străine și coloniale; din restul sumei, cea mai mare parte era investită în căi ferate, bănci, linii telegrafice și alte instituții de utilitate publică aparținând guvernelor sau aflate sub controlul lor, sau în care ele exercită o puternică influență, iar din rest, cea mai mare parte a fost investită în terenuri și mine sau în industrii legate nemijlocit de pământ**.

(*) Potrivit calculelor făcute de sir R. Giffen, cifra de 1 698 000 000 trebuie considerată ca fiind mai mică decât cea reală.

(*) p. 59. Investiții: împrumuturi acordate țărilor străine — 525 000 000 l. st., coloniilor — 225, municipiilor — 20 000 000; în total, împrumuturi = 770 000 000 l. st. Căi ferate: ale Statelor Unite ale Americii — 120 000 000 l. st.; cele din colonii — 140 000 000 și diverse — 128 000 000; în total, căi ferate — 388 000 000 l. st. Diverse: băncii = 50 000 000 l. st.; terenuri = 100 000 000 l. st.; mine etc. = 390 000 000 l. st.

$$\left. \begin{array}{r} \Sigma = 770 \\ 388 \\ 540 \end{array} \right\} 1\ 698$$

N.B. ||| p. 60. „Nu vom exagera dacă vom spune că actuala politică externă a Marii Britanii constă în primul rând în lupta pentru piețe avantajoase de investire a capitalului“.

p. 62 — 63. „O mare parte din datorii, dacă nu cea mai mare parte, sînt «publice»; creditul însă este aproape întotdeauna particular...

Imperialismul agresiv, care-l costă atît de scump pe contribuabil și care are pentru industriaș și comerciant o însemnătate atît de mică..., constituie o sursă

* Vezi op. cit., p. 404.

*de mari profituri pentru capitalis-
tul care caută plasament pentru
capitalul său...*

Întregul venit anual pe care Marea Britanie îl obține din întregul său comerț exterior și colonial, din import și export, este evaluat de sir R. Giffen¹⁾ la 18 000 000 l.st. în 1899, socotind $2\frac{1}{2}\%$ la întreaga valoare a exportului și importului însumând 800 000 000 l. st². Oricât de mare ar fi acest venit, el nu poate explica imperialismul agresiv al Marii Britanii, pe care-l explică însă foarte bine cele „90 000 000 — 100 000 000 l. st. reprezentînd venitul net la capitalul investit“³.

18 mil.

versus

90 mil.

1) „Journal of the Royal Statistical Society“,
vol. LXII, p. 9.

Investitorii au tot interesul să reducă riscul legat de condițiile politice din țările în care își investesc capitalul. „Capitaliștii din categoria celor ce fac investiții și în general se îndeletnicesc cu speculații” doresc și ei ca drapelul Marii Britanii să filfție și în alte teritorii străine, cu scopul de a asigura noi regiuni pentru plasamente de capital avantajoase și pentru speculații⁴.

N.B.

p. 63. „Dacă interesele personale ale investitorului pot să intre în conflict cu cele obștești și să ducă la o politică nefastă, un pericol și mai mare îl prezintă INTERESELE SPECIFICE ALE FINANCIARULUI, CARE ESTE PRINCIPALUL PERSONAJ ÎN DOMENIUL INVESTIȚIILOR. Atît sub raport economic cît și politic, investitorii de rînd nu sînt, în cele mai multe cazuri, decît o unealtă în mîinile marilor firme financiare, care folosesc fondurile și acțiunile

N.B.

* Vezi op. cit., p. 404—405.

||| nu atît ca investiții aducătoare de dobînzi, cît ca obiect *de speculații* pe piața *financiară*“.

p. 68. „Acestea sînt forțele economice concrete care acționează în favoarea imperialismului: un grup numeros de oameni, puțin legați între ei, ocupați în comerț și în industrie sau în diferite profesii, care caută să-și asigure afaceri rentabile și posturi grase de pe urma extinderii aparatului de stat și militar, a cheltuielilor pentru operațiile militare, a valorificării de noi teritorii și a comerțului cu ele, a mobilizării de noi capitaluri necesare pentru aceste operații, — și care își găsesc cu toții forța lor conducătoare și îndrumătoare centrală în puterea unui *financiar comun pentru toți*“ („Capitalul financiar“.)

p. 72. Faptul că pentru Anglia piețele acaparate de Franța și Germania au fost închise a avut drept urmare că și Anglia a închis acestor țări piețele ei. „Cînd imperialismul va scutura «vechiul grup» de politicieni, care în tinerețe au fost educați în spiritul doctrinei liberului schimb, el va trece în mod fățiș la protecționism, care e necesar pentru desăvîrșirea politicii imperialiste“ (72—73)...

p. 78. Fabricantul și negustorul se mulțumesc să facă comerț cu alte națiuni, în timp ce investitorii de capital se străduiesc din răspuțeri să obțină „anexiunea politică a țărilor în care au fost făcute investițiile lor cele mai speculative“.

Investițiile de capital aduc folos țării, deschizîndu-i noi piețe pentru comerț „și oferind un teren de activitate pentru spiritul de inițiativă al englezului“. A renunța la „expansiune imperială“ înseamnă a lăsa lumea la dispoziția altor națiuni. „Rezultă deci că imperialismul nu este o cale aleasă de bună-voie, ci o necesitate“ (= raționament al imperialiștilor)...

p. 80—81 (trusturile). Concurența liberă a fost întotdeauna însoțită de „supraproducție“, care ducea la scăderea prețurilor pînă la un nivel care înlătura de pe arena concurenței pe concurenții mai slabi. Primul pas spre formarea trustului îl constituie închiderea fabricilor celor mai slab utilizate și mai prost așezate, reducerea cheltuielilor de producție prin folosirea exclusivă a mașinilor celor mai perfecționate.

„Concentrarea industriei în cadrul «trusturilor» limitează în același timp cuantumul de capital, care își poate găsi o folo-

sire rentabilă și sporește acea parte din venit care duce la crearea de noi acumulări și la formarea unui nou capital“. Trustul apare ca antidot al supraproducției, al unei investiții prea masive de capital în ramura de producție respectivă, și de aceea nu tot capitalul pe care membrii trustului vor să-l pună în circulație poate fi investit în întregime în cadrul trustului. Trusturile caută să-și plaseze surplusul de capital „prin crearea de organizații similare în alte ramuri industriale, economisind astfel și mai mult capital și micșorând și mai mult posibilitatea deponenților de rînd de a-și găsi plasament pentru economiile lor“.

p. 82—84. Piața internă a *Americii* a ajuns la saturație, și capitalul nu-și mai găsește plasament.

„Tocmai această cerere subită de piețe străine pentru produsele industriale și pentru investiții a fost cauza evidentă pentru care *imperialismul a fost însușit ca principiu politic și ca practică politică de către partidul republican*, din care fac parte căpeteniile industriale și financiare și care este partidul lor. Entuziasmul aventuros al președintelui Roosevelt și al partidului său, partid al «predestinării evidente» și al «misiunii civilizatoare», nu trebuie să ne inducă în eroare. *Imperialismul este necesar d-lor Rockefeller, Pierpont Morgan, Hanna, Schwob și asociaților lor, și ei sînt aceia care îl impun marii republici din Apus. Ei au nevoie de imperialism, deoarece vor să folosească resursele statului din țara lor pentru a găsi un plasament avantajos capitalurilor, care în caz contrar s-ar dovedi de prisos.*

Nu este, firește, numai decît necesar să fii stăpîn într-o țară pentru a face comerț cu ea sau pentru a-ți plasa capitalurile în economia ei, și nu încapă îndoială că Statele Unite ar putea găsi în statele europene un debușeu pentru mărfurile și capitalurile excedentare. Dar, în majoritatea cazurilor, aceste țări sînt în stare să se aprovizioneze singure: cele mai multe dintre ele au stabilit tarife menite să împiedice importul de fabricate, și chiar Marea Britanie, pentru a se apăra, este nevoită să revină la protecționism. Marii industriași și financieri americani, în căutare de posibilități cît mai avantajoase, vor fi nevoiți să-și îndrepte

privirile spre China, Oceanul Pacific și America de Sud. Protecționiști din convingere și în practică, ei vor căuta să-și asigure un monopol cît mai complet asupra acestor piețe, iar rivalitatea Germaniei, Angliei și a altor țări comerciale îi va determina să stabilească relații politice speciale cu piețele care prezintă pentru ei o valoare deose-

bită. Cuba, Filipinele și Hawaii nu sînt decît un «aperitiv» menit să le trezească pofta pentru un ospăț mai copios. În afară de aceasta, puternica influență pe care o exercită asupra politicii magnații industriali și financiari constituie și ea un stimulent deosebit, care, așa cum am arătat, acțio-

N.B. nează în Marea Britanie și pretutindeni. Aplicarea de măsuri cu caracter imperialist va face ca cheltuielile statului să constituie încă o uriașă sursă de îmbogățire pentru acești oameni, care acționează ca financiari ce acordă împrumuturi, ca constructori de vase și armatori ce primesc subvenții, ca furnizori și fabricanți de armament și de alt echipament militar pentru imperialism“.

p. 86. Pe măsură ce se introduce un mod de producție mai perfecționat și se realizează o mai mare concentrare a proprietății și controlului, capitaliștii întîmpină tot mai

N.B. multe greutăți în „folosirea rentabilă a resurselor lor economice și se simt tot mai mult ispitiți să se folosească de guvernele lor pentru a-și asigura, prin anexiune sau protectorat, vreo țară îndepărtată și înapoiată pentru folosința lor particulară“.

La prima vedere s-ar părea că forțele de producție și capitalul au depășit consumul și nu-și mai pot găsi întrebuințare în propria lor țară. Aici trebuie căutate, după părerea autorului, rădăcinile imperialismului. Dar... „*d a c ă c o n s u m a t o r i i* din țara respectivă și-ar spori consumul potrivit cu creșterea forțelor de producție, atunci n-ar mai exista un surplus de mărfuri sau de capitaluri care să le impună să recurgă la imperialism ca mijloc de găsire a noi piețe“.

ha-ha!!
esența criticii
mic-burgeze
a imperialis-
mului

p. 89. „Volumul producției a crescut neîncetat datorită dezvoltării mașinilor moderne“. Avuțiile pot fi consumate de populație și de un mănunchi de bogătași. Nivelul salariului fixează anumite limite pentru consumul populației. Datorită numărului lor redus, consumul personal al bogătaşilor nu poate absorbi o cantitate prea mare de produse. „Bogătașii nu vor fi niciodată atât de perspicace încît să cheltuiască îndeajuns de mult pentru a preîntîmpina supraproducția“. Partea cea mai importantă din producție este destinată „acumulării“. Șuvoiul care poartă această imensă parte din produse „nu numai că se dovedește, brusc, incapabil de o nouă extindere, dar, pe cît se pare, începe să și scadă“.

p. 91. „Ajungem, prin urmare, la concluzia că *imperialismul reprezintă* tendința marilor magnați industriali de a lărgi canalul prin care se scurge surplusul lor de bogății prin căutarea de piețe străine și a unor posibilități de *investiții în străinătate*, pentru a-și desface mărfurile pe care nu le pot vinde și pentru a-și plasa capitalurile pe care nu le pot folosi la ei acasă.

Falsitatea supoziției că expansiunea imperialistă ar fi inevitabilă ca un ventil necesar pentru industria în dezvoltare, este azi evidentă. *Nu dezvoltarea industriei* reclamă deschiderea de noi piețe și de noi sfere de plasare a capitalului, ci PROASTA REPARTIZARE a capacității de consum, care împiedică absorbirea produselor și capitalurilor înăuntrul țării“.

p. 94. „Nu este nevoie de deschiderea unor noi piețe străine: cele interne pot căpăta o extindere nelimitată“.

p. 96. „Prin urmare, trade-unionismul și socialismul sînt dușmanii firești ai imperialismului, deoarece răpesc claselor «imperialiste» surplusurile de venit care reprezintă stimulentele economice al imperialismului“.

inevitabilitatea imperialismului

cf.
K. Kautsky

cf.
K. Kautsky

p. 100. „După cum se vede, imperialismul înseamnă folosirea aparatului de stat în scopul satisfacerii intereselor particulare, în special a celor capitaliste, pentru a le asigura avantaje economice dincolo de hotarele țării“.

„Valoarea medie anuală a *comerțului* nostru *exterior* care în 1870—75 era de 636 000 000 l. st., a crescut în perioada 1895—98 la 737 000 000. În aceeași perioadă, cheltuielile statului au crescut, în medie, de la 63 160 000 la 94 450 000 l. st. Cheltuielile au sporit mai repede decât întregul *venit național*, care, potrivit evaluărilor aproximative ale statisticienilor, a crescut în aceeași perioadă de la circa 1 200 000 000 la 1 700 000 000 l. st.“

p. 101—102. „Această sporire a cheltuielilor pentru armată și flotă de la 25 la 60 de milioane l. st. în decurs de *un sfert* de secol și ceva este cea mai caracteristică trăsătură a finanțelor imperialiste. Financiarii, industriașii și profesiunile libere, care, așa cum am arătat, formează pivotul economic al imperialismului, au folosit puterea lor politică pentru a smulge poporului aceste sume, cu scopul de a efectua investiții mai avantajoase și a obține noi sfere de plasare a capitalurilor și de a găsi piețe avantajoase pentru desfacerea surplusurilor lor de mărfuri. În același timp, din banii statului cheltuiți în acest scop, ei obțin și *alte mari avantaje personale* sub forma unor *antreprize* rentabile sau a unor *posturi* înalte și bine remunerate“.

p. 103. „Dirigitorii acestei *politici net parazitare* sînt capitaliștii; dar aceleași motive influențează și asupra atitudinii unor **A N U M I T E C A T E G O R I I D E M U N C I T O R I**. În multe orașe, principalele ramuri industriale depind de comenzile pe care le face statul; imperialismul centrelor industriei metalurgice și de construcții navale se datorește în mare măsură acestui fapt“*.

p. 114. „În alte țări care au pășit sau pășesc abia acum pe calea imperialismului și care se caracterizează totodată prin aceeași împletire de *interese economice, care se ascund sub*

* Op. cit., p. 406.

masca patriotismului, a civilizației etc., protecționismul a fost politica financiară tradițională; nu rămânea decît să i se lărgască cadrul și să fie îndrumat pe făgașul cuvenit“.

p. 115. „Cele două țări (*) vor cădea tot mai mult sub influența acelei păături de oameni *care dau bani cu împrumut* și care se dau drept imperialiști și patrioți“.

p. 120. „Din cei 367 de milioane de supuși britanici care trăiesc în afara insulelor britanice, cel mult zece milioane sau, cu alte cuvinte, numai $\frac{1}{37}$ beneficiază de o *autonomie cît de cît reală* în domeniul legislației și al administrației“.

p. 121. „În unele din coloniile mai vechi ale coroanei, în organele de conducere se aplică *principiul reprezentării*. În timp ce puterea administrativă se află în întregime în mîinile unui guvernator numit de coroană, care este asistat de un consiliu numit de el, populația coloniei alege o *parte* din adunarea legislativă...“

În aceste colonii, elementul reprezentativ diferă simțitor prin proporțiile și influența lui, dar *nicăieri nu depășește ca număr elementul neelectiv*. Prin urmare, el este mai degrabă un factor *consultativ* decît unul cu adevărat legislativ. Și nu numai că membrii aleși sînt întotdeauna mai puțin numeroși decît cei nealeși, dar în toate cazurile *Ministerul Coloniilor se folosește în mod discreționar de dreptul de veto* față de măsurile pe care le adoptă adunările. La acestea trebuie adăugat că, aproape în toate cazurile, dreptul de vot este legat de un *cens de avere destul de ridicat*, care împiedică populația de culoare să-și exercite dreptul de vot într-o măsură corespunzătoare cu numărul și importanța ei în țara respectivă“.

p. 131. „Într-un cuvînt, *noul imperialism a lărgit teritoriul subordonat despotismului britanic*, această lărgire depășind cu mult creșterea populației și a libertăților reale obținute de puținele noastre colonii democratice.“

El n-a contribuit la extinderea libertății britanice și a metodelor noastre de guvernare. În măsura în care, în general, guvernăm țările și popoarele pe care le-am anexat, le guvernăm *prin metode vădit autocrate*, dictate în special din Downing street, iar în parte din centrele de guvernare colonială în cazurile când coloniilor care se bucură de autonomie li s-a permis să facă anexiuni“.

p. 133. „*Pacea britanică*, care a fost întotdeauna o *minciună sfruntată*, în ultimii ani a atins culmile unei ipocrizii monstruoase. La granițele noastre din India, Africa apuscană, Sudan, Uganda, Rhodesia, *războaiele nu încetează aproape niciodată*“.

p. 134. „Analiza economică făcută de noi a scos la iveală că aici există ostilitate *numai* între interesele unor *clici de afaceriști* — investitori, furnizori, industriași — *care lucrează pentru export* și ale unor anumite grupuri de liber-profioniști; aceste clici, *uzurpând* puterea și votul poporului, folosesc avutul lui pentru a-și aranja propriile lor afaceri, și varsă sângele și risipesc banii lui în acest gigantic și ruinător joc militar *născocind* antagonisme *naționale*, care, în realitate, sînt lipsite de orice teme“.

p. 135—136. „Dacă vrem să *păstrăm* tot ce am cucerit începînd din 1870 și să ne luăm la întrecere cu tinerele națiuni industriale în lupta pentru împărțirea în continuare a teritoriilor și a sferelor de influență în Africa și Asia, *trebuie să fim gata să ducem războaie*. Dușmănia dintre imperiile rivale, care s-a manifestat fățiș în timpul războiului din Africa de sud, este în mod vădit generată de politica prin care am luat-o înaintea acestor rivali — și ne străduim și azi să *le-o luăm înainte* — în domeniul *anexării* de teritorii și piețe în lumea întreagă“.

p. 143—144. „Organizarea unor mari armate de indigeni, înzestrate cu armament «civilizat», instruite prin metode «civilizate», sub comanda unor ofițeri «civilizați», a constituit una din trăsăturile cele mai caracteristice ale *ultimelor etape de dezvoltare ale marilor imperii orientale*, iar apoi și ale *Imperiului roman*. Această organizare s-a dovedit a fi

una din cele *mai primejdioase invenții* ale *parazitismului*, ||
 căci datorită ei populația metropolei încredințează apărarea ||
 vieții și a avutului său devotamentului dubios al «triburilor ||
 supuse» aflate sub comanda unor proconsuli ambițioși.

Unul dintre cele mai stranii simptome ale *orbirii* ||
 imperialismului este ușurința cu care *Marea Brita-* ||
nie, Franța și celelalte națiuni impe- ||
rialiste pornesc pe acest drum. Marea Britanie a mers ||
 cel mai departe în această privință. *Majoritatea bățăhilor* ||
prin care am cucerit imperiul nostru indian au fost duse de ||
 trupele noastre alcătuite din *indigeni*; în India, ca și ||
 în Egipt în ultima vreme, *mari armate perman-* ||
ente se află sub comanda unor britanici; aproape toate ||
 războaiele pentru cucerirea Africii, *cu excepția părții* ||
ei sudice, le-au purtat pentru noi indigenii“*.

p. 151. „În Germania, Franța și Italia, partidul *libe-* ||
ral sau *a dispărut* de mult ca factor al politicii ||
 practice, sau este condamnat la neputință. În Anglia, el ||
 este acum demascat ca unul care trădează fățiș și în chip ||
 grosolan principiile fundamentale ale libertății și se zbate ||
 neputincios în căutare de programe menite să țină loc de ||
 principii. ... Această capitulare în fața imperialismului do- ||
 vedește că aceste partide au preferat să apere interesele ||
 economice ale claselor avute și speculante, din care fac parte ||
 majoritatea liderilor lor, în loc să lupte pentru cauza libe- ||
 ralismului“.

p. 157. „În *această decădere generală a* ||
parlamentarismului, «sistemul partidelor» *se destramă* ||
 în mod vădit, întrucât el a apărut pe terenul unor divergențe ||
 în problemele de politică internă care, în comparație cu ||
cerințele și forța imperialismului, nu aveau decât o ||
 importanță *minoră*“.

p. 158—159. „*Reacțiunea* nu e numai posibilă, dar ||
 și *inevitabilă*. Datorită faptului că în imperiul nostru partea ||
 guvernată în mod despotic a crescut neconținut ca întindere, ||
 în Anglia s-au întors un număr tot mai mare de oameni, care,

* Vezi op. cit., p. 407.

ca soldați sau funcționari civili în *coloniile coroanei*, în protectorate și în Imperiul indian, au căpătat o educație corespunzătoare *moravurilor și metodelor absolutiste*; la aceștia se adaugă o mulțime de *negustori*, plantatori, ingineri și *supraveghetori*, care au format acolo o *castă superioară* de oameni, cu o existență artificială, lipsită de principiile sănătoase, ponderatoare, proprii unei societăți europene obișnuite; toți acești oameni au adus cu ei *moravuri, sentimente și idei formate în acest mediu străin*“.

Capitolul II (162—206)—palavre. El are ca titlu „O apărare științifică a imperialismului“ și este consacrat combaterii „științifice“ (de fapt vulgar-liberale) a „justificărilor științifice“, „biologice“ etc. darviniste ale imperialismului.

peacea
și
coloniile

p. 204—205. „Admițînd chiar că ar fi posibil un *sistem statal federativ al națiunilor europene* și al coloniilor lor, capabil să preîntîmpine izbucnirea unor conflicte interne, între ele, această pace a popoarelor creștine va fi întotdeauna *amenințată de «rasa le inferioare»* — de cea neagră și cea galbenă —, care, preluînd de la «popoarele civilizate», armele considerate de acestea învechite, și însușindu-și tactica militară a acestora, vor putea, prin incursiunile lor barbare, să le zdrobească tot așa de ușor cum triburile europene și asiatice mai primitive au zdrobit Imperiul roman“.

2 cauze au făcut să slăbească puterea vechilor imperii:
(1) „parazitismul economic“; (2) folosirea unor armate formate din oameni aparținînd unor popoare străine*.

N.B. p. 205. „Prima este practica parazitismului economic, care constă în aceea că statul dominant folosește provinciile și coloniile sale, precum și țările dependente în scopul îmbogățirii clasei sale conducătoare și *al coruperii claselor sale de jos, pentru ca acestea să rămînă docile*“**.

* Vezi op. cit., p. 406.

** Op. cit., p. 406—407.

p. 205—206. „Această îmbinare fatală de nebunie și viciu a contribuit în trecut întotdeauna la prăbușirea imperiilor. Va fi ea fatală și federației popoarelor europene?”

Probabil că da, în caz că forța lor colectivă va fi folosită în aceleași scopuri parazitare și dacă rasele albe, eliberate de povara muncii în formele ei cele mai grele, vor trăi ca o aristocrație mondială din exploatarea «RASELOR INFERIOARE» și, totodată, vor lăsa din ce în ce mai mult menținerea ordinii pe mâna reprezentanților acestor rase“.

N.B.

N.B.

p. 207. „Analiza istoriei reale a imperialismului contemporan (N.B. noțiune) a scos la iveală îmbinarea forțelor economice și politice din care e format. Aceste forțe își au rădăcina în interesele egoiste ale unor anumite pături industriale, financiare și de liber-profesioniști, care urmăresc să obțină avantaje personale din politica de expansiune imperialistă și folosesc această politică pentru apărarea privilegiilor lor economice, politice și sociale împotriva presiunii democrației“.

!!

p. 210—211 (nota 2). „Cît de departe îl poate duce denaturarea adevăratelor motive pe un gânditor politic cu experiență se poate vedea din uluitoarea argumentație a profesorului Giddings, care, vorbind despre consimțământul celor guvernate ca de o condiție a guvernării, afirmă că «dacă un popor barbar este constrins să accepte autoritatea unui stat mai civilizată, atunci dovada legitimității sau nedreptății acestei constrîngerii nu o constituie cîtusi de puțin consimțământul lui sau rezistența opusă de el la instaurarea acestei autorități, ci exclusiv gradul de probabilitate a faptului că, după ce au cunoscut în întregime, din proprie experiență, ce este în stare să facă guvernul respectiv pentru ridicarea populației subjugate la un nivel de trai mai înalt, cei care vor înțelege tot ce s-a făcut își vor da consimțământul în mod liber și din motive ratiionale» („Imperiul și democrația“.

în problema

„auto-determinării“

!!

!!

socialist
etic³⁸

p. 265). Profesorul Giddings pare să nu-și dea seama că întreaga forță *etică* a acestei *curioase* doctrine a consimțământului retrospectiv se bazează pe simpla apreciere a *gradului de probabilitate că se va obține un consimțământ exprimat ulterior în mod liber și din motive raționale* și că doctrina lui nu dă nici o garanție că această apreciere va fi competentă și imparțială și că în realitate EA DĂ ORIGĂRII POPOR DREPTUL SĂ COTROPEASCĂ ȘI SĂ-ȘI EXERCITE STĂPÎNIREA PE TERITORIUL ORICĂRUI ALT POPOR pe baza superiorității și calificării, pe care și le atribuie el, pentru o acțiune civilizatoare“.

bine
spus!!

p. 212—213 (răspuns celor care apără imperialismul invocând activitatea misionară „creștină“): „În ce fel putem măsura cele două rezultate? *cît tărește creștinismul și civilizația și cît industria și comerțul?* Sînt întrebări interesante, care necesită, desigur, un răspuns“.

o perlă!

p. 214. „El“ (lordul Hugh Cecil în cuvîntarea rostită la 4 mai 1900 la „Societatea pentru propagarea Evangheliei“ (!!!)) „consideră că, acordînd în conștiința noastră o importanță deosebită operei misionare, vom *sfinți* într-o oarecare măsură spiritul imperialismului“.

„capitalul
financiar“

p. 224. „*Forța conducătoare și îndrumătoare a întregului proces* o constituie, după cum am văzut, presiunea exercitată *de motivele financiare și industriale* care acțiunează în interesul material direct și nemijlocit al unor MICI grupuri din această țară, ENERGICE ȘI BINE ORGANIZATE“

((stau deoparte, privesc de la distanță și ațîță spiritele ca pe vremea războiului bur³⁹))

p. 227—228. „*Jingoismul* nu este altceva decît pofta neînfrînată — neînnobilată de nici un efort, de nici un risc sau sacrificiu personal — a specta-

torului care se delectează cu primejdiile, suferințele și exterminarea fraților săi, pe care nu-i cunoaște, dar pentru a căror nimicire, el, cel stăpînit de ură oarbă și dor de răzbunare artificial întreținute, nutrește o aprigă dorință. *Un jingo* este complet absorbit de riscul și de înverșunarea oarbă a luptei. Greutatea și monotonia obositoare a campaniei, lungile perioade de așteptare, grelele lipsuri, oboseala deprimantă a unei campanii îndelungate — toate acestea nu joacă nici un rol în imaginația lui; momentele care înnobilează războiul, minunatul sentiment de camaraderie creat de primejdia care-i pîndește pe toți, roadele disciplinei și ale abnegației, respectul pentru persoana dușmanului, al cărui curaj ești nevoit să-l recunoști și în care vezi, treptat-treptat, un om asemănător ție — *toate aceste momente atenuante ale unui adevărat război sînt absolute inaccessibile pentru sentimentele unui jingo*. Tocmai pentru acest motiv unii prieteni ai păcii susțin că militarismul și războiul sînt stăvilite de doi factori dintre cei mai puternici: obligativitatea pentru toți cetățenii de a presta serviciu militar și experiența invaziei.

original!

...Este evident că VOLUPTATEA V I Z U A L Ă A J I N G O I S M U L U I constituie un factor foarte important al imperialismului. Falsa dramatizare atît a războiului cît și a *întregii politici de expansiune imperialistă*, cu scopul de a trezi această pasiune în rîndurile maselor largi, ocupă un loc destul de însemnat în arta *adevăraților organizatori* ai isprăvilor imperialiste: mici *grupuri de afaceriști și politicieni care știu ce vor și știu cum să obțină ceea ce vor*.

Orbit de adevărata sau falsa aureolă a eroismului militar și de pompoase pretenții de a făuri imperii, *jingoismul* devine sufletul UNUI GEN SPECIAL

sic! || DE PATRIOTISM, care poate fi împins *la orice act de demență sau crimă*“.

p. 232—233. „Zona pericolului este, firește, mult mai largă decât imperialismul și cuprinde întregul domeniu al *intereselor materiale*. Dar dacă analiza făcută în capitolele precedente este justă, *imperialismul reprezintă avanpostul acestor interese*: pentru clasele *financiare* și speculante, el înseamnă aranjarea afacerilor personale pe seama societății; pentru industriașii care lucrează pentru *export* și negustori — lărgirea prin violență a piețelor *străine* și o politică protecționistă corespunzătoare; pentru *funcționari* și grupurile de *liber-profesioniști* — uși larg deschise spre posturi înalte și bine remunerate; pentru *biserică* — întărirea prestigiului ei și instituirea controlului spiritual asupra

„a abate“ || maselor largi ale păturilor inferioare; pentru *oligarhia politică* — singurul mijloc eficient *de a abate forțele democrației* și perspectiva unei strălucite cariere politice prin desfășurarea unui simulacru de activitate în direcția făuririi unor imperii“.

!! || p. 238. Mr. Kidd, profesorul Giddings și *imperialiștii „fabieni“* (N.B.) încearcă să motiveze necesitatea „controlului națiunilor «civilizate» asupra regiunilor tropicale“ printr-o necesitate de ordin *material*. Bogățiile naturale ale țărilor tropicale „au o *importanță vitală pentru existența și progresul civilizației occidentale*... Datorită, în parte, simplei creșteri a populației în zona de climă temperată, și, în parte, ridicării nivelului de trai material, această dependență a țărilor din regiunile cu climă temperată de țărilor tropicale este sortită să devină și mai mare“. Întinderi din ce în ce mai vaste din țărilor tropicale trebuie cultivate. Or, datorită însușirilor pe care le dezvoltă clima caldă, localnicii nu sînt capabili de progres: ei sînt niște oameni indolenți, ale căror cerințe nu sporesc. „Indigenii nu vor

valorifica din proprie inițiativă bogățiile naturale din regiunile tropicale“ (239).

p. 239—240. „Se spune că nu putem lăsa nelucrate aceste pământuri; că este de datoria noastră să ne îngrijim ca ele să fie valorificate spre binele întregii lumi. Dar albi nu pot «să colonizeze» aceste regiuni și, stabilindu-se acolo, să valorifice bogățiile naturale muncind cu propriile lor mâini; ei pot doar să organizeze munca indigenilor și să o supravegheze. În felul acesta pot să-i învețe pe indigeni diferite meșteșuguri și să trezească în ei interesul pentru progresul material și moral, inoculându-le noi «trebuințe», care constituie în fiecare societate baza civilizației“ !!!

p. 251. „Într-un cuvânt, atîta timp cît nu există un adevărat consiliu internațional care să poată obliga o națiune civilizată să educe o rasă inferioară, pretenția de a se bucura de «încrederea» acesteia nu reprezintă altceva decît un act de nerușinată impostură“ (*)

(*) !! încredere (coloniile acceptă „eu „încredere“ să fie instruite și încredințează această „misiune“ metropolelor)!!

p. 253—254. Un trust al principalelor puteri europene ar reprezenta un mijloc de exploatare a țărilor neeuropene. Felul cum își exercită europenii dominația lor în China „demască în suficientă măsură, prin faptele istoriei, întreaga absurditate a afirmațiilor celor ce pretind că politica externă a lumii creștine sau a popoarelor care o formează este inspirată și călăuzită de grija pentru civilizație... Dacă față de rasele inferioare se aplică o anumită politică internațională generală, ea nu are caracterul unei misiuni morale, ci al unei «tranzacții» comerciale“.

((Cu privire la Statele Unite ale Europei!!!))

p. 259—260. „Cea mai mare și, în ultimă analiză, cea mai importantă luptă din Africa de sud este aceea dintre politica Basutolandului și politica Johannesburgului și

Rhodesiei, fiindcă tocmai în această luptă se vede clar deosebirea dintre *imperialismul* «sănătos», care și-a consacrat eforturile sale protecției, educării și dezvoltării unei «rase inferioare», și *imperialismul* «nesănătos», care condamnă asemenea rase la exploatare economică de către coloniștii albi, care se folosesc de ele ca de niște «unelte vii», iar de pământurile lor ca de un depozit de minereu sau de alte comori aducătoare de mari venituri“.

p. 262 (notă). „În protectoratul britanic Zanzibar și Pemba *selavajul continuă* totuși *să existe*, și !!! instanțele de judecată britanice recunosc această stare de lucruri“... Eliberarea se desfășoară prea încet, pentru că mulți sînt interesați ca ea să se desfășoare astfel. „Din cei circa 25 000 de sclavi cîți numără Pemba, au fost pînă acum eliberați printr-un decret mai puțin de 5 000“.

((1897—1902))

Decretul sultanului cu privire la eliberarea selavilor a fost emis în 1897, iar declarația de mai sus a fost făcută în 1902, la 4 aprilie, în cadrul unui miting al „Asociației pentru lupta împotriva selavajului“.

p. 264. „*Spre deosebire de colonialism, adevărata istorie a imperialismului* ilustrează în mod strălucit această tendință“ (de a-i determina pe indigeni să exploateze pământurile lor în folosul nostru).

p. 265. „În majoritatea țărilor din lume, interesul și activitatea pur sau net *comerciale* au creat nucleul din care s-a dezvoltat *imperialismul*; primele așezări comerciale s-au transformat în așezări industriale, în jurul cărora au apărut *concesiuni* asupra pământului și asupra *bogățiilor minerale*; o așezare industrială avea nevoie de o *forță* armată pentru apărarea ei, pentru asigurarea unor noi *concesiuni* și pentru curmarea și pedepsirea oricărei încălcări a ordinii și a convențiilor stabilite; încep să capete o importanță tot mai mare alte interese — cele politice și religioase —, iar vechea așezare comercială capătă un caracter *politic și militar* tot mai pronunțat, frînele conducerii trec, de obicei, *de la societatea respectivă la stat*, iar protectoratul, care nu era chiar atît de clar exprimat, capătă treptat forma de colonie“.

p. 270. Localnicii sînt puși cu forța să lucreze pentru societățile industriale; uneori acest lucru este realizat sub forma organizării unei „miliții“ alcătuite din localnici, despre care se spune că servește la apărarea țării, dar care, în realitate, este obligată să lucreze pentru societățile industriale europene. || N.B.

p. 272. La țarm acostează o luntre. Noul venit aduce cu sine mărgelile și alte fleacuri cu care ademenește pe căpetenie; aceasta, în schimbul cadourilor primite, pune un semn pe un „contract“ din care nu înțelege nimic. Contractul este semnat de translator și de noul venit, iar țara este socotită de acum înainte ca o aliată (colonie) a țării din care a venit acest aventurier, adică a Franței sau Angliei. || !

p. 280. Acolo unde sclavajul fățiș a fost desființat, impozitele sînt mijlocul de a-i forța pe indigeni să se angajeze la muncă. „Aceste impozite sînt adeseori aplicate în așa fel, încît să răpească indigenilor pămînturile, să-i silească să-și vîndă forța de muncă și chiar să-i împingă la răscoale, după care procedează la confiscări masive“.

p. 293. „Atîta timp înșă cît fermierilor albi sau proprietarilor de mine albi, care se lasă orbiți de interesele lor îngust comerciale, li se oferă posibilitatea ca, prin acțiuni întreprinse fie pe propriul lor risc, fie prin presiuni exercitate asupra guvernului colonial sau imperial, să invadeze teritorii ocupate de «rase inferioare» și să-și însușească, în interesul lor personal, pămînturile sau munca acestora, primul principiu al *imperialismului «sănătos»* este încălcat, și întreaga frazeologie pe tema *de prinderii «cu munca, care în nobil e a ză»*, și a pregătirii „tinerelor» rase pentru vîrsta lor de maturitate, indiferent dacă ele sînt rostite de directori ai unor societăți miniere sau de bărbați de stat în Camera comunelor, nu sînt altceva decît niște nerușinate *mostre de făfărnicie*. Ele se bazează pe FALSIFICAREA FAPTELOR ȘI DENATURAREA MOTIVELOR care determină în realitate politica“. ||

p. 295. „Amprenta «*parazitismului*» o poartă fiecare *așezare de albi* care se găsește în mijlocul acestor rase inferioare; cu alte cuvinte, nicăieri relațiile dintre albi și oamenii de culoare nu au un caracter de întrajutorare sănătoasă. ||

Cel mai bun serviciu l-ar aduce civilizația albă dacă ar oferi exemple de comunități de albi sănătoase, normale, în stare să practice cele mai bune forme de viață occidentală, dar acest deziderat se dovedește aproape întotdeauna irealizabil din cauza climei și a altor condiții fizice. Grupul restrâns și

N.B.

||| răzlețit de albi — funcționari, misionari, negustori, *s u p r a -*
||| *v e g h e t o r i* din mine și de pe plantații, care alcătuiesc
||| un fel de castă *dominantă* de bărbați ce nu prea cunosc
||| orînduirea socială a poporului respectiv și nici nu prea sim-
||| patizează cu ea — nu este de loc potrivit pentru a transmite
||| acestor rase inferioare nici chiar realizările pe care le-ar
||| putea oferi civilizația occidentală“.

p. 301. „Sfinția sa J. M. Bovill, parohul catedralei“, este „*împăciuitorul* de profesie al lui *d u m n e z e u c u m a m o n*“. În cartea sa „Indigenii sub drapelul Transvaalului“, el relatează cum indigenilor care lucrează în mine li se permite să-și facă corturi, ceea ce le dă posibilitatea „să trăiască în condiții mai mult sau mai puțin asemănătoare cu cele din așezările lor natale“. Toate acestea nu sînt decît fraze *ipocrite*; viața indigenilor „are un caracter exclusiv agricol și păstoresc“, dar ei sînt forțați să lucreze în mine contra plată.

p. 304. „Pe teritoriile ce le-au fost repartizate, indigenii sînt legați de pămînt și trăiesc în condiții de completă sclavie; ei nu au drept de vot sau alte mijloace politice de a-și exprima revendicările și nu au nici posibilități economice de progres“.

(mărimea
loturilor
de pămînt
ale
țăranilor
din India)

||| p. 309—310. „În India, milioane de țărani
||| luptă însă pentru existență, neavînd mai mult de
||| *o j u m ă t a t e d e a c r u* de pămînt. Existența
||| *lor* este o luptă continuă cu foamea, și această luptă
||| se termină foarte des cu o înfrîngere. Pentru ei
||| nici nu se pune problema de a-și asigura o existență
||| *omenească* — fie ea și la nivelul mizer al condițiilor
||| de trai care a devenit obișnuit pentru ei —, ci
||| pur și simplu problema de a rămîne în genere în
||| viață și de a nu muri... Putem spune, pe drept
||| cuvînt, că în India, cu excepția regiunilor irigate,
||| foamea este un fenomen cronic, endemic“.

N.B.

p. 323. „Această părere eronată“ (că „noi civilizăm India“) „este întreținută numai de sofismele imperialismului, care născocesc o asemenea minciună pentru a-și ascunde goliciunea și profiturile pe care le store din imperiu câteva grupuri interesate“.

p. 324. „*N o u l* imperialism se deosebește de cel vechi, în primul rînd, prin aceea că în locul tendințelor unui singur imperiu în creștere el pune teoria și practica *unor imperii rivale*, fiecare dintre ele fiind călăuzit de aceeași poftă de expansiune politică și de profit comercial, iar în al doilea rînd prin aceea că interesele *financiare* sau cele *legate de investițiile de capital* predomină asupra intereselor comerciale“*.

N.B. : deosebirea dintre *n o' u l* imperialism și cel vechi

p. 329—330. „În orice caz, nu-i de loc imposibil ca China să plătească cîndva popoarelor industriale din Occident cu aceeași monedă și, folosind capitalul și forțele lor organizatorice sau, ceea ce este mai probabil, înlocuindu-le cu propriile ei forțe, să *inunde piețele occidentale* cu produse mai ieftine din producția ei proprie, refuzînd să primească în schimb mărfurile pe care le importă ele și asigurîndu-și plata exporturilor sale prin sechestrarea capitalurilor aparținînd Occidentului, astfel încît vechiul proces al plasamentelor de capital să se desfășoare în sens invers, pînă ce va ajunge, în cele din urmă, să exercite controlul financiar asupra foștilor săi protectori și civilizatori. Și aceasta nu e nici-decum o fantezie goală“ (China se poate trezi)...

p. 332—333. „Militarismul poate să mai dăinuie încă foarte multă vreme, pentru că, după cum am mai arătat, el constituie în multe privințe un sprijin pentru *plutocrație*. Cheltuielile pe care le implică militarismul reprezintă un *sprijin rentabil* pentru anumite interese financiare puternice; el constituie elementul *decorativ* în viața socială, și, ceea ce este mai im-

* V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 395—396. — Nota red.

bine
spus!!

„Statele
Unite ale
Europei“

||| *portant*, el este necesar pentru a stăvili presiunea exercitată de forțele sociale care cer reforme interne. Pretutindeni forțele capitalului, în forma lui mai concentrată, sînt mai bine organizate și au ajuns la un grad mai înalt de dezvoltare decît forțele muncitorilor; *într-o vreme cînd clasa muncitoare vorbea de colaborarea internațională a camenilor muncii, capitalul stabilise deja relații de colaborare internațională*. De aceea, fiindcă e vorba de interese financiare și comerciale dintre cele mai mari, se prea poate ca viitoarea generație să fie martora unei asocieri internaționale atît de puternice a capitalului, ||| *încît războaiele dintre popoarele occidentale să devină aproape imposibile*. Cu tot egoismul și aviditatea politicii contemporane, care în momentul de față fac să slăbească inițiativa europeană în Extremul Orient, *adevărata dramă* va începe atunci cînd forțele capitalismului internațional, care revendică pentru sine rolul de purtător al culturii lumii creștine unificate, *vor fi folosite pentru subjugarea pașnică a Chinei*. *Atunci* va apărea «pericolul galben». Dacă este zadarnic să ne așteptăm ca China să se pătrundă de un *patriotism național*, care să-i dea puterea de a *alunga* pe exploataorii occidentali, înseamnă că ea este *sortită* să treacă printr-un proces de destrămare pe care ar fi mai potrivit să-l definim ca o «dezmembrare» a Chinei decît ca o «dezvoltare» a ei.

||| Numai atunci vom înțelege întregul *risc* și întreaga *nebulie* a acestei acțiuni, cea mai grandioasă și mai *revoluționară* din întreaga istorie a omenirii. Și poate că abia atunci își vor da seama popoarele occidentale că au permis unui mic ||| număr de speculanți particulari *să le antreneze în-*

tr-un imperialism în care toate cheltuielile și pericolurile legate de această politică de aventură devin de o sută de ori mai mari și din care nu se întrezărește nici o posibilitate de a ieși fără pierderi“.

p. 335. ((N.B.: perspectiva parazitismului)). „Cea mai mare parte din țările Europei occidentale ar putea căpăta *atunci* aspectul și caracterul pe care îl au astăzi unele regiuni din aceste țări: *sudul Angliei, Riviera*, regiunile din *Italia* și din *Elveția*, prin excelență turistice, locuite de bogătași, și anume: *un mănunchi* de *aristocrafi* bogați care încasează dividende și pensii din *îndepărtatul Orient*, iar alături de ei un grup ceva mai mare de *funcționari* de carieră și de *negustori* și cu un număr mai mare de *servitori* și de *muncitori din transporturi* și din industria care lucrează la *finisarea* produselor. Principalele ramuri industriale ar dispărea, iar *produsele alimentare și semifabricatele de mare consum ar veni ca tribut din Asia și din Africa*“*.

p. 337. „Or, după cum am văzut, interesul economic al imperialismului în acțiunea de deschidere a accesului în China nu constă cîtuși de puțin în practicarea unui comerț obișnuit: ea constă în crearea unei noi și uriașe piețe pentru investitorii din Europa occidentală, a unei piețe ale cărei beneficii nu vor constitui un venit pentru întregul popor, ci numai pentru categoria de capitaliști care investesc capital. Desfășurarea normală, sănătoasă a procesului de valorificare a avuției mondiale tot mai mari de către popoare este împiedicată de însăși natura acestui imperialism, a cărui esență o constituie crearea de piețe pentru plasarea capitalurilor, și nu pentru comerț, și folosirea rentabilității mai mari a producției străine ieftine pentru eliminarea industriei din propria țară și pentru menținerea dominației economice și politice a unei anumite clase“.

e s e n ț a
imperialis-
mului

* Op. cit., p. 407.

p. 346. „Domenia *Europei* asupra *Asiei*, instaurată prin violență și cu scopul de a obține profituri, și justificarea acestei dominații prin afirmația că Europa civilizează Asia și o ridică la un nivel spiritual mai înalt — iată un lucru pe care istoria îl va aprecia, probabil, *drept culme a nedreptății și a prostiei imperialismului*. Ceea ce poate să ne dea Asia — neprețuitul ei tezaur de înțelepciune, adunat printr-o experiență de veacuri — noi refuzăm să luăm, iar puținul sau multul pe care am putea să i-l dăm noi îl stricăm prin procedeele noastre barbare. Iată ce a făcut și ce face *imperialismul pentru Asia*“.

p. 350. „Vorbind despre billul lui Gladstone din 1886, cu privire la Home-Rule, domnul Chamberlain a spus: «Eu aș căuta soluția în direcția *principiului federației*. Stimatul meu prieten a căutat un model în relațiile existente între țara noastră și coloniile ei care se bucură de autonomie și care, practic, sînt independente». Dar federația este mai bună, pentru că atunci Irlanda ar rămîne parte integrantă a Marii Britanii, în timp ce legătura cu coloniile autonome nu este decît morală. În prezent, democrația evoluează în direcția federației, a unirii, și nu a separării“ (toate acestea sînt luate din discursul lui Chamberlain).

[Chamberlain este pentru federație, împotriva separării, împotriva tendinței „centrifuge“⁴⁰]

N.B.
cf.
Kautsky despre
„ultra-
imperialism“

p. 351. „Creștinismul, care s-a statornicit în cîteva mari imperii federative, fiecare dintre ele avînd o serie de colonii necivilizate și de țări dependente, apare în ochii multora ca o dezvoltare cît se poate de legitimă a tendințelor contemporane, și anume ca o dezvoltare care ar oferi cele mai bune speranțe de pace durabilă pe baza trainică a interimperialismului“*.

Se va dezvolta, spune autorul, ideea panteonismului, panslavismului, panbritanismului etc. o serie de „uniuni de state“. („Unions of States“.)

* Op. cit., p. 422. — Nota red.

ce ar fi devenit „ultraimperialismul“ lui Kautsky și Statele Unite ale Europei *pe baza* capitalismului: „interimperialism“!!

p. 355—356. „În condițiile actualei politici imperialiste, «Regatul Unit», dacă nu obține un ajutor substanțial din partea coloniilor, nu poate suporta povara financiară pe care i-o impune necesitatea de a-și mări flota“. Această situație poate duce la despărțirea coloniilor, care n-au nici un interes să se înhame la politica imperialistă (a Angliei), în a cărei determinare (a **politicii**) ele nu pot avea un cuvânt hotărâtor, fiecare dintre ele — în calitate de țară federală — neavînd de partea sa decît o infimă minoritate, dat fiind marele număr de colonii engleze, care în majoritatea cazurilor au prea puțin comun între ele. Marii Britanii îi convine „un imperiu federativ“, dar coloniilor nu.

p. 373. „Noul imperialism înseamnă *imposibilitatea* unei *federații de state libere, autonome*: coloniile vor lua, poate, în considerare acest lucru, dar vor merge pe vechiul lor drum“.

p. 378—379. „Obiceiul, nu de mult statornicit, de a investi capital în țări străine a căpătat astăzi o extindere atît de mare, încît clasele avute și puternice din punct de vedere politic ale Marii Britanii *obțin acum o parte din ce în ce mai mare din veniturile lor de pe urma capitalurilor investite în afara granițelor Imperiului britanic*. Aceste *interese*, din ce în ce mai mari, pe care le au clasele noastre avute în țările asupra cărora *nu exercită* un control politic reprezintă o forță *revoluționară* în politica contemporană; ea se manifestă prin tendința tot mai puternică a claselor avute de a folosi puterea politică de care dispun ca cetățeni ai statului respectiv pentru *a se amesteca* în viața politică a statelor în a căror industrie sînt interesate din punct de vedere material.

politica
capitalului
financiar

Caracterul absolut *illegal* al acestei folosiri a mijloacelor statului pentru a apăra și mări rentabilitatea investițiilor particulare trebuie recunoscut în mod deschis“.

p. 380. „Aceste forțe poartă în mod obișnuit denumirea de forțe capitaliste, dar primejdia cea mai serioasă nu rezultă din *adevăratele* investiții industriale făcute în țări străine, ci din faptul că *financiaristii* sînt cei ce dispun de efectele și acțiunile care au la bază aceste investiții“.

p. 381—382. „O analiză a *imperialismului* și a temelilor lui firești — militarismul, oligarhia, birocrăția, protecționismul, concentrarea capitalului, puternicele fluctuații economice — arată că el *constituie o foarte mare primejdie pentru statele naționale moderne*. Puterea pe care o dețin forțele imperialiste înăuntrul țării și care le permite să folosească, prin intermediul aparatului de stat, resursele naționale pentru avantajele lor particulare *poate fi răsturnată numai prin instaurarea unei adevărate democrații*, numai printr-o politică condusă de popor, *în interesul poporului* și înfăptuită prin reprezentanții săi, asupra cărora el exercită un control efectiv. *E foarte îndoielnic* dacă țara noastră sau o altă țară este de pe acum capabilă de o asemenea democrație, însă nu prea sînt speranțe că această situație poate fi remediată cît timp *politica externă* a țării «nu se va sprijini pe larga temelie a voinței poporului»“.

p. 382—383. „*Imperialismul* abia acum începe să-și dea seama de toate posibilitățile sale și să se transforme într-o artă subtilă de conducere a popoarelor; dreptul de vot acordat pe scară largă unui popor a cărui instrucțiune a atins doar nivelul la care oamenii încep să citească cele tipărite, dar n-au ajuns încă să privească cu ochi critic cele citite, favorizează în cel mai înalt grad intențiile politicianilor pricepuți și îndrăzneți, care,

prin controlul exercitat de ei asupra presei, a școlii, iar în caz de nevoie și asupra bisericii, *inoculează maselor imperialismul sub masca atrăgătoare a unui patriotism de bîlci.*

După cum am văzut, *principala* sursă economică a imperialismului constă în *inegalitatea* posibilităților economice, datorită căreia o clasă privilegiată acumulează surplusuri de venituri, care, în căutare de plasament avantajos, cer în mod imperios un câmp de activitate tot mai vast. Influența pe care acești investitori și dirijorii lor financiari o exercită asupra politicii statului asigură *unirea pe scară națională a altor interese materiale* care se simt amenințate de mișcarea pentru reforme sociale. În felul acesta, instaurarea *imperialismului* servește unui *dublu* scop: ea asigură claselor privilegiate ale *investitorilor* și negustorilor avantaje materiale particulare pe socoteala societății și, în același timp, întărește *cauza comună a conservatismului, abătînd* energia și atenția societății de la agitația dinăuntru țării și îndreptîndu-le spre o activitate în afara granițelor ei“.

p. 383. „A califica *imperialismul* drept o politică *națională* înseamnă a spune o *minciună sfruntată*: interesele *națiunii* sînt opuse fiecărui pas întreprins de această politică de *expansiune*. Orice extindere a Marii Britanii în regiunile tropicale înseamnă o *slăbire neîndoielnică a adevăratului naționalism britanic*. În unele cercuri, imperialismul este chiar lăudat tocmai pentru că, sfărîmînd cadrul strîmt al naționalităților, înlesnește și favorizează dezvoltarea internaționalismului. Ba se găsesc chiar unii care, sub presiunea imperialismului, *se pronunță pentru înăbușirea prin violență a națiunilor mici de către cele mari sau caută s-o scuze, închipuindu-și că în aceasta constă apropierea firească de federația mondială și de pacea veșnică*“.

à la Cunow
et comp.!!

Apărătorii imperialismului sînt pentru înghițirea națiunilor mici!!

p. 384. „Speranța într-un viitor internaționalism cere mai presus de orice menținerea și dezvoltarea liberă a *popoarelor independente*, deoarece altfel nu e posibilă dezvoltarea treptată a internaționalismului, ci se pot face doar o serie întreagă de încercări nereușite de *cosmopolitism haotic și instabil*. Așa cum individualismul este necesar pentru orice formă sănătoasă de socialism național, *tot așa și naționalismul este necesar pentru internaționalism*; nici o concepție organică a politicii mondiale nu se poate baza pe altă premisă“.

talmeș-
balmeș

p. 384—385. În măsura în care sînt posibile adevărate guverne naționale, care să reprezinte interesele poporului, și nu pe acelea ale unui mănunchi de oligarhi, va fi înlăturată o ciocnire între națiuni, și un internaționalism pașnic (*convențiile poștale etc. constituie, spune autorul, un pas în această direcție*), întemeiat pe comunitatea de interese între națiuni, va căpăta o dezvoltare din ce în ce mai mare. „Legăturile economice sînt o bază mult mai puternică și mai sigură pentru internaționalismul în dezvoltare decît așa-zisele legături de rasă“ (*panteutonice, panslave, panbritanice etc.*) „sau decît o alianță politică întemeiată pe calculul miop al echilibrului de forță“.

p. 385—386. „Iată ce perspective ne deschide o uniune mai largă a statelor occidentale, o *federatie europeană a marilor puteri*; ea nu numai că *nu ar stimula progresul civilizației mondiale, ci ar putea crea imensa primădie a unui parazitism occidental*: separarea unui grup de *națiuni industriale avansate*, ale căror clase *de sus* primesc un tribut enorm din *Asia și din Africa* și cu ajutorul acestui tribut întrețin mari mase *docile* de funcționari și de slugi, care nu se mai ocupă cu producția de produse agricole și industriale *de masă*, ci cu prestarea de servicii personale sau cu o muncă industrială de importanță secundară, sub controlul unei *noi aristocrații — aristocrația finanței*. Cei care nu ezită să *respingă pur și simplu această teorie**, pe motivul că *nici nu merită să fie examinată*,

N.B.

* V. I. Lenin, în lucrarea sa „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, după cuvîntul „teorie“ adaugă în paranteză: „trebuia spus: perspectivă“ (vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 408 și vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 168. — Nota red.

ar trebui să se gîndească la condițiile economice și sociale existente azi în *districtele din sudul Angliei*, care AU ȘI FOST ADUSE ÎNTR-O AST-FEL DE SITUAȚIE. Ei ar trebui să se gîndească ce extindere colosală ar putea lua acest sistem dacă *China ar fi supusă* controlului economic al unor, asemenea grupuri de *financiarari, de investitori de capital*, controlului unor funcționari din aparatul lor de stat și economic care să pompeze profituri *din cel mai mare* rezervor potențial pe care l-a cunoscut vreodată lumea, în scopul *de a consuma aceste profituri în Europa*. Situația este, bineînțeles, mult prea complicată, iar jocul forțelor mondiale prea puțin susceptibil de calculare pentru a permite ca aceasta sau orice altă tălmăcire a viitorului într-o singură direcție să fie *foarte verosimilă*. Dar influențele care dirijează actualmente *imperialismul* Europei occidentale *acționează în această direcție*, și, dacă nu vor întîmpina *nici o împotrivire*, dacă nu vor fi abătute în altă direcție, vor continua să acționeze tocmai *în direcția unei asemenea desăvîrșiri a procesului**. just

Dacă clasele *governante* din țările occidentale vor putea să-și satisfacă interesele printr-o asemenea combinație (și cu fiecă an capitalismul devine vădit tot mai internațional) și dacă China se va dovedi incapabilă să găsească în sine destulă forță de rezistență, *se va contura foarte clar* posibilitatea unui *imperialism parazitar*, care va reproduce în proporții mai largi *multe din trăsăturile Imperiului roman din ultima perioadă* a existenței sale“.

p. 389. „*No u l* imperialism nu se deosebește, în fond, cu nimic de modelul său din antichitate“ (Imperiul roman). Și acest imperialism este tot atît de *parazitar*. Dar legile naturii, care

* V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura Politică, 1964, ed. a doua, p. 407-408. — Nota red.

condamnă *pe paraziți* la pieire, sînt valabile nu numai pentru indivizi, dar și pentru națiuni. Complexitatea procesului și mascarea fondului problemei pot să *întîrzie pieirea, dar nu s-o și preîntîmpine*. „Pretenția că statul *imperialist*, subordnîndu-și prin forță alte popoare și teritoriile lor, procedează în felul acesta pentru a face popoarelor subjugate servicii echivalente cu acelea pe care le cere el însuși este în mod vădit *falsă*: el nu are cîtuși de puțin intenția să facă servicii echivalente și nici nu este în stare de așa ceva“.

Sfîrșit

CAIETUL

„λ“

(„LAMBDA“)

Cuprins

λ

<i>M. Sembat.</i> „Faites un Roi etc.“	[1—17]
<i>Schulze-Gaevernitz.</i> „Imperialismul britanic“	[18—34]

SEMBAT. „UN REGE SAU PACE“

Marcel Sembat. „Faites un Roi sinon Faites la Paix!“⁴¹

Paris, 1913 (Eug. Figuière). Ediția a 5-a ((278 p.)).

(A apărut la 20 iulie 1913.)

„Dacă ne-am fi dat seama, bunăoară, că am fost atrași într-un sistem de alianțe care prin cursa înarmărilor duc de-a dreptul la război și că, cu toate acestea, acest sistem de alianțe este clădit pe aceleași baze care ar fi fost suficiente pentru a asigura pacea?“ (p. XI).

Nu știți oare că pe zi ce trece războiul modern seamănă tot mai mult cu o întreprindere industrială? Că mobilizarea este o uriașă operație industrială? Și că ea, ca orice operație industrială, cere aptitudini și cunoștințe tehnice?“ (p. 13).

„Da! Ne putem închipui o republică mai puțin ruptă de viață și realitate. Acest lucru este cu atât mai necesar cu cât actuala republică este nu numai incapabilă să ducă război, lucru pe care am încercat să-l demonstrez în paginile anterioare, dar nu e capabilă nici să asigure pacea“ (p. 25).

„Să nu-mi spuneți că vă puteți lipsi de așa ceva, că nu sînteți dornici de cuceriri, că nu urmăriți altceva decît să vă asigurați propria voastră apărare: toate astea-s vorbe goale“ (p. 28).

„După criza provocată de incidentul de la Agadir, am propus o dată, în Camera deputaților, să se facă încercarea de a se crea un nou organ“ (p. 31).

„Propunerea mea consta în crearea unui consiliu alcătuit din toți foștii miniștri de externe, care să conducă politica noastră externă“ (p. 31).

„Să aduni laolaltă pe toți foștii miniștri de externe? Dar bine, prietene dragă, ei nu se vor gîndi decît să pună piedici succesului lor! Ce, ai căzut din cer?“ (p. 33).

N.B. || „*Istoria financiară a Franței con-*
 || *temporane*, dacă ar fi scrisă cu sinceritate, ar fi istoria
 || unui șir întreg de jafuri, dintre care fiecare ar aminti de
 || jefuirea unui oraș cucerit!

N.B. || Este istoria jefuirii unui popor nătîng de către financiari
 || abili. Să vedem ce se întîmplă cînd guvernul francez are
 || de-a face nu cu propriii săi cetățeni, ci cu guverne străine“
 || (p. 41).

„Pentru a o* convinge, d-l Delcassé i-a oferit o bună parte din Maroc și i-a promis sprijinul nostru prietenesc, precum și ajutor militar și financiar. Și asta pe bază de reciprocitate! 200 000 de buni soldați spanioli vor completa de minune lipsa noastră de forțe armate“ (p. 49).

„Cîte luni am pierdut pînă am recunoscut Republica Portu-
 gheză?”

În momentul cînd scriu aceste rînduri, Republica Chineză nu este încă recunoscută de noi: Statele Unite o tratează de pe acum ca pe o persoană importantă! Noi însă am adus-o jertfă financiarilor noștri.

Cînd Norvegia șovăia, am făcut noi măcar un gest, am spus noi măcar un cuvînt? Or, ea aștepta acest lucru din partea noastră!“ (p. 65).

„Dacă timp de două decenii nu i-am fi oprit și descurajat în mod deliberat pe revoluționarii spanioli, azi nu numai Portugalia ar fi fost republică! N-am fi fost nevoiți să cumpărăm alianța cu Spania în schimbul unor părți din Maroc! N-am fi puși în situația de a discuta reintroducerea serviciului militar obligatoriu de 3 ani“ (p. 68).

* Este vorba de Spania. — *Nota red.*

„Printre altele, prietenul meu Jaurès mi-a spus în repetate rînduri: «D-ta exagerezi primejdia. Nu trebuie să crezi că războiul va izbucni neapărat. Cu fiecare an ce trece, pacea se întărește și probabilitatea izbucnirii unui război se micșorează. A prezice un conflict nu înseamnă oare tocmai a mări această probabilitate?!»

Aș fi fericit dacă aș putea împărtăși această certitudine și m-aș putea convinge că prin eforturile noastre comune am reuși încă mult timp să înlăturăm primejdia. Dar tocmai pentru că mă tem de contrarul, pentru că, reflectînd ani de-a rîndul asupra acestei chestiuni, simt cum crește și se întărește în mine ideea opusă, am scris această carte“ (p. 76—77).

„Și, apoi, cum vreți ca germanii să ia în serios asigurările noastre că vrem pace, cînd cei mai fățiși partizani ai revanșei se declară partizani ai păcii?

Din aceasta ei deduc că Franța vrea să-și ia revanșa și că numai din prudență nu vorbim despre acest lucru în gura mare. Ei simt că sîntem cu ochii în patru, că sîntem gata să folosim orice ocazie care ne-ar promite victoria. Și acum întreb pe toți francezii cinstiți: greșesc ei oare atît de mult? Aveți oare curajul, în adîncul sufletului vostru, să spuneți că n-au dreptate? Dacă s-ar ivi într-adevăr o ocazie evidentă, excepțională, care ar expune o Germanie slăbită loviturilor noastre și ne-ar promite o victorie sigură, am ezita noi oare s-o atacăm? Cine dintre noi poate garanta că dorința de pace ar precumpăni și că un nestăvilit val de patriotism războinic n-ar înfrînge orice împotrivire?“ (p. 88).

„Dar războiul de apărare nu este în mai mică măsură război decît cel de agresiune și ideea de apărare poate duce la o agresiune“ (p. 91). N.B.

„Acest lucru trebuie încurajat din toată inima! Socialiștilor le place să ia în derîdere încercările pacifiste! Ei văd în ele un fel de filantropie internațională, *care se amăgește pe ea însăși, cînd nu caută să amăgească pe alții, și închide ochii asupra condițiilor economice care duc la război, tot așa cum filantropia particulară nu ține seama de condițiile care generează în mod automat mizeria.* N.B.

Și totuși socialiștii nu au dreptate cînd recurg la asemenea zeflemeli! Aceste zeflemeli nu împiedică majoritatea deputaților socialiști să se înscrie în «Grupul de arbitraj» și să sprijine toate acțiunile inițiate de el“ (p. 93).

„Léon Bourgeois a ajuns chiar la concepția unei Federații a popoarelor și a Statelor Unite ale Europei! Oho! Sîntem în imediată vecinătate cu Internaționala!“ (p. 95).

„...Întregul proletariat! ...mai bine insurecție decît război... presa care otrăvește spiritele... comploturile capitaliștilor... Creusot... fabricanții de tunuri... forțelor capitaliștilor le vom opune insurecția muncitorilor...“ (p. 106).

„Poporul Parisului trimite poporului german salutul său frățesc și declară că este gata să opună rezistență prin toate mijloacele, iar în caz de nevoie prin grevă generală sau insurecție acțiunilor criminale ale ațîțătorilor la război...“ (p. 106—107).

„În adîncul sufletului sînt convins că există aici un oarecare sentiment de neliniște: neliniștea oamenilor care nu-și mărturisesc lor înșiși tot ce gîndesc“ (p. 108).

„«Să înceapă numai războiul, și o să vadă ei! În suburbii se va întîmpla *totuși* ceva*!»

Totuși? Da, asta înseamnă că noi am strigat în gura mare ca să-i speriem, dar nu avem de loc certitudinea că sîntem stăpîni pe zeitățile ale căror tunete le imităm.

Grevă generală? Da, syndicatele s-au pronunțat în favoarea ei! Ele vor acționa! Insurecție? Baricade? Da! Suburbiile se vor pune în mișcare mai cu seamă dacă poporul va considera că noi sîntem agresorii, instigatorii.

Dar dacă vom fi provocați? Dacă Wilhelm ne va ataca pur și simplu, fără a mai invoca vreun motiv?

«Pentru asta există socialiștii germani!» Aceste cuvinte sînt destinate adversarilor sau celor cuprinși de îndoieli, precum și scepticului care sălășluiește în fiecare dintre noi: ele sînt rostite pe un ton răspicat și categoric. După aceea însă, o voce lăuntrică începe să ne șoptească: «Dar dacă socialiștii germani au, ca și noi, mai mult intenții bune decît forțe reale?... Se știe doar că de ambele părți ale graniței presa șovină este a dracului de [abilă cînd este vorba să încurce ițele!» (p. 108—109).

* Subliniat de Sembat. — Nota red.

„Se vor tipări manifeste, articole, noi fițiucii! Ele vor fi scrise de oameni care n-au curajul să spună totul și vor fi citite de oameni care n-au față de ei înșiși curajul să recunoască totul!“ (p. 110).

„Se știe că Ministerul de Război întocmește liste negre, care ne vizează numai pe noi. Fiindcă noi sîntem aceia care amenințăm guvernul că, în caz de război, vom recurge la violență“ (p. 112).

„Dacă ne vom simți provocați, se va produce o revoltă generală, va porni un torent irezistibil, care, așa cum s-a întîmplat în Italia, va ieși din albia lui și va tîrî cu sine tot ce va întîlni în cale!“ (p. 114).

„Mai bine insurecția!...“

De acord!... Vă imaginați cum vor arăta locul, ambianța, strada, expresia fețelor tovarășilor și paginile ziarelor?“ (p. 115).

„Mă tem că atunci cînd va izbucni nu vom putea face nimic“ (p. 117).

„Iată marele serviciu pe care de atîtea ori l-a făcut Franței ilustrul nostru prieten Edouard Vaillant cînd în toate momentele tragice arunca cîrmuitorilor celebra sa sfidare: *«Mai bine insurecție decît război!»**.“

Cîrmuitorii au înțeles: «Trebuie să fim mai precauți! Să nu ne asumăm în mod necugetat riscul unui război! Să nu ne asumăm în mod ușuratic riscul unei înfrîngerii! S-ar putea să avem de-a face cu un nou 4 septembrie!»“ (p. 119).

„Minunatele zile de la Basel, cînd pe străzile care duc spre munte se îndreptau spre vechea catedrală procesiunile Internaționalei!“ (p. 120—121).

„Cîți dintre acești 300 000 de internaționaliști de la Treptow ar fi acceptat să lase Germania fără apărare sub loviturile șoviniștilor?“

Nici unul! bravo! fi felicit pentru asta! Nici noi nu vom fi de acord să dăm Franța pe mîna pangermaniștilor!“ (p. 122).

„Așadar, în fiecare țară ne ridicăm împotriva guvernelor noastre, pentru a le împiedica să înceapă un război, iar mai presus de fiecare patrie în parte noi punem Internaționala“ (p. 122).

„De aici reiese că, atunci cînd e vorba de a se menține și a se asigura azi pacea Europei în orice condiții și împotriva

* Subliniat de Sembet. — Nota red.

oricăror primejdii, nu trebuie nimeni să se bizuie pe noi mai mult decât pe paciștiști*.

Un trist adevăr? Cui i-o spuneți? Dar e totuși un adevăr care e bine să fie spus“ (p. 123).

„Înțelegeți o dată că a striga: «Jos războiul!», «Război războiului!» fără a ști dinainte prin ce măsuri practice poate fi preîntâmpinat cutare sau cutare conflict înseamnă a te ocupa cu des-cin-tece, vrăjitorie, magie“ (p. 124).

„Magia este o dorință nesatisfăcută, care se afirmă și speră, cu ajutorul mimicii, să grăbească momentul satisfacerii!“ (p. 125).

„Posibilitatea unei insurecții constituie, după cum am mai spus, un puternic mijloc de presiune și o excelentă amenințare. Dar dacă timpul amenințărilor a trecut? Dacă războiul a și fost declarat? (p. 126).

Ce-i de făcut? Să proclamăm comuna în fiecare oraș, înălțînd steagul roșu, și, răscolîndu-ne, să murim mai degrabă decât să cedăm în fața trupelor celor două țări? Și tocmai noi, socialiștii științifici, să susținem o asemenea aberație? Se știe doar că războiul modern este o întreprindere de tipul marii industrii. Un oraș care, fără să aibă artilerie și obuze, se ridică împotriva armatei inamice poate fi asemuit unui meșteșugar care se ridică împotriva unei mari uzine. O armată modernă va înghiți unul după altul orașele răscolate ca pe niște găluște. Într-un război din secolul al XX-lea, treaba asta se face într-o singură săptămînă! Cu o ploaie de obuze și cu focul concentric al bateriilor! Și cum naiba să gă-sească timp orașele noastre să se unească și să organizeze o apărare comună, adică, dacă nu mă înșel, să se întoarcă din nou la armata națională, capabilă să reziste unei lovituri?

...Dar o jertfire eroică înseamnă un minunat elan de moment, iar nu un program de partid! Asta nu-i tactică. Și nu este o operație militară și nici strategie!“ (p. 127).

„A striga într-una «Jos războiul!» și a ridica amenințător pumnul spre cer, închipuindu-ți că în felul acesta poți scăpa de război, e o curată copilărie! Nu e suficient să te temi de război pentru a scăpa de el, și să-l blestemi pentru a-l evita“ (p. 128—129).

„Nici un tratat nu ne impune o asemenea obligație. Noi facem acest lucru de bunăvoie; de bunăvoie lipsim în fiecare an

* Subliniat de Sembat. — Nota red.

industria franceză de seva ei nutritivă, sprijinind prin economiile noastre o industrie străină. Toți cunosc această situație și toți o aprobă“ (p. 199).

„«Nu vă gândiți — spunea el — că ei vor cere să fie admise la bursa din Paris și hîrțiile de valoare germane!»

Ba da, știu perfect de bine acest lucru, și domnul de Waleffe are perfectă dreptate! Firește că germanii o vor cere“ (p. 202).

„Pentru Franța, singurul rezultat al acordului franco-german trebuie să fie instaurarea definitivă a păcii în Europa și asigurarea, pe viitor, a condițiilor pentru dezvoltarea ei liberă și pentru exercitarea influenței ei legitime într-o Europă occidentală consolidată“ (p. 213).

„A ne uni cu ei“ ((cu cine?)) „pentru a-i zdrobi pe germani sau a-i pune sub jugul lor, pe care nu-l vom evita nici noi mult timp, ar însemna să arătăm întregii lumi o Franță care acționează în alianță cu barbaria împotriva civilizației“ (p. 218).

„Am auzit îndeajuns vorbindu-se de limitarea înarmărilor! de dezarmare «progresivă și simultană»!

Sînt exact propunerile pe care, cu 15—20 de ani în urmă, le-a prezentat vechiul meu prieten Dejeante, ca un băiat bun și de treabă ce este!“ (p. 225).

„În ce mă privește, nu voi ascunde că apropierea franco-germană mi se pare un mare eveniment istoric, cu consecințe deosebit de importante și că ea va deschide o eră nouă pentru întreaga lume. Pe de o parte, dacă avem în vedere începutul ei, această apropiere are un obiectiv concret, îngust și limitat și ne este dictată exclusiv de dorința de a evita războiul care bate la ușă. Pe de altă parte, din punctul de vedere al viitorului, mi se pare că această apropiere constituie germenul viitoarelor State Unite ale Europei“ (p. 230).

„...aceasta va fi preludiul unei invazii, ca cea a burgunzilor sau a normanzilor. Va fi o migrațiune a popoarelor“ (p. 244).

„Adevărul este că instinctul războiului este strîns și profund legat de ideea de patrie“ (p. 246).

„«Jos războiul!...» Ați observat un lucru? La mitingurile împotriva războiului nu se strigă niciodată: «Trăiască pacea!»

Niciodată! sau aproape niciodată!...

Să salutăm pacea? Am venit aici ca să protestăm și să luptăm împotriva flagelului, a infamiei, a războiului, pe care-l detestăm, și împotriva nemernicilor care-l pregătesc.

«Dar dacă urîți războiul, trebuie să prețuiți pacea!»

Acest lucru pare absolut clar, evident, de netăgăduit, și totuși, în pofida logicii, în adîncul sufletului poporului ceva spune nu, și sufletul poporului are dreptate.

Să strigăm pur și simplu: «Trăiască pacea!» Atît și nimic mai mult? Prin urmare, această pace ne satisface? Și sîntem mulțumiți? Niciodată! Dacă vrei, vom striga «Trăiască revoluția socială!», dar nu «Trăiască pacea!». Jos războiul — asta e foarte bine, pentru că este ușor de înțeles și just. Da, noi urîm orice război, oricare ar fi el; dar nu este adevărat că prețuim orice pace. Poporul muncitor nu prețuiește pacea burgheză, pacea în care și fără bătălie este tratat ca un învins. El simte în mod vag că, salutînd o astfel de pace, ar da impresia că singura lui dorință este să se pună capăt neliniștei, să se revină la rutina cotidiană și viața să-și urmeze drumul ei obișnuit.

Dar lucrurile nu stau de loc așa!“ (p. 249—250).

„Activiștii noștri simt pulsul mulțimii“ (p. 251).

„Dar în adîncul sufletului său, el simte că entuziasmul care l-a cuprins pe acest țaran în visul său de mărire este o flacără atît de puternică, încît o singură zi de asemenea entuziasm face mai mult decît o viață întreagă de abrutizare, și că un tînăr care săptămîna viitoare va fi ucis lîngă fortificațiile de la Ceatalgea va fi trăit o viață mult mai lungă decît dacă ar muri la 75 de ani pe ogorul său.

El înțelege perfect de bine acest lucru, și dacă disprețuiește acest entuziasm războinic, asta se datorește faptului că el cunoaște un alt entuziasm și un alt război, care i se par mai sublime și de pe a căror înălțime el privește cu milă și dispreț acest vechi entuziasm soldătesc, care îi este cunoscut și de care s-a izbăvit de mult“ (p. 252—253).

„Muncitorul, care nu posedă nimic în timp de pace, n-are ce pierde nici în timp de război. El nu riscă decît să-și piardă viața, dar în schimb capătă o armă. Cu această armă el ar putea face multe. Și el se gîndește la această posibilitate. Nu, este incontestabil că nu interesul economic provoacă ura muncitorului împotriva războiului“ (p. 255).

„Știți dv. că Germania va câștiga cu siguranță în cazul unui nou război cu Franța?

«Vă gândiți la minereul din Lorena?»

Nu, la ceva mult mai important! Sub zidurile Parisului ea va culege pur și simplu Belgia și Olanda. Germania inferioară... și posesiunile ei coloniale, care sînt foarte întinse“ (p. 257).

„Hotarele patriilor actuale nu constituie pentru noi piedici eterne și de neînving... Vedem cum deasupra orizontului francez se înalță noul soare al Statelor Unite ale Europei“ (p. 268).

„Cred că, dacă vom reuși să organizăm pacea și Europa, atunci Republica, Patria și Internaționala vor fi în deplină armonie și nu vom fi nevoiți să punem Republica în pod“ (p. 272).

LISTA DE CITATE
SCOASE DIN CARTEA LUI SCHULZE-GAEVERNITZ
„IMPERIALISMUL BRITANIC“⁴²

43 vîrfurile muncitorești și masele muncitorești versus biserica	401 idealismul în slujba imperialismului!
56 de sus	402 Germania în fruntea omenirii
73 posesiunile coloniale (<i>s - a u d u b l a t</i>)	412 (Jebb)
75 (a doua Irlandă)	415 (nr. 53)
87 imperialismul de la sfîrșitul secolului al XIX-lea	422 Holland
104 Multatuli	423 (nr. 104), idem nr. 111 Hobhouse, ibidem nr. 112 Marx
119 glacis ⁴³	426 nr. 116 și 118
122 economia națională	nr. 133
159 lira sterlină pînă în secolul al XX-lea	nr. 136
174 Canada	nr. 151
217 (idem)	nr. 155
	nr. 171
	nr. 342
	nr. 365

SCHULZE-GAEVERNITZ.
„IMPERIALISMUL BRITANIC“

Dr. G. von *Schulze-Gaevernitz*. „Imperialismul britanic și liber-schimbismul englez la începutul secolului al XX-lea“. Leipzig, 1906 (477 p.).

Mare nemernic, trivial, kantian, e pentru religie, șovinișt; a adunat o serie de fapte extrem de interesante despre imperialismul englez și a scris o carte vioaie, de loc plictisitoare. A călătorit prin Anglia, a adunat mult material și o mulțime de observații. D-lor englezi, ați jefuit destul, acum lăsați-ne și pe noi să jefuim, „sfințind“ acest jaf cu Kant, cu d-zeu, cu patriotismul și știința = iată care este în esență poziția acestui „savant“!!

(E și multă flecăreală de prisos).

În introducere, o expunere despre „temeliile puterii mondiale britanice“ — lupta cu Olanda, cu Franța... marele rol al puritanismului, al religiozității ((în special)), al disciplinei sexuale etc. etc.

N.B.

(*V r f u*
r i l e
munci-
torești și
religia)

În Anglia, „sectele se sprijină pe clasele de mijloc și, în parte, pe păturile superioare ale muncitorimii, în timp ce masele largi ale muncitorilor din păturile mijlocii, mai cu seamă în orașele mari, nu prea sînt în general accesibile influențelor religioase.

p. 56: Republica și Cromwell au dat un strașnic impuls imperialismului în Anglia, *mai cu seamă* în ce privește construirea unei flote: sub domnia lui Carol nu s-au construit mai mult de 2 „vase de linie“ pe an, în timp ce sub republică s-au construit pînă la 22 de vase pe an (1654).

Și în perioada de apogeu al manchesterianismului și al liber-schimbismului, politica externă progresează și ea foarte impetuos: în anii 1840—42 războiul opiuului; cheltuieli pentru flotă (p. 73): în 1873 — 3 șilingi și 3 pence pe cap de locuitor. în 1890 — 10 șilingi și 3 pence pe cap de locuitor.

„coloniile
s-au dublat“

Între 1866 și 1900 posesiunile coloniale s-au dublat (ibidem).

„Sir Robert Peel a spus cîndva: «Oricare din coloniile noastre este pentru noi o a doua Irlandă»... (75).

N.B.

„Tochmai spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, Imperiul britanic a dat dovadă de o poftă nesățioasă: au fost înghițite Birmania, Belucistanul, Egiptul, Sudanul, Uganda, Rhodesia, republicile din Africa de sud“... (87)...

Printre altele se pomenește de *Mullatuli*, și anume de felul cum acesta descrie administrația europeană în colonii (104).

de văzut!!

„...statele asiaticе, pe care lordul Curzon le-a denumit «glacis-ul cetății indiene»: Persia, Afganistanul, Tibetul și Siamul“ (119).

„Anglia se transformă treptat dintr-un stat industrial *într-un stat-creditor*. Cu toată creșterea absolută a producției industriale și a exportului de produse industriale, crește însemnătatea relativă pe care o au pentru întreaga economie națională veniturile provenite din dobânzi și dividende, din emisiuni, comisioane și speculații. După părerea mea, tocmai acest fapt constituie baza economică a avîntului imperialist.

N.B. ||||| Între creditor și debitor se stabilesc legături mai trainice decît între vînzător și cumpărător“* (122).

just!!

„El (Peel) a ridicat în felul acesta“ (asigurînd, consolidînd valuta aur) „lira sterlină la rangul de monedă universală — situație pe care lira a monopolizat-o pînă la sfîrșitul secolului al XIX-lea“ (159).

N. B.:
pînă la sfîrșitul sec. XIX
„monopol“

„În argumentarea acestor considerații“ (în favoarea unei uniuni vamale a coloniilor cu Anglia) „se invocă prejudiciul pe care-l cauzează politica vamală imperialistă exportului german în Canada. Canada este singura țară din lume în care, în ultima vreme, stagnează expansiunea comercială a Germaniei, în opoziție cu puternicul avînt pe care l-a căpătat comerțul britanic și spre avantajul producătorilor de zahăr din Indiile occidentale“ (p. 174).

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 405—406. — Nota red.

	Exportul britanic (în milioane l. st.)	în Canada german	Exportul german de zahăr în Canada (milioane m. d. r. c. i.)	de venit!!
1898	5.8	1.2	—	(N.B.)
1899	7.0	1.2	—	
1900	7.6	1.0	4.3	
1901	7.8	1.3	6.2	
1902	10.3	1.9	9.2	
1903	11.1	1.8	2.4	
1904	10.6	1.2	0	

(p. 217) Exportul Regatului Unit, în milioane lire sterline:

	1866	1872	1882	1902
În posesiunile britanice	53.7	60.6	84.8	109.0
„ Europa	63.8	108.0	85.3	96.5
„ Asia, Africa și America de Sud nebritanice	42.9	47.0	40.3	54.1
„ Statele Unite	28.5	40.7	31.0	23.8

N.B. „Putem deci fi într-un total de acord cu imperialiștii în privința importanței pe care o acordă piețelor de desfacere din colonii. Dar, contrar celor susținute de partizanii reformelor financiare, trebuie să constatăm că, pentru a stăpîni aceste piețe coloniale, Anglia n-a avut pînă acum nevoie de tarife vamale preferențiale. Cel mai bun lucru la care se poate aștepta Anglia de pe urma unor asemenea tarife vamale preferențiale este stînjinirea pe viitor a concurenței străine, care își face loc încetul cu încetul“.

...Tendențele imperialiste sînt accentuate, printre altele, de faptul că „unele dintre aceste state protecționiste“ (străine) „pun stăpînire pe regiuni tot mai întinse, bogate în materii prime, și le monopolizează pentru industria și navigația lor proprie, apărute prin tarife vamale ridicate...“

...Deosebit de brutal au procedat în această privință Statele Unite. Înainte, navigația între Indiile occidentale și Statele Unite se efectua exclusiv sub pavilion englez.

N.B. „După ce Porto Rico a fost inclus în uniunea vamală a Statelor Unite, și rezervat flotei americane de cabotaj, cargo-

boturile britanice au fost eliminate dintr-o singură lovitură. În 1900, 97% din comerțul exterior al insulei cucerite se făcea cu vase americane“ (229).

bun
exem-
plu!!

„După cum constată o Carte albastră engleză, asupra principalelor mărfuri de export engleze se percepea, potrivit tarifului vamal german de pînă acum, o taxă de aproximativ 25% din valoarea lor, pe cînd în Franța aceste taxe erau de 34%, în Statele Unite — de 73%, iar în Rusia — de 131%“ (230).

cifre
N.B.

„În timp ce venitul național al Britaniei a crescut din 1865 și 1898 de aproximativ *două ori*, «venitul provenit din străinătate» a sporit în acest răstimp, după Giffen, de *nouă ori*“* (p. 246).

N.B.
(foarte
important)
de 2 și
de 9 ori

Aceste citate sînt din: Robert *Giffen*. „Cercetări și studii economice“, 1904, vol. II, p. 412 [și „Fabian Tract“ nr. 7].

Venitul provenit din plasamentele de capital în străinătate în 1898: între 90 de milioane lire sterline (Giffen) și 118 milioane de lire sterline. Nu mai puțin de 100 de milioane lire sterline (p. 251):

	populație	venit (evaluare)	adică pe cap de locuitor	
N.B.	1861 — 28.9 mil.	...311.8 mil. l.st.	= 10.7 l.st.	N.B.
	1901 — 41.4	...866.9	= 20.9 l.st.	

Exportul de produse britanice (fără nave)
în mii de l.st.:

	(A) În țări cu tarife vamale protecționiste	(B) Pe piețe neutre	(C) În posesiunile britanice	Total
1870	94 521	53 252	51 814	199 587
1880	97 743	50 063	75 254	223 060
1890	107 640	68 520	87 371	263 531
1900	115 147	73 910	93 547	282 604
1902	100 753	69 095	107 704	277 552

* Vezi *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua p. 409. — *Nota red.*

(A) = Europa și Statele Unite. (B) = America de Sud, Asia și Africa = „regiuni extraeuropene bogate în materii prime“. (C) = coloniile Angliei.

((de venit ia-
răși și iarăși)) „Muncitorii“ (din Anglia) „organizați în
sindicate au pășit de mult pe calea politicii
practice. Lărgirea drepturilor electorale i-a
făcut stăpîni pe sistemul de stat democratizat —

N.B. ||||| cu atît mai mult, cu cît dreptul de vot este încă
foarte im- ||||| destul *d e l i m i t a t* pentru a *exclude* pătura
portant!! ||||| de jos, **propriu-zis proletară**“* (p. 298). |||||

„Această situație influență a muncitorului nu este pri-
mejdioasă pentru Anglia, unde o școală sindicală și politică
de o jumătate de veac l-a învățat pe muncitor să-și identifice
interesele sale cu cele ale industriei respective. Ce-i drept,
în problema salarizării, a duratei timpului de muncă etc.,
el intră în conflict cu patronul, dar față de terți el face
cauză comună cu acesta ori de cîte ori sînt în joc interesele
ramurii sale industriale ca atare. Nu rareori, cînd e vorba
de probleme economice curente, uniunile patronale și sindi-
catele muncitorești acționează în comun. De pildă, sindica-
tele din Lancashire au apărat bimetalismul pînă cînd aurul
a fost pus la baza valutei indiene; în prezent, ei sprijină
eforturile îndreptate spre introducerea culturii bumbacului
în Africa“ (299).

N.B.

Citează din *E. Bernstein*. „Muncitorii britanici
și politica vamală a imperialismului“, în „Archiv für Sozial-
wissenschaft und Sozialpolitik“. Vol. XIX, p. 134.

N.B.

În prezent (1903), muncitorii sînt împotriva
lui Chamberlain (congresul din 1903 al trade-
unionurilor, cu 458 de voturi contra 2)... „Pe

N.B.
(despre
cooperative)

N.B.

||||| aceeași poziție s-a situat și *congresul*
||||| *cooperativelor*, care cuprinde *în-*
||||| *treaga pătură de sus a munci-*
||||| *torilor*“ (p. 300). |||||

* Vezi op. cit., p. 410.

Îmbunătățirea situației muncitorilor — spune autorul — este incontestabilă. Proporțiile șomajului nu sînt chiar atît de mari: „Este o problemă“ (șomajul) „mai ales pentru Londra și pentru pătura proletară de jos, *pe care oamenii politici n-o prea iau în seamă*“* (p. 301) (autorul citează din „Raportul Ministerului Comerțului“, „Labour Gazette“ din decembrie 1905, p. 355. „În noiembrie 1905, la Londra erau 24 077 de șomeri, față de 12 354 în restul Angliei și în Wales“) (nota nr. 400).

N.B. N.B.

„Date fiind aceste fapte, păturile *de sus* ale muncitorimii engleze nu văd pentru moment nici un motiv pentru o schimbare radicală a politicii vamale engleze“ (p. 301).

= N.B.

„Ceea ce era înainte bursa din Manchester este acum bursa de efecte din Londra — punctul central al economiei naționale britanice. Dar în variata lume a bursei, locul principal, după cum e recunoscut de toți, îl ocupă astăzi valorile țărilor exotice: împrumuturile de stat și comunale acordate țărilor coloniale, Indiei, Egiptului etc., împrumuturile acordate țărilor din America de Sud, în primul rînd Argentinei și Japoniei; acțiunile căilor ferate din America și Canada; acțiunile minelor de cupru, dar mai ales acțiunile minelor de aur din Africa de sud și din Australia de vest, acțiunile minelor de diamante din Africa, valorile Rhodesiei etc...

„capital financiar“

...În felul acesta începe să treacă pe primul plan un nou tip de om care tinde să ia în mîinile sale cîrma economiei naționale britanice. Locul industriașului, care-și are rădăcinile în țara sa natală și este împovărat de clădiri și mașini, îl ia *financiarul*, care creează valori pentru a le revinde cît mai repede posibil“ (310).

N.B.

* Ibid.

În țările tropicale, vegetația este incomparabil mai bogată. „Un mare viitor“ au, de pildă, *bananele* (făina lor, a cărei producție este extraordinar de ușoară), sorgo, curmalele, orezul etc. „Practic, aceste produse există în cantități nelimitate, ceea ce infirmă vechea concepție malthusianistă potrivit căreia mijloacele de hrană sînt limitate, iar epuizarea eventuală a pămînturilor cultivate cu cereale își pierde caracterul ei amenințător“ (315 — 6).

imperialistul

(Aici europeanul nu poate fi folosit, iar fără constrîngere nu-l poți deprinde pe negru să muncească.)

N.B.!!

„În aceasta constă justificarea cultural-istorică a imperialismului contemporan. Primejdia lui constă în faptul că Europa, exagerînd relațiile de dominație politică, va arunca munca fizică — mai întîi munca din agricultură și mine, iar apoi și muncile mai brute din industrie — pe umerii oamenilor de culoare, în timp ce ea se va mulțumi cu rolul de rentier, pregătind, poate, astfel emanciparea economică, iar apoi și emanciparea politică a raselor de culoare“* (317).

N.B.
(perspectiva)

N.B.
„Europa“
= rentier
(călărește pe negri)

„America de Sud și îndeosebi *Argentina*, este sub raport financiar atît de dependentă de Londra, încît o putem numi aproape o *colonie comercială engleză*“*** (318).

(În majoritatea lor, regiunile tropicale și subtropicale sînt în mîinile Angliei).

N.B. „Printre investițiile de capital în străinătate, primul loc îl dețin cele care revin țărilor politicește dependente sau țărilor aliate: Anglia acordă împrumuturi Egiptului, Japoniei, Chinei, Americii de Sud. La nevoie, flota de război a Angliei joacă rolul de portărel. *Forța politică a Angliei o apără împotriva revoltei debitorilor*“...*** (320).

* Op. cit., p. 409.

** Op. cit., p. 389.

*** Op. cit., p. 405.

„În calitate de *stat-creditor*, ea (Anglia) se sprijină din ce în ce mai mult pe regiuni coloniale, mai mult sau mai puțin dependente din punct de vedere politic, pe o «dume nouă»“ (autorul citează aici, în nota nr. 422, date cu privire la veniturile pe anii 1902/3: din împrumuturi acordate coloniilor—21.4 milioane l.st., din împrumuturi acordate unor țări străine — 7.56 milioane l.st., din care Europa numai 1.48 milioane de l.st.!!!). „Ca *stat-creditor*, Anglia nu depinde de interesele liber-schimbiste ale Angliei ca stat industrial; dimpotrivă, în unele cazuri, ea are interesul ca dezvoltarea colonială să fie accelerată prin reforme financiare. Aceasta este legătura lăuntrică între bursa de efecte și imperialism, între politica externă a Marii Britanii și interesele ei ca creditor.

În opoziție cu statul industrial, statul-creditor trece, treptat, pe primul plan. În orice caz, *veniturile pe care Marea Britanie le realizează în calitatea sa de creditor depășesc de pe acum de multe ori profitul net provenit din întregul ei comerț exterior.* În 1899, la un volum total al exportului și importului de 800 de milioane l.st., Giffen a evaluat venitul net de pe urma comerțului exterior la 18 milioane l.st., în timp ce venitul provenit din dobânzile încasate la împrumuturile acordate în străinătate reprezintă, potrivit unei evaluări foarte precaute, 90—100 de milioane l.st. Totodată, acest din urmă venit reprezintă o mărime în rapidă creștere, pe când venitul pe cap de locuitor provenit din comerțul exterior scade. Dacă, în afară de aceasta, vom lua în considerație faptul că războaiele și contribuțiile de război, anexiunile și concesiunile în străinătate stimulează emisiunile la bursele engleze, că magnații lumii financiare dispun de o mare parte din organele de presă, cu al căror ajutor pot crea o stare de spirit imperialistă, atunci nu poate exista nici o îndoială în privința bazelor economice ale imperialismului“ (321).

((dar — spune autorul —, firește, nu numai economicul și ideile, religia etc. etc.)).

„Deosebit de evidentă este dependența în care cele mai importante și mai active interese financiare ale bursei de la Londra se află față de imperialismul politic:

!!! || sud-africanii au primit, sub forma muncii prestate de chinezi, un trofeu pe care niciodată nu l-ar fi putut obține de la bătrînul Krüger sau de la un volksraad⁴⁴ reorganizat. Nimic nu le e mai neplăcut decît un adversar de talia lui John Burns, adversar care ar dori să-i trimită pe chinezi acasă și să transforme Africa de sud într-o pepinieră de syndicate albe. Și Cecil Rhodes, acest idol al sud-africanilor, prefera munca neorganizată a negrilor și, după cît se spune, muta pe funcționarii albi despre care știa că nutresc simpatie pentru syndicate în interiorul pustiu al țării, unde puteau să propovăduiască nepedepsiți învățătura lor boșimanilor și zulușilor. Teama de o mișcare muncitorească a albilor, după modelul celei din Australia, constituie una din cătușele care îi leagă pe magnatii industriei miniere din Rand⁴⁵ de carul imperialismului politic“ (322).

N.B. N.B.

N.B. (iar în nota nr. 424 este citată de-a dreptul următoarea declarație: „căpeteniile industriale“ locale,)
 N.B. (sud-africane, se tem de exemplul Australiei...)

„Numărul *rentierilor* din Marea Britanie se ridică la aproximativ 1 000 000“ (323).

N.B.	Populația Angliei și a Țării galilor	Numărul muncitorilor în principalele ramuri ale industriei	%
1851	17 928 000	4 074 000	23
1901	32 526 000	4 966 000	15

= „scăderea greutății specifice a muncitorilor industriali pe cap de locuitor“* ((p. 323))...

„Statul-creditor își pune de pe acum amprenta lui puternică pe unele părți ale Marii Britanii. Dacă dintr-un anumit punct de vedere problema: liber-schimbismul sau reforma financiară reprezintă lupta dintre statul industrial și statul-creditor, ea reprezintă, totodată, și contradicția dintre regiunile «suburbane» din sudul Angliei, cu vilele lor, unde producția industrială și agricolă sînt împinse pe planul al doilea, și regiunile industriale producă-

* Op. cit., p. 409—410.

toare din Nord. Clasa rentierilor a pus stăpânire și pe o mare parte din Scoția și a transformat-o potrivit necesităților unor oameni care 3—4 luni pe an joacă acolo golf, se plimbă cu automobilul și cu iahtul, merg la vânătoare și la pescuit. Scoția este «terenul de sport» cel mai aristocratic din lumea întreagă, și, după cum s-a spus cu oarecare exagerare, trăiește grație trecutului ei și d-lui Carnegie** (324) ((autorul îl citează aici pe Hobson, lucru pe care-l face în repetate rânduri)).

E din § 5 (capitolul III), intitulat „Statul-rentier“.

§ 6 este intitulat: „Moleșire capitalistă“; autorul expune aici fapte care dovedesc rămânerea în urmă a Angliei (față de Germania) în ce privește dezvoltarea industrială.

Printre altele, următoarele cifre:

S-au acordat *patente* (p. 347):

	Marii Britanii	Germaniei	Statelor Unite
În Germania (1904) — —	574	—	474
„ Franța (1904) — —	917	2 248	1 540
„ Marea Britanie (1903) — —	—	2 751	3 466
„ Italia (1904) — —	337	1 025	314
„ Austro-Ungaria (1904) — —	154	962	209
„ Rusia (fără Finlanda) (1901) — —	146	438	196
„ Elveția (1903) — —	164	897	198
„ Canada (1904) — —	310	185	4 417
„ Statele Unite (1903) — —	1 065	1 053	—
Total	3 667	9 559	10 814

[Autorul nu dă totalul.]

Vechiul spirit puritan a dispărut. Crește *luxul* (360 și urm.)... „Se spune că numai pentru alergările de cai și pentru vânătoarea de vulpi, Anglia ar cheltui anual 14 milioane de lire sterline*** (361)... 14 mil. l.st.!!

Sportul. Puritanii au luptat împotriva sportului. Sportul constituie întregul conținut al vieții „membrilor unei clase bogate, trîndave“ (362).

* Vezi op. cit., p. 409.

** Ibid.

„Este semnificativ că genurile cele mai preferate ale sportului național au o foarte pronunțată factură plutocratică“ (362).

„Ele (aceste genuri de sport) presupun existența unor familii de aristocrați, care trăiesc din munca negrilor, a chinezilor și a indienilor, din dobânzi și rente de pe pământurile din lumea întreagă și pentru care pământul patriei nu mai reprezintă decît un obiect de lux“ (363).

„...,Publicul, inclusiv cel muncitoresc, devine un spectator inactiv, dar pasionat“ (al competițiilor sportive) (363).

„Rentierismul este prin esența sa străin de cultură. El trăiește din munca trecută și din munca altora și, după cum i-a reproșat W. Morris, se înăbușă în lux“ (363).

„Pentru Anglia se pune problema dacă grumazul clasei rentierilor va fi suficient de puternic pentru a suporta jugul social-politic pe care ar vrea să i-l pună socialismul. Posedă oare rentierii englezi de pe acum o avere suficientă ca să fie spoliați pentru onoarea de a consuma produse pe care muncitorii englezi le produc muncind cîte 8 ore pe zi și primind un salariu care le asigură un «minimum de trai»?“ (374).

„Protecționism social“, ideea lui; muncitorul are tot interesul ca prețurile să fie ridicate („Fabian Tract“ nr. 116) — p. 375 — pentru ca țara să fie mai bogată și să aibă mai mult de împărțit cu muncitorii.

„Ea“ (înfăptuirea unor asemenea idei) (der Ausbau) „ar fi, poate, posibilă în Anglia secolului al XX-lea pe baza rentieratului, care ține tributare vaste regiuni bogate în materii prime, achită cu cupoane de dobânzi și de dividende costul materiilor prime și al produselor alimentare primite de ea și își apără prin imperialism politic dreptul său la dominație economică. Pretutindeni unde este vorba ca statul socialist al viitorului să fie coborît din nori și adus pe acest pământ trebuie să se constate că acest lucru nu este posibil decît pe baza unei organizări naționale riguroase. Țara care s-a apropiat cel mai mult de utopia socială, Federația australiană, ar pieri dacă, aplicînd lozinca «Proletari din toate țările, uniți-vă!», ar strînge la piept pe culii chinezi. || Anglia, pe care o visează Partidul laburist, nu poate nici-||

|| *d e c u m s ă f i e p u r ș i s i m p l u r e s p i n s ă c a o u t o p i e ,* ||
 dar ea ar fi o formație socială artificială și s-ar prăbuși în cazul
 unei revolte a debitorilor, pe care statul-creditor n-ar mai fi în
 stare să-i țină în frâu prin mijloace politice“ (375).

Iar într-o notă — nr. 512 — găsim un citat din revista
 „Justice“, 16.XII.1905 (!), în care se spune că „noi“ trebuie „să
 nimicim flota germană“... „Legătura dintre socialism și șovinism,
 și mai ales cea îndreptată împotriva Germaniei, e întruchipată
 de Hyndman“ (p. 474).

Mărturisiri foarte importante:

- (1) „legătura“ dintre socialism și șovinism;
 (2) condițiile „înfăptuirii“ social-șovinismului (sta-
 tul-rentier, apărarea politică a selaviei coloniale
 etc.)...
 (3) exclusivismul și aristocratismul muncitorilor
 (culi).

N.B.:

I d e a l i s m u l î n s l u j b a i m p e r i a l i s m u l u i :
 „Activitatea economică privită ca atare încă nu-i ridică pe
 oameni deasupra «regului animal»; mai curînd subordonarea
 vieții economice unor scopuri supraeconomice duce la acest rezul-
 tat. Datorită acestui fapt și numai lui, lucrătorul simplu, ca și
 stăpînul lumii, devine în domeniul economiei un om cult. O
 politică demografică idealistă, politica națională idealistă, o
 politică socială idealistă implică o bază economică largă, care prin
 aceasta se încadrează în «imperiul scopurilor»; ele au pretenții
 de expansiune cărora sistemul economic static și limitat din trecut
 nu le mai poate face față. Pentru a aduce la îndeplinire misiunea
 culturală care ne stă în față, avem nevoie de umerii largi ai tita-
 nului care se avîntă năvalnic înainte și poartă denunțarea de capi-
 talism contemporan“ (401).

Națiunea care va satisface aceste pretenții
 „se va situa — spre binele omenirii și cu
 voia domnului — în fruntea omenirii“ (402).

Germania în
 fruntea omenirii

Sfîrșit

În general, tot ce prezintă o valoare științifică în această carte a fost furat de la Hobson. Un plagiator în mantie de kantian, o canalie religioasă, un imperialist, și atîta tot.

Bibliografie:

Richard *Jebb*. „Studii asupra naționalismului colonial“. Londra, 1905.

A. F. W. *Ingram*. „Munca în orașele mari“. Londra, (anul?)

!! Schulze-Gaevernitz are o deosebită admirație pentru episcopul *Westcott*, care „organiza la palatul episcopal întîlniri amicale între patroni și conducătorii muncitorilor, invitînd personalități de frunte ale ambelor părți la conferințele trimestriale ce se țineau în palatul episcopal... aici au învățat să se respecte unii pe alții oameni care pînă atunci au dus între ei o luptă înverșunată“ (p. 415, nota 53).

||| *Holland*. „Imperiul și libertatea“. Londra, 1901.

||| *Hobhouse*. „Democrație și reacțiune“. Londra, 1904.

((multe lucruri interesante despre vechea politică colonială liberală))

R. *Cobden*. Broșură scrisă de „un partizan al liber-schimbismului și prieten al păcii“. Bremen. Ediția a 2-a, 1876.

|| Cobden a fost un partizan al păcii și al dezarmării.

||| Tot despre el vorbește și *Nasse* în „Dezvoltarea și criza individualismului economic în Anglia“. „*Preussische Jahrbücher*“. Vol. 57, nr. 5, p. 445.

Cobden | De pildă, cele spuse de Cobden despre politica colonială: „Este oare posibil ca noi să jucăm acolo“ (în India) „un rol de despot și de călău, fără ca acest lucru să aibă în patrie repercusiuni asupra caracterului nostru?“ (p. 423, nota nr. 104). Ibidem pentru separarea Canadei.

- Cobden a fost împotriva războiului Crimeii (p. 70, în cartea lui Schulze-Gaevernitz).

John Morley. „Viața lui Cobden“. Londra, 1896. Volumele 1 și 2.

Cobden | „Cobden a declarat că dominația Angliei asupra mărilor este o «uzurpare», iar stăpînirea Gibraltarului constituie un «exemplu de violență brutală, care nu poate fi atenuat prin nici un fel de scuze»...

Pentru Cobden dominația asupra Indiei era «o problemă pur și simplu insolubilă» ... «o aventură»... El cerea reducerea unilaterală a armatei și flotei britanice ca un prim pas spre dezarmarea internațională... Cobden considera că războiul e justificat numai atunci când o parte din teritoriul statului a fost ocupată de dușman“... (70—71). (N.B.)

Marcks. „Idea de imperialism în zilele noastre“. Dresden, 1903. !! N.B.

De Thierry. „Imperialismul“. Londra, 1898.

J. P. Gooch. „Inima imperiului“. Londra, 1902 (O critică liberală a imperialismului).

Doerkes-Boppard. „Istoricul orînduirii coloniilor australiene“. München, 1903.

Baron von *Oppenheimer.* „Imperialismul englez“. Viena, 1905.

ura irlandezilor împotriva Angliei

Ziarul „*The Gaelic American*“ din New York. Printre altele: adunarea din 18.XI. 1905 (p. 429, nota nr. 136) — protestul împotriva politicii lui Edouard (Delcassé etc.) de a țîrî țara într-un război împotriva Germaniei. Din rezoluție: (N.B.)

„Alianța cu Japonia îi asigură Angliei sprijinul acestei țări pentru a ține în supunere India; ea caută și sprijinul Americii pentru a ține în supunere Irlanda și Africa de Sud“...

Despre „tonul opoziționist al presei indiene“: ...*Meredith Townsend.* „Asia și Europa“. Ediția a 3-a, 1905.

Younghusband. „Adevăratele noastre raporturi cu India“ în culegerea „Imperiul și secolul“. (N.B.)

Același, în „*The Monthly Review*“ din 17.II.1902 (acum ne este mai ușor să transportăm în India o armată de 200 000 de oameni decît în 1857 una de 20 000, și ce pot ei să facă atunci cînd inamicul dispune de o artilerie excelentă? p. 434, nota 155).

Dintre numeroasele cărți despre Cecil Rhodes, autorul menționează „un pamflet foarte amuzant“ (nota 171).

- N.B.? ||| *D-l Magnus*. Londra (Fischer Erwin), 1896.
Titlul?
- Africander*. „Cecil Rhodes — colonizator și imperialist“, în „*The Contemporary Review*“, 1896, martie.
- Paul Jason*. „Evoluția repartizării veniturilor în Marea Britanie“. Heidelberg, 1905.
- R. Giffen*. „Cercetări economice“. Londra, 1904, 2 volume („extrem de optimist“) (p. 458, nota nr. 342).
- E. Bernstein*. „Muncitorii britanici și imperialismul în domeniul politicii vamale“, în „*Archiv für Sozialwissenschaft*“. Vol. XIX, p. 134.
- L. G. Chiozza*. „Comerțul britanic și problema uniunii vamale“. Londra, 1902.
- E. Jaffé*. „Băncile engleze“, Leipzig, 1905, p. 125, 142, 172 și
||| *passim*. „Raportul dintre suma totală a cambiilor trase în
N.B. ||| străinătate asupra Angliei și suma totală a cambiilor trase
||| în Anglia asupra altor țări este de 9: 1“ (p. 464, nota nr. 404).
- { *Charles Dilke*. „Problemele Marii Britanii“. Londra (anul?)
 { *G. D. Lloyd*. „Anglia zilelor noastre“. 1902 (Londra).
 { *Schulze-Gaevernitz*. „Zum sozialen Frieden“ („Cu privire la pacea
 socială“), Leipzig, 1890. 2 volume.
 { → Exemplul Australiei, influența ei: „socialismul care se
 adresează clasei dominante“.

Sfârșit

Multatuli.

Gooch. „Istoria și istoricii secolului al XIX-lea“ (1913).

	Marea Britanie				Franța				Anstro-Ungaria				Italia				Rusia				Statele Unite ale Americii				Japonia				Germania					
	anul 18'	total	anul 19'	total	anul 18'	total	anul 19'	total	anul 18'	total	anul 19'	total	anul 18'	total	anul 19'	total	anul 18'	total	anul 19'	total	anul 18'	total	anul 19'	total	anul 18'	total	anul 19'	total	anul 18'	total	anul 19'	total		
Importul de marfuri (mil.)	l. st.	'75 374	'07 646	mil. fr.	'75 3 537	'05 4 779	mil. coroane	'74 1 137	'04 2 048	lire	'75 1 207	'06 2 417	mil. ruble	'77 321	'04 584	mil. dolari	'75 533	'06 1 227	mil. yeni	'75 29.9	'06 418.9	mil. mărci	'82 3 098	'07 8 747	mil. mărci	'82 3 244	'07 6 850	mil. mărci	'82 3 098	'07 8 747				
Exportul " " "	l. st.	" 292	" 518	"	" 3 873	" 4 867	"	" 899	" 2 089	"	" 1 022	" 1 835	"	" 528	" 955	"	" 513	" 1 744	"	" 18.9	" 423.8	"	" 3 244	" 6 850	"	" 3 244	" 6 850	"	" 3 244	" 6 850				
Producția de fontă de piese turnate din fontă de oțel de cărbuni	} în mil. tone				mil. tone	'75 6.2	'03 10.1	"	'80 1) 0.6	'02 1) 3.3	"	'80 1) 0.14	'02 1) 0.41	"	'80 1) 1.08	'01 4.7	"	'80 2.0	" 25.3	"	'90 ?	'03 ?	"	'87 4.0	" 12.9	"	'80 1.98	'03 8.3	"	'87 76.2	'06 193.5			
Numărul de fusuri în industria bumbacului (mil.)		'78 47.4	'07 50.7	producția de zahăr mil. kg	'82 10.6	" 6.8	"	'81 337	" 727	"	" ?	" 3.5	"	'90 3.5	" 6.1	mil. de baloturi	3 827	'06 11 346	mil. de baloturi	'93 0.4	'05 1.4	producția de zahăr 1 000 tone	'78/9 426	'06/7 2 242	"	'78/9 426	'06/7 2 242	"	'78/9 426	'06/7 2 242				
Recolta de grâu ovaz orz secară recolta de struguri	} în mil.				mil. hectolitre	'75 102	'03 128	recolta probabilă de cereale în mil. de chintale	'75 69	" 106	"	'75 27.4	'03 20.4	"	'75 78.2	'03 35.2	mil. puduri (Rusia europeană și Polonia)	'69/78 293.2	" 735.2	mil. busheli	'95 39.9	'06 46.3	mil. tone	'78 2.6	'07 3.5	"	'78 2.6	'07 3.5	"	'78 2.6	'07 3.5			
Șeptelul vite cornute mari oi porci cai	} mil.				(mil.)	'74 6.1	'07 6.9	"	'73 11.5	'06 14.0	"	'73 23.9	" 17.5	"	'73 5.5	" 7.1	"	'73 2.7	" 3.2	"	'73 2.7	" 3.2	"	'73 2.7	" 3.2	"	'73 2.7	" 3.2	"	'73 2.7	" 3.2	"	'73 2.7	" 3.2
Populația activă în procente față de totalul populației	%	'85 ? 10.0% ¹⁾	'01 44.0%	"	'85 ?	'01 51.3%	"	'85 ?	'01 51.3%	"	'85 ?	'01 50.1%	"	'85 ?	'01 24.9%	"	'85 ?	'01 38.4%	"	'85 ?	'01 38.4%	"	'85 ?	'01 1895	42.7%	"	'85 ?	'01 1895	42.7%	"	'85 ?	'01 1895	42.7%	
Cai ferate lungimea în mii calatori transportați (mil.) mărfuri transportate	mile (mil. l. st.)	'76 16.9	'07 23.1	km	'75 32.3	'02 49.9	km	'70 '80 9.18.5**	'02 38.0	km	'80 8.7	'04 16.2	km	'80 23.5	'02 52.3	(mile)	'75 74	'05 217	(mile)	'81/2 0.1	'05/6 4.8	km	'75 27.9	'06 55.5	km	'75 27.9	'06 55.5	km	'75 27.9	'06 55.5	km	'75 27.9	'06 55.5	
Posta și telegraf { scrisori și telegrame } distribuite (mil.)		'76 1 019	'07 2 863	mil. tone	'74 367	" 1 062	"	'74 448	'06 1 164	"	'85 188	'04 293	(scrisori + cărți poștale)	'83 126.4	'04 810	"	'75 17	'06 97	"	'93/4 397	" 1252	mil. l)	'76 0.089	'06 4.3	"	'76 0.089	'06 4.3	"	'76 0.089	'06 4.3	"	'76 0.089	'06 4.3	
Flota în tone vase cu pinze vase cu abur	} mil. tone				"	'76 4.2	" 1.6	"	'76 0.8	" 0.6	"	'77 0.3	" 0.05	"	'77 0.9	'06 0.5	"	'77 0.5	" 0.3	"	'77 3.7	" 2.7	"	'94 2.876	" 2.005	"	'94 2.876	" 2.005	"	'94 2.876	" 2.005	"	'94 2.876	" 2.005
Avuția națională	mlrd. l. st.	'88 10.8	1896 11.8	mlrd. fr.	'88 224	1896 244	mlrd. lire	'88 73.1	1896 89.6	mlrd. lire	'88 73.1	1896 89.6	mil. ruble	'88 256	1896 283	mlrd. dolari	'80 43.8	'04 107.1	mlrd. dolari	'80 43.8	'04 107.1	mlrd. mărci	'88 153	1896 164	mlrd. mărci	'88 153	1896 164	mlrd. mărci	'88 153	1896 164	mlrd. mărci	'88 153	1896 164	
Depuneri la case de economii (mil.)	persoane și societăți mandatare	'82 44.6	'07 52.2	case de economii de pe lângă oficiile poștale	'82 2) 65	'03 435	case de economii de pe lângă oficiile poștale	'82 744	'06 4 904	case de economii de pe lângă oficiile poștale	'80 687	1895 1 344	case de economii de pe lângă oficiile poștale	'80 687	1895 1 344	depuneri la casele de economii	'75 924	'06 3 300	depuneri la băncile statorilor	'75 924	'06 3 300	depuneri la băncile statorilor	'75 924	'06 3 300	depuneri la băncile statorilor	'75 924	'06 3 300	depuneri la băncile statorilor	'75 924	'06 3 300	depuneri la băncile statorilor	'75 924	'06 3 300	
Asigurări de viață " " incendiu	mil. l. st.	'75 37.2	'00 656	mil. fr.	'76 1 507	" 3 593	mil. coroane	'75 823	01/05 3 451	mil. lire	'75 52	'00 850	mil. ruble	'75 33	'00 536	mlrd. dolari	'80 1.6	'05 13.4	mlrd. dolari	'80 1.6	'05 13.4	mil. yeni	'92 5 846	'04 8 972	mil. yeni	'92 5 846	'04 8 972	mil. yeni	'92 5 846	'04 8 972	mil. yeni	'92 5 846	'04 8 972	
Consumul pe cap de locuitor	kg	79/83 163.1	'02/06 166.2	litri	'85/89 252.9	'01/05 237.8	kg	'80/84 155.9	'02/06 174.0	kg	'84 123	'06 145	litri	'85/9 6.46	'00/04 4.84	kg	'79/83 109.9	'02-06 136.1	litri	'85/9 4.86	'00/05 5.4	kg	'78/82 61.4	02/6 96.5	litri	'88/9 8.1	00/05 8.2	kg	'78/82 61.4	02/6 96.5	litri	'88/9 8.1	00/05 8.2	
Observații și completări:	1) Greșeală de tipar evidentă				2) „Minereu de fier“				3) minereu de fier				4) minereu de fier				5) „Minereu de fier“				6) Nu e o greșeală de tipar? mlrd. puduri?				7) koku = 1.8 hectolitri = 4.06 busheli				8) Greșeală de tipar evidentă. Trebuie mlrd.					

CAIETUL

„I“
 („MII“)

Cuprins

μ

Statistică

Schwartz	[1—3]*
„Vorwärts“, 13.IV.1916	[1]
R. Calwer	[4]
„Atlasul comerțului mondial“	[8—9]
„Cerealele în comerțul mondial“	[10—12]
Căile ferate	[14—16]

SCHWARTZ. „SISTEMELE FINANCIARE ALE MARILOR
PUTERI“

O. Schwartz. „Sistemele financiare ale marilor puteri“. (Colecția Göschen). Vol. I și II. Leipzig, 1909.

Tabelul de mai jos (p. 1—2) * este *tabelul VI*:

„Indicatorii dezvoltării economiei și a bunăstării“, *puțin* (foarte puțin) prescurtat.

(Avuția națională, *în cea mai mare parte*, după Mulhall).

---

* Vezi tabelul dintre p. 438—439. — *Nota red.*

(Vol II, p. 93)

Impozitele percepute de stat au crescut
(pe cap de locuitor, în mărci):

				<u>Creștere</u>
În <i>Anglia</i> , din 1875 pînă în 1907/8	cele directe	de la 7.6	la 26.6	= 250%
	cele indirecte	" " 31.9	" 32.6	= 2%
În <i>Franța</i> , din 1875 pînă în 1907/8	cele directe	" " 12.7	" 18.9	= 49%
	cele indirecte	" " 39.2	" 47.2	= 20%
În <i>Prusia</i> , din 1875 pînă în 1908	cele directe	" " 5.8	" 8.6	= 48%
	cele indirecte	" " 6.6	" 20.4	= 209%
În <i>Germania</i> , din 1881/2 pînă în 1908	cele directe	" " 6.3	" 10.4	= 65%
	cele indirecte	" " 11.4	" 24.2	= 112%

Vol. II, p. 63

Cheltuielile pentru *armată și flotă*, luate împreună,
în *Germania*:

	1881/2	1891/2	1908
	408 milioane	536 mărci	1 069
pe cap de locuitor	9.0 mărci	10.8	16.9

„VORWÄRTS“ nr. 103 DIN 13 APRILIE 1916

„*Vorwärts*“, 1916, nr. 103 (Anul XXXIII), 13.IV.1916.
Articolul de fond: „Viitorii stăpîni ai lumii“.

Avuția națională (1912)

Statele Unite	187.74	<i>miliarde</i>	dolari
Germania	75	"	"
Anglia	90	"	"

Exportul Statelor Unite în decurs de 10 luni ale anului 1915 (1914): în Asia 115.8 (77.6); în America de Sud 116.7 (70.4); în Oceania 77.6 (64.8); în Africa 29.1 (22.1) milioane de dolari.

Importul de muniții etc., e plătit prin vânzarea de „valori“ americane; Anglia „a desfăcut“ asemenea valori pentru suma de 9 5 0 de milioane dolari, Franța pentru 1 5 0, Olanda pentru 100, Germania pentru 3 0 0, iar Elveția pentru 5 0.

Producția (în milioane tone)

	<u>cărbune (1913)</u>	<u>minereu de fier (1913)</u>	<u>fontă (1913)</u>	<u>oțel (1912)</u>
Statele Unite	517.14	59.44	31.46	31.75
Germania	278.08	35.94	19.30	17.30
Anglia	292.01	16.25	10.64	7.01
	} 570.99	} 52.19	} 29.94	} 24.31

Consumul (în mii tone) (1913)

	<u>cupru</u>	<u>plumb</u>	<u>zin</u>	<u>cositor</u>	<u>Consumul</u> bumbac (în milioane baloturi)
Statele Unite	348.1	401.3	313.3	45.0	5.55
Germania	259.3	223.5	221.3	19.3	1.26
Anglia	144.7	191.4	194.6	24.4	3.28
	} 404.0	} 414.9	} 415.9	} 43.7	} 4.54

(Pentru anii 1912—3)

CALWER „INTRODUCERE

Richard Calwer. „Introducere în economia mondială“

O interesantă încercare de a grupa date economice din lume“ (încerc

# PRINCIPALELE REGIUNI ECONOMICE ALE LUMII	Flota comercială					
	Suprafața (în mil. km ²)	Populația (în mil.)	Locuitori pe km ²	Căi ferate (în mil. de km)	Nave (în mil)	Tone (neto) în mil.
Regiunea Europei centrale	27. ₈ (23. ₈)	388. ₄ (146. ₁)	14. ₀₅	203. ₈	41. ₂	7. ₉
Regiunea britanică	28. ₉ (28. ₈)	398. ₀ (355. ₄)	13. ₇₅	140. ₃	35. ₃	11. ₁
Regiunea rusă	22. ₂	130. ₈	5. ₉	63. ₂	5. ₆	1. ₀
Regiunea Asiei de răsărit	12. ₄	389. ₄	31. ₄	8. ₃	5. ₂	0. ₉
Regiunea americană	30. ₃	148. ₅	4. ₉	378. ₉	25. ₇	6. ₀
Σ =	121. ₄	1 455. ₃	12	794. ₄	113. ₀	26. ₉
„Neluț în considerație“	14. ₆	(circa) 70		22. ₃		
Totalul globului pămîntesc	136	1 525		816. ₇		

în parantezele de jos se dă suprafața (Fläche) coloniilor și populația lor.

ÎN ECONOMIA MONDIALĂ**

(vol. 30 din „Biblioteca Maier-Rothschild“). 1906 (3 mărci).

(aproximativ 1900) „Despre principalele regiuni

să întocmesc un tabel):

Telegraf										
Lini (în mii km)	Telegrame (în mil.)	Volumul comerțului exterior (im- port+export) 1900 în m ¹⁰⁰⁰ d. mărci	Extracția de cărbune (1900) (în mil. tone)	Producția de fontă (în mil. tone)	Extracția de aur (1900) (în mil kg)	Numărul fuzurilor în industria bum- bacului (1900) (în mil.)	Numărul oilor (în mil.)	Producția de lână (în mil. kg)		
520. ₂	168. ₉	40. ₉	250. ₈	14. ₈	8. ₂	26. ₀	89. ₁	214. ₄		
313. ₃	121	24. ₈	249. ₄	9. ₄	279. ₉	51. ₂	158. ₅	447. ₀		
171. ₈	20	3. ₃	16. ₁	2. ₉	36. ₀	7. ₀	62. ₄	191. ₇		
60. ₇	17	2. ₄	8. ₃	0. ₀₂	12. ₄	1. ₈ { ¹	175	59. ₀		
526. ₈	79	13. ₉	245. ₆	14. ₀	131. ₆	19. ₅	143. ₅	438. ₁		
		85. ₃	770. ₂	40. ₉	468. ₁	105. ₅	628. ₅	1 349. ₆		
		2. ₅	0. ₁	0. ₅	2. ₇					
		87. ₈	770. ₃	41. ₄	470. ₈					
						1911		⁴⁶		
Germania		10. ₄	149. ₈	234. ₅						
Marea Britanie		15. ₃	228. ₈	276. ₂						
St. Unite		9. ₂	244. ₈	450. ₂						
		34. ₉	623. ₂	960. ₉						
								= 81%		

¹⁾ „Celelalte țări“ (adică regiunea „Asiei de răsărit“ plus celelalte).

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 399-400. — Nota red.

Posesiunile coloniale sînt evaluate de R. Calwer în felul următor
(p. 90):

		Mil. locuitori
Germania	2.8 mil. km ²	12.0
Franța	10.98	50.0
Olanda	2.0	37.9
Belgia	2.4	19.0
Danemarca	0.2	0.1
Italia	0.5 (înainte de cucerirea Tripolitaniei!!)	0.7
Spania	0.2	0.3
Portugalia	2.1	7.3
Marea Britanie	28.6	355.4
Statele Unite ale Americii	0.3	8.6

Autorul include în „regiunea Europei centrale“ *întreaga* Europă fără Anglia și Rusia.

„N-au fost luate în considerație“, adică n-au fost repartizate pe regiuni, printre altele, Afganistanul, *Persia*, *Arabia*, iar în Africa Abisinia, *Marocul* (a rămas în urmă autorul!!! cărticica a fost tipărită în 1906!!!) etc.

Dezvoltarea rețelei de cale ferată în anii 1890 și 1913 în cele 5 regiuni (vezi mai jos principalele cifre *) ar fi următoarea:

		<u>1890:</u>	<u>1913:</u>	
împreună cu coloniile	Europa centrală	166.2	268.9	+ 102.7
	Imperiul britanic	107.3	207.8	+ 100.5
	Imperiul rus	32.4	78.1	+ 45.7
(Asia fără colonii)	Regiunea Asiei de răsărit	3.3	27.5	+ 24.2
	America (fără colonii)	308.1	521.9	+ 213.8
		<u>Σ = 617.3</u>	<u>1 104.2</u>	

* Vezi volumul de față, p. 462-468 — *Nota red.*

„BULETINUL
INSTITUTULUI INTERNAȚIONAL DE STATISTICĂ“
(„Bulletin de l'institut international de statistique“)
XIX, 1 (382 p.)

Motoare (*ca i p u t e r e*)
(afară de cele electrice)

		cu aburi mii	în total mii	
A)	Danemarca	1897	47.5	52.0
		1907	112.0	131
	Austria	1920	1 170.0	1 640.0
	Elveția	1905	?	516.0
	Germania	1895	2 720	3 427
		1907	6 715	8 264
	Belgia	1901	683	?
		1906	872	?
	Franța	1901	1 761	2 285
		1906	2 605	3 551
B)	Statele Unite	1905	19 440	22 240
	Noua Zeelandă	1906	?	75
C)	Norvegia	1905	79	308
	Suedia	1896	104	296
		1905	282	735
	Finlanda	1907	70	161
	Elveția	1901	84	284
	Olanda	1904	331	?
	Italia	1899	390	742
		1903	615	1 151
	Japonia	1895	57	60
		1907	237	281

Această statistică a motoarelor dă date pentru

A) pe baza recensămintelor industriale generale,

B) pe baza recensămintelor industriale,

C) pe baza statisticii „administrative“.

Am omis (am indicat separat) locomotivele. Am luat motoarele *cu aburi* și *totalul* [adică + apa și altele, dar fără cele electrice].

Aceste date sînt extrem de pestrițe și de incomplete!!

„Atlasul comerțului mondial“ etc. J. H. *Bartholomew*. Londra, 1907.

Foarte multe date și diagrame cu % etc. și despre lunca întrecăgă.
Citez câte ceva:

	Creșterea comerțului mondial (în mil. l. st.)	Regatul Unit		Statele Unite		Germania		Franța		Regatul Unit (în mil. l. st.)				
		Import	Export	Import	Export	Import	Export	Import	Export	Importul din	coloniile (Regatului Unit)	Exportul în	alte țări	alte colonii
1800.	302	—	—											
1840.	573	52	51	20	23	25	27	31	28					
1850.	832	98	71	36	28	34	36	32	43					
1870.	2 191	259	199	88	89	179 (1875)	129	116	112	238	64	189	55	
1890.	3 450	356	263	159	174	207	166	177	150	324	96	234	94	
1900.	4 420	460	291	171	282	288	230	188	164	413	109	252	102	
1905.	5 440	487	330	242	329	336	279	191	194	437	128	285	123	

Este foarte interesantă harta circulației bănești.

Țări avînd oficial	valută aur	— (majoritatea țărilor de pe glob)
”	”	” <i>argint</i>
”	”	” <i>bimetalică</i>
”	”	” <i>efectiv</i>
”	”	” aur
”	”	” bimetalică
”	”	” hîrtie

— China + Persia
— numai o parte din Africa + Franța, Spania, Italia
— Franța (Anglia) etc.
— Statele Unite, India
— Spania, Rusia, America de Sud

Ponderea diferitelor țări în comerțul mondial:

	1885		1905		1885		1905	
	1885	1905	1885	1905	1885	1905	1885	1905
Regatul Unit.....	18.1	15.0	19.2	16.3	}	30.9	25.8	
Posesiunile britanice	12.8	10.8	10.7	9.7				
Germania	10.0	11.3	10.3	11.0	}	29.2	28.9	
Franța	9.9	7.1	10.4	7.5				
Statele Unite	9.3	10.6	9.7	9.8				
Olanda	5.6	7.0	5.9	6.6				
Belgia	3.5	4.0	3.7	3.5				
Austro-Ungaria	3.5	3.3	3.7	3.3				
Rusia	3.4	3.0	5.6	4.6				
Spania	1.9	1.4	2.1	1.5				
China	1.4	1.8	1.8	2.5				
Japonia	0.4	1.5	0.5	1.1				
Argentina	1.2	1.9	1.3	1.1				
Alte țări	19.0	21.4						
			100	100				

)) Acest „alt izvor“ = „Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich“. Anul XXIV, 1903, p. 25*.

Numărul celor care vorbesc diferite limbi

	mil.
engleza	111
germana	75
rusa	75
franceza	51
spaniola	43
italiana	33
portugheza	13

Comerțul colonial în 1905

	Direcția		mil.l.st.
	exportului din posesiunile britanice	importului în posesiunile britanice	
Regatul Unit	143.8	143.4	
Posesiunile britanice	58.5	56.1	
Țările străine	130.2	109.6	

Flota comercială a principalelor țări (vase cu aburi și vase cu pinze)	mil. tone	Dezvoltarea producției mondiale de grâu mlrd. busheli	Producția de grâu mil. busheli (1901-3)	Consumul de grâu zahăr carne în livre engleze pe cap de locuitor
Imperiul britanic	17.6	1891-2.5	Statele Unite 664.7	Franța . . . 486 . 27. . . 77 .
St. Unite	4.2	1895-2.5	Rusia 509.3	Noua Zeelandă . 400 97 212
Germania	3.8	1900-2.5	Franța 311.5	Australia 357 101 239
Norvegia	1.8	1902-3.0	India 263.1	St. Unite 315 68 150
Franța	1.7	miliarde de busheli	Italia 157.0	Regatul Unit 290 88 112
Italia	1.2		Spania 133.1	Austro-Ungaria 231
Japonia	1.0		Austro-Ungaria 205.8	Germania 195 27 111
Rusia	0.9		Germania 139.8	Canada 155 90
Suedia	0.8		Canada 85.8	Olanda - 36 -
Spania	0.7		Argentina 77.2	Rusia - 14 51
Olanda etc.	0.7		etc. etc.	
Lumea întreagă	37.5		lumea întreagă 3 026.8	
dintre care cu aburi	31.7			

Producția de orez	milioane chintale engleze	Producția de seară	milioane busheli	Producția de orz	milioane busheli	Producția de ceai	milioane livre engleze	Producția de cafea	milioane livre engleze
China	550	Rusia	887.5	335.2	China	660	Brazilia	1 659	
		Germania	386.9	135.1	India	200	Columbia	70	
India britanică	448.3	Austro-Ungaria	130.7	124.4	Ceylon	150	Java	86	
Java	90.0	Franța	51.2		Japonia	59	Guatemala	74	
Japonia	89.6	Rusia asiatică	37.1		Java	19	India	31	
Indochina	33.1	Japonia	38.8		Formosa	18			
Siam	14.8	St. Unite	27.2	131.0	Natal	1.8			
Italia și Spania	20.1	Spania	25.7		Caneaz	0.9			
		etc.		India 101.1					
total lumea întreagă	1 257.9	lumea întreagă	1 672.9	1 218.6			total export =	2 283	

Flota comercială (tonaj neto). Milioane tone

	Regatul Unit	St. Unite	Germania	Norvegia	Franța	Japonia
1860	4.6	—		0.6	1.0	
1870	5.6	4.2	1.0	1.0	1.1	
1880	6.6	4.1	1.2	1.5	0.9	0.09
1890	7.9	4.4	1.4	1.7	0.9	0.1
1900	9.3	5.2	1.9	1.5	1.0	0.9
1905	10.7	6.4	2.3	1.5	1.3	1.3

Producția mondială de zahăr	Idem		Idem		Idem		Idem		aur
	cafea		bumbac brut (mil. chintale engleze)		fontă	cupru brut			
mil. tone	mii tone				mil. tone	mii tone		tone	
1850 1.4 0.2	1855—	321	1850 12.8		4.4	1851/60	49.9	1851 134	
1860 2.2 0.4	1865—	422	1860 22.8		7.2	1861/70	88.5	1860 192	
1870 2.7 0.9	1875—	505	1870 24.8		11.9	1871/80	117.0	1870 182	
1880 3.7 1.8	1885—	718	1880 32.2		18.1	1881/90	233	1880 164	
1890 6.1 3.6	1892—	700	1890 50.0		27.2	1891/900	364	1890 177	
1900 9.8 6.1	1903—	1150	1900 61.7		40.4	1901	518	1900 377	
			1903 65.0		1903 46.1	1905	723	1904 500	

Producția mondială de cărbune

Neumann-Spallart. Anul de apariție 1883/4, p. 322.

Mil. tone metrice	Totalul tranzacțiilor în lumea întreagă
1860—136	—
1866—185	44.2
1872—260	57.8
1876—287	55.8
1880—345	63.8
1885—413	61.7 mlrd. mărci
	comerțul exterior al lumii
	import + export
în 1885:	
Marea Britanie	161.9
Germania	73.6
Statele Unite	103.9

Flota comercială în lumea întreagă:

1872—15.5 mil. tone

1875—16.7 „ „

1880—19.3

1885—20.98

Principalele țări, în 1885:

Marea Britanie...	7.6
Germania...	1.2
Statele Unite...	2.6
Norvegia...	1.5
Franța...	0.9
Italia...	0.9
Rusia...	0.3

Consumul pe cap de locuitor

	Ceai livre engleze (1903)	Cafea	Vin galloni	Bere	Spirit	Unt	(1901—3) Huilă chintale engleze
Regatul Unit	6.0	—	0.3	28.8	1.0	19	78.4
Statele Unite	1.3	11	0.5	18.4	1.0	20	70.5
Germania	0.2	6	1.1	27.2	1.5	8	34.2
Franța	0.1	4	32.7	7.6	1.7	8	22.7
Rusia	1.2	—			1.8	5	2.7
Austro-Ungaria			5.0	8.6	1.7	7	7.7
Olanda	1.4	14.5	Belgia	40.1	1.6	15	
Australia ⁴⁷	7.1	—	0.8	11.6	0.7	17	24.5
Canada	4.0	—		5.0	0.9	22	33.4
		Italia	27.5				
				Danemarca		22	
		Spania	17.0				Belgia 58.4

Producția

	vin mil. galloni	bere	spirt (alcool curat)	pește mil. l. st.		bumbac brut mil. chintale engleze
Franța	1 216	240	45.1	5	Brazilia	0.5
Italia	880				Asia Mică	0.3
Spania	395		8.9		Turkestan	1.8
Rusia		137	86.3	8	Africa	1.5
Austro- Ungaria	169	420	55.2		Egipt	5.4
Algeria	124				China	4.0
Belgia		308			Mexic	0.4
Portugalia	134				Statele Unite	45.4
Germania	49	1 512	84.1		India	9.6
Grecia	66					
Canada				4		
Japonia				5		
St. Unite		1 561	58.6	11		
Regatul Unit		1 253	29.2	10		
Olanda			7.6			
lumea întreagă	3 330				lumea întreagă	70.0
	(media pe 1900—1903)					

„CEREALELE ÎN COMERȚUL MONDIAL“

„*Cerealele în comerțul mondial*“, publicat de ministerul cezaro-crăiesc al agriculturii etc. *Viena, 1900*.

Această lucrare monumentală (860 + 188 p., format 8°) reprezintă o culegere dintre cele mai îngrijite, cuprinzând o bogăție de date ((o sumedenie de cifre de bază)) cu privire la producția, consumul și comerțul cu cereale în perioada 1878—1897 (iar adeseori și mai mult); nu cunosc nimic asemănător. Pe cât se pare, e cea mai bună lucrare în acest domeniu [N.B.: Foarte mult material din *Neumann-Spallart*. „Übersichten der Weltwirtschaft“ (și Juraschek)].

Aleg ceea ce e mai important (*).

	Minerul de fier mil. tone (1900-2)	Oțel (1901-3)	Cărbune (1901-3)	Cupru (1905)	Consumul de ou- pru mii tone	Extracția de aur mil. uncii (1901-3)	Petrol mil. galloni (1903-4)
St. Unite	30.7	14.3	284.0	0.41	215	Trans- vaal 4.9	
Germania	17.5	7.3	152.8	0.02	144	Statele Unite 3.7	..... 3 573
Regatul Unit	13.2	4.9	225.5	—	133	Austra- lia 3.5	
Rusia	5.4	2.0	16.1	0.009	29	Rusia 1.1	..... 2 728
Franța	5.0	1.6	31.9		63	Canada 0.9	Japonia 51
Austro- Ungaria	3.4	1.2	39.5		26	Mexic 0.5	India 87
Spania	8.0	0.2		0.04		India 0.5	România 98
Mexic				0.06		Noua Zeelandă 0.4	Galiția 179
Italia					18	Rhode- sia 0.3	Sumatra, Java, Borneo 231
Suedia	3.7	0.3					
Belgia	—	0.8	22.6				
Australasia lumca în- treagă	90.4	33.0	812.4	0.04	679	17.7	6 996

(*) Măsurile folosite aici sînt: *chintalul metric* = 1 dublu-chintal. Chintalul metric = 1 dublu-chintal = 100 kg (1 dublu-chintal).

Prin urmare, aici se ia chintalul metric = 1 dublu-chintal = 1 *chintal metric*.

1 tonă = 1 000 kilograme.

1 acru = 40.467 *ari*.

1 cetvert = 2.09 *hectolitri*.

1 pud = 16.379 kilograme.

Cf. p. 8, nota 2: 3.674 busheli = 1 chintal metric (= 1 dublu-chintal).

p. 6, nota 2: 1 *hectolitr* de grîu = 78 kilograme etc. (1 *hectolitr* de ovăz = 45 de kilograme) etc.

[De exemplu p. 271: 49 348 de puduri = 8 083 de chintale metriche.]

#*
 Producția mondială în

Media anuală	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb ¹⁾	Total ==
1878—82	554.5	303.7	176.4	319.7	492.0	1 846.3
1883—87	579.7	330.2	182.9	356.9	543.9	1 993.6
1888—92	592.0	310.2	191.5	366.6	603.1	2 063.4
1893—97	642.7	370.1	214.4	408.7	608.4	2 244.3

Europa apuseană

1878—82	233.4	130.4	102.8	159.3	70.1
1893—97	250.1	145.2	100.5	171.2	74.2

vezi p. urm.*

Europa răsăriteană

1878—82	87.5	162.2	43.2	90.5	29.7
1893—97	147.2	209.3	71.6	118.3	37.6

pagina următoare, nota 1 *

Europa apuseană

1876—85	10.89	10.17	13.0	11.73	11.23
1886—95	11.16	10.89	13.18	12.01	10.93

Producția la hectar ³⁾

Europa răsăriteană

1876—85	6.69	6.20	6.92	5.96	10.06
1886—95	7.36	6.64	7.78	6.45	10.60

Producția la hectar ³⁾

Statele Unite

1876—85	8.35	8.18	12.45	10.09	15.89
1886—95	8.58	7.95	12.66	9.36	14.79

1) Porumbul în Statele Unite: 379.2; 426.9; 471.4; 465.8

2) Aceste cifre, de la p. 21, autorii le iau din lucrarea lui și Bucovina; datele pe perioadele 1876—85 și 1886—95 reprezintă

3) Aceste cifre, de la p. 26, sînt luate și ele din lucrarea lui

*Vezi volumul de față, p. 456—459. — Nota red.

mil. chintale metrice

în%

p. 37

p. 39

Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb	Total	Populația Europei, Americii și Australiei %
100	100	100	100	100	100	440 mil. = 100
105	109	104	112	111	108	466 106
107	102	109	115	123	112	495 112
116	122	122	128	124	122	526 119

103	57	43	71	19 ²⁾
96	56	39	73	17 ²⁾

kg. pe cap de locuitor

102	153	45	82	45 ²⁾
110	145	49	79	47 ²⁾

((adică mai mult de 75% în Statele Unite)).

Sundbärg, care include în Europa răsăriteană Ungaria, Galiția
 producția de cereale în kilograme pe cap de locuitor.

Sundbärg și reprezintă producția la ha în chintale metrice.

Consumul pe cap de *locuitor* (kilograme)*Europa*

	grâu	secară	orz	ovăz	porumb
1878—82	111.9	89.8	44.4	76.7	36.7
1883—87	112.4	92.3	42.5	74.5	33.3
1888—92	108.1	81.8	41.4	70.6	35.3
1893—97	116.1	91.9	45.2	75.6	34.9

Statele Unite

1878—82	100	9	19	101	592
1883—87	107	8	21	131	621
1888—92	105	8	23	129	648
1893—97	78	6	16	117	525

#

Aici au intrat următoarele țări ¹⁾:

„Statistisches
Jahrbuch für das
Deutsche Reich“,
1915

Producția
medie de grâu↓
Producția:
secară

	mil. chintale metrice		mil. tone (1 000 kg) 1913	mil. chintale metrice	
	1878—82	1893—7		1878—82	1893—7
1. Belgia	4.7	5.0	0.40	4.2	5.2
2. Bulgaria	7.4	9.9	1.65	1.9	1.9
3. Danemarca	1.2	1.0	0.2	4.4	4.8
4. Germania	23.7	29.5	3.97	58.5	70.6
5. Finlanda	0.01	0.04	0.004	2.4	3.1
6. Franța	75.2	84.0	8.7	17.6	16.7
7. Grecia	1.4	1.3	?	0	0
8. Marea Britanie	22.1	15.0	1.4	0.4	0.5
Irlanda			0.03		
9. Italia	40.3	33.2	5.83	1.3	1.1
10. Olanda	1.4	1.2	0.1	2.6	3.1
11. Austro-Ungaria	37.9	52.4	1.6	29.5	31.2
Ungaria			4.5		

¹⁾ Țările subliniate = „Europa răsăriteană“

Europa + Statele Unite

	grâu	secară	orz	ovăz	porumb
	118.2	79.4	41.9	82.6	127.5
	118.2	80.7	40.1	86.1	132.1
	114.1	71.2	39.4	83.1	136.9
	116.1	79.0	41.3	85.7	125.2

(Europa + Statele Unite (p. 93))

primele
4 feluri
de cerealeEuropa
St. Unite
(primele 4 feluri de cereale)

322.2	323.4	314.5
325.2	321.7	346.9
307.8	302.0	341.8
322.1	328.8	284.5

„Statistisches
Jahrbuch für das
Deutsche Reich“,
1915

Producția la *ha* în chintale metrice
(100 de kilograme)

mil. tone 1913	grâu			secară		
	1876/85	1886/95	1913	1876/85	1886/95	1913
0.57	16.3	18.5	25.2	14.9	16.9	22.0
0.27			16.0			14.9
0.43	22.0	25.2	33.7	15.9	16.0	17.6
10.43	12.7	13.7	20.7	9.8	10.6	17.2
0.24	10.8	11.8	10.9	9.7	10.6	9.9
1.27	11.2	11.9	13.3	10.0	10.6	10.6
?	—	—	—	—	—	—
0	18.2	20.1	21.1	—	—	—
0.005			25.6			
0.14	8.0	7.4	12.2	—	—	11.4
0.42	16.9	18.7	24.2	12.9	14.3	18.5
2.70	10.8	10.7	13.4	9.9	9.9	13.8
1.34	9.6	12.4	12.8	8.3	10.2	11.9

⁽²⁾ Pentru anul 1913 datele sînt luate din „Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich“, 1915. Restul, p. 781.

	grâu			seară		
	mil. chintale metrice 1878-82 1893-7		mil. tone 1913	mil. chintale metrice 1878-82 1893-7		
12. Portugalia	1.7	1.9	?	1.3	1.3	
13. România	13.4	15.4	2.3	1.2	2.1	
14. Rusia (europeană + Polonia)	55.1	112.6	22.8	152.9	198.3	
15. Suedia — Norvegia	0.9	1.2	0.2	4.9	5.7	
Norvegia			0.08			
16. Elveția	1.0	0.9	0.1	0.5	0.4	
17. Serbia	2.4	2.2	0.4	0.3	0.3	
18. Spania	23.1	24.7	3.0	5.1	4.4	
19. Turcia (europeană)	7.7	5.6	?	3.2	3.5	
Europa	320.9	397.3	Σ=57.0	292.6	354.4	
20. Algeria	5.6	6.1	1.0	0	0	
21. Egiptul	4.8	3.3	?	—	—	
22. Argentina	3.3	16.2	5.4	—	—	
23. Australia	8.5	8.7	2.4	—	—	
24. Canada	8.2	11.1	6.3	0.5	0.5	
25. „Colonia Capului și Natal”	1.0	0.8	0.1	—	—	
26. Chile	4.1	3.9	0.6	—	—	
27. India	69.4	62.3	9.9	—	—	
28. Japonia	3.7	5.1	0.7	4.2	8.4	
29. Tunisia	1.0	1.8	0.1	—	—	
30. Uruguay	0.8	1.8	0.1	—	—	
31. Statele Unite	122.7	124.2	20.8	6.3	6.7	
Țările neeuropene	333.8	245.4	Σ=47.4	11.1	15.7	
Lumea întreagă	=554.5	642.7	104.4	303.7	370.1	
Luxemburg			0.02			
Mexic			0.3			
Noua Zeelandă			0.1			

N.B. Vezi concluziile generale la pagina următoare *. **N.B.**

	grâu			seară			
	mil. tone						
	1913	1876/85	1886/95	1913	1876/85	1886/95	1913
	?	—	—	—	—	—	—
	0.09	—	10.6	14.1	—	—	10.5
	24.69	5.3	5.6	9.1	6.0	6.4	8.5
	0.56	13.1	14.8	24.2	13.4	14.4	14.1
	0.02	—	—	17.6	—	—	16.3
	0.05	—	—	22.0	—	—	19.2
	0.04	—	—	10.7	—	—	8.7
	0.71	—	—	7.8	—	—	9.1
Europa apuseană	10.9	11.2		10.2	10.9		
	6.7	7.4		6.2	6.6		
Europa răsăriteană							
		8.8	9.2		7.3	7.8	
	0.00			7.2			13.7
	0.03			7.8			9.0
	0.06			(7-10-16)			8.1
	0.00			14.1			12.1
	0.04			4.5			—
	—			14.4			13.0
	—			8.3			—
	—			6.3			—
	—			10.9			11.9
	—			14.4			15.2
	0.00			4.5			8.4
	1.05	8.3	8.6	10.2	8.2	7.9	10.2
	0.02						
	0.00						
	0.00						

* Vezi volumul de față, p. 461 — Nota red.

Consumul pe cap de locuitor (kilograme)

		Germania	Franța	Marea Britanie	Italia	Austro- Ungaria	Rusia
grâu	1878-82	55. ₃	214. ₀	188. ₁	} 123	—	—
	1883-87	57. ₂	213. ₀	164. ₆		91. ₈	—
	1888-92	59. ₈	213. ₀	171. ₁		92. ₅	18. ₉
	1893-97	71. ₈	204. ₀	167. ₀		100. ₅	37. ₄
	1913*)	96					
secară	1878-82	129. ₃	38. ₀	1. ₃	—	—	—
	1883-87	118. ₆	37. ₀	2. ₁	?	66. ₂	—
	1888-92	108. ₅	36. ₀	2. ₁	3. ₃	60. ₄	111. ₀
	1893-97	126. ₇	38. ₀	2. ₇	2. ₉	59. ₂	139. ₀
	1913*)	153					
orz	1878-82	48. ₇	31. ₀	?	—	—	—
	1883-87	51. ₈	31. ₀	67. ₀	?	41. ₉	—
	1888-92	55. ₈	32. ₀	68. ₆	6. ₀	37. ₆	17. ₈
	1893-97	59. ₈	31. ₀	71. ₇	5. ₂	38. ₄	27. ₁
	1913*)	108					
ovăz	1878-82	89. ₁	91. ₀	?	—	—	—
	1883-87	84. ₁	95. ₀	84. ₆	?	51. ₉	—
	1888-92	86. ₉	96. ₀	87. ₄	8. ₁	48. ₈	48. ₁
	1893-97	85. ₃	92. ₀	85. ₈	7. ₂	51. ₆	65. ₇
	1913*)	128					
porumb	1878-82	5. ₁	20. ₆	48. ₅	} 65. ₀	—	—
	1883-87	3. ₈	23. ₄	41. ₇		68. ₂	—
	1888-92	8. ₄	23. ₃	44. ₉		77. ₆	2. ₃
	1893-97	14. ₄	22. ₄	53. ₈		82. ₂	4. ₇

*) „Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich“, 1915.

Aceste cifre pe 1913, introduse cu creionul, sînt *vădit necomparabile*, deoarece chiar cifrele pe 1893/7 sînt *mult mai mari*.

Concluziile generale ale autorilor:

„Așa cum am mai arătat, în ultimul deceniu, datorită unor condiții deosebite în ce privește desimea populației și mijloacele de comunicație, producția de cereale s-a dezvoltat în mod diferit în diferitele țări și state. În centrul Europei apusene, care — dacă ne putem astfel exprima — se dezvoltă în mod urbanist, în Anglia, Belgia, Olanda etc., concomitent cu micșorarea suprafeței cultivate și cu creșterea relativă a producției la hectar a scăzut producția de grâu, secară, orz și porumb, în timp ce producția de ovăz, folosit în special ca nutreț pentru vite, a crescut.

N.B.

În celelalte regiuni ale Europei apusene, în afară de cele de graniță, se observă unele oscilații; extinderea suprafeței cultivate a încetat, dar producția la hectar a crescut considerabil și producția continuă să sporească la aproape toate culturile cerealiere. În regiunile de graniță dintre Europa apuseană și cea răsăriteană, în Suedia, Polonia, Galiția, Ungaria etc., producția totală crește foarte mult în urma extinderii suprafețelor cultivate și, într-o măsură și mai mare, datorită sporirii considerabile a producției la hectar. În Europa răsăriteană, datorită în special extinderii suprafețelor cultivate, s-a obținut o creștere extraordinară a producției de cereale, dar numai la culturile cerealiere de bază, nu și la cele secundare.

N.B.

Printre regiunile de peste ocean trebuie, de asemenea, să deosebim, de o parte, țările care, ca, de pildă, Statele Unite, Canada, Argentina și Uruguay, datorită așezării lor geografice sau ca urmare a dezvoltării căilor de comunicație și a rețelei lor de căi ferate au ajuns să aibă legături mai strânse cu centrele dens populate din Europa apuseană, și, de altă parte, celelalte țări. Cele dintii și-au dezvoltat producția lor cerealieră în special prin extinderea adesea în petuoasă a suprafețelor cultivate; dintre celelalte doar puține și-au mărit producția. Ca urmare a acestei producții limitate, Egiptul și Japonia importă cereale, Algeria și Tunisia, datorită politicii economice franceze, sînt țări care aprovizionează în special Franța,

N.B.

N.B. iar India, Africa de sud și Australia, ca o consecință a condițiilor lor demografice și a slabei dezvoltări a rețelei lor de căi de comunicație, nu au produs surplusuri mari și permanente, care să depășească nevoile lor interne“ (p. 36).

CĂILE FERATE ⁴⁸

„Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich“, anul XXXVI, 1915, Berlin, 1915 (2 mărci). „Cronici internaționale“, tabelul 31 (p. 46 *). „Căile ferate din lumea întreagă în 1890 și 1913“. ((Izvor: „Archiv für Eisenbahnwesen“ (editat de guvernul regal al Prusiei), 1892 și 1915.)

Împărțirea în trei grupuri (1, 2 și 3) a fost făcută de mine

Σ (și ΣΣ) îmi aparține mie; la fel și ordinea în care sînt așezate

	(kilometri)	
	1890	1913
(1) <i>Marea Britanie și Irlanda</i>	32 297	37 717
(1) <i>Malta, Jersey, Man</i>	110	110
(1) <i>Portugalia</i>	2 149	2 983
(2) Spania	9 878	15 350
(1) <i>Franța</i>	36 895	51 188
(1) <i>Belgia</i>	5 263	8 814
(1) <i>Țările de jos</i> (+ Luxemburg)	3 060	3 781
(1) <i>Elveția</i>	3 190	4 863
(2) Italia	12 907	17 634
(2) Suedia, Norvegia și Danemarca	11 566	21 354
(1) <i>Țările vechi din Europa apuseană, posesoare de colonii</i>	82 964	109 456
Europa apuseană. Σ	117 315	163 794
(2) Germania	42 869	63 730
Europa apuseană. ΣΣ	160 184	227 524
(2) Europa apuseană. <i>Țările bulgaro-maghiare</i>	77 220	118 068
(3) Austro-Ungaria (+ Bosnia + Herțegovina)	27 113	46 195
(3) Rusia (europeană) (+ Finlanda)	30 957	62 198
(3) România	2 543	3 763
(3) Serbia	540	1 021

(3) Turcia europeană	} 1 765	1 994
(3) Bulgaria		1 931
(3) Grecia	767	1 609
Balkanii. Σ	5 615	10 318
(3) Europa răsăriteană. ΣΣ	<u>63 685</u>	<u>118 711</u>
Întreaga Europă:	223 869	346 235

(kilometri)

<i>America:</i>	1890	1913
Canada (+ Newfoundland)	22 712	48 388
St. Unite (+ Alaska 1 054 km)	268 409	410 918
Mexic	9 800	25 492
America Centrală ¹⁾	1 000	3 227
Insulele Antile ²⁾	2 338	6 022
America de Nord și America Centrală. Σ	<u>304 259</u>	<u>494 047</u>
Columbia și Venezuela	1 180	2 020
Guyana Britanică	35	167
Guyana Olandeză	—	60
Brazilia	9 500	24 985
Paraguay și Uruguay	1 367	3 011
Argentina	9 800	33 215
Chile, Bolivia, Peru, Ecuador	5 276	12 603
America de Sud. Σ	<u>27 158</u>	<u>76 061</u>
Întreaga Americă	<u>331 417</u>	<u>570 108</u>

(kilometri)

	1890	1913
toate posesiunile franceze	40	224
toate posesiunile britanice	<u>[23 181]</u>	<u>49 185</u>
toate posesiunile olandeze	—	60
Statele Unite	268 409	410 918
Porto Rico	18	547
Mexic + America Centrală + Antile	12 646	33 340
America de Sud (afară de colonii)	27 123	75 834
Total	<u>331 417</u>	<u>570 108</u>

	<u>1913</u>	
1) Guatemala	987 km	
Honduras	241	
Salvador	320	
Nicaragua	322	
Costa Rica	878	
Panama	479	
	$\Sigma = 3\ 227$	

			<u>1890</u>
independente	2) {	Cuba	3 752..... 1 731
		Republica Do-	
		minicană	644..... 115
		Haiti	225
		Jamaica	313 britanică
		Porto Rico	547 a Statelor Unite 18
		Martinica	224 a Franței
		Barbados	175 britanic
Trinidad	142 britanic	474	
		$\Sigma = 6\ 022$	2 338

În „Cronica internațională“ pe 1903, editată pentru prima oară, figurează pentru anul 1890:

Cuba	1 731
Republica Dominicană	115
„Insulele Antile“	492
	(km) $\overline{2\ 338}$

(#) Aceste cifre le-am luat din „Archiv für Eisenbahnwesen“ 1892, p. 496; cifra 474 cuprinde și Jamaica, și Martinica, și Barbados, și Trinidad.

Pentru anul 1890 putem socoti:

cele franceze (Martinica)	40 km	} $\Sigma = 2\ 338$
cele britanice	434	
ale Statelor Unite (Porto Rico)	18	
independente	1 846	

	<u>1890</u>	<u>1913</u>
Asia:		
Asia Mică, Siria, Arabia și Ciprul britanic (98 km)	800	5 468
Persia	30	54
India britanică	27 000	55 761
Ceylon	308	971
Indiile Olandeze	1 361	2 854
	{ Java }	
	{ Sumatra }	

Statele malaieze (Borneo, Celebes etc.) ⁴⁾	100	1 380
India portugheză	54	82
Siam	—	1 130
Indochina și <i>Filipinele</i> (ale Statelor Unite) ¹⁾	105	3 697
Rusia (Siberia și Asia centrală) ²⁾	1 433	15 910
China	200	9 854
Japonia (+ Coreea)	2 333	10 986
<hr/>		
Toate posesiunile britanice (Cipru, India + Ceylon, Malacca)...	27 408	58 204
Toate posesiunile <i>franceze</i>	105	2 493
<hr/>		
Întreaga Asia	33 724	108 147

⁴⁾ Borneo *Britanic* (partea *britanică* din Borneo) în 1912 după „The Statesman's Year-Book“: 130 de *mile* (idem în 1915).

Celebes (*olandez*) ?

{ *N.B.* Pe cât se vede, *toate* „statele malaieze“ trebuie trecute
la posesiunile britanice
pentru 1901 figurează 439 km

	1913
	<u>km</u>
¹⁾ Cochinchina, Cambodgia, Anamul, Tonkinul	2 398 franceze
Pondichéry	95 francez
Totalul celor franceze	<u>2 493</u>
<i>Malacca</i>	92 britanică
Filipinele	1 112 ale St. Unite
	<u>Σ = 3 697</u>

Cifra 105 pentru anul 1890 se referă la Cochinchina, Pondichéry și Tonkin (prin urmare, toate sînt franceze).

³⁾ Calea ferată din China de răsărit (1 480 km) este socotită ca aparținînd *Chinei* (în 1913).

<i>Africa:</i>		<u>1890</u>		<u>1913</u>
	Algeria și Tunisia	3 104		6 382
	Congo Belgian	—		1 390
(*)	{ Egiptul (+ Sudanul)	{ 1 547 }	1902: 1 503 470 27 992 1 160	{ 5 946 }
	{ Uniunea Sud-Africană			
	{ Coloniile engleze	{ [98] ⁶⁾ }		{ 3 790 }
	„ germane	—		4 176
	„ italiene	—		155
	„ portugheze	[292] ⁶⁾		1 624
	„ franceze	[520] ⁶⁾	3 218	
(*)	Întreaga Africă	[910] ²⁾		12 963
		9 386		44 309
{	toate posesiunile engleze	[5 470]		27 364
	„ „ franceze	3 624		9 600

6) repartizare aproximativă
 În 1885 Neumann-Spallart dă cifra de 147 km (!! pentru insula Mauriciu și 440 (!!!) pentru Angola + Mozambic!!

5) Luat din „Archiv für Eisenbahnwesen“, 1892, p. 1 2 2 9

2) se referă la:

<u>1902:</u>		<u>1890:</u>
169	(posesiuni britanice) insula Mauriciu	
127	franceze, Réunion	126
	franceze, „regiunea Senegal“?	394
543	portugheze, Angola	
449	portugheze, Mozambic	

<i>Australia:</i>		<u>1890</u>	<u>1913</u>
Imperiul } britanic }	Uniunea australiană	15 769	30 626
	Noua Zeelandă	3 120	4 650
Statele Unite:	Hawai (cu insulele Maui: 11 km și Oahu: 91)	—	142
	Întreaga Australie	18 889	35 418
	Total	617 285	1 104 217

(Împreună cu coloniile)	<u>1890</u>	<u>1913</u>
Statele Unite	268 427	412 719
Imperiul britanic	107 355	207 856
Rusia	32 390	78 108
Germania	42 869	67 906
Franța	40 664	63 505
	<u>491 705</u>	<u>830 094</u>

		1890	1913	
	4 mici state coloniale (Belgia, Olanda, Portugalia, Italia)	25 086	39 377	
	11 state necoloniale (restul Europei)	57 362	98 080	
#	Japonia	2 333	10 986	
	State semicoloniale	{ din Asia	1 030	16 506
		{ din America	12 646	33 340
	America de Sud (10 state)	27 123	75 834	
Total		617 285	1 104 217	
#	iar dacă scoatem primele 5 State independente și semiindependente din Asia și America	125 580	274 123	
		43 132	136 666	

Toate coloniile
(America, Asia,
Africa și Australia)

Asia, Africa și Australia

1890:	1913:	Coloniile:	1890:	1913:
74 948	170 029	{ britanice	51 767	120 844
3 769	12 317	{ franceze	3 729	12 093
1 361	2 914	{ olandeze	1 361	2 854
346	1 706	{ portugheze	346	1 706
1 433	15 910	{ Rusia	1 433	15 910
—	1 390	{ belgiene	—	1 390
—	155	{ italiene	—	155
—	4 176	{ germane	—	4 176
18	1 801	{ St. Unite	—	1 254
81 875	210 398	Toate coloniile	58 636	160 382
		Japonia	2 333	10 986
Semicolonii: { Asia Mică, Persia, Siam } și China			1 030	16 506
Total			61 999	187 874
Europa			223 869	346 235
Statele Unite			268 409	410 918
ββ toate coloniile			81 875	210 398
#	{ semicolonii: Asia		1 030	16 506
	{ „ America		12 646	33 340
	{ (Mexic, America Centrală + Antile)			
	{ Japonia		2 333	10 986
	{ America de Sud (fără colonii)		27 123	75 834
Total			617 285	1 104 217
# αα			43 132	136 666
αα + ββ			125.0	347.1

Principalul izvor este „Archiv für Eisenbahnwesen“. Anul apariției 1892 (revista apare de 15 ani) l-am consultat. Completările au fost introduse în paginile precedente.

Pe 1890 „statele malaieze“ sînt prezentate *numai* împreună, iar în paranteze *nu* figurează nimic (nu figurează cuvintele: „Borneo, Celebes etc.“, pe care le găsim în „Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich“ pe anul 1915.

Există date pe decenii: 1840 și anii următori (pînă în 1890) — reproduse și în Dicționarul enciclopedic Brockhaus.

Ni se prezintă calculul prețului de cost al unei construcții de cale ferată (în cea mai mare parte pe anii 1888—1891).

Europa	în medie	302.5	mii mărci	pentru	1 km	}
În afara Europei	„	160.6	„	„	„	
Σ =		212.1	în medie	pentru lumea întreagă, adică a-		}
131 mlrd.		proximativ 131 m l r d. mărci (212.1 × 617.3mii)				
mărci		212.1 × 200 mii = 40 000 de milioane *				

Este instructiv să comparăm aceste date cu privire la căile ferate cu următoarele cifre („Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich“. 1915)

Producția de cărbune (mil. tone)

	<u>Germania</u>	<u>Franța</u>	<u>Rusia</u>	<u>Marea Britanie</u>	<u>St. Unite</u>
1892	92.5	26.1	6.9	184.7	162.7
1912	255.7	39.2 (1911)	31.0	264.6	450.2 (1911)

Producția de fontă (în mil. tone) **

1892	4.9	2.0	1.1	6.8	9.3
1912	17.6	4.9	4.2	9.0	30.2

N.B.

E izbitoare disproporția dintre dezvoltarea producției de fier și cărbune, de o parte, și construcția de căi ferate, de altă parte (monopol = colonii).

În legătură cu problema monopolurilor și a capitalului financiar!!

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 401. — *Nota red.*

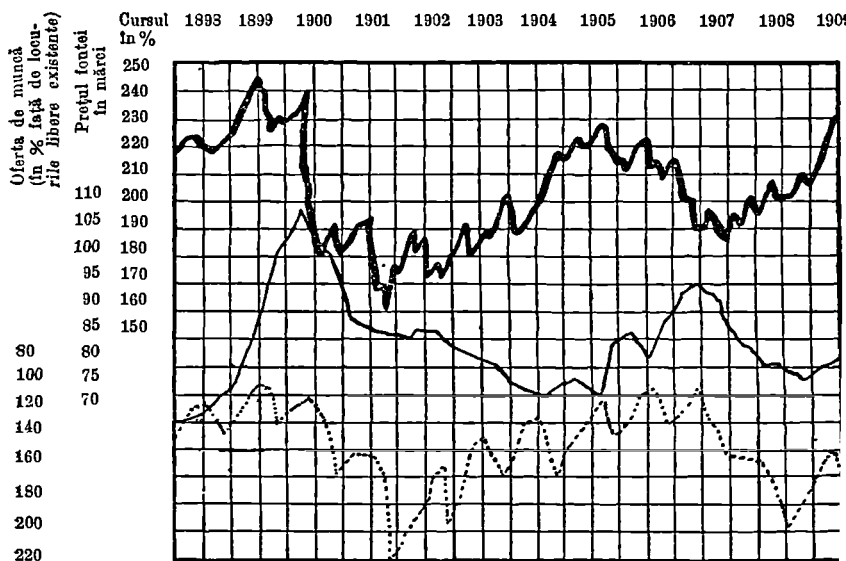
** Op. cit., p. 402.

REVISTA „DIE BANK“

Revista „Die Bank“, 1910, p. 222

Cursul bursei și curba conjuncturii pe anii 1898—1909

- *Cursul bursei* (cursul acțiunilor „Disconto-Commandit“, Harpener, Bochumer și Allgemeine Elektrizitätsgesellschaft, în medie la sfârșitul lunii).
- *Prețul fontei* (cotarea fontei engleze (Glasgow) la bursa din Hamburg, în medie pe trimestru).
- ..... *Piața muncii* (afluența de muncitori la bursele muncii din Germania, în medie pe trimestru. Pentru a ușura comparația, curba pieței muncii este însemnată în mod *invers*, cu maximul în jos).

Această diagramă este luată din articolul lui Alfred *Lansburgh*. „Capacitatea de previziune a bursei“ („Die Bank“, 1910, I, p. 222).

Este bună pentru ilustrarea oscilațiilor *concrete* și a tendințelor *generale* în cursul unui ciclu complet din zilele noastre (criza din 1900, depresiunea din 1907, avântul din 1898—99 etc.).

SITUAȚIA CĂILOR FERATE

„The Statesman's Year-Book“ pe 1915 (Londra, 1915) (Anul LII). Editat de J. Scott Keltie.

„Imperiul britanic“, 1913—4

Căile ferate în funcțiune (Railways open)

	+8 Malta
Regatul Unit	23 441 mile
India	34 656
Cipru	61
Ceylon	605
Straits Settlements și statele federative malaieze	771
„Borneo și Sarawak“	130
Asia (fără India)	1 567
Australia și Oceania	23 021
Africa	17 485
America	31 953
	<u><u>ΣΣ = 134 131*</u></u>

---

1 milă = 1.6 km; $134 \times 1.6 = 214.4$ mii km; $130 \times 1.6 = 208.0$
 $771 \times 1.6 = 1\,233.6 + 208 = 1\,441$ km

Căile ferate în coloniile *olandeze* (la sfârșitul anului 1913)

1 512 mile — Java

209 „ Sumatra, „Indiile Orientale Olandeze“, inclusiv
 Borneo și Celebes etc.

Σ = 1 721 „

$1\,721 \times 1.6 = 2\,753.6$ km

În Indiile Occidentale Olandeze (Surinam = Guyana olandeză, Curaçao) *nu există* căi ferate.

---

‡ *Neumann-Spallart*. „Übersichten der Weltwirtschaft“. Anul apariției: 1883—4.

* Așa e în „The Statesman's Year-Book“. — *Nota red.*

p. 508. „Începînd din 1882, pe *insula Mauriciu*, nu s-a mai construit nimic la cele două căi ferate, care au o lungime de 92 de mile“.

Ibidem, p. 512.

$$\begin{array}{r}
 \text{Angola} \quad \overset{1885}{=} 350 + \\
 \text{Mozambic} \quad = 90 \\
 \hline
 440 \text{ km} \\
 92 \text{ de mile} \times 1.6 = 147.2 \text{ km} + 440 = 587 \\
 147.2 : 587 = 25.1\% \\
 \hline
 \Sigma 1890 = 910 \quad \text{aproximativ } \overset{1890}{98} \text{ km engleze (ins. Mauriciu)} \\
 - 520 \quad \quad \quad 292 \text{ „ portugheze (Angola și Mo-} \\
 \hline
 390 \text{ km} \quad \quad \quad \text{zambic)} \\
 \hline
 + 390 \quad 390 \times 25.1 = 97.89 \\
 + 520 \text{ franceze} \\
 \hline
 \Sigma = 910
 \end{array}$$

Ibidem, p. 504. Jamaica (1885) — 107 km

Barbados 42

Martinica (linii de cale ferată „scurte“)? *nu există date...*

	1890	1913
Jamaica	313	
Martinica	224	
Barbados	175	
Trinidad	142	
	$\Sigma = 474$	854

să presupunem că în 1890 erau în Martinica 40 km (mai puțin decît în Barbados)

4 state mici cu colonii

Olanda	+ 3 060	3 781	
	+ 1 361	2 854	→ 2 914
	4 421	6 635	- 2 854
Portugalia	2 149	2 983	60
	346	1 706	
Belgia	5 263	8 814	
	—	1 390	
Italia	12 907	17 634	
	—	155	
	$\Sigma = 25 086$	39 317	

(11 state)

Spania	9 878	15 350
Elveția	3 190	4 863
Scandinavia	11 566	21 354
Austro-Ungaria	27 113	46 195
România	2 543	3 763
Serbia	540	1 021
Bulgaria și Turcia	1 765	1 994
		1 931
Grecia	767	1 609
	<u>57 362</u>	<u>98 080</u>

Căi ferate britanice în Africa [1913]

6 399
1 775
5 582
3 872
$\Sigma = \overline{17\ 628}$
5 946
3 790 (1 099 + 192 + 418 + 302 + 1 567 + 212 = 3 790)
<u>27 364</u>

	Asia	America	Britanice în Asia:	
	<u>1890</u>		<u>1913</u>	
Britanice	27 000	22 712	55 761	56 732
	308	434	971	+ 92
	100	35	<u>56 732</u>	<u>56 824</u>
	<u>27 408</u>	<u>23 181</u>	+ 1 380	
		<u>58 112</u>		
		+ 92 Malacca		
		<u>58 204</u>		

	<u>1890</u>	<u>1913</u>											
Asia	33 724	108 147											
Africa	9 386	44 309											
Australia	18 889	35 418											
	<u>61 999</u>	<u>187 874</u>											
Europa	166. ₂	268. ₉	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th><u>1913</u></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Europa</td> <td>346 235</td> </tr> <tr> <td>America</td> <td>570 108</td> </tr> <tr> <td>Celelalte</td> <td>187 874</td> </tr> <tr> <td>$\Sigma =$</td> <td><u>1 104 217</u></td> </tr> </tbody> </table>		<u>1913</u>	Europa	346 235	America	570 108	Celelalte	187 874	$\Sigma =$	<u>1 104 217</u>
	<u>1913</u>												
Europa	346 235												
America	570 108												
Celelalte	187 874												
$\Sigma =$	<u>1 104 217</u>												
Imperiul britanic	107. ₃	207. ₈											
Imperiul rus	32. ₄	78. ₁											
Asia răsăriteană	3. ₃	27. ₅											
America	308. ₁	521. ₉											
$\Sigma =$	<u>617.₃</u>	<u>1 104.₂</u>											
	<u>617 283</u>	<u>1 104 157</u>											

1. Statele Unite
2. Imperiul britanic
3. Rusia
4. Germania
5. Franța
6. Statele coloniale mici (Olanda, Portugalia, Belgia, Italia)
7. Restul Europei
8. Japonia
9. America de Sud
10. „Semicolonii“...

	<u>1890</u>	<u>1913</u>		
Mexic	9 800	25 492		
America centrală	1 000	3 227		
Insulele Antile independente	1 846	4 621		
	<u>12 646</u>	<u>33 340</u>		
	<u>1890</u>	<u>1913</u>		
Asia Mică	800	5 468	Asia Mică	
Persia	30	54	Persia	
		1 130	(Siam)	
China	200	9 854	(China)	
	<u>1 030</u>	<u>16 506</u>		
	<u>1890</u>	<u>1913</u>		
Asia britanică	27 408	58 204		
Africa	5 470	27 364		
Australia „	18 889	35 276		
Anglia	51 767	120 844		
Franța	3 729	12 093		
Olanda	1 361	2 854	} Portugalia	
Portugalia	292	1 624		+ 54... 82
Belgia	—	1 390		+ 292... 1 624
Italia	—	155		
Germania	—	4 176		346 1 706
Statele Unite	—	1 112		
		142 + }		
<i>Coloniile:</i>	Σ = 57 149	144 390	Rusia	
Japonia	2 338	10 986	+1 433...15 910	
Semicolonii { Asia Mică, Persia, Siam, China }	1 030	16 506		
	<u>60 512</u>	<u>171 882</u>		
	1 433	15 910		
	<u>61 945</u>	<u>187 792</u>		
	54	82 }	61 999 187 874	

CAIETUL

„v“
(„NII“)

Cuprins

v

Imperialism

{ *Engels* (dezarmarea) }
{ *Laufenberg* }

<i>Plehn</i> . Politica mondială	(1)
<i>Wegener</i>	[1—2]
<i>Fr. Engels</i> . „Dezarmarea“:	3—9
<i>Fr. Engels</i> . „Articole pe teme internaționale apărute în ziarul «Volksstaat»“:	10—[14]
<i>Laufenberg</i> :	15—[24]
„Germania și războiul mondial“	[30—32]
<i>Albrecht Wirth</i>	[24—25 și 33—38]
<i>Georg Adler</i> . „Politica socială imperialistă“.	1897 [39]
<i>A. Siegfried</i> . „Noua Zeelandă“. 1909	[40—41]
<i>Hoetzsch</i> . „Turkestanul“	(42—3)
(p. 38: Congresul junilor egipteni)	
42—43: Panislamismul.	
Socialismul în China...	44

„REVISTA POLITICĂ INTERNAȚIONALĂ“

„*La Revue politique internationale*“, 1915,
martie — aprilie (nr. 14) (Lausanne).

„*Rusia democrată și războiul*“ de d-l Grigori Aleksinski, fost
deputat în Dumă ((p. 168—186)).

Nota *redacției*: „Este interesant de constatat solidaritatea
care, în ciuda tuturor divergențelor principiale, leagă, în mo-

mentul de față, majoritatea revoluționarilor și liberalilor ruși cu țarismul autocrat“ (p. 168).

Rusia, spune autorul, nu putea să dorească război (nici chiar Rusia oficială). Ea se pregătea pentru 1918, 1920? Asasinatul a fost comis cu cinci ani *prea devreme*?

[p. 177: o notă a redacției (din cartea lui Aleksinski) în care se spune că în Rusia există „2 guverne“.]

În ciuda altor „ticăloși“ comise de țarism, Rusia a apărat Serbia, care este slabă etc., aceasta e „o faptă bună“ (181).

El este pentru neutralizarea strămtorilor — iar nu pentru „un război de cuceriri“, ca Miliukov... victoria aliaților ar fi o binefacere pentru progresul Europei.

PLEHN. „POLITICA MONDIALĂ“

Dr. Hans Plehn. „Politica mondială. Un studiu asupra istoriei universale moderne în perioada de după încheierea alianței anglo-japoneze“. Berlin, 1907 (214 p.). Ediția a 3-a.

Un studiu destul de bun, consacrat în cea mai mare parte Angliei și Japoniei (și, indirect, Americii și Rusiei. Anglia — Japonia — Statele Unite — Rusia).

În partea a doua (p. 91—167) se ocupă de organizarea politicii externe a Angliei (*nu* statul, *ci* „societatea“).

WEGENER. „INDIA DE ASTĂZI“

Prof. dr. Georg Wegener. „India de astăzi. Bazele și problemele dominației engleze în India“ („Studii în legătură cu problemele coloniale“. Nr. 61/63. 1 marcă și 20 de pfenigi). Berlin, 1912 (52p.).

Un studiu cât se poate de bun, clar și concis.

India — 4 575 000 km².

315 milioane de locuitori (1911) (1901—297)
(1801—100)

Pericol de război din partea Rusiei: în prezent englezii sînt înarmați acolo „pînă în dinți“.

Nu e o singură națiune și nu există o limbă unică.

„Bengalezii“ = 70 de milioane. Împărțirea Bengalului de către englezi (pentru a slăbi mișcarea națională) în 1905. În 1911 (încoronarea la *Delhi*) a fost promisă *a b r o g a r e a* acestei măsuri.

Sistemul *castelor*.

Englezii stăpînesc cu ajutorul politicii „*divide et impera*“...

O foarte mare varietate de condiții geografice.

Izolarea de restul lumii.

Ev mediu (religia — lumea exterioară nu e decît deșertăciune) — agricultură — relații de vasalitate.

$\frac{2}{3}$ din țară se află sub dominația directă a englezilor, $\frac{1}{3}$ — state vasale.

Dependență totală (a agriculturii) de ploile de vară (masonul de vară — *alizeul*). Altfel — *foamete*.

Armata — 75 000 de englezi

— 150 000 de indigeni (din diferite triburi). Englezii se folosesc *mai cu seamă* de dușmănia musulmanilor (aproximativ 60 de milioane) față de hinduși.

Principala primejdie pe care o prezenta răscoala șipailor (1857) era trecerea armatei de indigeni de partea răsculaților. Discordiile dintre diferitele națiuni și letargia maselor au salvat situația.

Au murit de ciumă în 1905 — 1 069 140 de oameni

în 1907 — 1 315 892 ș.a.m.d.

Gubernarea exercitată de englezi este pur „dictatorială“ (31), „autocrație“ (31).

„Administrația civilă în India“ numără circa 1 000 de oameni și constituie un stat-major de funcționari excelenți, foarte bine plătiți.

Anglia, după spusele autorului, a realizat foarte mult (pacea britanică, căile ferate, poșta, justiția etc. etc.).

Cauzele frământărilor:

1) asuprirea poporului de către străini...

2) creșterea rapidă a populației. (Foametea.)

3) „continua agrarizare a Indiei“: Anglia înăbușă industria țării.

Mișcarea „svadeși“ (= pentru produse fabricate în țară) (boicotarea produselor engleze).

4) impozitele. Dările pe care le plătesc țăranii pentru pământ

5) crearea unei intelectualități. Școala a creat „un proletariat intelectual de cea mai proastă speță și extrem de dificil din punct de vedere politic“ (43); autorul e o canalie reacționară.

6) formarea națiunii hinduse. („Congresele naționale“.)

7) mișcarea religioasă împotriva englezilor, în favoarea asiaticilor, pentru ceea ce este al lor, pentru ceea ce este asiatic... (terrorism etc.).

(englezii încredințează artileria și arsenalele numai trupelor for-
mate din albi (p. 48). În general, englezii sînt extrem de precauți.)

ENGELS. „POATE OARE EUROPA SĂ DEZARMEZE?“

Friedrich Engels. „Poate oare Europa să dezarmeze?“
Nürnberg, 1893. O broșură care cuprinde articole apărute în „Vorwärts“ (Wörlein et Co.)⁴⁹.

În „Biblioteca muncitorească din Berna“, *culegerea*
începe cu broșura: „Karl Marx în fața curții cu juri din Köln“.

Prefață: — aceste articole au fost publicate în *martie* 1893, în ziarul berlinez „Vorwärts“, „în timpul dezbaterilor din Reichstag asupra proiectului de lege pentru organizarea armatei“ (p. 3).

„Pornesc deci de la această situație“ (cea de astăzi) „și propun deocamdată numai măsuri pe care fiecare dintre guvernele actuale le poate accepta fără a periclita securitatea țării. Îmi propun numai să arăt că, din punct de vedere pur militar, absolut nimic nu stă în calea desființării treptate a armatelor permanente“ și că, dacă aceste armate sînt menținute, ele sînt menținute „împotriva dușmanului intern“ (p. 3). N.B. N.B.

„Reducerea treptată a stagiului militar pe baza unei convenții internaționale“, iată „punctul esențial al expunerii mele“ (p. 4) — „trecerea generală de la armata permanentă la miliție“ (p. 4, *idem*, p. 3).

(Prin urmare: la Engels, „punctul esențial“ = trecerea la miliție. N.B.)

Prefața este datată: Londra, 28 martie 1893.

§ I. De 25 de ani Europa se înarmează „într-o măsură nemai-pomenită“... „Nu e oare absurd ca în această situație să se vorbească de dezarmare?“ (p. 5).

Dar masele populare... cer să se procedeze... „la dezarmare“ „în toate țările“... Nu există oare altă ieșire din impas decît un război pustiitor?

„Afirm: dezarmarea, și prin ea garantarea păcii, este posibilă“ (5)... iar Germania are pentru aceasta „atît forța cît și vocația“...

Mai departe, în § I se descrie pe scurt trecerea la serviciul militar obligatoriu. Latura „revoluționară“ a lui (p. 6) constă în atragerea tuturor bărbaților la „apărarea națională“...

Este necesar să se „stabilească pe plan internațional durata maximă a serviciului militar“, „avînd drept țel final sistemul de miliție“ (7).

la început maximum 2 ani, iar apoi 1½ etc.! pînă la??

§ II. Posibilitatea (tehnică-militară) a unui termen mai scurt pentru serviciul militar. Inutilitatea unui termen lung.

(instrucția de paradă (9), santinelele (9), ordonanțele (10) și alte idiotenii de acest fel).

Dar pentru cavalerie? Aici e de dorit ca termenul să fie mai lung — dacă tinerii nu știu dinainte să călărească. Dar și în această privință se pot face multe și mai e posibilă și angajarea de „voluntari pe trei sau patru ani“ (10).

În viața mea am văzut atît de des ca obiceiuri, instituții, tradiții mult lăudate să nu dea rezultatele scontate și comandanții militari să sufere eșecuri (10), — — — „încît sfătuiesc pe fiecare să nu fie față de nimic mai neîncrezător decît față de părerea „specialistului” militar“ (p. 11, sfîrșitul § II).

§ III. Absurditatea conservatorismului în arta militară, întrucît în acest domeniu tehnica este deosebit de revoluționară.

Bătăia armelor de infanterie

cu 40 de ani în urmă la...	300	pași	
în 1870/1 — — — —	600—1 000	„	(artilăria: 3—4 000)
„noile“ arme — — — pînă la	3 000—4 000	„	(p. 11).

Necesitatea educației militare a tineretului, necesitatea gimnasticii etc. (13—14); marșuri (vara), „instrucție de cîmp“ (14) etc. etc.

Dar profesorii? — subofițeri care și-au făcut anii de serviciu. Dacă vor fi scoși „la lumina curții de școală și a Codului penal aplicabil civililor“, „pun ?
N.B.N.B. ||| rămășag că tineretul nostru școlar, pornit spre răzvră-
? ||| tire (sic!?!), îl va învăța minte și pe cel mai rău dintre
foștii călăi ai soldaților“ (15).

§ IV. Vor accepta oare celelalte țări? Austria și Italia — da. Franța? — „țara care are un rol hotărâtor“ (15). Franța va înșela?

Germania este însă mult mai puternică; are mai multă populație; are mai mulți ofițeri, ceea ce e foarte important. („În toate războaiele de pînă acum, după cîteva luni de campanie se făcea simțită lipsa de ofițeri“ (17))...

De altfel, instituția militarilor cu termen redus, „nedemocratică și, din punct de vedere politic, reprobabilă“ (16), este din punct de vedere militar folositoare Germaniei (mai mulți ofițeri). În Franța însă, „soldații cu stagiul de trei ani au făcut pur și simplu să dispară din armată privilegiul care fac un an serviciu militar. Acest fapt demonstrează cu cît este mai scăzut în Germania, față de Franța, nivelul conștiinței social-politice și al instituțiilor politice tolerate de ea“ (16).

N.B.

§ V. Dar Rusia? N-are importanță dacă va accepta sau nu. În general, ea nu prezintă importanță, nu are ofițeri.

Soldatul rus este foarte viteaz și, cînd luptă în grup, se ține bine. Acum însă se cer acțiuni cu caracter individual, și în această privință el nu e bun de nimic, nu poate fi comparat cu „soldații țărilor apusene“ (19).

Delapidări de bani publici etc. în Rusia (20).

„Va fi de ajuns ca Rusia să piardă două-trei bătălii, și teatrul operațiilor militare se va muta de pe Vistula pe Dvina și Nipru; în spatele armatei germane și sub protecția ei se va forma o armată a aliaților polonezi; iar Prusia va fi pedepsită după cum merită dacă în interesul propriei sale securități va fi nevoită să refacă o Polonie puternică“ (20).

§ VI. Situația internă a Rusiei este „aproape desperată“... „această Chină europeană“ (21)... ruinarea țăranilor după 1861... „*Această cale*“ („a revoluției economice și sociale“ = a capitalismului — în Rusia) „*este de o cam-*”
dată mai ales o cale a ruinării“ (21).

N.B.

În Rusia, secătuirea solului, despădurirea etc. Creditul scade. „Nu Franța are nevoie de Rusia, ci, dimpotrivă, Rusia are nevoie de Franța... Cu puțină minte, Franța ar putea stoarce din Rusia tot ce dorește. Dar Franța oficială, dimpotrivă, se tîrăște pe brînci în fața țarului“ (23)...

Rusia trăiește din exportul de secară, — mai ales în Germania. „Îndată ce Germania va începe să mănince pîine albă în loc de pîine neagră, actuala Rusie oficială a țarismului și a marii burghezii va da faliment“ (23).

| sfîrșitul § VI |

§ VII. Cum stau însă lucrurile la noi? „Muștru soldăteșe“ fără sfîrșit (24)... „o nobilime parazită“, „feciori de burghezi aroganți“... Înainte mai erau cazuri de împușcare din greșeală la manevre (25) — „am cunoscut un tînăr din Köln care în 1849 și-a găsit moartea în felul acesta, fiind ni-merit de un glonte destinat căpitanului său“ (25); acum, cu armele moderne de calibru mic, „nu mai poți face așa ceva atît de ușor și fără să fii observat“ (25)...

În Franța nu e posibilă o asemenea comportare față de soldați... soldații francezi trebuie să-i disprețuiască pe soldații germani atunci cînd citesc cum sînt aceștia tratați în cazărmi...

§ VIII. Va fi oare acceptată această propunere?

Germania adresează această propunere Austriei, Italiei și Franței. Dacă aceasta din urmă o acceptă, nu-și înrăutățește situația; dacă o respinge, și-o înrăutățește.

„Toate armatele au o capacitate extraordinară de a trage învățăminte din *marile înfrîngeri*“ (27)...

„Nu trebuie să uităm că cei 27 de ani de cîrmuire ai lui Bismarck au făcut ca Germania să fie urită pretutindeni în străinătate, și pe bună dreptate. Nici anexarea danezilor din Schleswigul de nord, nici nerespectarea și, pînă la urmă, anularea frauduloasă a punctului din tratatul de la Praga care se referea la ei, nici anexarea Alsaciei și Lorenei, nici odioasele măsuri luate împotriva polonezilor din Prusia n-au avut nimic comun cu crearea «unității naționale»“ (27)... Bismarck a făcut ca Germania să fie detestată...

„Oriunde veți merge, veți găsi simpatii pentru Franța și neîncredere față de Germania“ (28)...

„Să nu uităm că viitorul război îl va decide Anglia“ (28) — stăpînirea mărilor; „va înfometa pur și simplu“ (Franța sau Germania).

Germania ar avea foarte mult de câștigat dacă ar face o asemenea propunere (p. 29)...

=====
Sfârșit
=====

MARX. „DEZVĂLUIRI ASUPRA PROCESULUI COMUNIȘTILOR DE LA COLONIA” CU O INTRODUCERE DE ENGELS

În articolul „Contribuții la istoria Ligii comuniștilor” (cu data de 8 octombrie 1885), apărut în broșura „Dezvăluiri asupra procesului comuniștilor de la Colonia” (Zürich, 1885) — — — la sfârșitul articolului:

...Marx era „omul cel mai hulit, cel mai ponegрит al timpului său”⁵⁰ (p. 17)...

Postfața scrisă de Marx (8.I.1875) pentru aceeași broșură:...⁵¹

...„După eșuarea revoluției din 1848, mișcarea muncitorească germană a continuat să existe doar sub forma propagandei teoretice desfășurate în cercuri restrânse, și guvernul prusian nu s-a înșelat nici o clipă asupra caracterului practic inofensiv al acestei propagande” (73). N.B.

ENGELS. „ARTICOLE DIN «VOLKSSTAAT» PE TEME INTERNAȚIONALE”

Friedrich Engels. „Articole din «Volksstaat» pe teme internaționale” (1871—1875). Berlin, 1894.

PREFAȚA DIN 1894⁵²

În prefață (3.I.1894), Engels spune, printre altele, că în toate aceste articole (din anii 1871-5) își spune comunist, și nu social-democrat, deoarece *pe vremea aceea* își spuneau social-democrații proudhoniștii în Franța și lasalleenii în Germania (p. 6). ||| comuniști sau social-democrați?

- „De aceea, pentru Marx și pentru mine era pur și simplu imposibil să alegem, pentru desemnarea punctului nostru de vedere special, o expresie atât de elastică. În prezent, lucrurile stau altfel, și acest cuvânt * poate fi folosit, deși continuă să fie nepotrivit pentru un partid al cărui program economic nu este numai socialist în general, ci de-a dreptul comunist, — pentru un partid al cărui țel politic final este desființarea statului și, prin urmare, și a democrației. Denumirile pe care le poartă *adevăratele*“ (sublinierea lui Engels) „partide politice nu corespund niciodată întru totul; partidul se dezvoltă, iar denumirea rămîne“ (p. 7).

„BAKUNIȘTII LA LUCRU“ **

- „Bakuniștii la lucru“ (1873). Sfârșitul... „În Spania, bakuniștii ne-au dat un exemplu inegalabil de felul cum *nu* trebuie făcută o revoluție“ (sublinierea lui Engels) (p. 33).

„MANIFESTUL POLONEZ“ **

Ibidem „Manifestul polonez“ (11.VI.1874).

- „În spatele întregului militarism european stă militarismul rus. Armata rusă, care în războiul din 1859 a constituit o rezervă a Franței, iar în războaiele din 1866 și 1870 a Prusiei, a dat de fiecare dată posibilitate puterii superioare din punct de vedere militar să-și înfrângă singură adversarul. Ca primă putere militară din Europa, Prusia este o creație nemijlocită a Rusiei, chiar dacă ulterior, spre marea nemulțumire a protectorului ei, i-a luat-o înainte“ (p. 35).

....„După războaiele napoleoniene, Rusia a luat partea leului și din fostele provincii poloneze ale Prusiei și Austriei, erijându-se din acel moment în mod fățiș în arbitru al Europei, rol pe care a continuat să-l joace fără întrerupere pînă în 1853. ...În anii revoluției, înfringerea ungarilor de către armatele ruse a fost un eveniment tot atât de hotărîtor pentru Europa răsăriteană și centrală ca și bătălia din iunie de la Paris pentru Apus... s-a stator-

* „social-democrat“. — *Nota red.*

nicit o dată cu dominația Rusiei și dominația reacțiunii în Europa. Războiul Crimeii a izbăvit Apusul și Austria de insolența țarului... După cum am mai arătat, armata rusă servește drept pretext și reazem întregului militarism european... Numai datorită faptului că în 1870 armata rusă a împiedicat Austria să fie de partea Franței, Prusia a putut să învingă Franța și să desăvârșească opera de creare a monarhiei militare pruso-germane“ (38)...

Pălăvrăgelile pe seama caracterului „prin excelență aristocratic“ al mișcării poloneze sînt „absurde“.

„Prin întreaga ei dezvoltare istorică și prin situația ei actuală, Polonia este pusă, într-o măsură și mai mare decît Franța, în fața alternativei: să fie revoluționară sau să piară“ (39)... ||| N.B.

în 1871, cei mai mulți dintre polonezi (emigranți) s-au pus la dispoziția Comunei... „a fost oare aceasta o faptă a aristocraților?“ (39). ||| N.B.

„Aristocrația poloneză se apropie tot mai mult de Rusia, în speranța că sub dominația ei va reuși cel puțin să reunească Polonia; masele revoluționare răspund însă propunînd o alianță Partidului muncitoresc german și luptînd în rîndurile Internaționalei“ (39).

„Nu poate fi liber un popor care asuprește alte popoare. Întotdeauna forța armată de care are nevoie pentru oprimarea altor popoare se întoarce în cele din urmă împotriva lui însuși“ (40) — iar la adresa Rusiei: restaurarea Poloniei „constituie o necesitate... pentru rușii înșiși“ (N.B.) (40). ||| N.B.

„PROBLEMA SOCIALĂ ÎN RUSIA“

„Problema socială în Rusia“ (1875)

„...Marea burghezie din Petersburg, Moscova, Odesa, care în ultimii zece ani s-a dezvoltat nemaipomenit de repede, în special datorită construcțiilor de căi ferate... toată marea industrie rusă, care există numai datorită tarifelor vamale protecționiste... toate

aceste elemente influente ale populației, elemente care cresc cu repeziciune, să nu fie ele oare interesate în menținerea statului rus?...⁵⁵ (p. 52) (împotriva lui Tkacev).

Postfața (1894) — la articolul „Cu privire la problema socială în Rusia“⁵⁶ — se încheie cu următoarea frază:

„Revoluția rusă nu numai că va smulge cea mai mare parte a națiunii, pe țărani, din izolarea satelor lor care formează mirul lor, universul lor și-i va aduce în marea arenă unde vor cunoaște restul lumii și totodată se vor cunoaște pe ei, își vor înțelege propria situație și mijloacele de ieșire din mizeria în care se află acum, dar ca va da un nou impuls mișcării muncitorești din Apus, îi va crea noi condiții, mai bune de luptă și va grăbi astfel victoria proletariatului industrial modern, fără de care Rusia actuală nu poate să ajungă la o transformare socialistă nici pe baza obștii și nici pe baza capitalismului“ (p. 72).

LAUFENBERG. „ORGANIZAREA, RĂZBOIUL ȘI CRITICA“

Laufenberg || „Organizarea, războiul și critica“. Documente în legătură cu dezbaterile de partid de la Hamburg

de dr. Heinrich *Laufenberg*.

Fritz *Wolffheim* și dr. Carl *Herz*.

„De distribuit numai membrilor de partid, contra prezentării carnetului de membru“.

(Tipărite și editate de dr. *Laufenberg*, Hamburg) (p. 1—77).

Anul??? (1915) ((sigur 1915)).

„Echo“⁵⁷ repeta cuvântul de ordine al guvernului (8) — citatele din „Echo“ (9—15) (pentru militarizarea tineretului, 26 și urm.) sînt foarte interesante. Declarațiile lui *Laufenberg* și ale altora — împotriva.

Tactica cvasidenunțurilor etc., urmată de conducători.

Propunerea de a se convoca „oamenii de încredere“ este respinsă (23 ș.a.).

...,trebuia să iasă la iveală opoziția dintre conducătorii care se orientează spre politica promovată de «Echo» și masa care rămîne la vechile principii proletare și respinge politica neorevizionistă a armoniei“ (34)...

§ VIII: „*Cîrdășia (Sammlung) conducătorilor*“ (N.B.) (împotriva masei).

Discuțiile au arătat:

„Dezbaterile, care au durat patru seri, au fost cît se poate de semnificative pentru starea de spirit a așa-ziselor cercuri conducătoare de la Hamburg. A ieșit limpede la iveală faptul — devenit de multă vreme o certitudine pentru orice observator atent al vieții de partid din Hamburg — că, în sinea ei, această pătură de sus a conducătorilor a rupt-o de mult cu concepțiile radicale ale masei de partid din acest oraș. Chiar dacă la adunări ei mai făceau uz de formule radicale, în realitate marxismul a devenit pentru aceste cercuri o uniformă incomodă, pe care nu o îmbrăcau decît cu ocazia unor manifestări oficiale de partid“ (36).

von Elm, — August *Winnig*, — *Hildebrandt* etc. apărau imperialismul etc. (p. 36).
 ((H. Thomas este *pentru Elm* ș.a., p. 47 ș.a.))

...,în circumscripțiile 1 și 2, în care conducerea este stăpînă pe organizații, în cursul primelor patru luni de la începutul războiului nu au fost convocate nici un fel de adunări“ (37)...

p. 41 — oportuniștii se referă la Kautsky (și el este, spun autorii, pentru suspendarea criticii) și tot aici găsim o *notă* a autorilor în care se spune că Kautsky *a protestat* împotriva acestui „abuz“ ce s-a făcut cu numele său.

În circumscripția *Hamm* — care înainte de război număra 6 000 de membri —, după patru adunări, marea majoritate se pronunță *pentru* Laufenberg (p. 47)...

§ XI: „Biciul și turta dulce“ — oportuniștii, „stăpînii“ organizațiilor, *Elm* (Adolf von Elm) și Emil Krause „au plasat“ în „Comitetul de asistență publică“ (48) un muncitor tînăr (din Comisia centrală pentru învățămîntul muncitorese) pentru a acționa în spirit moderat...

N.B. || „Karl Hoym“ vindea broșura lui Laufenberg (48). El
 !!! || era muncitor la tipografia (partidului) *Auer & Co.* și împotriva lui s-au pornit persecuții (Treiberei); i se spunea: du-te și te plînge „d-rului Laufenberg al tău“ (48).

!! || Poliția a mers pînă acolo încît, „așa cum s-a întîmplat cu discursurile tovarășilor Scheidemann și Lensch, dădea vorbitorilor indicații precise cu privire la conținutul cuvîntărilor lor și interzicea orice discuții. În timp ce activitatea și adunările asociațiilor *burgheze* continuă să nu fie stingherite de amestecul polițienesc, activitatea și adunările organizațiilor de partid și sindicale se află în prezent sub controlul poliției. Prin urmare, la noi e aceeași stare excepțională ca pe timpul legii împotriva socialiştilor“ (52)...

N.B.!! || *Comisia de presă* (în al cărei nume scria *H. Thomas*) a respins plîngerile lui Laufenberg... (sub pretext că influența exercitată de Rosa, Mehring, Zetkin etc. este „în întregul partid cu totul infimă“, p. 53 etc.), iar la Bremen, scria același *H. Thomas*, „după ce tovarășul Pannekoek a plecat de acolo“ (54), adunările se desfășoară într-o atmosferă mai calmă („mult mai calmă“).

Din răspunsul dat de Laufenberg (acestei comisii) la 22.I.1915:

N.B. || „...Certitudinea voastră că cercurile largi ale opiniei publice burgheze vă vor“ (comisia de presă) „apăra împotriva opoziției de partid vi-o întemeiați, probabil, pe primirea favorabilă de care politica dusă de ziarul «Echo» se bucură în cercurile burgheze, inclusiv «Hamburger Nachrichten»“; această politică coincide într-adevăr cu concepțiile care au cîștigat tovarășilor dr. August Müller și von Elm bunăvoința bine meritată a lumii burgheze“ (55).
 N.B. || „...poziția naționalistă-șovină a ziarului «Echo»“ (56)...

N.B. || În răspunsul dat de comisia de presă la 27.I.1915, Laufenberg & Co. sînt învinuiți de „*demagogie*“ (59)... și se spune că conducerea centrală a partidului l-a declarat pe el și pe prietenii lui drept „sabotori ai partidului“ (62)...

N.B. || Din răspunsul dat de Laufenberg la 4.II.1915: „...«*biro-crația*» locală «de partid»“ (63).

Din răspunsul dat de *Thomas* (la 4.II. 1915): războiul are un caracter imperialist și noi nu am contestat acest lucru, dar s-a afirmat că *numai* imperialismul german ar fi cauza lui. Toți, spune el, recunosc însă că de vină e „imperialismul internațional“ (65).

N.B.:
imperialismul
internațional și
cel german!

..., la Hamburg, Altona și Ottensen, adunările membrilor de partid s-au situat, pretutindeni unde au avut loc discuții, pe punctul nostru de vedere“ (al lui Laufenberg & Co.) (65).

N.B.

„Hamburger Echo“ — „al doilea ziar ca mărime al social-democrației germane“ (67).

„*New Yorker Volkszeitung*“ — „care a dus în timpul războiului mondial o politică proletară consecventă“ (67).

[„Echo“ s-a supărat din această cauză și l-a dojenit pe „bătrînul nostru Schlüter“ (p. 68), calificînd drept absurdă învinuirea că „prin comportarea ei“ social-democrația germană „și-a pierdut caracterul de partid proletar și și-a renegat principiile“ (68).]

N.B.
„Echo“ expune
părerile ziarului
„New Yorker
Volkszeitung“

..., „Dar această mică aripă“ (oportuniștii) „nu se mulțumește să impună partidului tactica reformismului național. Ea încearcă de-acum să scindeze partidul în două tabere... În opoziție cu această atitudine, purtătorii de cuvînt ai radicalismului apără principiul unității mișcării muncitorești germane“ (73)... (pe vechile baze ale istoriei ei de o jumătate de secol)...

N.B.

și, în încheiere, XV (§) „Ce trebuie făcut?“

..., Organizațiile proletare s-au dezvoltat în cursul lungii perioade de întărire a statelor naționale capitaliste, pornind de la premisa că în viitorul apropiat nu sînt de așteptat mari zguduiri politice și că mult timp încă centrul de greutate al luptei îl va constitui compromisul parlamentar cu vechile forțe care dețin puterea...

...Războiul mondial a schimbat dintr-o singură lovitură întreaga situație. El a arătat că economia capitalistă a trecut de la

perioada unei neconținute dezvoltări ascendente la aceea a lărgirii impetuoase, înfăptuită prin explozii, a sferei ei de activitate. De aceea, proletariatului îi revine sarcina de a-și adapta organizația sa de clasă la nevoile revoluționare ale viitorului.

Monstruoasele evenimente din vara trecută au găsit organizațiile proletare nepregătite. Luarea de poziție față de evenimentele politice de importanță mondială a fost lăsată exclusiv în seama birocrăției locale, ca și cum ar fi fost vorba de controlul lunar al timbrelor de cotizație vândute“ (74)...

...„Esența actualii opoziții ne pare a fi: să provoace schimbările dictate de moment în forma de organizare a proletariatului german; potrivit situației generale existente altădată în Germania, care silise proletariatul timp de decenii la acțiuni prin excelență *reformiste*, actuala formă de organizare pornea de la *principiul concentrării puterii în mâinile unui conducător*, iar în activitatea practică *exclusiv de la activitatea parlamentară*. Cotiturile istorice prin care trecem astăzi silesc proletariatul să treacă la *acțiuni de masă*, care, la rîndul lor, presupun existența unei mase *libere* în organizarea ei și conștiente, care-și hotărăște singură desfășurarea acțiunilor sale“ (75).

Și autorii propun chiar să se adopte un „statut“! (76—77).

Sfîrșit

WIRTH. „ISTORIA UNIVERSALĂ A ZILELOR NOASTRE“

Albrecht *Wirth*. „Istoria universală a zilelor noastre“. Ediția a 4-a. Leipzig, 1913 (și alte izvoare).

[Introducerea este caracteristică: „1783—1870“ (două date și atît)]

p. = pune stăpînire	împ. = împart
r. = război	c. = contra *
T. = tratat	

* Aceasta este explicația dată de V. I. Lenin pentru prescurtările folosite în însemnările sale. În volumul de față, cuvintele prescurtate sînt scrise integral. — *Nota red.*

TABELUL CUCERIRILOR ȘI RĂZBOAIELOR COLONIALE

America și Europa apuseană (350)*	Europa răsăriteană (Austria + Balcanii + Rusia) (250)*	Celelalte țări (în special Asia și Africa) (1 000)*
<p>1873— 1879</p> <p>Anglia pune stăpânire pe insulele Figi (73). — Statele Unite fac planuri să pună stăpânire pe insulele Haiti (74). — <i>Anglia</i> pune stăpânire pe orașul Quetta (76). — <i>Anglia</i> pune stăpânire pe Transvaal (77). — <i>Anglia</i> duce război împotriva Afganistanului (78). Anularea acordului cu privire la Schleswig-Holstein (Viena, 11.X.1878). În 1879 Anglia îi bate pe zuluși. — 1879: Anglia pune stăpânire pe Cipru. <i>Tripla Alianță</i> (Germania + Austria + Italia) (79) (8.X.1879).</p>	<p>În general, înaintarea Rusiei în Turkestan: 1868—1876. — Rusia împotriva Hivei (73). — Rusia ocupă Sahalinul (75). — Rusia pune stăpânire pe Fergana (76). — Războiul rusoturc (77). (Rusia ocupă o parte din Basarabia și o parte din Asia Mică.) 1878. Flota engleză în fața Dardanelelor. Amenințare. 1878: Congresul de la Berlin.</p>	<p>1868: Japonia se transformă. — Hiva împotriva Rusiei (73). — Insulele Figi împotriva Angliei (73). — Răscoala în <i>Iunian</i> (China) și în <i>Acin</i> (73). — <i>Japonia</i> împotriva Formosei (74). — Răscoală în Sațuma (Japonia) (77). — Transvaalul împotriva <i>Angliei</i> (77). — Afganistanul împotriva Angliei (78). —</p>
<p>1880— 1891</p> <p>Războiul dintre Chile, Peru și Bolivia (80). — Germania cotopește insulele Samoa (80). — Franța pune stăpânire pe Tunisia (81). În Tunisia sînt și acum 90 000 de italieni și 35 000 de francezi. — Transvaalul bate Anglia: 27.II.</p>	<p>Rusia cotopește Mervul (84). Războiul sirbo-bulgar (85). — Rusia la un pas de război cu Anglia (85: Acordul de la Pendje cu privire la Afganistan) (la 10.IX.1885 s-a semnat acordul anglo-rus cu privire la Afganistan).</p>	<p>Germania ocupă Samoa (80). — Transvaalul devine independent (81). — Retrocedarea Kuldgei (81). — „Dezordini” în Coreea (84). — Împărțirea Congoului (85). — Împărțirea Ugandei (90) — (17.VI.1890, schimbul pe Helgo-</p>

* Cifrele din paranteze indică populația în milioane. — *Nota red.*

America și Europa apuseană	Europa răsăriteană (Austria + Balcanii + Rusia)	Celelalte țări (în special Asia și Africa)
<p>1881 (1879—1880). — Italia cotește Massaua (81). — Anglia pune stăpînire pe Egipt (82). — Italia se alătură alianței dintre Germania și Austria în 1881 (? 20.V.1882 alăturarea Italiei la această alianță). — Războiul dintre Franța și China s-a terminat cu încheierea păcii la 25.VIII. 1883: Franța pune stăpînire pe Tonkin. — Germania pune stăpînire pe colonii în Africa (84). — Franța împotriva Chinei (84). — Anglia împotriva Egiptului (84). — 26.II.1884: Tratatul dintre Anglia și Portugalia: împărțirea Africii centrale. — Acord între Anglia și Transvaal (84). — Anglia pune stăpînire pe Bechuanaland (84). — Împărțirea Congoului (85). — Congresul de la 15.XI. 1884 (pînă la 26.II. 1885) de la Berlin în legătură cu Congo: acesta este împărțit. — Anglia pune stăpînire pe Birmania (85). — 1885: s-au descoperit zăcăminte de aur în Trans-</p>	<p>Rusia face primul împrumut în Franța (500 de milioane de franci) XII. 1888. — Alianța franco-rusă (22 august 1891?) (semnată la 22 august 1891). (Pactul militar: sfîrșitul lui: VI. 1892.)</p>	<p>land) (Zanzibar pentru Helgoland).</p>
<p>vaal. — Anglia este la un pas de război cu Rusia (85). — 1885, războiul dintre Franța și China și eșecurile francezilor (30.III. 1885: din această cauză cade guvernul Ferry). — Brazilia se proclamă republică (89). — Anglia și Germania cu privire la Uganda (90). — Ultimatumul adresat de Anglia Portugaliei (1890): Anglia jefuiește Portugalia în Africa. Tratatul dintre Anglia și Portugalia: 11.VI.1891. — Alianța franco-rusă (1891).</p>		
<p>1892—1898</p> <p>Revoluția din Chile (92). — Acordul englez (?) cu privire la Pamir (92). Franța pune stăpînire pe o parte din Siam (93). — Războiul Angliei cu Matabele (93). — Împărțirea unei părți din China (95: Simonoseki). Franța împotriva Madagascărului (95) (1894—1895). — Abisinia împotriva Italiei (96). Anglia împotriva Egiptului (96). — Germania pune stăpînire pe Kiaociao (97). Războiul americano-spaniol pentru Cuba (98).</p>	<p>Acordul rus (?) cu privire la Pamir (92). Împărțirea unei părți din China (95). — Expediția Rusiei în Abisinia (96). — Războiul greco-turc (97).</p>	<p>Siamul împotriva Franței (93). — Matabele împotriva Angliei (93). Războiul chino-japonez (94) și tratatul de la Simonoseki (95). 17. IV. 1895 — tratatul de la Simonoseki. 20. IV. 1895 — intervenția Franței + Germaniei + Rusiei. 21.VII. 1895. — tratatul de la Pekin (Japonia renunță la victoria asupra Chinei...). — Madagascărul împotriva Franței (95). — Răscoala Filipinelor (96). — Abisinia împotriva Italiei (96).</p>

America și Europa apuseană	Europa răsăriteană (Austria + Balcanii + Rusia)	Celelalte țări (în special Asia și Africa)
<p>Anglia la un pas de război cu Franța (98).</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 10px auto;"> <p>4.XI.98, evacuarea Fachodei.</p> </div>		<p>6. III. 1898 — este cedat Kiao-ciao. 27. III. 1898 — este cedat Port-Arthurul. 11. IV. 1898 — Kuan-ce-Uon * este cedat Franței. ? Vei-hai-vei este cedat Angliei.</p>
<p>1899— 21. III. 1899: Anglia și Franța împart Africa. — Anglia duce război cu burii (99). — Statele Unite duc război cu Filipinele (99). Războiul cu China (900) (sfârșitul anului 1900 — IX. 1901). — Tratatul anglo-japonez: 30.I.1902. Sfârșitul războiului anglo-bur (1902). — 1902: Iradeaua * sultanului cu privire la construirea căii ferate Berlin-Bagdad, 1902. — Statele Unite pun stăpânire pe Panama (903).</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>Tratatul secret dintre Rusia și Tibet cu privire la protectoratul Rusiei asupra Tibetului a fost recunoscut de China în 1902.</p> </div> <p>Războiul ruso-japonez (1904) (pentru Coreea și o parte din China).</p>	<p>Burii împotriva Angliei (99). — Războiul din Filipine împotriva Americii (99). — China împotriva Europei (900): războaiele boxerilor. Sfârșitul războiului anglo-bur (902). — Panama și Statele Unite (903). Tibetul împotriva Angliei (904). — Herero împotriva Germaniei (04). — Războiul ruso-japonez (1904).</p>
<p>* Porunca. — Nota red.</p>		<p>* Kvan-djou-van. — Nota red.</p>
<p>1903: Germania + Anglia + Italia blochează Venezuela. (Germania bombardează.) Își scot datoriile!! Anglia împotriva Tibetului (904). Germania împotriva tribului Herero (04). — Acordul franco-englez din 8.IV.1904 (împărțirea Africii) (Marocul în schimbul Egiptului). — — —</p>		
<p>1905— 1914 Franța la un pas de război cu Germania (Maroc) (1905). — Împărțirea de la Algeiras (1906). — Sfârșitul războiului hotentotilor împotriva Germaniei (1907). — Austria anexează Bosnia și Herțegovina (1908). 1907-8: Franța și Anglia iau câte o bucată din Siam și din statele învecinate. Acordul dintre Anglia și Rusia (1907?): împart Persia. — Tratatul franco-japonez din 10. VI.1907. — Acordul anglo-rus din 31 august 1907 (împărțirea Persiei)... + întâlnirea de la Reval: VI.1908. Mai (iunie) 1908: întâlnirea de la Reval (9.VI.1908) dintre monarhul rus și cel englez.</p>	<p>Pacea de la Portsmouth (1905). Revoluția din Rusia (1905). Tratatul ruso-japonez: 30.VII. 1907 („status quo“). Acordul anglo-rus de la 31 august 1907 (împart Persia)... 1908: revoluția din Turcia. Răscoala din Albania și Arabia (1909). Acordul dintre Rusia și Anglia (1907) (întâlnirea de la Reval. VI.1908)). Mai (iunie) 1908: întâlnirea de la Reval (9.VI.1908) dintre monarhul englez și cel rus. — Toamna 1909: Întâlnirea de la Raconigi dintre monarhul italian și cel rus. (Pregătirea alianței dintre Italia și Rusia împotriva Austriei.) Rusia împotriva Persiei, 1909.</p>	<p>Împart Marocul (Algeiras) (1905). Japonia pune stăpânire pe Coreea ș.a. (1905). Războiul hotentotilor împotriva Germaniei. Sfârșitul (1907) (un război de 3 ani). Marocul împotriva Spaniei (909). Revoluția din Persia (1909?) Tratatul dintre Japonia și Rusia (1910).</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 10px auto;"> <p>Răscoala din Coreea—1907—9.</p> </div> <p>Japonia înăbușă răscoala din Coreea (1907—1909) (1909: este ucis guvernatorul general Ito). Împărțirea Marocului (1911). Tripolitania împotriva Italiei (1911).</p>

America și Europa apuseană	Europa răsăriteană (Austria + Balcanii + Rusia)	Celelalte țări (în special Asia și Africa)
<p>Spania împotriva Marocului (909) — 1909—1910.</p> <p>Toamna anului 1909: întâlnirea de la Racconigi dintre monarhul italian și cel rus (pregătirea alianței dintre Italia și Rusia împotriva Austriei). — Republică în Portugalia (1910) (X. 1910). La un pas de război pentru Maroc (1911) (Anglia, Franța, Germania). 21.V. 1911: francezii ocupă Fezul. — 4. XI. 1911: acord între Franța și Germania cu privire la drepturile asupra Marocului în schimbul unei părți din Congo Italia împotriva Tripolitani¹ (1911). Revoluție și contrarevoluție în Mexic (1911—3).</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 10px 0;"> <p>Anglia și Germania împart între ele regiunea Bagdad (Asia Mică) (1913?)</p> </div> <p>IV. 1913: Germania alocă 1 miliard pentru înarmare.</p>	<p>Tratatul dintre Rusia și Japonia (1910).</p> <p>Primul război balcanic din 1912</p> <p>Al doilea „ „ din 1913 (VI).</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 10px 0;"> <p>Rusia atentează la integritatea Armeniei (1913?) (Ultimatumul Germaniei? 1913?)</p> </div>	<p>Revoluția din China (1911—12)</p> <p>Rusia împotriva Persiei (1909)</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 10px 0;"> <p>Începutul anului 1909: rușii intră în Azerbaidjan.</p> </div>

Crizele internaționale :

1779?	
1789—1871	
1877—78	Rusia împotriva Turciei
1885	Rusia împotriva Angliei
1895	Rusia + Germania + Franța împotriva Japoniei
1898	Anglia împotriva Franței
1904/5	Rusia împotriva Japoniei
1905	Franța împotriva Germaniei
1911	Franța (Franța + Anglia) împotriva Germaniei

1872— 79 („tripla“ alianță)
1879—1891 (alianța franco-rusă)
1891—1898 (pînă la Fachoda)
1898—1904 (pînă la războiul ruso-japonez)
1904—1914 (pînă la războiul mondial)
1914

Jaloane în istoria diplomației:

- 1879: alianța dintre Germania și Austria (1881 + Italia).
 1891: alianța franco-rusă.
 1898: Fachoda.
 1904: înțelegerea anglo-franceză.
 1907: înțelegerea anglo-rusă; ruso-japoneză; franco-japoneză.

Vorbind despre desființarea sclavajului și despre congresele europene convocate în acest scop (— 1890 — câteva! p. 132), autorul arată că Statele Unite au desființat sclavia; „dar cu timpul tot mai mulți negri din statele din sud sînt readuși într-o stare de iobăgie, astfel încît în multe regiuni ei au pierdut în prezent de fapt dreptul de vot“ (132).

„Îmi face impresia că aproape întotdeauna oamenii se bucură de libertate în aceeași măsură... În prezent, Europa a desființat sclavajul și, cu toate acestea, sclavul din tribul suaheli îl privește cu dispreț pe marinarul de pe vasul european pentru că prestează o muncă inferioară, istovitoare; și ce altceva decît iobagi sînt

nu-i rău! mulți dintre muncitorii și muncitoarele marilor orașe, care ascultă de orice gest al stăpînului lor?... Cutezanța unui Aristofan ar fi azi de neconceput, iar în vremea noastră Luther ar fi tras la răspundere de o sută de ori pe zi pentru ultraj și defăimare a bisericii, pentru instigare la ură de clasă și pentru lezmajestate. La fel stau lucrurile și cu selavia“ (133).

N.B. În micul capitol despre Irlanda, autorul spune: „Asuprirea provoacă rezistență, iar blîndețea este socotită drept îngăduință și slăbiciune. Ce-i deci de făcut? Cred că totul depinde de specificul poporului mai slab pe care vrei să-l atragi de partea ta. Albanezii nu vor fi niciodată supuși prin violență. Politica de conciliere aplicată în Alsacia și Lorena a fost și ea justă... Englezii i-au nimicit pe tasmanieni pînă la unul. Dar irlandezii nu sînt tasmanieni! Ei nu pot fi pur și simplu exterminați“ (133).

Deceniul al 9-lea: răscoala irlandeză; — stare de asediu; — Parnell etc.

N.B. „Curînd după Simonoseki, autori japonezi comparau războiul împotriva Chinei cu războiul dus de Prusia împotriva Austriei“ (187): trebuia apoi să urmeze o alianță împotriva Europei. Această idee a fost exprimată deosebit de pregnant de către prințul *Konoye*, președintele Camerei superioare a Japoniei.

N.B. p. 299: „secolul imperialismului“ (în prezent) — și în alte pasaje. ((De pildă, la p. 5, în prima frază din carte.))

„Stagnarea Imperiului german“ (p. 306 și urm). În perioada 1899—1911 nici o achiziție.

(p. 309) <i>Germania</i>	541 000 km ²	în 1870
	3 200 000	„ „ 1903
<i>Francia</i> —	536 000	„ peste mare
	6 600 000	

construcția de căi ferate în *Asia*:

Germania:	1 100 km	(1884—1904)
Rusia:	13 900 km	(1886—1904) !! (p. 311).

Una dintre „problemele“ Africii (sudul): negrii se înmulțesc mult mai repede decît albi. „Unii coloniști doresc chiar o răs-

coală, pentru a stăvili creșterea primejdioasă a populației cafre și a lichida drepturile ei și proprietatea ei asupra pământului“ (385) ||| sic !!!!

în capitolul: „Transformări în Africa“.

p. 396: posesiunile europene în Africa (Hänsch. „Geographische Zeitschrift“, 1912):

	<u>1890</u>	<u>1912</u>
Anglia	2.1 mil. km ²	8.8
Germania	2.1	2.4
Congo Belgian	2.1	2.4
Franța	1.8	9.2
Portugalia	1.8	2.1

„Carlyle spune că, încă din secolul al XVIII-lea, «treaba» unora dintre statele continentale a fost să poarte războaie în interesul Angliei“ (408). ||| bine spus!

„Toată lumea este astăzi antrenată în vreun sistem de alianțe, participă la unul din cele două mari concerne care revendică pentru ele lumea întreagă: la Tripla Alianță, întărită cu România, sau la grupul de sub conducerea Angliei. Numai America nu vrea încă să se încadreze. Împrejurările au luat însă o întorsătură atât de ciudată, încît cele două concerne menționate, care în întreaga lume veche sînt atât de ostile unul altuia, sînt solidare cu America de Sud împotriva Americii de Nord“ (411). ||| N.B.

Populația *Persiei* este departe de a fi omogenă din punct de vedere național: persi, curzi (2 mil.), bahtiarî; arabi; beluci; armeni; evrei; turci (1½ mil.) și mulți alții (416).

Populația Turciei (1909): turci — 9 mil.; arabi — 7 mil.; greci — 2½—3; albanezi — 2½; curzi — 1½; armeni — 1¼; bulgari — 1 mil.; levantini — 1; sîrbi — ¾; evrei — ⅔; valahi — 0.5; berberi și negri în Tripolitania — 0.7; alții — 1. Σ = 29 mil. (p. 422)...

„Evenimentul cel mai important din dezvoltarea recentă a Persiei, dezvoltare care devine din ce în ce mai confuză, a fost, desigur, marele împrumut pe care i l-au acordat în comun Anglia și Rusia. Cel mai mare împrumut din istoria Persiei: 70 de milioane de mărci. *El reprezintă o tran-*
 N.B. *zacție tipică a imperialismului contemporan.* La fel s-a procedat și în Maroc. O țară oarecare trezește poftele unui puternic stat modern. Țara în chestiune — fie ea Cuba, Liberia sau Iranul — se află într-o situație grea, are de făcut față unor dezordini, care, dacă nimeni nu s-ar amesteca, ar putea fi însă aplanate. Puterea străină nu lasă să se închidă rana, sporește dezordinile existente și, prin procedee provocatoare, adaugă la vechile dezordini altele noi. Se întâmplă să fie ucis un provocator — bunăoară d-rul Mauchamp la Marakech sau niște pirați nord-americani în Nicaragua — sau ca poliția din Tabriz să fie făcută răspunzătoare de dispariția unui soldat rus care a dezertat (care după câteva zile să fie găsit într-o porumbiște îndepărtată), și, în căutarea lui, urmăritorii năvălesc într-o casă, chiar dacă ea este haremul unui înalt reprezentant al clerului. În țara bîntuită de dezordini se naște atunci o ură firească împotriva străinilor instigatori. Se ajunge la o explozie a pasiunilor populare, la acte de cruzime. Drept răzbunare, puterea străină trimite trupe și, în același timp, prezintă țării cotropite o notă de cheltuielile provocate de propria ei invazie. Țara respectivă nu poate plăti. Ce-i de făcut? Cu un zîmbet amabil, puterea invadatoare este gata să ajute pe buna ei prietenă să iasă din această mică încurcătură și-i propune un împrumut cu o dobîndă, bineînțeles, nu prea mică, dat fiind că garanțiile oferite sînt cu totul nesigure. Și iată că țara respectivă se trezește în ghearele cămătarilor. Acum, ea nu mai poate scăpa de soarta ce o așteaptă, și anume de a fi civilizată de către puterea prietenă invadatoare“ (p. 443).

Asta o scrie un publicist burghez! N.B.

„Imperialismul italian se manifestă, în afară de cuceriri, și prin simțul crescînd al răspunderii solidare, prin panitalienism. Încă din octombrie 1908 s-a ținut la Roma un congres panitalian și apoi din nou, în 1912, unul la Forlì... italo-americani etc.... „în străinătate se află 6 milioane de cetățeni italieni“... (476).

„Și astăzi încă, Albania e mai puțin cunoscută || cît se poate de decît cea mai mare parte din Africa centrală“ (50). || semnificativ !!

„Înainte mai existau teritorii pentru expansiune; toate popoarele apusene își găseau destul loc de dezvoltare în «noua» lor «Europă», iar rivalitatea dintre ele nu ducea la altceva decît la o concurență rodnică. Dar iată că America de Nord nu mai vrea să audă de imigranți, Australia își închide granițele, iar Siberia nu oferă avantaje decît pentru supușii unei anumite țări, în timp ce în Africa de sud iese la iveală, cu o evidență înspăimîntătoare, sumbrul fapt că pentru a căpăta un loc în lumea asta, devenită atît de strîmtă, nu mai e de ajuns, ca pînă acum, să emigrezi, ci europenii trebuie să se sugrune unii pe alții. Și acum este încă destul pămînt, dar statele mici de altădată au devenit mari puteri, iar marile puteri de altădată au devenit puteri mondiale și trebuie să se îngrijească de pe acum să-și asigure un teritoriu suficient pentru viitoarea lor populație. Yankeeii nu ne vor ceda ogoarele Braziliei, iar întinderile aride ale Tripolitaniei, care aparțin italienilor, trezesc invidia francezilor. Lupta mai înverșunată pentru existență întetește vrajba între europeni și duce la încercări de nimicire reciprocă, ceea ce, la rîndul său, este în favoarea Orientului“ || N.B. || N.B. || N.B. || N.B. (215).

În capitolul: „Război pentru Cuba“:

„Yankeeii au început prin a propovădui egalitatea între toți oamenii și prin a năzui spre un stat ideal, plin de o fericire pașnică și de automulțumire. Pînă la urmă, ei au ajuns la convingerea că inegalitatea între oameni este iremediabilă și au sfîrșit printr-o politică de cuceriri prin violență. Ei au început cu libertatea în toate domeniile, cu libertatea

comerțului și a comunicațiilor, cu toleranța față de alte religii, rase și state. Ei au ajuns la cel mai pronunțat sistem vamal protecționist, la o ostilitate crescîndă față de catolici, la o agresivitate declarată față de celelalte rase și state. La început, ei au retras dreptul de cetățenie chinezilor și le-au interzis intrarea în țară, apoi au desființat, nu pe cale legală, ci în fapt, #drepturile acelor negri pentru care au luptat atît de

N.B.
N.B.
ha-ha!!

prostește și de inutil în timpul marelui război civil și, în cele din urmă, prin tot felul de mijloace meschine, au îngrădit afluența de emigranți albi, pe care altădată o doreau cu atîta ardoare. Un sistem de izolare tot mai accentuată merge mîna în mîna cu politica internațională a Statelor Unite. Pentru încununarea acestui exclusivism și a acestei centralizări progresive nu mai lipsește decît dictatura“ (252)...

N.B.

Idem, p. 345: „În fond, războiul (războiul civil) n-a avut nici un sens, căci în prezent negrul pentru care a fost dus acest război se află din nou pe punctul de a-și pierde toate drepturile“.

Creșterea fricțiunilor dintre Germania și Statele Unite (Samoa (*)), dintre Germania și Anglia, Anglia și Franța (Fachoda), creșterea înarmărilor... „Expresia curentă folosită pentru a desemna această generală stare de spirit agresivă a fost «imperialismul»“ (253).

(*) Cf. p. 269: „Din martie și pînă în mai 1899, germanii și băștinașii din Samoa s-au aflat, lîngă Apia, în stare de război fățiș cu englezii și americanii“.

În capitolașul „Oceanul Pacific și Australia“:

„Cînd Anglia s-a hotărît să sancționeze unirea posesiunilor sale din America de Nord într-un singur dominion — acela al Canadei —, majoritatea poporului englez nu voia să audă de continuarea acestei politici riscante,

Deosebit de îngrijorătoare i-a părut imitarea acestei politici în Australia. Se putea auzi destul de des părerea că crearea unor asemenea state federale coloniale de felul Canadei nu va fi decît preludiul separării totale de metropolă. Astăzi, înfăptuirea uniunii australiene este sărbătorită în Anglia ca un triumf al politicii coloniale, iar Chamberlain, ministrul coloniilor, este ridicat în slăvi, ca unul care a mărit și a consolidat imperiul! Nimic n-a contribuit mai mult la această stare de lucruri ca experiența pe care Anglia a cîștigat-o în timpul războiului din Africa de sud. În loc să folosească în interesul lor situația dificilă în care se găsea metropola, în loc să se gîndească, cum preziceau pesimiștii, la slăbirea legăturilor lor cu Anglia, toate coloniile, fără excepție, au sprijinit cu cea mai mare căldură Anglia în lupta ei și au dat dovadă nu numai de patriotism, dar chiar de un atît de pronunțat șovinism, încît nu mai putea fi pusă la îndoială justetea politicii coloniale liberale, aplicată timp de decenii. Australia s-a situat în fruntea coloniilor care au ajutat metropola cu trupele lor. Jertfele aduse de ea erau cu atît mai meritorii, cu cît toate coloniile australiene se aflau într-o situație financiară grea. Aprobarea rapidă de către Anglia a federației constituite de ele este o recunoaștere a patriotismului lor și dovedește încrederea metropolei în loialitatea lor“ (271).

N.B.

?
India?

N.B.: alianța privilegiaților, a participanților la monopol în Australia — posesorii monopolști ai unui teritoriu uriaș — cu scopul de a jefui în comun pe „galbeni“ și pe „negri“ etc.

A. von Peez. „Anglia și continentul“. 1910.

Roloff. „Calendar istoric european“... [adică al lui Schulthess].

Zimmermann. „Despre politica mondială“. 1901.

Tratatul de *supraasigurare* (cînd? a fost încheiat în 1884; în 1887 a fost reînnoit pînă în 1890). Germania + Rusia s-au angajat să păstreze o neutralitate binevoitoare în cazul cînd o a treia putere ar comite o agresiune. Cine? Anglia sau Austria!! (Acțiune secretă din partea Germaniei împotriva Austriei.)

Cu privire la istoricul alianței franco-ruse: boulangismul, 1886—1889: 7.I.1886 — intrarea lui Boulanger în guvern. La 4.IV.1889, Boulanger, acuzat de complot, fuge la Bruxelles (30.IX.1891: sinuciderea lui Boulanger).

Printre altele: *Wirth* dă următoarele cifre: rezultatele politicii față de *polonezi* în Prusia: între anii 1890 și 1910, populația germană din Prusia + 29.37%; cea poloneză + 23.48% (p. 101). Sute de milioane de mărci pentru „populare“!!

Bibliografie:

Schmitz. „Arta politicii“. 1912. Berlin.

Descamps. „Noua Africă“.

N.B.

|| Leopold (Belgia) afacerist, financiar, șarlatan, a cumpărat Congo pentru el și l-a „dezvoltat“. Ce mai tip și ăsta!!⁵³

Warneck. „Istoria misiunilor evanghelice“. (Rolul misiunilor în jefuirea coloniilor.)

Wirth, p. 85: în ultimele două decenii ale secolului trecut activitatea misiunilor „s-a dublat aproape“.

CONGRESUL JUNILOR EGIPTENI

N.B.: Cu privire la istoria mișcării naționale din
Mișcarea națională din Egipt:
Egipt „Europäischer Geschichtskalender“ (de Schult-
hess), 1909, p. 605
(mișcarea studentescă, frământări naționale etc. etc.).

13.IX.1909. „Congresul junilor egipteni” la Geneva (circa 100 de persoane). Keir *Hardie* promite să sprijine cauza lor în Camera comunelor, „irlandezul *Kettle*, membru al Camerei comunelor, amintește de fraternizarea dintre Egipt și Irlanda”.

N.B.
Fraterni-
zare cu
Irlanda

TARDIEU. „FRANȚA ȘI ALIANȚELE EI”

André *Tardieu* (prim-secretar titular al unei ambasade). „Franța și alianțele ei. Lupta pentru echilibru”. Paris, 1909. ((O lucrare foarte utilă!))

La p. 17, autorul menționează că „d-l Jaurès, în scrisoarea sa profanatoare” (!!), „în care vorbește despre «Tripla Alianță ca o contrapondere necesară pentru șovinismul franco-rus», a fost singurul care, în pofida istoriei și a geografiei, n-a vrut să recunoască acest ade-văr evident” (necesitatea unei alianțe franco-ruse).

cînd?
N.B.
unde?

„Însuși d-l Jaurès, care de atunci și-a schimbat, ce-i drept, părerile” (cînd? unde?), „a declarat, la 23.I. 1903, că nu are obiecții de principiu împotriva unei alianțe cu Rusia” (p. 29)...

sic!

Războaiele pentru dominație duse de Anglia împotriva Franței: 1688—1697; 1701—1711; 1742—1748; 1754—1763; 1778—1783; 1793—1815 (p. 41).

Germania și Anglia:
tratatul din 14.VI.1890 } împărțirea Africii
„ „ 15.XI.1893 }

Tratatul secret din 1898, „care a hotărît, în condiții puțin cunoscute, viitorul coloniilor portugheze” (52). !!

De multă vreme (Mazzini încă din 1838! p. 95), Italia avea pretenții asupra Africii de nord. Tot despre acest lucru i-a scris Bismarck lui Mazzini în 1866. Ura provocată de chestiunea Tunisiei (1881) a împins Italia spre Germania.

Eșecurile din Abisinia și criza financiară au determinat-o să se îndepărteze de Germania. În 1900, băncile franceze „salvează piața Romei” (101) ¹).

„Criza economică din Germania a făcut ca pentru Italia să fie necesară o apropiere politică de Franța“ (102) ¹⁾. „Neputința pieței financiare a Germaniei de a prelua rolul de bancher al Italiei“ (102) ¹⁾...

XII. 1900: schimb de note amicale între Franța și Italia.

N.B. data 1882—1900: Italia aliata Germaniei: p. 105.

„Ce s-ar fi întâmplat dacă Italia din 1905 ar fi avut față de noi atitudinea Italiei din 1889?“ (109)...

Cu Spania... „ajutorul“ „capitalurilor franceze“ (113)...

6.X. 1904, înțelegerea dintre Franța și Spania (împărțirea Marocului)...

lupta dintre Franța și Germania (după 1870) a fost, „pe de o parte, o luptă pentru echilibru, iar pe de altă parte o luptă pentru supremație“ (344)...

unde anume? În trecut, *Crispi* a fost „roșu“ și s-a străduit din răputeri să repare această greșeală!!

Autorul — Tardieu — este el însuși un diplomat, un cunoscător în materie! Numeroase indicații cu privire la rolul finanțelor. O trecere în revistă a evenimentelor — completă, bună. Utilă și necesară ca istorie a diplomației privită din punctul de vedere al francezilor.

Bibliografie:

Rouire. „Rivalitatea anglo-rusă în Asia“.
De Caix. „Fachoda“.

¹⁾ G. M. Fiamingo. „Bazele financiare ale prieteniei franco-italiene“.

A. Billot (fost ambasador al Franței la Roma). „Franța și Italia“.
Luigi Ghiala (sau Chiala?). „Pagini de istorie contemporană“.
Victor Bérard. „Conflictul marocan“.

René Pinon. „Imperiul mediteranean“.

MEVIL. „DE LA PACEA DE LA FRANKFURT
LA CONFERINȚA DE LA ALGESIRAS“

André Mevil. „De la pacea de la Frankfurt la Conferința de la Algesiras“. Paris, 1909. Am răsfoit-o; e doar mai slabă, mai fragmentară, mai mult cu caracter de foileton; tema e mai îngustă. Celălalt (Tardieu) e istoric și diplomat. Mevil e un pamfletar.

Mai bine zis, e doar o *schită* a evenimentelor *din jurul* anului 1905 [tema e mult mai îngustă].

„GHID POLITIC“

„*Ghid politic*“

de *Laband* și alții.

Vol. I. „Bazele politicii“. (Generalități, parlamentarismul etc.)

Vol. II. „Obiectivele politicii“, 1912. O privire generală asupra problemelor politice: partide, colonii, *poli-*
tica externă (N.B.) etc. etc. }

O scurtă și foarte utilă trecere în revistă, scrisă de specia-||| N.B.
liști; conține indicații bibliografice.

problema poloneză în Germania
politica externă a *tuturor* țărilor
problema învățămîntului
articolul lui Bernstein cu privire la re-
viziunea în rîndurile social-democrației
etc.

||| N.B.:
„expansiunea
Germaniei“
„scopurile politice
ale puterilor
contemporane“

„GERMANIA ȘI RĂZBOIUL MONDIAL“

„*Germania și războiul mondial*“.

(Culegere de articole: 686 p.) *Berlin*, 1915.

(Editată de O. Hintze, Fr. Meinecke ș.a.)

Prof. dr. *Hans Ü bersberger* (Viena). „Rusia
și panslavismul“ — un studiu util asupra diplomației ruse; ||| N.B.
sînt indicate o serie de izvoare...

Martens: „Culegere de tratate“, 15, p. 237 (scrisoarea din
30.VIII.1848 trimisă de cancelarul Nesselrode lui Kiselev,

ambasador la Paris, în legătură cu apropierea Franței de Rusia împotriva Germaniei).

Barsukov. Viața lui Pogodin, 5, p. 330 și urm.; 9, p. 262 (memoriul lui Pogodin din 1840 cu privire la „eliberarea“ slavilor din Austria).

Tiutcev. În memoriul „Rusia și revoluția“ (pentru Alexandru al II-lea) — „Cehia va fi liberă când Galiția va fi a Rusiei“ („Arhiva rusă“, 1873, p. 926 și urm.).

Memoriul din 1864. „Politica contemporană“ (întocmit din însărcinarea lui Gorceakov) — slavii din Austria trebuie să aștepte libertatea de la Rusia: (Eckhardt) „Un memoriu secret rus din 1864“, în „Deutsche Rundschau“, VI, 11, p. 209 și urm.

Societatea slavă de binefacere din Moscova. Politica ei.

Danilevski. „Rusia și Europa“: articole apărute în „Zarea“ din anii 1869—1870 și cartea: prima ediție în 1871.

Danilevski a încercat să demonstreze că Rusiei îi convine ca Franța să fie înfrântă, deoarece cearta și vrajba dintre Franța și Germania sînt în avantajul dominației Rusiei (încă în „Zarea“ din 1871, ianuarie; reprodus în *Danilevski.* „Culegere de articole economice și politice“. Petersburg, 1890, p. 27 și 29).

Fadeev. „O opinie în problema orientală“. Petersburg, 1870.

Memoriul lui P.A. Saburov. „Arhiva rusă“, 1912, 1, p. 470 („succesul obținut de armele prusiene în 1870 reprezintă o victorie și pentru noi“. Sic !!!).

Ivan Sergheevici *Aksakov*: discursul din 4 iulie 1878 (împotriva diplomației ruse și, indirect, împotriva țarului; nemulțumire față de Congresul de la Berlin).

Pokrovski. „Politica externă a Rusiei“, în „Istoria Rusiei în secolul al XIX-lea“, 9, p. 204 și urm. (și p. 174) (despre planurile Rusiei în legătură cu Bulgaria și cu căile ei ferate în 1877).

„Neoslavismul“ din 1908 și din această perioadă.

cf. „ <i>Vestnik Evropi</i> “, 1909, nr. 1, p. 386
--

Mai 1908: călătoria în Rusia (la Petersburg) a unui ceh (deputat), a unui sloven liberal și a unui rutean rusofil,

Dmowski. „Germania, Rusia și problema poloneză“ (un plan de „a împăca“ pe polonezi cu Rusia cu prețul asupririi ucrainenilor).

P. Struve. „Patriotica“, p. 213 („Zilele slave“).
 „Moskovskii ejenedelnik“, 1910, nr. 27, coloana a 4-a.

Evgheni Trubețkoi este, contrar lui Menșikov, pentru o apropiere de polonezi.

Goreainov (directorul arhivei Ministerului Afacerilor Externe):
 „Bosforul și Dardanelele“. 1907.

G. Trubețkoi. „Rusia, mare putere“, p. 122 (Italia e deocamdată mai utilă în tabăra dușmanilor!!!)

Gr. Evreinov (senator). „Ideologia problemei Orientului Apropiat“, Petersburg, 1911.

„Slaveanskie izvestiia“, 1913, nr. 8 (6/19.I.1913); 1912, nr. 45 (10/23. XI. 1912).

„Novoe zveno“, 1914, nr. 13, p. 407 (28.III. 1914) — cu trei luni înainte de Sarajevo, Breancianinov pre-
 zice că peste 1½—2 luni va izbucni războiul în Europa. || N.B.

FRANKE. „MARILE PUTERI ÎN ASIA RĂSĂRITEANĂ“

Tot acolo, un articol al lui Otto Franke: „Marile puteri în Asia răsăriteană“.

O culegere utilă de fapte (și, în parte, de indicații bibliografice), din care se vede cum a fost jefuită China de Anglia și Franța (Annamul de Franța, Birmania de Anglia, Tibetul de Anglia, Siamul de Franța și Anglia — toate aceste regiuni fiind foste părți ale Chinei sau țări dependente de ea).

p. 442: „...După cum se știe din însemnările ambasadorului japonez, contele Hayaschi, a căror publicare în continuare a fost, din păcate, interzisă de guvernul de la Tokio, în 1898, din inițiativa lui Joseph Chamberlain, au avut loc la Londra tratative cu Japonia în vederea încheierii unei triple alianțe anglo-japono-germane, menită să împiedice o nouă pătrundere a Rusiei în Asia răsăriteană. Aceasta s-a întâmplat cam în același timp când Londra a făcut la Berlin sondaje confidențiale în vederea unei alianțe anglo-germane.“

N.B.:
 1898: tratative în vederea unei alianțe anglo-germano-japoneze îndreptate împotriva Rusiei

Nu au căzut la învoială!!

Aceste sondaje au rămas fără rezultat, fie și numai pentru că Anglia nu putea să ofere sau să propună Germaniei altceva decât cinstea de a putea duce război împotriva Rusiei. Japonia era însă gata să încheie, fără nici o șovăială, o asemenea alianță cu Germania“... (442—3).

N.B. *În iulie 1910* (p. 456), tratatul dintre Rusia și Japonia: Japonia capătă mină liberă în Coreea. [Cîteva săptămîni mai tîrziu, Coreea este anexată.]

— Rusia în *Mongolia* (în primăvara anului 1911, tratatul dintre Rusia și China).

N.B. *17. IX. 1914*: acordul dintre Rusia și Mongolia „independentă“ (prin care se stabilește; de fapt, protectoratul Rusiei asupra Mongoliei).

1911: tratatul dintre Anglia și Japonia (în locul celui vechi) — Anglia rămîne neutră în cazul unui război între Japonia și America. (Japonia capătă, *probabil*, „mină liberă“ împotriva Germaniei.)

ONCKEN. „PREISTORIA RĂZBOIULUI“

Ibidem Hermann *Oncken*. „Preistoria războiului“.

p. 475 — 7: În 1898 Anglia a dus tratative cu Germania în vederea încheierii unei alianțe îndreptate împotriva Rusiei („The Saturday Review“ amenința că poporul se va răfui cu dinastia în caz că ea va încheia o alianță cu Germania!!), dar n-au ajuns la înțelegere: Anglia spunea: „Germania cere prea mult“ (477), ceea ce nu-i adevărat, spune autorul, Berlinul n-a formulat nici un fel de pretenții (?!?). *Abia* în X.1898 au încheiat un acord „în care se prevedea o viitoare pătrun-

(N.B.) (o perlă!) ||| dere economică a Germaniei și Angliei în coloniile portugheze în caz că Portugalia nu-și va respecta obligațiile de rambursare a împrumuturilor“ (477).

În X.1898, Anglia și Germania își *împart* coloniile Portugaliei.

ADLER. „POLITICA SOCIALĂ IMPERIALISTĂ“

Georg Adler. „*Politica socială imperialistă*. — D'Israeli, Napoleon al III-lea, Bismarck“. Studiu. Tübingen, 1897 (44 p.). (Prefața este datată: III. 1897.)

((Articole reproduse din revista „Die Zukunft“)).

Un studiu instructiv! După o scurtă introducere cu privire la cartism (frazologie pe tema „așteptărilor hiliaste“ (2), a „iluziilor“ (2) și a rolului lor în „mișcările de masă“ etc.), Adler consacră un mic capitol lui Carlyle și „teoriei social-aristocratice“ emise de acesta (critica capitalismului, ura împotriva democrației, „îndemnul de a proceda la feudalizarea activității economice contemporane“ (11), „ideea aristocrației sociale“). Apoi capitolul al III-lea: „Politica socială a lui D'Israeli“. Evreu, aventurier, a început ca radical, a trecut la tory, s-a înglodat în datorii, a fost luat în derîdere cu prilejul primului său discurs rostit în parlament (1838); devine lider al torylor și prim-ministru în 1868. Propagă ideea: monarhie + aristocrație socială (în fond, mizează pe lupta dintre burghezie și proletariat). Reforma electorală din 1867 (Carlyle o ocărăște de mama focului în pamfletul său „În jos de Niagara — și apoi?“), mici concesii și ochi dulci mișcării muncitorești care-și pierduse caracterul ei revoluționar; o strălucită politică colonială și externă în perioada 1874—1880. În concluzie = „imperial-socialist“ (p. 22) — și, *în diferite pasaje*, e pentru o „politică socialistă imperială“ etc.

De pildă: „ <i>imperial-socialism</i> “ etc., p. 44, 43, 35.

||| !!

Capitolul al IV-lea, despre Napoleon al III-lea. Și acesta e un aventurier, un fantast. Autorul unei scrieri: „Dispariția pauperismului“ (1844). O strălucită dezvoltare economică, — o strălucită politică externă, — o luptă înverșunată împotriva organizațiilor politice ale muncitorilor și *încurajarea celor economice* ((p. 32)), — case de ajutor (cochetează cu toate clasele). În cartea sa despre „sindicatul francez“, Lexis admite îmbunătățirea incontestabilă a situației muncitorilor francezi în perioada 1850—70 și un anumit succes al politicii lui Napoleon al III-lea: „Disciplina și supravegherea muncitorilor, pe de o

parte, și îmbunătățirea situației lor materiale, pe de altă parte, — aceasta este ideea pe care a urmărit-o în permanență politica internă a lui Ludovic-Napoleon“ (Lexis, citat de Adler, p. 34).

Capitolul al V-lea. „Politica socială a lui Bismarck“.

Prusia, spune autorul, țara „școlilor și cazărmilor“, a devenit, firește, o țară model a „politicii sociale imperialiste“ (36): lupta lui Bismarck împotriva liberalismului, cochetarea cu muncitorii, dreptul de vot universal (pentru a asmuți burghezia împotriva proletariatului și viceversa), legislația socială... asigurările sociale (Adler înalță osanale).

În încheiere (p. 43), Adler spune că această politică „nu poate“ ((!! ha-ha!!)) fi comparată cu cezarismul Romei din epoca ei de decadență, întrucât nu e vorba de întreținerea unor plebei trântori, ci de sprijinirea muncitorilor.

Proudhon, spune autorul, a scris (unde?) (citat din *Proudhon*: „Noi nu primim nici un pfenig din străinătate“, p. 43) că cezarismul (roman) a trăit din jefuirea națiunilor străine, în timp ce acum lucrurile stau cu totul altfel.

...„Prin ceea ce avea el trainic, imperial-socialismul... reprezenta..., din punct de vedere obiectiv, un mare pas înainte în ce privește includerea proletariatului în societatea contemporană și colaborarea lui pozitivă la îndeplinirea misiunii ei culturale“ (44). ((Rădăcinile social-șovinismului!!)) — de aceea, spune el, „imperial-socialismul“ a fost „o iluzie de importanță istorică mondială“, deoarece a fost folositor, cu toate că nu a împăcat proletariatul, care i-a fost dușman și lui D'Israeli, și lui Napoleon al III-lea, și lui Bismarck.

((Sfârșitul broșurii lui Adler)).

cf. Engels despre
Napoleon al
III-lea versus
Bismarck

„bonapartism“

SIEGFRIED. „NOUA ZEELANDĂ“

André Siegfried. „Noua Zeelandă“. Berlin, 1909.

(N.B. capitolul 28: „Imperialismul“.)

Un studiu foarte folositor, de mare anvergură economică și politică. Specificul „imperialismului“: închistarea lui. *N u s e*

permite de loc intrarea în țară a oamenilor de rasă galbenă. Restricții feroce [de pildă: 100 de lire sterline!!! — p. 190] împotriva imigrației în general. Țara e situată la capătul lumii (4 zile pînă în Australia!). E aproape cît Italia, iar populația e < 1 000 000!!! (900 000 — p. 189; 929 000 în 1907, p. 234; cît 1/2 din Franța) ((o climă minunată etc.)).

„Snobismul“ populației (cap. XXI): slugărnicia în fața aristocrației („sir“ — titlu de onoare în fața căruia se tîrăște pe burtă), în fața monarhiei engleze, a curții regale etc. etc. Creșterea populației e foarte redusă.

O țară de mici burghezi anchilozați, mărginiți, obtuzi, egoiști, care și-au adus „cultura“ din Anglia, dar care n-o folosesc și nu lasă nici pe alții s-o folosească. (Pe indigeni — maori — i-au exterminat, i-au trecut prin foc și sabie; o serie de războaie.)

Exemplu: persecutarea muncitorilor imigrați (1893, 1898—) din Austria (N.B.) (p. 191): îi persecuta „partidul muncitoresc“.

Egalitatea în drepturi a femeilor. — Lupta împotriva alcoolismului. — Clericalism: o religiozitate foarte pronunțată; o puzderie de secte.

Se pronunță împotriva unirii cu Australia: nu avem nevoie de nimeni. Sîntem „cea mai bună țară din lume“ (293) (!!)...

„Imperialismul neozeelandez“ (p. 294)... „O formă deosebită“ a imperialismului (ibidem)... „jingoism colonial“ (295; idem 296), care poate fi denumit „imperialism asiatic“ (295).

Două curenți ale imperialismului (perfect compatibile între ele):

1) imperialismul de mare putere (participare la imperialismul Marii Britanii).

N.B.:

2) „imperialismul local“ (295) — închi-|| „imperialismul local“
starea... exclusivismul lui. ||

Proteste împotriva prezenței francezilor în Noua Caledonie — împotriva ocupării insulelor Samoa de către germani (297) etc. Din această cauză, o ură neîmpăcată din punctul de vedere al unei „Mari Noi Zeelande“...

În VI. 1901, Noua Zeelandă a anexat arhipelagul Cook. — — —

Noua Zeelandă = colonia cea mai „fidelă“, cea mai supusă a Marii Britanii.

	Datoria publică: 51.2 milioane de lire sterline (din 66.5) — capitaluri engleze Comerțul — 66% cu Anglia.	Arhipatrioți în răz- boiul cu burii (307) ...(au trimis trupe îm- potriva burilor)...
--	--	--

Prim-ministrul Seddon — un reprezentant al imperialismului
austral-asiatic. „Imperialist de cea mai pură speță“ (310)...
(m. 10.VI.1906. Prim-ministru între anii 1893 și 1906 (p. 71))
Prima lui călătorie în Anglia — 1897
A doua „ „ „ — 1902

N.B. politică socială + imperialism!	„Campionul <i>politicii sociale</i> din el (Seddon) a început să treacă pe planul al doilea, iar pe primul plan a apărut omul de stat <i>imperialist</i> și <i>protecționist</i> “ (311). Deși reformator (partizan al reformelor în Noua Zeelandă), în Anglia el căuta să intre în grația <i>torylor</i> . Conservatorii elogiau în fel și chip pe „socialistul Seddon“ (311). „ <i>The Times</i> “, 18.VI.1902: laude la adresa lui Seddon, radica- lul, democratul, imperialistul!! (citată, p. 311).
N.B.	

Se răspîndește ideea și practica tarifelor preferențiale...

„Socialismul“ lor: „Neozeelandezii sînt practici și opor-
N.B. tuniști pînă la cinism“ (67) — — — muncitorii, de asemenea
(67), ei sînt cu totul „conservatori“, au ce „apăra“ (ibidem).
(Seddon — reprezentant al „fracțiunii muncitorești din parti-
dul liberal“ (68)).

N.B.: coruperea mun- citorilor de cătore burghezia imperialistă prin reforme sociale	Legi pentru protecția muncii — inspecția de fabrică — și a muncii la domiciliu — săptă- mîna de muncă de 48 de ore (legea din 1901) pentru bărbați; 45 de ore pentru femei — salariu minimal etc. Comisii de arbitraj obligatorii etc. „Cheia“ tuturor acestor măsuri — protecțio- nismul (140) și <i>înflorirea</i> industrială... (În condițiile liberului schimb nu s-ar men- ține)... Pensii pentru bătrîni (la 65 de ani)...
---	--

Crearea micii proprietăți funciare; răscumpărarea marilor moșii (jefuite etc., prin procedeele cele mai infame, de la maori etc.) (vînzarea lor către mici proprietari) este „*democrație*, și nu *socialism*“ (175). ((Just!))

„Transformarea mării proprietăți funciare în mică proprietate! Acest lucru l-a făcut și revoluția franceză“ (175)...

HOETZSCH. „TURKESTANUL RUSESC“

Otto Hoetzsch. „Turkestanul rusesc și tendințele actualei politici coloniale a Rusiei“... („Schollers Jahrbuch“, anul XXXVII. 1913, nr. 2).

((Autorul știe rusește, a fost în Turkestan și a studiat N.B. temeinic literatura)).

Rusia consumă circa 11 milioane de puduri de bumbac (100 de milioane de ruble) din Turkestan (N.B. (+ Hiva + Buhara) și circa 11—12 milioane din America. Turkestanul = 1.5 mil. verste pătrate (1 verstă pătrată = 1.13 km²)

Hiva	0.05
Buhara	0.2

$\Sigma = 1.75$ (aproape de patru ori cît Germania). Populația [Turkestanului] = 5.3 milioane (1897) și 6.7 milioane (1910).

Populația — un amestec „indo-iranian“, în cea mai mare parte „turco-mongol“.

Pretutindeni filiale ale marilor bănci din Rusia...

...„pulsează o viață colonial-economică foarte animată, în continuă dezvoltare“... (p. 388)...

Aici domnește islamul. *Deplină* libertate religioasă. *Panislamis m:*

...„Tătarii musulmani din nord, din regiunea Volgăi (nogaii) și din Siberia apuseană aduc agitația panislamică în viața liniștită — sub acest aspect — a sarților și kirghizilor musulmani. În prezent, acești tătari intelectuali fac parte, sub raport politic și publicistic, din elita islamului, sînt cei mai energici și mai influenți dintre adepții lui. Iar islamul le datorează lor în |||

N.B.
panislamismul
în Rusia

1880 și	primul rînd întărirea sa internă și externă și dezvoltarea sa culturală. În 1880 erau în Rusia 11 milioane de musulmani, a căror literatură tipărită era de 7—8 cărți; aveau o singură tipografie, 4 conducători și 12 persoane cu studii superioare, dintre care 1 a studiat în Europa occidentală.
1910	În 1910, numărul lor era de 20 de milioane; aveau peste 1 000 de cărți tipărite, 14 tipografii și 16 publicații periodice, 200 de persoane cu studii superioare făcute în Rusia și 20 care studiaseră în Europa occidentală, aproximativ 100 de literați,
1880 și 1910: 12—200 de persoane cu studii superioare 1—14 tipografii 0—16 publicații periodice 8—1 000 de cărți N.B.	6 școli superioare și 5 000 de școli elementare, 37 de instituții de binefacere, 3 bănci mici și 3 bănci agricole ¹⁾ . Această mare mișcare «musulmană», care a cuprins și popoare ca voteacii, ceremisii și ciuvașii, a fost studiată într-o lucrare... ²⁾ , mai cu seamă în domeniul instrucțiunii și culturii. În ultimii 10 ani, populația musulmană din Rusia s-a dezvoltat foarte mult din punct de vedere cultural: la tătarii din regiunea Kazan revine în prezent cîte 1 moschee și 1 hoga la 150 de locuitori, pe cînd la rușii și la alogenii din aceeași regiune revine un preot abia la 1 500 de locuitori; la primii — o școală la 100 de locuitori
!!! 1 : 100 1 : 2 000	de ambele sexe; la ortodocși — una la 1 500—3 000 de locuitori. Răspîndirea cărților și ziarelor este la tătarii musulmani relativ și mai mare. Dacă această superio-

N.B. || ¹⁾ *Ostroumov*. „Lumea islamului“. Tașkent, 1912.
De același autor. „Sartii“. Tașkent, 1908.
De același autor. „Coranul și progresul“. Tașkent, 1903.

²⁾ *Episcopul Andrei și N. V. Nikolski*. „Principalele date statistice cu privire la alogenii din Rusia răsăriteană“. Kazan, 1912.

ritate culturală și această viabilitate duc la o asimilare mai ușoară a alogenilor, atît creștini cît și păgîni, cu tătarii mahomedani, aceștia din urmă sînt în momentul de față foarte neliniștiți din cauza politicii naționaliste duse de guvern — și sprijinite de Dumă — în domeniul învățămîntului“ (limba de predare!) „și au tendința să devină mai puțin docili și să se alătore agitației care a cuprins în prezent întreaga lume mahomedană; ei sînt hotărîți să *caute sprijin la mahomedani din China și India*. Totodată, legătura cu populația musulmană din Turkestan se creează de la sine; într-adevăr, *din nord* a și fost importată *agitația pan-islamică*. Guvernul rus se teme de această pătrundere a adeptilor tătari ai islamului și, pe cît îi stă în putință, caută să împiedice intrarea lor în Turkestan. Ce-i drept, politica școlară a Rusiei în Turkestan nu este de loc naționalistă“... libertatea religiei și a școlii cu predare în limba maternă. Sărții învață cu plăcere rusește: școlile „cu predare în limba rusă sînt frecventate că plăcere de indigeni“... „Sub influența vieții economice, orice sart cu spirit practic își dă tot mai bine seama de importanța limbii ruse ca limbă oficială și ca limbă folosită în relațiile comerciale“. Are loc un proces „foarte lent“ de „rusificare culturală“ (406—409)...

N.B.:

apropiere de
mahomedani.
India și China

„din nord“...
„agitația“

Despre *irigații* se spune, printre altele, la p. 362, în nr. 3: în regiunea transcaspică + regiunea fluviului Sîr-Daria + Samarkand + Fergana sînt $2\frac{1}{4}$ milioane de deseatine de terenuri irigate; dintre care 1.0 milion cultivate cu grîu, iar 0.379 milioane cu bumbac.

Ergo (p. 363), conchide autorul, din 159 de milioane de deseatine, 156 $\frac{3}{4}$ milioane sînt secetoase și sterpe și numai $2\frac{1}{4}$ milioane sînt irigate...

Bibliografie:

N.B.: Contele York von Wartenburg. „Pătrunderea statului rus în Asia“. Berlin, 1900.

G. Vambery. „Puterea Rusiei în Asia“. Leipzig, 1871.

Curzon. „Rusia în Asia centrală“. Londra, 1889.

Abaza. „Cucerirea Turkestanului“. Petersburg, 1902.

SOCIALISMUL ÎN CHINA

„Die Neue Zeit“, 1913—14, XXXII, 1, p. 711—2.

Rezumatul unui articol de A. Jax (Şanghai), publicat în „The Socialist Review“ (1913, nr. 1).

Articolul este intitulat: „Reacţiunea în China“.

Socia-
lismul
în
China

Autorul ne prezintă o traducere a statutelor partidelor și organizațiilor socialiste din China. Ceea ce te uimește, spune el, este „lipsa de precizie“, „pioasele deziderate“. În limba chineză, pentru socialism și societate există un singur cuvânt (Și Hui). O serie de socialiști au fost executați. Muncitorul Ven (din Şanghai) (executat) a înființat „Partidul muncitoresc al Republicii Chineze“. Acest partid a organizat cu succes la începutul anului 1913, la Şanghai, o grevă de 3 zile a cizelatorilor în argint. Programul lui este cât se poate de confuz.

A existat și un „Partid socialist chinez“ — și un „partid socialist pur (sic!)“. Cei mai mulți dintre conducătorii lor au fost executați. Aceste partide au fost distruse de Iuan Și-kai.

NAHAS. „SITUAȚIA ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ
A FELAHULUI EGIPTEAN“

Joseph F. Nahas. „Situația economică și socială a felahului egiptean“.

(Disertație.) Paris, 1901.

Felahii
egipteni

|| O lucrare școlărească. Citează o serie de izvoare.
|| O descriere (prea sumară) a mizeriei de nedescris

|| în care trăiesc felahii; ei locuiesc în cocioabe de
|| lut, fără mobilier, *laolaltă cu vitele*, muncesc din
|| zori și pînă în noapte. Abrutizare, ignoranță —
|| ca în Rusia.

Un punct de vedere cît se poate de caracteristic: *liberal-narod-*
nicist, întocmai ca în Rusia anilor 1880—1900!!

p. 38, notă. Anglia sugrumă industria !!!

„DIE NEUE ZEIT“, XXX, 1

KAUTSKY. „ACTIUNEA MASEI“

„Die Neue Zeit“, XXX, 1 (1912).

N.B.: p. 45 (Karl Kautsky). Masele = 30 de milioane.

$\frac{1}{10}$ este organizată. N. B.

LINK. „SÎNT OARE CASELE DE ECONOMII INSTITUȚII
DE BINEFACERE?“

p. 60. Casele de economii: $\frac{1}{4}$ din libretetele de economii = 87%
din totalul depunerilor. (Prusia 1909.) (Depuneri > 600 de mărci.)

CALCULE CU PRIVIRE LA POPULAȚIA STATELOR

	Numărul statelor	Populația în milioane (aproximativ)	{ din care } dependente	din care colonii:	
				numărul	(populația) în milioane
(α) Europa apuseană	15	220	(10—15)	2 —	0. ₂
America	23	145	(Nu există?)	7 —	13. ₅ (?)
Σ	38	365	(10—15)	9....	14 (?)
(β) Europa răsăriteană și partea ei din Asia	12	215	(90—100?)	5....	25 (?)
(γ) Restul Asiei, Africa și Australia	64 (?)	870	semidepen- dente apro- ximativ 300?	60....	480 (?)
Σ	114 (?)	1 450	100—115	74....	519

	km ² în milioane	populația în milioane	populația în milioane	dependente	colonii
Japonia ..	0.4	46.5	α) 400	< 5%	< 5%
China	3.9	319.5	β) 250	40-50%	10%
+ 7.3		10.6	γ) 900		> 50%
Afganistan	0.6	4.5	<u>1 550</u>		
Persia.....	1.6	9.0			
(4)		<u>390.1</u>			
		+ 480			
		<u>870</u>			
0.2			total	populația, în milioane	
7.9			din care	dependente	colonii
0.04					
0.4	colonii		α 400 ..	20 + 20 = 40	10%
0.14	498.5		β 250. .	100 + 25 = 125	50%
8.6	17.3		γ 900 ..	- + 500 = 500	60%
<u>17.3</u>	<u>481.2</u>		<u>1550</u>	<u>120 + 545 = 665</u>	

aproximativ 480 milioane
? 60-100 (?)

	km ²	populația (în milioane)	dintre care dependente	colonii	populația în milioane
Rusia	5.3	106.2	circa 60		
+ Hiva	0.06	0.5			
+ Buhara	0.2	1.5			
+ Caucaz	0.5	9.2	} 24.6	}	(5)
+ Asia centrală	3.5	7.7			
+ Siberia.....	12.5	5.7			
	<u>22.1</u>	<u>130.8</u>			
Rusia	0.6	45.3	(circa 25)		
Austro-Ungaria	0.05	2.5	?		
Serbia	0.1	5.9	?		
România.....					

	km ²	populația (în milioane)	dintre care dependente	colonii	populația în milioane
Bulgaria	0.1 ..	3.7	?	-	-
Grecia	0.06 ..	2.4	?	-	-
Turcia	0.1 ..	5.9			
+ Asia	1.8 ..	17.2	(?)		
	<u>1.9</u>	<u>23.1</u>	(10?)		

fără Arabia? + 2.5 km², 1.9 milioane de locuitori

213.7   (90-100)   (5)   25(?)

	Numărul statelor		
	independente	dependente	
α 38	29	+	7
β 12	7	+	5
γ 64	2-4	-60-	62

$$\begin{array}{r} 7 \\ + 5 \\ \hline 12 \end{array}$$

Europa apuseană și America:

Europa răsăriteană:

Austro-Ungaria

Rusia, Balcanii și Turcia (prin urmare, și o parte din Asia):

Restul Asiei, Africa și Australia.

CAIETUL

„Ξ“

(„CSI“)

Cuprins

ξ

Războiul și imperialismul

<i>Bernhardi</i>	[5—10]
<i>Ruedorffer</i>	[11—19]
<i>Mackay: China</i>	[20—22]
<i>Lucas</i>	[22—23]
<i>Belger</i>	[24—26]
<i>Rohrbach</i>	[27]
<i>Sartorius von Waltershausen</i>	[28—30]
<i>Cromer</i>	[33]
Ruedorffer N.B. 16 p.	
Belger N.B. 26 p.	

Anglia (1897—1911) —	998. ₅ milioane de lire sterline
	19. ₉₇ miliarde de mărci
Germania	5 490 milioane de mărci
	5. ₅ miliarde de mărci

EXTRASE DIN ZIARE

„L'Écho de Paris“, 13. X. 1914.

„Articolul lui Junius“ în legătură cu convorbirea dintre Jouhaux și Legien.

...„Ce învățăminte le oferă sindicaliştilor noştri — dacă vor voi să se folosească de ea — această convorbire dintre d-l Jouhaux,

secretar al Confederației generale a muncii, și d-l Legien, deputat socialist german, care a avut loc la 24 iulie a.c., și încă la Bruxelles! — Data și locul sînt simbolice. «Ce aveți de gînd să faceți pentru a evita războiul?» — întrebă d-l Jouhaux. «V-ați hotărît să treceți la acțiune? În ce ne privește, noi sîntem gata să răspundem la apelul dv.». Apoi adaugă: «Și cu toate că aceste întrebări au fost repetate de mai multe ori, Legien... n-a dat nici un răspuns. Am părăsit Bruxelles-ul cu convingerea că nu mai trebuie să contăm pe bunăvoința organizațiilor germane». Și ce concluzie trage el din nereușita sa? Citez în continuare din textul lui: «Vom întocmi un act de acuzare care să amintească tuturor că singurul mijloc de a face ca relațiile internaționale să fie trainice și stabile este de a desfășura pretutindeni aceeași activitate în favoarea păcii și împotriva războiului». Recentele evenimente i-au dovedit că o asemenea activitate comună nu este posibilă. El le consideră întîmplătoare și continuă să cultive o utopie, ale cărei aberații te fac să te cutremuri cînd te gîndești la ele. Ce s-ar fi întîmplat dacă d-l Legien ar fi fost mai puțin cinstit și i-ar fi promis naivului său interlocutor un ajutor pe care mai tîrziu nu l-ar fi dat? Dar, spune autorul, să nu ne gîndim la catastrofe care n-au avut loc. Urmează apoi o povață pentru d-l Jouhaux:

„Cei ce gîndesc ca d-l Jouhaux recunosc — și fără să se înșele — că există interes de clasă sau, mai degrabă, profesionale... Dar ei nu observă un lucru, și anume că nici o profesiune nu poate exista decît în cadrul unei anumite țări. Înainte de a aparține unei clase, muncitorul și țăranul, ca și burghezul, fac parte dintr-o anumită națiune... Prin urmare, dacă, înainte de a aparține unei anumite clase, muncitorul aparține unei anumite țări, înseamnă că interesele țării sînt mai presus de interesele clasei. Întreaga eroare a sindicalismului internațional constă în neînțelegerea acestei subordonări, care ține de însăși natura lucrurilor. Nu este vorba de o subapreciere a intereselor de clasă. Este vorba de precizarea locului lor... Falsele dogme ale internaționalismului n-au rezistat nici o oră în fața necesității naționale evidente... Noi nu le propunem“ (sindicaliștilor) „decît să-și însușească învățămintele acestui război și, atunci cînd se vor gîndi la interesele lor de clasă, să nu le despartă de interesele naționale. Atunci vom putea să cădem ușor de acord“. *J u n i u s*. (Sfîrșitul articolului.)

„*Volkrecht*“, nr. 241, 16.X.1914.

V. „Cît a costat pînă acum războiul“.

Costul războiului:

În primele două luni ale războiului
toate țările beligerante — 6 250 de milioane de franci
Germania — 1 800 de milioane de mărci = 2 250 de milioane
de franci

inclusiv pentru Austria, a cărei situație financiară e cît se poate de proastă

<i>Anglia</i> — — — — —	2 150			
(din care numai $\frac{1}{3}$ pentru sine)	4 400	milioane	de	franci
<i>Franța</i>	1 040	"	"	"
<i>Rusia</i> 300 de mil. ruble =	750			
Σ =	6 190	"	"	"
Rusia —	750			
Franța	1 040			
	1 790			

$$6\,250 - 4\,400 = 1\,850 - 1\,040 = 810$$

„Următoarele 8 săptămîni de război vor costa dublu“...

Leroy—Beaulieu — vezi „*L'Humanité*“ — evaluează
la 1 miliard pe lună cheltuielile fiecăruia dintre cele 5 state mari;
în 7 luni: $5 \times 7 = 35 + 15$ pentru statele mici și cele neutre.
 $\Sigma = 50$ de miliarde.

Popi creștini despre război:

Popa *Babut* (francez) a prezentat un proiect de declarație (și
l-a trimis popilor germani):

„Subsemnații creștini din Germania, Anglia, Austria, Franța,
Rusia, Belgia și Serbia, îngrijorați și întristați de actualul conflict,
care pustiește și înecă în sînge Europa, declarăm următoarele:

1° Fiecare dintre noi este profund atașat de patria sa și nu
dorește să facă sau să spună ceva ce n-ar corespunde sincerului și
înlăcăratului patriotism care-l însufleștește,

2° dar totodată nu putem uita sau tăgădui că Dumnezeu este
Dumnezeul tuturor națiunilor și părintele tuturor oamenilor, că
Iisus Hristos este mîntuitorul tuturor; că el a poruncit credincioșilor
săi să se considere frați între ei și să se iubească unul pe altul

ca frații și că pentru credința evanghelică, așa cum spune sf. Pavel, nu există nici grec, nici iudeu, nici barbar, nici scit — și, prin urmare, nu mai există nici german sau francez, nici austriac sau rus, ci în toți și în toate sălășluiește Hristos.

Ținând seama de toate acestea, ne angajăm în fața lui Dumnezeu și cu ajutorul lui să alungăm din inimile noastre orice ură împotriva acelor pe care în momentul de față sîntem nevoiți să-i numim dușmani și să le facem bine dacă ni se va ivi prilejul; să facem uz de întreaga influență de care putem dispune pentru a face ca războiul să fie dus în chip cît mai uman, pentru ca învingătorul, oricare ar fi el, să nu abuzeze de puterea sa, pentru ca persoana și drepturile celor slabi să fie respectate; ne obligăm să nutrim aceeași dragoste frățească față de frații noștri întru credință, de orice naționalitate ar fi ei, să ne rugăm lui Dumnezeu pentru toate victimele războiului, fără excepție, să-l rugăm cu toată ardoarea ca în locul grozăviilor războiului să ne aducă mai repede binefacerile unei păci drepte și definitive și ca nefericitele și cruntele evenimente ai căror martori sîntem să apropie venirea împărăției lui Dumnezeu“.

(„Journal de Genève“, 17.X.1914.)

Această scrisoare a fost scrisă la 4 august 1914 și a fost trimisă de d-l *Babut*, venerabilul pastor din Nîmes, d-lui *Dryander*, un german, predicator al curții imperiale de la Berlin.

Acest *Dryander* i-a răspuns la 15.IX.1914 printr-o lungă scrisoare, semnată de el și de încă doi popi (*Lahusen* și *Axenfeld*) („Journal de Genève“, 18.X.1914), în care se spunea:

„...ne exprimăm cu plăcere acordul nostru cu propunerile 1 și 2. Ele constituie o parte din bunul comun al tuturor creștinilor. Patriotismul și creștinismul nu se exclud, ci, dimpotrivă, se presupun unul pe altul“ — —

iar cu celelalte propuneri sîntem de acord în principiu, dar nu le putem subscrie, pentru că nu vrem să dăm *nici cel mai mic* motiv să se creadă că Germania n-ar duce războiul în conformitate cu principiile de umanitate etc. Noi, spun ei, nu am dorit războiul, sîntem un popor pașnic etc. etc. Partea agresivă sînt englezii ș.a. etc. etc. ș.a.m.d.

N.B. „Volksrecht“ (1914) nr. 239 („Despre pacea veșnică“) și nr. 242 (Bernstein)

„Frankfurter Zeitung“ (1914) nr. 291 (a II-a ediție de dimineață) 20.X. (Scheidemann este pentru război).

BERNHARDI. „GERMANIA ȘI RĂZBOIUL VIITOR“

Friedrich von Bernhardi. „Germania și războiul viitor“. Berlin, 1913, (ediția a 6-a) (p. 345).

Prefața la ediția a 6-a este datată *februarie 1913*.

Carte tipic militaristă, în care se exprimă regretul pentru spiritul pașnic al germanilor etc. etc. Autorul citează adeseori lucrarea sa, în **două volume**, despre războiul modern.

Apologia războiului, a necesității lui („forță creatoare și purificatoare“: p. 9)... [Capitolul I. „Dreptul de a face război“; capitolul II. „Obligația de a face război“.]

Deplînge faptul că în incidentul cu Marocul Germania a dat înapoi în fața Franței (p. 17 și urm.).

„Morala creștină este o morală individuală și socială și, prin esența ei, nu poate fi niciodată una politică“ (24—25).

Ură împotriva *social-democrațiilor*: ei sînt „din principiu pentru minciună și calomnie“ în lupta dintre partide (32). Ei sînt „pentru revoluție“ (73)... (idem, 75).

Hegel și Luther erau pentru război etc.

...„Totodată, germanii sînt complet lipsiți de spirit revoluționar, cu toate declamațiile găunoase ale instigatorilor social-democrați. Întreaga lor fire îi împinge pe calea unei dezvoltări firești, sănătoase“... (80)...

Germania nu are colonii (piețe) asigurate ca Anglia (89)...

Capitolul 5. „Putere mondială sau pieire“...

În 1912, Italia a aderat din nou la „Tripla Alianță“, *în să este îndoielnic* că s-ar putea conta pe ea în cazul unui război (96)... (idem, 180).

Noi trebuie să sprijinim Austria în politica ei în Balcani și să ne străduim să smulgem Tunisia pentru a o da Italiei (97).

Rusia este zguduîtă de revoluție (100) — „armata nu e sigură“ (100) etc.; este îndoielnic că Rusia ar dori un război ofensiv cu Germania (102)...

Franța nu prezintă un pericol pentru Anglia, deoarece în Franța populația nu crește (107), iar capacitatea ei de expansiune este epuizată (107) etc.

Dacă Italia s-ar retrage... „s-ar putea crea o considerabilă superioritate de forțe împotriva Germaniei și Austriei” (114)...

Sîntem amenințați atît dinspre uscat cît și dinspre mare (115) — trăim într-o criză latentă, dar profundă (115). Acest lucru nu trebuie să-l pierdem din vedere, această situație este „estompată... de jocul înșelător al intrigilor diplomatice și de *pacifismul oficial* al tuturor statelor” (116). N.B.!!

Cu Franța trebuie să ne răfuim cu orice preț. „Ea trebuie să fie complet zdrobită, astfel încît niciodată să nu ne mai poată sta în cale” (118).

Belgia... este neutră, dar Franța și Anglia vor căuta să-și unească forțele pe teritoriul ei (123) — „noțiunea de neutralitate permanentă este în general în contradicție cu esența statului” (123)... „cu scopurile sale morale superioare”... (123)...
 „...Pentru fabricarea unui tun de 30 cm este nevoie de un an întreg” (141)... ha-ha!!
 timpul de pregătire...

Capitolul 7: „caracterul viitorului nostru război”.

Forțele diferitelor state... Cifre... Franța poate avea „trupe minunate formate din negri” (150)... ha-ha!!

Noi (împreună cu Austria), spune autorul, avem mai puține (?) decît Franța + Rusia și trebuie să dăm atenție calității (156)...

Forțele maritime (după „Nauticus”* pe 1912) — flota engleză e de peste două ori mai puternică decît a noastră (170).

Rusia este apărută de întinderea ei (176), ea nu poate fi pusă în situația de a lupta pentru existență... părțile culte ale poporului sînt pentru revoluție (ibidem), ca pe timpul războiului ruso-japonez (177); este aproape exclusă „o ridicare a întregii națiuni” (177).

Elveția, Belgia, Olanda (prin ultimele două țări vor trece francezii și englezii)... „neutralitatea nu este decît un obstacol pe hîrtie” (179).

Anglia urmărește să nimicească flota noastră (184 și urm. Capitolul 8: „Viitorul război maritim”)... Ea poate paraliza comer-

* Anuar maritim. — Nota Itrađ.

țul nostru cu țările de peste ocean (186)... Ea fortifică Harwich (189), construiește porturi la Rosyth și Scapa Flow (191)... Trebuie să dezvoltăm flota aeriană (195)... Trebuie să ne străduim din răsuputeri să batem de pe uscat flota franceză (196) — „război pe viață și pe moarte“ (196) cu Franța... „să desființăm pentru totdeauna Franța ca mare putere“ (196).

Numai o victorie pe uscat ne va da șanse de izbândă pe mare (199)... Rusia + Franța = o populație de 180 de milioane. Germania — 65 de milioane (201)... Trebuie sporit efectivul armatei... în prezent un soldat trebuie să facă față unor cerințe mai mari (205), trupele de linie au o importanță mai mare... Trebuie „să atacăm“ (206).

(„Cadre“, iar nu „rezerve“, 210.) Calitatea este mai importantă decât cantitatea (213)... nu se poate lupta în rînduri „strînse“, importanța personalității crește, aceea a șefilor scade (214)...

Importanța deosebită pe care o are pregătirea transportului (și a aprovizionării) unor mase mari de trupe; sarcinile speciale care decurg de aici (226 și urm.). În această privință, o amănunțită expunere cu caracter tehnic-militar...

Importanța cavaleriei — recunoașterea și „acoperirea“ (235)...

Este nevoie de o organizare „fluidă“ (mobilă, elastică) (237)...

Trebuie să pregătim ceva nou, și nu să repetăm ceea ce e vechi (247 și urm.)...

Este nevoie de o mai bună pregătire intelectuală a militarilor — „prelegeri cu caracter științific general“ (267) — la academiile militare etc.

Noi (Germania) trebuie să ducem o politică mondială (268, 269) — în care scop e nevoie de forță maritimă (capitolul 12: „Pregătirea războiului maritim“)... — pe mare nu putem întreprinde o ofensivă —, apărarea coastelor etc.

Tunurile de 24 cm „trebuie considerate ca fiind cu totul nepotrivite pentru o bătălie navală modernă“ (276)...

...Noua lege cu privire la flotă prevede construirea a 72 de submarine noi (277)..., escadra a treia va fi gata abia în 1914 (278)...

Țindao trebuie mai bine fortificat (282)...

Atac prin surprindere:

Anglia 2— 5. IX. 1807 împotriva Copenhagăi...

„ 11—12. VII. 1882 „ Alexandriei

(Egipt)...

Italia împotriva Tripolisului și a navelor turcești,...

A fost o greșeală că nu „ne-am răfuit“ mai demult cu Franța — motive s-ar fi găsit (287): „Consider că cea mai gravă greșeală pe care a putut s-o facă vreodată politica germană a fost aceea că nu și-a încheiat socotelile cu Franța într-o vreme când situația internațională ne era cât se poate de favorabilă și când puteam fi absolut siguri de succes. Ocazii pentru o asemenea răfuială au fost, desigur, destule“ (287)...

Educația poporului trebuie să fie *mai religioasă și mai patriotică*, împotriva social-democraților (cu concepțiile lor antipatriotice: 291)... (capitolul 13)...

„Încă de pe acum, numai 6.14% din numărul militarilor născuți în Germania provin din orașele mari, 7.37% — din orașele mijlocii, 22.34% — din orașele mici și târgușoare și 64.15% — din sate¹⁾, în timp ce repartizarea populației între oraș și sat este cu totul alta“ (p. 292)...

N.B.
Compoziția armatei este mai mult țărănească
N.B.

1905: satele	42.5%
orașele mici	25.5
„ mijlocii	12.9
„ mari	19.1

..., „Populația sătească s-a contopit în cel mai înalt grad cu armata“ (292)... populația orășenească, părți largi ale ei „au față de armată o atitudine de-a dreptul ostilă“ (292)...

Influența binefăcătoare a educației militare ((armata, spune autorul, nu *sustrage* populația de la muncile folositoare, ci *o educe* [acest pasaj nu e din capitolul 13]))... munca în fabrici este, în multe privințe, dăunătoare... o scurtă zi de muncă este dăunătoare (294)...

În Rusia (spre deosebire de Japonia), clasele culte considerau patriotismul drept o noțiune perimată etc. etc. — de aici defetismul (304)...

¹⁾ Conte Posadowsky. „Problema locuințelor“. München, 1910.

Guvernul trebuie să dispună de o presă de mare tiraj (305)...

oho!!!! „Aș considera drept o binefacere dacă toate ziarele ar putea fi obligate să publice anumite informații ale guvernului, pentru ca cititorii să nu fie informați atât de unilateral asupra trebu- rilor publice de către presa de partid“ (306)...

În „pregătirea financiară și politică a războiului“ (cap. 14) nu ne putem conduce după „puncte de vedere mic-burgheze“ (311)... nu trebuie să cedăm în fața „dulcegăriilor filantropice ale epocii“ (312)...

Avuția națională, în mărei, pe cap de locuitor	Cheltuielile pentru armată și flotă, în mărei, pe cap de locuitor
În Germania = 5 000—6 000	16
Franța cam tot atît	20
Anglia 6 000—7 000	29

(p.315)

	Emigranți	Someri, membri de sindicat
din Germania	20 000 (1908)	4.4 %
Anglia	336 000 (1908)	10 %
Franța		11.4 %

(p. 318)

Dezvoltarea economică a Germaniei este mai rapidă (316—317)...

!! Un popor care cheltuiește anual circa 5 miliarde pe tutun și băuturi spirtoase ar putea să cheltuiască „cîteva sute de milioane“ (320) pentru apărarea onoarei sale, a independen-ței și a viitorului său.

Napoleon al III-lea conta în 1870 pe o alianță cu Austria (călătoria arhiducelui Albrecht la Paris și a unui general francez la Viena... 326), dar calculele sale s-au dovedit greșite...

Postfață (1913) — situația noastră, spune autorul, s-a înrăutățit. Războiul balcanic, lovitura dată Turciei și „Triplei Alianțe“... Lipsa de temei a speranțelor într-o pace cu Anglia... „Încercările de apropiere“ ale Angliei trebuie folosite pentru o mai bună pregătire (343)...

((Cartea propriu-zisă a fost scrisă în toamna anului 1911: p. 338)).

Sfârșit

RUEDORFFER. „TRĂSĂTURILE FUNDAMENTALE
ALE POLITICII MONDIALE DIN ZILELE NOASTRE“

J. J. Ruedorffer. „Trăsăturile fundamentale ale politicii mondiale din zilele noastre“. Berlin, 1914. (XIII + 252 p.)
(Prefața este datată: *octombrie 1913*.)

Carte pretențioasă, scrisă de un diplomat care încearcă să disimuleze prin frazeologie poftele imperialiste ale burgheziei germane. Tema principală: lupta dintre tendințele naționale și cele cosmopolite.

Pretenții de sociologie și filozofie = flecăreli dintre cele mai aiurite, de factură neokantiană, despre popor ca individualitate; comparație cu pădurea (repetată de zeci de ori), despre divinitate și alte asemenea prostii.

De fapt, tema e de actualitate, e însă înecată în vorbărie pe tema „entelehiei“ lui Aristotel etc.

Pentru a-și duce la capăt planurile ei în Africa (calea ferată Cap — Cairo), Anglia „nu mai are de rezolvat decât problemele litigioase cu Germania și Belgia“ (94)...

..., Prin urmare, Portugalia și, într-o măsură ceva mai mică, Spania sînt în realitate țări dependente de Imperiul mondial englez. Japonia nu poate scăpa din cătușele pieței financiare engleze; Anglia nu are nevoie să-și creeze puncte de sprijin în America de Sud, întrucît Argentina — una din cele mai mari țări din America de Sud și cu cel mai strălucit viitor — este finanțată și în felul acesta dominată de către bursa din Londra... N.B.

Dominația mondială a Angliei... se sprijină, în afară de dominația pe mare, pe încă alți doi piloni: comunitatea de cultură britanică și bursa din Londra“ (95)...

Germania, neavînd posibilitate de expansiune (Asia pentru Rusia, iar Africa de nord pentru Franța și Italia), fiind închisă din ambele părți și venind prea tîrziu (coloniile au și fost ocupate), se vede pusă într-o situație grea ((§ 7 din capitolul 2, p. 101 și urm.)).

În problema Marocului a trebuit să cedeze Franței (105).

„Destinele politicii mondiale a Germaniei vor fi hotărâte pe continent“ (107)... „Ne-am mai putea imagina o politică mondială germană fără supremație pe mare, dar în nici un caz nu putem concepe o astfel de politică fără o situație dominantă pe uscat“ (ibidem).

(victoria pe continentul european este o chestiune vitală pentru Germania)

Marocul... „retragerea“ (108): am fost nevoiți să ne retragem puțin...

„Acest capitol din politica mondială a Germaniei ilustrează cel mai pregnant specificul situației internaționale a imperiului, caracterul limitat al posibilităților sale de expansiune, legătura dintre politica mondială și cea continentală, complexitatea factorilor de care trebuie să țină seama politica mondială a Germaniei“ (109)...

Naționalismul german, spune autorul, e încă tînăr... „maniere de parvenit“ (112).

În America, *poporul*, națiunea e abia în curs de formare (în special emigrație romanică și slavă).

„Din punct de vedere financiar, Argentina poate fi privită ca o colonie condusă de bursa din Londra“ (133)... Statele sud-americane „sînt în momentul de față — și vor mai fi, probabil, încă mult timp de acum înainte — obiecte, și nu subiecte ale politicii mondiale“ (131)...

„Japonia de astăzi suferă de pe urma succesorilor sale“ (137) — ea nu poate să o scoată la capăt cu coloniile sale, nu s-a întărit încă etc. ... (Japoniei îi lipsește baza religioasă :138) ((ce idiot!))...

Tendința cosmopolită — trîncăneli pe tema catolicismului... a idealului cultural...

„Capitalul“ și puterea lui...

N.B. „Cine privește din acest punct de vedere istoricul expansiunii coloniale a marilor puteri europene din ultimele decenii va constata fără nici o greutate că toate războaiele din ultimul timp la care au participat marile puteri din Europa, dacă n-au fost urzite în interesul capitalului, au fost cel puțin determinate de interesele capitalului“* (157)...

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua. p. 248.

„Împletirea intereselor materiale ale lumii civilizate, apariția unei economii mondiale unice constituie unul din faptele fundamentale ale politicii contemporane” (159)...

Lupta pentru „majoritatea acțiunilor”* (161)... „Toate întreprinderile economice de importanță politică directă, ca, de pildă, căile ferate, societățile pentru exploatarea canalelor etc., au în prezent un caracter național, chiar dacă prin originea sau forma lui capitalul lor ar fi internațional” (161)...

Dreptul internațional și curțile internaționale de arbitraj? „În general, instrumentul pe care-l constituie aceste curți de arbitraj nu servește decât să preîntâmpine războaiele nedorite, ce pot izbucni în urma unor incidente neprevăzute și care nu ating interesele vitale ale națiunii; dar niciodată și nicăieri nu s-a întâmplat ca arbitrajul să soluționeze probleme vitale ale națiunii sau să fie evitate cu ajutorul lui războaiele dorite” (167)...

Socialismul internațional? (§ 5 din capitolul 3, partea I, p. 172 și urm.).

„Dacă socialismul internațional va reuși să-l desprindă complet, sufletește, pe muncitor de națiunea sa și să facă din el numai un membru al clasei sale, el va învinge; căci mijloacele exclusiv violente prin care statul național va mai putea încerca atunci să-l lege de el pe muncitor se vor dovedi în perspectivă ineficace. Dar dacă socialismul internațional nu va reuși să facă acest lucru și se vor menține, fie și inconștient, firele lăuntrice care-l leagă pe muncitor de organismul care se numește națiune, atunci victoria socialismului internațional va rămâne îndoielnică atita timp cât există aceste legături și se va transforma într-o înfrângere dacă se va dovedi că, în ultimă analiză, aceste legături sînt mai puternice”** (173—174)...

„Pauperizare”, spune autorul, nu există și nici o ascuțire a contradicțiilor de clasă (174). Lupta națională aprigă și naționalismul antrenează și pe muncitori (175)... „Prin urmare, se poate spune că deși de atunci” (în ultimul timp)

* Ibid.

** Ibid.

N.B.

„mișcarea socialistă a căpătat o foarte mare amploare și în toate țările partidele socialiste și-au sporit considerabil forța și influența lor, totuși momentul internațional în această mișcare nu numai că nu s-a dezvoltat în acest timp în mod corespunzător, ci chiar a pierdut din importanța și forța de șoc“ (175).

Lupta electorală din ultimii ani îi silește pe social-democrații germani „să-și camufleze sau să-și slăbească“ internaționalismul (176)...

..., „Ea“ (social-democrația germană) „a respins cu indignare afirmația adversarilor săi că, în caz de război, social-democrația va îndemna masele muncitorești aflate sub influența ei să întoarcă armele împotriva comandanților lor și în felul acesta, în alianță cu socialiștii francezi, să încerce să împiedice războiul; mai mult, pînă și învinuirea că e lipsită de patriotism e considerată drept o ofensă...

Problema aceasta (a tendinței „naționale“) se află în centrul întregii discuții, constituie, ca să spunem așa, problema *crucială* a socialismului“* (176).

N.B.

|

N.B.

|

..., „Întrebarea este însă ce însemnătate au astăzi aceste manifestații“ (ale muncitorilor și ale partidelor socialiste în favoarea internaționalismului etc.), „pentru evenimentele politice și hotărârile politice ale popoarelor și ale conducătorilor lor. În toate țările cu un puternic sentiment național, ea este foarte redusă. În general se poate spune că în toate problemele în care guvernele pot face apel la sentimentul național al poporului, ele nu sînt de loc nevoite să țină seama de internaționalismul partidelor socialiste respective și că pînă acum nici un război național n-a fost împiedicat de teama unei atitudini ostile din partea socialiștilor și nici pe viitor nu va fi împiedicat de asemenea cauze. S-ar putea ca guvernele, ținînd seama de teoriile pacifiste ale socialismului, să se vadă nevoite să-și caute cu grijă o justificare a acțiunilor lor

!!

* Ibid.

prin sentimentul național, dar prin aceasta nu se va schimba cîtuși de puțin fondul lucrurilor, ei vor fi făcute doar unele schimbări în forma politică și în tehnica de care se folosește politica modernă“* (177 — 178). || vor fi, adică, lesne de tras pe sfoară!!

Cf. p. 103: „În activitatea ei parlamentară și în agitația pe care o desfășoară în rîndurile poporului, social-democrația este și ea nevoită, cu fiecare an ce trece, să țină tot mai mult seama de argumentul național“ (idem, p. 110).

Coloniile Angliei introduc tarife vamale preferențiale pentru metropolă (206) — Canada, Australia, Africa de sud = „în fond, o sporire a tarifelor vamale îndreptată împotriva țărilor producătoare neengleze“ (206)... || N.B.

„Pare să se contureze o contradicție franco-italiană pentru hegemonie“ (în Marea Mediterană și în Africa) (211)...

...„Atîta timp cît Rusia va putea, fără prea multă greutate, să se extindă în Mongolia și Persia, tendințele ei de expansiune nu vor fi îndreptate împotriva Austro-Ungariei, Balcanilor și Constantinopolului“ (211)...

Așezarea ei geografică apără Rusia „de pieire națională“ (216) — „în caz de înfrîngere, ea nu are să se teamă, în cel mai rău caz, decît de victoria revoluției și de încetinirea (?) dezvoltării sale“ (216)... || N.B.

În general, în zilele noastre nu poți face război decît în caz „de nevoie“ (218), dar ce înseamnă aceasta?

„În vorbe este foarte ușor să faci deosebire între apărare și agresiune, dar în practică este extraordinar de greu să stabilești în mod precis cine este agresorul și cine cel ce se apără“ (218). || N.B. apărare sau agresiune?

„Nu este adevărat că deși marile puteri de astăzi se înarmează, ele nu vor face uz de armele lor“ (219). — Aceste înarmări sînt „calculate“, de ele se ține seama în timpul tratativelor diplomatice, sînt folosite ca „mijloc de presiune“ etc. etc.

„În Europa, alianțele s-au axat pe cele două mari dicții: cea franco-germană și cea ruso-austriacă“ (224)... || N.B. N.B.

*. Ibid.

„Sub raport politic însă, atitudinea ei (a Angliei) este perfect calculată. Puternica ei influență în America de Sud, și îndeosebi în Argentina, are la bază activitatea de emisiune a bursei londoneze; același lucru se poate spune, într-o oarecare măsură, și despre situația de vasal a Portugaliei și despre influența preponderentă a Angliei în Spania“ (235)...

N.B. „Franța de astăzi a dezvoltat metoda imperialismului financiar în forma lui cea mai pură. Franța a devenit banche-
rul lumii nu datorită bogăției sale mai mari, ci datorită
abundenței mai mari de capital lichid. În prezent, Germania,
Anglia și Statele Unite sînt mult mai bogate, dar nici una
din aceste țări mai bogate nu au atît de mult capital dispo-
nibil, care caută plasament, ca Franța“ (235—236)...

Două, spune autorul, sînt cauzele: Franța este mai „strîngătoare“, iar viața ei economică prezintă o cerere de bani mai redusă.

În zadar li s-a reproșat germanilor că nu au profitat de inciden-
tul marocan pentru a prinde „oazia“ — „să mențină Spania pe
poziția ei antifranceză“ (236)...

N.B. „O asemenea ocazie nu s-a ivit niciodată, deoarece Germa-
nia nici nu se putea gîndi să desfacă legăturile financiare
dintre Spania și Franța și să preia finanțarea acestei țări, care
are nevoie de bani. Într-o formă mai mult sau mai puțin
fățișă, Franța a dat întotdeauna de înțeles Austriei și Ungariei
că este vina prieteniei lor cu Germania, precum și a Triplei
N.B. Alianțe dacă satisfacerea nevoilor lor de bani întîmpină
greutăți la bursa din Paris“ (236)...

...„Dacă, deocamdată, Imperiul german își întemeiază
numai în mică măsură influența lui politică internațională
pe acordarea de împrumuturi, aceasta se explică în pri-
mul rînd prin faptul că, deși este mai bogat decît Franța,
capitalul lui încă nu este la fel de lichid“ (237)... Dez-
voltarea economică a Germaniei este mai rapidă, ea însăși
are nevoie de capital...

...„Turcia a găsit adeseori sprijin la băncile germane împo-
triva condițiilor politice suplimentare pe care le punea Franța
pentru acordarea de împrumuturi; același lucru s-a întîmplat cu
România, Ungaria și alte țări. În general, se poate spune că

W. H. P. ... von ... : China, Die Republik der ... (1919)

... 1919. (S. 225 ff. ...)

... 1919. (S. 225 ff. ...)

1) // ... = ... (S. 225 ff. ...)

Der Kampf:

James Cantlie & Shepherd ... : Sun Yat Sen & the ...

... Revolution in China: April 1919.

Joseph Schuen ... : Die ... in China: ...

Willehelm ... : ... des ...

... : ... (21.13) ...

... : ... (225), ...

... : ... (225)

... : ... (225) ...

... : ... (225) ...

necesitatea de a da o ripostă imperialismului financiar practicat de Franța va trebui să determine și politica Germaniei să pășească pe căi similare” (238). N.B.

Sfârșit

MÁCKAY. „CHINA, REPUBLICA DE MIJLOC. PROBLEMELE ȘI PERSPECTIVELE EI”

B. L. baron von Mackay. „China, Republica de mijloc. Problemele și perspectivele ei”. Berlin, 1914. ((264 p. + anexe.))

O canalie, un reacționar, un idiot și un nemernic care a cules dintr-o duzină de cărțuții calomnii la adresa „democraților radicali” („kuomintanul”*, în frunte cu Sun Iat-sen). Valoarea științifică — nulă. ?? p. Anexa a V - a. O foaie volantă a kuomintanilor = republicanism naiv, democratic ((nemernicul ăsta de autor îl înjură degeaba)). [„Expunere a superiorității republicii”.] N.B.

Bibliografie:

- James Cantlie și Sheridan Jones. „Sun Iat-sen și trezirea Chinei”. Londra, 1913.
- Vosberg-Rekow. „Revoluția din China”. Berlin, 1912.
- Joseph Schön. „Scopurile urmărite de Rusia în China”. Viena, 1900.
- M. von Brandt. „Problemele Asiei răsăritene”. Berlin, 1897.
- Wilhelm Schüler. „Scurtă expunere a istoriei contemporane a Chinei”. Berlin, 1913.

În capitolul „Frământări și conflicte în politica mondială” (capitolul 13) o scurtă relatare despre jefuirea Chinei de către Rusia (Mongolia) [protocolul secret din 1912, de la Urga], de către Rusia + Japonia (Manciuria. Tratatul secret din 8.VII.1912

* Gomindanul. — Nota red.

dintre Rusia și Japonia), de către Anglia (Tibetul), de către Germania (Kiao-ciao)* etc.

p. 222—224: scrise după ultimatumul adresat Germaniei de către japonezi (în VIII. sau IX.1914) — un atac furibund împotriva Angliei pentru „politica ei, determinată numai de interesele negustorilor și ale sacului cu bani“ (223), crima ei împotriva civilizației europene etc. etc. Cît despre autor, !!! el este pentru „*lărgirea pozițiilor germane în China*“ (228)...

Ponderea Germaniei în comerțul chinez = 4.2%, *în realitate* (spune el) (N.B.) trece de 7% — și e de aproape 25% (!?) dacă luăm în considerație toate vânzările de mărfuri ale germanilor.

Ponderea Angliei în comerțul chinez = 50%, *în realitate* — 21% (p. 232).

N.B. ...„așa cum, sub influența actualelor tendințe imperia-
liste, capitalul «internațional» capătă tot mai mult un caracte-
r național, tot așa și mecanismul a ceea ce numim economie mondială trebuie să se supună tot mai mult legilor economiilor naționale ale marilor puteri“ (235).

((în cap. 14: „Misiunea Germaniei“))

N.B. Anglia și Statele Unite au alocat „numai în anul trecut 18 milioane de mărci pentru înființarea de noi instituții de învățămînt superior la Șandun, Hankou și Honkong“ (236); în comparație cu această sumă, spune autorul, tot ce a dat Germania în aceeași perioadă de timp „pare cu totul neînsemnat“. Dar de unde provin acești bani? Principala lor sursă: întreprinderile comerciale și industriale din China ale marilor capitaliști englezi și americani!!

!!! Anglia are „în serviciul său vama maritimă“ „sute“ de funcționari care cunosc limba chineză („funcționar versat“) — pionieri (239)...

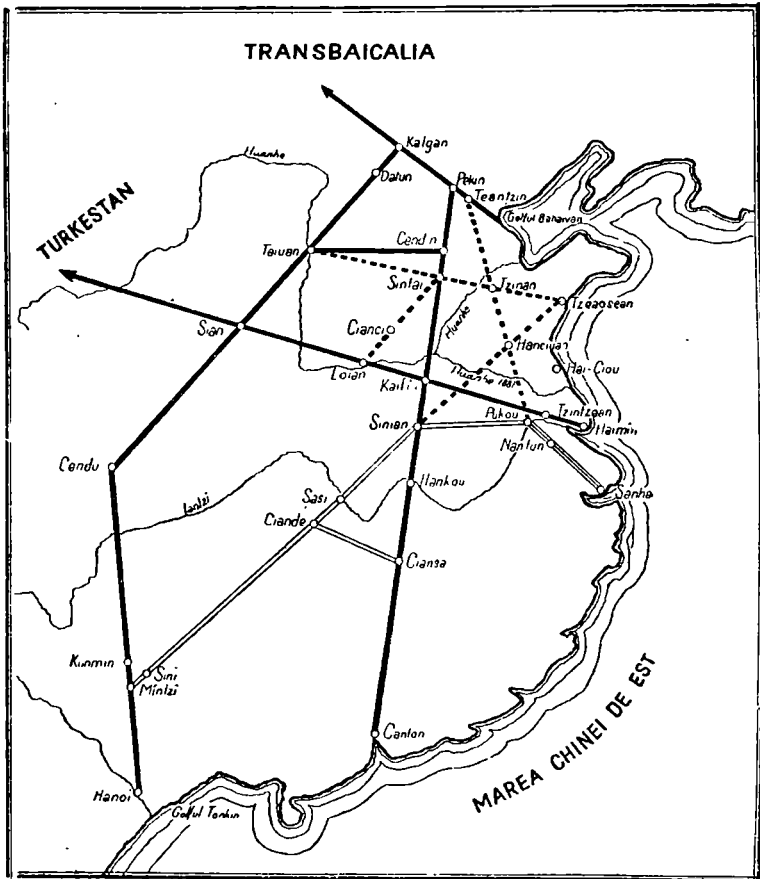
Belgia și interesele ei comerciale în China (243): „Société d'Études des Chemins de Fer en Chine“, — concesiunile ei pentru 2 căi ferate din China.

p. 245 — harta celor 3 grupuri de căi ferate proiectate (și existente) în China

(N.B.) 1) german — — — (mijlociu)
2) englez — — — (cel mai mic)
3) ruso-franco-belgian (cel mai mare)

* Numele actual: Tzeaoșean. — Nota red.

Mackay, p. 245

Căile ferate chineze existente și în fază de proiect

După *Hennig* („Căi de comunicație internațională“, Leipzig, 1909) există deja căile ferate:

- 1) Pekin — Teanțzin (și mai departe pînă la Dalni)
- 2) Kiao-ciao — Tzinanfu*
- 3) Pekin — *Hankou*
- 4) Șanghai — Pukou

..., Gurile fluviului Ianțzi sînt Șat-el-Arab-ul Marii Britanii în Asia răsăriteană, iar sfera de interese din bazinul fluviului Ianțzi — Persia ei sudică în Asia răsăriteană“ (246—247)...

N.B. || Calea ferată Teanțzin — Pukou este construită în comun de englezi și germani (247).

N.B. || Anglia are în China concesiuni de căi ferate pe o lungime de 1900 km (247)...

|| Germania are în China concesiuni de căi ferate pe o lungime de 700 km (248)...

Marile sarcini ale lucrărilor de irigație și desecare în China — în această privință tehnica germană se situează în fruntea tuturor (254—255 și urm.)...

!! || Chinezii nu trebuie să nutrească simpatii față de „democratismul radical al Lumii Noi“, nici față de constituționalismul anglo-saxon, cu „monarhia lui, care și-a pierdut orice strălucire“, ci față de Germania monarhistă (257).

!!! || Și apoi lungi și plictisitoare banalități despre splendorile culturii germane...

Sfârșit

LUCAS. „MAREA ROMĂ ȘI MAREA BRITANIE“ **

Sir C. P. Lucas. „Marea Romă și Marea Britanie“. *Oxford*, 1912. (184 p.)

(O comparație lipsită de conținut, în cea mai mare parte pretențioasă, bombastică, plină de considerații juridice — în stil de foileton —, între Roma și Marea Britanie. Demne de menționat sînt doar unele pasaje în vederea unei caracterizări a imperialismului:) 65 — Părți din Algeria au fost mai bine cultivate (irigații) în epoca Romei antice decît acum (*Arnold*. „Administrarea provinciilor romane“).

* Numele actual: Tzinan. — *Nota red.*

** Vezi *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 248 și vol. 27, p. 386. — *Nota red.*

- 66 — Fântâni arteziene (opera Angliei) în Australia (adâncime: 5 000 de picioare)...
- 68 — Lupta împotriva malariei în colonii (medici englezi)...
(Ronald Ross)
(Lordul Lister)
- (idem 70—71)
- 76—77: La romani, războiul mergea înaintea comerțului. La englezi, *viceversa* (în colonii)
(pacea, comerțul etc.)
- 80: În secolul al XVIII-lea au fost însă și războaie (Canada, Australia)
- 86... Companii privilegiate, vechi
„East India Co.” pînă în 1858 }
„Hudson Bay Co.” „ „ 1869 }
- Noi*: „Royal Niger Co.”
„South Africa Co.” (1880—1890)
- 91: La noi (în Indiile Occidentale), spune autorul, sclavajul a fost o excepție [Un naționalist fanfaron și vulgar...]
- 94: Romanii nu țineau cont de rasă, nu excludeau pe negri.
- 96—97: În Imperiul britanic de astăzi, oamenii „de culoare” nu se bucură de egalitate în drepturi: în India ei n-au drept de vot, nu sînt angajați ca funcționari de stat etc. etc.
- 98: „Astăzi, în coloniile autonome ale Imperiului britanic, indigenii de culoare, cu toate că sînt supuși britanici, sînt în cele mai multe cazuri excluși de la dreptul de vot, ca, de pildă, în Australia, în unele părți din Africa de sud sau în Columbia britanică”...
- 99: Îngrădirea imigrării negrilor etc.
- 103: „În imperiul nostru, ori de cîte ori muncitorii albi lucrează alături de cei de culoare, ca, de pildă, în Africa de sud, ei nu lucrează la același nivel, ci, ca să spunem lucrurilor pe nume, muncitorul alb este mai degrabă supraveghetorul celui de culoare, și nu tovarășul său de muncă”.
- N.B.
- 107 — În Australasia, muncitorii albi sînt împotriva negrilor și a galbenilor — din cauză că aceștia fac să scadă salariile...
- 142: Două părți ale Imperiului britanic:
1) sfera de dominație (dominația asupra raselor „inferioare”)
(India, Egiptul etc.)

- 2) sfera settlements (așezări ale englezilor în colonii: Australia, America etc.)
- 175 — În problema liber-schimbismului și a protecționismului, autorul este pentru „regimul preferențial al imperiului“ (175), pentru „un oportunism înțelept“ (176). „Regimul preferențial al imperiului reprezintă țelul care trebuie urmărit. Acest țel nu poate fi atins decât pas cu pas“ (176).
- 176—177 ...„Existența acestor țări dependente de Marea Britanie poate servi — și, probabil, va servi — pentru domeniile autonome drept principal imbold de a rămîne în cadrul Imperiului britanic“, căci coloniile sînt, chipurile, necesare tuturor statelor naționale ajunse la maturitate (Spania, Portugalia, Franța, Germania etc.); or, ele sînt toate ocupate și, în majoritatea lor, se află în mîinile Marii Britanii ((ceea ce înseamnă că și ele (Australia etc.) vor profita de pe urma jafului practicat de noi în India, Egipt etc.))

Bibliografie: Bampfylde *F u l l e r*. „Studii asupra vieții și mentalității în India“. 1910.

Cromer. „Imperialismul antic și cel modern“.

BELGER. „SOCIAL-DEMOCRAȚIA DE DUPĂ RĂZBOI“*

Erwin Belger (fost secretar general al Reichsverband-ului contra social-democrației). „*S o c i a l - d e m o c r a ț i a d e d u p ă r ă z b o i*“. (60 pfenigi). Berlin, 1915 (Berlin S.W.11. Editura germană Concordia). (45 p.)

3— laude pentru „comportarea lor (a social-democraților) ireproșabilă, demnă“...

6— „Rosa Luxemburg“ — de cîteva ori atacuri pline de ură la adresa ei; la adresa „presei de partid banditești“ (6) etc.

9— ședințele Reichstagului din 4 și 5 august... „ne-au adus o mare bucurie“... „punctul luminos al tabloului l-a constituit acel «Da»! al social-democraților“ (10)...

...„În felul acesta, ea (social-democrația) se poate prezenta cu fruntea sus și în fața judecății internaționale la unul din congresele internaționale de partid“ (13)...

---

* Vezi *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964. ed. a doua, p. 248. — *Nota red.*

...Reichsverband-ul nostru, spune autorul, este acum pe moarte (16)...

...,„Își poate închipui cineva un mai bun german decât d-rul Frank, eroul de la Mannheim, acest favorit al social-democrației germane?“ (21)...

(4 august) „lumea a trecut printr-un moment de răscruce care nu-și are precedent în istorie“ (21)...

...,„Nu e de conceput ca cineva să se retransforme brusc din patriot german în *internaționalist* inveterat. Acest război va imprima, desigur, atât de adânc în inimile tuturor noțiunile de «național» și «german», încît nimeni nu se va mai putea elibera de ele“ (26)...

...,„Oricine a avut, cu vreo 15 ani în urmă, ocazia să meargă la întruniri publice și să audă vorbind pe oratorii social-democrați a rămas adeseori uimit că niște oameni cu judecată pot lua în serios și pot aplauda cu atîta frenezie înjurăturile lor neobrăzate, pline de ură și grosolane. Cine a frecventat însă mai des, în ultimii 10 ani, întrunirile social-democrate a putut să constate, cu tot mai mare satisfacție, cît de mult a crescut nivelul oratorilor, ca și acela al masei“ (32)...

Ura de clasă — iată în ce constă răul (33 și urm.).

...,„Unde au dispărut deosebiri de clasă? Acum nu mai există nici un fel de partide, și cu atîta mai puțin clase. Ofițerul“ ...lăcătușul etc. (36)...

Fiul kaiserului și Mihail Schwarz, conducătorul uniunilor social-democrate de tineret din Bavaria, au fost decorați cu aceeași „cruce de fier“ (36)... „Va putea oare acest om, pe care dragostea de patrie l-a dus pe cîmpul de luptă,... să mai admită vreodată ca tinerii săi adepți să nutrească sentimente de ură față de feciorii tovarășilor săi de arme din 1914? Firește că nu, dacă, bineînțeles, n-o să vrea să scuipe în tot ce e nobil“... (36)...

...,„Altă consecință a unei tactici schimbate“... „Opoziția cu orice preț“ „a fost o armă periculoasă“ etc.

„Se vor mai putea oare menține aceste principii în forma lor rigidă? Cine vrea să fie cinstit față de sine însuși și față de alții trebuie să spună: nu!“ (38)...

„Social-democrația ca partid“ trebuie să rămînă (41) fără „utopii“ (43), fără ideea de „violență“, fără „absurdități“ (41)... „ca un partid «muncitoresc» *pur*“ (sublinierea e a autorului), ca un partid... „*n a ț i o n a l*“.

...,După război, la noi, germanii, va fi și mai puțin teren pentru răspîndirea *ideilor utopice internaționaliste*" (44)...

...,După această experiență, muncitorii *germani*, așa cum am mai arătat, ar trebui să aprecieze cu sînge rece și să respingă definitiv tendințele internaționaliste ale social-democrației"....(44)

Nu a luat oare conducerea — social-democrației —, spune el, atitudinea cea mai energică împotriva minciunilor francezilor și a Comitetului executiv al Biroului socialist internațional (45) ș.a.m.d.?

...,Cînd vor pași la modificarea întregului Program învechit de la Erfurt — lucru care tot o să se întîmple odată —, vor trebui să tragă concluziile cuvenite și în primul rînd să scoată din program principiul internaționalismului"... (45)

Partidul trebuie să purceadă la „*recunoașterea apartenenței sale la națiune*" (45)...

Atunci muncitorii nu vor avea în spatele lor un partid muncitoresc internaționalist, „care lucrează pentru revoluție"... „*ei un partid muncitoresc german, care recunoaște forța ideii naționale, e gata să ajungă la o înțelegere pașnică concretă și apără în mod energic interesele aderenților săi!*" (45) (aldinele sînt ale autorului).

((Ultimele cuvinte din broșură)).

Sfîrșit

ROHRBACH. „DE CE ESTE ACEST RĂZBOI
UN RĂZBOI GERMAN!"

„*Războiul german*". Caietul 1 (50 de pfenigi) (Berlin, 1914). Paul Rohrbach. „*De ce este acest război un război german!*"

O isterie șovină împotriva unei „păci putrede"... Numai noi, spune autorul, luptăm pentru o existență liberă, în timp ce Franța și Rusia" se lasă orbite de pasiunea națională" (24), Anglia e mînată de lăcomia ei („războiul piraților" — 24)...

...,În realitate, noi, ca și Austro-Ungaria, nu aveam de ales între război și pace, ci între un război dus acum și unul care avea să înceapă peste un an sau doi; atunci însă el ar fi fost infinit mai periculos pentru noi" (22)...

..., Se poate presupune că comandamentul militar francez și cel rus proiectau să atace Germania și Austro-Ungaria la începutul sau în prima jumătate a anului 1916“ (20)...

WALTERSHAUSEN. „SISTEMUL ECONOMIC
AL INVESTIȚIILOR DE CAPITAL ÎN STRĂINĂTATE“

A. Sartorius, baron von Waltershausen. „Sistemul economic al investițiilor de capital în străinătate“*. Berlin, 1907. (442 p.).

(Lucrarea este împărțită în 4 cărți:... cea mai mare parte n-am reușit decât s-o răsfoiesc, alegînd ce este mai important.)

Argentina = „în realitate o colonie comercială a Angliei“ (45—46), „care a investit în această țară un capital de peste 50 || de milioane de lire sterline“ (46)...

$$50 \times 25 = 1\,250 \text{ mil. franci} = 1\frac{1}{4} \text{ mlrd. franci}$$

Capitaluri franceze

în Rusia	aprox. 9—10 miliarde franci	(după o evaluare din 1906) (p. 48)
„ Belgia	„ 0.6	„ „
„ Anglia	„ 0.9	„ „
„ Elveția	„ 0.4	(și pînă la 1.0)
„ Germania	„ 0.2—0.3	(Leroy-Beaulieu. „L'Économiste Français“, 1902, II. p. 449 și urm.)
„ Spania	3 miliarde franci	(p. 53)...
„ Tunisia	512 milioane franci...	(p. 50)

Capitaluri franceze în străinătate

	30 de miliarde franci	(p. 55)	(Leroy-Beaulieu, ibidem)
	34	„	(Leroy-Beaulieu: p. 98)
(*)	40	„	(1905: calculul autorului, p. 98)

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 248 și vol. 27, p. 389—405. — Nota red.

Capitalurile engleze în America (1857) — 80 de milioane de lire sterline (p. 62 — după „Capitalul“ lui Marx, III, 2, p. 15, nota)⁵⁹

Capitalurile germane în străinătate [numai efecte]

circa 10 mlrd. mărci (1892) (p. 101)...
 circa 10 „ „ (evaluare făcută
 = „ „ de autor, p. 102,
 pentru 1906)

+ 10 nu în efecte (p. 104)

(*) 26 mlrd. mărci

capitalurile germane în coloniile germane (1904) = 370 de milioane de mărci (p. 133)

„S-a calculat că în prezent Anglia primește din Statele Unite, sub formă de beneficii și dobânzi la capital, circa 1 miliard de mărci“ (68).

(*) Capitalurile engleze în străinătate (după evaluarea făcută de Speyer pentru anul 1900) = 2 500 de milioane de lire sterline (p. 94).

B. Harms (p. 234 și urm.)	(*) Ergo (1905)	
70 — 65	Anglia	55
35 — 34	Franța	32
35 — 35	Germania	26
140 134		113

× 20 = 50 mlrd. mărci

+ 50 de milioane pe an
 × 5 (1901—5)

250 × 20 = 5 000

5 + 50 = 55 calculul meu

Capitaluri străine

în *Austro-Ungaria* (1903) =
 (p. 107)

		9 809 mil. coroane
(din care	Germania	4 653
	Franța	3 270
	Olanda	647
	Anglia	356
	Belgia	243
	Elveția	242
	alte țări	398

(*Idem*, B. Harms. „Probleme ale economiei mondiale“, Jena, 1912, p. 236.

Petrolul românesc
(1905) (p. 145—146):

Capitaluri (particulare)	în milioane franci
Germania	— 92.1
Olanda	— 8.0
Anglia	— 5.2
Franța	— 6.5
Belgia	— 4.0
Italia	— 7.5
America	— 5.0

Bănci coloniale (1905)
(filiale)

	filiale	capitaluri în milioane
ale Angliei (p. 151)	2 136	35.5 l. st. .
	+ 175	17.2 „ „
ale Franței	136	328 fr.
ale Olandei	67	98.3 fiorini
ale Germa- niei (p. 152)	87	60 mărci

Capitaluri belgiene în Rusia
(1900) = 494 de milioane de
franci (p. 182).

Capitaluri străine în Statele
Unite ale Americii
(p. 240).

Împrumuturile Americii (1902):
3 miliarde de dolari
în întreprinderi etc.

Anglia — 4 mlrd. mărci (aprox.)
(p. 242)

Germania 2

Franța 450 de „milioane” franci

...„În prezent, între marile
piețe financiare se menține ade-
sea un echilibru; totuși, în func-
ție de diferite condiții speciale,
centrul de greutate se mută
când la Londra, când la Paris,
când la New York” (251)...

Capitaluri americane în Mexic
(1902) — 500 de milioane
de dolari (p. 243)... în
Cuba — 159 de mili-
oane de dolari (p. 244).
Începînd din 1900, americanii
obțin „succese colosale”
în Brazilia (243)...

în total, capital *american*
în străinătate (p. 245):

	milioane dolari	
(1897) —	600	— 800
(1902) —	<u>1 300</u>	— <u>1 500</u>

În 1870—71, Leroy-Beaulieu a calculat avuția (națională) a Franței la *140 de miliarde* franci, economiile anuale — la *2 miliarde* de franci (p. 348, capitolul: „Capitalul de export și războiul“); capitalul străin = 15 miliarde (venitul lor = 600—700 de milioane).

Datoria publică

a Rusiei (1906)	— 9 mlrd. ruble sau
	20 „ mărci
	(p. 292—293)
din care 9—10 „	mărci față de Franța,
2—3 „	mărci față de Germania,
restul	Anglia,
	Olanda,
	<i>Austria</i> (!!)

Cartea a patra — „Capitalismul de export și societatea“ (357—442) este consacrată în special problemei „statului-rentier“ (exemplul Olandei) — în prezent, spune autorul, devin state-rentiere Anglia și Franța. — „Misiunea economică mondială a Germaniei“ (capitolul al III-lea din cartea a 4-a):

În acest capitol, autorul se manifestă net ca un patriot imperialist german. El este *pentru* o împărțire pașnică a sferelor de influență (și a profiturilor) în Africa etc. (p. 424—425 ș.a.), dar este **perfect dispus să accepte și războiul** (440 la sfârșit)... Este pentru înarmare...

..., „China, Marocul, statul Congo, Imperiul turcesc, Rusia... mai prezintă destule perspective pentru capitaliști și întreprinzători“ (423)...

N.B. || „..., Africa... o feudă a Europei“ (425), dacă America va fi cedată Statelor Unite.

N.B. || „..., Cel mai mare viitor pentru exportul de capital european are regiunea dintre Capul Blanco și Capul Acelor“ (425)...

La socialiști, spune autorul (el citează pe Marx și Engels), dăm de „utopii“... În realitate, actuala orînduire socială oferă muncitorului perspective strălucite. Majoritatea bogătașilor provin din muncitori și din oameni de jos (cf., spune el, „Istoria marilor averi de astăzi“ de *K. Schmidt-Weissenfels*, Berlin, 1893. Ea „conține exemple instructive; de pildă,

N.B. || Borsig a fost dulgher, Krupp — muncitor metalurgist, Leitenberger — mic fabricant, Lanna — muncitor la construcții navale... Siemens — arendaș... Dreyse — lăcătuș... Rotschild — mic negustor“ ș.a.m.d.)...

Noi, germanii, nu știm încă să prețuim valoarea coloniilor noastre și importanța lor, cum știu s-o facă englezii (434)...

Muncitorii ca clasă au de câștigat din punct de vedere economic de pe urma coloniilor și a politicii mondiale... Socialismul înseamnă stagnare: „Demagogi lipsiți de scrupule îndrăznesc să propage această absurditate în rîndul maselor de muncitori care n-au ajuns încă la maturitate politică; ei o prezintă drept evanghelie a mulțumirii“ (437)...

...„Social-democrația noastră nici nu vrea să audă de promovarea neconținută a bunăstării generale a națiunii... Ea dorește unirea proletarilor din toate țările pentru a nimici societatea capitalistă. După cum se știe, această idee n-a avut succes agitatoric și nici n-a dat rezultate sociale utile. Ce rost are să ceri distrugerea vechilor locuințe, dacă nu poate fi construită o casă nouă comună? La această întrebare nu se poate răspunde decît prin fraze agitatorice, care sînt opuse unei idei atît de însuflețitoare cum este națiunea“ (438)...

Laudă „realismul“ (438 și 439) muncitorilor englezi (care luptă împotriva imigrației) și își exprimă dorința ca și muncitorii germani să fie la fel...

N.B. de același autor: „Contribuții la aprecierea unei federații economice a Europei centrale“ în „Zeitschrift für Sozialwissenschaft“, vol. V, nr. 7—11.

Sfîrșit

HENNIG. „CĂILE DE COMUNICAȚIE MONDIALE“

Richard Hennig. „Căile de comunicație mondiale“, Leipzig, 1909 (p. 284).

În cea mai mare parte, o simplă relatare, o enumerare a căilor ferate, hărți etc.

Africa: căile ferate (1907) (p. 213)

	km	„In fază de construcție sau cu proiecte definitivăte“
Coloniile britanice	13 117	15 113
Egiptul	5 252	6 956
(Anglia)	$\Sigma = 18 369$	22 069
Coloniile franceze	5 657	9 849
„ portugheze	1 173	2 313
„ germane	1 398	1 988
„ belgiene	642	—
„ italiene	115	115
<u>Total</u>	<u>27 354</u>	<u>36 334</u>

Conține date interesante în legătură cu lupta deșănțată dintre diferite puteri pentru obținerea de concesiuni (de căi ferate, de pildă în China); înșelătorie etc. etc.

HELFFERICH. „BUNĂSTAREA POPORULUI GERMAN“

Dr. Karl Helfferich (director la „Deutsche Bank“). „*Bunăstarea poporului german în anii 1888—1913*“. Berlin, 1913.

Lăudăroșenie... O scriere oficială cu caracter elogios

Neserioasă; lăudăroșenie

Venitul național anual al Germaniei este de aproximativ 40 de miliarde, versus 22—25 în 1895; din cele 40 de miliarde, aprox. 7 merg pentru scopuri sociale, aprox. 25 pentru nevoile personale, aprox. 8 pentru acumulări = 40 (pag. 123). Avuția națională a Germaniei e mai mare de 300⁽¹⁾ miliarde pe an; versus 200 în 1895.

	miliarde mărci	pe cap de locuitor (mărci)
p. 114:		
În Germania avuția națională =	290—320	4 500—4 900
„ Franța „ „	232,5 (287 mlrd. franci)	5 924 (7 314 franci)
„ Anglia „ „	230—260	5 100—5 800
„ Statele Unite „ „	500	5 500

(p. 99—100)

	(1908)	pe cap de locuitor
Venitul național al Germaniei	— 35 mlrd.	mărci 555
” ” ” Franței	— 20 ”	” 514
” ” ” Angliei	— 35 ”	” 815

(p. 61)	Producția de cărbune (în milioane tone)			Producția de fontă (în mii tone)		
	1886	1911	+%	1887	1911	+%
Statele Unite	103.1	450.2	+ 336.8	6 520	24 028	368.5*
Marca Britanie	160.0	276.2	+ 72.6	7 681	10 033	30.6
Germania	73.7	234.5	+ 218.1	4 024	15 574	387.0*
Rusia				612	3 588	486.3
Austro-Ungaria	20.8	49.2	+ 136.5			
Franța	19.9	39.3	+ 97.5	1 568	4 411	281.3*
Belgia	17.3	23.1	+ 33.5	756	2 106	178.6

(¹) din care 20 de miliarde de mărci capital plasat în străinătate (p. 113).

CROMER. „IMPERIALISMUL ANTIC ȘI CEL MODERN”

Contele Cromer. „*Imperialismul antic și cel modern*”**. Londra, 1910. (143 p.)

Valoare aproape nulă. Vorbărie pretențioasă — cu un aer savant, cu un noian de citate din autori romani — a unui imperialist și birocrat englez, care termină printr-un strigăt *pentru* menținerea Indiei și împotriva acelor care admit ideea separării ei. Eliberarea Indiei ar fi „o crimă împotriva civilizației” (123)... etc. etc.

Comparații cu Roma, raționamentele și sfaturile — cu caracter aproape exclusiv „administrativ” — ale unui birocrat, și atîta tot. p. 101: în India („Recensămîntul Indiei”, p. 173), la fiecare 10 000 de bărbați — 90 scriu și citesc în limba engleză, iar la fiecare 10 000 de femei — 10 (101)...

* Așa e la Helfferich. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, Buourești, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 386. — *Nota red.*

- 103: bine am făcut că nu ne-am opus predării limbii olandeze în Africa de sud: acum această limbă va dispărea de la sine...
- 107: ură și mînie împotriva „nemernicului tînăr“ (Dingra), care l-a omorît pe sir Curzon Wylie (și și-a scris apărarea în limba engleză)...
- 110: citează din „Journal of the Statistical Society“, vol. XLI: *Walford*. „Cazuri de foamete în lume“... (350 de cazuri de foamete). În India au fost cazuri cînd mureau de foame 3—10 *m i l i o a n e* de oameni (111)... *Romesh Dutt*. „Foametea în India“ (citată, 113)...
- 122: În India se vorbesc 147 de limbi; 276 de milioane vorbesc în 23 de limbi („Recensămîntul Indiei“, p. 248)...
- 124, notă: sfat pentru tinerii englezi de „a citi, a observa, a studia și a-și însuși“ istoria „răscoalei din India“...
-

CAIETUL

„O“

(„OMICRON“)

Cuprins

o

„Die Gleichheit“. „Bremer Bürger-Zeitung“	Citate
„Volksstimme“ din Chemnitz	„Die Gleichheit“
Lorenz 17	+ diverse

N.B.:

- 1.— Marx: articolul din 1878 despre Internațională.
Notă cu privire la autodeterminarea națiunilor.
- 2.— Manifestul de la Basel și rezoluția de la Chemnitz.
- 3—6. Revista „Die Gleichheit“, 5 august 1914.
- 7 (și 12). Delbrück.
- 8—11. „Volksstimme“ (Chemnitz).
13. Bibliografie în legătură cu miliția.
14. Lensch despre miliție (1912).
15. K. Kautsky în 1910 și 1912.
16. B. Bax despre *imperialism* (1900).
- 18—20. Lensch: „social-democrația“...
- 21—22. „Volksstimme“ din Chemnitz.
- 23—29. Ulbricht. Naționalitățile și imperialismul.
30. Fr. *Adler* și *Renner*.
31. Hilferding (concepții kautskiste).
- 32, 33. *Engels* și *Marx* despre muncitorii englezi etc.
33. K. Kautsky despre patriotism.

- 34—35. O. Bauer.
 36—37. *Engels*.
 38—39. E. Heilmann („Die Glocke“).
 N.B. |||| 40—41. Liebknecht W. și Marx (o scrisoare din 1878
 adresată lui Liebknecht).
 42—44. *Greulich* și „*Grütliener*“.
 45. „Schweizerische *Metallarbeiter-Zeitung*“.

N.B.:

- || Engels (despre clasa muncitoare din Anglia) — p. 14.
 + „*Neue Rheinische Zeitung*“, p. 46 și 47.
 K. Kautsky despre religie... p. 15 (?).
 Socialiștii și negrii (America)... 15.
 Muncitorii italieni și polonezi în Elveția 17.
 Japonezii și șovinismul muncitorilor americani... 41.

Nota bene:

|| *Marx* despre războiul
 Franței pentru libertate
 (ianuarie 1871): 22.

→Evoluția părerilor lui Marx des-
 pre războiul din 1870: p. 22.

Marx despre Irlanda: 22.

Marx despre războiul viitor (1874) — 22.

Bibliografie (indicații)... 13 și 16.

N.B.

Bax despre imperialismul din 1900... p. 16.

Monopolurile și tehnica... 17.

Mișcarea muncitorească din Canada... 17.

Kautsky despre religie (o platitudine) — 15.

Constituțiile franceze din 1791 și 1848 despre răz-
 boaiile naționale: p. 30.

„Epocile“ istoriei moderne, p. 28.

O maximă a lui Saint-Simon — 49.

„ANUARUL LUI SCHMOLLER“, 1915, Nr. 1

În articolul: „Alimentația poporului în timp de război și în timp de pace“ Carl Ballod („Schmollers Jahrbuch“, 1915, nr. 1) face încercarea de a prezenta o totalizare (incompletă) a datelor cu privire la alimentația poporului:

Produse alimentare vegetale și animale.

Cantitatea totală pe om pe o zi

ordinea:	Calorii	Din care		Germania	
		vegetale	animale	Vegetale +	Animale
				2 103 + 294 =	2 397
				<u>150</u>	<u>150</u>
				2 103 + 444 =	2 547
				<u>61</u>	<u>61</u>
				2 164 + 444 =	2 608
				<u>100</u>	
				2 164 + 544 =	2 708
				Anglia	
					1 925
					<u>975</u>
					2 900
4.	Germania	2 708	2 164	5 4 4	
2.	Anglia	2 900	1 925	975	
5.	Italia	2 607	2 367	240	
3.	Franța	2 749	2 205	5 4 4	
6.	Austria	2 486	2 030	456	
1.	Statele Unite ale Americii	2 925	1 870*	1 054	
7.	Rusia	2 414**	2 235	279	
8.	Japonia	1 814	1 764	50	

ordinea țărilor e pusă de mine. La Ballod, cifrele pentru Germania nu sînt împărțite în întregime în produse animale și vegetale. Împărțirea a fost făcută de mine, pe baza datelor parțiale prezentate de el.

Ibidem, articolul lui Jäger. „Neocriticismul marxist“ referitor la Adler, care caută să înbine marxismul cu kantianismul.

Ibidem, un articolaș al lui Schmoller despre corespondența dintre Marx și Engels: vorbește cu dispreț despre revoluție: ea trebuie înlocuită prin reformă (p. 432).

* Aici e o greșală la Ballod: trebuie să fie: 1 871. — Nota red.

** Aceeași observație; trebuie să fie: 2 514. — Nota red.

Sindicatelor sînt mai puternice decît partidul; birocrația (5 000—10 000 de oameni) din mișcarea social-democrată... „Într-un cuvînt, partidul muncitoresc marxist german se află într-un proces de destrămare, respectiv într-un proces de îmburghezire, oricît de categoric ar contesta el acest lucru“ (424).

N.B., ibidem, articolul: *Georg Siegwart*. „Fertilitatea solului ca factor istoric“.

MARX. UN ARTICOL DIN 1878 DESPRE INTERNAȚIONALĂ.
NOTĂ CU PRIVIRE LA AUTODETERMINAREA NAȚIUNILOR

K. Marx
1878:

În „Die Neue Zeit“, XX, 1, p. 585 (1901—2), a apărut, în traducerea lui M. Bach, un articol al lui *K. Marx*, scris în 1878 în limba engleză: „Istoria Asociației Internaționale a Muncitorilor scrisă de d-l George Howell“⁶⁰.

Marx îl tratează cu dispreț pe acest Howell (unul dintre politicienii tipici liberali din mișcarea muncitorească), rectifică o serie de afirmații false ale acestuia cu privire la Internațională, declară că el, Marx, este autorul „Războiului civil din Franța“ și că de multă vreme a făcut cunoscut acest lucru în „The Daily News“, vorbește despre trecerea „Internaționalei“ la o formă nouă, „mai înaltă“, și face o serie de alte observații cu caracter special. Printre altele, el scrie:

N.B.
Marx
(1865)
(și 1878)
despre auto-
determinarea
națiunii
lor

„În treacăt fie zis, un paragraf din program pe care am avut cinstea să-l întocmesc pentru Consiliul General“ (în vederea conferinței din 1865) „sună astfel: «Necesitatea înlăturării influenței moscovite în Europa prin aplicarea principiului dreptului națiunilor la autodeterminare și prin restaurarea Poloniei pe o bază democratică și socialistă»“ (p. 586). ((În „The Secular Chronicle“, vol. X, nr. 5, 4 august 1878. O mică revistă „de orientare republicană liber-
cugetătoare“. Editoarea ei, Harriet Law, era membră a Internaționalei.))

((Subliniat de mine.))

MANIFESTUL DE LA BASEL ȘI REZOLUȚIA DE LA CHEMNITZ

Imperialismul. În „Archiv für die Geschichte des Sozialismus“, editat de Grünberg, 1915 (nr. 1 și 2), a fost reprodusă rezoluția Congresului de la *Chemnitz* (IX. 1912 [15—21.IX.1912]) cu privire la imperialism (p. 314—315).

În rezoluție sînt scoase în relief fenomene ca: exportul de *capital*, orientarea spre „noi regiuni de investire a capitalului“, organizațiile patronale, influența acestora asupra statelor și „tendențele de expansiune“, tendința de a-și supune mari părți ale zonelor economice din lume“... Rezultatul: „O politică *de jaș și cuceriri* lipsită de scrupule... este o consecință a acestor tendințe imperialiste de expansiune“.

De aici: conflicte între *state*, — pericolul de *război*, interesele furnizorilor de „materiale de război“.

...„un imperialism bazat pe violență“

Pentru atenuarea (mildern) urmărilor lui temporare — libertatea comerțului, „înțelegerea între națiuni“ etc. Ultima frază din rezoluție:

„Doar sarcina proletariatului este aceea de a strămuta|| capitalismul, ajuns la treapta sa cea mai înaltă, în societatea|| socialistă și a asigura astfel, pentru o perioadă îndelungată,|| N.B. pacea, independența și libertatea popoarelor“.

Ibidem, p. 324 — votarea amendamentului prezentat de Rosa Luxemburg (cu privire la greva de masă) la Congresul de la Jena (1913):

Pentru Rosa	—	144	=	30%
împotriva. . .		<u>336</u>		
		480		

Ibidem, p. 306—311 — Manifestul de la Basel (24—25.XI.1912) N.B., ibidem, recenzia lucrării:

O. Festy. „Mișcarea muncitorească la începutul monarhiei din iulie“, Paris, 1908 (359 p.). 10 franci.

De același autor: „Insurecția de la Lyon din 1831“. „Annales des sciences politiques“. 1910 (p. 85—103).

REVISTA „EGALITATEA“ 5 AUGUST 1914

„Die Gleichheit“, 1914, nr. 23, 5 august 1914.

„RĂZBOI RĂZBOIULUI“

Prima notă: „Război războiului“ este un citat din rezoluția Congresului de la Stuttgart⁶¹ — în cazul unui pericol de război se va convoca Biroul socialist internațional și vor fi aplicate toate măsurile împotriva războiului. Iar dacă războiul va izbucni totuși, atunci ș.a.m.d.

„FEMEI PROLETARE, FIȚI GATA!“

Al doilea articol: „Femei proletare, fiți gata!“ A fost scris după ce s-a declarat război Serbiei, dar înainte de războiul european.

Austria, spune autorul, crede că Rusia ș.a. nu vor fi, probabil, în stare să poarte război. „Imperialismul“ austriac, „crima“ lui „El“ (imperialismul austriac) „luptă exclusiv pentru interesele dinastiei reacționare a Habsburgilor, pentru satisfacerea setei de aur și de putere a marilor capitaliști și proprietari funciari, lipsiți de orice sentimente și de orice scrupule“...

Ziarele germane îndeamnă „în mod nerușinat“ la război...

„Acest lucru nu trebuie să se întâmple niciodată. Proletarii germani—bărbați și femei—trebuie să dovedească prin fapte că s-au trezit, că au devenit destul de maturi pentru a-și câștiga libertatea“.

Guvernul german caută să ne asigure că vrea pace. „Poporul s-a convins însă că oamenii de stat au limba despicată, ca șerpii“.

Burghezia este șovină, și

„Numai proletariatul va opune pieptul său vînjos calamității războiului mondial pe cale de a izbucni“...

În Rusia, lupta proletariatului este cea mai puternică stavilă în calea dezlănțuirii războiului.

„Să nu fim mai lași și mai slabi decât ei“ (= muncitorii ruși).

„Să nu pierdem nici un moment. Războiul bate la ușă... Să ieșim cu toții din fabrici și ateliere, din cocioabe și mansarde pentru a protesta în masă“...

„Masele exploatate sînt destul de puternice pentru a duce în spinare întregul edificiu al ordinii actuale... Și să fie ele atît de slabe încît să dea înapoi în fața lipsurilor, să se sperie de primejdii

și de moarte atunci cînd sînt chemate să lupte pentru pace și libertate? Vor lăsa ele drum liber unui militarism, care chiar acuma a fost stigmatizat, în fața celei mai largi opinii publice, ca cel mai sălbatic călău al fiilor și fraților lor?”

Pentru clasa muncitoare, frăția între popoare nu e o „himeră deșartă“, ci o problemă vitală; ea înseamnă „solidaritatea celor exploatați, aparținînd tuturor națiunilor“.

„Ea“ (această solidaritate) „nu trebuie să permită ca un proletar să ridice împotriva altui proletar arma ucigătoare. Ea trebuie să însufle maselor hotărîrea de a folosi, în războiul împotriva războiului, toate armele pe care le au la îndemîină. Forța cu care masele proletare se vor opune furiei războiului mondial va însemna o bătălie cîștigată în lupta lor de eliberare. Acțiunile lor pline de energie și pasiune revoluționară le vor expune persecuțiilor, le vor aduce primejdii și le vor împune jertfe. Dar ce importanță au toate acestea? Există în viața oamenilor și a popoarelor momente cînd se poate cîștiga totul, dar numai mizînd totul pe o carte. Acum ne aflăm într-un asemenea moment. Femei proletare, fiți gata!“ (p. 354).

Sfîrșitul articolului

„CRONICA POLITICĂ“

Și în „Cronica politică“

(p. 363) „Forțele revoluționare ale maselor proletare din țările Europei occidentale sînt încă, în cea mai mare parte, în stare de somnolență, dar ele există, și tocmai făclia războiului le poate trezi“.

N.B.

(revoluția există în germene, nu numai în Rusia, dar și „în alte țări europene“...)

tot aici, o notă despre creșterea numărului de greve și despre baricade în Rusia, și 10 rînduri despre Conferința din

((16—18.VII.1914 de la Bruxelles, în care se spune că unitatea))))
 ((va ajuta mișcării...))))

DELBRÜCK. „GUVERNUL ȘI VOINȚA POPORULUI“

Hans Delbrück. „Guvernul și voința poporului“. Berlin, 1914.

În general vorbind, o scriere reacționară din cele mai mîrșave, în care autorul jonglează cu diferite noțiuni îndreptate împotriva

democrației. În întregime îndreptată împotriva democrației. O serie de sofisme, exemple istorice etc.

Este instructivă (1) demascarea democrației *burgheze* (sînt indicate, de pildă, lucrări *engleze*, care o demască). (**)

Bibliografie: (**)

Wilhelm Hasbach. „Democrația contemporană“ (1912).

Adolf Tecklenburg. „Evoluția dreptului de vot în Franța începînd din 1789“.

J. Unold. „Politica în lumina teoriei evoluționiste“ (se spune că ar fi lucrarea unui ziarist).

Lowell. Constituția Angliei.

Belloc și Chesterton. „Sistemul partidelor“.

2) *Problema poloneză*. Autorul e un adversar al politicii prusiene față de polonezi, deoarece, spune el, ea nu dă rezultate.

P. 1. Ce este poporul? Ce este poporul german? — la noi sînt „multe milioane de polonezi, danezi, francezi“ (p. 1).

N.B. ||| „În Alsacia și Lorena există și oameni care vorbesc limba germană, dar care tot timpul declară că refuză să aparțină, din punct de vedere politic, poporului german“ (p.1).

Hegel despre „popor“ | Un aforism al lui Hegel: „Popor este aceea parte din stat care nu știe ce vrea“ (p. 41)...

N.B: | „Doar este evident o imposibilitate ca fiecare un reacționar despre *autodeterminarea* | națiunilor parte din popor, luată în mod arbitrar, să dispună de dreptul la autodeterminare. Dacă recunoaștem acest drept locuitorilor Alsaciei și Lorenei considerați în ansamblu, de ce nu l-am recunoaște fiecăruia dintre cele trei neamuri, și anume șvabilor, francilor și francezilor? Și, în definitiv, de ce nu l-am recunoaște fiecărei comune în parte?“ (p. 2)

Cu privire la social-democrați: Michels, spune autorul, recunoaște că social-democrații își pierd revoluționarismul lor (de teamă să nu rămînă fără organizații). „Dar, pe de altă parte, de mult s-a prezis că, pe măsură ce-și va spori rîndurile, un astfel ||

de partid revoluționar nu se va apropia de țelul său, de adevărata revoluție, ci se va îndepărta lăuntric de el“ (p. 80). Și la p. 82—83 îl combate pe Mehring: organizația, spune el, are *întotdeauna* nevoie de conducători; masele, chiar și *cele mai cultivate*, au nevoie de ei, „iar problema care se pune este dacă acești conducători se vor folosi de autoritatea lor pentru a face revoluție și a provoca o răsturnare generală, cu riscul de a distruge nu statul existent și societatea existentă, ci pe ei înșiși, sau, dacă vor prefera, de la caz la caz, să ajungă la un compromis“ (83), și acest mod de a pune problema Mehring îl respinge, după cum spune autorul, fără să aducă nici o dovadă în sprijinul părerii sale“. (Scris în 1914. Prefața: 11. XI. 1913.)

N.B.

o**o

N.B.

N.B.

Mehring îi răspunde lui Delbrück că el, Mehring, nu a scris acest articol, dar, argumentul său în fond e foarte slab când spune că pentru social-democrați se pune în primul rând problema de a se lua „măsuri“ împotriva birocrăției („Die Neue Zeit“, 1913—14, 32, I, p. 971).

o**o

N.B.: numărul funcționarilor de stat în Germania = circa 1 350 000 = circa $\frac{1}{10}$ din numărul alegătorilor: 13 300 000 în 1907; p. 182

Politica de germanizare a polonezilor pe care o duce Prusia, a costat-o pînă acum 1 miliard de mărci. De ce „*u n faliment total?*“ (161).

Școala germană îi întărită pe polonezi: copiii lor „cunosc, totodată, din propria lor experiență toată amărăciunea vieții sub dominație străină, căci nu există jignire mai profundă a sentimentului național“ decît aceea în legătură cu limbă maternă (162).

Polonezii polonează orașele. Din cele patru stări sociale (nobilimea, clerul, țărani, burghezia), numai ultima este intranzigentă. Colonizarea practică de germani îi îndârjește pe polonezi și-i unește din punct de vedere național. Boicot comercial: „fiecare cu ai săi“.

Polonezii nu pot fi „împăcați“ (p. 171); trebuie scindați; trebuie sprijinită crearea unui partid pruso-polonez (172).

„Dar și polonezii împăcați rămân și ei, firește, prin concepțiile lor, așa cum am mai spus, «prusieni pînă la reziliere (Kündigung)»“ (p. 174) — ceea ce, spune autorul, este inevitabil, însă trebuia dusă o astfel de politică, încît „rezilierea, teoretic posibilă, să nu devină niciodată realitate“.

„Pentru orice politică externă are o mare importanță reputația de care se bucură poporul respectiv în rîndul altor mari popoare civilizate. Poporul german — și în această privință nu trebuie să ne facem nici un fel de iluzii — este cel mai puțin agreat dintre toate popoarele, și nu este numai, după cum ne place să explicăm acest fapt, invidia celorlalte popoare care le determină să ne privească atît de chiorîș. Politica noastră nejustă în problema națională — iată ce a făcut, în mare măsură, ca noi să fim atît de detestați pretutindeni“ (175): polonezii și *danezii* (N.B.) urlă împotriva noastră de-i aude lumea întregă!!

„VOCEA POPORULUI“ (CHEMNITZ)

„IMPOTRIVA CELOR DOI JUNIUS“

„Volksstimme“ (Chemnitz), supliment la nr. 131 (8. VI. 1916).

Articolușul: „*Împotriva celor doi Junius*“.

„Celui ce judecă totul numai după monstruoasele jertfe și suferințe impuse de acest război și nu vorbește decît dintr-un sentiment de îndîrjire și desperare nu-i poți, firește, dovedi nimic cu argumente politice. Dar pentru cineva care nu vrea să ia o hotărîre orbește, care cercetează și gîndește, situația de astăzi este, cred, cît se poate de clară. Cititorii noștri au aflat din relatările noastre despre broșura lui Junius, care-și propune să convingă proletariatul german că cel mai mare interes al său ar fi înfrîngerea Germaniei, că în această direcție trebuie să-și îndrepte clasa muncitoare toate eforturile ei. Autorul anonim al acestei broșuri pangermanice, care îl atacă pe cancelarul Reichului și care provine din cercurile frondiste ale lui Tirpitz, broșură scrisă într-un spirit anexionist și agresiv pînă la demență, nu întîmplător și-a dat numele de *Junius Alter*, al doilea Junius. Cei doi Junius, care propagă: unul — înfrîngerea Germaniei, iar celălalt — dominația mondială a Germaniei, acționează de fapt unul în favoarea celuilalt. Citind broșura primului Junius, nu o dată ne-am îndoit că a fost într-a-

devăr scrisă de un social-democrat care și-a pierdut orice urmă de bun simț, și nu pur și simplu de un agent provocator rus! Clasa muncitoare din Germania va izgoni din rîndurile ei pe ambii Junius. Ea va continua să ducă o luptă susținută împotriva dușmanilor din afară, pînă ce aceștia vor accepta să încheie o pace rezonabilă, și împotriva dușmanilor dinăuntru, care vor să verse sîngele prețios al germanilor de dragul unor smintite planuri de cucerire. Aceasta este politica social-democrației, și istoria mișcării muncitorești va fi recunoscătoare conducătorilor care, în aceste zile, au susținut-o cu atîta energie în Reichstag, în pofida tuturor atacurilor și calomniilor“.

|| Sfirșit. Întreg articolașul. ||

„PERFECT JUST“

„Volksstimme“ (Chemnitz), 1916, nr. 133 (sîmbătă, 10 || N.B.:
iunie 1916):

„*Perfect just*. În legătură cu observațiile noastre cu ||
privire la discursurile rostite de tovarășul dr. Lensch în ||
problema colonială, «Bremer Bürger-Zeitung» serie:

«„Volksstimme“ din Chemnitz pare să pună preț pe încetarea disensiunii din partid. Ziarul speculează, probabil, perspectivele care se deschid pentru unirea social-patrioților, social-imperialiștilor și social-pacifiștilor datorită atitudinii adoptate chiar de aripa de extremă stîngă a centrului de partid. Se prea poate ca, în această privință, ziarul de partid din Chemnitz să nu greșească. Dar în ceea ce privește radicalismul de stînga, ziarul va conta, firește, zadarnic pe unirea lui cu social-patrioții».

Putem să asigurăm ziarul din Bremen că părerea lui este perfect justă. Într-adevăr, punem cel mai mare preț pe încetarea disensiunii din partid sau, cel puțin (sic!), pe o asemenea limitare a ei (sic!) încît să nu mai pericliteze unitatea organizațorică. Sîntem și azi ferm convinși că social-pacifiștii — ceea ce în jargonul ziarului «Bremer Bürger-Zeitung» înseamnă grupul Haase—Ledebour — se vor regăsi din nou cu social-patrioții (prin care sîntem înțeleși noi) și cu social-imperialiștii — aici sînt vizați liderii sindicali Lensch, Cunow etc. — într-un partid social-democrat unic, bine încheșat. Noi știm că grupul ||

Rühle—Knief, care a și declarat că *scindarea partidului constituie premisa pentru activitatea lui viitoare* (sublinierea e a ziarului „Volksstimme“) „nu va accepta o asemenea unificare. Dar proletariatul poate suporta această pierdere fără a-și slăbi capacitatea de luptă“.

((întreg articolașul))

„BREMER BÜRGER-ZEITUNG“

„S.I.G. ȘI GRUPUL «DIE INTERNATIONALE»“

„Bremer Bürger-Zeitung“, 1916, nr. 139, 16. VI. 1916.

„Socialiștii internaționaliști din Germania și grupul «Die Internationale»“⁶²

Tovarășul Knief ne scrie din concediu:

„Bremer Bürger-Zeitung» a publicat alaltăieri, în legătură cu apelul grupului «Die Internationale», o notă redacțională care poate contribui la răspîndirea unor idei greșite despre relațiile dintre *Socialiștii internaționaliști din Germania* (S.I.G.) și grupul «Die Internationale»“.

Noi, spune el, am vorbit în repetate rînduri despre relațiile dintre aceste grupuri, în special în articolul de fond din nr. 77 (din 31. III.).

Acolo se poate citi:

„Opoziția se compune din două grupuri principal deosebite: *centrul de partid* (Kautsky... Haase—Ledebour... „Die Neue Zeit“... „Leipziger Volkszeitung“, „Vorwärts“)... și *radicalismul de stînga*, din care fac parte S.I.G. și grupul „Die Internationale“... („Lichtstrahlen“, „Bremer Bürger-Zeitung“, „Braunschweiger Volksfreund“, „Sozialdemokrat“ (Stuttgart), precum și cîteva organe de presă din Renania, deși nu prea consecvente“.

„Braunschweiger Volksfreund“ a fost un organ radical de stînga atîta timp cît a apărut sub conducerea redacțională a lui Thalheimer; acum însă, cînd are ca redactor-șef pe *Wesemeyer*, el «reprezintă punctul de vedere centrist»“.

În nr. 74 (28. III.), „Bremer Bürger-Zeitung“ a reproduș (în lipsa lui Henke) o notă din „Braunschweiger Volksfreund“, în care se spunea că acest ziar se situează (se situa pe atunci) pe pozițiile grupului „Die Internationale“ (și că vede „în tezele-direcșive din scrisorile organizației «Spartacus» programul său tactic și principal“)...

„Prin urmare, S.I.G. și grupul «Die Internationale» nu sînt identice. Amîndouă reprezintă radicalismul de stînga și se caracterizează, din punct de vedere tactic, în special prin opoziția lor față de centrul partidului și față de «colaborarea concretă social-democrată». Dar în timp ce S.I.G. s-au situat încă de la început pe această poziție, grupul «Die Internationale» nu s-a desprins decît treptat de opoziția grupată în jurul lui Ledebour—Haase. «Bremer Bürger-Zeitung» a salutat, la timpul său, acest proces ca pe un nou pas spre clarificare (nr. 74, 28. III.) ...De atunci, grupul «Die Internationale», în scrisorile semnate «Spartacus», a pornit o luptă hotărîtă și energică împotriva «colaborării concrete social-democrate»“.

(citat din ultima scrisoare semnată „Spartacus“).

„În această atitudine față de proprietatea privată“ (proprietatea privată a „colaborării concrete social-democrate“??), „S.I.G. și grupul «Die Internationale» sînt, după cum am spus, întru totul de acord, cu toate că într-o serie||N.B. de alte probleme sînt în divergență“.

Ambele grupuri activează „în cadrul organizației existente“, „cît timp acest lucru nu se va dovedi imposibil pentru ele din cauza tiraniei exercitate de birocrăția de partid“...

Toate acestea, spune autorul, își au importanța lor, deoarece adeseori se comit greșeli și se face încercarea „de a se șterge granița dintre centru și radicalismul de stînga“...

„Cît de departe vor mai merge cele două grupuri pe calea unei existențe organizatorice separate, acest lucru depinde, firește, întru totul de dezvoltarea relațiilor interne de partid. În orice caz, în interesul clarității trebuie salutat faptul că ele se deosebesc și în exterior prin denumirea lor“. (Sfîrșit.)

J o h a n n K n i e f

HENKE. „NU IDENTIC, DAR ACELAȘI LUCRU“

Ibidem, nr. 140 (17. VI. 1916).

Răspunsul lui *Henke*. („Nu identic, dar același lucru“)...

...„Nu-mi aduc aminte să fi citit cîndva despre o deosebire între cele două grupuri și despre o unitate a lor superioară în cadrul radicalismului de stînga. Acest lapsus se explică, poate, și prin totala mea lipsă de interes pentru astfel de grupări sectare“.

||||| N.B.

||||| N.B.

|| „Personal, nu fac parte nici dintr-un grup, nici din celălalt“...

eu, spune el, am fost întotdeauna pentru „principiile socialiste“ etc. etc. etc.; frazeologie goală, nimic precis.

Henke

„ÎNCĂ O PUBLICAȚIE PERIODICĂ LA BREMEN“

Nr. 141 (19. VI. 1916) — publicarea unui apel cu privire la „Politica muncitorească“ (gazeta săptămînală a radicalilor de stînga).

BIBLIOGRAFIE CU PRIVIRE LA MILIȚIE

Miliție, armată — etc.

- Social-democrația în armată. Reforma serviciului militar în Germania, în scopul luptei împotriva socialismului“. Jena, 1901 (Stamhammer III).
- Gaton Moch. „Armata unei democrații“. Paris, 1899 (în limba germană, Stuttgart, 1900).
- P. Schwerdt. „Ofițer și social-democrat“. München (R. Abt.). 1899? (Stamhammer III).
- Loebell. „Cum trebuie luptat împotriva social-democrației în armată?“ Berlin, 1906 (ediția a 2-a din 1907).
- R. Günther. „Meseria armelor și social-democrația“ („Grenzboten“, 1899, I).
- J. Charmont. „Armata și democrația“ („Revue politique et parlementaire“. VI. 1900).
- „Militarii și social-democrația“ („Neue Zürcher Zeitung“, 1907, 17—18. IX).
- K. Bleibtreu. „Armata democrației“ („Die Zeit“, Viena, 21. VII. 1900, nr. 303).
- von Mikoss. „Socialismul și armata“. Güns, 1907.
- „Socialismul revoluționar în armata germană“. Ediția a 4-a, Paris (Eitel), 1901.
- „Armata și grevele“. Locarno, 1906.
- „Armata în timpul grevelor“ (greva din X—XI 1902) de locotenent Z. (Paris, 1904) („Bibliothèque socialiste“, nr. 23—24).

- Arthur Dix. „Social-democrația, militarismul și politica colonială la congresele socialiștilor“. Berlin, 1908.
- Henri Beylie. „Militarismul și mijloacele de a-l combate“. Lyon, 1903.
- Kautsky. „Militarismul și socialismul în Anglia“. „Die Neue Zeit“, 18. I. (1899—1900).
- „ „Schippel și militarismul“. „Die Neue Zeit“. 17, I. (1898—99).
- R. Luxemburg. „Reformă socială sau revoluție“ (Supliment: „Miliția și militarismul“). Leipzig, 1899, ediția a 2-a, 1908.
- Karski. „Dreptul internațional și militarismul“. „Die Neue Zeit“, 17, 2 (1898/99).
- K. Leuthner. „Un antimilitarist (K. Liebknecht)“. „Die Neue Gesellschaft“. 1907, 20. III.
- „ „ „Armata și revoluția“. *Ibidem.* 1906, 36.
- „Cîinele de pază al capitalului“ (Liga antimilitaristă). Zürich, 1906.
- „Poziția clasei muncitoare elvețiene în problema militară. Proce-sele-verbale ale congresului partidului“. *O l t e n* (11. II. 1906). Zürich, 1906.
- „Militarismul și social-democrația“. „Die Neue Zeit“, 19. 2 (1900—1).
- Schiavi. „Militarismul și socialiștii italieni“. „Le Mouvement Socialiste“. 1903, nr. 113.
- K. Emil. „Antimilitarismul“. „Die Neue Zeit“, 25, 2 (1907).
- „ „ „Partidele burgheze și militarismul“. „Die Neue Zeit“, 25, 2 (1907).
- Pierre Ramus. „Revoluția antimilitarismului în cursul istoriei“. („Kultur und Fortschritt“, 153.) Leipzig, 1908.
- Däumig. „Victimele militarismului“. „Die Neue Zeit“, 18, 2 (1899—1900).
- E. Walter. „Organizarea militară și clasa muncitoare“. Zürich, 1907.
- K. Liebknecht. „Militarism și antimilitarism“. Leipzig, 1907.

LENSCH DESPRE MILIȚIE (1912)

- P. L e n s c h. „Miliția și dezarmarea“. „Die Neue Zeit“, 1912 (30, 2).

??
talmeș-
balmeș !!

— printre altele, fraza următoare: „Sistemul miliției reprezintă o organizare a forțelor armate ale statului democrat prin care se urmărește asigurarea securității atât externe cât și interne a țării. E drept că miliția nu poate fi folosită pentru războaie de cuceriri, și tocmai de aceea ne pronunțăm în favoarea ei (p. 768).

??

Tot aici găsim un citat din Engels, 1865 (de copiat), în care se spune că muncitorilor le este indiferent care din statele mari va ieși învingător, dar nu le este de loc indiferent dacă vor învăța sau nu meseria armelor.

ENGELS DESPRE CLASA MUNCITOARE DIN ANGLIA ⁶³

În același articol, un citat din *Engels* (probabil, din prefața la noua ediție a „Situației clasei muncitoare“) (p. XXIII din „Situația“, ediția a 2-a).

Engels
despre clasa
muncitoare
și despre
monopolul
Angliei

„Atîta timp cît a durat *monopolul industrial* al Angliei, clasa muncitoare engleză a participat într-o anumită măsură la avantajele acestui monopol. Aceste avantaje au fost împărțite în mod foarte inegal: minoritatea privilegiată a încasat partea cea mai mare, însă și marea masă își avea din cînd în cînd, în mod trecător, partea ei. Și acesta este motivul pentru care, după dispariția owenismului, în Anglia nu a mai existat socialism. O dată cu prăbușirea monopolului industrial, clasa muncitoare engleză va pierde această situație privilegiată. Ea se va pomeni în totalitatea ei — inclusiv minoritatea privilegiată și conducătoare — într-o bună zi la același nivel cu muncitorii din străinătate. Și acesta este motivul pentru care în Anglia va exista din nou socialism“*.

Engles
despre
socialismul
englez

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 172. — Nota red.

BÜRKLI. „DEMOCRATIZAREA ORGANIZĂRII
NOASTRE MILITARE“

Karl Bürkli. „Democratizarea organizării noastre militare“. Zürich, 1897. (Referat prezentat în ziua de 15. XI. 1896, la Congresul de la Winterthur al partidului social-democrat.)

El afirmă din capul locului (la p. 5) că burghezia (elvețiană) „a dus doar la o ediție înrăutățită a militarismului monarhic; ea s-a străduit în permanență să imite străinătatea, să introducă un nou prusacism“.

N.B.
încă din
1896

KAUTSKY ÎN 1910 ȘI ÎN 1912

KAUTSKY. „CONGRESUL DE LA COPENHAGA“

„Die Neue Zeit“, 1910 (28, 2) (26. VIII. 1910).

K. Kautsky. „Congresul de la Copenhaga“.

p. 776: „În cazul unui război între Germania și Anglia nu se va pune problema democrației, ci cea a dominației mondiale, adică a exploatării lumii. Aceasta nu este o problemă în care social-democrații ar trebui să se situeze de partea exploataților din propria lor națiune“ (și mai departe (și mai înainte) de-a dreptul împotriva lui Hyndman).

N.B.

De comparat, cu articolul lui, XXIII, 2 (despre patriotism și război)*.

KAUTSKY. „ÎNCĂ O DATĂ DESPRE DEZARMARE“

K. Kautsky, 1912 (30, 2), 6, IX. 1912, articolul „Încă o dată despre dezarmare“, p. 851:

„Punctul de plecare al ideii și denumirii de imperialism — unirea tuturor părților componente ale posesiunilor engleze într-un imens stat închistat, într-un imperiu — a trecut în ultimii ani cu totul pe planul al doilea și, practic, poate fi considerat ca fiind părăsit“.

!!
ha-ha!!!

p. 850—851: Imperialismul nu este o „tendință firească, necesară“ a capitalului spre expansiune etc., ci numai „o metodă specială“ — și anume: violența.

* Vezi volumul de față, p. 596—597. — Nota red.

KAUTSKY DESPRE „RELIGIE“⁶⁴

!!!
Kautsky
despre
religie

K. Kautsky despre religie. Printre altele, p. 353: la întrebarea în problema religiei, „agitatorul nostru trebuie să răspundă că la adunările partidului nostru nu se pune și nu se răspunde la această întrebare, deoarece noi vrem să facem din religie o chestiune particulară a fiecăruia, iar statului îi cerem ca și el s-o trateze ca atare“... [trivial!]

SOCALIȘTII ȘI NEGRII DIN AMERICA⁶⁵

atitudinea
față de
negri
N.B.:
socialiștii
și negrii:

Partidul socialist și negrii din America: p. 382—383: „Muncitorii industriali ai lumii“⁶⁶ iau atitudine în favoarea negrilor. Atitudinea Partidului socialist „nu este întru totul unitară“. Un singur apel, în 1901, în favoarea negrilor. Atîta tot!!!

negrii și
socialiștii!!

Ibidem, p. 592: în statul Mississippi, socialiștii îi organizează pe negri „în grupe locale aparte“ !!

BIBLIOGRAFIE

- „Die Neue Zeit“, 32, 1 (1913—14).
Engels. „Despre autoritate“. Marx. „Indiferentismul politic“⁶⁷.
Reazanov împotriva lui Brupbacher (și a lui Mehring, apărătorul acestuia).
- N.B. „Mișcarea pentru ieșirea din biserică“: o serie de articole.
- „Die Neue Zeit“, 30, 2 (1912, IV.—IX.). Articolele lui Kautsky (și Lensch) despre miliție și „dezarmare“.
- Ibidem Grimm despre miliția elvețiană.
- 28, 2 (K. Kautsky despre Congresul din 1910 de la Copenhaga și despre „dezarmare“. Idem Rotstein).
- 29, 1: Rotstein împotriva lui Hyndman.
- 29, 2: Quelch despre aceeași temă.

BELFORT-BAX DESPRE IMPERIALISM (1900)

„Die Neue Zeit“, XIX, 1 (1900—1) (21. XI. 1900), p. 247.

Belfort-Bax. „O concluzie greșită, larg răs- N.B.: 1900
pîndită“.

„Una din erorile cele mai frecvente, de care te lovești în discuțiile cu privire la *imperialism și la noua politică colonială*, a pătruns, pare-se, și în mințile unor socialiști“... Iar mai departe este analizat argumentul acelor care sînt *pentru* o politică colonială, dat fiind caracterul progresist al capitalismului. Bax îi combate...

imperialism

despre
imperialism

...„*Imperialism capitalist-național* — iată răspunsul pe care-l dă capitalismul social-democrației internaționale...

Istoria universală se află azi în fața alternativei: ori *imperialism capitalist-național*, ori democrație internațional-socialistă!“...

...Sistemul economic actual... (punînd stăpînire pe noi sfere de activitate)... „obține o prelungire artificială a existenței sale“...

printre altele, polemica dintre Bernstein și Kautsky. Bernstein reamintește că încă din 1896/97 Belfort-Bax îl ataca pe Bernstein, iar Kautsky era pe atunci *pentru* Bernstein. Kautsky răspunde: Bax a ajuns atunci să spună — textual — „mai bine sclavagism decît capitalism“, iar eu n-am fost atunci, și nu sînt nici acum, *de părerea lui*, considerînd-o drept „utopism sentimental“. Dar eu am fost întotdeauna *împotriva* politicii coloniale.

Cf. „Die Neue Zeit“, XIX, 1 (1901), p. 804: M. N.B. Beer despre putrezirea Angliei și despre *imperialism*. „Die Neue Zeit“, XX, 1, p. 209: „Imperialismul social“ (fabienii), p. 243, „o eră imperialist-socială“.

DESPRE DEBS

despre Debs

„Die Neue Zeit“, 1913—14, 32, 1, p. 1 007—1 008. Debs, în „The International Socialist Review“ (1913, martie), se pronunță pentru unitate între Partidul socialist + Partidul muncitoresc socialist⁶⁸ (Debs este unul dintre întemeietorii asociației „Muncitorii industriali ai lumii“) și „Muncitorii industriali ai lumii“, împotriva Federației americane a muncii. Împotriva lui Debs atacuri furibunde în „New Yorker Volkszeitung“ din 7. III. 1913, care scrie că Debs abuzează de „privilegiul său de a spune prostii“ (sic!), că „Muncitorii industriali ai lumii“ = zero, că Federația americană a muncii = „mișcarea muncitorească americană“ și că „este imposibil «să educi în spirit progresist» mișcarea muncitorească dintr-o țară dată prin crearea unor așa-zise organizații revoluționare cu programe radicale“ (sic!)... (Este clar că și acolo avem tabloul obișnuit: „New Yorker Volkszeitung“ = „ortodoxii“, kautskiștii, iar Debs — un revoluționar, dar, fiind lipsit de o teorie clară, nu e marxist.)

MUNCITORII ITALIENI ȘI POLONEZI ÎN ELVEȚIA

J. Lorenz. „Cu privire la problema italienilor din Elveția“. Zürich?

„Muncitorii polonezi în Elveția“. Zürich. 1910.

Bibliografie. La 26—29. VII. 1896 a avut loc la Zürich o răscoală a italienilor.

Numărul lor: în 1860 — 9 000

„ 1870 — 18

„ 1900 — 117

O mizerie de nedescris. Un exemplu: în 3 odăi — 50 de persoane!! (p. 16). Se închiriază colțuri, paturi de scânduri cu 10—20 centime pe noapte etc.

{ Cf., de același
autor,
în „Neues
Leben“,
1916, 1 }

În 1910—400 de persoane. O mizerie de nedescris.

Se plătește 1.50—1.60 fr. pe zi, cu mîncare

se întîmplă să fie și „bătăi“ (p. 11)

MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ DIN CANADA

Mișcarea muncitorească din Canada („s-a îmburghezit“)

...„Partea calificată a clasei muncitoare, în special aceea care vorbește limba engleză, este complet îmburghezită. Concepțiile ei despre sindicate continuă să coincidă întru totul cu concepțiile înguste ale vechilor trade-unionuri engleze. Totodată, pe plan spiritual, ea se mai află încă complet sub influența bisericii. A fi considerat drept «renegat» este cea mai mare rușine, iar a fi o persoană «respectabilă» este cea mai mare cinste“. Toate acestea încep să se schimbe: spiritul de nemulțumire... scumpete. „42 de persoane stăpînesc azi efectiv mai mult de o treime din bogățiile țării“. ...Mica burghezie, mai ales cea din agricultură, este împotriva trusturilor. („Die Neue Zeit“, 1913—14, 32, 1, p. 382, o expunere a conținutului unui articol de Gustav Meyer: „Nemulțumirea agrară din Canada“, apărut în „The New Review“, 1913, septembrie.)

Ibidem, p. 384, despre Africa de sud („Rand“). Muncitorii sînt chinezi, cafri și albi (ruinați de războiul anglo-bur). Mîrșăvii fără număr comise de capitaliștii englezi, de proprietarii de mine și de guvern. Treptat, treptat se dezvoltă lupta de clasă a tuturor muncitorilor salariați, dar această dezvoltare este înceată „în mare măsură din cauza șovăielilor, îngustimii de vederi și ipsei de omenie a conducătorilor muncitorimii, care se află încă complet sub influența vechiului trade-unionism“ (reproducere din „The International Socialist Review“, 1913, octombrie).

Mișcarea
muncitorească
din Canada
(s-a îmburghezit)

42 de persoane...
 $\frac{1}{3}$ din întreaga
bogăție

Africa de sud

„conducătorii
muncitorilor“,
vechi
trade-unioniști,
cu vederi înguste
și lipsiți de
omenie

LISSAGARAY. „ISTORIA COMUNEI DIN 1871“

Lissagaray. „Istoria Comunei“. 1894, p. 193 (epigraf la capitolul 17): „Dacă națiunea franceză ar fi compusă numai din femei, ce națiune înspăimântătoare ar fi“. „The Daily News“, mai 1871. || N.B.

Noua lege elvețiană cu privire la organizarea armatei a fost adoptată la 3. XI. 1907: + 329 953
— 267 605

MONOPOLURILE ȘI TEHNICA

Trusturile, *monopolul și tehnica*:

- N.B. || „Formațiunile *monopoliste* mai degrabă frânează decât accelerează această perfecționare tehnică, singura care asigură dezvoltarea continuă a capacității de export“ („Die Neue Zeit“, 32, 1, 1913—14, p. 383, expunerea conținutului unui articol de Louis K. Fraina.
- N.B. || „Concentrarea, monopolul, concurența: o nouă orientare în economia națională“, apărut în „The New Review“ (New York) (1913, septembrie)).

LENSCH. „SOCIAL-DEMOCRAȚIA, SFÎRȘITUL ȘI SUCESELE EI“

P. Lensch. „Social-democrația, sfârșitul și succesele ei“. Leipzig (Hirzel), 1916 (prefața e datată 22. V. 1916).

- 1 || p. 11—12. Marx, spune autorul, nu știa decât „să-și bată joc“ de „idei“ atît de „bine intenționate“ ca dezarmarea, „dreptul la autodeterminarea* popoarelor“ etc.
(p. 41: „vechiul dogmatism mic-burghez“)

„sectă“ || p. 15— — începînd din ultimul deceniu al secolului trecut, social-democrația „se leapădă, treptat, de tot ce era sectar în ea“... (speranțele în împărăția de 1 000 de ani etc. s-au pulberat ș.a.m.d.)...

|| Totul, spune autorul, era privit dintr-un punct de vedere „agitatoric“ (17)... „perioada de entuziasm“ a social-democrației germane... (mai continuă în 1889 cu hotărîrea referitoare la 1. V.).

* În manuscris, cuvîntul „autodeterminare“ este unit, printr-o săgeată, cu o adăugire ulterioară: „(p. 41: vechiul dogmatism mic-burghez)“. — Nota red.

Dezvoltarea *imperialismului* — la sfârșitul secolului al XIX-lea — în Anglia, în Franța, precum și în Germania (26—27)...

Creșterea revizionismului: ambele curente (revizionismul și radicalismul) au fost necesare și utile (31—35)... ha-ha!!

Marx și Engels nu erau niște „sentimentali mic-burgezi“: „Ei știau că în război se cam trage cu pușca“ (39)...

62—68. La 4 august trebuia să votăm împotriva creditelor (în realitate, totul ar fi fost la fel), iar la 2. XII. 1914 — pentru, căci internaționalismul a fost încălcat de francezi și de englezi. [Escroc!!]

Aceasta ar fi făcut să slăbească ura internațională împotriva germanilor și ar fi constituit un sprijin pentru cauza lor *națională*: 69—70.

Mare escroc!!!

„Falimentul Internaționalei“ (capitolul 3) constă în aceea că francezii și englezii s-au pronunțat *pentru* război (sic!!). ha-ha!!!

Firește, va exista și o a III-a Internațională, numai că ea va fi „mai puțin utopică“ (112) și mai conștientă de „baza ei economică“... sic!

„Cu cât mai matur a fost un proletariat sau altul, cu atât mai activ a fost în război“ (113) — această teză a lui Renner este „greșită“, deoarece nu „maturitatea“ a determinat atitudinea adoptată în Anglia și Franța, ci lupta care se duce împotriva Germaniei pentru dominația mondială. sic!

Muncitorii englezi își apărau situația lor excepțională (monopolistă) și privilegiile lor (114—115)...

Vîrfurile aristocratice (115) ale proletariatului englez.

Este „prematur“ (117) să se vorbească de solidaritatea internațională a clasei muncitoare atîta timp cît există națiuni exploatare, cît nu există un „echilibru“ între „puteri“ (116)... ha-ha!

și „catalogul dezideratelor pioase“ (dreptul la autodeterminare (el are un caracter mic-burgez etc.), împotriva anexiunilor etc.)... are un caracter abstract, nu ține seama de sarcina concretă (121) a războiului — de a frînge „dominația de clasă“ (114) (+122) a Angliei, monopolul ei (122), „situația ei excepțională“ (120)...

un caraghios! || — „*revoluție*“ (123 și prefața), iată ce este războiul de azi!!, „*că ascensiunea acestei clase*“ (proletare) „*are loc în tunetele unui război mondial revoluționar, dar fără fulgerele unui război civil revoluționar*“ ... (124) (sublinierea autorului).

„*Zdruncinarea dominației mondiale engleze*“ = revoluție.

submarine și zepeline (125)... „*începutul sfârșitului*“ situației dominante a Angliei (126) (mai târziu, după război, rolul lor va fi și mai important)

131 — În ultimele 3—4 decenii ale secolului al XIX-lea, Anglia a adăugat la coloniile sale 15 milioane km² încă 15 milioane

cf. cifrele mele *

ha-ha || Anglia + Franța + Rusia = „*sindicat pentru împărțirea lumii*“ (la p. 132 și || ce ex- || în alte locuri) cu scopul de „*weltpolitisch* || || N.B. || || N.B. || || presie!! || aushungern“ Germania** (132).

175: aproape jumătate din clasa muncitoare engleză este lipsită de drept de vot.

!!! || „*Principiul organizării*“ — iată esența istoriei Prusiei. El explică forța Germaniei. Ea se găsește cel mai aproape de „*revoluția socială*“ (184), reprezintă „*principiul revoluționar*“, iar Anglia — „*pe cel reacționar*“.

186: „*O vizită simbolică la Casa sindicatelor din Berlin*“... (guvernul a recunoscut rolul sindicatelor). (Laude la adresa liderilor sindicali) (185—186.)

188 — Eu, spune el, am denumit asta „*socialism de război*“, și această expresie a căpătat „*drept de cetățenie pe scară internațională*“.

195: Noi cheltuieli (4 miliarde pe an) vor duce după război în mod inevitabil la socializare și la monopoluri.

198: „*Democratizarea organizării armatei*“, iar de aici... = „*înmarmarea poporului*“ (204) = sensul programului „*nostru social-democrat*“.

* Vezi volumul de față, p. 229. — *Nota red.*

** Expresie intraductibilă. Textual: „*a întometa Germania din punctul de vedere al poliției mondiale*“, adică a epuiza Germania în așa măsură încât să nu mai aibă posibilitatea de a duce o politică mondială. — *Nota red.*

209—210— —în partidul german, minoritatea este reacționară, în sensul istoric al cuvîntului, și de aceea soarta ei este „imposibilismul și pălăvrăgeala sectară“.

Pe viitor, partidul social-democrat va fi mai puțin îngust; vor reveni la el „intelectualii“ și chiar ofițerii (212).

Statul recunoaște necesitatea acestui partid, și de aceea social-democrații vor putea să devină ofițeri (!!).

Social-democrația, „ridicîndu-i“ pe muncitori, i-a ridicat din punct de vedere național (215 în fine) („avînt național“)

(= „social-democrația este cel mai național dintre toate partidele“) (216).

pretutindeni jonglează cu cuvîntul „dialectică“, înțeles de el în accepția cea mai vulgară. Nici urmă de multilateralitate. În mod sofistic a fost desprins un singur lucru: Trebuie lichidată dominația mondială a Angliei.

Nu dialectică,
ci sofistică

PERRIN DE BOUSSAC. „DESPRE ARMATA COLONIALĂ“
ȘI „BIBLIOGRAFIA MUNCII“

Perrin de Boussac. „Despre armata colonială“. Disertație. Paris, 1901. Nil. O compoziție școlărească. Îl citează pe *de Lanesan*. „Principiile colonizării“ — rolul soldatului din armata colonială: colonist, agricultor, proprietar de pămînt etc. ((*N. B.*: soldatul din armata colonială devine moșier în colonie: *perspective!!*))

„*Bibliografia muncii*“. 1913. Boston, 1914: 150 de pagini de bibliografie foarte *amănunțită* și excelentă.

N.B.
N.B.:
N.B.

„VOLKSSTIMME“ DIN CHEMNITZ

„TRĂDAREA PARTIDULUI — CRIMĂ DE ÎNALTĂ TRĂDARE“

„Volksstimme“ (Chemnitz) nr. 156 (suplimentul I),
8. VII. 1916,
articolul: „*Trădarea partidului — crimă de înaltă trădare*“.

N.B.:
mărturisiri
prețioase

„De luni de zile, în numeroase manifeste anonime se aduce conducătorilor aleși și încercați ai partidului și ai sindicatelor acuzația, reluată pe toate tonurile, inclusiv pe cel «cînesc», că în momentul mării crize a istoriei mondiale, al cărei punct culminant pentru politica partidului a fost, fără îndoială, ziua de 4 august 1914, ei ar fi vîndut și trădat proletariatul. La început, cine citea așa ceva nu putea să nu rîdă. Cu cît se făceau însă mai simțite grozăviile războiului, cu cît sporea numărul victimelor, cu cît se simțea mai acut lipsa de alimente și cu cît — datorită perseverenței cu care își urmărea adversarul planurile lui de nimicire — se întrezăreau mai puține speranțe de pace —, cu atît deveneau mai numeroși cei ce dădeau crezare acestei insulte“.

„mai
numeroși“

Ton „cînesc“ — aluzie vădită la o expresie folosită de o foaie volantă, și anume că social-imperialiștilor ar trebui să li se aplice lovituri de „bici pentru cîini“!

„Pentru ce s-ar fi apucat Scheidemann, David și Landsberg să trădeze proletariatul, în schimbul cărei recompense, asta nu ni s-a spus pînă acum“... Nu pentru a obține funcții în partid: „refuzul de a vota credite nu pune viața în pericol“... Și mai neclar este în ce constă trădarea, căci e vorba de convingerea lor, de aprecierea pe care o dau ei faptelor... „De aceea, acuzația de trădare este complet absurdă“.

„Pentru partid ea este însă extrem de periculoasă. Putem să avem îndoieli și să ne angajăm în discuții cu privire la ceea ce gîndește masa membrilor de partid. Dar nu există nici o îndoială că și în momentul de față cel puțin $\frac{3}{4}$ din numărul acelor pe care, în liniștite vremuri de pace, proletariatul i-a ales pentru meritele lor în funcții de conducere consideră că votarea creditelor a fost un act just și necesar. Reiese că la 4. VIII. peste 90 din cei 110 deputați

social-democrați din Reichstag ar fi săvârșit o trădare și că peste $\frac{3}{4}$ din conducătorii și activiștii de partid continuă să săvârșească și astăzi o asemenea trădare. Dacă acest lucru ar fi adevărat, ar fi mult mai inteligent ca partidul să-și pună capăt zilelor și să fie cât mai repede așezat în sicriu și înmormântat. Căci dacă, după 50 de ani de muncă organizatorică, proletariatul ar avea drept conducători aproape exclusiv niște trădători, asta ar constitui o dovadă zdrobitoare, incontestabilă că pe plan politic proletariatul este complet incapabil și că va fi întotdeauna tras pe sfoară. Sau ce altceva? Am putea alunga pe toți conducătorii vechi și alege alții noi, dar n-am putea avea nici o garanție că la viitoarea mare criză noii conducători nu vor trăda și ei la rîndul lor“ ... Căci mulți ultraradicali, după spusele autorului, aprobă ceea ce s-a făcut la 4 august (Pfannkuch, Ebert etc.)... „Ce garanții s-ar putea da muncitorilor că, dacă acești oameni sînt trădători, fiecare dintre succesorii lor nu vor termina și ei ca trădători?“

N.B.

cf. Martov!!

sic!!

Acum, spune autorul, manifestele anonime au ajuns să cheme în mod fățiș la grevă în industria de armament. Aceasta = crimă de înaltă trădare.

„Căci este de prisos să mai spunem că această idee a unei greve de masă nu va produce nici cel mai mic efect practic asupra unor naționaliști atît de fanatici cum sînt francezii sau asupra aroganților de englezi“...

Este limpede, continuă el, că aceștia nu sînt social-democrați, ci niște *smintiți* sau *pro-vocatori anglo-ruși*... Este o propagandă atît de „necinstită și nepatriotică“, încît niciodată nu putem avea nimic comun cu astfel de oameni etc.

compară cu
Martov
în
„Izvestiia“
etc.

„LEIPZIGER VOLKSZEITUNG“⁶⁹

„Leipziger Volkszeitung“, 10. VII. 1916.

VIAȚA DE PARTID

„Trădarea partidului—crimă de înaltă trădare“.

Așa își intitulează „Volksstimme“ din Chemnitz un articol în care critică cu multă vehemență acuzarea de trădare a partidului, „care în numeroase manifeste anonime este adusă conducătorilor aleși și încercați ai partidului și ai sindicatelor și este reluată pe toate tonurile, inclusiv cel «cînesc»“.

Această apărare este urmată de un atac. Partea a doua a articolului tratează despre „crima de înaltă trădare“. În ea se spune:

„Între timp literatura anonimă a manifestelor a dus la înaltă trădare fățișă. Nu ne referim, bineînțeles, la Karl Liebknecht, pe care tribunalul militar, în baza unor deducții juridice, vrea să-l condamne pentru tentativă de înaltă trădare, dar a cărui comportare nu are, în nici un caz, absolut nimic comun cu înalta trădare, așa cum este ea înțeleasă de către popor, — ne referim la o crimă de înaltă trădare clară și incontestabilă. După cum comunică «Hamburger Echo», în cercurile muncitorești nu se știe pe ce căi este, în momentul de față, difuzat un manifest în care se face apel la declanșarea unei greve generale în industria de armament*. Sub lozinca «Jos războiul!», manifestul îndeamnă «la un nou mod de acțiune» și arată foarte limpede, cu diferite exemple, că prin acest mod de acțiune se înțelege greva de masă. Prin urmare, în timp ce pe fronturi dușmanii desfășoară o ofensivă furibundă, acoperind pe ostașii germani cu o ploaie de gloanțe și obuze, artileria germană ar trebui să fie lăsată fără muniție: neavînd sprijinul artileriei, infanteria germană, proletarii germani aflați sub arme trebuie să fie uciși de obuzele dușmanului. Căci este de prisos să mai spunem că această idee a unei greve de masă nu va produce nici cel mai mic efect practic asupra unor naționaliști atît de fanatici cum sînt francezii sau aroganții de englezi.

Această propagandă constituie deci pur și simplu o crimă de înaltă trădare, o trădare a tovarășilor noștri de clasă aflați sub arme, și am vrea să știm ce spun tovarășii noștri de pe front despre o asemenea nerozie.

Sîntem ferm convinși că și clasa muncitoare germană va da oamenilor care le cer asemenea lucruri răspunsul cuvenit. După cum am mai spus, manifestele sînt anonime; nu știm dacă ele au fost lansate de niște smintiți sau de agenți provocatori anglo-ruși. În nici un caz ele nu pot proveni de la social-democrați. Cine ar accepta să sprijine o astfel de propagandă, fie și numai prin nepăsare, ar înceta pentru totdeauna să mai existe pentru social-democrația germană. Căci această propagandă este necinstită și nepatriotică, și cu un om ajuns într-un asemenea grad de decădere n-am putea avea, firește, nimic, dar absolut nimic, comun.

Dar simpla posibilitate a unui astfel de fenomen ne arată unde poate duce această literatură anonimă a manifestelor. Ea a început cu cele mai

* Aceste sublinieri și cele ce urmează sînt ale autorului articolului. — Nota red.

dezmațate injurii, pentru care autorii lor n-au avut curajul să-și asume răspunderea în fața tovarășilor de partid, iar acum se încheie cu o asemenea activitate provocatoare. La început țipete că partidul a fost trădat, iar acum înaltă trădare fățișă! Credem că a sosit timpul să se pună definitiv capăt acestor manifeste anonime. Cine, în zilele noastre, vrea să spună ceva trebuie să aibă curajul să o facă pe propria lui răspundere. Sau poate că acești oameni sînt prea lași pentru a accepta riscul unor prigoane într-un timp cînd sute de mii de oameni își pun viața în joc pentru cauza lor? De altfel, acest anonim tot nu-i va salva pe difuzorii de manifeste anonime; dacă vor fi prinși asupra faptului, vor trebui, firește, să se aștepte la pedepse dintre cele mai grele.

Pericolul pe care-l prezintă această propagandă anonimă a devenit acum cît se poate de evident. Ea nu permite să se facă deosebire între o rătăcire cinstită și o mișcăvă trădare de patrie, alimentată, probabil, cu bani străini. De aceea îi prevenim pe tovarășii noștri membri de partid să termine o dată cu aceste manifeste anonime. Ele servesc drept paravan pentru oamenii care vor să nenorocească poporul german, și în primul rînd proletariatul german. Feriți-vă de agenți provocatorii!

Am socotit necesar să reproducem cele de mai sus pentru a arăta cititorilor noștri ce consideră „Hamburger Echo“ și „Volksstimme“ din Chemnitz a fi problema cea mai actuală. Dacă împotriva difuzorilor de manifeste aceste două ziare ar fi luat atitudine în mod concret, ar fi fost în drept să o facă, dar, dacă declară în gura mare că propaganda constituie o înaltă trădare, înseamnă că se pretează la un *denunț*, care merită să fie apreciat cum se cuvine de către clasa muncitoare.

De altfel, această acuzație este în fond complet neîntemeiată, deoarece manifestele în cauză, cel puțin în măsura în care avem cunoștință de ele, indică greva numai ca un mijloc de a formula într-o formă clară revendicările clasei muncitoare cu privire la problemele arzătoare ale momentului de față. Despre *scopul* pe care li-l atribuie „Hamburger Echo“ și „Volksstimme“ din Chemnitz n-a fost niciodată vorba în aceste manifeste.

MARX DESPRE RĂZBOIUL FRANȚEI PENTRU LIBERTATE (I 1871),

DESPRE IRLANDA, DESPRE RĂZBOIUL VIITOR (în 1874)

Marx despre războiul din 1870:

În prima adresă a Internaționalei (23. VII. 1870), Marx citează rezoluția adoptată la Chemnitz de o adunare de delegați din partea a 50 000 de muncitori, în care se declară că războiul are „un caracter exclusiv dinastic“ (p. 18 din „Războiul civil“, ediția a 3-a).

[*Ibidem*, p. 17 — 18: pentru germani este un război de apărare].

În a doua adresă (9. IX. 1870) se spune că „războiul de apărare s-a încheiat... cu proclamarea republicii“... (p. 19), că „clasa

muncitoare franceză se află într-o situație extrem de grea“
 ...„nu trebuie să se lase dominați de reminiscențele naționale

N.B. || ale anului 1792“... „orice încercare de a răsturna noul
 || guvern ar fi un act de nebunie desperată“... „ei trebuie să
 || folosească cu calm și hotărîre toate mijloacele pe care li
 || le oferă libertatea republicană spre a întări mai temeinic
 || organizarea propriei lor clase“⁷⁰ (p. 25).

Scrisoarea din 13. XII. 1870: „Oricum se va termina războiul,
 el va fi învățat proletariatul francez să mînuiască armele“ [caietul:
 „*Marxismul despre stat*“, p. 2, notă marginală⁷¹].

Într-un articol din „The Daily News“ cu data de 16. I. 1871:
 „Franța luptă nu numai pentru propria ei independență națională,
 dar și pentru libertatea Germaniei și a Europei“⁷².

Scrisoarea din 12. IV. 1871: entuziasmul [provocat de „inițiativa
 istorică a muncitorilor parizieni“ etc. (caietul: „*Marxismul
 despre stat*“, p. 12)⁷³. „Războiul civil din Franța“: 30. V. 1871.
Marx, în scrisoarea adresată lui Kugelmann la 14. II. 1871.

(„Die Neue Zeit“, XX, 2, p. 608), reproduce o scrisoare publi-

<p>În I. 1871 Franța luptă atît pentru independența ei națională, cît și pentru libertatea Germaniei și a Europei...</p>	<p>cată de el în „The Daily News“ din 16. I. 1871, care se încheie astfel: „Franța, în prezent, luptă nu numai pentru propria ei independență națională, dar și pentru libertatea Germaniei și a Europei; și, din fericire, cauza ei este departe de a fi pierdută“⁷⁴.</p>
--	---

Ibidem, într-o scrisoare din 28. III. 1870, Marx redă cuprinsul
 plîngerilor sale împotriva lui Bakunin și reproduce textul
 hotărîrii adoptate la 1. I. 1870 de către Consiliul General,
 hotărîre în care, printre altele, este expusă atitudinea acestuia
 față de problema *ilandeză*:

<p>Marx despre Irlanda (1870)</p>	<p>...„Rezoluția Consiliului General cu privire la amnistiarea irlandezilor servește doar ca introdu- cere la alte rezoluții, în care se va arăta că, fără a mai vorbi de dreptate internațională, condiția prealabilă pentru eliberarea clasei muncitoare engleze este transformarea actualei uniuni forțate — adică înrobirea Irlandei — într-o confederație egală și liberă, dacă acest lucru este posibil, sau,</p>
--	--

dacă va fi nevoie, realizarea unei separări totale⁷⁵ ||
(p. 478).— —

I b i d e m, p. 800: scrisoarea din 18.V. 1874⁷⁶: || (1874)

„...„În ciuda tuturor manevrelor diplomatice, mai devreme sau mai târziu va izbucni în mod inevitabil un nou război, și este prea puțin probabil ca înainte de terminarea lui să se ajungă undeva la mișcări populare violente, sau, în cel mai bun caz, vor avea un caracter local și vor fi cu totul neînsemnate“.

ULBRICHT. NAȚIONALITĂȚILE ȘI IMPERIALISMUL

Edmund Ulbricht. „Putere mondială și stat național“.

(Istoria politică a perioadei 1500—1815.) Revăzută și editată de Gustav *Rosenhagen*. Leipzig, 1910. (668 p.).

În text se vorbește în repetate rânduri de „planuri imperia-
liste“ etc.

Perioadei de după 1815 nu-i sînt consacrate decît două pagini și jumătate — 666—668: „Rezultate și perspective“.

„Războaiele de eliberare duc totodată la încheierea luptei, de importanță istorică mondială, pentru dominația maritimă și comercială: rezultatul ei este supremația Angliei pe mare. |

Dar epoca revoluționară și războaiele de eliberare înseamnă, totodată, și începutul unei noi dezvoltări. Revoluția sfărîmase vechea orînduire feudală din Franța și a dat astfel un imbold pentru transformarea orînduirii sociale și a statului, și numai cu ajutorul popoarelor au putut, în cele din urmă, celelalte state din Europa să se mențină împotriva forțelor ridicate în Franța de revoluție. Dintre toate ideile revoluției, nici una nu s-a dovedit la început mai eficace || N.B. ca ideea națională. Sub jugul cruntei dominații străine și || în luptă eroică împotriva acesteia, celelalte popoare din Europa s-au ridicat și ele la conștiința legăturii interne dintre stat și națiune. Dacă în secolul al 18-lea statele mari s-au ridicat pentru a apăra independența Europei și echilibrul ei împotriva predominării unui singur stat, acum popoarele înseși au întinerit și s-au înviorat datorită afluxului de forțe noi, venite din adîncuri. Ideea națională devine |conținutul

N.B. |||și scopul aproape al tuturor războaielor din secolul al 19-lea.

Această conștiință sporită a propriei forțe, pe care o aveau toate popoarele, trebuia, firește, să se facă simțită și înăuntrul statelor respective. Masele au început să lupte pentru dreptul de a participa la viața publică.

Datorită revoluției franceze, dominației mondiale a lui Napoleon și războaielor de eliberare, sentimentul național și năzuința spre libertate politică au devenit forțe invincibile ale istoriei contemporane. Aspirațiile naționale se împletesc cu ideile liberale și democratice, care își au rădăcina în epoca iluminismului, și se contopesc cu ele în teoria suveranității poporului, potrivit căreia statul trebuie să aibă la bază națiunea indivizibilă, și anume în așa fel ca voința supremă și puterea supremă să aparțină națiunii și ca dreptul șefului statului să decurgă numai din dreptul ei“ (667).

Această teorie reprezenta o amenințare atât pentru monarhii, cât și pentru componența lor națională eterogenă: restaurația era împotriva acestor idei...

Dar privit în ansamblu, secolul al 19-lea este o mișcare spre libertate politică și naționalitate.

„Dar luptele politice-comerciale, care, începînd din epoca apariției economiei bazate pe marfă-bani și a marilor descoperiri, au determinat în măsură tot mai mare istoria popoarelor, nu au trecut din această cauză în secolul al 19-lea pe planul al doilea. Ce-i drept, la început, Anglia exercită o dominație comercială absolută și, folosindu-se de această putere, ea a învins, cu ajutorul teoriei liber-schimbismului, greutățile epocii luptelor economice pe care le-a adus cu sine mercantilismul. Cu ajutorul acestei teorii, apărută, ca și liberalismul politic, în secolul iluminismului, Anglia a cucerit lumea, a reușit să elibereze comerțul și să statornicească relații libere în viața popoarelor. Un timp oarecare, statele mai slabe din punct de vedere economic s-au supus acestui sistem; pînă și cele mai tinere dintre marile puteri naționale ale Europei — Italia și Germania — nu au putut rămîne surde la această teorie nouă.

Dar iată că Statele Unite ale Americii, biruind o gravă criză internă, au pășit pe arena politică-comercială ca un nou concurent puternic. Începe o nouă perioadă de lupte economice, marcată ||

prin revenirea la politica de ocrotire a nuncii naționale cu ajutorul tarifelor vamale protecționiste și al acordurilor comerciale, dar fără a cădea în apriga politică de violență a vechiului mercantilism. Statele Unite au fost urmate pe această cale de cea de-a treia Republică franceză, iar cu începere din 1880 — și de noul Imperiu german. După terminarea luptelor pentru o ordine de stat liberală și națională, după desăvârșirea organizării interne a statelor constituționale, se caută să se dea puterii consolidate a poporului un câmp de acțiune cât mai larg. În cadrul competiției lor coloniale, marile puteri se străduiesc să obțină debușuri pentru mărfurile lor și surse de materii prime necesare, iar printr-o activitate diplomatică neobosită, ele caută să deschidă pentru popoarele lor muncitoare noi zone pentru comerț. Acestor tendințe de expansiune le corespunde, pe de altă parte, năzuința tot mai pronunțată spre o autarhie economică. Anglia vrea să formeze, împreună cu posesiunile sale coloniale, un sistem comercial închis, o mare Britanie. America tinde spre autarhie economică, vrea să devină din punct de vedere comercial și industrial independentă de Lumea Veche. Abia acum a început, în adevăratul înțeles al cuvântului, lupta națiunilor pentru dominație mondială și pentru acapararea comerțului mondial. Această luptă duce la apariția *cîtorva imperii mondiale*, care există alături una de alta, iar politica lor, dacă vor într-adevăr să se mențină, trebuie să fie imperialismul.

ha-ha!!

N.B.

N.B.
N.B.

„imperialism“

„noul
imperialism“

||| *Noul imperialism* nu-și trage denumirea și noțiunea de la Imperiul roman și nici de la imperiul evului mediu sau de la papalitate; acum nu mai e vorba de dominația mondială a unei singure puteri. Expansiune colonială, participare la comerțul mondial, apărarea propriilor interese în străinătate cu ajutorul unor flote puternice au devenit, după modelul Imperiului britanic, ||| trăsăturile caracteristice ale imperiilor mondiale de azi. Asemenea puteri pot coexista foarte bine și, în cadrul întrecerii pașnice dintre națiuni, pot contribui la progresul întregii omeniri“ (667—668). (Sfârșitul cărții.)

„trăsături“

ha-ha!!

N. B. *Vechiul și noul imperialism*:

„vechiul
imperialism
a murit“

Din *introducere*, p. XXIII:

||| „În singurătatea de pe insula Sf. Elena a fost înmormântat *vechiul imperialism*; o dată cu Bonaparte se stingea ultimul său reprezentant; acest om de acțiune mai poartă încă aureola romantică a strălucirii imperiale de odinioară. Începe istoria modernă; la baza ei stă ideea națională, care se dovedește a fi mai puternică decât tendințele reacționare ale suveranilor și ale oamenilor de stat din primele decenii de după căderea lui Napoleon. Ceea ce a început secolul al 16-lea este desăvârșit de secolul al 19-lea, când două popoare din centrul Europei, Italia și Germania, care timp de secole au fost obiect de exploatare pentru puteri străine, au ajuns, în sfârșit, la unificarea lor națională. Dar *pe o asemenea bază*

națională se creează posibilitatea unei noi politici mondiale. Cuvîntul *imperialism* reînvie cu un conținut nou. Anglia, această adversară neînvinsă a lui Napoleon, a pus bazele unui asemenea imperialism încă din secolul al 18-lea, cînd—mai degrabă inconștient decît conștient, dobîndind colonii peste ocean și întreținînd o puternică flotă de război — a întemeiat un nou imperiu mondial dincolo de granițele Europei. În prezent, ea este urmată de celelalte mari puteri ale lumii: necesitatea economică împinge popoarele la întrecere economică pe întregul glob pămîntesc“.

N.B.:
„Noua
politică
mondială“
N.B.
„noul
imperialism“

Lucrarea se împarte în trei secțiuni.

„Secțiunea I: Sfirșitul imperiului mondial medieval și apariția statelor naționale în perioada reformei și a contrareformei, 1500—1648.

Secțiunea a II-a: Formarea celor cinci mari puteri ale Europei în perioada absolutismului monarhic.

Secțiunea a III-a: Apariția și sfirșitul unei noi puteri mondiale, Franța, și lupta statelor pentru independența lor națională, 1789—1815“.

Adăugat de mine: („faze“) perioade

Ergo, 1500—1789=289 de ani

1789—1871= 82 de ani

1871—1914= 43 de ani

Momentele principale

Secțiunea I:

Apariția „statului național spaniol“ (p. 24 și urm.), iar apoi „întemeierea puterii mondiale habsburgice spaniole“ (p. 51 și urm.).

Carol al V-lea în lupta pentru dominație mondială (Reforma germană), 1517—1555.

Regalitatea națională în Danemarca și Suedia (p. 148 și urm.)... „Cucerirea Estlandei de către Suedia“ etc.

Transformarea Poloniei într-o mare putere (163 și urm.)... alianța polono-suedeză... Polonia și lupta pentru Rusia.

Începutul luptei împotriva Spaniei. „Războiul de eliberare“ al Olandei și „despărțirea Țărilor de Jos de Spania“. Armada din 1588. Rezultatul luptei: „Ridicarea Franței, Angliei și a Țărilor de Jos. Decăderea Spaniei“ (233 și urm.).

Războiul de 30 de ani, perioada 1616—1659: „Politica mondială catolică a Spaniei habsburgice în luptă cu protestantismul german, cu Danemarca și Suedia, cu Franța și Anglia“ (273 și urm.).

(incluzînd alianța Angliei, Olandei și Danemarcei împotriva Austriei.

Suedezii în fața Vienei. Suedia în război cu Franța etc.)

Revoluția din secolul al 17-lea din Anglia.

Secțiunea a II-a:

„Încheierea procesului de formare a statului național francez“ (Richelieu); „Franța ajunge să dețină supremația în Europa“. 1661—1685.

Restabilirea echilibrului european (războiul pentru succesiune la tronul Spaniei); ridicarea Angliei, Austriei, Rusiei și Prusiei.

Rusia în lupta împotriva Suediei (și a Poloniei)...

„Suedia în război cu Danemarca, Polonia, Brandenburg, Austria și Țările de Jos“ (1655—1660).

Austria în luptă cu Turcia (secolul al 17-lea).

Lupta dintre marile puteri (1740—1789).

Războiul de 7 ani (1758—1762) („războiul colonial“ dintre Anglia și Franța).

Războiul Statelor Unite pentru independență (în alianță cu Franța, Spania și Olanda).

„Planurile imperialiste ale lui Iosif al II-lea și ale Ecaterinei a II-a. Sfârșitul Poloniei“.

Secțiunea a III-a:

Războaiele împotriva revoluției franceze.

Primul război de coaliție (1792—97)

Al doilea „ „ „ (1799—1801/2)

Războiul anglo-francez (1793—1799).

Războiul lui Napoleon cu Prusia și „planurile napoleoniene de dominație mondială“. (Dezastrul din 1812).
„Războaiele de eliberare din 1813—1815“.

Polonia înainte de 1660 (după atlasul istoric):

Ca urmare a Uniunii de la Lublin—1569—, *P o l o n i a* deținea țărmul Mării Baltice cu Danzigul, Kurlanda, Livonia cu Riga (pe care în 1660, prin pacea de la *Oliva*, a cedat-o Suediei), Ucraina cu Kievul, Poltava și Cernigovul, Podolia, Volînia etc., Bielorusia cu Smolenskul.

(prin pacea de la Andrusovo din 1667 a cedat Rusiei Smolenskul, Kievul, Cernigovul, Poltava etc.)	}	Împărțirea Poloniei:	
		Prima	1772
		A treia	1795

În prezent, **America de Sud** este în întregime liberă, cu excepția celor trei Guyane:

{spaniolă, portugheză și olandeză în secolele 16—17}	}	britanică	(1781)
		olandeză	(1667)
		franceză	(1674)

America de Nord 1783. Independența celor 13 state față de Anglia
Louisiana (în prezent spaniolă 1763
mai multe state): franceză 1802, britanică 1763,
bazinul fluviului Mi- al St. Unite 1803, al St. Unite 1783.
ssissippi

Mexicul și America Centrală: spaniole
(Mexicul, republică din 1810)

Turcia: Imperiul Osmanilor sub Mahomed al IV-lea (1648—1687)
Austria pînă aproape de Viena
România, Crimeea, Caucazul
întreaga Peninsulă Balcanică etc.

Serbia {ungurească din 1718}
{turcească din 1739} regat din 1817

Suedia pînă la (înainte de) 1719 (de la mijlocul secolului al 17-lea)
a avut

și Finlanda
Ingermanland (Petersburgul)

(de pe la 1789 pînă pe la 1870)... „*E p o c a* ||
statelor mondiale și a eco- ||
nomiilor mondiale“ („de pe la ||
 1870 pînă pe la 1910“).

REVISTA „DER KAMPF“

ADLER ȘI RENNER

„Der Kampf“, 1916, nr. 2. Fr. Adler în articolul „Scopurile războiului“ (împotriva anexiunilor) citează din „Süddeutsche Monatshefte“ declarația lor⁷⁷:

„Statele din care se compune astăzi lumea sînt state ||
 întemeiate pe forță. Puterea lor constă însă din pămînt, || clar!
 oameni și avuție“... „Ei (soldații) așteaptă «garanții» ||
 reale: așteaptă pămînt, oameni și avuție“...

și, spre comparație, constituția din 1791, arti-
 colul VI:

„Națiunea franceză refuză să ducă război în
 scop de cuceriri și niciodată nu-și va folosi for-
 țele împotriva libertății vreunui popor“...

și constituția din 1848: „Republica fran-
 ceză respectă naționalitățile străine, la fel cum
 așteaptă ca și ele să respecte naționalitatea ei.
 Ea nu va duce nici un război în scop de cuceriri
 și niciodată nu-și va folosi forțele împotriva
 libertății vreunui popor“...

Constituția din 1791 cu privire la <i>războai-</i> <i>ele na-</i> ționale
--

Adăugat de mine:

textele constituțiilor franceze din 1791, 1793 etc. vezi
 la F. Helie. „Constituțiile Franței“.

Ibidem, nr. 1: K. Renner, în ||
 articolul „Realitate sau hi- ||
 meră?“, la p. 17, spune, printre ||
 altele, despre Troțki că este „cel ||
 mai bun prieten al lui Hilfer- ||
 ding“.

ha-ha!!

Renner despre Troțki
----

caracteristic!!

N.B.: cf. Europa centrală și Statele Unite ale Europei

Din argumentele lui *pentru* o alianță a Germaniei cu Austro-Ungaria: „Dacă n-ar exista în lume *decît* două mari sisteme economice, nouă. social-democrațiilor, ne-ar fi mai ușor să dărîmăm acest unic și ultim mare zid despărțitor, mult mai ușor ca acum, cînd ne aflăm într-un labirint întortocheat și, tocmai din această cauză, găsim cu atîta greutate calea de ieșire. Lumea întreagă n-are decît să pășească liniștită pe drumul alianței — va fi cu atît mai bine pentru noi, ne vom apropia cu atît mai mult de țelul final“ (19—20).

(p. 16: „Așa-numita mișcare pentru Europa centrală se desfășoară deocamdată exclusiv pe teren burghez, și eu mă refer în primul rînd la acest teren“.)

Noi și ei:

- 1) Renner, „Sozialistische Monatshefte“, „Die Glocke“ & Co. = lachei ai burgheziei imperialiste.
- 2) Kautsky, Hilferding & Co. (+ cel mai intim prieten = Troțki) = cei ce caută să convingă burghezia imperialistă cei ce fac apel la conștiința burgheziei imperialiste reformatorii ei⁷⁸
- 3) cei de stînga = luptători revoluționari *împotriva* ei.

HILFERDING (CONCEPȚII KAUTSKISTE)

„Der Kampf“, 1916, nr. 2, p. 59—60.

manevrele de acapărare ale capitalului financiar

Hilferding prezintă obișnuitul argument al lui Kautsky că legăturile economiei mondiale impun ca statele să *nu* se izoleze, că în coloniile engleze, exportul și importul (1889—1913) au crescut cel mai mult *nu* în comerțul cu Anglia (p. 57): „Germania a economisit cheltuielile pentru dobîndirea și administrarea coloniilor, dar, de îndată ce dezvoltarea ei capitalistă i-a permis, ea a tras din capacitatea ei de producție aceleași foloase ca și Anglia. Despre o monopolizare a coloniilor

pentru Anglia nici nu poate fi vorba“... (ca și Anglia — e pur și simplu inexact: căile ferate, concesiunile, exportul de capital. Germania a luat-o înaintea Angliei, *cu toate* coloniile acesteia. Fără colonii, Anglia ar fi rămas, poate, și mai mult în urmă. Asta în primul rînd. Iar în al doilea rînd, în Anglia, capitalul financiar a stat *mai mult timp* „culcat pe lauri“. *Acum cel german* vrea „să se culce“ și el).

principalul:

„O trăsătură caracteristică a politicii imperialiste constă în faptul că ea caută să rezolve problemele concurenței economice prin mijloace de constrîngere din partea statului, în interesul păturii de capitaliști care au o poziție dominantă în stat. Cu ajutorul tarifelor vamale protecționiste, ea asigură exploatarea pieței interne de către cartelurile autohtone; prin politica ei colonială și a sferelor de influență, ea caută să rezerve anumite părți ale pieței mondiale drept monopol pentru capitaliștii săi și, prin mijloace de constrîngere economică și politică, să transforme țările mici în sfere de exploatare pentru capitalul său. În felul acesta, ea intră într-o contradicție tot mai puternică cu politica imperialistă a celorlalte state. Așa se explică tendința spre întărire a puterii de stat, cursa din ce în ce mai intensă a înarmărilor pe mare și uscat. Aceasta a fost politica care a dus la catastrofă. Iar popoarele se află acum în fața alternativei: să continue ele (!!!) această politică și după război, sau să caute să-i pună capăt. Să continue politica tarifelor vamale protecționiste, politica colonială și politica de înarmări — inseparabile una de alta —, sau să rupă cu politica de mare putere!“ (59—60).—

N.B.

„ele“

N.B.

Trebuie să pui mai întâi *tu însuși* mîna pe *putere*, și nu să vorbești fără nici un rost despre „putere“.

- N.B. „Aici nu este vorba de o simplă reglementare a relațiilor comerciale, ci de acea politică de mare putere care tinde, pe socoteala altora, să asigure propriului ei capital o situație de monopol, politică din care a luat naștere pericolul de război. Și numai pentru că așa a fost înainte de război trebuie să ne declarăm mulțumiți, și nu să ne opunem prin toate mijloacele continuării acestei politici pe o treaptă mult mai înaltă? Noi credem dimpotrivă: tocmai pentru că am văzut unde duce politica monopolistă de mare putere a statelor, trebuie să luptăm din răsuputeri împotriva continuării și lărgirii ei“ (61).

ENGELS ȘI MARX DESPRE MUNCITORII ENGLEZI

Engels. „Situația clasei muncitoare din Anglia“. Ediția a 2-a. 1892⁹.

- N.B. |||| p. XX. „O aristocrație în rîndurile clasei muncitoare“ — „o minoritate privilegiată de muncitori“ în opoziție cu „marea masă a muncitorilor“ (dintr-un articol apărut la 1. III. 18 8 5).

- N.B. || Concurența celorlalte țări a înfrînt „monopolul industrial“ (XXI) al Angliei

- S. || „o mică minoritate protejată și privilegiată“ (XXII) (a clasei muncitoare) — numai ea a avut în anii 1848—1868

- S. || „avantaje durabile“, în timp ce „marea masă a cunoscut în cel mai bun caz numai o îmbunătățire temporară a situației ei“*.

(vezi p. 14** din caietul de față)

p. XXIV: creșterea „noului unionism“, a sindicatelor muncitorilor *n e c a l i f i c a ț i*:

* Vezi *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 172. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 568. — *Nota red.*

„Ei“ (acești noi unioniști) „au un avantaj imens: spiritele lor sînt un teren virgin, complet libere de prejudecățile burgheze «respectabile» moștenite, care creează confuzii în capetele «vechilor unioniști» cu situație mai bună“*.

N.B.

Iar despre alegerile din 1892:

„Dintre așa-zișii reprezentanți de pînă acum ai muncitorilor, adică acei oameni cărora li se iartă calitatea de muncitori pentru că ei înșiși ar dori s-o facă dispărută în oceanul liberalismului lor, cel mai important reprezentant al vechiului unionism, Henry Broadhurst, a căzut cu succes pentru că s-a declarat împotriva zilei de muncă de 8 ore“**.

N.B.

După 1847: „În urma acestor două împrejurări [1) moartea cartismului; 2) înflorirea industrială], clasa muncitoare engleză devenise din punct de vedere politic o anexă a «marelui partid liberal», partidul în fruntea căruia se aflau fabricanții“ (XVII).

Correspondența cu Sorge.

Marx despre conducătorii muncitorilor englezi:

F. Engels către *Sorge* (21. IX. 1872):... „Aici, în Consiliul federal, Hales a făcut un mare tărăboi și a reușit să facă să i se dea lui Marx un vot de blam pentru faptul că acesta a spus că conducătorii muncitorilor englezi s-ar fi vîndut, dar o secție engleză de aici și una irlandeză au și protestat, dînd dreptate lui Marx“...⁸⁰

Engels către *Sorge* la 5. X. 1872: „Hales a desfășurat aici, împotriva lui Marx și a mea, o campanie furibundă de calomnii, care a început însă să se întoarcă împotriva lui... Drept pretext i-a servit declarația lui Marx despre venalitatea liderilor muncitorilor englezi“...⁸¹

Marx către *Sorge* la 4. IV. 1874⁸²:... „Cît privește muncitorii de la oraș“ (în Anglia), „este cazul să regretăm că toată banda de conducători n-a intrat în parlament. Aceasta ar fi fost calea cea mai sigură pentru a scăpa de aceste canale“...***

#

N.B.

* Vezi *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 172. — *Nota red.*

** Ibid.

*** Op. cit., p. 171.

cf. aici 40—41* și mai tare

vezi continuarea la p. 36**:

↓

N.B.

K. Marx către Kugelmann la 18. V. 1874: „În Anglia progresează, în momentul de față, numai mișcarea muncitorilor agricoli; muncitorii industriali trebuie, în primul rând, să scape de conducătorii lor actuali. Când i-am demascat pe acești domni la Congresul de la Haga, știam că-mi voi crea impopularitate, că voi fi calomniat etc., dar asemenea consecințe m-au lăsat întotdeauna rece. Ici și colo, oamenii încep să-și dea seama că prin această demascare nu mi-am făcut decât datoria”⁸³. („Die Neue Zeit“, XX, 2, 1901—2, p. 800.)

(Congresul de
la Haga din
IX. 1872)

Jaecckh. „Internaționala“, p. 191: Marx a spus la Haga: „...Dacă în Anglia cineva nu este conducător recunoscut al muncitorilor, aceasta nu poate decât să-i facă cinste, căci la Londra fiecare «conducător recunoscut al muncitorilor» este în solda lui Gladstone, Morley, Dilke & Co.“...

cf. despre aceeași chestiune *Jaecckh*
în „Die Neue Zeit“, XXIII, 2, p. 28.

KAUTSKY. „PATRIOTISMUL, RĂZBOIUL ȘI SOCIAL-DEMOCRAȚIA“

K. *Kautsky*. „Patriotismul, războiul și social-democrația“ („Die Neue Zeit“, XXIII, 2; 1905).

Greva militară = „o prostie eroică“ (370), ca și „încercările“ pacifiștilor burghezi de a înălțura războaiele prin arbitraje. Ambele prostii „decurg din greșeala de a privi războiul ca un fapt izolat“.

* Vezi volumul de față, p. 604—605. — *Nota red.*

** Pasajele extrase din corespondența lui Engels cu Sorge sînt scrise la p. 36 și 37 ale caietului (vezi volumul de față, p. 600). — *Nota red.*

Războiul amenință însă cu o catastrofă: „catastrofa care duce la cea mai radicală prăbușire este însă înfrângerea“ (371) într-un război ușuratic.

„Astăzi“ proletariatul „nu este încă nicăieri suficient de puternic“ pentru ca printr-o revoluție (iar greva militară înseamnă revoluție) să facă imposibil războiul înainte ca acesta să izbucnească. „Dar de pe acum el este în toate statele capitaliste suficient de puternic pentru ca orice război zadarnic, legat de mari pierderi, să devină punctul de plecare pentru o revoluție care va instaura un regim proletar“ (371).

BAUER. „PROBLEMA NAȚIONALĂ ȘI SOCIAL-DEMOCRAȚIA“

Otto Bauer. „Problema națională și social-democrația“. Petersburg, 1909.

Din § 30: „Socialismul și principiul naționalităților“.

p. 534: „...Niciodată o comunitate socialistă nu va fi în stare să includă cu forța în componența ei națiuni întregi. Închipuiți-vă niște mase populare care se bucură de toate binefacerile unei culturi naționale, care participă din plin și în mod activ la elaborarea legilor și la conducerea statului și, în fine, care au arme la dispoziție — ar putea oare asemenea națiuni să fie subordonate cu forța statului unui organism social străin? Orice putere de stat se sprijină pe forța armelor. Datorită unui mecanism ingenios, armata populară din zilele noastre continuă să fie o unealtă în mâinile unei anumite persoane, familii sau clase, la fel cum era și oștirea de cavaleri sau de mercenari în vremurile de altădată. Armata comunității democratice a societății socialiste nu este însă altceva decât poporul înarmat, deoarece este alcătuită din oameni cu o înaltă cultură și care lucrează nesiliți în ateliere obștești și participă din plin în toate domeniile vieții de stat. În asemenea condiții dispăre orice posibilitate de dominație străină“ (534).

N.B.
ase-
me-
nea

Statele Unite ale Europei nu sînt „o iluzie deșartă“, ci „sfîrșitul inevitabil al drumului pe care națiunile au pășit de mult“ (542).

Dacă Germania socialistă ar vrea să lase o parte din lucrătorii săi să plece în Ucraina, ea (Germania) nu i-ar lăsa să plece „fără să li se fi garantat independența lor culturală“ (543)... (sfîrșitul § 30).

În § 29: „Imperialismul și principiul naționalităților“ (p. 512—529 din traducerea rusă), autorul citează din Schulze-Gaevernitz pasaje în legătură cu *imperialismul britanic* și se ocupă de destrămarea Turciei, de tendința Italiei de a cotorpi Albania: „Vor vorbi despre Trient și Triest, dar se vor gîndi la Albania (519). „În felul acesta, un război imperialist de cotorpire va putea fi prezentat maselor națiunii italiene drept un război de eliberare națională“ (519)...

Bagdadul, prezența Rusiei în Persia etc. — „iată semințele și elementele acestor viitoare conflicte“ (518)...

N.B. | Tot așa și „imperialismul britanic desfășoară în fața
| maselor de alegători ispitorul tablou al unui imperiu de
| 400 de milioane de oameni aflați sub dominația unei națiuni
| britanice unice, dar se gîndește la profiturile de cartel
| ale magnaților fierului și la speculațiile de la bursa din
| Londra“ ...,cîndva imperialismul rus va proclama, poate,
| libertatea și unitatea Poloniei și a Ucrainei pentru a des-
| chide piețe noi fabricanților din Petersburg, Moscova și
| Lodz“ ...,la fel și imperialismul german va trebui să se
| prezinte ca succesori al ideii, promovate de revoluția din
| 1848, a unei mari Germanii, va trebui să înscrie pe steagul
| său înfăptuirea unei mari patrii germane unice atunci cînd,
| de dragul intereselor pe care capitalul le are la Tigru și
| Eufrat, se va gîndi să jertfească viața muncitorilor și țărani-
| lor germani“ (522—523)...

„În cadrul societății capitaliste, distrugerea Austriei nu poate fi decît opera imperialismului“ (528)...

„Destrămarea Austriei presupune victoria imperialismului în Germania, Rusia și Italia. Dar victoria imperialismului presupune înfrîngerea clasei muncitoare în aceste țări“ (527). Muncitorii austrieci nu trebuie să-și pună speranțele în victoria imperialismului...

GRUMBACH. „EROAREA DE LA ZIMMERWALD-KIENTAL“

S. Grumbach. „*Eroarea de la Zimmerwald-Kiental*“. Berna, 1916 (95 p.) (platitudinile unui social-șovinist).

p. 24: „...„Dar chiar dacă la 4. VIII. 1914 n-a înțeles care e adevărata situație, el (Kautsky) rămîne totuși pentru noi (!!!) și pentru socialiștii din toate țările unul dintre teoreticienii de frunte ai Internaționalei“... || 1

p. 26 „...„Nivelarea generală, așa cum e propovăduită de Zimmerwald și Kiental“...

— p. 40 — social-democrații germani n-au dat nici un răspuns la *propunerea* lui Vaillant — Keir Hardie și, în ciuda promisiunii făcute de ei, n-au discutat-o la Chemnitz (1913) (în vederea Congresului din 1914 de la Viena)!!! (Prostii! Ca și cum cei de teapa lui Legien și compania *ar fi putut* să facă așa ceva!). (Cf. Huysmans în scrisoarea adresată partidului elvețian — idem.)

Minoritatea franceză este și ea pentru apărarea patriei!! (—54—). [În august și noiembrie 1914, Grimm, spune autorul, a fost pentru apărarea patriei — 68.]

p. 77: Lenin este *pentru* un război al Marocului etc.

(p. 4 din broșura germană*). „Aici, nebunia devine metodă“! Marocul se poate apăra, iar Franța nu!! (Un bufon!)

p. 78: Lenin („Vorbote“⁸⁴ nr. 1**) vede în demonstrațiile din Germania provocate de foame „un început al luptei revoluționare de masă“!! Sînt *iluzii*!! Dimpotrivă, poporul german se distinge printr-o lipsă totală de apatitudini revoluționare“ (78).

82: Meyer *London* a spus la 18. I. 1916 în Camera reprezentanților din S.U.A. că în caz de agresiune el și-ar apăra patria!!!!

84—85: Declarația lui Ledebour împotriva socialiștilor internaționaliști din Germania și ale lui Borhardt împotriva lui Ledebour. „Niciodată“ nu veți obține renunțarea la „apărarea patriei“!!! —, și Liebknecht, spune autorul, este *pentru* apărarea patriei!!

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, 315. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 118—131. — *Nota red.*

ENGELS. SCRISORI CĂTRE SORGE

Engels către Sorge, la 3. VI. 1885... În legătură cu subvențiile acordate societăților de navigație (după abrogarea legii excepționale); „după toate probabilitățile, se va produce sciziunea, și ea nu poate fi decît utilă. O fracțiune socialistă mic-burgheză este inevitabilă într-o țară ca Germania, în care filistinismul, în mai mare măsură decît dreptul istoric, «există de cînd lumea»...⁸⁵

29. IV. 1886: „Pe vremuri de liniște în Germania, totul devine filistin; aici este absolut necesar imboldul concurenței franceze. Și el nu va lipsi“...⁸⁶

22. II. 1888: „...E de ajuns să se înceapă undeva, și burghezi vor fi uluiți de socialismul latent, care va răbufni și va deveni vizibil“ (291)...

7. XII. 1889: „...Aici“ (în Anglia), „lucrurile cel mai respectabile este «respectabilitatea» burgheză care le-a intrat muncitorilor în sînge... pînă și lui Tom Mann, pe care-l consider cel mai bun dintre ei, îi place să amintească de faptul că va lua dejunul la lordul mayor. Și numai comparîndu-i cu francezii, îți dai seama ce bine prinde o revoluție“⁸⁷...*

8. II. 1890 „...Fabienii — o bandă bine intenționată de burghezi instruiți, care-l combăteau pe Marx... Principalul lor scop... să-i convertească pe *burghezi* la socialism și în felul acesta să introducă socialismul pe cale pașnică și constituțională“ (331)...

((despre fabieni, 393 (18. III. 1893) — p. 401 (11. XI. 1893)... — vor să imbibeze liberalismul cu socialism; ei înșiși trebuie imbibați cu spirit muncitoresc)).

19. IV. 1890... În Anglia, o sumedenie de friecțiuni etc., de obiceiuri tradiționale, ciorovăieli, prejudecăți la muncitorii calificați etc. etc.

„...Dar mișcarea merge înainte *sub suprafață*, cuprinde pături tot mai largi, mai cu seamă din masa *cea mai de jos*“ (subliniat de Engels), „pînă acum inertă, și nu e departe ziua cînd, pe neașteptate, această masă *se va găsi pe sine însăși*“ (subliniat de Engels), „cînd va înțelege limpede că

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 171—172. — *Nota red.*

tocmai ea însăși este această colosală masă în mișcare“...* ||| N.B.
(336).

4. III. 1891... aici, spune el, muncitorii din docuri și de la societățile de gaz și trade-unionul lor au suferit un eșec; „noul lor trade-union s-a destrămat, iar vechile trade-unionuri conservatoare, *bogate*“ (subliniat de Engels) „și tocmai de aceea lașe, rămân singure pe câmpul de luptă“ ||| N.B.
(359).

14. IX. 1891. Congresul de la Newcastle al trade-unionurilor este de asemenea o victorie (ca și congresul internațional)... „Trade-unionurile *vechi*“ (subliniat de Engels), „cu textiliștii în frunte, și întregul partid reacționar din rîndurile muncitorilor au depus toate eforturile pentru anularea hotărîrii din 1890 cu privire la ziua de muncă de opt ore. Ele au suferit un eșec... iar ziarele burgheze recunosc fără rezerve, cu groază, cu urlete și cu scrișnete de dinți înfrîngerea *partidului muncitoresc burghez*“*** (subliniat de Engels) (368). ||| N.B.

24. X. 1891... despre un eventual război... noi, germanii, trebuie (poate) „să reedităm 1793“... ar fi un ghinion dacă ar izbucni războiul și „ne-ar aduce înainte de vreme la putere; trebuie să fim totuși pregătiți pentru această eventualitate“ (371)...

Idem, 376: în cazul unui asemenea război, „va trebui să jucăm va-banque“ (376).

...,masele (din Germania) sînt minunate și, de cele mai multe ori, mai bune decît conducătorii“... (399) (7. X. 1893). ||

2. XII. 1893... Greutățile dezvoltării mișcării muncitorești în America: 1) „party government“ („guvern de partid“) (2 partide; voturile date unui al treilea sînt voturi pierdute); 2) imigrația împarte pe muncitori în două grupuri; pe imigranți în subgrupuri; în plus mai sînt și *negrii*; 3) tarifele vamale protecționiste fac ca „muncitorii să fie influențați de prosperitate“, lucru care nu există în Europa... (403)...

412 (12. V. 1894), *sectarismul* federației social-democrate și al socialiștilor germano-americani din America transformă teoria într-o „ortodoxie rigidă“... ((pentru ca muncitorii lipsiți de cultură să înghită teoria dintr-o dată)).

* Op. cit., p. 172.

** Ibid.

REVISTA „DIE GLOCKE“

ERNST HEILMANN. „FONDUL DISCUȚIEI“

„Die Glocke“, 1916, nr. 20 (12. VIII. 1916).

Ernst Heilmann. „Fondul discuției“ (770—786).

Scopul: să expună „ideile de bază ale celor trei grupuri participante la discuție“ (770):...

„Majoritatea, grupul colaborării concrete și internaționalistii (grupul Liebknecht)“ (771)...

1 — dorește „victoria Germaniei“

2 — „război nedecis“

3 — „înfrângerea Germaniei“ (771)...

N.B. ||| „Primele două curente se situează pe tărîmul apărării patriei, cu toate că grupul colaborării concrete se arată extrem de preocupat să nu iasă din cadrul unei stricte apărări, iar adepții «Internaționalei a III-a» neagă principiul «apărării patriei», pe care-l califică drept o frază menită să inducă în eroare“ (771)...

„Grupul Liebknecht a rămas credincios ideilor sale... Acest curent s-a unit acum într-un partid nou, adoptînd programul spartachist. Urmîndu-l pe conducătorul său teoretic, rusul Lenin, el vrea să impună tuturor partidelor social-democrate, ca datorie a lor internaționalistă, obligația de a lupta fără rezerve pentru înfrîngerea propriei lor țări, folosind în acest scop toate mijloacele: manifeste ilegale, organizații secrete, greve de masă și insurecții“ (771)... „În Rusia, adepții acestui curent își zic chiar în mod cinstit și fără nici o jenă defetiști“ (772).

„Propaganda spartachistă, care susține că invazia inamică nu este chiar spaima spaimelor, că ea poate, dimpotrivă, să ducă la cucerirea libertății, pare să aibă cel mai mare număr de adepți printre teoreticienii ruși emigrați în Elveția; practic, ea nu prezintă importanță decît pentru Germania, și de aceea este o propagandă în favoarea înfrîngerii Germaniei“ (772)...

„Grupul colaborării concrete, sau dreapta zimmerwaldiană, care are ca teoretician pe Kautsky și drept conducători politici pe Haase și Ledebour, nu numai că, pornind de la situația de fapt, conchide că acest război trebuie să se termine fără învingători

și fără învinși, dar dorește chiar ca marea încăierare să aibă ||| N.B. acest sfârșit“.

„Critica acestei poziții inconsecvente este extrem de simplă și de ușoară. Afirmația că problema apărării Germaniei ar fi soluționată este în contradicție atât de flagrantă cu faptele, că nu poate decât să provoace risetele oamenilor rezonabili“ (773)...

„Ea (majoritatea) militează pentru o pace cât mai grabnică, dar care nu poate fi înfăptuită decât de guvernele ||| N.B. actuale “ (778).

Ideea catastrofei sau a revoluției, ca mijloc de construire a societății socialiste, trebuie în general înmormântată o dată pentru totdeauna, nu începînd cu o anumită zi, ci în principiu. A fi socialist înseamnă a fi din principiu ||| N.B. antirevoluționar“ (sublinierea autorului); „concepția opusă ||| nu este decât o moștenire a luptei de eliberare duse de burghezie, moștenire de care pe plan spiritual sîntem încă || ha-departate de a ne fi dezbatut complet“ (780)... || ha!!

p. 782: exemple ($1/2$ pagină cu diverse nume) de jertfele aduse în timpul războiului de conți și generali (ai căror fii sînt ofițeri etc.) ca argument „că în fața dușmanului am fost cu toții egali“ (783) (!!!!).

„Criza politicii de la 4 august nu este deci, în ultimă analiză, altceva decât o reluare a vechii lupte dintre teoria catastrofelor și teoria evoluționistă, luptă care acum, o dată cu victoria concepțiilor evoluționiste, se apropie de sfârșit. De aceea, făcînd abstracție de cele cîteva zeci de transfugi dintr-o parte și din cealaltă, vedem din nou opunîndu-se aceleași vechi fronturi de luptă, formate din reformiști și revoluționari sau, dacă vreți, din revizioniști și radicali, și auzim vechile lozinci“ (784)...

„Cu toate ostracizările, de sute de ori repetate, punctul de vedere istoric evoluționist s-a afirmat tot mai mult în partid, și el va ieși învingător chiar dacă, după ||| N.B. război, revolta mult încercatelor popoare va duce pe alocuri la explozii revoluționare. Episoade violente și chiar sîngeroase pot încetini sau accelera procesul de dezvoltare, dar nu pot modifica trăsăturile lui fundamentale“ (785—786).

aici e miezul: în prima jumătate a acestei fraze

!! ||| „Prin sporirea numărului acelor care-și câștigă existența
o ||| nu printr-o activitate economică particulară sau primind
perlă ||| lefuri și salarii de la particulari se înfăptuiește, pe zi ce
||| trece și pe o scară tot mai largă, socialismul. Muncitorul
||| de la o întreprindere de stat, comunală sau cooperatistă,
||| este socializat în aceeași măsură ca medicul de la casa de
||| ajutor în caz de boală sau ca salariatul unui sindicat“
(784).

LIEBKNECHT W. și MARX

(O SCRISOARE CĂTRE W. LIEBKNECHT DIN 1878)

N.B. ||| *W. Liebknecht*. „Cu privire la problema orien-
de găsit!! ||| tală sau dacă trebuie Europa să devină căzăcească?
||| Un avertisment pentru poporul german“. Ediția
||| a 2-a. Leipzig, 1878, p. 57 și 59.

||| În „*Sozialistische Monatshefte*“, 1916,
||| p. 1 095 (nr. 21 din 19. X. 1916), într-un articol de Schippel
||| se spune că în această broșură a lui Liebknecht sînt publicate
||| în anexă două scrisori ale unui „prieten“; fără îndoială, spune
||| autorul, că ele sînt ale lui Marx. (În prima ediție a broșurii
||| lui W. Liebknecht nu figurează aceste anexe⁸⁸.) Iată ce a
||| scris atunci Marx:

(1848—1878)
Marx
despre munci-
torii englezi
în 1878

||| „Ca urmare a *perioadei de co-*
||| *rupție* care a început în 1848, *clasa*
||| *muncitoare engleză* a fost, încetul
||| cu încetul, cuprinsă de o *demoralizare*
||| tot mai adîncă și, pînă la urmă, a ajuns să
||| fie o simplă *anexă* a marelui partid
||| liberal, adică a propriilor ei înrobitori, capi-
||| talisti. Conducerea clasei muncitoare din
||| Anglia a trecut cu totul în mîinile unor con-
||| ducători trade-unioniști *venali* și ale
||| unor agitatori de profesie. Acești gealați, căl-
||| cînd pe urmele lui Gladstone, Bright, Mandell,
||| Morley, ale întregii bande de fabricanți etc.,

au început să proslăvească în fel și chip pe țarul eliberator de popoare, în timp ce nu mișcau nici un deget pentru propriii lor frați din Walesul de sud *condamnați* de către proprietarii de mine să *morră de foame*. *Mîrșavii!* Iar ca încununare demnă a întregii lor atitudini, în timpul ultimelor votări din Camera comunelor (la 7 și 8 februarie, cînd cei mai mulți dintre stîlpii marelui partid liberal — alde Forster, Lowe, Harcourt, Goschen, Hartington și chiar marele John Bright — și-au lăsat armata în voia soartei și au șters-o din loc cînd s-a trecut la vot, pentru a nu se compromite prea mult prin votul lor), singurii reprezentanți ai muncitorilor în Camera comunelor, și anume — te-apucă groaza cînd te gîndești — Burt și nemernicul de MacDonnell, reprezentanți direcți ai minerilor și ei înșiși mineri din tată în fiu, au votat împreună cu acoliții «marelui partid liberal», entuziasmați de țar! Dar rapida desfășurare a planurilor rusești a spulberat brusc vraja, a pus capăt agitației mecanice (bancnotele de cinci lire sterline fiind principalul resort al mecanismului); în momentul de față ar fi «periculos pentru viața» unor Mottersched, Howell, John Hales, Shipton, Osborn și a întregii lor bande să scoată o vorbă la vreun miting muncitoresc deschis; pînă și adunările lor închise (la care se poate intra numai pe bază de invitație) sînt zădărnice și împrăștiate prin forță de masele populare“.

N.B.: O scrisoare a lui Marx (către Liebkecht?) din 1878

JAPONEZII ȘI ȘOVINISMUL MUNCITORILOR AMERICANI

„Die Neue Zeit“, 1913 (31, 2), p. 410—412 (nr. din 20.VI.1913)

N.B.

șovinismul muncitorilor

Muncitorii
americani
și
șovinismul
lor

Erwin G u d d e. „O nouă lege excepțională împotriva japonezilor în Statele Unite“. (Data: San Francisco, 21.V.1913.) Această lege, care interzice japonezilor să cumpere pământ (arendarea se poate face numai pe o perioadă de 3 ani), a fost semnată de guvernator la 19.V.1913, în ciuda stăruințelor lui Woodrow Wilson.

față de
japonezi

Este, spune autorul, o „lege excepțională de cea mai proastă speță“ (410) — „o politică care este și mai rea decât aceea a prusienilor față de polonezi“ (412).

N.B.

Și muncitorii din America se fac vinovați de „șovinism“ (N.B.) (412). Domnii din «Federația americană a muncii» nu vor numai să-i priveze pe «galbeni» de orice drepturi, dar chiar să-i scoată complet din țară“ (411).

Muncitorii
sînt pentru
imperialiști...

Această lege excepțională „ne dovedește că populația Californiei, și în primul rînd muncitorimea, se înhamă la carul *imperialiștilor* americani, care de multă

Nici „Partidul
socialist“!!!

vreme pregătesc un război împotriva Japoniei. *Nici partidul socialist nu se dovedește a fi la înălțime în această problemă*“ (411).

Această lege nu e „decît o verigă în lungul lanț de legi“ (412)...

GREULICH ȘI „GRÜTLIANER“

GREULICH. „SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE UNIUNEA GRÜTLI⁹⁹
DIN HOTTINGEN“

„Grütlianer“ nr. 230. 1916 (2.X.1916).

Hermann Greulich. „Scrisoare deschisă către Uniunea Grütli din Hottingen“.

Numai o minoritate din numărul muncitorilor participă la mișcarea muncitorească. „De aceea, nivelul de trai n-a crescut decît puțin, și numai acela al păturilor de sus ale clasei muncitoare. Marea masă a muncitorilor continuă să se zbată în ghearele mizeriei, să lupte cu lipsurile și greutățile. De aceea, din cînd în cînd încep să se manifeste îndoieli dacă drumul de pînă acum este cel just. Critica caută căi noi și speră să obțină succese prin *acțiuni mai energice*. În această direcție se fac încercări, care de obicei se soldează cu un eșec, ceea ce determină apoi revenirea cu și mai multă tărie la vechea tactică. Cine cercetează îndeaproape trecutul mișcării muncitorești pe o perioadă mai îndelungată poate constata că el prezintă o linie sinuoasă... Dar iată că a izbucnit războiul mondial... pentru masele largi... o cumplită dezamăgire ...o înrăutățire catastrofală a condițiilor de trai, care a adus mizerie chiar și în unele pături ce duceau înainte o existență suportabilă, *întărește curentul revoluționar*. Tot ce a existat pînă acum este pus sub semnul întrebării: principiile, tactica și organizarea. ...Cine se poate ridica cu mintea mai presus de vîlmășagul zilei... va găsi că această mare dispută“ (pe tema principiilor și tacticii revoluționare) „este de înțeles și nu se va lăsa din cauza ei pradă desperării. S-au făcut, firește, destule prostii, dar din ambele părți...“

Pînă acum am fost aproape singurul care am făcut încercări de conciliere... Conducerea partidului s-a dovedit a nu fi la înălțimea misiunii sale și s-a lăsat prea lesne influențată de capetele înfierbîntate... Comitetul central al Uniunii Grütli a hotărît să pășească pe calea unei «*politici naționale practice*», pe care vrea s-o aplice în afara partidului... De ce n-a făcut acest lucru în cadrul partidului? De ce m-a lăsat aproape întotdeauna pe mine să duc de unul singur lupta cu ultraradicalii?...

...Sînt ferm convins că din fermentarea care are loc azi în partidul nostru va ieși pînă la urmă un vin bun, cu condiția însă ca butoiul să nu fie închis înainte de a se termina fermentarea ...Partidul nu poate fi decît proletar și nu trebuie să devină o sectă, pentru care proletariatul n-ar avea înțelegere... Dacă ea (Uniunea Grütli) respinge înțelegerea

cu partidul, atunci eu nu mai am ce căuta în această uniune. Eu cred în viitorul partidului și de aceea merg întotdeauna cu el". (Sfârșit.) Berna. 26. IX. 1916.

Tot aici, răspunsul dat lui Greulich de C.C. al Uniunii Grütli. Ultraradicalism și „mediație“ — împotriva existenței Uniunii Grütli. Tot aici, foiletonul „Ce este Spartacus?“ (proslăvire)!!!

„PIETRE ÎN LOC DE PÎINE!“

! „Grütli-ner“ nr. 255, 31. X. Articolul de fond: „Pietre în loc de pîine“, scris de un „activist sindical“: tocmai „orientarea radicală“ oferă „pietre în loc de pîine“. E nevoie însă de o „concepție reformistă“, de o „reformă democratică-socialistă“... ..(împotriva așa-zişilor „marxiști“)...

„O APRECIERE PRINCIPIAL DIFERITĂ“

ei sînt pentru „centru“ | N.B. | Nr. 253. 28.X.1916. Articolul de fond: „O apreciere principial diferită“. Citat din „Leipziger Volkszeitung“, care ar apăra „punctul de vedere socialist“. Ziarele din Zürich și Berna, spune autorul, îl atacă cu vehemență pe Pernerstorfer. Noi — precizează autorul — *nu sîntem de acord nici cu majoritatea din Germania*, nici cu ziarele din Zürich și Berna; noi sîntem *pentru* căi „legale“. Nu vedem în acțiunea lui Adler „decît o manifestare de demență“...

„ÎNTRÉ NOI NU EXISTĂ DIVERGENȚE PRINCIPIALE!“

N.B. | Nr. 249. 24.X.1916. Articolul de fond: „Între noi nu există divergențe principiale!“ (în ghilimele) — cuvinte rostite de *H u b e r* (Rohrschach) la adunarea delegaților Uniunii Grütli, dar iată, spune autorul, că „*Volksrecht*“ îl laudă pe Adler!! *Noi însă îl condamnăm principial!*

„NEGHINA NAȚIONALISTĂ» SE SEPARĂ DE «GRÎUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL.»

Nr. 248. 23.X.1916. Articolul de fond: „Neghina naționalistă» se separă de «grîul socialist internațional» (așa, spune autorul, a declarat reprezentantul partidului social-democrat din Elveția la Congresul socialistilor *italieni* din Elveția).

„TEZE LA REFERAT“

Nr. 235. 7.X.1916. Teze la *programul* Grütli.

„NATURALIZAREA STRĂINILOR“

Nr. 243 (17.X.1916) și *cîteva* numere anterioare (nr. 237 (10.X.)—243). Articole despre „*Naturalizarea străinilor*“...

Comisia „celor nouă“ (printre care Greulich și Wullschleger) a depus în 1912 o petiție.

Naturalizare forțată după 15 ani. Taxa de naturalizare: cel mult 300 de franci!!

Nr. 242 și 243.

„PARTIDUL SAU UNIUNEA GRÜTLI?“

„Grütlianer“ din 18.X.1916. „Partidul social-patriotic“ din Elveția.

„SINDICATELE ȘI PROBLEMA MILITARĂ“

„Grütlianer“ nr. 216 (15.IX.1916): articolașul intitulat: „Sindicatul și problema militară“ |||| N.B.

„În «*Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung*» (*) (1916, nr. 38, 16. IX.1916) un corespondent [*I.G.*, Basel] (**), tratînd problema de mai sus, ajunge la concluzia scurtă și clară că datoria membrilor de sindicat este să aibă grijă ca partidul să soluționeze problema militară într-un mod clar și principial. Astăzi — cea mai energică luptă împotriva militarismului și respingerea apărării patriei, iar mîine — dezarmarea și socialismul».

(*) Kapellenstrasse, 6 Berna

(**) articolul acestui *I.G.* din Basel este foarte bun, pur muncitoresc și revoluționar-internaționalist

În legătură cu aceasta, redacția ziarului («Postfața redacției»), și anume tov. Schneeberger, spune că sindicatele ca atare nu tre-

11 } buie să se ocupe nici de problema reducerii înarmărilor, nici de problema dezarmării. Dacă cineva e membru al unui sindicat, încă nu înseamnă că e social-democrat sau antimilitarist; concepțiile lui politice sau religioase nu au, ca atare, nici o legătură cu apartenența lui sindicală. Este drept că, în majoritatea cazurilor, un membru de sindicat devine în scurt timp adept al concepțiilor socialiste sau social-democrate. Dar el le manifestă nu atât în cadrul sindicatului, cît în acela al organizațiilor social-democrate, care servesc în mod special acestui scop. Această normă de conduită s-a dovedit a fi rațională, și de aceea, precum și datorită faptului că cercul de sarcini pe care le au sindicatele în domeniul economic este îndeajuns de larg, această normă trebuie menținută și de acum înainte.

În afară de aceasta, sindicatele sau organele lor nici n-ar putea să desfășoare o adevărată muncă educativă în acest domeniu.

Locuri comune, ca acelea ce există, în număr destul de mare, și în articolul de care ne ocupăm, nu ajută la nimic; cu ele poți tot atât de puțin să convingi pe un om educat — cum este de cele mai multe ori cazul — în concepții cu totul diferite, pe cît de puțin poți să explici în două cuvinte esența războiului sau să produci impresie asupra cititorului fără idei preconcepute și imparțial prin exagerări cu privire la rolul forțelor armate elvețiene în luptele cu muncitorii. E suficient să ne gîndim la lupta muncitorilor din Italia, Spania, Franța și Germania sau chiar din libera Americă pentru a ne da seama că condițiile din Elveția sînt totuși mai bune decît cele din Rusia.

N.B.

Dar cu totul absurdă este fraza că «muncitorul n-are patrie», făcută într-un moment cînd de doi ani de zile majoritatea covârșitoare a muncitorilor din întreaga Europă luptă împotriva «dușmanilor» patriei lor cot la cot cu burghezia, iar cei rămași acasă vor «să reziste» în ciuda lipsurilor și mizeriei. În cazul unei agresiuni străine, am asista în Elveția cu siguranță la același spectacol. Poate că și aici primii care și-ar schimba atitudinea ar fi tocmai aceia care acum rostesc cele mai sforăitoare tirade“.

„Grütlianer“ reproduce cu litere grase pasajele [însemnate]||. Și în general a reprodus, adăugînd și numele redactorului, *în t r e a g a* postfață. În „*Metallarbeiter-Zeitung*“ stă tipărit: redacția: O. Schneeberger și K. Dürr ((N.B.)).

„SCHWEIZERISCHE METALLARBEITER-ZEITUNG“

E.T. „CRONICĂ“

„*Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung*“, 1916, nr. 40 (30. IX.1916) ... Articolul lui E. T. „Cronică“. Războiul este de „natură economică“... „Falimentul Internaționalei“... „Organizația capitaliștilor — «Germania»“ împotriva unei organizații similare — „Anglia“... în afară de specialiști (lăcătuși etc.) trebuie să fim și oameni politici și să luptăm pentru „socializarea mijloacelor de producție“... „Separarea sindicatelor de politică este im-|| foarte
posibilă“; riscăm „să ne condamnăm singuri la rolul de || bine!
infirmieri ai capitalismului“...

„CRONICĂ. (UN ALT PUNCT DE VEDERE)“

„În nr. 41 (7.X.1916), un articol *fără semnătură*: „Cronică (Un alt punct de vedere)“, în care se spune că E.T. nu este de acord nici cu autorul articolului „Sindicatelor și problema militară“, *nici cu postfața redacției*. El este împotriva „izolării“ sindicatelor, „limitării“ lor la „probleme pur profesionale“.

Autorul articolului se apără pe 3½ jumătăți de coloană, spunînd că: nu ne putem ține de toate, că avem multe de treburi (urmează o enumerare a problemelor *r e f o r m i s t e ! !*); că noi am publicat și 6 articole despre „imperialism“, care exprimau, de asemenea, punctul de vedere social-democrat; la Congresul de la Lucerna din 1904, *Schneeberger*, în calitate de reprezentant al C.C. al sindicatului metalurgiștilor, a fost împotriva ca „noi (ca sindicat) să ne lansăm în acțiuni politice“, iar la Congresul sindical de la Lucerna, această orientare a întrunit ||
56 de voturi pentru și 18 contra; „în locul unei acti- ||
vități sistematice“ (p. 2, col. 3), „rodnice, îndreptate în ||
primul rînd spre realizarea cît mai deplină a sarcinilor ||
cuprinse în statutul sindicatelor, am provoca o neînfrîntă ||

!! manie de perfecționare a lumii cu tot felul de proiecte, în jurul cărora se va face multă zarvă, dar din care nici unul nu va fi înfăptuit. Majoritatea muncitorilor se situează pe tărîmul faptelor. Oricît ar dori ca «socializarea mijloacelor de producție» să devină realitate, ei nu se vor lansa totuși într-o aventură“.

„NOUA GAZETĂ RENANĂ“

„*Neue Rheinische Zeitung*“. Revistă politică-economică, sub redacția lui K. Marx. (Numerele 1 — V/VI într-un singur volumaș.) Londra, 1850.

Nr. I, ianuarie 1850. — Nr. II, februarie 1850. — Nr. III, martie 1850. — Nr. IV, aprilie 1850. — Nr. V/VI (fără copertă) 1850.

p. 47, la sfîrșit. Se pare că *tot* (nu *tot* *) cuprinsul lor a fost reprodus de Mehring în „Scrieri postume“ (de verificat!). De menționat un pasaj caracteristic în mica notă „*Diverse*“ din nr. IV: „*Gottfried Kinkel*“⁹⁰ (o critică vehementă la adresa acestuia pentru mîrșava pledoarie monarhistă rostită de el în fața tribunalului militar) (nesemnlat):

N.B. ! || ...„Tot așa denunță d-l Kinkel tribunalului
cedarea malului stîng al Rinului || militar și propriul său partid atunci cînd vorbește
|| despre niște planuri de cedare a malului stîng al
Rinului Franței și declară că dînsul n-a fost im-
plicat în aceste planuri criminale. D-l Kinkel
știe foarte bine că despre alipirea Renaniei la
Franța s-a vorbit numai în sensul că, în momentul
luptei decisive dintre revoluție și contrarevoluție,
această provincie va trece neapărat de partea re-

* Mai tîrziu, deasupra cuvîntului „tot“, V. I. Lenin a scris „nu tot“, găsind ceea ce Mehring n-a reprodus din nr. IV și II (vezi observațiile lui V. I. Lenin de la p. 614 și 615 din volumul de față). — *Nota red.*

voluției, indiferent dacă ea va fi reprezentată de |||| N.B. francezi sau de chinezi“ ... (p. 71).

p. 397, vol. III din ediția Mehring

Mehring scrie, la p. 479—480 (vol. III), că a omis în întregime „cronica pe aprilie“ (prin urmare, cronica din nr. IV) și că din cea pe februarie (nr. II) nu a luat decât pasajele despre California etc. și despre socialismul chinez.

Ca o națiune revoluționară — indiferent dacă e vorba de francezi sau de chinezi! Compară cu cele scrise de Engels în 1859 (?) în „Padul și Rinul“⁹¹, în care caută să ațîțe pasiunile naționale ale germanilor împotriva lui Napoleon al III-lea, care transformă „cele mai bune provincii ale noastre“ într-un obiect al jocului diplomatic etc.

Foarte caracteristic pentru problema națională!

T o t u l depinde de faptul dacă, în momentul dat, națiunea este revoluționară sau — dimpotrivă — Napoleon al III-lea!!

Ibidem, nr. IV, p. 58 (p. 438, vol. III din ediția lui Mehring) (de Girardin. „Socialismul și impozitul“)⁹²:

..., „În dosul desființării impozitelor se ascunde desființarea statului. Pentru comuniști, |||| „desființarea“ statului desființarea statului nu are alt înțeles decât acela că ea este rezultatul inevitabil al desființării claselor, o dată cu care cade de la sine necesitatea forței organizate a unei clase în scopul ținerii în frâu și subordonării celorlalte clase“...

Ibidem, p. 55: „În timpul revoluției se poate ca impozitul, prin mărirea lui în proporții imense, să fie folosit ca o formă de atac împotriva proprietății private; dar chiar și atunci el trebuie ori să împingă lucrurile mai departe, spre noi măsuri revoluționare, ori să ducă în cele din urmă la restabilirea vechilor relații burgheze“...

p. 436, vol. III din ediția Mehring

N.B.:
două fracțiuni ale
cartismului: (1) mica
burghezie + aris-
tocrăția muncito-
rească (reformiștii
mic-burghezi)
(2) „marea majori-
tate“ a adevăraților
proletari revoluțio-
nari

Nr. 5/6, p. 158 (din „Cronică. Mai—
octombrie“; datat: Londra, 1.XI.1850.
Fără semnătură)⁹³.

...„Organizația de pînă acum a parti-
dului cartist se descompune și ea. *Mic-
burghezii* care mai fac parte din
acest partid sînt legați de aristo-
crația muncitorească și for-
mează o fracțiune pur democra-
tică, al cărei program se limitează la Carta
poporului și la alte cîteva reforme mic-
burgheze. *Marea majoritate a
muncitorilor*, care trăiesc în
condiții cu adevărat prole-
tare, fac parte din fracțiunea revolu-
ționară a cartiștilor“. (Conducătorul pri-
mei fracțiuni este Feargus O'Connor; iar
al celei de-a doua — Julian Harney și
Ernst Jones) (p. 468, vol. III din ediția
Mehring.)

nu există
la Mehring

N.B.

Nr. II, p. 71—73 (în „Cronică“) ⁹¹,
despre rolul contrarevoluționar al Rusiei
după 1848 și 1849, despre posibilitatea
unui „război european“ împotriva ei (An-
glia, spune autorul, hotărăște), despre
„hoardele barbare ale Rusiei“, care ar
putea „inunda Germania“.

nostim!

Ibidem, p. 78 — (Londra, 31.I.1850)—
despre revoluția din China (o republică
chineză — iată ce pot găsi „reacționarii
europeni“ în China)

p. 445, vol. III din ediția Mehring

×

„reacționarii noștri europeni, în apropiata lor pîrbegie
prin Asia“: ha-ha!!

×

reacționarii europeni, ca să scape de revoluția europeană,
vor fugi în Asia, vor ajunge pînă la „zidurile“ Chinei și vor

găsi pe ele următoarea inscripție: „Republica chineză. Libertate! Egalitate! Fraternitate!“ Așa vedea Marx lucrurile.

Ibidem, p. 80: exemplul Elveției arată ce înseamnă „pretinsa «independență» și «suveranitate» a statelor mici înconjurate de mari națiuni moderne“ (ori Sfînta Alianță va zdrobi Elveția, ori revoluția „*nu va tolera*“ „existența unui asemenea guvern trădător și laș în inima Europei“...)

nu există la Mehring

Despre Elveția s-a scris în legătură cu publicarea *planului* unei campanii împotriva ei (Germania + Austria + Rusia + Franța) — plan de luptă împotriva Franței, cu diversiuni împotriva Elveției și a Turciei. O „Sfîntă Alianță“ împotriva revoluției.

nu există la Mehring

„Un lucru este însă sigur: Sfînta Alianță va porni, încă în cursul acestui an, fie mai întîi împotriva Elveției sau a Turciei, fie direct împotriva Franței, dar și într-un caz și în altul soarta Consiliului federal este pecetluită. Indiferent de faptul că la Berna va sosi mai întîi Sfînta Alianță sau revoluția, Consiliul federal, prin tactica sa de neutralitate lașă, s-a condamnat singur la pieire. Contrarevoluția nu poate să se declare mulțumită cu concesiile făcute de acest consiliu dată fiind originea lui mai mult sau mai puțin revoluționară; revoluția nu va putea tolera nici un moment existența unui asemenea guvern trădător și laș în inima Europei, în vecinătatea a trei țări puternic antrenate în mișcare. *Atitudinea Consiliului federal elvețian oferă cel mai elocvent și, nădăjduim, ultimul exemplu de ceea ce înseamnă pretinsa «independență» și «suveranitate» a statelor mici înconjurate de mari națiuni moderne“* (p. 80). (Sfîrșit.)

N.B.: un episod al luptei duse de contra-revoluție împotriva revoluției!

nu există la Mehring

N.B. și la p. 72 — Elveția a fost lașă „atît față de Sfînta Alianță, cît și față de emigranți“ (N.B.) ... „dacă, pe de o parte, Elveția a adus o ofensă Sfîntei Alianțe, pe de altă parte, ea a trădat revoluția“ (73).

p. 72 — convingerea că e iminent un război european (el va fi declanșat de Rusia împotriva Turciei). Se dezvoltă revoluția la Paris — „centrul revoluției“ (72) — și în „Europa occidentală“ (sic!! 71—72: „Europa occidentală“)...

În Franța se dezvoltă revoluția (74), vor fi antrenați în mișcare și țărani, ceea ce creează „certitudinea unei apropiate victorii a revoluției“ (74) (sic!!)...

O CUGETARE A LUI SAINT-SIMON

...„Este cunoscută afirmația lui *Saint-Simon* că Franța ar pierde incomparabil mai puțin de pe urma morții subite a o mie din funcționarii ei superiori sau de membri ai familiei regale decît de pe urma morții a o mie dintre cei mai buni muncitori ai ei — afirmație pentru care a fost pus sub acuzare“ (la p. 11 din cartea: Emil Kaler. „Wilhelm Weitling“, Zürich, 1887, nr. XI din „Sozialdemokratische Bibliothek“ [Biblioteca social-democrată“]).

(((După Dicționarul enciclopedic Brockhaus, ediția germană, Saint-Simon a spus aceasta nu despre 1 000, ci despre 10 000 (N.B.) — și anume în „Parabola politică“, publicată în primul număr din „l'Organisateur“ (1820).)))

CAIETUL
„BRAILSFORD“

Cuprins

Brailsford I⁵
cf. extrasele de la p. 164
Brailsford II

BRAILSFORD. „RĂZBOIUL OȚELULUI ȘI AL AURULUI“

Henry Noel Brailsford. „Războiul oțelului și al aurului“.

Studiu asupra păcii armate. Londra, 1914.
(Cartea este datată: martie 1914) (317 p.)

„Este foarte probabil că în Balcani, Austria, cu sprijinul influenței dominante a Triplei Alianțe, a profitat de una din crizele care au urmat după revoluția junilor turci pentru a-și croi drum spre Salonic și a anexa cel puțin o parte din Macedonia...”

Europa făcuse o îndelungată experiență cu «hegemonia» germană în sfertul de veac care s-a scurs de la căderea Imperiului francez și pînă la încheierea alianței franco-ruse. Nu s-a întîmplat nimic catastrofal. Nici unul dintre statele mici n-a fost copleșit, nici una dintre granițele țărilor vecine n-a fost mutată, nici un tron n-a fost răsturnat, nici un fel de libertăți naționale sau religioase n-au fost periclitare“ (p. 34).

„În Europa, epoca cuceririlor a luat sfîrșit; iar dacă facem abstracție de Balcani și, poate, de regiunile periferice ale Imperiului austriac și ale Imperiului rus, putem spune cu maximum de certitudine posibilă în politică că granițele statelor naționale

din vremea noastră au fost definitiv stabilite. Eu, personal, cred că între cele șase mari puteri nu vor mai fi războaie“ (p. 35).

„Cu unele excepții, actuala configurație teritorială a Europei coincide cu granițele naționale“ (p. 35).

„Trebuie oare Germania să extragă minereu de fier de pe povârnișurile Munților Atlas și să-l trimită, sub formă de șine de oțel, la Bagdad? Aceasta este o problemă tipică a diplomației moderne, și, judecând lucrurile la rece, ea este mult mai importantă decât problema tipică a Lumii Vechi: cine trebuie să fie rege în Spania — un Bourbon sau un Habsburg. Pentru soluționarea acestei probleme, ca și a altora de același ordin, tineretul din Europa capătă instrucție militară, se construiesc nave de război și se irosesc banii strânși din impozite. Nimic nu e în joc din ceea ce ar putea să atingă destinele sau posesiunea fie și a unui singur acru din pământul Europei. Nimic nu s-ar schimba în politica, religia sau viața socială a oricăruia din statele europene dacă aceste probleme ar fi soluționate altfel sau n-ar fi soluționate de loc“ (p. 36).

„Dar cine o să se intereseze în Anglia dacă minereul de fier din Maroc este folosit la fabricarea de tunuri! germane la Essen, și nu de tunuri franceze la Creusot?“ (p. 36).

„Antanta cordială dintre Anglia și Franța, care a marcat începutul încordării relațiilor cu Germania, a avut la bază, după cum este cunoscut opiniei publice mondiale, un singur document, care n-a fost altceva decât o reglementare comercială a intereselor franceze și engleze în Egipt și Maroc“ (p. 37).

„Firma germană «Frații Mannesmann» se poate lăuda, pe bună dreptate, că a obținut în concesiune exclusivă exploatarea tuturor minelor din Maroc drept compensație pentru banii dați cu împrumut sultanului în timpul războaielor civile, când acesta se afla într-o situație financiară grea. Că tocmai acesta a fost obiectul litigiului, o dovedesc condițiile care au fost discutate în repetate rînduri, în cursul tratativelor purtate între Paris și Berlin, în vederea aplanării conflictului. La o «rezolvare» sau o reglementare provizorie a conflictului s-a ajuns în 1910, prin încheierea unui acord care conținea un singur articol: cercurile financiare germane vor participa, alături de cele franceze, la diferite între-

prinderi și societăți, avînd ca scop «punerea în valoare» a Marocului prin construirea de porturi, căi ferate, mine și efectuarea altor lucrări publice. Acest acord nu a dus la nici un rezultat real, iar iritarea, din ce în ce mai mare, pe care au provocat-o în Germania tergiversările diplomației franceze și ale cercurilor financiare franceze s-a tradus prin trimiterea canonierei «Pantera» la Agadir ca un preludiv la noi «tratative». Știm din anchetele ulterioare, efectuate de o comisie senatorială, cum s-ar fi terminat toate aceste tratative dacă d-l Caillaux ar fi rămas la putere. El nu numai că ar fi pus de acord interesele coloniale franceze cu cele germane, dar ar fi realizat totodată un acord general, care ar fi îmbrățișat întregul ansamblu al relațiilor franco-germane. Toate punctele pentru care a început el tratativele aveau un caracter economic, iar cel mai important dintre ele a fost propunerea de a se pune capăt boicotării căii ferate Berlin-Bagdad de către cercurile financiare franceze și de a se admite ca hîrțiile de valoare germane să fie cotate la bursa din Paris. Neliniștea pe care acest pas îndrăzneț al d-lui Caillaux a provocat-o atît la patrioții francezi cît și la imperialiștii englezi n-a fost încă uitată, și ecoul ei a fost auzit atît la Londra cît și la Paris atunci cînd, la sfîrșitul anului 1913, d-l Caillaux a revenit la guvern. Prin aceste tratative neoficiale, el a pus începutul unei revizuirii a relațiilor franco-germane, revizuire care ar fi dus la o schimbare nu numai a politicii franceze, dar și a celei europene, dacă d-l Caillaux ar mai fi rămas încă cîteva luni prim-ministru. Patrioții francezi au dat alarma, temîndu-se că el vrea să le răpească visul revanșei pentru 1870. Imperialiștii englezi l-au atacat în presa noastră conservatoare de teamă că, dacă Franța va aplana conflictul ei cu Germania, Anglia va rămîne izolată. În timpul dezbaterilor (din 27 noiembrie 1911) care au avut loc după criza provocată de incidentul de la Agadir, sir Edward Grey a folosit expresii din care reiese că diplomația noastră împărtășește temerile presei conservatoare. După spusele lui, a existat riscul ca Franța să fie antrenată în orbita diplomației germane. Din această cauză, și nu pentru că ne interesau efectiv proporțiile compensațiilor pe care le oferea Franța în Congo Germaniei pentru cucerirea Marocului, am fost noi gata să sprijinim, la nevoie chiar cu forța armelor, di-

plomația, mai puțin conciliantă, a succesorilor d-lui Caillaux. A fost, poate, incidentul cel mai instructiv din istoria diplomației europene moderne“ (p. 38—40).

„Banca franceză Périer a acordat recent un împrumut de un milion de lire sterline guvernului turc, care l-a folosit drept primă rată pentru plata unui crucișător-dreadnought construit la Newcastle. Peste câteva zile s-a anunțat că aceeași bancă, probabil în contul comisionului, a primit concesiunea pentru calea ferată Smirna — Dardanele. Oricît am recunoaște că fără o oarecare mișcare de mărfuri nu se poate face export de capital, totuși, din punctul de vedere al sociologiei claselor, trebuie să facem o delimitare precisă între o operație financiară și un simplu schimb de mărfuri. Comerțul care se desfășoară pe baza unui sistem de credit dezvoltat este mai avantajos pentru clasele care fac investiții decît simplul schimb care are loc între națiuni cu același nivel de dezvoltare economică. Dacă exportăm cărbune din Wales în Franța și primim în schimb flori artificiale, capitalul încasează un dublu profit — profitul proprietarilor englezi ai minelor de cărbuni și profitul exploatatorilor francezi. Dacă dăm însă cu împrumut bani Argentinei, care cumpără cu ei de la noi șine, iar după aceea, ca să-și plătească dobînzile, exportă carne pentru a ne-o vinde nouă, capitalul obține un triplu profit: profitul industriei engleze de oțel, profitul comerțului argentinian cu carne și profitul bancherilor și investitorilor englezi. Or, tocmai acest al treilea profit îl prețuiește cel mai mult clasa care trăiește din venituri neprovenite din muncă, și dezvoltarea acestui gen de comerț, care necesită o asemenea bază de credite, adică a comerțului cu națiuni debitoare mai slabe, constituie țelul imperialismului“ (p. 73—74).

„D-l Mulhall a calculat pentru *«Dictionarul de economie politică»* că din 1882 pînă în 1893 investițiile noastre în străinătate și în colonii au crescut uimitor de repede — cu 74% anual. Dar dovada hotărîtoare a adus-o sir Robert Giffen. El a calculat că în 1899 profitul obținut din întregul nostru comerț exterior cu țările străine și cu coloniile nu reprezenta decît 18 milioane de lire sterline, în timp ce profitul realizat din investițiile făcute în străinătate și în colonii a fost evaluat de el, pe același an, la suma de 90—100 de milioane de lire sterline“ (p. 77).

„Zece ani mai târziu, după cum a afirmat sir George Paish într-un referat prezentat de el la Societatea regală de statistică, profiturile obținute de noi din investițiile făcute în străinătate și în colonii se ridicau la 140 de milioane“ (p. 77—78).

„În spatele lor * se află ambasadele, iar în spatele ambasadelor — flotele întregii Europe, care în câteva ore de la primirea ordinului ar porni în direcția apelor turcești dacă s-ar produce vreo întârziere sau vreo ezitare în achitarea veniturilor garantate societăților de căi ferate europene sau deținătorilor de obligații turcești. Într-un cuvânt, diplomația și înarmările sînt puse în mișcare pentru a sprijini nerușinatele tranzacții cămătărești încheiate, cu ajutorul mitei, de baronul Hirsch și de imitatorii lui cu miniștrii turci, pe care nici un om cinstit nu i-ar onora cu o strîngere de mînă“ (p. 85).

„Multă vreme în armată și în funcțiile civile au fost atît de multe posturi, încît au devenit accesibile fiilor de burghezi înstăriți. Pentru acești oameni, India și Egiptul au căpătat, în sfîrșit, o importanță reală — aceea a unor locuri unde «poate face carieră» un fiu, un frate sau cel puțin un văr“ (p. 86—87).

„În broșura «*Demascarea trustului războiului*» de J. T. Walton Newbold, magister în științe („Editura națională a muncitorilor“. Manchester, 1 penny), se vorbește în special despre relațiile dintre firmele engleze producătoare de armament. Broșura «*Înarmările și patriotismul*» de P. W. W. („The Daily News“, 1 penny) este în întregime consacrată participării d-lui Mulliner la crearea panicii care a cuprins în 1909 lumea fabricanților și proprietarilor de nave maritime. Broșura «*Neguțătorii de război*» de J. H. Perris („National Peace Council“ [„Consiliul național al păcii“], 167, St.-Stephen's House, Westminster, 2 pence) conține majoritatea faptelor citate în celelalte două broșuri, precum și unele materiale suplimentare. Toate au fost scrise pe baza unor materiale oficiale incontestabile“ (p. 89, notă).

„E un concern înfloritor. În secolul nostru, Armstrong n-a dat niciodată dividende mai mici de 10%, și adeseori ele s-au ridicat la 15%. Marile uzine franceze de la Creusot (Schneider) au plătit uneori chiar 20%. Construcția și echiparea unui dreadnought trebuie să-i aducă firmei care primește comanda *un profit* de cel puțin *un sfert de milion*.||N.B.

* — al deținătorilor de obligații turcești. — Nota red.

Pentru un asemenea profit merită să faci eforturi, și aceste firme pot foarte lesne exercita presiuni politice și sociale. Pe lista acționarilor unei singure firme — uzina Armstrong — figurează numele a 60 de reprezentanți ai aristocrației sau ale soțiilor, fiilor și fiicelor lor, numele a 15 baroneți, a 20 de membri ai micii nobilimi, a 8 membri ai parlamentului, a 5 episcopi, 20 de ofițeri din armata de uscat și de marină și 8 ziariști. Printre persoanele avînd interese în aceste firme figurau în vara anului trecut doi miniștri liberali, o persoană deținînd un înalt post în magistratură și doi lideri ai opoziției parlamentare. Există o amuzantă corelație între aceste liste de acționari și listele de membri ai Ligii navale și ale Ligii naționale a serviciului militar“ (p. 90).

„Fapte reale au fost expuse pe atunci în Reichstag de amiralul von Tirpitz, precum și de șeful firmei Krupp. Parlamentul a preferat să dea crezare d-lui Mulliner. Ca urmare, d-l Mc-Kenna a calculat că în «momentul primejdios», adică în martie 1912, Germania va avea 17 dreadnoughturi, și, în conformitate cu această situație, și-a revizuit propriul său program. D-l Balfour a precizat chiar că Germania va avea 21 sau 25 de vase de linie. Evenimentele ulterioare au arătat că amiralul von Tirpitz a spus adevărul: cînd a sosit acest moment, Germania avea 9 vase de linie. Această teamă ne-a costat 4 dreadnoughturi de «contingent» — o cifră, deși moderată, dar care a sporit în Europa, în proporții incomensurabile, iritarea și neîncrederea“ (p. 91).

„*Relațiile internaționale* ale firmelor care fac comerț cu armament oferă o temă ispititoare pentru satiră. Comentariile rezultă în mod firesc și inevitabil din fapte pe care le vom expune aici fără nici un fel de înfrumusețare. Capitalul nu cunoaște patriotism. S-a constatat că o importantă firmă germană se află sub conducerea unor directori francezi. Firmele germane refac flota de război rusă — rivala celei germane. Firme britanice au în Italia filiale care construiesc tocmai acele dreadnoughturi italiene despre care se spune că rivalizează cu ale noastre. Din trustul Nobel și, pînă de curînd, din compania Harvey făceau parte marile firme producătoare de armament: engleze, franceze, germane și americane. Într-un timp, firma franceză Schneider și firma

germană Krupp s-au unit într-un sindicat pentru exploatarea minelor de fier din Ouenza (Algeria)“ (p. 92).

„În lumea întreagă, aceste forțe, concentrate, energice și bine informate, înăbușă neconținut forțele, mai fărâmițate și mai puțin supuse unei conduceri centralizate, care sînt pentru dezarmare și pace. Numărul persoanelor care se îmbogățesc de pe urma înarmărilor și a războiului este relativ mic dacă îl comparăm cu întreaga populație a lumii civilizate. Importanța lor individuală este însă mai mare; ele lucrează în alianță cu «societatea», care privește imperiul drept teren pentru cariera fiilor lor, și cu cercurile financiare, care-l consideră drept o sferă de investiții“ (p. 93).

„D-l Gladstone a venit la putere după campania din Midlothian, cu un program de opoziție categorică împotriva imperialismului. Principalul act de politică externă al guvernului său a fost ocuparea Egiptului. De atunci, minciuna a pus stăpînire pe sufletul liberalismului“ (p. 103—104).

„Sub această influență, liberalismul a devenit un partid imperialist cu lordul Rosebery și, mai târziu, cu sir Edward Grey, singurii conducători posibili ai politicii lui externe. Lordul Rosebery era înrudit prin alianță cu familia Rothschild, și tocmai influența exercitată de Rothschild a dus la ocuparea Egiptului“ (p. 105).

„Nu s-ar fi produs ruptura cu Franța, iar *Antanta cordială* ar fi putut fi stabilită cu vreo 20 de ani mai devreme. Înarmările în Europa n-ar fi devenit atît de împovărătoare, iar diplomația lui Bismarck n-ar fi înregistrat un triumf atît de mare. Și, ceea ce este principalul, niciodată n-ar fi fost încheiată alianța care a umplut cu aur francez tezaurul autocratului rus și a eternizat astfel cel mai brutal dintre regimurile despotice din Europa“ (p. 108).

„În cursul anului 1907 au fost începute sau terminate următoarele lucrări publice în Coomassie: o poștă, o închisoare pentru femei, un spital și un dispensar, un spital pentru europeni, o spălătorie pentru rufe europenilor și cîteva clădiri pentru regimentele de pe Coasta de aur».

Întorcînd pagina, aflî că «a fost amenajat un teren de golf cu 13 găuri». Mine de aur, închisori, cazărmi, spălătorie pentru eu-

ropeni, toate construite cu bani publici, și un teren de golf — iată activitatea noastră civilizatoare. Dar n-a fost clădită nici o singură școală“ (p. 127).

„Cu alte cuvinte, orice partid s-ar afla la putere, ministru de externe va fi întotdeauna un imperialist, o persoană în care «The Times», City și partidul conservator pot avea deplină încredere. Un radical are tot atâtea șanse să devină ministru de externe pe cît are un catolic să devină lord-cancelar. Doctrina «continuității» înseamnă că, în fapt, afacerile externe sînt scoase din sfera de activitate a guvernului de partid și în prezent sînt supuse exclusiv influenței clasei guvernante, adică părerii acelor care au acces la curte și în înalta societate, care privesc armata și funcțiile civile ca ocupații rezervate familiilor lor și văd în lumea din afara insulelor britanice în primul rînd o sferă de investire a surplusului lor de avuție“ (p. 132).

„De și mai mare importanță este neputința Camerei comunelor în ceea ce privește tratatele. Dacă acestea nu conțin clauze cu caracter financiar, nu este obligatoriu ca ele să fie supuse parlamentului și nici nu pot fi luate în discuție atîta timp cît nu sînt definitiv semnate, sancționate și publicate. Consecința este, printre altele, că un tratat secret nu ne obligă mai puțin decît unul dat publicității. Un tratat secret semnat în modul convenit și ratificat numai de guvernul britanic devine obligatoriu pentru succesorii acestuia. În teorie, regele și ministrul său de externe, acționînd de acord cu colegii din guvern, au dreptul ca, în numele populației de 40 de milioane a acestor insule pe care o guvernează, să-și asume, fără să întrebe pe reprezentanții ei aleși, cele mai importante și mai solemne obligații“ (p. 137—138).

„În aceste scrisori se recunoaște în mod deschis că primul ministru, lordul John Russel, n-a fost de loc în stare să-l controleze pe Palmerston, care rezolva întotdeauna problemele importante fără să aibă împuterniciri din partea întregului cabinet sau măcar din partea șefului acestuia. El a mers pînă acolo încît l-a recunoscut pe Ludovic-Napoleon, după coup d'état*, exclusiv pe propria sa răspundere, împotriva dorinței nu numai a opiniei

---

* — lovitura de stat. — *Nota trad.*

publice, dar și a reginei și a colegilor săi. La sfatul de a-l înlocui pe Palmerston, lordul John Russel răspundea întotdeauna că, dacă acesta va fi demis, se va răzbuna intrînd în rîndurile opoziției și răsturnînd guvernul. Cît de întemeiate erau aceste temeri au dovedit-o evenimentele care au urmat. Pînă la urmă, la sfîrșitul lunii decembrie 1851, Palmerston a fost nevoit să-și dea demisia. Dar chiar în februarie 1852, el i-a răsturnat pe foștii săi colegi. Cabinetul care nu poate să destituie un ministru trebuie să fie gata să-i dea mîna liberă“ (p. 143—144).

„Pe de altă parte, lumea în care ea * trăia era lumea monarhilor și a guvernelor. Ea nu cunoștea și nu recunoștea națiunile. În marile zguduirii care s-au produs între anii 1848 și 1860 și care au dus la crearea națiunii italiene, ea n-a văzut altceva decît o serie de atacuri ale Sardiniei împotriva Austriei“ (p. 148—149).

„Cînd Palmerston și Ludovic-Napoleon duceau în 1848 tratative cu privire la organizarea unui plebiscit menit să soluționeze soarta Lombardiei, ea a declarat că «vor urma secole de suferință» dacă li se vor permite popoarelor să-și schimbe supușenia prin plebiscit“ (p. 149).

„Înainte de a se putea baza pe o stabilitate a democrațiilor în momentele de criză națională, este necesar să se intensifice propaganda educativă, să se depună mai multe eforturi conștiente pentru afirmarea principiilor“ (p. 160).

„Trebuie sădit un scepticism profund și general, care la abstracțiile bine intenționate și la discursurile înflăcărâte să răspundă instinctiv cu întrebarea: «Dar, în fond, despre ce împrumut, concesiune sau sferă de interese economice vorbiți?» O asemenea sarcină depășește competența, iar uneori chiar și înțelegerea propagandiștilor noștri speciali pentru pace“ (p. 160).

„Azi vorbește despre dezarmare și arbitraj, mîine va lucra pentru un partid nu mai puțin dependent decît rivalul său de marii furnizori și de marii bancheri, care mențin în prezent legătura între diplomație și finanțe. Munca de educare și organizare în interesul păcii se face, în măsura cuvenită, numai de către partidele

* — regina. — *Nota red.*

socialiste, și numai ele reprezintă o forță care se va pronunța întotdeauna, în mod unanim, împotriva militarismului și a imperialismului“ (p. 161).

„...războiul este un anacronism, un fenomen aproape imposibil într-o societate întemeiată pe respectul față de proprietatea privată și deprinsă să-și facă afacerile pe baza sistemului de credit cosmopolit“ (p. 162).

„Chiar dacă admitem că războiul este într-adevăr o nebunie din punctul de vedere al intereselor naționale, el poate fi totuși perfect rațional din punctul de vedere al clasei guvernante, puțin numeroasă, dar puternică“ (p. 163).

N.B. „Nu asupra «docurilor sub soare» își ațintește *imperialistul de astăzi* privirile. El caută țări noi «pentru exploatare», regiuni promițătoare cu mine intacte, cu terenuri necultivate, cu orașe fără bănci, cu drumuri fără șine. Iată posibilitățile pe care le rîvnește el cu ardoare. El ar fi bucuros să le capete fără să le cucerească, el nu dorește război. Idealul lui este să le îngrădească ca sferă de interese economice, înăuntrul căreia să-și poată plasa capitalul pe bază de monopol național.

Este un proces pe care trebuie să ni-l reprezentăm în mod concret dacă vrem să nedăm seama de invulnerabilitatea înarmărilor. Dar de acest proces se ține prea puțin seama în doctrina d-lui Norman Angell“ (p. 164).

„Atunci cînd domină Tripla Înțelegere, ea pune stăpînire pe Maroc și împarte Persia. Cînd capătă preponderență Tripla Alianță, ea pune stăpînire pe Tripolitania, își asigură stăpînirea asupra Bosniei, își realizează cu succes penetrația economică în Turcia asiatică“ (p. 167).

„Pentru civilizația noastră este caracteristic faptul că legătura care există între diplomație și înarmări, pe de o parte, și între diplomație și finanțe, pe de altă parte, este ascunsă sub masca unui cod subtil de amabilități și ipocrizie“ (p. 168).

„Dacă o sclipire bruscă de bun simț ar determina toate marile puteri să se hotărască mîine să-și reducă armamentele la jumătate, aceasta nu ne-ar feri de urmările morale ale conflictului de neînțelesuri dintre prestigiu și forță, care izbucnește ori de cîte ori se face încercarea de a se stabili un echilibru între ele“ (p. 169).

„O bună alcătuire a comitetului ar oferi o oarecare garanție că politica Ministerului Afacerilor Externe va oglindi într-adevăr voința națiunii“ (p. 213).

„Numai concentrându-și atenția asupra unor asemenea propuneri și în special asupra creării unui comitet permanent pentru politica externă, poate democrația să spere că va exercita o influență hotărâtoare asupra factorilor care determină pacea și războiul, provoacă creșterea înarmărilor și limitează posibilitățile noastre de a sluji cauza umanității în lumea întreagă“ (p. 217).

„Din 1854 și pînă în 1906 City a boicotat *Rusia*. Împrumutul din 1906 a urmat după aluziile făcute de sir *Edward Grey* în discursurile sale, vădit inspirate de articolele din «The Times», care preziceau încheierea acordului politic, în privința căruia se duceau pe atunci tratative. Marea financiară și diplomația își fac reciproc servicii, și în lumea contemporană ele au devenit necesare una alteia. Un mare sprijin pentru o diplomatie care are de-a face cu un stat debitor îl constituie conștiința că într-adevăr are în spatele ei capitalul de export al unei țări bogate, pe care-l poate pune la dispoziție sau îl poate reține. Dacă o putere oarecare sau un grup de puteri ar deține, chiar și numai timp de câțiva ani, monopolul pe piața financiară mondială și l-ar folosi în mod conștient în scopuri politice, pînă la urmă și-ar impune voința Rusiei, Chinei, Turciei și republicilor din America Latină“ (p. 221). N.B.

„Rusia este vulnerabilă, deoarece depinde de reputația pe care o are pe piețele occidentale, la fel ca și oricare dintre republicile Americii Latine. Cea mai mare parte din împrumuturile sale, ea trebuie să le contracteze în străinătate. Din propriile ei resurse nu poate să asigure nici măcar necesitățile întreprinderilor municipale din orașele sale. Minele ei de fier și de cărbune și terenurile ei petrolifere neexploatate așteaptă să fie fertilizate de capitalul străin. Dacă ne-am putea imagina pentru o clipă ce ar însemna pentru noi părărea Germaniei în cazul cînd am fi nevoiți să emitem rentele noastre consolidate prin «Deutsche Bank», în cazul cînd Manchesterul ar fi nevoit să se adreseze la Berlin pentru a obține banii necesari construcției liniilor noastre de tram-

vaie sau în cazul cînd o mină de cărbuni din Walesul de sud ar fi nevoită să obțină avizul favorabil al unui financiar din Hamburg, am înțelege, în linii generale, de ce și în ce măsură o părere bună a poporului englez prezintă importanță pentru guvernul rus. Creditul este un lucru delicat. Cît timp investitorii englezi priveau Rusia fie ca pe un imperiu ostil, primejdios pentru noi, fie ca pe o autocrație șubredă, amenințată de revoluție, financiarii ruși se adresau în zadar băncilor din City. Prudența, patriotismul și omenia — toate erau împotriva lor. Părerile claselor avute au început să se schimbe atunci cînd presa conservatoare s-a pronunțat în favoarea unei *apropieri*, cînd «*The Times*» a încetat să mai rezerve un loc de frunte informațiilor care discreditau absolutismul și cînd a devenit cunoscut că acordul cu privire la Persia este pe punctul de a fi încheiat. Cauza acestei schimbări de poziție nu a constituit un secret. Sir Edward Grey a declarat că pentru a crea un nou echilibru în Europa este necesar ca Rusia să fie repusă în situația ei de mare putere. Tradus într-un limbaj simplu, acest lucru însemna că diplomația noastră a căutat sprijinul Rusiei împotriva Germaniei, iar Franța a făcut totul pentru a se ajunge la o împăcare. Primele luni ale anului 1906 au fost un moment critic pentru finanțele ruse și întîmplarea a făcut ca această situație să coincidă cu un moment critic în evoluția constituției sale. În momentul în care ea se străduia să obțină în Europa occidentală un împrumut de 100 de milioane urmau să se țină alegerile pentru Duma I. Constituția continua să rămînă un simplu petic de hîrtie. Totul depindea de capacitatea Dumei de a se afirma, de a pune birocrăția sub controlul ei, de a deveni autoritatea supremă în Rusia. Pentru aceasta exista o singură cale evidentă. Ea trebuia să obțină controlul asupra visteriei, ceea ce în acel moment echivala cu un control asupra acestui împrumut extern. Dacă împrumutul ar fi fost încheiat înainte de întrunirea Dumei, birocrăția ar fi întîmpinat-o cu o visterie plină ca de război. Timp de cîteva luni sau de cîteva săptămîni, opinia publică din Europa a fost, virtual, stăpîină pe soarta Rusiei. Ea își manifesta fățiș simpatia pentru mișcarea constituțională și avea posibilitatea să facă în așa fel ca această simpatie să fie eficientă. Laolaltă cu socialiștii, liberalii ruși (cadeții) insistau ca acordarea împrumutului să fie condiționată de consimțămîntul Dumei. Aceasta ar fi dus la o amîinare cu două

sau trei luni, dar ar fi permis majorității parlamentare să-și dicteze condițiile ei țarului, care și începuse să regrete concesiile făcute. Liberalii și socialiștii, care tocmai obținuseră o victorie zdrobitoare în alegeri, ar fi putut să spună miniștrilor țarului: «În spatele nostru stă Rusia, stă Europa. Vistieria voastră este goală, creditul vostru este epuizat. Dacă ne veți recunoaște drepturile depline de guvern responsabil, vom aproba impozitele voastre și vom sancționa împrumutul vostru. Dacă veți refuza să recunoașteți drepturile noastre, sîntem convinși că nici la Londra, nici la Paris nu veți găsi banii necesari pentru finanțarea măsurilor voastre de represiune». Dar încă din martie 1906 a fost contractat un mare împrumut la Paris și la Londra, astfel că în mai, cînd s-a întrunit, Duma s-a aflat față în față cu un guvern care nu mai avea de ce să se teamă de Rusia și nu mai avea la ce să se aștepte din partea Europei. Europa i-a dat posibilitatea să-și plătească cazacii. Timp de două generații am închis pentru țari piața financiară și am deschis-o cu trei luni mai devreme decît trebuia. Dacă am fi așteptat aceste trei luni, așa cum ne-a cerut-o presa liberală rusă, este foarte probabil că partidele progresiste ar fi triumfat. Cazacii nu pot face mare lucru dacă n-au îndărătul lor un financiar. Dar nici un parlament nu poate folosi în mod eficace tradiționala armă a bugetului dacă băncile din străinătate au satisfăcut în prealabil nevoile despotului. În acest caz, hotărîrea depindea de Londra. Băncile din Paris, care se plictiseră să mai suporte povara sprijinirii instabilului haos rusesc, au pus drept condiție pentru a sprijini acest împrumut ca băncile engleze să participe la această povară rentabilă. Băncile engleze erau acelea care trebuiau să insiste asupra unei scurte amînări, necesară pentru a obține sancțiunea Dumei. Dar, cum se spune, «afacerile sînt afaceri»; nu e de crezut că un bancher, atunci cînd i se oferă un comision respectabil pentru plasarea unui împrumut, va sta să cîntărească toate consecințele pe care le pot avea faptele lui pentru libertatea unui popor străin” (p. 225—228).

„Oricît am fi cumpărat, loialitatea Rusiei n-am putut-o cumpăra niciodată și nu o putem împiedica să cocheteze cu rivalul nostru german. Și totuși, toate atuurile erau în mîna noastră. Germania poate face mult pentru Rusia, dar nu-i poate împru-

muta bani. Dacă am fi pus condiții înainte de a-i acorda împrumutul, dacă am fi oprit afluența de aur, am fi obținut unele posibilități de control asupra politicii ruse. Dacă Franța ne-ar fi sprijinit (căci noi am căpătat, în timpul crizei din Maroc, drept la acest sprijin), am fi putut spune Rusiei: «Cît timp nu veți evacua Persia, nu veți obține bani». În definitiv, Persia este pentru Rusia un lux, iar banii sînt o necesitate“ (229).

„Europa a depus sau se făcea că depune eforturi, care nu s-au dovedit prea eficace, pentru a împiedica izbucnirea războaielor balcanice. Aceste eforturi nu au dat rezultate pentru că n-au fost sincere. După cum știm acum, Rusia nu numai că nu a căutat să preîntîmpine războiul, dar în realitate l-a și organizat, prin rolul ei conducător în formarea Ligii balcanice. În momentul în care s-a alăturat concertului marilor puteri, declarînd că nici unuia dintre aliați nu-i va fi permis să păstreze teritoriul cucerit, ea și-a pus pecetea pe tratatul de împărțire și și-a asumat rolul de arbitru la împărțirea teritoriilor. Această duplicitate face ca orice colaborare între puteri să nu fie eficace. Toate aceste războaie ar fi putut fi prevenite dacă băncilor franceze li s-ar fi interzis să-i finanțeze pe beligeranți. Dar nu li s-a interzis, pentru că Rusia a vrut altfel“ (p. 230—231).

„Pe de altă parte, sistemul cunoscut sub denumirea de peonaj este răspîndit în întreaga Americă Latină, și capitalul cu care operează este adesea străin, iar uneori englez. Peonajul este o regulă în Mexic și Brazilia și, poate, în toate republicile mai înapoiate din America de Sud. Victima, de obicei un indigen, dar cîteodată un alb sau un mulatru, ajunge să fie datoare pînă peste cap față de plantator sau de negustor și, potrivit legilor din America Latină cu privire la datornici și creditori, legi care nu cunosc Truck Acts*, el devine de fapt sclavul lui pînă ce-și va achita datoria. Dar datoria nu este niciodată achitată; registrele le ține plantatorul. Sub paravanul ficțiunii străvezii a datoriei are loc vînzarea-cumpărarea de sclavi, sînt nimicite sate întregi, țărani proprietari de pămînt sînt transformați de fapt în iobagi; triburi întregi sînt trimise în regiuni îndepărtate, unde sînt su-

---

* — legi care interzic plata salariului în mărfuri. — *Nota red.*

puse asupra. Copiii sînt vînduți și cumpărați, tinere femei sînt împinse pe panta prostituției profesionale. Toate acestea sînt o expresie tipică a civilizației latino-americane. Dar capitalul străin care pătrunde în aceste țări se adaptează mediului înconjurător și se comportă în Mexic ca la el acasă. El transformă exploatarea relativ domoală, neeficientă, practică de leneșul moșier spaniol, într-un sistem eficient și atotcuprinzător, aplicat cu atîta cruzime și pe scară atît de largă, încît depășește cu mult obiceiurile țării. Acest tablou nu este dintre acelea la care democrația europeană poate privi impasibilă, cu mîinile în sîn. Dacă poporul mexican sau brazilian și-ar crea un sistem capitalist propriu, oricare ar fi calamitățile provocate de el, este limpede că procesul ar trebui să fie lăsat să-și urmeze cursul său firesc. Pentru relele pur mexicane, mexicanii trebuie singuri să găsească remediul. Bancherul european operează însă cu mijloace luate din arsenalul nostru, mergînd pe calea cuceririlor și a exploatării sub protecția drapelului nostru și sub paravanul prestigiului nostru“ (p. 236—237).

„Regiunile pentru care nu s-a hotărît încă dacă este sau nu necesară o sancționare⁹³ sînt totuși destul de mari și includ Rusia, Turcia, China, Persia, coloniile portugheze și cea mai mare parte din America Latină“ (p. 242—243).

„Dacă luăm suma cu care Anglia și Germania și-au sporit înarmările în secolul al XX-lea, sporul ar putea fi, în linii generale, repartizat cam în felul următor: 50% sau ceva mai puțin pentru rezolvarea problemei: cine va exploata Marocul; 25% sau mai mult pentru privilegiul de a construi o cale ferată pînă la Bagdad și mai departe; 25% sau mai mult pentru soluționarea problemelor viitoare, rămase nesoluționate — soarta coloniilor portugheze din Africa și destinele Chinei. În al doilea rînd, delimitarea unor sfere de influență este în mod aproape inevitabil fatală pentru existența națională a țării care a fost împărțită și tot atît de inevitabil sporește povara grea a obligațiilor puterii imperialiste. O strălucită ilustrare a acestui fapt ne-o oferă Persia. Sir Edward Grey este, fără îndoială, hotărît să nu admită ca, sub presiunea evenimentelor, să preia răspunderea directă pentru

administrarea sferei de influență britanice. O hotărîre demnă de laudă, însă Rusia o poate zădărnici în orice moment“ (p. 246—247).

„Propriile noastre pretenții de a căpăta partea leului, adică valea Iantzi, nu sînt recunoscute de nici una dintre celelalte puteri și este foarte îndoielnic dacă mai sînt susținute de Ministerul de Externe“ (p. 248).

„Este în interesul întregii clase exportatoare de capital. Dar ar fi o nesocotință să ignorăm sau să subapreciem interesul direct pe care-l are industria. Acest interes a prins rădăcini adînci în cercurile politice și, așa cum ne-o arată isprăvile d-lui Mulliner, este un interes excepțional de viabil și de puternic. Dacă viața politică s-ar dezvolta și pe viitor pe aceeași linie, cel mai mare scandal al zilei de mîine îl va provoca descoperirea că fondurile partidului liberal nu au fost investite în întreprinderile Marconi, ci în uzinele Krupp“ (p. 267—268).

„Cît de monstruoasă e teoria că Anglia și Rusia ar avea dreptul să dispună de soarta poporului persan numai pentru că au mari interese materiale — politice, strategice și comerciale — în Persia!“ (p. 290).

„Ar fi, desigur, o absurditate să credem că recunoașterea acestui principiu al supremației concertului (marilor puteri) ar duce numaidecît la armonie și la reducerea înarmărilor. Dar ea ar duce imediat la următoarele rezultate: ar crea o normă morală pentru conștiința lumii civilizate; ar oferi un criteriu obiectiv cu care s-ar putea verifica lealitatea oricărei politici și, mai cu seamă, ar crea un teren comun pe care s-ar putea situa toate forțele iubitoare de pace. Ar duce la slăbirea treptată a încordării europene, la slăbirea treptată a alianțelor existente și, cu timpul, ar crea o atmosferă în care o propunere de reducere a înarmărilor sau, poate, și un plan de instituire a unui consiliu federal liber pentru soluționarea problemelor generale ale Europei ar putea, cel puțin, deveni un obiect de discuție“ (p. 293).

„Din punctul de vederă al egoismului de clasă, înarmările apar în ochii clasei capitaliștilor ca un lucru cît se poate de rațio-

nal; întrecerea în sporirea înarmărilor are temeieri suficiente, iar lupta pentru un echilibru de forțe apare ca o fază și o expresie a actualului sistem financiar“ (p. 310).

„Oamenii nu sînt înclinați să creadă că interesele care despart statele sînt în esența lor josnice și egoiste. Noi căutăm să le înfrumusețăm cu vorbe mari, cu expresii abstracte; reinviem memoria vremurilor eroice. Ne jucăm cu moștenirea legendară a echilibrului de forțe pînă ce ne convingem pe noi înșine că căminul nostru este în primejdie și că credința noastră și libertățile noastre sînt amenințate. Dar aceste năluci ale lumii vechi sînt în zilele noastre tot atît de puțin reale ca și stafia lui Malborough sau a lui Wellington. În prezent, statele nu luptă nicidecum pentru ceea ce este de interes vital, pentru ceea ce privește căminele noastre, existența noastră de fiecare zi. Sentimentalismul romantic al maselor face jocul realismului perfid al clasei guvernante“ (p. 315—316).

CAIETUL „DESPRE MARXISM ȘI IMPERIALISM“

Cuprins

- 1) Corespondența dintre Marx și Engels
- 2) Caiete despre *marxism* și *imperialism*⁹⁷
- 1) „Noi materiale pentru o biografie a lui K. Marx și F. Engels“ de Fr. *Mehring* 1—11
- 2) „Expansiunea Angliei“ de J. R. *Seeley* 15—26
- 3) „Despre politica colonială și mondială germană“ de Paul *Dehn* 27—46

MEHRING. „NOI MATERIALE PENTRU O BIOGRAFIE A LUI MARX ȘI ENGELS“

F. Mehring. „Noi materiale pentru o biografie a lui K. Marx și F. Engels“. „Die Neue Zeit“, anul XXV (1907).

„Consider că politica lui Mazzini este absolut greșită. Împingînd Italia spre o ruptură imediată cu Austria, el acționează exclusiv în interesul Austriei. Pe de altă parte, el uită că ar trebui să-și întoarcă fața spre țărani, spre această parte a populației Italiei care este asuprită de veacuri, și prin aceasta el pregătește un nou reazem pentru contrarevoluție. D-l Mazzini nu cunoaște decît orașele, cu nobilimea lor liberală și cu «citoyens éclairés» *. Nevoile materiale ale populației rurale italiene — la fel de vlăguită și de sistematic demoralizată și abrutizată ca cea irlandeză — nu merită să figureze în frazeologia emfatică a manifestelor lui cosmopolito-neocatolico-ideologice. Este însă adevărat că ar fi

---

* — cetățeni instruiți. — *Nota trad.*

fost nevoie de mult curaj să declari burgheziei și nobilimii că primul pas spre independența Italiei constă în completa emancipare a țăranilor și transformarea sistemului de arendă pe jumătate în proprietate burgheză liberă. Mazzini pare să considere un împrumut de 10 milioane de franci ca fiind mai revoluționar *decît a tragerea de partea sa a 10 milioane de oameni*. Tare mi-e teamă că, în caz de extremă criză, guvernul austriac va schimba el însuși forma de proprietate a pămîntului în Italia și va introduce o reformă «de tip galițian» (p. 58—59) ⁹⁸.

„În ce mă privește, nu-mi revine meritul de a fi descoperit nici *existența claselor în societatea modernă* și nici *lupta dintre ele*. Cu mult înainte mea, istorici *burghezi* au expus dezvoltarea istorică a acestei lupte de clasă, iar economiști burghezi anatomia economică a claselor. Ceea ce *am făcut eu nou* este că am dovedit: 1) că existența claselor *e legată numai de anumite* faze istorice de dezvoltare a producției; 2) că lupta de clasă *duce* în mod necesar *la dictatura proletariatului*; 3) că această dictatură *înșăși* constituie *numai* TRECEREA LA DESFIINȚAREA TUTUROR CLASELOR și la o societate fără clase *. Oameni ignoranți ca Heinzen, care nu neagă numai lupta, dar și înșăși existența claselor, nu fac decît să demonstreze că, în ciuda chelălăitului lor sîngeros și cu aparență de umanitarism, ei consideră condițiile sociale în care domnește burghezia drept ultimul și cel mai desăvîrșit produs al istoriei, că nu sînt *decît slugile burgheziei*. Iar această slugărnicie este cu atît mai dezgustătoare cu cît oamenii aștia nu înțeleg nici măcar măreția și necesitatea trecătoare a însuși regimului burghez“ (p. 164—165) ⁹⁹.

„La 1 ianuarie 1870, Consiliul General a trimis o circulară secretă, *întocmită de mine* în limba franceză pentru a exercita o înrîurire (în Anglia este indicată numai folosirea ziarelor franceze, nu și a celor germane), cu privire la legătura dintre *lupta națională a irlandezilor* și mișcarea de eliberare a clasei muncitoare, deci cu

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 33, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 33 — Nota red.

privire la poziția pe care *Asociația Internațională* trebuie s-o adopte în problema irlandeză. Vă comunic aici pe scurt punctele *principale*.

Irlanda este bastionul aristocrației funciare engleze. Exploatarea acestei țări constituie nu numai principala sursă a avuției materiale a acestei aristocrații, ci și *cea mai mare putere morală a ei*. Aristocrația engleză întruchiează, de fapt, dominația Angliei asupra Irlandei. De aceea, Irlanda este *principalul mijloc* cu ajutorul căruia aristocrația engleză își menține dominația ei chiar în Anglia.

Pe de altă parte, dacă armata și poliția engleză părăsese mâine Irlanda, *acolo va izbucni imediat o revoluție agrară*. Dar căderea aristocrației engleze în Irlanda va determina și va avea drept consecință necesară *căderea ei în Anglia*. Prin aceasta s-ar crea condițiile prealabile pentru *o revoluție proletară* în Anglia. Întrucât în Irlanda problema agrară este pînă în prezent o formă exclusivă a problemei sociale, deoarece este o problemă de existență, o problemă de viață și de moarte pentru imensa majoritate a poporului irlandez, și *este, totodată, inseparabilă de problema națională*, — în Irlanda lichidarea aristocrației funciare engleze este o operație *infiniț mai ușor de înfăptuit* decît în Anglia, fără să mai vorbim de firea mai înflăcărată și de *characterul mai revoluționar* al irlandezilor în comparație cu englezii.

În ceea ce privește burghezia engleză, trebuie relevat că, înainte de toate, ea este interesată, ca și aristocrația engleză, să transforme toată Irlanda într-o pășune întinsă, care să aprovizioneze piața engleză cu carne și lînă la prețuri cît mai ieftine. Este, de asemenea, în interesul ei ca, prin alungarea arendașilor de pe moșii și prin emigrare forțată, populația Irlandei să fie redusă la un număr atît de neînsemnat, încît capitalul englez (capitalul arendașesc) să poată funcționa cu toată «siguranța» în această țară. Ea este la fel de interesată în «curățirea» moșiilor din Irlanda pe cît de interesată a fost în curățirea districtelor agricole din Anglia și Scoția.

În afară de aceasta, trebuie să mai ținem seama și de veniturile de cîte 6 000—10 000 de lire sterline ale proprietarilor funciari care nu trăiesc pe moșiile lor și de celelalte venituri irlandeze care acum iau, an de an, drumul Londrei.

Dar burghezia engleză are interese și mai mari în economia irlandeză de astăzi.

Datorită concentrării crescînde a loturilor arendate, Irlanda furnizează *în permanență surplusul ei* [de brațe de muncă] *pe piața muncii a Angliei și, prin aceasta, apasă asupra salarilor* ȘI ASUPRA SITUAȚIEI MATERIALE ȘI MORALE a clasei muncitoare ENGLEZE.

Și, în sfîrșit, lucrul cel mai important! În toate centrele industriale și comerciale din Anglia există astăzi o clasă muncitoare scindată *în două tabere dușmane*: || N.B. proletariatul englez și proletariatul irlandez. Muncitorul englez de rînd îl *urăște* pe muncitorul irlandez ca pe un concurent care face să scadă nivelul lui mediu de trai. Față de muncitorul irlandez, el se simte **membru** || N.B. **al națiunii dominante**, și tocmai de aceea devine *unealta aristocraților și capitaliștilor împotriva Irlandei*, consolidînd PRIN ACEASTA STĂPÎNIREA ACESTORA ASUPRA LUI ÎNSUȘI. Împotriva muncitorului irlandez, el are prejudecăți de ordin religios, social și național. El are față de *muncitorul irlandez* aproape aceeași atitudine *pe care o au față de negri săracii albi* (poor whites) în fostele state *sclavagiste* din Uniunea americană. Irlandezul îi plătește cu aceeași monedă, și chiar cu dobîndă. || El vede în *muncitorul englez un complice al dominației engleze* în Irlanda și în același timp o *unealtă oarbă a acestei dominații*. ||

Acest antagonism este întreținut prin mijloace artificiale și ațîțat prin presă, *prin predici de pe amvon, prin reviste umoristice, pe scurt, prin toate mijloacele de care dispun clasele dominante*. În acest antagonism rezidă secretul *slăbiciunii clasei muncitoare engleze, în pofida organizării* ||

||| *ei*. Tot în el rezidă secretul menținerii la putere a clasei capitaliștilor. Și aceasta din urmă este perfect conștientă de acest lucru.

||| Dar răul nu se oprește aici. El trece peste ocean. *Antagonismul* dintre englezi și irlandezi constituie *temelia ascunsă a conflictului dintre Statele Unite și Anglia*. El face *cu neputință* orice colaborare serioasă și *sinceră între clasele muncitoare din cele două țări*. El oferă guvernelor celor două țări posibilitatea de a atenua acuitatea conflictului social prin asmuțiri reciproce, ori de câte ori au pofta s-o facă, ațîțînd o țară împotriva celeilalte și, *la nevoie, declanșînd un război între ele*.

N.B. ||| Anglia, ca metropolă a capitalului, ca putere pînă în prezent dominantă pe piața mondială, *este deocamdată țara cea mai importantă pentru revoluția muncitorească* și, în plus, *singura țară în care condițiile materiale ale acestei revoluții sînt coapte într-o anumită măsură*. De aceea, țelul cel mai important al Asociației Internaționale a Muncitorilor este de a grăbi revoluția socială în Anglia. Iar singurul mijloc pentru a realiza acest lucru este de *a face din Irlanda o țară independentă*.

De aceea, Internaționala trebuie să-și asume sarcina *de a pune pretutindeni pe primul plan* conflictul dintre Anglia și Irlanda și *de a se situa* pretutindeni *deschis de partea Irlandei*. Sarcina specială a Consiliului General de la Londra este de a trezi la clasa muncitoare engleză conștiința că *eliberarea națională a Irlandei nu constituie pentru ea o problemă abstractă de dreptate și umanitarism*, ci prima condiție a *propriei ei emancipări sociale*" (p. 226—228)¹⁰⁰.

„DESPRE MUNCITORII DIN STRĂINĂTATE
CARE FAC SĂ SCADĂ SALARIILE
ȘI DESPRE ATITUDINEA INTERNAȚIONALEI FAȚĂ DE EI“

„Despre muncitorii din străinătate care fac să scadă salariile și despre atitudinea Internaționalei față de ei“. „Die Neue Zeit“, anul XXV (1907).

„În invitația adresată trade-unionurilor să trimită delegați la Congresul din 1868 de la Bruxelles, Consiliul General declară:

«Principiul fundamental al Asociației glăsuiește că produsul muncii trebuie să aparțină muncitorului, că la temelia societății trebuie să stea *frăția muncii* și că muncitorii din toate țările trebuie să renunțe la rivalitățile lor meschine și la *antipatiile naționale* și să facă cauză comună în lupta lor contra capitalului. *Munca nu are patrie*. Pretutindeni, muncitorul e nevoit să lupte împotriva unuia și aceluiași rău. Capitalul nu reprezintă decît muncă acumulată. De ce să fie muncitorul sclav al propriului său produs? Prea mult timp au tras capitaliștii foloase din izolarea națională a fiilor muncii. Concurența străină oferă întotdeauna un pretext comod pentru reducerea salariilor»“ (p. 511—512).

„Neconținutelor lamentări ale capitaliștilor englezi că ziua de muncă mai lungă și salariile mai reduse ale muncitorilor continentali fac să fie inevitabilă o scădere a salariilor nu li se poate opune cu succes decît străduința de a aduce în întreaga Europă ziua de muncă și salariile la același nivel*. Aceasta este una dintre sarcinile Asociației Internaționale a Muncitorilor“ (p. 512).

„Este de fapt *singura metodă* de a asigura *cuceririle* acelei părți a proletariatului internațional care se află într-o situație mai favorabilă. Aceste cuceriri vor fi mereu periclitare cît timp va beneficia de ele numai o minoritate, și vor fi cu atît mai periclitare cu cît este mai scăzut nivelul majorității maselor proletare în comparație cu nivelul acestei minorități. Acest lucru este valabil atît pentru masele dinăuntru unei țări, cît și pentru cele din ca-

* Subliniat de „Die Neue Zeit“. — Nota red.

N.B. { ||| *drul întregii piețe mondiale. Un proletariat înaintat se poate menține solidarizându-se cu cei rămași în urmă, ajutându-i, iar nu izolându-se, delimitându-se de ei sau asu-prindu-i. Acolo unde, sub influența unui spirit de breaslă miop, proletariatul aplică această din urmă metodă, ea dă mai devreme sau mai târziu faliment și devine de la bun început unul din mijloacele cele mai pernicioase de paralizare a luptei de eliberare duse de proletariat“ (p. 512).*

SEELEY. „EXPANSIUNEA ANGLIEI“ 101

„Expansiunea Angliei“ de J. R. Seeley, magistrul în științe.

„Principala trăsătură caracteristică a statelor europene din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, care adeseori este dată uitării, o constituie faptul că fiecare din cele cinci puteri occidentale ale Europei au avut un imperiu în Lumea Nouă. Pînă în secolul al XVII-lea, această situație abia începuse să se cristalizeze, iar după secolul al XVIII-lea, ea a și încetat să mai existe. Rezultatele uriașe, incomensurabile ale descoperirii făcute de Columb au cunoscut o dezvoltare extrem de înceată; a trebuit să treacă întregul secol al XVI-lea pentru ca majoritatea acestor națiuni europene să iasă din amorțeală și să-și revendice partea lor din Lumea Nouă. Pînă la sfîrșitul secolului al XVI-lea nu a existat o Olandă independentă, și cu atît mai puțin putea deci să existe o Mare Olandă. Anglia și Franța nu deveniseră nici ele în acel secol posesoare de colonii. Ce-i drept, Franța își pusese în gînd să întemeieze o colonie în America de Nord, lucru pe care-l dovedește și astăzi denumirea de Carolina, denumire care provine de la numele regelui francez Carol al IX-lea, însă spaniolii din Florida vecină au împiedicat realizarea acestei intenții. Colonia lui sir Walter Raleigh, întemeiată ceva mai târziu în apropierea acestei regiuni, a dispărut fără urme. Prin urmare, aproape în tot cursul acestui secol, Lumea Nouă a rămas sub stăpînirea a două puteri care au făcut cel mai mult pentru descoperirea ei, și anume sub stăpînirea Spaniei și Portugaliei, privirile Spaniei fiind îndreptate mai ales spre America, iar ale Portugaliei spre Asia, pînă

ce în 1580 cele două state s-au contopit într-o uniune, care a dăinuit 60 de ani. În cei șapte ani dintre 1595 și 1602, olandezii au început lupta pentru crearea unui imperiu colonial. Ei sînt urmați de Franța și Anglia în primii ani ai secolului al XVII-lea, adică în timpul domniei regelui nostru Iacob I.

În secolul al XIX-lea, rivalitatea dintre cele cinci puteri în Lumea Nouă a încetat. Ea a încetat din două cauze: datorită unei serii de războaie pentru independență, care au permis coloniilor de peste ocean să se despartă de metropole, și datorită cuceririlor coloniale ale Angliei. Am făcut deja o descriere a războiului de 100 de ani, în timpul căruia posesiunile Marii Franțe au fost înghițite de Marea Britanie. Marea Olandă a suferit și ea pierderi considerabile, fiind nevoită să cedeze Angliei Capul Bunei Speranțe și Demerara. Cu toate acestea, se poate și acun vorbi de existența unei Marii Olande dacă luăm în considerație minunata colonie Java, cu o populație de cel puțin 19 milioane. Prăbușirea Marii Spanii și a Marii Portugalii s-a produs în secolul nostru, în văzul unor oameni care trăiesc și azi. Dacă e să apreciem evenimentele nu atît după agitația pe care o provoacă în momentul respectiv, cît după rezultatele lor inevitabile, ar trebui să calificăm acest eveniment drept unul dintre cele mai importante din istoria lumii, întrucît a însemnat începutul unei vieți independente pentru aproape întreaga Americă de Sud și Centrală. Toate acestea s-au produs mai ales în cel de-al 3-lea deceniu al secolului nostru și au fost rezultatul unei serii de răscoale; cercetînd îndeaproape originea lor, constatăm că ele au fost consecința loviturii date Spaniei și Portugaliei de invazia lui Napoleon, astfel încît unul dintre rezultatele importante, dacă nu cel mai important, al acțiunilor lui Napoleon a fost prăbușirea Marii Spanii și a Marii Portugalii și instaurarea independenței Americii de Sud.

Urmarea tuturor acestor mari transformări, despre care cred că numai puțini dintre dv. știu cîte ceva, este că puterile vest-europene, cu excepția Angliei, au fost, în linii generale, izolate de Lumea Nouă. Desigur, acest lucru nu este adevărat decît cu oarecare aproximație. Spania continuă să stăpînească Cuba și Porto Rico, Portugalia are întinse posesiuni în Africa, Franța a început să-și creeze un nou imperiu în Africa de nord. Cu toate acestea, în situația internațională a acestor patru puteri s-au produs schim-

bări esențiale. Ele au devenit iarăși în mod precumpănitor state pur europene, așa cum erau înainte ca Columb să fi trecut Oceanul Atlantic“ (p. 62—64).

„Vedem, prin urmare, că secolul al XVII-lea și, într-o mai mare măsură, secolul al XVIII-lea reprezintă o perioadă când Lumea Nouă era, într-un anumit fel, legată de cele cinci state occidentale din sistemul european. Această legătură condiționează și determină toate războaiele și tratatele, toate relațiile internaționale ale Europei din această perioadă. În prelegerea mea anterioară am arătat că lupta care s-a dat în acest secol între Anglia și Franța nu poate fi înțeleasă dacă se ia în considerație numai Europa, deoarece părțile beligerante erau de fapt cele două puteri mondiale: Marea Britanie și Marea Franță. Acum țin să subliniez că, tot astfel, în istoria acestei perioade, în loc de Olanda, Portugalia și Spania, trebuie să citim întotdeauna: Marea Olandă, Marea Portugalie și Marea Spanie. Mai menționez că în prezent această stare de lucruri nu mai există: Imperiul spaniol și, în linii mari, Imperiul portughez și cel olandez au avut aceeași soartă ca și Imperiul francez. Marea Britanie continuă însă să existe. Începem, prin urmare, să înțelegem originea istorică și caracterul acestui imperiu mondial“ (p. 64—65).

„Am fost antrenați în două mari războaie, mai ales din cauza coloniilor noastre, iar ruptura definitivă a fost provocată nu atât de presiunile exercitate de Anglia asupra coloniilor, cât de cele exercitate de colonii asupra Angliei. Dacă le-am supus la plata unor impozite, lucrul acesta se datorește numai necesității de a plăti datoriile pe care le-am făcut pentru aceleași colonii și am resimțit o amărăciune firească pentru faptul că noi înșine am fost cei care am ajutat coloniilor noastre să se descurce și fără noi, înălăturînd, în interesul lor, dominația francezilor în America de Nord“ (p. 75).

„În evul mediu, Anglia nu era din punct de vedere economic o țară înaintată, ci mai degrabă una înapoiată. Principalele țări comerciale o priveau, probabil, de sus. Italienii din evul mediu trebuie să o fi privit așa cum privește astăzi Anglia sistemele comerciale și bancare demodate — în comparație cu cele engleze — ale unor țări ca Germania și chiar ca Franța. Ducînd o viață citadină, întreținînd vaste legături de afaceri și posedînd o mare iscusință în operațiile comerciale, italienii puneau, probabil,

Anglia, ca și Franța, în categoria țărilor feudale și agricole demodate, aflate în afara principalului curent de idei al acelei vremi“ (p. 96—97).

„*Rivalitatea* între cele cinci puteri maritime din Europa occidentală din cauza Lumii Noi — iată formula care rezumă majoritatea evenimentelor istorice din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea. Este una din acele generalizări care scapă atenției noastre atîta timp cît studiem în mod izolat istoria diferitelor state“ (p. 108).

„Ce ne-a determinat să cucerim India? Nu cumva a fost această cucerire un rezultat direct al comerțului nostru cu India? Dar acesta este numai exemplul cel mai pregnant care ilustrează legea care domină întreaga istorie a secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea, legea strînsei interdependențe dintre război și comerț, datorită căreia, în decursul acestei perioade, comerțul duce în mod firesc la război, iar războiul alimentează comerțul. Am arătat mai înainte că războaiele din secolul al XVIII-lea au fost incomparabil mai mari și mai grele decît cele din evul mediu. Mari au fost și războaiele din secolul al XVII-lea, deși nu în aceeași măsură. Sînt tocmai secolele cînd Anglia devenea tot mai mult o putere comercială. În această perioadă, pe măsură ce comerțul ei căpăta o dezvoltare tot mai mare, Anglia devenea din ce în ce mai războinică“ (p. 120).

„Într-adevăr, nu este ușor să găsești o justificare pentru comportarea acelor care au creat Marea Britanie“ (p. 145).

„Veți întreba poate dacă putem spera sau dori ca ea să prospere știind că a luat naștere dintr-o crimă. D-zeu însă, care s-a revelat în istorie, nu judecă de obicei așa. Nu vedem nicăieri în istorie ca cuceririle ilegale ale unei generații să fi fost, în mod necesar sau chiar numai probabil, pierdute de generația următoare“ (p. 146).

„În secolul al XVII-lea au crescut, treptat, atît imperiul nostru colonial, cît și participarea noastră la comerțul cu sclavi. Prin tratatul de la Utrecht, această participare a fost oarecum aprobată și a devenit «obiectul central al politicii engleze» (această frază a fost luată de la d-l Lecky. Vezi «Istoria Angliei în secolul al XVIII-lea», II, p. 13). Mi-e teamă că de atunci am ocupat un loc principal în comerțul cu sclavi și ne-am murdărit mai mult decît alte națiuni cu cruzimile lui monstruoase și mîrșave“ (p. 148).

„Am arătat mai înainte că în lumea de azi distanțele și-au pierdut mult din importanță și că, după unele semne, va veni o vreme cînd statele vor fi mult mai întinse decît au fost pînă acum“ (p. 308).

P. DEHN. „DESPRE POLITICA COLONIALĂ ȘI MONDIALĂ
A GERMANIEI“

„*Despre politica colonială și mondială a Germaniei*“ de Paul Dehn.
(Ediția a doua, Berlin, 1907.)

„În prezent, mărilor sînt brăzdate, în afară de navele de război, de aproximativ 40 000 de vase comerciale mari, cu aburi sau cu pînze, avînd un tonaj net total de 25 de milioane de tone-registru și o capacitate de transport de 61 de milioane de tone“ (p. 37).

„În fiecare an, el * aduce englezilor peste 180 de milioane de mărci, germanilor (care au 220 de vapoare de pescuit) — aproape 25, iar francezilor — 10 milioane“ (p. 39).

„Coasta maritimă a Germaniei are o lungime de numai 1 270 km și nu reprezintă decît o pătrime din granițele ei de uscat, în timp ce Franța e înconjurată de mare din trei părți și are în total 3 175 km de țarm“ (p. 41).

„După cum a calculat profesorul Eckert în cartea sa «Interesele maritime ale Renaniei și Westfaliei» (1906), o treime din întregul import maritim al Germaniei și mult mai mult decît o cincime din totalul exportului ei maritim trec prin porturi olandeze și belgiene“ (p. 42).

„La începutul anului 1907, agenția «Veritas» a numărat 14 656 de vapoare cu o capacitate de 18.₉ milioane de tone-registru. Din acestea, Angliei îi reveneau 6 249 cu 9.₈ milioane de tone, Germaniei — 1 351 cu 2.₁ milioane, S.U.A. — 885 cu 1.₂ milioane și Franței — 586 cu 0.₇ milioane de tone. De asemenea, din totalul de 26 579 de vase cu pînze cu o capacitate de 7.₅ milioane de tone-registru, Angliei îi reveneau cele mai multe, și anume 6 338 cu 1.₈ milioane de tone. Urmau apoi S.U.A. cu 3 695 de vase și 1.₅ milioane de tone, Franța cu 1 356 și Germania cu 991 de vase și o capacitate de 0.₅ milioane de tone fiecare. În

---

* pescuitul în largul mării. — *Nota red.*

perioada 1882—1905, tonajul navigației engleze prin Canalul Suez a crescut cu 103 %, iar al celei germane cu 1 561%!“ (p. 43).

„După o statistică americană, suprafața totală a zăcămintelor de cărbuni din lumea întreagă reprezintă aproximativ 1 500 000 km², din care 520 000 revin Chinei, 500 000 — S.U.A., 169 000 — Canadei, 91 000 — Indiei britanice, 62 000 — New South Wales, 52 000 — Rusiei, 31 000 — Angliei, 14 000 — Spaniei, 13 000 — Japoniei, 5 400 — Franței, cîte 4 600 — Austriei, Ungariei și Germaniei și 1 300 — Belgiei. Exploatarea lor depinde de adîncimea, calitatea și așezarea teritorială a zăcămintelor de cărbuni.

. . .

„După date din sursă engleză, în 1905 au fost extrase în total aproximativ 840 de milioane de tone de huiă în valoare de aproximativ 6 miliarde de mărci.

Extracția mondială de cărbuni în 1905

	În mil. de tone	% din cantitatea totală	pe cap de locuitor
Statele Unite ale Americii	350.8	41%	4 ¹ / ₄ tone
Marea Britanie	236.1	28	5 ¹ / ₂
Germania	119.3	14	2
Franța	34.8	4	1
Belgia	21.5	2.7	3
Rusia	19	2.3	
Japonia	10	1.2	
India britanică	8.4	3.5	
Canada	7.8		
Australia	9.8		
Africa de sud britanică	3.8		
Celelalte țări	19.1		
	840		

83% din extracția totală au revenit celor trei țări cu cea mai mare extracție de cărbuni“ (p. 46—47).

„În perioada 1883—1903, consumul de cărbuni a crescut în Anglia cu 24%, în Germania — cu 102%, iar în Statele Unite ale Americii — cu 129%“ (p. 47).

„Aproape ³/₄ din exportul de cărbuni al Angliei merge în Europa continentală și în regiunea Mării Mediterane“ (p. 55).

„La bazele lor maritime militare, în număr de circa 40, pe care le au pe toate continentele, englezii au construit mari depozite de cărbuni“ (p. 56—57).

„Rezervele acumulate acolo se ridică la milioane de tone. Peez a denumit odată aceste depozite de cărbune jaloane ale supremației engleze pe mare“ (p. 57).

„Dacă vom evalua navlul exportului englez de cărbuni în diferite țări, în medie, la numai 5 mărci per tonă, la un export total de cărbuni în 1906 de 58 de milioane de tone, rezultă că navigația engleză încasează anual navluri în sumă de aproape 300 de milioane de mărci“ (p. 57—58).

„Din păcate, pînă acum nu s-a ajuns încă la eliminarea cărbunelui englez din regiunea Mării Nordului și a Mării Baltice. Pînă și Berlinul continuă să primească o șesime din cărbunele care-i este necesar (în special antracit) din Anglia“ (p. 62).

„Situția grea a industriei germane în ce privește aprovizionarea cu bumbac a fost ilustrată prin cifre de secretarul de stat Dernburg. O creștere a prețului cu 4 pfenigi per livră scumpește consumul mondial de bumbac cu 320 de milioane de mărci. Iar din 1899, creșterea prețurilor a însumat miliarde! În 1905, Germania a consumat 1.₆ milioane de baloturi și în ultimul timp a plătit anual, în funcție de fluctuația prețurilor provocate de speculanții de la New York care joacă à la hausse, cu 150—200 de milioane de mărci *mai mult* * decît înainte, adică de 5—7 ori mai mult decît alocațiile ei anuale pentru colonii. Ea trebuie să scape e acest impozit, de acest tribut pe care-l plătește străinătății.

Pentru a evita influența speculațiilor de bursă, negustorii și fabricanții englezi cutreieră tot mai des statele din sud și-și acoperă pe loc necesarul lor de bumbac. Fabricanții englezi au cumpărat terenuri întinse în Texas pentru a cultiva pe ele bumbac sau pentru a da parcelele în arendă“ (p. 81).

„În Statele Unite, numărul fuselor a crescut de la 14.₆ milioane în 1890 la 23.₂ milioane în 1906“ (p. 82).

„În 1906, consumul Statelor Unite a fost de 4.₈ milioane de baloturi (față de numai 3.₆ milioane în Marea Britanie și 1.₆ mi-

---

* Sublinierea lui Dehn. — *Nota red.*

lioane în Germania). La începutul deceniului al 7-lea al secolului al XIX-lea, Statele Unite consumau 20% din recolta lor, în deceniul al 9-lea — 32%, în deceniul următor — 35%, iar începând din 1900 — până la 40%“ (p. 82).

„Dacă Statele Unite nu vor mai fi nevoite să-și caute în străinătate posibilități de desfacere pentru cea mai mare parte din recolta lor de bumbac, aprovizionarea pieței mondiale cu bumbac va deveni o chestiune de forță“ (p. 83).

„Fiind stăpîne pe piața bumbacului, Statele Unite dispun, în sistemul lor de tarife vamale la export, de o armă extrem de puternică împotriva Europei. Statele europene trebuie cu orice preț să scape de această sabie a lui Damocles. Aici nici un sacrificiu nu poate fi prea mare. În ultimă analiză este vorba de o chestiune de forță, care poate fi însă soluționată prin muncă pașnică“ (p. 87—88).

„După excesele speculației cu bumbac de la New York din 1903, reprezentanții industriei bumbacului din Europa s-au întrunit, din inițiativa comitetului pentru economia colonială, într-o serie de congrese internaționale — la mijlocul anului 1904 la Zürich, în aprilie 1905 la Bruxelles, în iunie 1906 la Manchester și în mai 1907 la Viena — în vederea elaborării unor contramăsuri de apărare“ (p. 88).

„Stimularea culturii bumbacului sub drapel german reprezintă una dintre principalele sarcini ale economiei și politicii coloniale germane. Acest lucru l-a înțeles și Bismarck“ (p. 90).

„Prin stimularea culturii bumbacului în colonii, nu numai că Germania capătă perspectiva unei aprovizionări sigure cu o materie primă indispensabilă, dar este stimulată și continua prosperitate a coloniilor înseși, care se vor dezvolta ca consumatoare de produse industriale.

Social-democratul Calwer crede că introducerea culturii bumbacului în coloniile germane va aduce folease și muncitorilor germani“... („Sozialistische Monatshefte“. 1907, nr. 3) (p. 96—97).

„Anglia dispune în Africa de 18 369 km de cale ferată, Franța — de 5 657, Germania — de 1 398, Portugalia — de 1 173, Italia — de 115 și statul Congo — de 642“ (p. 104).

„În ciuda calculelor lor, adversarii coloniilor, cu excepția nihiștilor social-democrați, au evitat totuși să tragă ultimele con-

cluzii: ei s-au ferit să declare că posesiunile care necesită alocații atât de mari sînt lipsite de valoare; ei s-au abținut să ceară renunțarea la aceste posesiuni și, procedînd în felul acesta, au dat dovadă de înțelepciune, deoarece această ultimă concluzie arată cît de greșită e întreaga lor argumentație“ (p. 113—114).

„O campanie deosebit de furibundă împotriva politicii coloniale germane au desfășurat-o agitatorii social-democrați și organele de presă ale social-democraților mai ales în preajma alegerilor din 1907; referindu-se la această politică, organul lor central spunea că ea «urmărește să înființeze un nou stat sclavagist german cu prețul avutului și al singelui proletariatului german». Trebuia făcut în așa fel încît această politică să sufere o «înfrîngere zdrobitoare».

Cu toate acestea, și în tabăra social-democrată au răsunit voci în favoarea coloniilor și au fost combătute concepțiile acestora care se mărgineau la o atitudine batjocoritoare față de coloniile germane, spunînd despre ele că sînt pustiuri nisipoase, lipsite de orice valoare.

Obiecții împotriva poziției categoric negative a social-democraților față de politica colonială a Germaniei au fost exprimate la începutul anului 1907 în «Sozialistische Monatshefte» de către fostul deputat social-democrat Calwer“ (p. 121).

„Tov. Calwer a arătat că înțelege care sînt cerințele situației internaționale atunci cînd, în martie 1907, a luat poziție în «Sozialistische Monatshefte» împotriva atitudinii ostile a conducerii partidului social-democrat față de flota germană“ (p. 130).

„Calwer își bate, pe bună dreptate, joc de acei tovarăși care sînt de părere că în Germania salariile pot fi urcate imediat pînă la nivelul celor din Anglia sau din America de Nord, fără a se îngriji, în prealabil, de o activitate economică în colonii și pe piața mondială“ (p. 132).

„În 1905/6, valoarea importului în Persia s-a ridicat la aproximativ 140 de milioane de mărci, la care Rusia participa cu 70 de milioane, Anglia — cu 30 de milioane, India britanică — cu 16 milioane, Franța — cu 8 milioane, Austro-Ungaria — cu 5 milioane, iar Germania — nici măcar cu 3 milioane“ (p. 148—149).

„Dacă calea ferată Berlin — Bagdad va fi vreodată efectiv terminată sub conducere germană, iar englezii nu vor renunța la țelu-

rile ce și le-au propus, atunci Golful Persic, rămas pînă acumi izolat, ar putea deveni focarul unor furtuni politice mondiale“ (p. 158).

„Datorită doctrinei Monroe, statele interesate, în primul rînd Anglia, dar și Franța, Olanda și Danemarca, vor trebui să țină seama de eventualitatea pierderii, într-un viitor apropiat, a coloniilor lor“ (p. 196).

„După unele date semioficiale, capitalurile germane investite în întreaga Americă în proprietăți funciare, industrie, căi ferate și comerț însumau, la sfîrșitul anului 1904, 5—6 miliarde de mărci, din care 2.₈ pînă la 3.₄ miliarde numai în America de Sud și în America Centrală“ (p. 229).

„Se crede că în terenurile și fabricile din Canada au fost investite peste 2 miliarde de mărci capital din Statele Unite.

După unele rapoarte semioficiale, la mijlocul anului 1907 capitalul din Statele Unite investit în Mexic se ridica la aproximativ 3½—4 miliarde de mărci“ (p. 232—233).

„Printr-o convenție încheiată între ele, cele mai mari două societăți din industria electrotehnică din Europa și America, «Allgemeine Elektrizitätsgesellschaft» din Berlin și «General Electric Company» din New York, au împărțit piața mondială în două sfere de interese. Cu această ocazie, societatea americană a reușit să obțină ca și America de Sud și America Centrală să-i revină ca sferă de influență exclusivă“ (p. 249).

„Acolo unde au fost introduse tarife vamale preferențiale, ele n-au fost suficiente pentru a elimina comerțul străin. Asemenea tarife vamale preferențiale vor fi percepute întotdeauna numai într-o proporție foarte redusă, deoarece interesele locale — în special ramurile industriale în dezvoltare, dar și agricultorii aflați în declin — revendică nu numai o anumită protecție, dar resping și toate monopolurile străine. Accastă împotrivire este atît de puternică, încît va împiedica politica vamală britanică și panamericană să-și atingă scopul final: crearea unei uniuni vamale complet închise față de celelalte state.

Celor două formații nu le convine întreaga dezvoltare economică internațională a timpurilor noi, cu tendința, proprie acestei dezvoltări, de a lărgi schimbul internațional de mărfuri prin înlăturarea barierelor artificiale, cu nevoia statelor puternice de a obține cîmp liber pentru activități economice dincolo de granițele pro-

prii sau chiar în afara continentului respectiv. Într-adevăr, tendințele de formare a unor mari uniuni vamale autarhice au trecut pe planul al doilea“ (p. 254—255).

„În Europa nu există luptă pentru supremație. Dacă o asemenea luptă ar fi provocată de Anglia, ea nu va trebui să ducă neapărat la război. Cît timp va rămîne la putere un guvern liberal, pacea este asigurată, fiindcă printre partizanii lui cei mai fideli se află tocmai acei prieteni englezi ai păcii generale care nu au nici o aversiune față de Germania“ (p. 329).

CAIETUL
„IMPERIALISMUL“

Cuprins

*Imperialismul*¹⁰²

Reventlow [1—4]

Kautsky. „Socialismul și politica colonială“ [21—22]

Engels (o scrisoare din 12. IX. 1882)—p. 23—25 *Quadflieg*
[27—40 și 17—20]

REVENTLOW. „POLITICA EXTERNĂ A GERMANIEI
ÎN PERIOADA 1888—1913“

„*Politica externă a Germaniei în perioada 1888—1913*“ de contele
Ernst *Reventlow*. Berlin, 1914.

Capitolul al patrulea.

„Începînd din 1903, s-a mai adăugat, ca un spectru amenin-
țător, planul german al căii ferate Berlin — Bagdad, acceptat de
Turcia“ (p. 314).

„Dacă mai adăugăm că principalul scop al Comitetului balca-
nic a fost acela de a desfășura o propagandă politică conștientă,
nu mai e nevoie să demonstrăm ce ajutor puternic, dar, totodată,
iresponsabil, a fost acest comitet — care dispunea de imense mij-
loace bănești — pentru politica oficială a Angliei“ (p. 314).

„Legătura de idei dintre calea ferată din Sangeac și viitoarea
cale ferată Berlin — Bagdad era evidentă“ (p. 317).

„În 1906, «*Revue Slave*», care apare la Paris, scria că toți
slavii din Europa centrală și din Balcani trebuie să tindă spre o
vastă uniune vamală cu Rusia, Ungaria, România și Grecia.
«Toate aceste popoare ar avea, fără îndoială, mult mai mult de
cîștigat de pe urma acestei uniuni decît de pe urma unei uniuni
vamale cu Germania... Puterea renăscută a Rusiei va fi de ne-

zdruncinat de îndată ce toate elementele slave, unite sub egida ei morală, vor deveni adversari hotărâți ai oricărei politici de forță brutală»“ (p. 318).

„Încă de la început, mișcării i s-a imprimat o puternică amprentă evreiască, ceea ce a făcut ca ea să fie legată cu centrele capitalului european. Mișcarea junilor turci a fost întotdeauna sprijinită și stimulată din Franța și Anglia, în special prin intermediul Comitetului balcanic“ (p. 319).

„La 19 iulie 1908, regele Eduard al VII-lea l-a vizitat pe țarul Rusiei și s-a întâlnit cu el în rada portului Reval, întrevedere care a fost încununarea apropierei anglo-ruse și a făcut senzație în lumea politică a Europei“ (p. 319).

„Trebuie să reconstituim însă în memoria noastră starea de neliniște ce domnea între anii 1906 și 1908 în întreaga Europă, și mai ales în Germania. Am văzut cum în 1906—1907, datorită politicii de acorduri duse de regele Eduard, lozinca «încercuirii» Germaniei a fost considerată tot mai mult ca o realitate politică. Prin acordurile cu țările mediteranene și cu Rusia, cercul părea închis“ (p. 320).

„Era vorba de un vast plan de împărțire a Turciei“ (p. 322).

„La Londra surpriza a fost totală și la fel la Paris“ (p. 327).

„Nu putea să existe nici o îndoială că, dacă sprijinul pe care urma să i-l acorde Germania va fi legat de anumite condiții și rezerve, monarhia austro-ungară ar fi fost supusă unei foarte puternice presiuni din partea puterilor Antantei, adică, începând dintr-un anumit moment, Anglia și Rusia vor căuta să obțină contrarul pentru a dovedi prin această presiune că Austro-Ungaria ar face mai bine să se alăture Triplei Înțelegeri, avînd mai mult de câștigat decît prin alianța cu Imperiul german“ (p. 332).

KAUTSKY. „SOCIALISMUL ȘI POLITICA COLONIALĂ“

Karl Kautsky. „Socialismul și politica colonială“. Berlin, 1907.

„Modul de producție capitalist nu mai are însă rolul de puternic stimulent al dezvoltării forțelor de producție. Încă din deceniul al 9-lea al secolului trecut, modul de producție capitalist a atins limita dincolo de care devine tot mai mult o pie-

dică pentru continua dezvoltare a forțelor de producție. Nu încă în sensul că face imposibilă orice creștere a lor — dimpotrivă, o asemenea creștere se mai produce încă —, ci în sensul că a devenit posibil un mod de producție în care dezvoltarea productivității s-ar desfășura mai repede decât în cel capitalist, nevoit, în interesul menținerii sale, să pună piedici tot mai mari în calea sporirii productivității“ (p. 35).

„În prezent, socialismul a și devenit o necesitate economică, iar data instaurării lui nu este decât o chestiune de forță. A crea, prin organizare și muncă educativă, proletariatului această forță este acum, mai mult ca oricând, principala sarcină a social-democrației. Nu există ființe mai ciudate decât acei socialiști care cred că, paralel cu aceasta, mai trebuie să se îngrijească și de dezvoltarea continuă a forțelor capitalismului“ (p. 37).

ENGELS. O SCRISOARE DIN 12 SEPTEMBRIE 1882 *

O scrisoare a lui Friedrich Engels (12. IX. 1882)

[„Se împlinește un sfert de veac (1907 — 1882 = 25) de când în Germania a început mișcarea pentru colonii. Ocupându-mă cu studiul acestei probleme, l-am întrebat odată pe Friedrich Engels ce atitudine au muncitorii englezi față de coloniile lor.“]**

La această întrebare, *Engels* m i-a răspuns, la 12 s e p t e m b r i e 1882, următoarele:

„Mă întrebați ce gîndesc muncitorii englezi despre politica colonială? Ei bine, exact ce gîndesc despre politică în general. Aici nu există un partid muncitoresc, există numai conservatori și radical-liberali, iar MUNCITORII PROFITĂ LINIȘTIȚI, ÎMPREUNĂ CU EI, DE MONOPOLUL COLONIAL AL ANGLIEI ȘI DE MONOPOLUL EI PE PIAȚA MONDIALĂ***. După pă-

* Scrisoarea lui Engels (cu un cuvînt introductiv și o încheiere a lui Kautsky) a fost publicată la sfîrșitul broșurii lui Kautsky (vezi mai sus), sub formă de anexă. — *Nota red.*

** Acest alineat, care reprezintă introducerea lui Kautsky la scrisoarea lui Engels, a fost gîters de V. I. Lenin. — *Nota red.*

*** Vezi *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 411 — 412. — *Nota red.*

rerea mea, coloniile propriu-zise, adică teritoriile locuite de populație de origine europeană, cum sînt Canada, Colonia Capului, Australia, *vor deveni independente*; dimpotrivă, teritoriile cu populație indigenă stăpînite de străini, ca India, Algeria, posesiunile olandeze, portugheze și spaniole, vor trebui să fie preluate pentru un timp de proletariat și *îndrumate* cît mai repede *spre independența* lor. În ce mod anume se va desfășura acest proces, e greu de spus. *India va face, poate, o revoluție, ceea ce e chiar probabil*, și, întrucît proletariatul care se eliberează nu poate să poarte războaie coloniale, el va trebui să se împace cu această situație; aceasta înseamnă, firește, că nu vor putea fi evitate tot felul de distrugerii. Ele sînt însă inerente oricărei revoluții. Evenimente asemănătoare se pot produce și în alte părți, de pildă în Algeria și în Egipt, ceea ce pentru noi * ar fi, desigur, cît se poate de binevenit. *Vom avea destule de făcut acasă la noi.* Din momentul în care Europa și *America de Nord* vor fi reorganizate, ele vor constitui o forță atît de colosală și un *exemplu* atît de convingător, încît țările semicivilizate vor porni singure pe drumul deschis de noi; *înseși necesitățile economice le vor determina* să procedeze astfel. În privința fazelor politice și sociale prin care vor trebui să treacă aceste țări pînă să ajungă și ele la organizarea socialistă, cred că nu putem face astăzi decît ipoteze lipsite de valoare. Un singur lucru este neîndoielnic: *proletariatul victorios nu va putea ferici cu de-a sila nici un popor străin fără a-și submina prin aceasta propria sa victorie* *. Aceasta, firește, *nu exclude nicidecum furturile războaie de apărare* **.

* Subliniat în broșura lui Kautsky. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 50—51. — *Nota red.*

Evenimentele din Egipt au fost puse la cale de diplomația rusă. Gladstone e lăsat să ia Egiptul (pe care este încă departe de a-l avea în mîinile lui, și, chiar dacă l-ar avea, încă nu înseamnă că-l va putea păstra) pentru ca Rusia să poată pune stăpînire pe Armenia, ceea ce, după părerea lui Gladstone, ar constitui eliberarea a încă unei țări creștine de sub jugul mahomedan. *Restul, în toată această afacere, nu-i decît aparență, farsă și pre-text* *. Dacă planul va reuși sau nu, vom vedea în curînd“¹⁰³.

„Sfîrșitul scrisorii se referă la ocuparea Egiptului de către englezi după răscoala egiptenilor sub conducerea lui Arabi-pașa. De curînd a fost publicată în această chestiune o scrisoare a lui Engels din 9 august 1882, în care arată că mișcarea națională din Egipt nu trebuie judecată numai prin prisma sentimentelor. De aici s-a tras concluzia că Engels ar fi întîmpinat cu deosebită simpatie anexarea Egiptului de către englezi. Acum vedem cît de puțin corespunde realității o asemenea concluzie“ ** (p. 79-80).

QUADFLIEG. „POLITICA DE EXPANSIUNE A RUSIEI DIN 1774 PÎNĂ ÎN 1914“

„*Politica de expansiune a Rusiei din 1774 pînă în 1914*“ de dr. Franz Quadflieg. Berlin, 1914.

„Între timp, prin tratatul cu privire la Kuwait, Armenia și Asia Mică au devenit arena de manifestare a contradicțiilor dintre Anglia și Rusia în problema turcă, Rusia desfășoară o activitate secretă în Armenia, Franța rîvnește să pună stăpînire pe Siria, iar Germania vrea să aibă în posesiunea ei o regiune lîngă Eufurat. Și astfel, cu mici intermitențe, problema turcă va mai frămînta, poate, Europa încă timp de un secol, iar diplomația rusă trebuie să-și îndrepte atenția mai mult spre problema Asiei de sud. Față de politica de uriașă expansiune a Rusiei în Asia se va mai spune că viitorul ei se află pe mări, că fără o flotă puternică și liberă în mișcările ei nu poate exista o Asie rusească; trecerea prin Marea de Marmara prezintă însă pentru politica navală a Rusiei o importanță cu atît mai mare, cu cît în 1905 ea și-a pierdut din nou poziția ei favorabilă în Asia de răsărit“ (p. 96).

* Subliniat în broșura lui Kautsky. — *Nota red.*

** Acest alineat reprezintă încheierea lui Kautsky la scrisoarea lui Engels. — *Nota red.*

„Și după tratatul de la 7 august 1907 cu privire la împărțirea sferelor de influență, proiectele sus-menționate mai puteau fi înfăptuite fără o încălcare a drepturilor prevăzute în tratat. Acest tratat din 1907 împarte Persia în trei părți: o sferă de influență rusă și una engleză și o zonă comună pentru ambele puteri. Guvernele Angliei și Rusiei se obligă să nu obțină în respectivele sfere de influență concesiuni cu caracter politic sau comercial și să nu ajute pe supușii lor sau pe supușii unor terțe state să obțină asemenea concesiuni. Întreg nordul Persiei, adică partea situată la nord de linia Basre — Şirin — Ispahan — Iezd — Kah pînă la punctul de intersecție al granițelor afgană, persană și rusă, este rezervat Rusiei, în timp ce Anglia își va exercita influența asupra părții răsăritene, adică la sud-est de linia Bender-Abbas — Kerman — Birgend — Gazik“ (p. 134).

„Actul final al politicii anglo-ruse îl constituie acordul anglo-turc încheiat în 1913, la Londra, de Hacki-pașa, acord asupra căruia vom mai reveni cînd ne vom ocupa de politica Rusiei în Asia Mică. Prin acest acord, Anglia a căpătat ultima porțiune din calea ferată Berlin — Bagdad — porțiunea Basra — Bagdad —, adică încă o parte din linia Cipru — India. Totodată, Turcia renunță la sultanatul Kuweit, care, ce-i drept, s-a aflat întotdeauna numai într-o slabă dependență de Turcia, iar acum urmează să devină un stat vasal al Angliei. În felul acesta, întreaga coastă de sud-vest a Golfului Persic, de la gurile Eufratului și pînă la strîntoarea Ormuz, devine engleză“ (p. 135).

„Succesele politicii ruse în Persia rămîn în urma celor ale politicii engleze, deoarece Anglia poate amenința Persia dinspre mare“ (p. 136).

„În ultima vreme, Rusia a revenit la vechea ei politică a organizării de răscoale, adică folosește din nou pe armenii ei ca agenți pentru instigarea de răscoale în ținuturile turcești; după cum e și firesc, deocamdată nu se poate spune mare lucru în această privință. Anglia, dimpotrivă, a profitat de tulburările balcanice din 1913 pentru a introduce reforme pe cale pașnică, astfel încît Rusia să nu aibă motive de intervenție, iar dacă o asemenea intervenție ar fi necesară, ar fi indicat s-o facă Anglia,

deoarece ei i-a promis Turcia că va introduce reforme. Prin tratatul cu privire la Kuweit, Anglia garantează sultanului, pe o perioadă de 40 de ani, posesiunile turcești din Asia, adică obține dreptul ca, în cazul unor încercări de cucerire din partea Rusiei, să acționeze din nou în calitate de apărătoare a Turciei și să-i ia din nou Rusiei eventualele ei achiziții. În schimb, Turcia promite să înfăptuiască reforme în Armenia, Anatolia și, în general, în regiunile din Asia Mică, care, în parte, sînt populate de creștini“ (p. 146—147).

„Potrivit informațiilor de mai sus, Anglia a garantat pe timp de 40 de ani integritatea Turciei de astăzi, lucru care în momentul de față prezintă importanță în ceea ce privește Rusia, care desfășoară o activitate de subminare în Armenia», scria Rohrbach“ * (p. 147).

„Această creare a unei rețele de căi de comunicație, alcătuită din căi ferate, căi de navigație și șosele strategice, arată că Rusia nu consideră rezolvată problema Asiei de sud. Dimpotrivă, această construcție sistematică denotă că, la momentul potrivit, armele urmează să hotărască cine va fi singurul stăpîn în Asia de sud“ (p. 171).

„Încă din 1903, prințul Ito s-a pronunțat în favoarea unei alianțe ruso-japoneze, întrucît o asemenea unire ar fi simplificat împărțirea Imperiului chinez și, în același timp, fiecare din participanți ar putea fi satisfăcut în suficientă măsură“ (p. 173).

„Tratatul de la 17/30 iulie 1907 dintre Rusia și Japonia ne arată noua orientare a politicii ruse și a celei japoneze. În felul acesta, Anglia s-a pomenit izolată, alianța anglo-japoneză pierzîndu-și mult din valoarea ei“ (p. 173—174).

„Curînd după înțelegerea ruso-japoneză, Anglia a încheiat, la 7 august 1907, cu Rusia o convenție în virtutea căreia Rusia renunță deocamdată la o nouă pătrundere în Afganistan“ (p. 174).

„Politica de apropiere ruso-japoneză și-a găsit continuarea în tratatul de la 4 iulie 1910, care seamănă foarte mult cu o alianță defensivă“ (p. 219).

* „Münchener Neueste Nachrichten“ nr. 280 din 4 aprilie 1913. — *Nota red*

„Acest tratat a fost extins prin acordul adițional de la 7 mai 1911. Cele două state se obligă să respecte reciproc sferile de interese respective din Mancuria și să respingă orice amestec străin. În schimb, Japonia dă Rusiei mînă liberă în Mongolia“ (p. 220).

„Pe vremea aceea, Rusia a început însă să pună problema Mongoliei, pentru care, prin tratatul de la 7.V.1911, obținuse consimțămîntul japonezilor. Sprijinindu-se pe revoluție și pe faptul că politica chineză de colonizare, în cadrul căreia coloniștii pașnici erau urmați de detașamente militare, însemna o încălcare a acordurilor existente între manciurieni și triburile halha, prinții mongoli au proclamat independența regiunii lor. Rusia s-a grăbit să recunoască independența Mongoliei, deși nu a contribuit cu nimic la înfăptuirea ei“ (p. 220—221).

„Cu toate că, în felul acesta, China și-a păstrat un simulacru de suzeranitate asupra Mongoliei, ziarele ruse nu greșesc chiar atît de mult cînd susțin că Rusia a pus Mongolia sub protectoratul său. Aici s-a ajuns la rezultate asemănătoare cu cele obținute de diplomația rusă înainte de 1904 în Coreea. De data asta, Rusia, avînd consimțămîntul Japoniei, poate să fie mai norocoasă decît atunci cînd fusese nevoită să lupte împotriva opoziției aceleiași puteri“ (p. 221).

„Se pune însă întrebarea dacă China se poate reorganiza. China reprezintă o masă compactă de 300 de milioane de oameni, care-și iubesc patria și sînt foarte revoltați de felul cum este tratată țara lor de către străini. Între timp a început în 1911 revoluția, care s-a terminat prin înlăturarea dinastiei manciuriene. În felul acesta, China și-a rezolvat prima ei problemă, răsturnarea dominației străine, lucru pe care a încercat să-l facă atît de des, dar fără să reușească. Va deveni oare Iuan Și-kai sau altcineva reformatorul Chinei? Odată trezită, China va fi un adversar mai de temut al politicii ruse de expansiune decît Japonia, și prințul Uhtomski a avut dreptate cînd a spus: «China va renaște însă prin propriile ei forțe, cum s-a mai întîmplat de atîtea ori în decursul istoriei sale multimilenare; această renaștere va fi mai înceată, dar, poate, mai temeinică decît a Japoniei, și atunci problema nu se va mai pune: Rusia sau Japonia, ci Rusia sau China»“ (p. 222).

„Principiul după care s-a călăuzit politica rusă în Balcani în secolul al XIX-lea a fost pretenția de a stăpîni regiunile turcești, fie incluzîndu-le oficial în Imperiul rus, fie dobîndind un dominiu — recunoscut de dreptul internațional — asupra Turciei ca atare sau asupra unei federații a statelor balcanice care ar lua naștere din Imperiul ture. Acest dominiu ar fi putut fi transformat mai tîrziu într-o putere cu ființă de stat proprie.

Oricît de deosebite vor fi fost, în diferite perioade, țelurile finale urmărite de Rusia în Asia centrală și în Asia de sud, inclusiv în Asia Mică, ele pot fi, totuși, reduse la o singură formulă. Țelul ei final constă în a subordona mai întîi influenței rusești totalitatea statelor de aici — Armenia cu Turcia, Persia, Afganistanul și micile state învecinate cu ele — și a le impune apoi protectoratul rus, pentru a le include, pînă la urmă, în imperiul ei“ (p. 227—228).

„Un timp oarecare, Rusia a renunțat la Coreea și la o parte din Manciuria, dar s-a apropiat de japonezi pentru a putea anexa cu atît mai sigur la Imperiul rus Mongolia și Manciuria de nord. În prezent, prin folosirea abilă a relațiilor politice și sociale speciale care au existat întotdeauna între Mongolia și statul suzeran, China, această politică pare să ducă, cu asentimentul guvernului japonez, la realizarea scopului urmărit. De aici reiese că și în Asia de răsărit se urmărea în mod consecvent — după un plan bine gîndit, care, în funcție de împrejurări, se modifică, dar rămînînd însă neschimbat în părțile sale esențiale — o expansiune avînd drept scop stăpînirea directă a imensului teritoriu ce se întinde pînă la zidul chinezesc, pentru a obține supremația în Asia de răsărit.

Este deci justificat să admitem ca o concluzie finală că în secolul al XIX-lea ideea de căpetenie a politicii rusești a fost crearea unui imperiu mondial. prin care trebuie să înțelegem un stat ale cărui granițe definitive nu sînt stabilite potrivit criteriilor care sînt de obicei hotărîtoare pentru constituirea statelor. Granițele spre care se tinde nu coincid cu granițele unei naționalități, unei limbi comune sau unei rase și, cu atît mai mult, unui sistem religios; ele nu sînt determinate de configurația teritoriului și nu coincid deci pretutindeni cu granițele firești, stabilite de natură“ (p. 230—231).

„Puterile mondiale — spune Sering — au monopolizat întotdeauna pământul, izvorul tuturor bogățiilor materiale». Imperiile mondiale moderne — Rusia, Anglia și America — merg mai departe. Ele și-au extins imperiile lor sau vor să le extindă asupra tuturor zonelor, nu în accepția literală a cuvântului, dar în așa fel încît tot ce poate da pământul să poată fi obținut înăuntrul granițelor imperiului respectiv. Anglia a și ajuns în această situație. Ea cuprinde un sfert din suprafața locuită a globului, și nu există nimic, după cum a declarat plin de mîndrie Chamberlain la conferința primilor miniștri ai coloniilor, ce n-ar putea fi produs în vreun loc al vastului imperiu. Dacă vor reuși să-și înfăptuiască planurile lor de creare a unor imperii mondiale, Rusia și America vor cuprinde alte două pătrimi ale globului și se vor găsi într-o situație tot atît de favorabilă ca și Imperiul britanic“ (p. 234).

„Cealaltă cale, care se referă în special la Germania, e caracterizată de Schmoller în felul următor: «Noi nu vrem să ducem și nu vom duce o politică șovină de putere mondială. Nu vrem și nu vom merge pe calea planurilor de dezvoltare nemărginită a flotei și a puterii maritime, dar vrem să extindem comerțul și industria noastră în așa măsură, încît să putem trăi și să asigurăm existența unei populații în continuă creștere; vrem să ne apărăm coloniile și, pe cît se poate, să dobîndim pe undeva o colonie agrară germană; vrem să ne opunem pretutindeni mercantilismului excesiv, prădalnic și unei asemenea împărțiri a lumii între cele trei puteri mondiale — Anglia, Rusia și America de Nord —, care ar dori să înlătore toate celelalte state și totodată să distrugă comerțul lor». Dar pe această din urmă cale nu mai pot merge azi cu sorți de izbîndă decît cîteva mari puteri“ (p. 237).

„*Anglia este întotdeauna prietena statului mai slab*”, pentru a reduce statul mai puternic la o treaptă care să nu mai prezinte pericol pentru ea. Ea s-a aliat mai întîi cu Olanda pentru a zdrobi puterea spaniolilor, apoi cu Franța pentru a pune capăt codominației Țărilor de Jos pe mare, apoi l-a sprijinit pe Frederic cel

---

* Subliniat de Quadflieg. — Nota red.

Mare pentru a putea fărîmița mai bine imperiul colonial al Franței și, tot astfel, a intrat în cîrdășie cu Japonia pentru a se opune creșterii amenințătoare a puterii rușilor în apele Asiei de răsărit; tot astfel este azi prietena Franței sau a Rusiei pentru a putea nimici puternica poziție pe care o deține Germania pe mare; tot așa va deveni aliata Germaniei de îndată ce nu va mai avea de ce să se teamă de flota acesteia — fie pentru că această flotă va fi fost nimicită, fie pentru că Germania va renunța de bună-voie la rivalitate. Și atunci s-ar putea ca adversarul următor al Angliei să fie imperiul țarist“ (p. 246).

Tabelul de mai jos ilustrează dezvoltarea căilor ferate ruse (p. 239):

	Lungimea totală	Regiunile din Asia centrală	Siberia și Manciuria
1858	1 165 km	..... km	..... km
1878	22 910 „	..... „	..... „
1890	32 390 „	1 433 „	..... „
1908	73 699 „	4 519 „	10 337 „
1909	76 284 „	6 544 „	10 337 „

„Statele centrale ale Europei: Germania, Austro-Ungaria și Italia s-au aliat împotriva tendințelor agresive ale politicii ruse și franceze. Această alianță s-a menținut vreme îndelungată pentru că între cei trei membri ai ei nu se pot ivi decît divergențe neînsemnate — asemenea divergențe neexistînd decît între Austria și Italia, fiindcă Austria mai are la granița cu Italia o populație care vorbește limba italiană, și această contradicție este agravată de uneltirile iredentiștilor italieni în Triest și în Tirolul italian; așa că nu este de loc exclus ca această alianță internațională extrem de șubredă să se transforme într-una mai traianică. Aici avem deci un început de asociere a statelor europene. Trei mari state din Europa străine de orice intenții agresive s-au unit pentru a se opune ofensivei slavilor, sau, mai precis, expansiunii Rusiei și a micilor state slave din Peninsula Balcanică, conduse de guvernul rus“ (p. 248—249).

„Unitatea statelor continentale europene, atît de necesară în fața puterilor mondiale Anglia și Rusia — cărora li se adaugă, ca a treia putere, și Uniunea nord-americană cu tendințele ei panamericane, care, după depeșa lui Monroe, au făcut un mare pas înainte —, este, din această cauză, zădărnicită. Cît timp statele europene rămîn dezbinat, cele trei puteri sus-menționate pot continua să-și împartă restul lumii. În timpul luptei care s-a dat între englezi și ruși în Asia a ieșit la iveală că aproape numai aceste două puteri contau și că celelalte state europene nu au avut decît un rol cu totul secundar. După cum am arătat mai sus, în tot cursul secolului și la intervale mici, Rusia și-a mărit imperiul cînd într-o parte, cînd în alta; de asemenea n-a trecut nici un deceniu fără ca Anglia, începînd cu ocuparea Maltei în 1800 și terminînd cu cucerirea republicilor bure în 1900, să nu-și fi extins uriașul său imperiu. Dacă Rusia și Anglia împărțeau între ele lumea extraeuropeană, nord-americani și-au rezervat în mod special ca obiect de cucerire întregul continent american. În felul acesta, politica rusă de cuceriri nu apare decît ca o replică dată imperialismului britanic și panamericanismului nord-american; cu toate deosebirile care par să existe între scopurile lor speciale, ele au același țel final: crearea unui stat mondial de sine stătător, despărțit de lumea exterioară printr-un înalt zid vamal. În secolul al XIX-lea a început mișcarea pentru crearea unor puteri mondiale, iar pentru secolul al XX-lea această mișcare va deveni trăsătura principală a politicii externe a statelor; această tendință se va manifesta prin expansiunea celor mai mari state și prin asocierea celor mai mici, precum și a puterilor care vor intra în scenă prea tîrziu, adică printr-o asociere a statelor europene, cu excepția Angliei și a Rusiei. Se vor confirma cele spuse de Chamberlain în discursul rostit de el la Johannesburg în ziua de 17 ianuarie 1903: «Timpul micilor regate și al micilor rivalități a trecut; viitorul aparține marilor puteri» (p. 254—255).

CAIETUL
„EGELHAAF“

EGELHAAF. „ISTORIA CONTEMPORANĂ“¹⁰⁴

Gottlob Egelhaaf. „*Istoria contemporană* de la pacea de la Frankfurt pînă în zilele noastre“. Ediția a 4-a. Stuttgart. 1913.

Prefață, XI. 1912

Autorul e un nemernic, un bismarckian. Cartea este însă foarte folositoare, ca o culegere de fapte și ca o carte de consultat. Simpla culegere de materiale oferă un tablou al *imperialismului* și al *mișcărilor democratice*, ca principale trăsături distinctive ale *epocii*. (N.B. Ceea ce este extrem de important pentru înțelegerea „epocii“!!) Despre socialism găsim în ea extrem de puține lucruri din cauza reacționarismului obtuz al autorului.

Autorul are o *serie* de lucrări istorice, printre altele, despre Wilhelm I și despre *Bismarck*, o carte voluminoasă; apoi „*Studii de istorie*“ — în trei părți, epoca antică, evul mediu, epoca modernă, 1905—1909 (au apărut la Leipzig), și „*Cronici politice anuale*“, 1908 etc. pînă în 1912.

||| N.B.

||| N.B.

Este cît se poate de caracteristic faptul că idiotul de autor, care înșiră cu o scrupulozitate pedantă tot felul de date și informații despre fiecare prințisor, despre rubedeniile prințisorilor, despre avorturile reginei Olandei (sic! p. 440) etc., nu spune nimic despre răscoalele țaranilor din România din 1907 (*)!!

(*) În trecut fie spus, în „*Europäischer Geschichtskalender*“ pe 1907 găsim despre această răscoală *numai* știri din sursă guvernamentală (p. 340), în care se spune

că marinarii ruși de pe „Potenkin“ erau „un primejdios element de tulburări“ (sic!)...

„Tabelul cronologic“ care figurează ca anexă la această carte este stupid întocmit: o înșiruire de date seacă, goală, *nesistematizată*.

De remarcat, în primul rînd, următoarele (în afara sistemului general):

p. 5: Cum au folosit germanii cele 5 miliarde de franci provenite din contribuția plătită de francezi (1871): 120 de milioane „fond de război“

sic!

(recompense
bănești genera-
țiilor etc.!

12 milioane — „pentru recompense bănești (dotații) acordate unui număr de 28 de generali cu merite deosebite și lui Delbrück, președintele cancelariei cancelarului imperial“.

350 de milioane pentru fortărețe și cazărmi...

(război civilizată
și jaf

17 milioane — „armatorilor care au avut de suferit pierderi de pe urma războiului“ etc.

p. 7... „La alegerile pentru Reichstag din 1874“ (în Alsacia și Lorena) au fost aleși 10 ultramontani și 5 adversari ai anexiunii, care la 18 februarie au încercat post-festum să treacă prin Reichstag un proiect de lege pentru organizarea unui plebiscit care să hotărască în privința apartenenței populației la Franța sau la Germania; acest proiect a fost însă respins, fără dezbateri, cu majoritate de voturi contra față de 23 pentru“.

N.B.

!!

!!

în problema
autodeter-
minării

((Ar fi interesant de știut cine erau acești 23? În urma alegerilor de la 10. I.1874, au intrat în Reichstag 15 „alsacieni-autonomiști“ + 9 social-democrați. 15 + 9 = 24?? (au fost : 1 danez, 14 polonezi și 4 welfi). Pentru au votat, probabil, alsacienii + social-democrații. De verificat! unde? la Bebel?))

Răscoala triburilor Herero (Africa de sud-vest) — 1904 — XII.1905. Cîntecele lor: „Cui

fi aparține pământul Herero?“ și refrenul: „Nouă ne aparține pământul Herero“. Trupele germane se ridicau la 17 000 de oameni (p. 298—9). Cei din triburile Herero au fost, în majoritatea lor, *exterminați*“ (sic!), ceea ce a însemnat „o mare pagubă atât pentru ei, cât și pentru noi“ (299), fiindcă se simte lipsă de „mână de lucru“ (!)...

„Că țara nu este totuși lipsită de valoare și de un anumit farmec o dovedește însuși faptul că, după un raport oficial din octombrie 1906, *591 desoldati* din armata colonială au hotărât să nu se mai întoarcă în Germania, ci să rămână acolo ca țărani și crescători de vite. În lunile următoare, acest număr a crescut și mai mult, și, cum noul Reichstag a votat, la 10.V.1907, suma de *5 milioane* de mărci ca despăgubire acordată fermierilor pentru pierderile suferite în timpul războiului, se putea începe refacerea a ceea ce fusese distrus“ (299).

Răscoala *hotentotilor* (tot în Africa de sud-vest) din IX.1904 pînă în 1907. Unele bande de-ale lor au operat pînă la sfîrșitul lunii decembrie 1908; ele „au făcut ca autoritățile germane și cele engleze să ia din nou măsuri comune de pedepsire“ (300).

Ura Republicii franceze față de Italia (printre altele, din pricina papei) (și tot cu titlu de exemplu): „în *august 1893*, la *Aigues-Mortes*, muncitorii italieni au mîncat o bătaie soră cu moartea de la concurenții lor francezi“ (345).

în legătură cu
rezultatele
războaielor
coloniale:

(să jefuiască
pămînturile
și să devină
moșieri!)

în 1908, englezii a
fost *împreună*
cu germanii în
războiul colonial!!

(muncitori din
diferite țări)

Reformele electorale în Anglia:

Numă-
rul ale-
gători-
lor, în
milioane

0.4
0.3

..1-a, în 1832 (desființarea „tîngușoarelor putrede“. Censul. Creșterea numărului alegătorilor de la aproximativ 400 000 la 800 000).

Reformele
electorale
în Anglia

1.	..a 2-a, în 1867 (numărul alegătorilor crește de la 1 056 000 la 1 500 000. Proprietarii și chiriașii).
4	..a 3-a, în 1884 (numărul alegătorilor sporște cu 75%). De la 1½ la 4 milioane. Censul — un an de domiciliu în localitate. Sînt excluși servitorii, chiriașii de odăi mobilate și alții. „Astfel a reieșit că în 1912, din cei vreo 6 000 000 de bărbați maturi din Anglia, circa 2 000 000 nu aveau încă drept de vot“ (368).
6.	..a 4-a, în 1912 (pentru toți bărbații trecuți de 21 de ani, fără deosebiri specificate mai înainte; censul — domiciliu în localitate de o jumătate de an (p. 377) (cf. „Europäischer Geschichtskalender“ de Schulthess)) (depusă la 17.VI.1912 (adoptată la 12.VII.1912 urmează să intre în vigoare la 1.VI.1914 (1832—1912, adică 80 de ani!))

fapte penale!! ||| Un „amănunt“: Eduard al VII-lea (1841—1910) „nu se mai sătura în tinerețe de excese, adesea condamnabile, (sic!!) și de sport“ (425).

o perlă!! ||| Expediția (din anii 1900—1901) (a trupelor aliate ale Rusiei, Japoniei, Germaniei, Franței, Angliei și Statelor Unite) împotriva răscoalei boxerilor din China a fost apreciată de generalul francez Frey în felul următor:
„Statele Unite ||| această expediție „a dus la înfăptuirea, pentru prima oară, a

visului unor oameni politici *idealiști*—
Statele Unite ale lumii civilizate“
 (469)... ((Scrisorile social-democraților—„scri-
 sori mîrșave“ — sînt, spune autorul, o min-
 ciună sau un fals! (467) Cum să nu!))

ale lumii
 civilizate“
 (!!!)

Cînd la cea de-a 2-a Conferință de la
 Haga (care s-a deschis la 15.VI.1907) s-a
 prezentat un prinț coreean (Iu-Long) cu o
 plîngere împotriva japonezilor și cu decla-
 rația de independență a Coreii, japonezii l-au
 alungat pe împăratul acestei țări, au așezat
 pe tron pe fiul lui și au încheiat cu el, la
 24.VII.1907, un „tratat“ în care se prevedea că
 toate relațiile diplomatice se vor ține prin in-
 termediul ambasadorului japonez de la Seul.

Conferința
 de la Haga și
 Coreea!!!!

În legătură cu înfrîngerea revizionistilor
 la Congresul de la Nürnberg (1908) (care, cu
 258 de voturi contra și 119 pentru, s-a pronunțat
împotriva votării bugetelor), autorul,
 Egelhaaf, observă:

„De altfel, *revizionistii* se de-
 osebesc de social-democrații radicali nu prin
 scopul lor final — socializarea tuturor rela-
 țiilor —, ci doar prin tactica lor precaută,
 prin care urmăresc să nu sperie masele burghe-
 ze și, pe cît se poate, să meargă împreună cu
 burgheziile de stînga, și, cum ei au o atitudine
 moderată, *sînt, în fond, mai pe-
 riculoși decît «sălbaticii»
 din extrema stîngă*“ (523).

Bismarck era pentru republică în Franța,
 întrucît urmărea s-o *separe* (N.B.) de
 Rusia monarhistă, și ambasadorul, contele
 Harry *Arnim*, care „acționa“ la Paris *în
 favoarea* refacerii monarhiei, a fost *rechemat*
 în 1874 (III.1874) și condamnat în 1875 la
 5 ani muncă silnică pentru că a dat publici-
 tății un document de stat cu caracter secret (!)
 (a fugit la Nisa) (p. 93).

N.B.

aprecierea făcută
 de un burghez: re-
 vizioniștii „sînt mai
 periculoși decît
 social-democrații
 radicali“

N.B.

Bismarck
 pentru
 republică în
 Franța

Irlanda: În decembrie 1796, generalul *Hoche* a apărut cu o armată de 20 000 de oameni în fața insulei, și numai furtunile au împiedicat debarcarea (p. 380). (Revoluția franceză a provocat o mișcare în Irlanda.) N.B.!!

nu-i rău!
(„alianță“ — și „vînzare“)

Statele Unite: în 1775—83, război de eliberare „cu ajutorul Franței și al Spaniei“. În 1819, „Spania a vîndut Statelor Unite cu 5 milioane de dolari... Peninsula Florida care îi aparținea“ (p. 453).

Cuprinde citate din lucrarea: *Gilbert*. „Războiul din Africa de sud“, Paris, 1902.

PRINCIPALELE CRIZE ÎN POLITICA INTERNAȚIONALĂ A MARILOR PUTERI DUPĂ 1870—1871

Pregătirea războiului din 1914—6 („jaloane“)	(Principalele) Crize în politica internațională a marilor puteri după 1870—1871:
879: Alianța dintre Germania și Austria	1877—1878: (Eliberarea statelor naționale din Balcani.) Jefuirea („împărțirea“) <i>Turciei</i> (<i>Rusia</i> + Anglia + Austria).
891: Alianța dintre Rusia și Franța	1885: Rusia la un pas de război cu Anglia. Jefuirea („împărțirea“) <i>Asiei centrale</i> (<i>Rusia</i> și Anglia).
	1895: (Războiul chino-japonez.) Jefuirea („împărțirea“) <i>Chinei</i> (Japonia + <i>Rusia</i> + Anglia + Germania + Franța.)
	1898: Anglia la un pas de război cu Franța (Fachoda). Este jefuită („împărțită“) <i>Africa</i> .
	1904/5: (Războiul ruso-japonez.) Jefuirea („împărțirea“) <i>Chinei</i> și <i>Coreii</i> (<i>Rusia</i> și Japonia).
1907: Alianța dintre Rusia și Anglia	1905: Germania la un pas de război cu Franța și Anglia. Jefuirea („împărțirea“) <i>Marocului</i> .

1911: Germania la un pas de război cu Franța și Anglia. Este jefuit („împărțit“) *Marocul*. *Seschimbă* Marocul pe Congo.

N.B.: Acordul secret încheiat la 15.I.1877 între Rusia și Austria cu privire la „împărțirea“ Turciei...

N.B.: 1876: Alexandru al II-lea îl întreabă pe Bismarck dacă Germania va rămâne neutră într-un război dintre Rusia și Austria [Egelhaaf, p. 128]

- 10.I.1891: Anglia prezintă un ultimatum Portugaliei: este jefuită („împărțită“) Africa.
- 1889: Jefuirea Insulelor Samoa (în comun de către Anglia, Germania și Statele Unite).
- 1898: Războiul americano-spaniol. (Jefuirea Cubei și a Filipinelor.)
- 1898: Anglia duce tratative cu Germania în vederea unei alianțe îndreptate împotriva Rusiei. (Nu au căzut la învoială!)
- X.1898: Acord între Anglia și Germania: împart coloniile Portugaliei („pentru cazul“ când ea se va dovedi insolubilă)...
- 1899: „Fricțiuni“ între Germania, Anglia și Statele Unite din cauza Insulelor Samoa. Amenințări cu războiul. Conflict. Acord cu privire la „împărțirea“ acestor insule: 14.XI.1899.
- 1900: Toate împreună — Germania + Rusia + Statele Unite + Japonia + Anglia + Franța — sugrumă China.
- 1903: Venezuela este constrinsă (prin bombardament) să-și achite datoriile către Germania + Anglia + Italia.
- 1904: Acord între Anglia și Franța (8.IV): împărțirea Africii (se pregătesc de un război cu Germania).
- 1907: Acord între Rusia și Anglia (31.VIII): împart Persia, Afganistanul, Tibetul (se pregătesc pentru un război cu Germania).
- 1908: Acord între Japonia și Statele Unite (28.XI) cu privire la garantarea „posesiunilor“ ambelor puteri în Oceanul Pacific.
- VII.1910: Rusia și Japonia încheie un acord: „schimbă“ Coreea cu Mongolia!
- 1911: Acord între Rusia și Germania (19.VIII): tot un fel de „reasigurare“ (Bagdadul pentru Persia).
- 1911: Acord între Anglia și Japonia (Anglia rămâne neutră în cazul unui război între Japonia și Statele Unite)... (vezi Franke în culegerea „Germania și războiul mondial“).
- 17.IX.1914: „Tratat“ între Rusia și Mongolia „independentă“. (Jefuirea Mongoliei.)

ÎNCERCARE DE A GRUPA PRINCIPALELE
(EGELHAAF ȘI

A	B	C	D	E
Războaie	Diplomație	Politică colonială	Politică economică (trusturi etc.; convenții vamale etc.; mari concesiuni...)	Mișcare muncitorească și partide socialiste
1870	Războiul franco-prusian (70-71).	(1866-7: Rusia pune stăpânire pe Cocanda). 1868: Rusia pune stăpânire pe Buhara.		Comuna din Paris (71).
-1875	„Alianța celor trei împărați” (71). 72: Întâlnirea celor trei împărați la Berlin. 1875: Conflict între Germania și Franța. Intervenția lui Alexandru al II-lea.	1873: Rusia pune stăpânire pe Hiva.	73: Valuta aur în Germania. XI. 75: Anglia cumpără acțiunile Suezului.	71-75: Procesele comunarilor. 75: Congresul social-democrat de la Gotha. Unificarea.
1876	77: Războiul ruso-turc.	76: Tratatul între Rusia și Germania în legătură cu un război al Rusiei împotriva Austriei. 15.I.77: Acord între Rusia și Austria (cu privire la împărțirea Turciei). 77: Anglia pune stăpânire pe Transvaal.		

DATE DIN ISTORIA UNIVERSALĂ DE DUPĂ 1870.
ALTE IZVOARE)

F	G	H	I	K
Mișcări revoluționare (cu caracter neproletar)	Mișcări naționale și problema națională	Reforme democratice	Reforme sociale	Fapte diverse și observații
1868-1871: Japonia. (Revoluția și transformările care au avut loc.) 73: Republică în Spania. Intervenția lui Werner, ofițer de marină german 1. VIII. 1873. 74: Alfons al XII-lea în Spania, și 74-6: Războiul carlist.	(1867: Acord între Ungaria și Austria). 75: Răscoală în Bosnia și Herțegovina.	61-72: Reforma țărănească și reformele burghezo-democratice. <i>R u s i a</i> . 71: Început de „Kulturkampf” în Germania (71-78). 71-79: Lupta cu clericali în Franța (75: victoria republicii). 2.IV.73: Reforma electorală în Austria (4 curii). 75: Căsătoria civilă în Germania.		20. IX. 70: Italia pune stăpânire pe Roma.
	76: Răscoală în Bulgaria.	III. 76: Cabinet de stînga în Italia (Depretis) pînă în 91. 1877: Legea învățămîntului general (Italia).		
	77: Războiul ruso-turc.			

Continuare

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K
Războaie	Diplomație	Politică colonială	Politică economică (trusturi etc.; convenții vamale etc.; mari concesiuni...)	Mișcare muncitorească și partide socialiste	Mișcări revoluționare (cu caracter neproletar)	Mișcări naționale și problema națională	Reforme democratice	Reforme sociale	Fapte diverse și observații
	78: Congresul de la Berlin (jefuirea Turciei). 11.X.78: Acord între Austria și Prusia (cu privire la anularea clauzelor stabilite la Praga în privința Danemarcei).	78: Anglia pune stăpânire pe Cipru 79: „Uniunea africană“ (uniunea olandezilor din Africa de sud) 80: Godeffroy, negustor din Hamburg, a înființat o societate comercială în insulele Samoa. (Reichstagul, la 27.IV.80, i-a respins cererea de subvenție.)		78: Legea împotriva socialistilor în Germania (19.X.)					
79: Războiul Angliei împotriva zulușilor.	79: Alianță între Germania și Austria (7.X.79).		79: Tarif protecționist în Germania (alianță între industriași și agrarieni).				79: Demisia lui Falk (sfârșitul „Kulturkampf“-ului. Vezi 87). 79: Noua procedură judiciară în Germania.		30. I. 1879: Demisia lui Mac-Mahon. 79: Mișcare antisemită în Germania (78: întemeierea partidului social-creștin).

A	B	C	D	E
Războaie	Diplomație	Politică colonială	Politică economică (trusturi etc.; convenții vamale etc.; mari concesiuni...)	Mișcare muncitorească și partide socialiste
1881	27. II. 81: Buri bat pe englezi (lângă muntele Majuba).	81 (3. VII): Anglia recunoaște independența Transvaalului. 81: } Rusia supune pe turkmeni. 82: Anglia pune stăpînire pe Egipt. 83: „Tripla Alianță“ (Germania + Austria + Italia) (20. V. 1882). 84: Întilnirea celor trei împărați la Skierniewice. 15. XI. 84. Berlin. Conferință în legătură cu problema Congoului: împărțirea Africii. „Independența“ Congoului!!	81: Franța pune stăpînire pe Tunisia. 81: Italienii la Assab. ← 81 84: Germania pune stăpînire pe coloniile din sud-vestul Africii + Camerunul. 84: Rusia pune stăpînire pe <i>Merv</i> .	

Continuare

F	G	H	I	K
Mișcări revoluționare (cu caracter neproletar)	Mișcări naționale și problema națională	Reforme democratice	Reforme sociale	Fapte diverse și observații
1. III. 81: Asasinarea lui Alexandru al II-lea.	82: Universitatea din Praga se împarte în două: cehă și germană.	81: Legea a-grară irlandeză a lui Gladstone. 82: Școli laice în Franța. 84: Reforma electorală a lui Gladstone.	81: Mesajul lui Wilhelm I cu privire la reformele sociale. 83: Asigurări pentru caz de boală în Germania. 84: Asigurări pentru caz de accidente în Germania.	

A	B	C	D	E
Războaie	Diplomație	Politica colonială	Politica economică (trusturi etc.; convenții vamale etc.; mari concesiuni...)	Miscare muncitorească și partide socialiste
-1885	85: Război între Franța și China (pentru Tonkin).	85: Divergențe între Germania și Spania în legătură cu insulele Caroline. 85: Anglia pune stăpânire pe Bechuanaland (Africa de sud). 85: Italienii la Massaua. 85: Franța pune stăpânire pe Tonkin. 85: Anglia pune stăpânire pe Birmania.	85: Subvenții pentru societățile de navigație germane. 1880 — 88: Cale ferată spre Samarkand.	
1886	87: „Acord de reasigurare” (între Germania și Rusia).			

Continuare

F	G	H	I	K
Miscări revoluționare (cu caracter neproletar)	Miscări naționale și problema națională	Reforme democratice	Reforme sociale	Fapte diverse și observații
	86: Primul proiect de lege cu privire la polonezi (Germania) (comisia de colonizare).	86: Primul Home-Rule al lui Gladstone. 87: Sfirșitul „Kulturkampf“-ului în Germania (23.V.1887).		86: Boulanger — ministru de război.

A	B	C	D	E
Războaie	Diplomație	Politică colonială	Politică economică (trusturi etc.; convenții vamale etc.; mari concesiuni...)	Mișcare muncitorească și partide socialiste
-1890	90: Acord între Anglia și Germania (schimbă Helgolandul pe o parte din Africa).		88: Afacearea „Panama” în Franța. 88 (4.X.): „Deutsche Bank” capătă concesiune pentru calea ferată Berlin-Bagdad (până la Angora*) 89: Cecil Rhodes a înființat „Chartered Company of South Africa”.	90: Sfirșitul legii excepționale în Germania.
1891	10.I.91: Anglia dă un ultimatum portughezilor (jefuirea Africii). 91: Alianța franco-rusă.		91: Germania încheie acorduri comerciale cu Austria și cu alte state (reducerea taxelor vamale). 92: Reformă valutară în Austria.	

Continuare

F	G	H	I	K
Mișcări revoluționare (ou caracter neproletar)	Mișcări naționale și problema națională	Reforme democratice	Reforme sociale	Fapte diverse și observații
		88: Autoadministrare democratică locală în Anglia.	89: Asigurări pentru bătrânețe (în Germania).	90: Căderea lui Bismarck.
		1891: Impozit pe venit în Germania.		
		92: „Legea cu privire la mica posesiune de pământ” în Anglia.		92: „Cei care au aderat” (la republică) în Franța.

* Denumirea actuală: Ankara. — Nota red.

Continuare

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K
Războaie	Diplomație	Politică colonială	Politică economică	Mișcare muncitorească și partide socialiste	Mișcări revoluționare cu caracter neproletar	Mișcări naționale și problema națională	Reforme democratice	Reforme sociale	Fapte diverse și observații
—1895	94—5: Război între China și Japonia. 1895: Războiul Franței împotriva Madagascarului. 95: Pacea de la Simonski. 95: Acord cu privire la Pamir (între Rusia și Afganistan).	93: Franța pune stăpînire pe <i>Dahomey</i> .	93: „Die Deutsche Bank“ capătă încă o concesiune pentru calea ferată Berlin-Bagdad 95: Canalul „Împăratul Wilhelm al II-lea“ *.	1893: Greva feroviarilor în Olanda.		95: Răscoală în Cuba.	93: Al 2-lea Home-Rule al lui Gladstone. 93: Serviciul militar de doi ani (Germania). 1893: Reformă electorală în Belgia (vot plural). 94: Incepe procesul Dreyfus (Franța). 94: Căsătoria civilă în Ungaria. 1888—1895: Tratatative între Vatican și Quirinal. Eșec!		93: „Asociația proprietarilor funciari“ (Germania).
1896	96: Abisinia învinge Italia (I. III) (pacea de la 26.X.1896). 97: Războiul greco-turc.	96: Raidul lui Jameson (Anglia în Africa de sud) 96: Anglia pune stăpînire pe <i>Așanti</i> . 97: Franța pune stăpînire pe Madagascar. 97: Germania pune stăpînire pe <i>Kiao-ciao</i> .					96: Badeni înființează curia a 5-a în parlamentul austriac.		97: Lueger—primar al Vienei.

* Canalul Kiel. — Nota red.

A	B	C	D	E
Războaie	Diplomație	Politică colonială	Politică economică	Mișcare muncitorească și partide socialiste
—1900	98: Războiul americano-spaniol. 99—1902: Războiul Angliei cu burii.	98: Facho-da (Anglia și Franța împart Africa (21.III. 1899)). 99: Germania pune stăpânire pe insulele Caroline, Savai etc.	98: Wilhelm al II-lea la Ierusalim 98(?): Răscoala de la Andijan. 99: Germania pune stăpânire pe insulele Caroline, Savai etc.	
1901	1900—01: Războiul cu China (răscoalele boxerilor). 1902: Acordul anglo-japonez.		01: Terminarea căii ferate transiberiene. 22.I.02: „Societatea franco-germană” capătă concesiune pentru calea ferată Berlin — Bagdad + transportul fluvial în Mesopotamia + mine. 1902: Tarif vamal în Germania.	

Continuare

F	G	H	I	K
Mișcări revoluționare cu caracter neproletar	Mișcări naționale și problema națională	Reforme democratice	Reforme sociale	Fapte diverse și observații
	98: Al 2-lea proiect de lege cu privire la polonezi (Germania). 99: Înăbușirea Finlandei.	98: Mișcarea „Separarea de Roma!” din Austria.		98: Prima lege cu privire la flotă (Germania) (la 30.IV. 1898 ia ființă „Asociația pentru flotă”). 900: A 2-a lege cu privire la flotă în Germania.
	1902: Al 3-lea proiect de lege cu privire la polonezi (Germania).	01: „Federația de state” („Commonwealth”) din Australia. 01: Legea franceză cu privire la asociații (împotriva ordinelor religioase). 1902: Abrogarea „paragrafului cu privire la dictatură” în Alsacia și Lorena.		

A	B	C	D	E
Războaie	Diplomație	Politică colonială	Politică economică	Mișcare muncitorească și partide socialiste
—1905	1904—07: Războiul cu triburile Herero. 1904—5: Războiul ruso-japonez.	1904: Înțelegerea anglo-franceză 1904: Loubet în Italia. 1905: A 2-a înțelegere anglo-japoneză.	04: Anglia la <i>Lhasa</i> . 05: Wilhelm al II-lea la Tanger (Maroc).	1903: Chamberlain pentru o uniune vamală a Imperiului britanic. 1905: Noi convenții comerciale ale Germaniei.
1906	1906: Conferința de la Algesiras. 1907: Sfârșitul războiului în Africa (cu triburile Herero etc.)	1906: Conferința de la Algesiras. 1907: Înțelegere între Franța și Rusia, de o parte, și Japonia, de altă parte. 1907: Înțelegere între Rusia și Anglia. 1908 (9. VI. 08): Întâlnirea de la Reval dintre Eduard al VII-lea și Nicolaie al II-lea.	1907 (VIII): Tribunalul condamnă „Standard Oil Company“ la o amendă de 29 mil. dolari.	

Continuare

F	G	H	I	K
Mișcări revoluționare cu caracter neproletar	Mișcări naționale și problema națională	Reforme democratice	Reforme sociale	Fapte diverse și observații
1905: Revoluție în Rusia. 1905: Separarea Norvegiei.	←1905 1903: Criza ungara. (Conflict cu Austria în legătură cu limba și cu armata.)	1903: Combes interzice ordinele catolice în Franța. 1903: Legea (agrară) irlandeză. 1905: Serviciul militar de 2 ani în Germania. 1905: Separarea bisericii de stat în Franța.		
1906: Parlament în Persia. 1907: Lovitură de stat în Rusia. 1908: Asasinarea lui Carol I în Portugalia.	1906—7: „Greva“ elevilor în Polonia prusiană (până la 50 000 de elevi). 1908: Islanda cere să fie independentă de Danemarca; căpătâ parlament.	1906: Diete* în Reichstag 12. VII. (1906: repunerea în drepturi a lui Dreyfus.) 1907: Drept de vot universal în Austria. 1907: Legea agrară în Anglia (sprijinirea micii proprietăți).		

* — retribuția pe care o primesc deputații în unele țări burgheze. — Nota red.

Continuare

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K
Războaie	Diplomație	Politică colonială	Politică economică	Miscare muncitorească și partide socialiste	Mișcări revoluționare cu caracter neproletar	Mișcări naționale și problema națională	Reforme democratice	Reforme sociale	Fapte diverse și observații
-1910	<p>1908: Acord între Japonia și Statele Unite cu privire la Oceanul Pacific.</p> <p>1909: Acord franco-german cu privire la Maroc.</p> <p>1910: Întilnirea de la Potsdam (dintre Wilhelm al II-lea și Nicolaie al II-lea).</p>	<p>1910: Japonia anexează Coreea.</p>		<p>1909: Baricade la Barcelona și la Madrid. Asasinarea lui Ferrer (13. X.).</p> <p>1910: Briand înăbușă greva muncitorilor feroviar.</p>	<p>1908: Revoluție în Turcia.</p> <p>1909: Răsturnarea lui Abdul-Hamid. 1909: Răsturnarea șahului în Persia</p> <p>1910: Republică în Portugalia.</p>	<p>1908: Al 4-lea proiect de lege cu privire la polonezi (cumpărare forțată).</p> <p>1908: Anexarea Bosniei și Herțegovinei de către Austria.</p> <p>1908: Bulgaria se declară independentă.</p> <p>1910: Victoria obținută de „Partidul național al muncii“ din Ungaria asupra partidului independenților.</p> <p>1910: Finlanda își pierde independența.</p> <p>21. IV.1910: Lege (în Belgia) cu privire la limba flamandă în școlile medii (în 4 provincii flamande).</p>	<p>1909: Noi avantaje pentru fermierii irlandezi</p> <p>1910: Conflictul între Camera Comunelor și Camera Lordzilor în Anglia.</p>		

A	B	C	D	E
Război	Diplomație	Politică colonială	Politică economică	Mișcare muncitorească și partide socialiste
1911 1911 (29.IX) (-18.X. 1912): Războiul italo-turc (pentru Tripolitania). 1912: Războiul balcanic (primul și al 2-lea) (8.X.-17.X 1912: declararea războiului). 1914: Războiul european. -1915	1911: Acord ruso-german cu privire la Persia. 1911: Acord franco-german cu privire la Maroc.	1911: Franța și Spania „înaintează” în Maroc. 1913: Rusia atentează la integritatea Armeniei.	15.V.11: Tribunalul de clară „Standard Oil Company” ca fiind ilegală.	

Continuare

F	G	H	I	K
Mișcări revoluționare cu caracter neproletar	Mișcări naționale și problema națională	Reforme democratice	Reforme sociale	Fapte diverse și observații
1912: China devine republică.		1911: Desființarea (restrângerea) privilegiilor Camerei lorzilor în Anglia. 21. IV.1911: Separarea bisericii de stat în Portugalia. 1912: Home-Rule al lui Asquith. 25.V. 1912: Reformă electorală în Italia (numărul alegătorilor crește de la 2 mil. la 6 mil.). 17.VI.1912: Reformă electorală în Anglia (vot universal). 11.IV.1912: A fost adoptat Home-Rule pentru Irlanda.	1911: Legea asigurărilor sociale în Anglia.	

SCHIȚĂ DE PLAN PENTRU TABELUL „ÎNCERCARE
DE A GRUPE PRINCIPALELE DATE DIN ISTORIA
UNIVERSALĂ DE DUPĂ 1870“

I

- 3 — I) Războaie, diplomația, politica colonială.
- 1 — II) Politica economică (§ 8).
- 1 — III) Mișcarea muncitorească și partidele socialiste.
- 2 — IV) *Alte* mișcări revoluționare și celelalte mișcări naționale democratice.
- 2 — V) Reforme democratice,
reforme sociale.

II

- { 1) Războaie.
- { 2) Diplomația...
- { 3) Politica colonială.
- { 4) Mișcarea muncitorească și partidele socialiste.
- { 5) Mișcări revoluționare (burgheze), nu numai socialiste.
- { 6) Reforme democratice (inclusiv cele îndreptate împotriva bisericii).
- { 7) Reforme sociale.
- 8) Politica economică
trusturi; legislație vamală: acorduri comerciale; războaie vamale.
- 9) Mișcarea națională.

DIN CAIETUL
„STATISTICA AGRICOLĂ AUSTRIACĂ”
ȘI ALTE DATE

REPARTIZAREA COLONIILOR ÎNTRE STATELE
IMPERIALISTE

Otto Hübner. „Tabele statistice geografice“, 1916, și „*The Statesman's Year-Book*“, 1916 (= St.) (cifrele sînt luate de la Hübner)

EUROPA RĂSĂRITEANĂ ȘI PARTEA EI DIN ASIA

		km ² în mii	Populația în mii	
(Asia) 35 559	Rusia în Europa ..	5 452	140 841	} Finlanda: 81.4% finlandezi, 10.7% suedezi, turcmeni, uzbeki, kirghizi, tadjiți
	„ „ Asia	16 637	33 259	
(Asia)	state vasale Rusiei (Hiva și Buhara)	271	2 300	
	Total Rusia	22 360	176 400	
	+ Marea Caspică și lacul Aral:	506	—	la Hübner 44.3% ???
	Austro-Ungaria cu Bosnia.....	677	51 390	12.0 milioane de germani 10.0 milioane de unguri
	România.....	140	7 602	22.0 milioane adică 42.8% fac parte din națiunea dominantă aproximativ 92% ro- mâni în 1899
Balcanii:	Bulgaria	114	4 767	80.7% bulgari 10.7% turci

	km ² în mii	Populația în mii		
Grecia (+ Creta) ..	120	4 822	În vechiul ținut (de dinainte de 1912) din totalul de 1980 de mii de locuitori 1 850 de mii erau greci <u>= 93.4%</u>	
+ Samos ¹⁾	0.5	53		
Serbia	87	4 490	95.4% sirbi în 1910 (adică în- ainte de războiul din 1912)	
Albania	28	850	„albanezi“ (și a- tit??)	
Muntenegro	14	435	sirbi, turci, ar- năuți	
Turcia în Europa ..	28}	1 891}	43% turci 33% sirieni, arabi	
„ „ Asia	1 767}	19 709}		
Întreaga Turcie ..	<u>1 795</u>	<u>21 600</u>	3: Rusia + Austria + Turcia 249 390 6: micile state balca- nice <u>23 019</u> <u>272 409</u>	
Europa de răsărit:	<u> </u>	<u>272 409</u>		
19 709 (Asia)				
55 268 (Asia)				
+ Restul Asiei:				
819 330	China	11 139	329 618	mai ales chinezi, apoi „punți“ ¹⁰⁵ , mon- goli etc.
874 598	Japonia	674	72 673	mai ales japonezi (după Dicționarul enciclopedic mai mult de 99% ja- ponezi în Japonia propriu-zisă)
	„din care“	{		
	Formosa ..	36	3 612	52 986 = Japonia 19 687 = coloniile ei <u>72 673 = total</u>
	Carafuto ¹⁰⁶ ..	34	49	
	Kvantum ..	3	517	
	Coreea	218	15 509	

¹⁾ La Hübner este inclusă în Asia și figurează separat. În *St.* este inclusă în Grecia.

semicolonii (7 state):

	km ² în mii	Populația în mii		
China: 329 618 27 049 <hr/> 356 667	1. Persia ..	1 645	9 500	— siamezi 1 800 chinezi 1 400 etc. — afgani 351 000, tadjici 225 000 etc. — mongoli și indieni — arabi, indieni, perși, negri — ...?
	2. Siam	600	8 149	
	3. Afganistan	624	4 450	
	4. Nepal ..	154	3 000	
	5. Oman ..	212	1 000	
	6. Arabia in- dependentă	2 279	950	

	km ²	Populația	
7 Posesiuni britanice	5 265	324 879	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin-bottom: 10px;"> din care: 4) India 315 961 Ceylon 4 263 </div> — aproximativ 98% indigeni = 389 990 = Σ în co- loniile eu- ropene din Asia + 19 687 = coloniile Japoniei 409 677 = Σ în co- loniile din Asia + 356 667 = semicolo- nii 52 986 = Japonia 819 330
2 — „ — olandeze	1 521	37 717	
5 — „ — franceze	803	17 267	
3 — „ — portugheze	23	980	
1 — „ — germane ²⁾	0,8	209	
1 Posesiunile St. Unite (Filipinele)	296	8 938	
		819 330	

numărul aproxi-
mativ de „state“
(„etwa“)

²⁾ Kiao-ciao — 0,5 și 192 000 + Teantzin — 0,1 și 17 000

⁴⁾ În India britanică în 1911 erau peste 100 de triburi; din 313,3 milioane 74% erau indieni arieni.

Africa:

	km ² în mii	Populația în mii	
Poseziunile franceze ..	9 660	38 500	} — 85.8% arabi etc. 8.9% francezi — 88.4% indigeni
Algeria	575	5 564	
Tunisia	125	1 957	
Marocul	500	5 000	
Africa apuseană și Africa ecuatorială ..	5 352	21 895	} <i>Africa:</i> coloniile franceze 38 500 coloniile britanice 51 660 celelalte colonii 36 839 semicoloniile 9 560 <hr/> 136 559
Africa răsăriteană ...	714	3 635	
Poseziunile britanice ..	—	51 660	
Statele Unite ale Africii de sud	1 222	6 212	
Nigeria	869	17 471	
Coasta de Aur	309	1 502	
Zanzibar	2	199	
Celelalte	3 788	11 507	
Egipt	3 485	14 726	
{ + Sinai	59	31	
{ + Thasos ³⁾	0.3	12	
Congo Belgian	2 365	15 003	} negri și popoare mici
poseziunile germane ..	2 707	11 527	
poseziunile portugheze	2 070	8 352	
poseziunile italiene ..	1 590	1 368	
{ Tripolitania	1 100	723	} 36_839
{ Eritreea și Somalia	490	645	
poseziunile spaniole ..	560	589	} toate coloniile din Africa = 126 999
Maroc (Tanger)	0.6	60	
Abisinia	1 120	8 000	
Liberia	95	1 500	
Trei lacuri (Ciad, Tan- ganica și Nyassa) ..	87	—	
	<u>136 559</u>		} în special arabi 9 560 = „semicolonii“; tot restul în Africa = = colonii

³⁾ Hübner include Sinai în Asia, Thasos în Europa și *nu* consideră Egiptul „poseziune britanică“. *St.* include Egiptul în poseziunile britanice.

	km ² în mii	Populația în mii
Europa occidentală +	fără	cu
Anglia + Japonia	colonii	colonii
1871-1876 — —	(8 din 14)	6
1914-1916 — —	(3 din 14)	11

semicolonii
9 560 în Africa
+ 356 667 „ Asia
<u>366 227</u>
3 + 7 = 10 state
= toate semicolonii

Australia și Oceania

Posesiunile britanice:.....	8 261	6 675
{ Uniunea australiană.....	7 704	4 922
{ Noua Zeelandă	271	1 085
{ Insulele Figi	19	154
posesiunile germane	245	641
„ olandeze	395	240
„ Statelor Unite....	17.4	228
{ Hawaii	16.7	208
{ Tutuila	0.2	7
{ Guam	0.5	13
Posesiunile franceze	23	81
insulele neocupate	13	—
Total Australia și Polinezia:	<u>8 955</u>	<u>7 865</u>
Asia		409 677
Africa		126 999
Europa		250
America		12 306
toate coloniile în general		<u>557 097</u>

— 82.3% australieni
— 69.7% neozeelandezi

Europa occidentală:

1. Germania	548	64 926	92.5% germani. Circa 5 mil. de națiune „străină“
			polonezi — — 5.47%
			francezi — — 0.37
			danezi — — 0.25
			Populația Alsaciei și Lorenei = 1 874 000
2. Marea Britanie.....	318	46 813	95% limba engleză
inclusiv coloniile din Europa: Gibraltar, Malta, Gozzo și Comino	(0.3	250)	Irlanda 83 000 km ² , 4 375 000 de locuitori = 4.4 mil.
3. Franța	536	39 602	93.7% francezi ²⁾ } N.B.
			italieni 1.3% ²⁾ }
4. Italia	287	35 598	99.1% italieni
5. Spania	504	20 366	96.4% spanioli
(+ insulele Canare și Presidios)			

²⁾ Date pe 1881.

	km ² în mii	Populația în mii		
6. Belgia.....	29	7 571	43.4% flamanzi (3) 38.1 francezi 81.5% numai prin limbă	
7. Olanda (+ apele teritoriale)	34 7	6 213 —	53 % flamanzi 98.8% olandezi	
8. Portugalia (+ insulele Azore și Ma- deira)	92	5 ^r 960	99.5% ^r portughezi	
9. Suedia	448	5 ^r 639	99.4% suedezi finlandezi — 25 000 laponi — 7 000	
10. Danemarca (+ insulele Făroer și Is- landa)	145	2 860	96.3% danezi (<i>născuți în Da- nemarca</i>)	
11. Norvegia	323	2 358	98.9% norvegieni	
Σ = 310 + 2 ¹)	12. Luxemburg	2	260	93.1% germani
	13. Monaco	0.001	23	(italieni, francezi etc.)
	14. Marino	0.06	11	(italieni)
	15. Lichtenstein	0.1	11	(germani)
	16. Andorra	0.4	5	(spanioli)
17. Elveția	41	3 765	69% germani 21.1 francezi } 98.1% 8.0 italieni } 31%? de națiune „străină“	

În total Europa occidentală 242 161

¹) Hübner mai adaugă „Thasos (la Egipt)“. Eu o trec la Egipt, la Africa. ³) În Belgia 43.4% vorbeau *numai* flamanda și 38.1% *numai* franceza. Ergo, aproximativ: 43.4% din 81.5 = = 53.2% din populație e alcătuită din flamanzi.

Europa occidentală:

17—5 state-jucării = 12

Dintre care fără colonii (9. 11. 17), adică 3

9 cu colonii

În 1876 erau fără colonii (1. 4. 6. 9. 11. 17), adică 6

6 cu colonii

Fără colonii: Suedia ..... 5.6 milioane de locuitori

Danemarca .... 2.9 " " "

Norvegia ..... 2.3 " " "

Suedia ..... 3.8 " " "

14.6

America:

	km ² (în mii)	Populația (în mii)	
Statele Unite (fără ins. Hawaii)	9 369	98 902	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;"> { 74.3% americani 88.7% albi 74.3% americani 14.4% originari din alte țări 10.8% negri și mulatri 0.3% indieni (piei roșii) </div>
+ lacuri și ape teritoriale	241	—	
„Zona Canalului Panama“	1	63	
„Porto Rico“	9	1 184	
în total St. Unite:		100 149 (1783)	← în această rubrică intră anul independenței
Brazilia	8 497	24 908 (1829)	40% albi 55.9% indieni metiși etc.
Mexic	1 985	15 502 (1823)	99.3% mexicani
Argentina	2 950	7 468 (1810)	78.5% argentinieni 16% francezi, spanioli și italieni
Peru	1 834	5 580 (1821)	86.4% indieni, metiși, mulatri 12% albi
Columbia	1 206	5 071 (1819)	10% albi 90% metiși, negri, indieni
Chile	758	3 505 (1820)	creoli, metiși etc.
Venezuela	1 020	2 756 (1813)	99% mulatri 1% creoli
„Haiti“ (partea de apus a ins. Haiti)	29	2 500 (1820)	90% negri
Cuba	114	2 469 (1902)	66.4% albi 33% negri, mulatri
Bolivia	1 470	2 521 (1825)	77.8% indieni, metiși etc. 12.8% albi
Guatemala	113	2 119 (1821)	65% ladino 35% indieni
Ecuador	307	1 500 (1822)	53% indieni, negri etc. 33% spanioli și metiși

	km ² (în mii)	Populația (în mii)	
Uruguay	187	1 279(1828)	„albi și amestecați“. „Străini 181 000“
Salvador	21	1 226(1821)	în cea mai mare parte amestecați și negri
Paraguay	253	752(1811)	> 90% albi și amestecați
Republica San-Domingo	48	708(1843)	în cea mai mare parte creoli și mulatri
Honduras	115	566 (1821)	95% indieni și amestecați
Nicaragua	128	460 (1821)	99% indieni, negri etc
Costa Rica	48	411 (1821)	99.5% creoli, indieni, negri
Panama	86	364 (1903)	aproximativ $\frac{9}{10}$ amestecați, negri și indieni
Posesiunile britanice	8 962	10 431*	
Canada	8 528	8 075	din 1763 britanică 54% britanici 28.5% francezi 1.5% indieni
Newfoundland și Labrador	129	245	din 1713 britanice
Insulele Indiilor Occidentale	32	1 752	Jamaica din 1494 spaniolă din 1659 britanică din 1667 olandeză din 1803 britanică
Guyana	234	305	din 1786 britanic
Honduras	22	41	
Insulele Falkland și insulele Bermude	17	24	Insulele Falkland, începînd din 1833 sînt britanice
Posesiunile franceze	91	460	din 1674 franceze
Posesiunile olandeze	130	141	„ 1667 olandeze

* Așa e la Hübner. — Nota red.

Întreg globul:

	km ²	populația (în mii)
Asia	44 450.....	874 928
Europa	9 977.....	459 261
Africa	29 888.....	136 438
America	39 977.....	192 873
Australia.....	8 954.....	7 865
Regiunile polare	12 669.....	15
Întreg pământul:	145 917.....	1 671 380

(1916) *Coloniile* (populația în mii)

	în Eu- ropa	în Asia	în Africa	în Aus- tralia	în America	total	— n-au avut colonii în 1871
Anglia	250	324 879	51 660	6 675	10 431	393 895	
Franța	—	17 267	38 500	81	460	56 508*	6 000 în 1876
Olanda	—	37 717	—	240	141	38 098	
Portugalia	—	980	8 352	—	—	9 332	
Germane (ale Germaniei)	—	209	11 527	641	—	12 377	—
Statele Unite	—	8 938	—	228	1 247	10 413	—
Japonia	—	19 687	—	—	—	19 687	—
Danemarca	—	—	—	—	27	27	—
Belgia	—	—	15 003	—	—	15 003	—
Italia	—	—	1 368	—	—	1 368	—
Spania	—	—	589	—	—	589	—

Populația
(în mii)

393 895
+ 56 508
—
450 403

1. Anglia	393 895
2. Franța	56 508
3. Olanda	38 098
4. Portugalia	9 332
5. Germania	12 377
6. Statele Unite	10 413
7. Japonia	19 687
8. Danemarca	27
9. Belgia	15 003
10. Italia	1 368
11. Spania	589

Total colonii: 557 297

* Așa-i în manuscris. — Nota red.

Total, colonii	= 557 mil.	Din care	India	— 320 mil.
semicolonii	= 366 „	„	„	China 330 „
Împreună....	923 „	China + India		650 „

În prezent (XII.1916), Danemarca nu mai face parte din țările posesoare de colonii (dar Islanda? [națiune înrudită]).

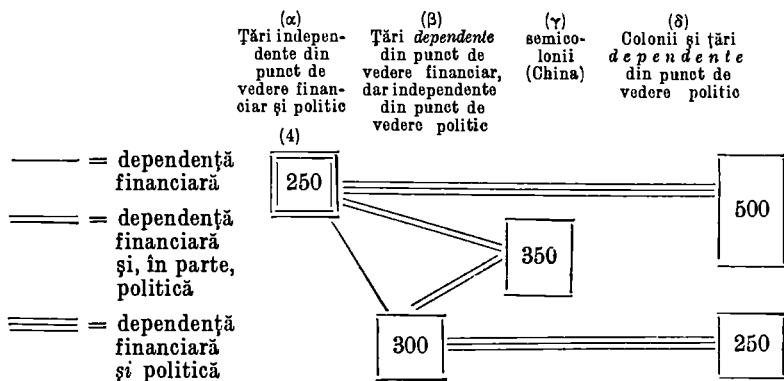
Din cele 10 țări cu colonii, 5 le-au căpătat *a b i a* după 1871. N.B.

Miliarde de franci capital în străinătate (1913)	(4) țările cele mai bogate:	Populația lor	Coloniile lor	% colonii față de populația proprie	Ordinea, după gradul de dezvoltare a capitalismului	Producția de fontă în milioane de tone	Lungimea căilor ferate (atoci: statele + coloniile) în mii de kilometri
		(milioane)					
Arndt ε 1*							
75	78.7	1. Anglia	47 394	842%	3	9.0	207.8
60	40.0	2. Franța	40 56	141%	4	4.9	63.5
44	32.5	3. Germania ..	65 12.5	20%	2	17.6	67.9
179	10.0?	4. Statele Unite	100 10.4	10%	1	30.2	412.7
	161.2	Σ =	252 473				
	Ischachanian 8 14**	Celelalte țări coloniale	129 84	65%			
			381 557				

* Vezi p. 250 din volumul de față. — Nota red.

** Vezi p. 246 din volumul de față. — Nota red.

Un tablou al împărțirii lumii
(în legătură cu dezvoltarea națională)

	250	+	300	+	350	+	750 = 1 650
Datele (epocile) marilor mișcări naționale burghezo-democratice:	1649		1789		1848		secolul al XX-lea
	(1871)		1905		1911		

α = nu mai puțin de 160 (??) mlrd. fr. capital în străinătate. Nu mai puțin de 300 de mlrd. fr.!!

α) 4 țări: Anglia + Germania + Franța + Statele Unite = 252 de milioane locuitori

Ele au colonii cu o populație de 473 de milioane locuitori

β) 128 mil. în Europa răsăriteană (Rusia + Austria + Turcia) === 144 mil. în țările dependente

+ 129 „ în țările mici din Europa occidentală + === 84 „ „ colonii

257

50 Japonia

228

307 + o parte din America de Sud și din America Centrală.

(γ) China + partea semicolonială.

(δ) 557 milioane în colonii + 144 milioane = 701 milioane în țările dependente + o parte din America de Sud și America Centrală + o parte din semicolonii.

CAIET
CU MATERIALE DESPRE PERSIA¹⁰⁷

Cuprins

Demorgny [1— 4]
Jaeger [5—11]

DEMORGNY. „PROBLEMA PERSANĂ ȘI RĂZBOIUL“

G. *Demorgny*. „Problema persană și războiul“. Paris, 1916.

((Autorul este juriconsult al guvernului din Persia și profesor la școala de științe politice din Teheran. E autorul a numeroase lucrări și articole despre Persia, atât în limba persană cât și în cea franceză.))

Cartea este extrem de instructivă, întrucît prezintă o descriere a situației într-adevăr jalnice a Persiei, de care își bat joc cu atîta nerușinare și pe care o jefuiesc *trei* — în primul rînd *trei* — mari puteri: Rusia, Anglia, Germania. Autorul este, firește, „patriot“ francez pînă în măduva oaselor. Cartea este cu atît mai interesantă cu cît el este nevoit să dezvăluie fără menajamente *încăierarea*, extrem de îndîrjită, *dintre Rusia și Anglia*.

Formal, Persia este neutră în acest război. În realitate însă, atît rușii și englezii, de o parte, cît și turcii și germanii, de altă parte, *se războiesc și jefuiesc pe teritoriul Persiei*.

N.B.!!

p. 277: la 27.VIII.1915, Schönemann, viceconsulul german, atacă pe consulul rus și pe cel englez etc.

Cartea este însoțită de o hartă a Persiei cu indicarea „zonelor de influență“ ale Rusiei și Angliei.

Acordul dintre Rusia și Anglia (1907) cu privire la împărțirea „sferelor de influență“ ale acestor două puteri în Persia nu le-au satisfăcut („aplicarea (acordului din 1907) nu și-a atins scopul“ (67)), — încăierarea și neîncrederea („rivalitatea anglo-rusă“, p. 64 și passim) între ele au continuat. Germania a profitat de acest fapt, și acordul dintre ea și Rusia (întîlnirea de la Potsdam din 1910) a însemnat un „triumf al diplomației germane“ (p. 57), o încercare de a împărți Persia între Germania și Rusia. „Vom împărți între noi Persia și vom înlătura Anglia“ (57) — așa redă Demorgny conținutul (mai exact: sensul și esența) acestui acord. „Imperialismul anglo-indian“ (p. 65 și altele).

De fapt, și în zona „neutră“ (în interiorul Persiei) Anglia e stăpînă ca la ea acasă, și lupta împotriva Rusiei continuă:

„Tot ce prezintă importanță în această țară, începînd cu guvernul, se pune sub protecție rusă, germană sau engleză“ (78).

Citează adeseori din „Sugrumarea Persiei“ de *Morgan Schuster*. New York, 1912. Rușii l-au silit să plece (la 11.I.1912) din cauza apucăturilor lui „dictatoriale“. Englezii i-au luat apărarea, dar nu l-au putut apăra. Autorul spune despre cartea lui Schuster că este „amară“ („o carte amară împotriva Persiei, Rusiei, Angliei și Germaniei“ (86)) și afirmă că el „n-a înțeles situația“, că „nu este diplomat“ (că e un „prost diplomat“ (85)).

Puterile straine nu pot obține concesiuni în Persia fără asentimentul Rusiei sau Angliei (80).

Cînd se vor face socotelile: (noi, francezii) nu vom uita *Siria* (82)...

Consulii (celor trei mari puteri) țin intrigi nerușinate, mituiesc bande, incită la luptă, „frenenzie consulară“ (p. 110 ș.a.), atîțîță împotriva ambasadurilor „moderați“ etc. (p. 89 ș.a. despre Rusia).

„Controlul asupra finanțelor statului, pe care vor să-l obțină, a devenit o nouă formulă

de protectorat camuflat, foarte la modă în momentul de față“ (93, notă).

N.B.!
bine spus!

„Imperialismul rus“ (p. 120 ș.a.)... ||| N.B.

..., „Concesiunea pentru calea ferată Djulfa — Tebriz — Resaie — Teheran a fost acordată, între 24 ianuarie și 6 februarie 1913, Băncii de scont ruse din Teheran“ (168)...

„Începînd din anii 1912—1914, rivalitatea anglo-rusă în Persia continuă sub aceleași forme“ (196).

..., „S-a pus, de asemenea, mult discutata chestiune a mării căi ferate transpersane... În această chestiune, rivalitatea anglo-rusă, alimentată în mod abil de guvernul persan, a fost folosită cu iscusință de către Germania. În aceeași chestiune, interesele Franței au fost pînă acum subordonate combinațiilor secrete ale unor grupuri financiare“ (262)...

„La 24 decembrie“ (1915 sau 1914?) „explodează la Teheran o bombă care trebuia să-i ucidă pe ambasadorii Rusiei, Franței, Belgiei și Angliei, dar atentatul nu reușește, și bomba omoară pe unul dintre participanții la complotul organizat de o bandă turco-germană. Misiunea diplomatică germană nu-și pierde curajul; ea recrutează o mie de bandiți, cu 90 de franci pe lună fiecare, și le distribuie arme. Dar ei se grăbesc să vîndă armele și gloanțele și să se facă nevăzuți“ (273).

O adunare a industriașilor ruși, care a avut loc la Moscova în ziua de 23.XI.1910, s-a pronunțat împotriva căii ferate transpersane pe motiv că ea ar ușura concurența engleză și germană (266—267). sic!!

(Acum, în 1915, în Persia) „nu mai există zone de influență, rușii și englezii se înțeleg azi între ei pentru a-i urmări pe germani. 300 de cazaci au părăsit Meședul pentru a-i urmări pe cei 4 ofițeri germani și 83 de bah-tiari care au părăsit de curînd acest oraș și s-au îndreptat spre Afganistan, unde vor să pună la cale o răscoală“ (296). N.B.

Etc. etc.

Sînt date o serie de cifre în legătură cu comerțul Persiei, al cărui volum total se ridică la 628 de milioane de „crani“ (1 cran = 0.45 franci)

- 1) Rusia — 63% din totalul comerțului (p. 247)
- 2) Anglia — 25%
- 3) Turcia — 9%
- 4) Germania (24 mil. de crani)
- 5) Franța (11)
- 6) Italia

JAEGER. „PERSIA ȘI PROBLEMA PERSANĂ“

Profesor dr. *Th. Jaeger* (Hamburg) „Persia și problema persană“. Weimar, 1916. („Deutsche Orientbücherei“. Editată de Ernst Jäcks, XIV) (p. 179).

N.B.: Această carte e mai bună decît cea precedentă.

O carte foarte bună, documentată, clară, expunere precisă, adeseori sînt citate documente. O excelentă hartă a Persiei cu zonele de influență ale Rusiei și Angliei. Autorul ei este, desigur, o canalie imperialistă.

Referire la cartea „Persia și războiul european“, a unui „patriot persan“, apărută în timp ce aceasta era sub tipar. **N.B.** (Prețul? Locul apariției?)

În diverse locuri este citat *Curzon*. „Persia“. Londra, 1892. 2 volume.

Cartea începe cu un citat din „Testamentul lui Petru cel Mare“, pe care, spune autorul, Napoleon I „l-a dictat sub formă de teze în 1812, cînd a trebuit să creeze o stare de spirit propice pentru campania sa împotriva Rusiei“ (p. 9).

1722 — 3: Petru cel Mare a cucerit orașele Derbent, Baku, Reșt și cea mai mare parte din Ghilean (o provincie din nord-vestul Persiei, în apropiere de Marea Caspică).

1735 — Ghilean, Derbent și Baku sînt înapoiate Persiei.

1802 — Gruzia devine provincie rusească.

1800 — Napoleon I și Pavel I plănuiesc un atac împotriva Indiei.

1807 — O misiune militară a lui Napoleon I în Persia (70 de ofițeri etc. cu generalul *Gardanne*).

1808 — Anglia trimite un ambasador special în Persia; dă ajutor Persiei în războiul pe care-l duce împotriva Rusiei.

1813 — Persia este înfrîntă în războiul cu Rusia. Pacea de la Gulistan. Persia cedează orașele Derbent, Baku etc. etc. Se angajează să nu țină nave de război în Marea Caspică.

1814 — Tratatul dintre Anglia și Persia: „alianță defensivă și ofensivă“ (13)...

1825 — Războiul dintre Persia și Rusia (care, spune autorul, a atras Persia în război, așa cum, în 1899, Anglia i-a atras pe

huri). Anglia a tras Persia pe sfoară: asta n-a fost prevăzut în tratatul nostru!!

1828 — Persia este învinsă în războiul cu Rusia. Pacea de la Turkmanceai (Persia cedează Nahicevan, Erivan* ș.a.); 3½ milioane de lire sterline despăgubiri de război.

1890 — Anglia (*o singură* societate engleză) obține, pentru suma de 300 000 de mărci +¹/₄ din profitul net, concesiunea asupra monopolului tutunului pe timp de 50 de ani.

Societatea, cu un capital de 13 milioane de mărci, a încasat, după ce au fost făcute toate scăzămintele, un profit *net* de 7½ milioane, *adică* mai mult de 5 0% (p. 17). || bun
|| exemplu!!

Tulburări provocate de această concesiune în rîndurile poporului etc. („cîteva sute de morți“!! p. 17) — în 1892 concesiunea a fost răscumpărată de guvernul persan pentru suma de 10 milioane de mărci (!!). Aceste 10 milioane au fost împrumutate din Anglia cu o dobîndă de 6%!!!

5 august 1906. Șahul Persiei promite poporului constituție și parlament.

1909. La insistențele Angliei, reprezentantul Rusiei în Persia, *Hartwig* (von Hartwig), care urzea cele mai nerușinate intrigi etc., a fost îndepărtat (el a fost mutat la Belgrad, unde a fost „unul dintre principalii inițiatori ai asasinării arhiducelui moștenitor și a soției lui“, p. 21).

23.VI.1908. Lovitură de stat în Persia. Medjilisul e dizolvat cu ajutorul lui Leahov.

31.V. — 13.VI.1908 — Scrisoarea lui Leahov către statul-major al circumscripției militare Caucaz (textul complet) este luată din *Browne*. „*Revoluția persană*“ din 1905/9. Cambridge, 1910, p. 222. Un plan *dintre cele* || N.B.
mai nerușinate de contrarevoluție în Persia, de mituiri, pogromuri etc. ((p. 26—28 la Jaeger)).

29.XI.1911 — Ultimatumul Rusiei (al 2-lea) (adresat Persiei): îndepărtarea lui Morgan Schuster etc.

Rusia înaintează mereu în Azerbaidjan. (A început construcția căii ferate Djulfa — Tebriz.)

O serie de citate din Browne despre jafurile nerușinate și fără-delegile comise de cazaci... (38 și urm.)... Cazacii spînzurau pe popii mahomedani (41) etc.!!

* Astăzi Erevan. — *Nota trad.*

Scrisoarea unui francez, care arată același lucru („*S i è c l e*“, *I I. I. 1910*) — p. 39.

Pentru menținerea ordinii a fost chemată jandarmeria suedeză... (42).

1914 — Rușii colonizează țărani ruși în Azerbaidjan...

În Persia nu există nici „funcționărimă modernă“, nici „bani“ (49). Perceperea impozitelor este *concesionată*.

Citează din: *Morgan Schuster*, „Sugrumarea

N.B. ||| Persiei“. 1912 ((La o ședință a consiliului de miniștri, Morgan l-a demascat pe un ministru că a luat mită 83 000 de tomani = 332 000 de mărci. Răspunsul ministrului: cu n-am știut-o, secretarul meu particular a făcut-o!)).

La fel procedează și funcționarii vamali *belgieni* (de *Naus* și-a cumpărat un castel pe bănișorii „agonișiți“ în Persia (53)).

Persia = 1 645 000 km².

Populația — 4 milioane („probabil“) (10 milioane e exagerat, p. 60).

	1900/1			1912/3
Comerțul Persiei:	exportul	60.2	mil. mărci	165.9
	importul	119.4		215.7
	Σ =	179.6		381.5
			din care {	Rusia 62.7%
				Anglia 20.9%
				<u>83.6%</u>
Importul Persiei din Germania	0.9	(mil. mărci)		4.6
din Rusia	45.5	— — —		131.6
din Imperiul britanic	50.1	— — —		60.0
Franța	9.5	— — —		4.4
Turcia	5	— — —		9.5
Exportul Persiei în Germania	0.07	— — —		7.9
în Rusia	35.3	—————		120.0
în Imperiul britanic	10.2	—————		20.3
în Franța	2.6	—————		1.9
în Turcia	7.2	—————		15.3

Rusia tratează Persia de parcă ar fi teritoriul „ei“ și interzice tranzitul liber în Persia (67)...

Eludarea acestei situații: trimiterea de *colete poștale*:

	total	din care Germania	
(r. 68—9)	1904 — — 10	— — — — 1	
	1913 — — 384 368	— — — — 193 816	

Rusia a încercat să interzică cu începere de la 1.II.1914 transportul coletelor poștale, dar *t o a t e* puterile (inclusiv Anglia și Franța) s-au opus acestei măsuri, și Rusia a fost nevoită să cedeze (p. 70—71). N.B.!!

În 1902 Rusia a încheiat un acord comercial cu Persia, asigurându-și o piață de desfacere pentru zahărul „său“, petrolul „său“ etc. (71)...

Morgan Schuster spune că acest tarif este extrem de păgubitor pentru Persia și avantajos pentru Rusia (73) — p. 270 din cartea lui Schuster)...

În felul acesta, Rusia își asigură un *monopol* (74) în Persia de nord, obligându-i pe perși să plătească un preț întreit pentru mărfuri de calitate proastă!!

Lupta pentru influență în Persia: școli (rusești, franceze, germane), spitale (rusești, engleze, germane) etc. *Farmacii* germane (88), societate germană pentru comerțul cu covoare (89).

Din 1861 pînă în 1891 (evaluări din 1911) Rusia pune stăpînire în Asia centrală:

		km ³	locuitori
(1869—1873)	regiunea Transcasică	598 090	451 000
	Buhara — —	203 430	1 500 000
(1873)	Hiva — — —	67 430	800 000
	Sir-Daria —	489 240	1 874 000
{(1884)}	(1875—6) Fergana — —	142 790	2 069 000
{Merv}	Samarkand —	87 560	1 184 000
		<hr/>	<hr/>
		1 588 540	7 878 000

5. V. 1903: discursul rostit de lordul *Lamington* în Camera lordurilor (p. 100 și urm.) (împotriva Rusiei: *Golful Persic*, spune el, ne este necesar, întrucît constituie o apărare a granițelor Indiei...) idem, discursul lordului *Ellemborough*:

„Aș prefera s-o văd pe Rusia la Constantinopol, decît un arsenal european pe țărmurile Golfului Persic“ (111). N.B.

Acord între Rusia și Anglia la 31. V I I I.

1907 (text: p. 114 și urm.) („acord anglo-rus cu privire la împărțire“)...

Zona Rusiei — 790 000 km²

„ Angliei — 355 000 „ (p. 119)...

Nota (din 18. II.1912) adresată Persiei de ambasadorii *Angliei* și Rusiei — p. 124 și urm. — — oferă cîte un împrumut de 100 000 de lire sterline cu o dobîndă de 7%!!! etc. ... Firește, miniștrii, care sînt oamenii Rusiei, sînt de acord!!

Acordul de la Potsdam din 19. VIII. 1911 — (text: p. 130 și urm.). Germania recunoaște zona Rusiei în Persia, iar Rusia declară că nu se opune căii ferate Berlin — Bagdad.

Discursul rostit în Reichstag (la 10.XII.1910) de cancelarul imperial în legătură cu aceeași chestiune...

(Rusia a împărțit cu Anglia, iar după
aceea obține o reasigurare din partea
Germaniei!!) reasigurare!!

Germania, spune el, are absolută nevoie de un drum spre Persia și India — numai pentru comerț, firește, și nu pentru altceva!! — Calea ferată Berlin — Bagdad se termină în golf, ceea ce nu e bine, pentru că Anglia îl poate închide. Ea trebuie să se termine la Bender-Abbas (!!)

Omanul este de fapt în mâinile Angliei (p. 144).

Tebriz (220 000 de locuitori). Comerțul (1906/7)

exportul	— 23.4	mil. de mărci
importul	— 30.9	" " "
din care:	Rusia	34.0 %
	Anglia	31
	Austria	10
	Turcia	4.2
	Franța	3
	Italia	5.8
	Germania	4.5

$\Sigma = 92.3$ (p. 150)

(Aceasta, spune el, nu corespunde puterii comerciale a Germaniei.) În *vara* anului 1914: acord cu privire la împărțirea căilor ferate din Asia Mică.

(p. 151)!! | Franța a obținut 4522 km de cale ferată în Turcia
Germania — 4909 km.

Afganistanul — regiune muntoasă.

624 000 km². 4 450 000 de locuitori. *N o m i n a l* este complet *i n d e p e n d e n t*. În realitate însă, întreaga politică *externă* este în mâinile Angliei; emirul este în *solda* ei. Prin acordul dintre Rusia și Anglia (31.VIII.1907), Anglia a recunoscut libertatea comerțului în Afganistan, iar Rusia a recunoscut că Afganistanul se află „în afara sferei ei de influență“.

Englezii nu permit străinilor nici măcar să intre!! în Afganistan (!! p. 154).

Din punct de vedere militar, afganii „sînt adversari care nu trebuie subapreciați“ (157).

Anglia este extrem de precaută cînd e vorba de ei:

„Aici se manifestă înțelepciunea politicii «mănușilor catifelate», pe care o aplică Anglia, pentru că, în fond, englezii nu se pot purta cu nimeni mai delicat, cu mai multă prudență decît sau purtat cu el“ (emirul afgan) (158). ||| N.B.

Turkestanul (= Asia centrală). Regiunile Ural, Turgai, Akmolinsk, Semipalatinsk, Fergana, Samarkand, Semirecie, Sîr-Daria, Transcaspică (p. 161).

— 3 488 530 km² și 10 957 400

+ Hiva și Buhara

$\Sigma\Sigma = 3\ 760\ 000\ \text{km}^2$. 13 250 000 de locuitori.

Populația este aproape exclusiv mahomedană.

„O solie specială a acestor țări, în special din regiunea kirghiză, colindă în momentul de față curțile celor patru puteri aliate și ale statelor neutre pentru a prezenta plîngerii împotriva asupririi rusești și a cere eliberarea de sub jugul rusesc și *restabilirea vechilor lor state*“ (162). ||| N.B.

În ce privește Turkestanul, autorul ne trimite la „memoriul“ (lui Krivoșein²), tradus în limba germană, și la un raport al consulului belgian intitulat „*Turkestanul rusesc*“ („Recueil Consulaire de Belgique“ [„Buletinul consular al Belgiei“], Bruxelles, vol. 160. 1912). ||| N.B.

Convenția dintre Rusia și Anglia cu privire la *Tibet* (tot în 1907) — ambele părți recunosc drepturile suverane ale Chinei (text p. 169), integritatea teritorială a Tibetului etc. etc. (lupta pentru Tibet este strămutată de ele la „curtea“ de la Pekin)...

„Problema căii ferate Berlin — Bagdad... devine o problemă persană“ (173)...

Beludjistanul este, formal, independent. Anglia posedă calea ferată și 200 de iarzi de „teritoriu englez“ („arendă“!!) de ambele părți ale acesteia. Întreaga țară se află în „cele mai strînse legături de prietenie și alianță cu Anglia“ și, „bineînțeles, a lăsat întreaga ei politică externă în mîinile ei“ (ale Angliei), „dar în ce privește restul ea este un stat indigen la fel de independent cum e Afganistanul sau Nepalul“ (174—5).

Concluzia autorului:

„Dimpotrivă“ (spre deosebire de niște state cu apucături așa de urâte cum sînt Anglia și Rusia), „singura dorință pe care o poate avea Germania este de a nu se intercala ca o a treia putere între cele două surori — Rusia și Anglia — pentru ca odată și odată să fie eventual atacată de ambele puteri; ci țelul Germaniei, „exclusiv“ ca în toate cazurile similare (Turcia, Maroc), nu poate fi decît o Persie puternică, independentă, cu drepturi egale pentru toți, cel mult cu unele avantaje pentru Germania“ (176)...

	Importul german în Turcia		Exportul turcesc în Germania
11	1882—5. ₉	— — —	1. ₂ mil. mărci
	1887—12	— — —	3. ₂
	1891—37	— — —	13. ₃
	1900—34. ₄	— — —	30. ₅
	1912—98. ₄	— — —	74. ₀ (p. 179)

17.VII.1914: Camera comunelor din Anglia a adoptat (cu 254 de voturi contra 18) propunerea guvernului de a se cumpăra acțiunile „Societății anglo-persiene de petrol“ (zăcămintele bogate de petrol în regiunea râului Karun). Autorul compară această cumpărare cu aceea a acțiunilor Suezului.

N.B. p. 158—159: Testamentul bătrînelui emir al Afganistanului (Abd-ur-Rahmar) — trebuie să se ajungă la o alianță între Persia, Turcia și Afganistan pentru apărarea întregii lumi musulmane împotriva Rusiei...

DIVERSE ÎNSEMNĂRI
DIN ANII 1912—1916

*Aceste însemnări au fost făcute în anii
1912—1916 în limbile rusă, germană,
engleză, franceză ș.a.*

*Ele au fost publicate pentru prima
oară în 1936—1937, în „Culegeri din
Lenin”, vol. XXI, XXX*

*Se tipăresc după manuscrise
Însemnările făcute în limbi străine se
publică în traducere*

PLANUL ARTICOLULUI DESPRE SINDICATE¹⁰³

1. Creșterea prețurilor. Jaful. „Greva“. Golubeatnikov...

Markov II și liberalii

2. Sindicatele („fenomen mondial“) în Europa (America) și Rusia.
  - (a) dezvoltarea producției
  - (b) piața internă. Mizeria fermierilor și țăranilor
  - (c) situația muncitorilor. Lipsa de drepturi
  - (d) libertatea politică.
3. Sindicatele și „birocrăția“
4. Sindicatele petrolului și ale zahărului *versus* proprietarii funciari... (sindicatul moșierilor iobăgiști).
5. Sindicatele și *Urahul*...
6. Liberalismul birocratic (sau concepția liberal-birocratică) („socialismul pogromist“) *versus* lupta de clasă. Anchi-lozarea birocratică și *viața*.
7. Hoții și răspunderea lor solidară.
- 7 *b i s*. Capitalismul și sindicatele.
8. Mijloace: (1) deschiderea granițelor
 (2) 20 de milioane pentru locuințe muncitorești în regiunea carboniferă și în cea petroliferă

- (3) producție de stat și condiții democratice de control
- (5) (4) asociații muncitorești și libertatea politică
- (4) (5) anchetă și comisie publică și demascare totală.

PRODUȚIA DE PETROL ȘI PREȚUL PETROLULUI
ÎN AMERICA

„Statistical Abstract of the United States“, p. 211 și 223 „Anuarul ziarului «Reci»“, p. 681

1900

75 752 691 de dolari: 63 620 529 = 1.19 dolari

2 ruble 38 de copeici: 8 = 29 (30) de copeici pudul
517 milioane de puduri, „Anuarul ziarului «Reci»“,
p. 681
5 170 : 636 = 8.1 puduri într-un *baril*

{Un *baril* are, probabil, mai mult de 8 puduri de petrol }

1907

1 407:166 = 8.5 puduri într-un baril
1 512.0 milioane de puduri: 178.5 = 8.5 puduri
într-un *baril*

1908

1909

1 455 de milioane de puduri: 183 = (8) 7.9 puduri
într-un baril

1910

127 896 328 de dolari: 209 556 048 de barili = 0.61
dolari (țiței nerafinat)
61 de cenți 1 baril (= 42 de galloni)
1 gallon = $\frac{61}{42}$ = 1.4 cenți

1 714 milioane de puduri „Anuarul ziarului «Reci»“,
p. 681
1 714 : 209 = 8,1 puduri într-un *baril*
61 de cenți (circa 1 rublă 22 de copeici barilul)
122 : 8 = 15 copeici pudul

BEBEL DESPRE UN RĂZBOI AL GERMANIEI
ÎMPOTRIVA RUSIEI¹⁰⁹

Bebel în 1886 este pentru un război cu Rusia.

În „Die Neue Zeit“, 1886 (noiembrie 1886) (anul IV (nr. 11)), p. 502—515, este publicat articolul lui Bebel: „Germania, Rusia și problema orientală“.

În acest articol autorul pledează pentru un război „preventiv“ (ca să zicem așa) al Germaniei împotriva Rusiei și a Franței.

În 1878, spune autorul, „trebuia să se meargă și mai departe“ (p. 513, coloana 1), adică nu numai să fie moderate revendicările Rusiei, dar să și fie smulse de sub dominația Rusiei statele balcanice de curînd constituite și creată o „alianță între statele balcanice“ (sic).

„La un refuz al Rusiei de a accepta aceste condiții, ar fi trebuit răspuns printr-un război care să paralizeze pentru decenii puterea Rusiei“ (513, coloana 2)...

În 1886 (sau 1885), după înapoierea prin-
fului Alexandru în Bulgaria (probabil după
revoluția din Bulgaria de la 18.IX.1885),
cînd sîrbii și românii se temeau de o întărire
a Rusiei, ar fi trebuit înființată din statele
balcanice „o uniune independentă de state
care să se alătore Germaniei și Austro-
Ungariei“.

întreaga țară, spu-
ne el, toate clasele
din Germania sînt
nemulțumite de
politica ei exter-
nă: p. 511, Co-
loana a 2-a.

„Dacă Rusia ar fi îndrăznit să declare război, Germania s-ar fi ridicat împotriva

ei mai unanim ca oricînd și împreună cu Austria, statele balcanice și, eventual, Turcia, Germania ar fi putut duce, cu cele mai mari șanse de izbîndă, un război împotriva Rusiei și Franței, război pe care oricum va trebui să-l ducă mai tîrziu, dar poate — ba chiar probabil — *în condiții mult mai nefavorabile*“ (p. 513, coloana a 2-a).

sublinierea
lui Bebel

„DIE NEUE ZEIT“, 1912/1913

Kurt Wiedenfeld. „Sindicatul cărbunelui din Renania și Westfalia“. Bonn, 1912.

(Muzeul comerțului și industriei din Köln. „Instituții economice moderne“. Nr. 1.)

} Recenzia (Sp.) din „Die Neue Zeit“, 1913, vol. 2, p. 946. {
} *ibidem*, discuții (o serie de articole) în legătură cu greva de masă {
} și Rosa Luxemburg. Articole cu caracter „oficios“. {

idem, despre proiectul de lege cu privire la înarmare.

„Die Neue Zeit“, 1912, 1.

Polemică între *Kautsky* și *Hilferding* cu privire la bani (*ibidem* *Varga* și *Hilferding*).

Kautsky: „Acțiunile maselor“...

Articolul lui *Hue* „Marocul și nevoile de minereu ale Germaniei“ încearcă să demonstreze că Germania nu are nici o nevoie de surse de minereu („nu duce de loc lipsă de minereu“), că ea este cea mai bogată în minereuri, că „milioanele de mărci cheltuite cu ocazia răscoalei triburilor Herero“ ar fi trebuit folosite pentru îmbunătățirea producției miniere etc.

Hilferding. „Cu privire la teoria combinării“: despre o greșeală comisă de Marx în „Teorii“ și observații cu privire la *combinare*.

E. CORRADINI. „NAȚIONALISMUL ITALIAN“

Enrico Corradini. „*Naționalismul italian*“.

Milano, 1914.

Carte scrisă *înainte de război*. În articolul „Naționalism și socialism“ (14 ianuarie 1914) găsim interesante formulări ale unui imperialist aparținând unei națiuni mici. Franța și Anglia = bănci cu un capital de 300 și 400 de miliarde (p. 162). Națiunile plutocrate (Franța, Anglia, Germania) „au o stare de spirit pacifistă“ (sic!) (ha-ha!) „în special pentru că sînt națiuni plutocrate“ (188), în timp ce națiunile proletare (Italia), luptînd cu Turcia, luptau împotriva națiunilor plutocrate (sic!! ha-ha!). Imperialismul, spune autorul, este un fenomen contemporan, el împarte însă națiunile în plutocrate și proletare; „el (naționalismul) este socialismul națiunii italiene în lume“ (156).

La atît se reduce în fond această cărticică cît se poate de proastă: alte națiuni jefuiesc mult. „Socialismul“ constă în a face ca națiunea noastră, mică și săracă, să ajungă sau să caute să ajungă din urmă pe cei care jefuiesc mult, ca și ea să jefuiască mai mult!!

NITTI. „CAPITALUL STRĂIN ÎN ITALIA“

În „*Revue d'économie politique*“ (1915, nr. 4, iulie — august) e publicată o recenzie a lucrării lui Francesco Nitti: „Capitalul străin în Italia“ (156 pagini). În total, spune el, nu sînt decît 500 de milioane (??), din care:

belgian	.....	182 milioane
francez	.....	148
englez	.....	110
elvețian	.....	46
german	.....	28

$\Sigma = 504$ (calculat
de mine)

e îndoielnic, nu e prea puțin? De confruntat cu <i>P a i s h</i> și <i>H a r m s</i> ¹¹⁰

R. LIEFMANN. „NE APROPIE OARE RĂZBOIUL
DE SOCIALISM?“

Profesor doctor *Robert Liefmann*: „*Ne apropiie oare războiul de socialism?*“

(Nr. 56. din „*Der deutsche Krieg*“ („Războiul german“), editat de E. Jäckh. Stuttgart — Berlin, 1915).

Autorul se pronunță împotriva părerii (lui *Jaffé* și a altora) că războiul ne apropiie de socialism. Impozitele, monopolurile, cartelele de pâine — toate acestea, spune el, n-au nimic comun cu socialismul (comunismul, pretinde el, = reglementarea *consumului*, iar socialismul = desființarea proprietății private).

Argumente dintre cele mai stupide împotriva socialismului în general. Firește, este pentru „reforme“, pentru „atenuarea contradicțiilor de clasă“ etc.

În general, spune el, socialismul nu înseamnă decît „visuri“ (39), „fantezii“ (37), „internaționalism funest“ (s.-d.) — (37)...

Social-democraților germani, spune el, li se reproșează atitudinea lor față de război, în timp ce „nu s-a auzit nimic“ (37) (sic!) „despre reproșuri la adresa“ socialiștilor francezi și englezi.

îi laudă pe soc.-dem. || „Comportarea social-democrației germane... este demnă de respect“ (37)...

muncitorii || „...„Înlăturarea pe scară mondială a actualei
din alte țări || orînduirii economice nu este posibilă, iar pe scară
nu se gîndesc || națională este dăunătoare“ (39)... „muncitorii
la socialism || din alte țări, care țin seama mai mult de reali-
tate, nu se gîndesc să încerce în practică așa
ceva“ (ibidem) (în special muncitorii din
Anglia, p. 38)...

...„Experimentul“ cu socialismul să-l facă Franța (39—40)...

social-demo- || E foarte greu de spus în ce măsură cei ce fac
crați sau || parte din *partidul social-democrat* german mai
„reformiști“? || sînt încă (!) într-adevăr credincioși idealului
socialist și dacă acest partid *nu este pur și simplu*
un partid de reforme sociale pe baze democratice“...
sînt pentru || (40)... Cele arătate de mine „nu fac decît să reco-
revizionism!! || mande ceea ce înăuntrul socialismului însuși
recomandă curentul revizionist“ (40)...

„Pentru activitatea politică comună de după război ar fi foarte de dorit să se obțină de la partidul social-democrat o renunțare clar exprimată la acest ideal sau, cel puțin, o declarație în sensul că deocamdată renunță să sprijine măsurile pentru înfăptuirea lui; cu alte cuvinte, dacă *mișcarea revisionistă* dinăuntrul social-democrației germane, și care-și propune acest lucru, s-ar bucura de o recunoaștere generală, n-ar mai exista nici un fel de neclaritate în privința poziției de după război a social-democrației“ (41)...

„CONRADS JAHRBÜCHER“ 1915. Nr. 2. AUGUST

„*Conrads Jahrbücher*“ 1915. Nr. 2. August (p. 214—6).

Însemnările lui Diehl pe marginea legii *daneze* din 10.V. 1915. Impozit pe profiturile de război. Impunerea tuturor *supra-veniturilor* (de după 1912—15) care trec de 10%.

(nu numai profiturile de război, dar orice supravenituri).

(contribuabilul este scutit de impozit dacă dovedește că nici o parte din supravenit *nu* se datorește războiului).

N.B. [În legătură cu *reformele* adoptate în condițiile imperialismului în general.]

„LUCRĂRILE ASOCIAȚIEI PENTRU POLITICĂ SOCIALĂ“

„*Schriften des Vereins für Sozialpolitik*“, Vol. 145.III. (*Vezi verso*)*

Dr. Carl von Tyszká: „Salariile și costul vieții în Europa occidentală în secolul al XIX-lea“ (Leipzig, 1914).

O culegere foarte amănunțită de date cu privire la *Franța* și *Anglia* și de date sumare cu privire la *Spania*, *Belgia* și

* Vezi volumul de față, p. 722. — *Nota red.*

Germania. Rezultatul e în favoarea Angliei. Tabelul totalizator (prescurtat de mine):

Indice: 1900 = 100. *Mișcarea comparativă a salariului real.*

Anii:	Anglia	Prusia	Germania de sud	Franța	Spania	Belgia
1870	53. ₉	57. ₉	(1875: 93. ₀)	69. ₀		51. ₀
1885	68. ₂	56. ₁	90. ₉	74. ₅	(1890: 89. ₅)	78. ₆
1900	100	100. ₀	100. ₀	100. ₀	100. ₀	100. ₀
1910	92. ₂	82. ₉	99. ₅	106. ₀	102. ₀	86. ₅ în 1905

Datorită liberului schimb, Anglia, spune autorul, a avut cel mai puțin de suferit de pe urma scumpetei (p. 289 și în alte pasaje).

Anglia a devenit mai devreme un „stat industrial“ (p. 101), și în această țară prețurile s-au adaptat mai bine, au trecut în întregime pe această bază.

(94 — creșterea salariului se va dovedi *mai mică* dacă vom lua date medii „ponderate“, adică dacă vom ține seama de creșterea numerică *mai însemnată* a profesiunilor mai prost plătite. Această constatare privește 26 de secții din industria de mașini a Germaniei).

N.B.: Dar ea este valabilă și pentru întreaga activitate.

N.B. Vol. 145: „Cheltuieli pentru mijloacele de existență în marile orașe“. (I—IV).

N.B. || O lucrare *foarte* detaliată (în vol. 145, IV.1915) despre Hamburg, (1890—), *prețuri și bugete, consum, locuințe* etc. în comparație cu Londra.

„Schriften des Vereins für Sozialpolitik“.

Vol. 140. II. „Aprovizionarea orașelor cu lapte“ (1914).

Date *izolate* cu privire la *diferite* gospodării producătoare de lapte și produse lactate (numărul vacilor; producția etc.).

Dezvoltarea „vânzării cu amănuntul“ a laptelui și a vânzării publice; înlăturarea berei (slab și rar).

Date amănunțite cu privire la prețuri.

Vol. 140. V. „Aprovizionarea publică cu lapte în Germania“ (1914).

|| *Hans Hess*: „*Electronul în diferite domenii ale fizicii*“.
„Himmel und Erde“, 1915, martie (nr. 3). (Anul XXVII, nr. 3)

o interesantă încercare de a face un bilanț al succeselor obținute de teoria electronică

„SOCIAL-IMPERIALISMUL ȘI RADICALISMUL DE STÎNGA“

„*Bremer Bürger-Zeitung*“ 1915, nr. 291. (13.XII).

Editorial: „Social-imperialismul și radicalismul de stînga“... „El [radicalismul de stînga] a reprezentat în cadrul radicalismului german un curent care s-a cristalizat în timpul campaniei pentru legea electorală în Prusia și în cursul dezbaterilor din anii 1910—1913 cu privire la dezarmare“...

N.B. || „...„El (Kautsky) a încercat să prezinte imperialismul ca pe o formă de expansiune capitalistă care poate fi înlocuită cu o alta mai atenuată“...

Din categoria acestor radicali de stînga, spune autorul, au făcut parte „Rosa Luxemburg, Pannekoek, Radek, Thalheimer, Zetkin și alții“...

...„Radicalii de stînga au dus o luptă aprigă împotriva rămășițelor ideologice ale manchesterianismului englez în domeniul politicii externe“ (la *Ledebour* și *K. Kautsky*, precum și la *Eckstein*)...

Ceea ce e comun radicalilor de stînga și social-imperialiștilor este teza că „omenirea a intrat în epoca imperialistă“...

...„În timp ce pentru radicalii de stînga nici *miliția* nu reprezenta un mijloc care în epoca imperialismului înlătură tendințele lui de expansiune; în timp ce ei pledau pentru miliție numai în speranța că în cadrul ei tendințele antiimperialiste ale maselor populare vor ajunge la maturitate, social-imperialiștii folosesc orice germene de miliție pe care îl generează actualul război, miliție care nu poate fi însă creată decît în opoziție cu politica pe care o apără războiul, ca o momeală pentru militarizarea social-democrației“.

O BUNĂ CULEGERE

|| O bună culegere de cifre comparative ||

N.B. || Dr. *Ernst Günther*: „Resursele economice ale Germaniei („Kriegshefte aus dem Indus

Anii	Populația (în milioane) (cifre rotunde)					Germani + austrieci
	Germania	Austro-Ungaria	Franța	Anglia	Rusia	
1810	30	30	30	20	45	267
1910	65	51.5	39.5	46	136.5	258

În Germania s-au cultivat ha (mii)

	secară	grâu	ovăz	orz	total cereale	cartofi
1800	4 623	1 027	2 569	2 055	10 274	350
1901/10	6 080	1 849	4 271	1 666	13 866	3 291
	+23%	+80%	+67%	-19%	+35%	+840%

În ultimii cinci ani s-au recoltat, în medie, chintale metrice la hectar

	grâu	secară	orz	ovăz	cartofi
Rusia	7.0	8.0	8.7	8.2	76.7
Statele Unite	9.3	8.9	11.7	8.1	107.0
Ungaria	12.2	11.5	13.9	11.4	78.0
Austria	13.9	13.9	15.4	12.9	99.0
Franța	14.0	11.3	14.3	13.1	98.0
Marea Britanie	20.7	—	17.9	16.7	153.3
Germania	21.4	18.2	20.8	19.7	136.0
Belgia	25.9	22.3	28.0	23.3	187.3

DE CIFRE COMPARATIVE

maniei și ale principalilor ei adversari“. Essen, 1915 triebezirk“. Nr. 7). 80 pfenigi.

La 1 000 de europeni erau:			Mortalitatea la 1 000:		
englezi	francezi	ruși	Epoile:	Germania	Franța
93	153	200	cu 20—25 ani în urmă	25	22
103	88	300	în prezent	16	18

S-a recoltat, în chintale metrice la hectar

secară	grâu	ovăz	orz
8.62	10.28	5.64	8.00
16.3	19.6	18.30	19.00
+90%	+90%	+227%	+137%

Recoltat chintale metrice (de grâu) la hectar:

1891/90	1901/10		
5.45	6.77	+1.32	+24%
8.27	9.30	+1.03	+12%
(1876—85)	(1899—1901)		
12.0	13.9	+1.9	+16%
18.2	20.0	+1.8	+10%
14.8	19.6	+4.8	+32%

Numărul muncitorilor (în mii) în industria textilă			Exportul de mașini (în mil. de mărci)		
	Anglia	Germania		Anglia	Germania
1895	1 018	945	1902	400	183
1907	1 015	1 057	1913	674	678

Din producția mondială (de cărbune) reveneau				Producția de fier (în mil. tone)	
	Angliei	Germaniei	Statelor Unite	Anglia	Germania
1860	60% (81 mil. tone)	12.4% (16 ¹ / ₂ mil. tone)	10.0%		
1880	45	18	20	7.8	2.8
1900	30	20	32	9.1	8.5
1910	24	19	37		
1913	21	21	39	10.5	19.5
	(280 mil. tone)				

Capacitatea flotei germane, franceze și engleze

	1870	1880	1890	1900	1910	1912
Germania 1 000 tone	1 146	1 614	2 835	4 569	7 698	8 454
%	100	141	247	399	672	739
Anglia 1 000 tone	7 917	12 027	18 062	23 687	32 412	33 849
%	100	152	228	299	409	427
Franța 1 000 tone	1 528	1 767	2 444	2 622	3 082	3 139
%	100	116	160	172	202	206
flota germană	100	100	100	100	100	100
„ engleză	691	745	637	518	421	400
„ franceză	133	109	86	57	40	37

Numărul muncitorilor (în mii)
în industria de mașini
și construcții navale

	<i>Anglia</i>	<i>Germania</i>
1881	217	206
1901	400	700

Căi ferate
(mii de km)

<i>Anglia</i>	<i>Germania</i>
29	34
38	63

Din întregul comerț mondial reveneau
%

	1886	1900	1910	1912
Germaniei	— 10. ₃	12. ₁	12. ₀	12. ₃
Franței	— 12. ₅	10. ₀	9. ₄	9. ₂
Angliei	— 20. ₈	19. ₅	16. ₉	16. ₆

Comerțul exterior (import + export)

	Germania, comerțul spe- cial în mil. mărei	%	Marea Brita- nie, întregul comerț	%	Franța, comerțul special		Germania	Anglia	Franța
1880	5 712	100	14 232	100	6 896	100	100	249	121
1890	7 473	130	15 253	107	6 633	96	100	204	89
1900	10 377	181	17 900	126	10 776	155	100	172	69
1913	20 868	365	28 644	201	12 307	178	100	137	59

E. RAPPARD. „SPRE O ÎNȚELEGERE ÎNTRE NAȚIUNI“

Dr. William E. Rappard: „Cu privire la înțelegerea între națiuni“. Zürich. 1915 („Schriften für schweizerische Art und Kunst“, 26). (Biblioteca națională.)

8 : 8 ; 13 : 8
3 : 1 ; 6 : 1
1 : 1 ; 3 : 1

„Înainte de 1870, raportul dintre populația Germaniei și cea a Franței era de 9 la 8; în momentul de față, el este de 13 la 8. În ultimii 40 de ani, extracția de cărbune în Franța aproape s-a dublat, iar în Germania a crescut de vreo 4 ori, așa că în prezent ea se află față de cea din Franța într-un raport de 6 la 1. În ceea ce privește producția de fontă, acum 40 de ani aceste două țări se aflau cam la același nivel. În prezent, Germania a întrecut Franța de aproximativ 3 ori“ (p. 15).
($400x : 200y = 6:1$; $400x = 1\ 200y$; $1x = 3y$)

A. B. HART. „DOCTRINA MONROE“

A. B. Hart: „Doctrina Monroe“. Boston, 1916.

Pe cât se pare, o istorie destul de interesantă a politicii externe a Statelor Unite.

Are bibliografie.

P. 373: „antiimperialiștii“ au fost învinși, 1898.

303—304: un tabel (foarte instructiv) al dezvoltării statale a Americii în perioada 1823—1915. (Creșterea imperialismului Statelor Unite etc.)

314: „Cea mai uimitoare schimbare în viața națiunilor este crearea unor mari uniuni. Se produce o consolidare nu numai a băncilor, întreprinderilor și căilor ferate, dar și a marilor puteri“. În secolul următor vor exista cinci mari puteri: Marea Britanie, Germania, Rusia, China și Statele Unite (!!)...

Creșterea protectoratului și a „influenței“ (și a intereselor financiare! 332). Statele Unite în America Centrală! — 332 —

N.B. + „O anumită politică a protectoratelor“ (335).

359: Roland J. Usher. „Panamericanismul. Perspectiva unui conflict inevitabil între Statele Unite și învingătorul Europei“. New York, 1915 (p. 419).

Autorul îl face praf, dar apără el însuși „doctrina”...
 „protectoratelor” (369) pentru „protecția capitalului ame-
 rican” (369)!!

ΣΣ (402) pentru militarism!! (N.B.) (în special § 5) — în spe-
 cial (!!!) împotriva Germaniei și a Japoniei (403). N.B.

EUG. PHILIPPOVICH. „MONOPOLURILE”

Eug. von Philippovich: („Monopolurile”)...¹¹¹

În Statele Unite (1912), 180 de proprie-
 tari de firme și directorii lor (18 bănci) dețineau
 746 de posturi de *directori* în 134 de cor-
 porații cu un capital total de 25 325 de milioane
 de dolari (= 101 300 de milioane de mărci).
 „Această sumă reprezintă, probabil, o treime din
 întreaga avuție națională a Americii” (p. 159).

180 de persoane
 (familii?) 25 de
 miliarde de
 dolari

A.E.G. (Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft). Capital (1912)=
 =378 de milioane de mărci. Consiliul de administrație
 numără 32 de membri, care ocupă circa 500 de posturi de *directori*
 în diferite întreprinderi.

„JOURNAL DE GENÈVE”, 18 APRILIE 1916

„Journal de Genève”, 18.IV.1916.

După cum se anunță din Roma, Institutul agrar interna-
 țional a publicat următoarele date statistice cu privire la
 producția mondială de cereale:

	(milioane de ohintale metrice)	1915 și	1914 și	În medie față
		1915/6	14/15	de producția din ultimii 5 ani
			%	%
grâu	1 161	119	116.4	
secară	462	106.6	103.5	
ovăz	706	114	108.7	
porumb	996	105.2	109.3	
orez	638	167.2	113.7	
orz	323	105.9	99.2	

CONSUMUL DE POTASIU ÎN DIFERITE ȚĂRI

„Arbeiter-Zeitung” din Viena, 22.IV.1916, p. 6.

...După datele sindicatului potasiului, în ultimii ani consumul
 de potasiu pentru îngrășăminte a fost în Austro-Ungaria și Germa-
 nia, în kilograme, pe 1 km² de teren arabil:

	1900	1910	1913
Austria.....	12. ₄	64. ₃	114. ₃
Ungaria.....	0. ₅	6. ₁	19. ₈
Germania	334. ₄	1 025. ₁	1 529. ₃

„ARHIVA DE ȘTIINȚE SOCIALE ȘI DE POLITICĂ SOCIALĂ“

N.B. „Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik“. 1916
(4 august 1916) (vol. 42, nr. 1).

Articolul: — ρ. „Mișcarea sindicală în 1915...“

Capitolașul: „*Ideologia sindicatelor*“...

Două curente care *nu* coincid cu reformismul și radicalismul.
„*Korrespondenzblatt*“, respectiv „*Sozialistische Monatshefte*“.

„În schimb nu există decât puține gazete sindicale care exprimă
clar concepția lor diferită, mai radicală. Sînt, în majoritatea cazuri,
organe de presă ale unor sindicate ai căror membri sînt mai
cu seamă muncitori necalificați sau femei“ (325)...

„...Căci organele de presă ale vechilor sindicate mari sînt întru
totul de partea majorității, în timp ce altele au o atitudine mult
mai rezervată. După cît se vede, nu au existat luări de poziții
categorice pentru punctul de vedere și tactica minorității“ (327)...

În legătură cu sindicatul metalurgistilor, autorul mențio-
nează că conducerea este de partea majorității, că în această pro-
fesiune cîștigurile sînt mai mari (330), că ea numără mai puțini
oameni încorporați*, că este un sindicat vechi și foarte mare,
„care întotdeauna a constituit un punct de sprijin pentru concep-
țiile moderate“, că la adunarea generală din 30. VI. 1915... a
fost adoptată o hotărîre care, în mod indirect, dădea aproape un
vot de blam conducerii: „Adoptarea acestei propuneri arată, ce-i
drept, că în masele sindicale domnesc alte concepții și stări de
spirit decît printre membrii conducerilor“ (332)...

La vîrf, spune autorul, se formează „o pătură mic-burgheză“
(335)...

În „*Korrespondenzblatt*“ (17. IV. 1915) lupta împotriva imperia-
lismului este declarată a fi o absurditate tot atît de mare ca și
distrugerea mașinilor.

* E vorba de cei încorporați în armată. — *Nota red.*

Tot în această publicație se aduc reproșuri majorității din organizațiile sindicale din Franța și Anglia (identică cu aceea pe care o reprezintă ea), ceea ce l-a determinat pe autorul burghez să facă următoarea observație caustică:

„Nu se poate deci spune că curentul de dreapta din Germania a încetat cu desăvârșire să înțeleagă politica muncitorească radicală“ (338).

La drept vorbind, recunoaște autorul, membrii majorității au încetat de a mai fi socialiști (la p. 340 și în alte locuri).

LEUTHNER. „IMPERIALISMUL POPULAR RUS“

„Die Neue Rundschau“ ((mai, 1915))

K. Leuthner. „Imperialismul popular rus“
p. 590: — despre Plehanov, că „a trecut în tabăra războiului“.

...„Și radicalismul cel mai extremist își va da în Rusia repede seama de necesitatea vitală a accesului liber la mările deschise“...

„Nu numai țarul rus... dar și poporul rus... stă la granițele noastre, minat de o tradițională voință de cucerire și subjugare“.

„La granițele imperiului, velicorusul nu apără existența, independența și integritatea poporului său, ci dominația lui asupra celor 40 de milioane de nevelicoruși“...

CONSPECTUL „TEZELOR CU PRIVIRE LA IMPERIALISM
ȘI LA ASUPRIREA NAȚIONALĂ“
DIN „GAZETA ROBOTNICZA“¹¹²

I. (1) Definiția (economică) a imperialismului.

Schimbarea *frontierelor*.

„Statul național“. Nu *singura* formă (a fost)

(în anumite condiții + statul naționalităților) colonii și contribuții

anexiuni — accentuarea *asupririi naționale*.

(2) (este în contradicție cu interesele clasei muncitoare)...

(în special ale națiunilor *asuprite*)

(revanșă)

5. caracterul războiului („Kommunist“)
2. politica comercială (liberul schimb) („Kommunist“)
4. lupta împotriva imperialismului (și „o parte din capitaliști sînt *pentru*“)
8. anxiunile...

12	{	Renner & Co., Cunow & Co... Lensch „Volkstribüne“	}
----	---	---	---

7. pacea: „toți sînt pentru“ (referat)...
3. teoria ultraimperialismului
9. Monitor și Kautsky
10. Kautsky, la 26.XI.1915, *împotriva demonstrațiilor de stradă*

11. „Volksstimme“ din Chemnitz despre unitatea cu Kautsky & Co. (cf. Ernst *Heilmann* în „Die Glocke“)
6. negarea legăturii dintre criza de astăzi și oportunism (K. Kautsky la 28.V.1915) („Kommunist“)

Atitudinea față de război *înainte*:

Revoluția socială	1902	1902
Drumul spre putere	1909	1905
1905 (o 33*)		1908
1910 (o 15)		1910
1912		1912

Rühle versus „Vorwärts“

{ Revoluția în legătură cu războiul. }

{ Dezarmarea și *Statele Unite ale Europei*. }

- A. Economicul și principalul raport între clase (1—4)
- B. Politica (5—8)
- C. „Mlaștina“ în viața internă de partid (9—12)
- D. Kautskiștii ruși

{	Akselrod Martov Ciheidze și Skobelev	}
---	--	---

Pentru traducere

- 1) Kemmerer
- 2) Gilbreth. „Studierea mișcărilor“
- 3) Hobson. „Imperialismul“

* Vezi volumul de față, p. 596—597 — *Nota red.*

UN FRAGMENT DE ARTICOL

Cît de departe era F. Engels de atitudinea disprețuitoare față de anxiunile germane contemporane, proprie unor falsificatori doctrinari ai marxismului din rîndurile social-democraților germani de astăzi, ne-o arată declarația de mai jos, făcută de el în 1893:

„Nu trebuie să uităm că cei 27 de ani de cîrmuire ai lui Bismarck au făcut ca Germania să fie urită pretutindeni în străinătate, și pe bună dreptate. Nici anexarea danezilor din Schleswigul de nord, nici nerespectarea și, pînă la urmă, anularea frauduloasă a punctului din tratatul de la Praga care se referea la ei, nici anexarea Alsaciei și Lorenei, nici odioasele măsuri luate împotriva polonezilor din Prusia n-au avut nimic comun cu crearea «unității naționale»“ („Poate oare Europa să dezarmeze?“). Nürnberg, 1893, p. 27)¹¹⁴. Prin tratatul de la Praga încheiat la 23 august 1866, Austria a renunțat la Schleswig-Holstein în favoarea Prusiei, cu condiția ca populația districtelor din nordul Schleswigului să fie cedată Danemarcei în cazul cînd, printr-un vot liber, această populație s-ar pronunța pentru unirea cu Danemarca. Anularea frauduloasă a acestui punct s-a făcut prin acordul încheiat în ziua de 11 octombrie 1878, la Viena, între Germania și Austria. Nici după 15 ani, în 1893, Engels nu a uitat această înșelăciune și a înfierat-o, scoțînd în relief deosebirea dintre crearea unității naționale a germanilor și o serie de măsuri de asuprire, violente și frauduloase, luate împotriva popoarelor dependente de germani...*

„ALIMENTAȚIA POPORULUI. ALIMENTAȚIA PUBLICĂ“

„Alimentația poporului. Alimentația publică“. Berlin 1916.

(Lucrările Consiliului central pentru ocrotirea bunăstării oamenilor muncii. 28 octombrie 1915).

p. 27 (din „raportul“ profesorului *Rubner*):

Se dau următoarele date cu privire la repartizarea pe clase în Anglia:

* Aici manuscrisul se întrerupe. — *Nota red.*

	Raportat la intreaga populație %		Consumul fondului de carne %		Calculul meu: raportat la 100% popula- ție—% carne	clasele și reparti- zarea cărnii în Anglia
Muncitori agricoli și necalificați	23		16.5			
Muncitori calificați	50	73	44.8	61.3	89.6	
Pături mijlocii infe- rioare	15	15	15.3	15.3	102.0	
Pături mijlocii	7	12	10.5	23.4	150.0	
Pături de sus	5		12.9		258.0	
Total	100	100	100.0	100.0	100.0	

„BASLER VORWÄRTS“

„CAPITALUL ELVEȚIAN ÎN STRĂINĂTATE“

„Basler Vorwärts“ 26 ianuarie 1917:

„Capitalul elvețian în străinătate“.

Referate ținute la seminariile de economie politică de la Universitatea din Berna (sub conducerea profesorului Reichesberg).

Referatul lui Alfred Fischer:

„Datoriile Elveției se află într-o legătură cauzală cu investițiile ei de capital în străinătate. Ele ating suma de ||| 1½ 1½ miliard de franci, din care 1 miliard revine Franței“.

„Capitalul elvețian investit în străinătate nu poate fi evaluat decât cu aproximație. Evaluările oscilează între 2½ și 4½ miliarde de franci. De aici rezultă că Elveția este în mod cert o țară creditoare, deoarece investițiile ei de capital în străinătate depășesc de aproximativ două ori datoriile ei externe“.

NOTE BIBLIOGRAFICE

I

L. F. Hoffmann. „Declinul Angliei“. (Editat de ziarul „La Patric Egyptienne“.) Geneva, 1914.

((Ștampila: Clubul patrioților egipteni. 1914. 3, rue Versonne, 3. Genève.))

„Această broșură, editată de ziarul «La Patrie Egyptienne», se trimite gratuit. Doritorii se vor adresa administrației ziarului, 3, rue Versonne, 3. Genève“.

Mohamed F a h m y. „Adevărul în problema egipteană“ (Geneva, 1913.) Memoriu adresat celui de-al XIX-lea Congres pentru pace din 1912“.)

Dr. J. Goldstein. „Muncitorii și patronii din industria de construcții a Germaniei“, Leipzig, 1913. (*Z ü r i c h e r* volkswirtschaftliche Studien [„Studii economice din *Z ü r i c h*“] nr. 5.)

Prof. dr. W. Hünerwadel. „Premisele istorice ale războiului european“. Winterthur, 1915 (această broșurică este, pe cât se pare, un studiu destul de bun, de mici proporții, cu caracter general).

II

Societatea „Progresul islamului“.

Casa Fusterie. Geneva.

Editează „*Bulletin de la société etc.*“ Anul III, nr. 1 și 2, iunie—iulie. 1915.

„*Să nu uităm*“.

O pagină din istoria englezilor în Egipt. Mai 1915.

Semnat: *dr. M. M. Rifat.*

Povestește cum au fost executați sau bătuți cu vergile niște egipteni la 26.VI.1906 pentru că au lovit pe niște ofițeri englezi care, pe când trăgeau în porumbei, au rănit o femeie.

Broșura: „Un verdict împotriva Angliei“. Berlin, 2.V.1915. Cu o prefață de *dr. M. M. Rifat.*

O culegere de promisiuni și declarații făcute de Anglia în legătură cu Egiptul începînd din 1882 și pînă la *alipirea* (anexiunea) din 7.XII.1914.

III¹⁵

Belius. „Popoarele de culoare ca trupe auxiliare ale englezilor și francezilor“. Berlin, 1915.

Brandt. „33 de ani în Asia răsăriteană. Memoriile unui diplomat“. 3 volume. Leipzig, 1901.

- Cornaz.* „Monopolul tutunului în Elveția“. Lausanne, 1914.
Davies. „Finanțele britanice și cele germane“. Londra, 1915.
El Hadji Abdallah. „Islamul în armata franceză“. Constantinopol, 1915.
 „Fidelitatea Indiei“ (publicat de Partidul național indian). Idem în limba franceză.
Franke. „Limba pe care au vorbit-o, probabil, oamenii din perioada glaciară“. Leipzig, 1911.
Gehring. „India“. 2 volume. 1911.
 „Gruzia și războiul actual“. 1915.
Kihani. „Contradicția economică anglo-germană“.
Leue. „Tablouri din viața colonială“. 1903.
Myron. „Perspectivele noastre în China datorită războiului european“. Chicago, 1915.
Niehans. „Restructurarea contemporană a popoarelor și creștinismul în lupta pentru dominația mondială“. Berna, 191?.
Peter. „Evoluția romanului francez“. 1913.
Rifat. (Despre lupta Egiptului împotriva Angliei.)
 „Stăpânirea britanică în India este condamnată“. Londra, 1915.
Scherif. „Tunisia etc. Protest împotriva dominației franceze“. Sic! Berlin, 1916.
Ruttmann. „Principalele rezultate ale psihologiei moderne“.
Sieveling. „Principii de istorie a economiei contemporane“. 1915.
Viător. „Dicționar fonetic german“.
Ziekursch. „Politica Rusiei în Balcani“. 1915.

IV

- 1) *M. Lair.* „Imperialismul german“. Paris, 1908 (?) * 3,50 fr.
-
- 2) *Bérard.* „Franța și Wilhelm al II-lea“. (3,50 fr.)
 „Conflictul marocan“ (4 fr.)
 „Sultanul, islamul...“. Bagdad. (4 fr.)
De același autor. „Răzvrătirea Asiei“. Paris, 1904.
-

* Cartea nu a apărut în 1909, ci în 1902. Vezi volumul de față, p. 190. — *Nota red.*

- 3) *G. Blondel*. „Avîntul industrial și comercial al poporului german“. Paris, 1900.
 „ „ „Franța și piața mondială“. Paris, 1901.
Leroy-Beaulieu. „Înnoirea Asiei“. 1900.
 „ „ „Noile societăți anglo-saxone“.

V

- S. A. Reeve*. „Prețul concurenței“ (617 p.). New York, 1906 (2 dolari)
 (Mac-Clure, Philipps and Co.). („Studiu cu privire la pierderile provocate de concurență și propuneri de reforme socialiste“.)
 „The Economist“, 25.XII.1915.

Englezii despre superioritatea industriei chimice *germane*.

- „Bibliografia științelor economice și juridice“. 1906 (1) și urm. 1908 (3), 1909 --1912 (vol. 4—8).

VI

- N.B. J. A. Hobson*. *N.B.*
 „Culegere de expuneri cu privire la diferitele puncte ale programului minimal“. 2 volume. („Organizația centrală pentru instaurarea unei păci trainice“) Haga, 1916.

VII

- Pohler*. „Biblioteca istorică-militară“.
Wittig. „Un secol al revoluțiilor“. 2 părți. Zürich, 1875.
d'Arcq. „Istoria generală a războaielor“. (2 volume.) Paris, 1758.
Mouriez. „Războaiele comerciale (1486—1850)“. Paris, 1863.
von Erlach. „Războaie de eliberare duse de popoare mici împotriva unor armate mari“. Berna, 1868.
Studenitz și Rödlich. „Cronică cronologică-sincronică“.
Golișîn?
Suter. „Filozofia lui Richard Avenarius“. 1910 (Disertație.)

VIII

N.B.

Geyer } cronici politice și
Egelhaaf } calendar istoric (pe un an)
Roloff. „Europäischer Geschichtskalender“ (?).

 FIȘE DE CERERE PENTRU BIBLIOTECA
 CANTONALĂ DIN ZÜRICH

- Ashley. „Organizarea economică a Angliei“, 1914.
 Belza. „În văile singelui“. Varșovia, 1906.
 Biermann. „Winkelblech (Marlo)“. 2 volume.
 Bittmann. „Bugetul muncitorului și scumpetea“. 1914.
 Boissier. „Saint-Simon“.
 „Bolletino Storico della Svizzera Italiana“. Anii 1—23 (1879—1901).
 Bresnitz von Sydacow. „Aspecte intime din imperiul lui Nicolaie al II-lea“*. 5 volume.
 „Scrisori către Sorge“. Stuttgart, 1906.
 Paul Busching. „Evoluția relațiilor comerciale și politice dintre Anglia și coloniile ei pînă în 1860“. Anexă: Tabelul comerțului colonial pe anii 1826—1900. Stuttgart, 1902.
 Carnegie. „Endowment for international peace“ („Fundația pentru pacea internațională“). Anuarul pe 1911 și 1912.
 Douzat. „Impresii și lucruri văzute“. 1914.
 Del Vecchio. „Fenomenul războiului“. Sassari, 1909.
 E. Demaret. „Organizare colonială și federație; o federație între Franța și coloniile ei“. Disertație. Paris, 1899.
 „Democrație elvețiană sau socialism internațional“. Fraudenfeld, 1892.
 „Memoriul băncii federale elvețiene“. 1863—1913.
 Detot. „Socialismul în fața camerelor franceze“. Disertație. Paris, 1903.
 Dietrich. „Organizarea întreprinderilor“. 1914.
 „Învățămîntul profesional în Statele Unite“. 1900.
 Egelhaaf. „Istoria contemporană“. 1913. Vl. Ulianov. 4 august 1916. *Sfîrșitul lunii octombrie*.

* Titlul complet al cărții e: „Țarul Nicolaie al II-lea și curtea sa. Însemnări politice în stil de foileton“. — *Nota red.*

- Egelhaaf. „Istoria contemporană“. 1908. Eliberată la 25 septembrie. La biblioteca cantonală a fost eliberată la 18 septembrie. VI. Ulianov. 4 octombrie 1916. Sfârșitul lunii octombrie.
- Ehrenberg. „Marile averi (Fugger — Rotschild — Krupp)“. 1905. 2 volume. *Engels*. „Originea familiei etc.“
- Ermels. „Politica comercială colonială a Franței“. Berlin, 1910. „Statistica industriei de fabrică din Elveția“, 1911.
- Fraisse. „Situția internațională a țărilor dependente din bazinul fluviului Congo“. Disertație. Carcassonne, 1904.
- Freeman*. „Politică comparată“. Londra, 1873.
- Ernst *Friedrich*. „Geografia comerțului mondial și a traficului mondial“. 1911.
- Frobert*. „Cu privire la actuala orientare a activității băncilor de depozit din Anglia, Germania și Franța“. (Disertație.) 1903.
- Garr*. „Bazele economice ale presei de astăzi“. 1912.
- Gazeau. „Imperialismul englez. Carlyle-Seeley-Chamberlain“. (Disertație.) 1903.
- „Deutscher Geschichtskalender“. 1913.
- Giebel. „Finanțarea industriei potasiului“. 1912.
- Girault. „Principiile colonizării“. Ediția a 2-a. Paris, 1904.
- Goës. „Marile orașe ale Indiei“. 1910.
- „Tratat de istorie medie și modernă“ (Meinecke etc.), 1903 și urm. ((numai monografiile separate; pe cât se pare, nimic interesant))
- Hermant. „Revoluția de la 1848 din Ungaria; naționalitățile, lupta și revendicările lor; intervenția rusă și cea poloneză“. Disertație. 1901.
- W.G. Hertz. „Impunerea străinilor la impozit pe venit în Anglia“. Stuttgart, 1910.
- Hettner. „Dominația mondială a Angliei și războiul“.
- Heyde. „Importanța economică a dezvoltării tehnice în industria germană de țigarete și țigări de foi“. Stuttgart, 1910.
- Hirsch*. „Întreprinderile-sucursale în comerțul cu amănuntul“. 1916.
- Frank Hitchcock. O serie de broșuri despre comerțul exterior al Statelor Unite.
- Hoeniger. „Însemnătatea economică a armatei în Germania“. Leipzig, 1913.
- Hollitscher. „Legea istoriei. Contribuție la critica concepției materialiste a istoriei“. Disertație. 1901.

- Holsti. „Legătura dintre război și originea statului“. Disertație. 1913.
- Honoré. „Calea ferată transsahariană și pătrunderea francezilor în Africa“. Disertație. 1901.
- „În luptă pentru libertatea Rusiei“. 1906.
- Ed. Jacob. „Teoria economică a cooperativelor“. 1913.
- „Journal asiatique“. 1) Cuprinsul seriei a 10-a. 2) Seria a 11-a.
- „Pogromurile împotriva evreilor în Rusia“. 2 volume. 1910.
- Massao Kambe. „Dezvoltarea economiei naționale a Japoniei“. 1914.
- Kautsky. „Parlamentarismul“. Stuttgart, 1893.
- Kayser. „Dezvoltarea construcțiilor de beton armat și progresele realizate în acest domeniu“. (Cuvîntare). Darmstadt, 1911.
- Kindermann. „Constrîngere și libertate“, factor general în viața popoarelor. Jena, 1901.
- Kinosita. „Trecutul și prezentul comerțului japonez“. Disertație. 1902.
- W. Kley. „La Uzinele «Krupp». Însemnări social-politice dintr-o călătorie“. 1899.
- G. Koch. „Statul iacobin din 1794“. Berlin, 1904.
- Lange. „Cărți despre marele război“. 1915.
- Langevin. „De l'impôt du timbre sur les valeurs mobilières françaises et étrangères“. „Taxa de timbru pe valorile mobiliare franceze și străine“. Disertație. 1900.
- Lehmann. „Armenia în trecut și astăzi“. 1910.
- Ludlow. „Clasele muncitoare din Anglia“. 1868.
- Marx. „Revoluție și contrarevoluție în Germania“. 1896.
- Nansen. „Siberia“. 1914.
- Nostitz. „Ascensiunea clasei muncitoare în Anglia“. Jena, 1900.
- Österrieder. „Monopol sau concurență“. 1903.
- „La Paix par le Droit“. Anul 21 (1911).
- Peez și Dehn. „Hegemonia Angliei, I. Din epoca blocadei continentale“. Leipzig, 1912.
- Peez. „Cu privire la politica comercială contemporană“. Viena, 1895.
- Pesl. „Salariul minimal“. 1914.
- „Polonia și poporul elvețian“. Autorul e un elvețian, martor ocular al răscoalei poloneze. 1863.
- „Politisches Jahrbuch“. *U l t i m i i d o i* ani.
- Polly. „Despre Revoluția rusă“.
- Prado. „Rusia pe drumul morții“. 1907.

- W. Rappard. „Factorul economic în apariția democrației moderne în Elveția“.
- „Culegere de tratate“ (Martin).
- „Revoluția din Letonia“.
- Ried. „Organizarea și conducerea întreprinderilor publice“. 1914.
- Skelton. „Socialismul. O analiză critică“. Disertație. Cambridge, 1911.
- „Istoria contemporană a statelor“. ? (Vol. 1—28). Leipzig. 1858.
- „Staatsarchiv“. Indice 78—93. Ultimul an 1914.
- Strasser. „Capitalismul și legile războiului“. (Nr. 11 suplimentar)
- Stroh*. „Relațiile dintre Franța și Anglia în anii 1801—3, oglindite în literatura politică germană“ (= Historische Studien [Studii istorice] Nr. 121). 1914.
- Strupp*: „Conflictul dintre Rusia și China“. 1911.
- Übersberger. „Politica orientală a Rusiei în ultimele două secole“. Vol. I. 1913.
- Uhlmann. „Comerțul cu lemn dintre Rusia și Germania“. Disertație. 1913.
- Uhry*. „Grevele din Franța și rezultatele lor“. Disertație. 1902.
- Theodor *Vetter*. „John Ruskin și W. Morris, dușmani și prieteni ai tehnicii“. Frauenfeld, 1912.
- (Walz-Eidebenz.) „Lovitură de stat sau reformă“. 3 părți.
- White. „Din viața mea de diplomat“. 1906.
- Youngman. „Cauzele economice ale marilor averi“. Disertație. 1909.
- „Zeitschrift für schweizerische Statistik“.
- Zilliacus. „Rusia revoluționară“. 1905.
-

ADNOTĂRI

—
INDICI

ADNOTĂRI

¹ Cartea „*Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului*“ a fost scrisă în ianuarie-iunie 1916, la Zürich.

Fenomenele noi apărute în dezvoltarea capitalismului au fost constatate de Lenin cu mult înainte de începutul primului război mondial. Într-o serie de lucrări scrise între anii 1895 și 1913 („Proiect de program al partidului social-democrat și explicarea programului“ (1895—1896), „Războiul din China“ (1900), „Învățămintele crizei“ (1901), „Cronica internă“ (1901), „Concentrarea producției în Rusia“ (1912), „Cu privire la unele cuvântări ale deputaților muncitorimii“ (1912), „Creșterea bogăției capitaliste“ (1913), „Înapoiata Europă și înaintata Asie“ (1913), „Destinele istorice ale învățăturii lui Karl Marx“ (1913) și altele), Lenin a scos la iveală și a analizat diferite trăsături caracteristice epocii imperialismului: concentrarea producției și creșterea monopolurilor, exportul de capital, lupta pentru cucerirea de noi piețe și sfere de influență, internaționalizarea relațiilor economice, parazitismul și putrefacția capitalismului, creșterea contradicțiilor dintre muncă și capital și ascuțirea luptei de clasă, crearea premiselor materiale pentru trecerea pe cale revoluționară la socialism. În articolul „Marxism și revizionism“ (1908), Lenin scria: „Concentrând producția, cartelurile și trusturile au agravat în același timp, în mod evident, anarhia în producție, situația precară a proletariatului și au înăsprit jugul capitalului, ascuțind astfel contradicțiile de clasă într-o măsură nemaipomenită pînă atunci. Faptul că capitalismul merge spre prăbușire, atît în sensul că provoacă diverse crize politice și economice cît și în sensul prăbușirii totale a întregii orînduiri capitaliste, a fost dovedit în mod foarte concret și într-o măsură deosebit de mare tocmai de către cele mai moderne și mai uriașe trusturi“ (Opere complete, vol. 17, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 22). Lenin a acordat o atenție deosebită demascării politicii coloniale, de jaf, luptei pentru împărțirea și reîmpărțirea lumii, pregătirii războaielor imperialiste, de cotropire.

Lenin urmărea cu atenție și studia lucrările noi consacrate capitalismului. O mărturie în acest sens este recenzia sa la cartea lui J. A. Hobson „Evoluția capitalismului contemporan“ (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, ed. a doua,

p. 146—149). În august 1904, Lenin a început să traducă lucrarea lui Hobson „Imperialismul“ (vezi Opere, vol. 37, București, Editura politică, 1958, p. 315); manuscrisul acestei traduceri nu a fost găsit pînă în prezent.

Studierea multilaterală a stadiului monopolist al capitalismului a fost începută de V.I. Lenin în perioada primului război mondial. Așa cereau interesele luptei revoluționare a clasei muncitoare din Rusia și din celelalte țări capitaliste. Pentru a putea conduce în mod just mișcarea revoluționară și pentru a putea combate cu succes ideologia reacțiunii imperialiste, politica reformistă de înțelegere cu imperialiștii, trebuie lămurită „problema economică fundamentală, fără studiul căreia nici nu poate fi vorba de o justă orientare în aprecierea caracterului războiului de azi și a politicii de azi, și anume: problema esenței economice a imperialismului“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 310).

Studierea nemijlocită a literaturii referitoare la imperialism a fost începută de Lenin, pe cît se pare, la mijlocul anului 1915, în timp ce se afla la Berna (în Elveția); atunci a început el să întocmească bibliografia, să elaboreze planuri, să facă extrase și însemnări, să serie conpecte.

La începutul lunii ianuarie 1916, Lenin a acceptat propunerea de a scrie o carte despre imperialism pentru editura legală „Parus“, înființată în decembrie 1915 la Petrograd. Într-o scrisoare din 29 decembrie 1915 (11 ianuarie 1916) către A.M. Gorki, Lenin scria: „Încep să lucrez la o broșură despre imperialism“ (Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 188). În prima jumătate a lunii februarie 1916, Lenin s-a mutat de la Berna la Zürich, unde a continuat să adune și să prelucreze materiale în legătură cu imperialismul. Folosind pentru lucrarea sa cărțile aflate la Biblioteca cantonală din Zürich, Lenin comanda, totodată, cărți și din alte orașe.

În timp ce se pregătea să scrie cartea, V.I. Lenin a întocmit 15 caiete despre imperialism, pe care le-a notat cu literele alfabetului grecesc de la „alfa“ pînă la „omicron“, precum și caietul „Brailsford“ și alte materiale. După ce a trimis manuscrisul la editură, Lenin a continuat să strîngă materiale și să facă extrase în legătură cu imperialismul. Acest lucru îl confirmă caietul „Egelhaaf“, pe care Lenin l-a început în octombrie 1916 (vezi volumul de față, p. 663 și 739 — 740), „Caietul de materiale cu privire la Persia“ (p. 703) și altele.

La 19 iunie (2 iulie) 1916, Lenin i-a scris următoarele lui M.N. Pokrovski, care locuia în Franța și care redacta pentru editura „Parus“ o serie de broșuri cu privire la statele vest-europene în perioada primului război mondial: „Îți trimit astăzi manuscrisul în banderolă, recomandat“ (Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 203). Manuscrisul, expediat o dată cu scrisoarea, nu i-a parvenit lui Pokrovski și a trebuit să fie trimis a doua oară. În afară de aceasta, editura a propus ca manuscrisul să fie comprimat de la 5 la 3 coli de tipar, dar Lenin a refuzat să satisfacă această cerere, deoarece, după cum a arătat el, i-a fost „absolut imposibil să mai comprime o dată expunerea în așa fel încît să încapă în 3 coli“ (ibid.).

După ce cartea a ajuns la editură, elementele menșevice de la conducerea acesteia au scos din cuprinsul cărții critica aspră la adresa lui

Kautsky și a lui Martov și au făcut în text modificări care nu numai că suprimau specificul stilului lui Lenin, dar îi și denaturau ideile. Astfel, în loc de „dezvoltarea și transformarea“ (capitalismului în imperialism) au pus „prefacerea“, în loc de „caracterul reacționar“ (al teoriei „ultraimperialismului“) au pus „caracterul înapoiat“ etc. Pe la mijlocul anului 1917, cartea a apărut sub titlul „Imperialismul, cea mai nouă etapă a capitalismului (Expunere populară)“, cu o prefață de Lenin, datată 26 aprilie 1917. — 1.

- ² După toate probabilitățile, articolul despre lupta împotriva „mლაჭტინი“ (însemnări despre kautskism) n-a fost scris. — 4.
- ³ Este vorba de broșura lui K. Kautsky „Der Weg zur Macht“ („Drumul spre putere“), apărută în 1909 la Berlin. V.I. Lenin spunea că aceasta este „ultima și cea mai bună lucrare“ pe care a scris-o Kautsky împotriva oportuniștilor.

Manifestul de la Basel — manifestul cu privire la război, adoptat de Congresul extraordinar al Internaționalei a II-a, care s-a ținut la Basel (Elveția) în zilele de 24 și 25 noiembrie 1912. Manifestul dezvăluia țelurile de jaf ale războiului pe care îl pregăteau imperialiștii și chema pe muncitorii din toate țările să ducă o luptă hotărâtă pentru pace, împotriva pericolului de război, „să opună imperialismului capitalist forța solidarității internaționale a proletariatului“. În cazul izbucnirii unui război imperialist, manifestul recomanda socialiștilor să folosească criza economică și politică provocată de război în vederea luptei pentru revoluția socialistă. (Cu privire la manifest, vezi V.I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 217—221 și 321—322.) La congres, liderii Internaționalei a II-a (Kautsky, Vandervelde și alții) au votat pentru adoptarea manifestului împotriva războiului. Când a început însă războiul imperialist mondial, ei au dat uitării Manifestul de la Basel și s-au situat de partea guvernelor lor imperialiste. — 5.

- ⁴ Este vorba de paragraful 9 din programul P.M.S.D.R. adoptat la Congresul al II-lea al partidului, în care se proclamă „Dreptul la autodeterminare pentru toate națiunile care fac parte din stat“. — 16.
- ⁵ Datele cu privire la salariul anual al muncitorilor din S.U.A. pe 1913 au fost luate din articolul lui Scott Nearing „The Adequacy of American Wages“ („Repartizarea judicioasă a salariilor în S.U.A.“), publicat în „The Annals of the American Academy of Political and Social Science“ („Analele Academiei americane de științe politice și sociale“), vol. LIX, p. 115. — 22.
- ⁶ *Noțiunea de „socializare“ folosită de Marx* are la bază analiza științifică a legilor obiective de dezvoltare a societății capitaliste și indică necesitatea și inevitabilitatea trecerii mijloacelor de producție din proprietatea privată a capitaliștilor în proprietate socială. Lenin a arătat că în perioada imperialismului se adâncește la maximum neconcordanța dintre relațiile de producție capitaliste și caracterul forțelor de producție, conflictul dintre ele; în acest ultim stadiu de dezvoltare

tare a societății capitaliste, concentrarea și socializarea producției ajung la cel mai înalt grad (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 328, 330, 332—333). Aceasta înlesnește trecerea, după victoria revoluției socialiste, a principalelor mijloace de producție în minile statului muncitorilor și țăranilor în vederea organizării unei producții planificate în interesul poporului. — 30.

- 7 Pentru a proslăvi capitalismul și a estompa dominația monopolurilor, economiștii și reformiștii burghezi nascocesc diferite teorii care prezintă capitalismul în culori trandafirii. Ei vorbesc despre „democratizarea“ capitalului, susțin că capitalismul contemporan a devenit „capitalism popular“ etc. Combătind născocirile apologetice cu privire la „democratizarea“ capitalului, Lenin a demonstrat încă în 1902 în mod convingător că, prin achiziționarea de acțiuni mici de către unii oameni ai muncii, aceștia nu devin cituși de puțin proprietari ai întreprinderilor constituite în societăți pe acțiuni, nu devin oameni „avuți“; de pe urma emiterii de acțiuni mici profită magnații monopolurilor capitaliste și ai societăților pe acțiuni, care folosesc pentru îmbogățirea lor pînă și cele mai mici fărîmițe ale economiilor „populare“ (vezi Opere complete, vol. 6, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 286). Acest lucru îl confirmă întru totul și realitatea de astăzi. Contrar celor declarate de propaganda burgheză în legătură cu răspîndirea în masă în țările imperialiste de astăzi a acțiunilor mici („populare“), în realitate numai un număr restrîns de muncitori calificați — reprezentanți ai așa-numitei aristocrații muncitorești — au posibilitate să achiziționeze acțiuni. Astfel, de pildă, în S.U.A. circa o jumătate de milion de familii de muncitori posedau în 1958 acțiuni a căror valoare nu reprezenta decît 0,2% din valoarea totală a acțiunilor existente în țară. În același timp, familia Dupont deținea ea singură de 10 ori mai multe acțiuni decît toți muncitorii americani laolaltă. Capitalismul contemporan se caracterizează prin predominarea marilor monopoluri în economia națională, prin continua concentrare a producției și centralizare a capitalului, prin adîncirea prăpastiei dintre exploatare și masele muncitoare. Astfel, în 1960, în S.U.A. 500 de societăți dintre cele mai mari, care reprezentau 0,4% din numărul total al societăților din industria prelucrătoare și cea extractivă, au realizat 57% din întreaga producție și au încasat 72% din profiturile tuturor societăților. Același tablou al dominației monopolurilor este caracteristic și pentru celelalte țări capitaliste. — 35.

- 8 În „Caiete despre imperialism“ și în cartea „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, Lenin demască caracterul apologetic burghez al teoriei antiștiințifice a „capitalismului organizat“, teorie care prezintă imperialismul drept un capitalism deosebit, transformat, unde ar fi fost înlăturată concurența, anarhia în producție și crizele economice, iar economia națională s-ar dezvolta în mod planificat. Lansată de ideologii capitalismului monopolist — Sombart, Liefmann și alții —, teoria „capitalismului organizat“ a fost preluată de reformiștii Kautsky, Hilferding și alți teoreticieni ai Internaționalei a II-a. Lenin a arătat că dominația monopolurilor nu înlătură, ci ascute concurența și anarhia în producție, nu ferește economia capi-

talistă de crize (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 332). În Statele Unite ale Americii, principala față a capitalismului contemporan, în perioada 1948—1961 au avut loc patru scăderi cu caracter de criză ale producției: în 1948—1949, 1953—1954, 1957—1958 și în 1960—1961. — 36.

- 9 Studiind imperialismul, V.I. Lenin a arătat că suprastructura politică a capitalismului monopolist o constituie reacțiunea politică în toate domeniile politicii interne și externe; imperialismul, spunea Lenin, înseamnă negarea democrației în general (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 95). Capitalismul monopolist ciunțește și reduce la zero pînă și normele democrației burgheze formale; el își instaurează dictatura nelimitată. Acest lucru se vede deosebit de clar din exemplul S.U.A., unde sînt persecutate organizațiile democratice, se dezlănțuie teroarea împotriva clasei muncitoare și a tuturor forțelor progresiste, se practică discriminarea politică și rasială.

În politica externă, imperialismul se caracterizează prin agresiune, încălcarea suveranității naționale a țărilor slabe și dependente, intervenții și instaurarea în alte țări a unor regimuri reacționare antipopulare, care sînt pe placul marilor puteri imperialiste. — 43.

- 10 „National City Bank“ (din 1955: „First National City Bank of New York“) — ca mărime a treia bancă din S.U.A. În jurul băncii s-a format un grup financiar-monopolist, care cuprinde o serie de mari corporații financiare și industriale din S.U.A. cu active atîngînd în 1960 suma de peste 13 miliarde de dolari. Printre cei mai mari acționari ai băncii se numără familiile Morgan, Rockefeller, Stillman, Brady, Wintrop, Dodge. Banca joacă un mare rol în expansiunea S.U.A. în țările Americii Latine, Asiei etc. Ea controlează o serie de societăți industriale americane dintre cele mai mari și este strîns legată de industria de război a S.U.A. — 54.

- 11 Toate datele se referă la anul 1910, cu excepția Elveției (1908), Ungariei și Franței (1909). — 59.

- 12 *Statistica falimentelor* — statistica firmelor comerciale și industriale declarate în stare de faliment. În țările capitaliste, ruina burgheziei mici și mijlocii, falimentele băncilor, societăților pe acțiuni etc. sînt inevitabile. La cererea creditorilor, tribunalul numește un judecător sindic, însărcinat cu lichidarea bunurilor firmei declarate în stare de faliment și cu repartizarea contravalorii lor între creditori, potrivit ordinii de preferință a creanțelor, stabilită prin lege. — 60.

- 13 „Standard Oil Company“ — grupul trusturilor de petrol care formează „imperiul petrolului“ al familiei Rockefeller. Trustul de bază al acestui grup monopolist — „Standard Oil of New Jersey“ — s-a dezvoltat din Societatea petrolieră înființată în 1882 de John Rockefeller, concentrînd la începutul secolului al XX-lea sub controlul său cea mai mare parte din industria petrolieră americană. Împreună cu numeroasele societăți-fiice, „Standard Oil“ controlează peste o treime din întreaga producție și prelucrare de petrol din lumea capitalistă și

ocupă un loc de frunte în producția unei serii de produse petrochimice. Monopolurile petroliere exercită o mare influență asupra întregii politici interne și externe a S.U.A. — 63.

- 14 Lenin a folosit aceste date în lucrarea „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 364—365). În „Caiete despre imperialism“, Lenin raportează suma de 815 miliarde franci, reprezentând totalul hîrtilor de valoare din întreaga lume, la anul 1911, iar în lucrarea „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ — la anul 1910. Pasajul din „Caiete“ este extras din lucrarea lui Zimmermann „Statistica internațională a hîrtilor de valoare și a emisiunilor de hîrtii de valoare“, care a preluat aceste date de la Alfred Neymarck; acesta din urmă le-a raportat la 1 ianuarie 1911. — 69.
- 15 *Proudhonism* — curent antiștiințific, ostil marxismului, din cadrul socialismului mic-burghez, denumit astfel după numele anarhistului francez P. - J. Proudhon. Criticînd de pe poziții mic-burgheze marea proprietate capitalistă, Proudhon visa eternizarea micii proprietăți private și în acest scop propunea să se organizeze o bancă a „poporului“ și o bancă „de schimb“, cu ajutorul căroră muncitorii ar putea să-și procure mijloace de producție proprii și să-și asigure o desfacere „echitabilă“ a produselor lor. Proudhon nu înțelegea rolul și însemnătatea proletariatului, avea o atitudine negativă față de lupta de clasă, față de revoluția socialistă și dictatura proletariatului; el nega, de pe poziții anarhiste, necesitatea statului. Proudhoniștii idealizau mica producție de mărfuri și schimbul. „Nu distrugerea capitalismului și a bazei lui — producția de mărfuri, ci curățirea acestei baze de toate excrescențele ei, înlăturarea tuturor abuzurilor etc.; nu nimicirea schimbului și a valorii de schimb, ci, dimpotrivă, «constituirea» acesteia din urmă, generalizarea ei, prefacerea ei în ceva absolut, «echitabil», fără fluctuații, crize, abuzuri — iată ideea lui Proudhon“ (V.I. Lenin. Opere complete, vol. 24, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 143).

Noul proudhonism — așa au fost denumite de Lenin teoriile reformiste ale kautskiștilor, care prezentau dominația monopolurilor și a băncilor, atotputernicia oligarhiei financiare, jefuirea coloniilor, anexiunile și celelalte trăsături inerente imperialismului drept excrescențe întâmplătoare ale capitalismului, întocmeau tot felul de proiecte de „asanare“ a capitalismului, de înlăturare a „abuzurilor“ comise de monopoluri etc. Demascînd caracterul reacționar al acestor teorii, Lenin scria că ideologiilor lor „vor să meargă «înapoi» spre micul capitalism (și nu spre socialism)“ — vezi volumul de față, p. 67. — 91.

- 16 *Teoria kautskistă a ultraimperialismului* (a supraimperialismului) — teorie oportunistă cu privire la posibilitatea trecerii imperialismului într-o fază nouă — faza „capitalului financiar unit pe scară internațională“, în care, printr-o înțelegere între capitaliștii diferitelor țări, s-ar crea o economie mondială organizată și s-ar înlătura contradicțiile imperialiste. Teoria „ultraimperialismului“ prezintă imperialismul în culori trandafirii, caută să-l eternizeze. Lenin a arătat că

adevăratul sens social al acestei „teorii“, menirea ei nu este alta decât „consolarea arhireacționară a maselor cu speranța că în condițiile capitalismului ar fi posibilă o pace permanentă, abătându-li-se atenția de la contradicțiile ascuțite și de la problemele acute ale contemporaneității spre falsele perspective ale unui viitor și pretins nou «ultraimperialism». Înșelarea maselor — nimic altceva nu oferă teoria «marxistă» a lui Kautsky“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 422—423). Teoria kautskistă a „ultraimperialismului“ este reluată în diferite variante de apologetii de astăzi ai imperialismului, ceea ce își găsește expresia în tot felul de proiecte burgheze și reformiste de creare a unui stat capitalist mondial cu un guvern unic etc. (Vezi critica făcută de Lenin teoriei antimarxiste a lui Kautsky în Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 416—427.)

În condițiile de azi, când, alături de sistemul mondial imperialist, a apărut și se întărește tot mai mult sistemul mondial socialist, care cuprinde Uniunea Sovietică, Republica Populară Chineză și celelalte țări socialiste, forțele antiimperialiste uriașe și în continuă creștere — reprezentate, în primul rând, prin puternicul lagăr socialist și vigouroasa mișcare pentru pace din toate țările — pot sili cercurile imperialiste agresive să renunțe la planurile de dezlănțuire a unor noi războaie.—125.

- 17 Datele cu privire la producția de fier în Germania au fost adăugate de V.I. Lenin pe marginea manuscrisului; ele au fost luate dintr-un tabel apărut în revista „Die Bank“, 1911, I, p. 95, și inserat la nota: „Siderurgia în decurs de 100 de ani“. V.I. Lenin reproduce parțial acest tabel mai jos sub titlul: „Datele statistice cele mai recente cu privire la industria siderurgică“ (vezi volumul de față, p. 159). — 158.
- 18 Materialul și observațiile lui Lenin cu privire la relațiile dintre capitalul financiar și guvern, cuprinse în „Caiete“, au fost dezvoltate în cartea „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ și în alte lucrări ale sale. V.I. Lenin a arătat că dezvoltarea monopolurilor și a capitalului financiar are drept rezultat inevitabil faptul că un mic număr de magnați ai industriei și finanței — oligarhia financiară — joacă rolul hotărâtor în economia și politica țărilor capitaliste; ei îi este subordonat întru totul și guvernul burghez. Monopolurile își subordonează și folosesc aparatul de stat în scopurile lor prin includerea unor reprezentanți ai guvernului în consiliile de administrație ale uniunilor monopoliste și a unor reprezentanți ai monopolurilor și ai magnaților capitalului în guvernele statelor capitaliste, ceea ce, în condițiile de azi, devine un fenomen caracteristic. Astfel, în S.U.A. toate posturile-cheie din guvern sînt ocupate de mari monopolști, reprezentanți ai principalelor grupuri financiare — Morgan, Rockefeller ș.a. — 158.
- 19 Critica făcută de Lenin apărătorilor militarismului și argumentelor lor mincinoase că cheltuielile militare ar fi utile și avantajoase pentru țară ne ajută să-i demascăm pe ideologii contemporani ai monopolurilor, care prezintă militarizarea economică drept mijloc salvator împotriva crizelor și a șomajului. În țările imperialiste, în primul rând în S.U.A., monopolurile capitaliste folosesc pe scară largă militarizarea economiei

și cursa înarmărilor pentru propria lor îmbogățire; subordonându-se aparatul de stat, ele își asigură în condiții avantajoase uriașe comenzi militare. Iar întreaga povară a militarizării economiei și a cursei înarmărilor este aruncată de statele burgheze pe umerii maselor muncitoare. În țările imperialiste se intensifică exploatarea clasei muncitoare, cresc impozitele. Astfel, ponderea impozitului pe venit reținut din salariul muncitorilor și funcționarilor a crescut în S.U.A. de la 43% din suma totală a impozitului pe venit (fără impozitul pe corporații) în anul financiar 1943/1944 la 71% în anul financiar 1959/1960. Totodată, suma totală a impozitelor indirecte, plătite, de asemenea, în primul rînd de oamenii muncii, a crescut de la 6,3 miliarde de dolari în anul financiar 1945/1946 la 13 miliarde de dolari în anul financiar 1959/1960; în același timp, monopolurile realizează profituri fabuloase. Astfel, potrivit datelor oficiale, vădit diminuate, profiturile monopolurilor americane au crescut de la 3,3 miliarde de dolari în 1938 la 44 de miliarde de dolari în 1961, adică de peste 13 ori.

Militarizarea economiei țărilor imperialiste constituie un indiciu concret al intensificării parazitismului și putrefacției sistemului capitalist. — 179.

- ²⁰ *Nietzsche, Friedrich* (1844—1900) — filozof reacționar german, unul dintre ideologii reacțiunii burghezo-moșierești. În lucrările sale, el s-a manifestat ca un dușman inveterat al democrației, al clasei muncitoare, al marxismului. Nietzsche privea problemele social-politice de pe pozițiile idealismului subiectiv și ale „social-darvinismului” vulgar, ale teoriei „supraomului”. Orientarea antidemocratică, reacționară a făcut din nietzscheanism filozofia populară a fascismului. Ideologiile burgheziei folosesc pe scară largă filozofia lui Nietzsche pentru a prezenta imperialismul în culori trandafirii, ca orînduire socială „naturală”, care ar corespunde naturii umane, și pentru a justifica agresiunea, a preamări războaiele de cîtopire. — 181.
- ²¹ Lozinca „*Statele Unite ale Europei*”, lansată în repetate rînduri și în diferite variante, a căpătat o răspîndire deosebit de largă în anii primului război mondial. În afară de politicieni burghezi, această lozincă era intens propagată de kautskiști, troțkiști și alți oportuniști. În manifestul politic al C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul și social-democrația din Rusia”, publicat la 1 noiembrie 1914 în ziarul „Soțial-Demokrat”, Lenin a subliniat că lozinca „Statelor Unite ale Europei” este falsă și lipsită de sens, „fără răsturnarea pe cale revoluționară a monarhiilor germană, austriacă și rusă” (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 21). Analizînd condițiile economice ale imperialismului, Lenin, în cunoscutul articol „În jurul lozincii Statelor Unite ale Europei”, publicat la 23 august 1915, a arătat că „în regimul capitalist lozinca Statelor Unite ale Europei este sau irealizabilă, sau reacționară” (op. cit., p. 356).

Experiența istorică și realitatea din zilele noastre confirmă întru totul justețea aprecierii leniniste a lozincii „Statelor Unite ale Europei”.

În prezent, această lozincă este intens propagată de imperialiști și de slugile lor — socialiștii de dreapta. Ei prezintă drept „Statele

Unite ale Europei“ tot felul de uniuni ale monopolurilor din Europa occidentală de tipul „Comunității economice europene“ („Piața comună“) etc., care sînt create pentru a intensifica exploatarea oamenilor muncii din Europa capitalistă, pentru a jefui în comun țările slab dezvoltate din punct de vedere economic, pentru a pregăti o agresiune împotriva țărilor socialiste. O unire a țărilor din Europa și alte continente pe baza liberului consimțămînt, a egalității și frăției nu este posibilă decît în condițiile socialismului. Un model de asemenea comunitate a unor popoare libere și suverane îl constituie sistemul mondial socialist.—187.

22 *Doctrina Monroe* — declarația principiilor care stau la baza politicii externe a S.U.A.; a fost formulată de președintele James Monroe în mesajul său din 2 decembrie 1823 adresat Congresului. Sub paravanul doctrinei Monroe („America pentru americani“), S.U.A. își realizează planurile lor colonialiste în America Latină, se amestecă mereu în treburile țărilor latino-americane, le impun tratate înrobitoare, instalează și sprijină guverne antipopulare, care sînt pe placul monopoliştilor din S.U.A., dau ajutor marionetelor lor în lupta împotriva mișcării de eliberare națională. — 187.

23 „*Economistii imperialiști*“ — curent oportunist din rîndurile social-democrației internaționale, apărut în perioada războiului imperialist mondial din 1914—1918. În P.M.S.D.R., acest curent s-a manifestat la Conferința secțiilor din străinătate care s-a ținut în primăvara anului 1915 la Berna (Elveția); la această conferință, N.I. Buharin a prezentat teze în care erau apărute concepții antimarxiste. Lenin a calificat aceste concepții drept „economism imperialist“. Ulterior, tezelor lui Buharin li s-au alăturat G.L. Peatakov și E.B. Boș. Idei asemănătoare s-au manifestat și în „Proiectul de program al Uniunii socialiste revoluționare și al Partidului muncitoresc social-democrat“ din Olanda, în Partidul muncitoresc socialist din America și în alte partide. Lenin a calificat „economismul imperialist“ drept o boală internațională și a dus împotriva lui o luptă hotărîtă. „Economistii imperialiști“ se pronunțau împotriva autodeterminării națiunilor, împotriva întregului program-minimum al P.M.S.D.R., care preconiza lupta pentru transformări democratice. Lenin a subliniat uriașa importanță pe care o are în epoca imperialismului lozinka autodeterminării națiunilor; el a arătat că marxistii trebuie să folosească toate instituțiile democratice pentru a pregăti răsturnarea imperialismului și să tindă — „prin folosirea democratismului burghez — spre organizarea socialistă și consecvent democratică a proletariatului împotriva burgeziei și împotriva oportunistului“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 76).

V.I. Lenin a criticat „economismul imperialist“ în lucrările: „Despre apariția unui nou curent: «economismul imperialist»“; „Răspuns lui P. Kievski (I. Peatakov)“; „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»“ (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 60—69, 70—76, 79—132) și în alte lucrări. — 223.

24 În „Anti-Dühring“, capitolul al III-lea, „Teoria violenței (Urmare)“, Engels a scris despre statele capitaliste: „Armata a devenit scopul

principal al statului, a devenit un scop în sine; popoarele nu mai au altă menire decât să furnizeze soldați și să-i hrănească. Militarismul stăpânește și devorează Europa. Dar acest militarism poartă în sine și germenele propriei sale pieiri". Concurența dintre diferitele state, a arătat Engels, le silește, pe de o parte, să cheltuiască tot mai mulți bani pentru înarmare, deci să grăbească tot mai mult catastrofa financiară; pe de altă parte, această concurență le silește să introducă pe scară tot mai largă serviciul militar obligatoriu, învățând astfel întregul popor să minuiască armele; pentru popor apare posibilitatea reală ca, la un moment dat, să întoarcă armele împotriva claselor dominante. „Pe această treaptă armata monarhului se transformă într-o armată a poporului; mașina refuză să mai slujească, militarismul piere în virtutea dialecticii proprii sale dezvoltări“ (K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 20, București, Editura politică, 1964, p. 165, 165 — 166). — 224.

25 *Manchesterianism* (liber-schimbism) — curent în politica economică a burgheziei care preconiza libertatea comerțului și neamestecul statului în activitatea economică particulară. A apărut în Anglia la sfârșitul secolului al XVIII-lea; în perioada 1830—1850, bastionul liber-schimbismului era burghezia industrială din Manchester; de aceea liber-schimbistilor li se spunea și „manchesterieni“. În fruntea „școlii manchesteriene“ se aflau Cobden și Bright. În epoca capitalismului premonopolist, tendințele liber-schimbiste au căpătat teren și în Germania, Franța, Rusia și alte țări capitaliste. Fundamentarea teoretică a liber-schimbismului a fost făcută în lucrările lui A. Smith și D. Ricardo. — 245.

26 *Sofiști* — denumire dată, în Grecia antică, filozofilor de profesie, dascălilor de filozofie și de retorică. Pe sofiști îi caracteriza convingerea că toate reprezentările omului, normele și aprecierile sale etice sînt relative. Sofiștii foloseau în mod premeditat argumente greșite, false (sofisme), tertipuri verbale care induceau în eroare. Sofistica a degenerat curînd într-un joc steril cu noțiuni, în arta de a susține și a combate în cuvîntări și discuții orice teză. — 245.

27 *Rabulist* — avocat clițibușar, flecar. V.I. Lenin îl numește pe Kautsky sofist și rabulist pentru că acesta falsifică adevărata natură a imperialismului, ocolind esența chestiunii prin subterfugii, folosește sofistica și falsuri teoretice pentru a estompa profundele contradicții ale imperialismului și a justifica unitatea de vederi cu apologetii capitalului, social-șoviniștii declarați. — 245.

28 „*Kommunist*“ — revistă; a fost întemeiată de Lenin și editată de redacția ziarului „Soțial-Demokrat“ împreună cu G.L. Peatakov și E. B. Boș, care finanțau editarea ei. Din redacția revistei a făcut parte și N.I. Buharin. A apărut un singur număr (dublu) în septembrie 1915. În acest număr au fost publicate trei articole ale lui V.I. Lenin: „Falimentul Internaționalei a II-a“, „Glasul unui socialist francez cinstit“ și „Imperialismul și socialismul în Italia“ (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 209—265; vol. 27, p. 5—13 și 14—23).

Planul de editare a revistei a fost elaborat de Lenin în primăvara anului 1915. Lenin intenționa să facă din „Kommunist“ un organ

internațional al social-democraților de stînga. Curînd însă s-au ivit divergențe serioase între redacția ziarului „Soțial-Demokrat“, de o parte, și Buharin, Peatakov și Boș, de altă parte, divergențe care s-au adîncit după apariția nr. 1—2 al revistei. Avînd în vedere comportarea antipartinică a acestui grup, la propunerea lui Lenin, redacția ziarului „Soțial-Demokrat“ a declarat că consideră imposibilă editarea în continuare a revistei „Kommunist“ (vezi „Proiect de hotărîre a C.C. al P.M.S.D.R. cu privire la încetarea editării revistei „Kommunist“ — Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 287—289). — 245.

- ²⁹ „The Economist“ — revistă săptămînală burgheză; apare la Londra din 1843. — 249.
- ³⁰ *Trade-unionurile* — sindicatele din Anglia și din domeniile britanice. Trade-unionurile fac parte din Partidul laburist în calitate de membru colectiv al acestuia. În anii primului război mondial, liderii trade-unionurilor s-au situat în majoritatea lor pe poziții social-șoviniste. Ideologia trade-unionurilor contestă necesitatea creării unui partid revoluționar al proletariatului, reducînd în fapt rolul partidului muncitoresc la reprezentarea trade-unionurilor în parlament. — 260.
- ³¹ Textul încadrat între două linii reprezintă prima pagină din caietul „9“, pe care este înscris pe scurt conținutul caietului: 1) Hilferding. „Capitalul financiar“, 2) Trustul electrotehnic, 3) Statistica emisiunilor, 4) Riesser. Primele trei însemnări din caiet au o numerotare comună a paginilor (1—10); paginile cu notele referitoare la lucrarea lui Riesser au o numerotare specială (p. 1—16). În mod corespunzător, și în planul rezumativ al întregii lucrări despre „Imperialism“ Lenin folosește semnele convenționale „9“, „9R“ (adică caietul „9—Riesser“), indicînd, totodată, și paginile pentru a putea folosi materialele cuprinse în caietul „9“. — 308.
- ³² În „Caiete despre imperialism“ și în lucrarea „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, Lenin se referă în repetate rînduri la lucrarea lui R. Hilferding „Capitalul financiar“. Folosind materialul factual din această sursă pentru caracterizarea diferitelor trăsături ale capitalismului monopolist, Lenin îl critică, totodată, pe autor pentru tezele și concluziile sale nemarxiste în principalele probleme ale imperialismului. Lenin îl califică pe Hilferding — unul dintre liderii social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a — drept kantian și kautskist, reformator și unul dintre „cei ce caută să convingă burghezia imperialistă“ (volumul de față, p. 592). Rupînd politica de economie, Hilferding dă în cartea sa o definiție greșită a imperialismului și a capitalului financiar; el estompează rolul hotărîtor al monopolurilor în condițiile imperialismului și ascuțirea tuturor contradicțiilor acestuia din urmă, ignorează trăsături atît de importante ale imperialismului ca împărțirea lumii și lupta pentru reîmpărțirea ei, parazitismul și putrefacția capitalismului, făcînd „un pas înapoi în raport cu englezul Hobson, care e un pacifist și reformist declarat“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 315). Deși

conține greșeli serioase, cartea lui Hilferding a jucat un anumit rol pozitiv în studierea celei mai noi faze de dezvoltare a capitalismului. — 308.

- ³³ *Kantianism* — sistemul concepțiilor filozofului german din secolul al XVIII-lea Immanuel Kant, dezvoltate în lucrările sale „Critica rațiunii pure“ (1781), „Critica rațiunii practice“ (1788) și „Critica puterii de judecată“ (1790). „Trăsătura fundamentală a filozofiei lui Kant — a arătat Lenin — o constituie concilierea materialismului cu idealismul, realizarea unui compromis între ele, îmbinarea într-un singur sistem a unor curente filozofice eterogene, opuse“ (Opere complete, vol. 18, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 202). Kant căuta „să împace“ credința cu cunoașterea, religia cu știința. Kantianismul este filozofia preferată a oportuniștilor de tot felul, inclusiv a kautskiștilor. K. Marx și F. Engels au dezvăluit esența kantianismului; V.I. Lenin i-a făcut o critică multilaterală în opera sa „Materialism și empiriocriticism“ (Opere complete, vol. 18, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 7—380).

Neokantianism — curent reacționar în filozofia burgheză, care, sub lozinca unei reînvieri a filozofiei lui I. Kant, propovăduiește idealismul subiectiv; a apărut pe la mijlocul secolului al XIX-lea în Germania. Sub lozinca „Înapoi la Kant!“, neokantienii au luptat împotriva materialismului dialectic și a materialismului istoric. În cartea sa „Ludwig Feuerbach și sfârșitul filozofiei clasice germane“, Engels i-a calificat pe neokantieni drept „reacționari în domeniul teoriei“, „niște prinde-purici eclectici“. Neokantienii îi opuneau socialismului științific „socialismul etic“. „Teoria“ neokantienilor a fost preluată de revizionști, în frunte cu E. Bernstein.

V. I. Lenin a dezvăluit esența reacționară a neokantianismului și a arătat legătura lui cu celelalte curente ale filozofiei burgheze (machismul, pragmatismul etc.). — 309.

- ³⁴ V. I. Lenin arată că sînt greșite afirmațiile lui Hilferding referitoare la „meritul“ lui Tugan-Baranovski de a fi descoperit importanța teoriei lui K. Marx a reproducției capitaliste și a crizelor. În realitate, acest economist burghez, care în ultimul deceniu al secolului trecut a fost un reprezentant marcant al „marxismului legal“, în lucrările sale a denaturat și a încercat să infirme teoria marxistă a reproducției și a crizelor. Negînd contradicția fundamentală a capitalismului, precum și contradicția — care decurge din ea — dintre tendința de a lărgi neconținut producția și posibilitățile de consum limitate din cauza situației de proletari a maselor populare, Tugan-Baranovski susținea că în capitalism ar fi posibilă o acumulare nelimitată și o dezvoltare nestînjinită a producției, independent de consum și de nivelul de trai al maselor populare. Teorii apologetice similare sînt propagate și în prezent de către economiștii burghezi. Realitatea capitalistă infirmă aceste teorii vulgare și confirmă întru totul justetea teoriei marxiste a acumulării capitaliste și a crizelor. — 311.

- ³⁵ *A.E.G.* („*Allgemeine Elektrizitäts Gesellschaft*“) — cel mai mare trust din industria electrotehnică germană; a fost fondat în 1883. A.E.G. era legat de marile bănci germane, de Trustul oțelului, de concernul

de țevi „Mannesmann“, de concernul „Krupp“ și de o serie de alte monopoli printr-o uniune personală; împreună cu trustul german „Siemens“, A.E.G. deținea o situație de monopol în industria electrotehnică din Germania; la începutul celui de-al doilea război mondial avea societăți-fiice și reprezentanțe în 34 de țări.

După cel de-al doilea război mondial, întreprinderile A.E.G. situate pe teritoriul Republicii Democratice Germane au fost naționalizate; pe teritoriul Republicii Federale Germane concernul a rămas în întregime în mâinile vechilor săi proprietari.

G.E.C. („General Electric Company“) — cel mai mare trust electrotehnic din S.U.A., unul din cele mai puternice monopoli din lumea capitalistă, controlat de grupul financiar Morgan; a fost fondat în 1892. În 1960 producea peste 50% din utilajul electric greu din S.U.A.; ocupă un loc de frunte în producția armei atomice, a motoarelor cu reacție, a utilajului electronic și militar și a turbinelor pentru navele de război și avioane. „General Electric“ are circa 200 de uzine, în care sînt ocupați 250 000 de muncitori și funcționari; stă în fruntea cartelului american de utilaj electric; are întreprinderi-fiice și firme de desfacere în majoritatea țărilor capitaliste.

În 1922 a fost reînnoit acordul cu privire la împărțirea lumii încheiat în 1907 între A.E.G. și G.E.C. G.E.C. a achiziționat circa 30% din acțiunile A.E.G., devenind acționarul cel mai mare al acestei societăți. Capitalul american a finanțat din plin A.E.G., contribuind la reînarmarea imperialismului german. În 1960 G.E.C. posedă circa 30% din capitalul social al A.E.G. — 313.

- 36 La începutul primului război mondial, societatea „A. Thyssen“ pentru producția laminatelor de oțel, fondată în 1871, a devenit unul dintre cele mai mari combinate metalurgice din Europa; acest combinat cuprindea furnale, oțelării și uzine de laminate, mine de fier și de cărbuni, uzine constructoare de mașini, întreprinderi comerciale și de transport și uzine de armament. În 1926 Thyssen a jucat un rol de frunte în organizarea Trustului oțelului — cel mai mare combinat al industriei de război și unul dintre cele mai puternice monopoli din Germania; el a contribuit activ la instaurarea dictaturii fasciste în Germania. Trustul oțelului conduse de Thyssen a avut strînse legături cu o serie de monopoli industriale și bancare ale Germaniei fasciste, precum și cu capitalul monopolist internațional. După cel de-al doilea război mondial, Trustul oțelului s-a împărțit în două mari concerne — „Thyssen“ și „Rheinshall“. Concernul metalurgic „Thyssen“ ocupă în Germania occidentală un loc de frunte în producția de fontă și oțel.

Hugo Stinnes a fondat în 1893 o întreprindere siderurgică, care după primul război mondial a devenit o mare uniune monopolistă, cuprinzînd peste 1 500 de întreprinderi din diferite ramuri industriale. Curînd după moartea lui Stinnes (1924), concernul fondat de el a dat faliment; totuși, cu ajutorul băncilor americane, moștenitorii lui Stinnes au reușit să evite lichidarea monopolului. Combinatul metalurgic „Rhein-Elbe-Union“, care s-a desprins de concernul lui Stinnes, a devenit unul dintre stîlpii principali ai Trustului oțelului.

Controlul asupra întreprinderilor rămase în concernul lui Stinnes a fost preluat de societatea „Hugo Stinnes Corporation“, creată în S.U.A.; acționari ai acestei societăți au devenit moștenitorii lui Stinnes și bancherii americani care acordaseră concernului mari credite. — 321.

- ³⁷ Extrasele, ca și prezentarea în rezumat a unor pasaje din cartea lui Hobson au fost făcute de N.K. Krupskaja. La citirea lor, Lenin a făcut unele sublinieri și observații, precum și diferite note și semne marginale. Numerotarea paginilor de caiet a fost făcută de Lenin. Sublinierile lui sînt redată în felul următor: cuvintele subliniate cu o linie sînt culese cu *cursive*; cele cu două linii — cu *cursive rărîte*; cele cu trei — cu *aldine cursive mici*; cele subliniate cu o singură linie ondulată sînt culese cu VERZALE, cele cu două — cu V E R Z A L E R Ă R I T E. Toate adăugirile sînt culese cu SEMIGRASE, iar în cazul cînd în adăugiri există și sublinieri, ele sînt culese astfel: cuvintele subliniate cu o linie — cu *aldine cursive*, cele cu două linii — cu *aldine cursive rărîte*.

În prefața la lucrarea sa „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, Lenin arată că a folosit cartea lui J.A. Hobson cu toată atenția pe care o merită. John Atkinson Hobson (1858—1940) a fost un cunoscut economist englez, care prin concepțiile sale era un reformist și pacifist burghez. Printre cărțile lui cele mai cunoscute se numără „Problemele sărăciei“, „Dezvoltarea capitalismului contemporan“ și „Imperialismul“, pe care Lenin a calificat-o drept cea mai importantă scriere engleză despre imperialism, considerînd-o drept un model tipic de critică mic-burgheză a imperialismului. Lenin a arătat că, în această lucrare, Hobson „a descris foarte bine și amănunțit particularitățile economice și politice fundamentale ale imperialismului“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 318). În „Caiete despre imperialism“, Lenin scrie că lucrarea lui Hobson despre imperialism „este folositoare în general și mai cu seamă pentru că ajută la dezvoltarea poziției fundamentale greșite a kautskismului în această problemă“ (volumul de față, p. 91). Folosind bogatul material faptic oferit de cartea lui Hobson, Lenin supune totodată criticii concluziile lui reformiste și încercările lui de a apăra, într-o formă camuflată, imperialismul. — 381.

- ³⁸ *Socialismul etic* — teorie idealistă a neokantienilor germani — H. Cohen, P. Natorp, E. Cassirer și alții —, care a devenit una din principalele dogme ale concepțiilor lui E. Bernstein, „părintele revizionismului“, precum și ale lui K. Vorländer, lider filozofic al social-democrațiilor germani de dreapta. Socialismul etic neagă legile obiective ale dezvoltării societății și necesitatea obiectivă a socialismului, considerînd că orînduirea socialistă reprezintă un ideal moral, care poate fi atins într-un viitor îndepărtat, fără luptă de clasă și fără dictatura proletariatului, numai prin reeducarea morală a oamenilor muncii și a exploatatorilor. În condițiile de astăzi, ideologia socialismului etic este folosită pe scară largă de socialiștii de dreapta din țările capitaliste pentru a abate masele de la lupta revoluționară. — 398.

- ³⁹ Este vorba de războiul anglo-bur (octombrie 1899 — mai 1902), război colonial, de cotopire, purtat de Anglia împotriva republicilor

sud-africane Transvaal și Orange, în urma căruia acestea din urmă și-au pierdut independența și au devenit colonii ale Marii Britanii.—398.

- 40 În acest loc din manuscris, Lenin a notat: „vezi mai sus, în acest caiet, adaosul de la p. 7“. La p. 7 sus, Lenin a scris:
„(vezi p. 41 din caietul de față)“. Potrivit acestei indicații a lui Lenin, în volumul de față însemnarea de la p. 7 a caietului n-a fost încadrată în ordinea de numerotare a paginilor din caiet, ci în ordinea extraselor făcute din cartea lui Ilobson. — 408.
- 41 Extrasele din cartea lui Sembat au fost făcute de N.K. Krupskaja; însemnările marginale, intercalările (vezi cuvintele culese cu aldine), sublinierile în textul citatelor (vezi cuvintele culese cu cursive, care au avut o singură subliniere, și cele cu cursive rărite, care au avut două sublinieri) și numerotarea paginilor au fost făcute de V.I. Lenin. — 415.
- 42 *Lista de citate scoase din cartea lui Schulze-Gaevernitz* a fost întocmită de Lenin în timpul lecturii acestei cărți, cu scopul de a face ulterior extrasele corespunzătoare (vezi mai jos, p. 424—438 din volumul de față). Citatele din primele 11 pagini au fost înscrise de Lenin în caiet în ordinea arătată de el. Mai departe, în caiet se află o serie de citate de la p. 229—375, care nu au fost menționate în listă (pe cit se vede, o parte din manuscris s-a pierdut). Sfârșitul listei, începînd cu p. 401, corespunde întocmai însemnărilor făcute în caiet. — 423.
- 43 *Glacis* — termen militar, care înseamnă: taluz, ieșind, rambleu din fața șanțului exterior al unei fortificații. — 423.
- 44 *Volksraad* — parlamentul bur. — 432.
- 45 *Rand* (denumirea completă: Witwatersrand) — una dintre cele mai mari regiuni aurifere, situată în provincia Transvaal din Uniunea Sud-Africană. În această regiune se extrage mai mult de $\frac{1}{3}$ din aurul lumii capitaliste. — 432.
- 46 Datele cu privire la extracția de cărbuni pe anul 1911 au fost luate de V.I. Lenin din „Cronica internațională“, tabelul 19, din „Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich“, 1915, p. 33*. — 443.
- 47 Datele cu privire la consumul de ceai și de spirit se referă la Australia. — 451.
- 48 În prefața la ediția franceză și cea germană a lucrării „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, Lenin stăruie în mod deosebit asupra mării importanțe pe care o au pentru caracterizarea capitalismului monopolist datele cu privire la căile ferate din lumea întreagă: „Repartizarea rețelei de căi ferate, inegalitatea acestei repartizări, dezvoltarea inegală a rețelei de căi ferate, toate acestea sînt rezultate ale capitalismului contemporan, monopolist, pe scară mondială“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 312). Materialele statisticii căilor ferate, citate la p. 462—468 din volumul de față, ne arată cu cîtă grijă a adunat Lenin din diferite izvoare și a prelucrat numeroase date pe anii 1890—1913 cu privire

la dezvoltarea rețelei de căi ferate în diferite țări (marile puteri, statele independente și semidependente, coloniile). Comparând aceste date cu cele referitoare la creșterea producției de fier și cărbune, el scoate în evidență disproporția dintre dezvoltarea forțelor de producție și construcția de căi ferate de către diferitele țări (ca urmare a monopolului asupra coloniilor). Rezultatele cercetării statisticii căilor ferate, rezumate în două tabele mici, sint analizate de Lenin în capitolul VII al cărții sale „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului” (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 401—402). — 462.

- 49 Vezi ziarul „Vorwärts” nr. 51—56, 58 și 59 din 1—10 martie 1893. — 477.
- 50 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol II, București, E.S.P.L.P. 1955, ed. a II-a, p. 386. — 481.
- 51 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 18, București, Editura politică, 1964, p. 568—569. — 481.
- 52 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 22, ed. rom. — 481.
- 53 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 18, București, Editura politică, 1964, p. 470—488. — 482.
- 54 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 18, București, Editura politică, 1964, p. 519—525. — 482.
- 55 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 18, București, Editura politică, 1964, p. 554—566. — 484.
- 56 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 22, ed. rom. — 484.
- 57 Aici și în cele ce urmează e vorba de ziarul „Hamburger Echo”, cotidian al organizației din Hamburg a Partidului social-democrat german; a fost fondat în 1885 sub denumirea de „Hamburg-Altonaer Volksblatt”, iar din 1887 și pînă în ziua de astăzi apare sub denumirea de „Hamburger Echo”. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. În martie 1933 ziarul a fost interzis de guvernul hitlerist. A început să reapară în aprilie 1946. — 484.
- 58 Recurgînd la tot felul de intrigi, violență și corupție, în 1879—1884 Leopold al II-lea (1835—1909), rege al Belgiei, a acaparat un vast teritoriu în regiunea fluviului Congo. Conferința de la Berlin din 1884—1885 a consfințit transformarea teritoriului cotoplit în proprietate personală a regelui Leopold al II-lea, dîndu-i-se denumirea de „Statul liber Congo”. Cotopirea țării a fost însoțită de represiuni sîngeroase împotriva triburilor africane și le-a adus multe nenorociri. În 1908, Leopold al II-lea „a cedat” Belgiei, trăgînd mari foloase pentru sine, drepturile personale asupra Congoului, teritoriul devenind astfel colonie belgiană. În Congo erau stăpîni absoluți monopolurile capitaliste — belgiene, engleze, franceze etc. Crunta exploatare capitalistă a Congoului a provocat în repetate rînduri acțiuni populare antiimperialiste, care au fost înăbușite cu cruzime de către colonialiști. Sub

presiunea mișcării de eliberare națională, la 30 iunie 1960 a fost proclamată independența Congoului, dar și după aceasta în țară sînt stăpîne monopolurile străine. — 502.

- 59 Vezi K. Marx „Capitalul“, vol. III, partea a II-a, București, E.S.P.L.P. 1955, p. 462. — 546.
- 60 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 19, București, Editura politică, 1964, p. 153—159; citatul se află la p. 154. — 556.
- 61 În rezoluția *Congresului de la Stuttgart al Internaționalei a II-a* (august 1907): „Militarismul și conflictele internaționale“, la elaborarea căreia a luat parte și V.I. Lenin, se spunea că militarismul este principalul instrument al asupririi de clasă, se sublinia că sarcina social-democrației este nu numai de a lupta împotriva izbucnirii războaielor sau pentru încetarea imediată a războaielor deja începute, ci și de a folosi criza creată de război pentru a grăbi răsturnarea burgheziei. Vezi articolele lui V.I. Lenin „Congresul socialist internațional de la Stuttgart“ (Opere complete, vol. 16, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 69—71 și 81—91). — 558.
- 62 „Socialiștii internaționaliști din Germania“ („Internationale Sozialisten Deutschlands“, „I.S.D.“) — grup de social-democrați germani de stînga, care s-a format în anii războiului imperialist mondial; organul lui de presă a fost revista „Lichtstrahlen“, care a apărut la Berlin din 1913 pînă în 1921. Acest grup nu a avut legături largi cu masele și de aceea s-a destrămat curînd.

Grupul „Die Internationale“ — organizație revoluționară a social-democrațiilor germani de stînga; a fost format la începutul războiului imperialist mondial de către K. Liebknecht, R. Luxemburg, Fr. Mehring, C. Zetkin, J. Marchlewski, L. Jogiches (Tyszka) și W. Pieck. În aprilie 1915, R. Luxemburg și F. Mehring au înființat revista „Die Internationale“, în jurul căreia s-a încheat grupul principal al social-democrațiilor de stînga din Germania. La 1 ianuarie 1916 s-a ținut la Berlin conferința pe întreaga Germanie a social-democrațiilor de stînga, în cadrul căreia acest grup s-a constituit din punct de vedere organizatoric și a hotărît să poarte denumirea de grupul „Die Internationale“. În afară de foile politice care au apărut în 1915, începînd din 1916, grupul „Die Internationale“ a trecut la editarea și difuzarea ilegală a „Scrisorilor politice“ sub semnătura „Spartacus“ (au apărut regulat pînă în octombrie 1918); de atunci grupul „Die Internationale“ a început să se numească și grupul „Spartacus“.

Spartachiștii au dus o propagandă revoluționară în mase, au organizat demonstrații antirăzboinice de masă, au condus greve, au demascat caracterul imperialist al războiului mondial și trădarea liderilor social-democrați. Spartachiștii au făcut însă greșeli serioase în probleme de teorie și politică.

În aprilie 1917 spartachiștii au intrat în Partidul social-democrat independent din Germania, partid centrist, păstrînd în acest partid independența organizatorică. În noiembrie 1918, în timpul revoluției

din Germania, spartachiștii au rupt-o cu „independenții“, s-au constituit în „Uniunea Spartacus“ și au publicat la 14 decembrie 1918 programul lor. La Congresul de constituire (30 decembrie 1918 — 1 ianuarie 1919), spartachiștii au creat Partidul Comunist din Germania. V.I. Lenin a criticat în repetate rânduri greșelile social-democraților de stînga germani, insistînd asupra inconsecvenței lor. În același timp, el a dat o înaltă apreciere activității lor revoluționare. — 564.

- ⁶³ Vezi K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, București, E.S.P.L.P. 1955, p. 440—457; citatul se află la p. 454. — 568.
- ⁶⁴ Lenin a extras acest fragment din articolul „Religia“ de K. Kautsky, apărut în „Die Neue Zeit“, anul XXXII, 1913/1914, vol. I, nr. 6 din 7 noiembrie 1913, p. 182—188 (începutul articolului) și nr. 10 din 5 decembrie 1913, p. 352—360 (sfîrșitul articolului). — 570.
- ⁶⁵ Această însemnare a fost făcută de Lenin după o adnotare la articolul „Situția negrilor în Statele Unite“ de M.W. Ovington, publicat în „Die Neue Zeit“, 1914, vol. I, p. 382—383, și după o adnotare la articolul „Problema negrilor“ de J.M. Raymond, apărut în același număr la p. 592. — 570.
- ⁶⁶ „Muncitorii industriali ai lumii“ („I.W.W.“, „Industrial Workers of the World“) — organizație sindicală a muncitorilor din S.U.A., întemeiată în 1905; grupa în rândurile sale în special muncitorii necalificați și prost plătiți, de diferite profesii. La crearea ei au participat activ militanții mișcării muncitorești americane D. de Leon, E. Debs și W. Haywood. „Muncitorii industriali ai lumii“ au condus cu succes o serie de greve de masă. În anii primului război mondial, cu ajutorul acestei organizații au fost duse o serie de acțiuni antirăzboinice de masă ale clasei muncitoare americane. Unii dintre conducătorii organizației „Muncitorii industriali ai lumii“ — W. Haywood și alții — au salutat Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și au intrat în Partidul Comunist din S.U.A. Totodată, în activitatea organizației s-au manifestat trăsături anarho-sindicaliste: ea nu recunoștea necesitatea luptei politice a proletariatului, nega rolul conducător al partidului muncitoresc revoluționar și necesitatea dictaturii proletariatului. Datorită politicii oportuniste a conducătorilor, „Muncitorii industriali ai lumii“ s-a transformat într-o organizație sectară, pierzîndu-și orice influență în mișcarea muncitorească.

Partidul socialist din America s-a constituit în iulie 1901, la Congresul de la Indianopolis, prin unificarea grupurilor ce s-au desprins din Partidul muncitoresc socialist și Partidul social-democrat din S.U.A., care a avut printre organizatorii săi pe Eugen Debs, militant popular al mișcării muncitorești din S.U.A. și unul dintre fondatorii noului partid. În anii primului război mondial s-au format în acest partid trei curenți: social-șoviniștii, care sprijineau politica imperialistă a guvernului; centriștii, care erau numai în vorbe împotriva războiului imperialist; minoritatea revoluționară, care se situa pe poziții internaționaliste și lupta împotriva războiului.

Aripa stângă a partidului, în frunte cu Charles Ruthenberg, William Foster, Bill Haywood etc., sprijinindu-se pe elementele proletare, lupta împotriva conducerii oportuniste a partidului, pentru organizarea de acțiuni politice independente ale proletariatului, pentru crearea de sindicate bazate pe principiile luptei de clasă. În 1919, Partidul socialist din America s-a scindat. Aripa stângă, care s-a desprins din partid, a devenit inițiatoarea creării Partidului Comunist din S.U.A. și principalul lui nucleu.

În prezent, Partidul socialist este o organizație sectară cu un număr restrâns de membri. — 570.

67 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 18, București, Editura politică, 1964, p. 309—312 și 303—308. — 570.

68 *Partidul muncitoresc socialist din America* a luat ființă în 1876, la Congresul de unificare de la Philadelphia, ca rezultat al fuzionării secțiilor americane ale Internaționalei I și a altor organizații socialiste. Lucrările congresului s-au desfășurat sub conducerea lui F.A. Sorge, tovarăș de luptă al lui Marx și Engels. Majoritatea covârșitoare a partidului era alcătuită din imigranți care aveau slabe legături cu muncitorii de origine americană. În primii ani, rolul conducător în acest partid l-au avut lassalleenii, care au comis o serie de greșeli cu caracter dogmatic-sectar. Marx și Engels au criticat cu asprime tactica sectară a socialiștilor americani. În ultimul deceniu al secolului trecut, conducerea partidului muncitoresc socialist din America a trecut în mâinile aripii stîngi, în frunte cu D. de Leon, care a comis însă greșeli cu caracter anarho-sindicalist. Partidul a renunțat la lupta pentru revendicările parțiale ale clasei muncitoare, la munca în cadrul sindicatelor reformiste și și-a pierdut tot mai mult legăturile cu mișcarea muncitorească de masă, care și așa erau destul de slabe. În anii primului război mondial, el a înclinat spre internaționalism. Sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, partea cea mai revoluționară a acestui partid a participat activ la înființarea Partidului Comunist din America. În prezent, Partidul muncitoresc socialist reprezintă o organizație puțin numeroasă, lipsită de influență asupra mișcării muncitorești din S.U.A.

Federația americană a muncii (A.F.L.) — uniune sindicală din S.U.A., întemeiată în 1881. Organizată pe criterii de breaslă, A.F.L. grupa în rândurile sale în special „aristocrația muncitorească“. Organul oficial de presă al Federației americane a muncii este revista lunară „American Federationist“, care apare la Washington din 1894. Conducerea reformistă a A.F.L. propovăduiește „colaborarea de clasă“ și apără rînduielele capitaliste; ea duce o politică de scindare a mișcării muncitorești internaționale și sprijină activ politica externă agresivă a imperialismului american. În 1955, A.F.L. a fuzionat cu o altă uniune sindicală — Congresul sindicatelor industriale (C.I.O.). Noua uniune poartă denumirea de Federația americană a muncii — Congresul sindicatelor industriale (A.F.L. — C.I.O.). — 572.

- ⁶⁹ Acest articol, care este o tăietură din ziarul „Leipziger Volkszeitung“ din 10 iulie 1910, a fost lipit în caietul „omicron“; autorul nu este indicat. — 580.
- ⁷⁰ Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 17, București, Editura politică, 1963, p. 3—8 și 284—291. — 582.
- ⁷¹ Vezi K. Marx. Scrisori către Kugelmann, București, Editura P.C.R., 1947, p. 116. Caietul „Marxismul despre stat“ — materialele pregătitoare ale lui V.I. Lenin pentru lucrarea „Statul și revoluția“; el a fost scris în ianuarie—februarie 1917 la Zürich (vezi Opere complete, vol. 33, București, Editura politică, 1964, ed. a doua). Trimiterea la caietul „Marxismul despre stat“ a fost făcută, probabil, mai târziu, în timp ce Lenin lucra la cartea „Statul și revoluția“. — 582.
- ⁷² Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 17, București, Editura politică, 1963, p. 299. — 582.
- ⁷³ Vezi K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, București, E.S.P.L.P. 1955, ed. a II-a, p. 506. — 582.
- ⁷⁴ În „Die Neue Zeit“, data scrisorii lui Marx este greșit indicată. Trebuie să fie 4 februarie 1871 (vezi Marx-Engels. Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin 1953, p. 297). Citatul din scrisoarea din 16 ianuarie 1871, vezi în K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 17, București, Editura politică, 1963, p. 299. — 582.
- ⁷⁵ Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 16, București, Editura politică, 1963, p. 450. — 583.
- ⁷⁶ Vezi K. Marx. Scrisori către Kugelmann, București, Editura P.C.R., 1947, p. 138. — 583.
- ⁷⁷ În articolul său „Scopurile războiului“, F. Adler citează declarația făcută la 17 ianuarie 1916 de către fracțiunea social-democrată din Landtagul prusian. — 591.
- ⁷⁸ În perioada primului război mondial, Troțki a promovat o politică centristă, a sprijinit social-imperialismul. Lenin considera centrismul drept varietatea cea mai dăunătoare și mai primejdioasă a oportunismului, deoarece oportuniștii camuflați sînt de „o sută de ori mai dăunători și mai primejdioși pentru mișcarea muncitorească“. Bolșevicii leniniști au dus o luptă intransigentă împotriva centrismului și a varietății lui troțkiste. Demascînd adevărata esență a lozincii troțkiste: „nici victorie, nici înfrîngere“, Lenin a arătat că cine susține această lozincă într-un asemenea război „este un șovinist conștient sau inconștient“, „un dușman al politicii proletare“, un partizan al burgheziei (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 291). — 592.
- ⁷⁹ Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol 2, București, Editura politică, 1962, ed. a II-a, p. 666—681. — 594.

- ⁸⁰ Vezi „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u.A. an F. A. Sorge u. Andere“, Stuttgart, 1906, p. 62. — 595.
- ⁸¹ Vezi „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u.A. an F.A. Sorge und Andere“, Stuttgart, 1906, p. 66. — 595.
- ⁸² În „Die Neue Zeit“, data scrisorii lui K.Marx este greșit indicată, trebuie să fie 4 august 1874 (vezi „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u.A. an F.A. Sorge u. Andere“, Stuttgart, 1906, p. 136—137). — 595.
- ⁸³ Vezi K. Marx. Scrisori către Kugelmann, București, Editura P.C.R., 1947, p. 137. — 596.
- ⁸⁴ „Vorbote“ — revistă, organ teoretic al stîngii zimmerwaldiene; a apărut în limba germană la Berna. Au văzut lumina tiparului doar două numere: nr. 1 în ianuarie și nr. 2 în aprilie 1916. Editori oficiali ai revistei au fost H. Roland-Holst și A. Pannekoek. Lenin a participat activ la întemeierea revistei, iar după apariția nr. 1, la organizarea traducerii ei în limba franceză, spre a putea fi difuzată pe o scară mai largă. În această revistă au fost publicate lucrările lui V.I. Lenin: „Oportunismul și falimentul Internaționalei a II-a“ și „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare (Teze)“. — 599.
- ⁸⁵ Vezi „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u.A. an F.A. Sorge u. Andere“, Stuttgart, 1906, p. 203—204. — 600.
- ⁸⁶ Vezi „Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u.A. an F.A. Sorge u. Andere“, Stuttgart, 1906, p. 220. — 600.
- ⁸⁷ Vezi Marx-Engels. Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin, 1953, p. 495. — 600.
- ⁸⁸ Această scrisoare a lui K. Marx a fost publicată pentru prima oară în 1878, în ediția a doua a cărții lui Liebknecht. — 604.
- ⁸⁹ *Uniunea Grütli* (Grütli-Verein) — organizație reformistă burgheză; înființată în Elveția în 1838, înainte de organizarea Partidului social-democrat elvețian. Uniunea Grütli și-a luat denumirea legendarei uniuni a grütlienilor (conjuraților), care în secolul al XVI-lea s-au răscolat împotriva jugului dinastiei austriece a Habsburgilor. În 1901, Uniunea Grütli a aderat la Partidul social-democrat elvețian, păstrîndu-și independența organizatorică, propriul său organ de presă — ziarul „Grütliener“, și urmînd mai departe linia sa de orientare burghezo-naționalistă. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste extreme, constituind un reazem pentru social-șovinistii de dreapta. În noiembrie 1916, Congresul de la Zürich al Partidului social-democrat elvețian a adoptat o hotărîre prin care

- se considera activitatea social-șovinistă a Uniunii Grütli ca fiind incompatibilă cu rămânerea ei în partidul social-democrat. — 606.
- ⁹⁰ Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, București, Editura politică, 1960, p. 324—326; citatul se găsește la p. 325. — 612.
- ⁹¹ Lucrarea lui F. Engels „Padul și Rinul“ a apărut în 1859 la Berlin. Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 13, București, Editura politică, 1962, p. 245—296. — 613.
- ⁹² Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, București, Editura politică, 1960, p. 302—314; citatele se găsesc la p. 311 și 308. — 613.
- ⁹³ Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, București, Editura politică, 1960, p. 457—504; citatul se găsește la p. 484. — 614.
- ⁹⁴ Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 7, București, Editura politică, 1960, p. 229—243. — 614.
- ⁹⁵ În articolul „Falimentul Internaționalei a II-a“, V.I. Lenin face aprecieri asupra cărții lui Brailsford „Războiul oțelului și al aurului“ și se folosește de datele citate de autor pentru a demasca teoriile social-șoviniste (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 223). — 617.
- ⁹⁶ Este vorba de aprobarea de către guvern a activității capitalului englez în străinătate. — 631.
- ⁹⁷ Textul acestui caiet a fost scris de N.K. Krupskaja. Sublinierile diferitelor cuvinte, semnele și notele marginale, numerotarea paginilor până la p. 15 și inscripția de pe copertă au fost făcute de V.I. Lenin. (În ce privește literele cu care au fost tipărite, vezi adnotarea 37). De la p. 15, unde încep extrasele din cartea lui Seeley (p. 640 din volumul de față), Lenin n-a făcut nici o însemnare. — 634.
- ⁹⁸ Din scrisoarea lui K. Marx către Weydemeyer din 11 septembrie 1851. Vezi K. Marx - F. Engels. Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin, 1953, p. 71. — 635.
- ⁹⁹ Din scrisoarea lui K. Marx către Weydemeyer din 5 martie 1852. Vezi K. Marx - F. Engels. Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin, 1953, p. 47. — 635.
- ¹⁰⁰ Din scrisoarea lui K. Marx către Meyer și A. Vogt din 9 aprilie 1870. Vezi K. Marx și F. Engels. Despre sistemul colonial al capitalismului, București, Editura politică, 1962, p. 311—314. — 638.
- ¹⁰¹ Paginile următoare din acest caiet n-au fost numerotate de V.I. Lenin și în textul extraselor nu se găsesc însemnări făcute de el. — 640.
- ¹⁰² Cea mai mare parte din textul acestui caiet, căruia V.I. Lenin i-a dat titlul „Imperialismul“, a fost scrisă de N.K. Krupskaja. Sublinierile din text, notele marginale, inscripția de pe copertă și numerotarea

- paginilor au fost făcute de V.I. Lenin. (În ce privește literele cu care au fost tipărite, vezi adnotarea 37.) — 651.
- 103 Vezi K. Marx și F. Engels. Despre sistemul colonial al capitalismului, București, Editura politică, 1962, p. 316—317. — 655.
- 104 V.I. Lenin a obținut cartea lui Egelhaaf de la Biblioteca cantonală din Zürich. Însemnările făcute de V.I. Lenin pe cele două fișe de cerere arată cu aproximație perioada în care s-a folosit de această carte. El a cerut cartea la 4 august 1916; biblioteca i-a răspuns că o poate pune la dispoziție „la sfârșitul lunii octombrie”. La 4 octombrie, V.I. Lenin cere o altă ediție a acestei cărți (1908) și capătă același răspuns. Se poate considera că V.I. Lenin a consultat cartea prin octombrie-noiembrie 1916. — 663.
- 105 „Punti” — nume dat de chinezi locuitorilor băștinași din provinciile de sud ale Chinei. În tabelele lui Hübner, din care V.I. Lenin a făcut aceste extrase, alături de chinezi figurează în mod greșit și „punti” ca o naționalitate aparte. — 692.
- 106 *Karafuto* — denumirea dată de japonezi părții de sud a insulei Sahalin. — 692.
- 107 Conspectele cărților lui Demorgny și Jaeger, cuprinse în acest caiet, au fost întocmite de V.I. Lenin după ce a scris „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului”, probabil la sfârșitul anului 1916 sau începutul anului 1917. — 703.
- 108 Articolul al cărui plan este documentul de față a rămas probabil nescris. Planul datează din 1912 sau 1913 și este scris pe aceeași foaie cu documentul următor (vezi p. 716—717 din volumul de față). — 715.
- 109 Articolul lui August Bebel: „Deutschland, Russland und die orientalische Frage” („Germania, Rusia și problema orientală”), apărut în 1886 în revista „Die Neue Zeit” (nr. 11, anul IV), V.I. Lenin l-a citit, probabil, cu prilejul referatului ținut de bundistul Kosovski (M.I. Levinson) în a doua decadă a lunii octombrie 1914 (vezi „Culegeri din Lenin”, vol. XIV, p. 132). — 717.
- 110 V.I. Lenin se referă la următoarele lucrări: articolele lui G. Paish cu titlul „Great Britain's Capital Investments in Individual Colonial and Foreign Countries” („Investițiile de capital britanic în diferite țări coloniale și străine”), care au fost publicate în „Journal of the Royal Statistical Society”. Vol. LXXIV, Part 2, I, 1911. P. 167—187 (vezi „Culegeri din Lenin”, vol XXVII, p. 443—447, și volumul de față, p. 364—367), și cartea lui B. Harms: „Probleme der Weltwirtschaft” („Probleme de economie mondială”). Jena, 1912 (vezi „Culegeri din Lenin”, vol. XXVII, p. 203—219, vol. XXVIII, p. 391, și volumul de față, p. 262—269). — 719.
- 111 Articolul lui E. Philippovich „Monopole und Monopolpolitik” („Monopolurile și politica de monopol”) a fost publicat în „Archiv für die

Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung“, editată de Karl Grünberg, vol. VI, 1916, p. 157—174. — 729.

- ¹¹² „Tezele cu privire la imperialism și la asuprațirea națională“, semnate de redacția ziarului „Gazeta Robotnicza“, au fost publicate în nr. 2 al revistei „Vorbote“. Conspcctul a fost făcut de Lenin după textul acestei reviste.

„Gazeta Robotnicza“ — organ ilegal al Comitetului din Varșovia al Social-democrației din Polonia și Lituania, editat în perioada mai-octombrie 1906. Au fost scoase 14 numere sub redacția lui G. Kamenski, după care ziarul și-a încetat apariția. După scindarea social-democrației poloneze în 1912 la Varșovia au luat ființă două comitete și au fost editate două organe de presă sub denumirea „Gazeta Robotnicza“; unul de către partizanii Conducerii centrale la Varșovia (iulie 1911 — iulie 1913), iar celălalt de către organizația opoziționistă a Comitetului din Varșovia — la Gracovia (iulie 1911—februarie 1916). La acesta din urmă se referă V.I. Lenin.

„Gazeta Robotnicza“ a aderat la stînga zimmerwaldiană. În problema războiului s-a situat pe o poziție internaționalistă, deși într-o serie de probleme importante (ruptura organizatorică cu centristii, atitudinea față de revendicările programului minim în timpul războiului) a înclinat spre centrism. În problema națională, redacția ziarului s-a ridicat împotriva dreptului națiunilor la autodeterminare. Cu privire la poziția redacției ziarului „Gazeta Robotnicza“, vezi „Scrisoarea Comitetului organizațiilor din străinătate către secțiile P.M.S.D.R.“, scrisă de Lenin (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 283—286). Cu privire la tezele întocmite de redacția ziarului „Gazeta Robotnicza“, vezi și articolul lui Lenin „Bilanțul discuției asupra autodeterminării“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 17—59). — 731.

- ¹¹³ Lenin se referă la articolele sale: 1) „Oportunismul și falimentul Internaționalei a II-a“, publicat în revista „Vorbote“ nr. 1 din ianuarie 1916 (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, p. 118—131) și 2) „Falimentul Internaționalei a II-a“, publicat în 1915 în revista „Kommunist“ nr. 1—2 (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 209—265). — 732.
- ¹¹⁴ Vezi ziarul „Vorwärts“ nr. 51—56, 58 și 59 din 1—10 martie 1893 (vezi p. 477—481 din volumul de față). — 734.
- ¹¹⁵ V.I. Lenin a întocmit această listă de cărți după „Zuwachsverzeichnis der Bibliotheken in Zürich“ („Lista noilor achiziții ale bibliotecilor din Zürich“), anul XX, 1916, nr. 1, ianuarie-martie. — 736.

INDICE DE LUCRĂRI ȘI IZVOARE
CITATE DE V. I. LENIN

- Adler, F. Kriegsziele.* — «Der Kampf», Wien, 1916, Jg. 9, Bd. 9, Nr. 2, Februar, S. 49—54. — 591.
- Adler, G. Die imperialistische Sozialpolitik. D'Israeli, Napoleon III, Bismarck.* Tübingen, Laupp, 1897. 44 S. — 474, 509.
- Agahd, E. Großbanken und Weltmarkt.* Die wirtschaftliche und politische Bedeutung der Großbanken im Weltmarkt unter Berücksichtigung ihres Einflusses auf Rußlands Volkswirtschaft und die deutsch-russischen Beziehungen. Berlin, Paschke, 1914. XXIV, 290 S. — 14, 48, 92, 214.
- Alexinsky, G. Das ausländische Kapital im Wirtschaftsleben Rußlands.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1913, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 12, 19. Dezember, S. 435—441. — 246.
- *La Russie démocratique et la guerre.* Réponse au Comte Jules Andrassy. — «La Revue Politique Internationale», Lausanne, 1915, N 14, mars — avril, p. 168—186. — 474, 475.
- Amerikanische Kriegslieferungen.* — «Neue Zürcher Zeitung», 1915, Nr. 485, 23. April, I. Morgenblatt. — 294.
- «*The Annals of the American Academy of Political and Social Science*», Philadelphia, 1915, vol. LIX, p. 96—103, 111—124, 301—308, 309—315, 316—320, 321—332. — 22—24, 49, 132.
- «*Arbeiter-Zeitung*», Wien, 1916, Nr. 101, 11. April, S. 1—2. — 4, 22. — Nr. 112, 22. April, S. 6. — 727.
- «*Archiv für Eisenbahnwesen*», Berlin, 1892, Hft. 1—6. — 462, 464, 466, 468. — 1915. — 462.
- «*Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung*», Leipzig, 1915, Jg. 5, Hft. 1 u. 2, S. 276—278, 305—316. — 553, 557. — 1916, Jg. 6, S. 157—174. — 727.

- «*Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik*», Tübingen, 1916, Bd. 41, S. 277—297. — 371.
- 1916/1917, Bd. 42, S. 285—344. — 728.
- Arll, H. *Kohle und Eisen und ihre Bedeutung im gegenwärtigen Weltkriege.* — «*Internationale Monatsschrift für Wissenschaft, Kunst und Technik*», Leipzig — Berlin, 1915—1916, Jg. X, Bd. 10, Hft. 4, 1. Januar, S. 493—512. — 259.
- Arndt, P. *Die Kapitalkraft Frankreichs.* — «*Weltwirtschaftliches Archiv*», Jena, 1916, I. Bd. 7, S. 34—52, la rubrica: Abhandlungen. — 210, 249, 250.
- *Neue Beiträge zur Frage der Kapitalanlage im Auslande.* — «*Zeitschrift für Sozialwissenschaft*», Leipzig, 1915, Neue Folge, Jg. VI, Hft. 3—8/9, S. 158—174, 215—224, 297—311, 377—387, 445—460, 532—549. — 250.
- Askew, J. B. *Praktische Kolonialpolitik.* — «*Die Neue Zeit*», Stuttgart, 1911, Jg. 29, Bd. 1, Nr. 16, 20. Januar, S. 552—559. — 362.
- The Audacious War.* By G. W. Barron. — «*The Economist*», London, 1915, vol. LXXX, No. 3,733, March 13, p. 562. — 306.
- Die Ausländereinbürgerung.* — «*Grütliener*», Zürich, 1916, Nr. 237, 10. Oktober, S. 1; Nr. 242, 16. Oktober, S. 1—2; Nr. 243, 17. Oktober, S. 2. — 609.
- Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle.* Hrsg. v. F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften v. K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902. VI, 491 S. — 612.
- Außerordentlicher Internationaler Sozialistischer Kongreß in Basel 24.—25. XI. 1912.* — «*Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung*», Leipzig, 1915, Jg. 5, Hft. 1 u. 2, S. 305—311, la rubrica: Chronik. Juli 1912 — Juni 1914 und Nachträge für Juli 1911 — Juni 1912. — 553, 557.
- Babul. *Projet de déclaration.* — «*Journal de Genève*», 1914, 17 octobre, la rubrica: Entre pasteurs. — 522—523.
- Bagdad-Bahn.* — «*Die Bank*», Berlin, 1909, II. Semester, S. 1101—1102, la rubrica: Bank und Börse. — 166.
- Ballođ, C. *Grundriß der Statistik, enthaltend Bevölkerungs-, Wirtschafts-, Finanz- und Handels-Statistik.* Berlin, Guttentag, 1913. VII, 348 S. — 14, 48, 111.
- *Die Volksernährung in Krieg und Frieden.* — «*Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich*», Leipzig — München, 1915, Jg. 39, Hft. 1, S. 77—112. — 555.
- «*Die Bank*», Berlin, 1908, I. Semester, S. 134—145. — 33, 343.

- 1908, II. Semester, S. 765—775. — 58.
- 1909, I. Semester, S. 79, 115—125, 301—309, 309—318, 319—326. — 163—164, 315.
- II. Semester, S. 799—800, 819—833, 849—857, 950—960, 1043—1052, 1101—1102. — 165—166, 167, 170.
- 1910, I. Semester, S. 211—223, 236—245, 288—289, 401—412. — 159, 161, 469.
- II. Semester, S. 497—508, 619—627, 1200, 1202—1203. — 118, 159, 162.
- 1911, I. Semester, S. 1—13, 94—95, 217—227. — 156—157, 159.
- II. Semester, S. 605—616, 726—736, 813—824, 825—832. — 157—158.
- 1912, I. Semester, S. 12—19, 32—37, 216—223, 223—230, 420—432, 432—438, 523—532. — 154—155, 156, 214.
- II. Semester, S. 629—638, 695—696, 1032—1047. — 63, 150—152, 153.
- 1913, I. Semester, S. 388—391. — 63.
- II. Semester, S. 623—637, 725—736, 736—747, 811—812, 952—963, 1022—1024, 1024—1026. — 63, 64, 65, 66, 67.
- 1914, I. Semester, S. 1—16, 89—90, 94—95, 234—243, 298—300, 313—321, 329—337, 338—345, 415—426, 441—446, 496—498, 544—551. — 55, 56, 58, 59, 60, 62.
- II. Semester, S. 713—714, 903—920, 932—940, 997—1009, 1039—1058, 1097—1115. — 51, 52, 54, 55.
- «Bank-Archiv», Berlin, 1912, Jg. XI. Nr. 19, S. 299—303. — 68—69.
- 1912, Jg. XI, Nr. 20, S. 317—321. — 68—69.
- 1914, Jg. XIII, Nr. 18, S. 299—303. — 18.
- Banken und Reichspost.* — «Die Bank», Berlin, 1914, II. Semester, S. 713—714, la rubrica: Aus den Handelskammern. — 51.
- Das Bankgewerbe in der Berufsstatistik.* — «Die Bank», Berlin, 1909, II. Semester, S. 799—800, la rubrica: Aus den Statistischen Ämtern. — 166—167.
- Die bankgewerbliche Tätigkeit der Sparkassen.* — «Die Bank», Berlin, 1913, — II. Semester, S. 1022—1024, la rubrica: Umschau. — 66.
- Bankgewinne.* — «Arbeiter-Zeitung», Wien, 1916, Nr. 101, 11. April, S. 1—2. — 4, 22.
- Barron, C. W. The Audacious War.* Boston — New York, Mifflin, 1915. XIV, 192 p. — 184, 299, 306.
- Bartholomew, J. G. Atlas of the World's Commerce.* A new series of maps with descriptive text and diagrams showing products, imports, exports,

- comercial conditions and economic statistics of the countries of the world. Compiled from the latest official returns at the Edinburgh geographical institute. London, Newnes, 1907, LI, [6], 176, 42 p. — 439, 446.
- «*Basler Vorwärts*», 1917, 26. Januar. — 733.
- [*Bauer, O. Österreich-Ungarn und Italien. Adnotare.*] — «*Die Neue Zeit*», Stuttgart, 1911, Jg. 29, Bd. 2, Nr. 29, 21. April, S. 96, la rubrica: Zeitschriftenschau. — 361.
- Baumgarten, F. u. Meszleny, A. Kartelle und Trusts. Ihre Stellung im Wirtschaftssystem und Rechtssystem der wichtigsten Kulturstaaten. Eine nationalökonomisch-juristische Studie.* Berlin, Liebmann, 1906, VI, 362 S. — 17, 198—199.
- Bebel, A. Deutschland, Rußland und die orientalische Frage.* — «*Die Neue Zeit*», Stuttgart, 1886, Jg. IV, Nr. 11, S. 502—515. — 715—716.
- Beer, M. Betrachtungen über den Niedergang Englands.* — «*Die Neue Zeit*», Stuttgart, 1900—1901, Jg. XIX, Bd. I, Nr. 26, 30. März, S. 804—811. — 571.
- Belfort-Bax, E. Ein weitverbreiteter Fehlschluß.* — «*Die Neue Zeit*», Stuttgart, 1900—1901, Jg. XIX, Bd. I, Nr. 8, 24. November, S. 247—250. — 553, 571.
- Belger, E. Die Sozialdemokratie nach dem Kriege.* Berlin, Concordia Deutsche Verlags-Anstalt, 1915. 45 S. — 542.
- Bérard, V. L'Angleterre et l'impérialisme. Avec une carte en couleur hors texte.* Paris, Colin, 1900. VI, 381 p. — 190, 200, 212, 214.
- Berger, P. Après la Grande Débaûcle: Le Partage de la Suisse.* Lausanne, 1914. 47 p. — 259.
- Berglund, A. The United States Steel Corporation. A Study of the Growth and Influence of Combination in the Iron and Steel Industry.* New York, Macmillan, 1907. 178 p. (Studies in History, Economics and Public Law edited by the Faculty of political Science of Columbia University. Vol. XXVII. No. 2). — 199, 208.
- Bernhard, L. Die Preußische Polenpolitik.* — «*Handbuch der Politik*», Berlin — Leipzig, 1912—1913, Bd. II, S. 623—633. — 505.
- Bernhardi, F. Deutschland und der nächste Krieg.* 6. Aufl. Stuttgart — Berlin, Cotta, 1913. VIII, 345 S. — 524.
- Bernstein, E. Der Revisionismus in der Sozialdemokratie.* — «*Handbuch der Politik*», Berlin — Leipzig, 1912—1913, Bd. II, S. 55—58. — 505.
- Bing, W. Der Feldzug gegen die französischen Großbanken.* — «*Die Bank*», Berlin, 1910, I. Semester, S. 236—245. Semnat: Dr. Wolf Bing-Paris. — 161.

- Bonnes paroles.* — «Le Temps», Paris, 1915, 7 décembre. — 293.
- Böttger, H. Ausbau unserer Politik.* — «Der Tag», Berlin, 1915, Nr. 82, 9. April. — 296.
- *Die freien Gewerkschaften und die Regierung.* — «Der Tag», Berlin, 1915, Nr. 93, 22. April. — 295.
- Brailsford, H. N. The War of Steel and Gold. A Study of the Armed Peace.* London, Bell, 1914. 340 p. — 617.
- Brauer, Th. Krieg und Sozialismus.* — «Hochland», München, 1915, V, Hft. 8, S. 176—189. — 262, 291.
- «*Bremer Bürger-Zeitung*», 1915, Nr. 291, 13. Dezember, S. 1. — 721.
- 1916, Nr. 139, 16. Juni, S. 5. — 564.
- 1916, Nr. 140, 17. Juni, S. 9. — 565.
- 1916, Nr. 141, 19. Juni, S. 7. — 566.
- **Briefe und Auszüge aus Briefen v. Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge u. Andere.* Stuttgart, Dietz, 1906. XII, 422 S. — 553, 554, 595, 600.
- Briefs, G. Das Spirituskartell. Eine wirtschaftspolitische Untersuchung.* Karlsruhe, Braun, 1912. IV, 252 S. (Volkswirtschaftliche Abhandlungen der badischen Hochschulen. Hft. 7). — 50, 193, 202.
- «*The British Review*», London, 1915, vol. XI, No. 1, July, p. 82—95. — 258.
- Bruneau, L. L'Allemagne en France. Enquêtes économiques.* Paris, Plon — Nourrit, 1914, XII, 343 p. — 194.
- Bulletin de l'Institut international de statistique.* T. XIX — 1° Livraison. La Haye, Van Stockum, [1912], p. 374—386. — 445.
- 2° L., p. 201—475. — 48, 49, 68, 69, 121—125, 182, 210, 214, 363.
- Bürkli, K. Demokratisierung unseres Heerwesens.* Vortrag, gehalten am sozialdemokratischen Parteitag in Winterthur am 15. November 1896. Zürich, Buchh. des Schweiz. Grütlivereins, 1897. 34 S. — 569.
- Calmes, A. Neuere Literatur über die Kapitalanlage.* — «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1914, Folge III, Bd. 47, S. 522—528, la rubrica: Literatur. — 364.
- Calwer, R. Einführung in die Weltwirtschaft.* Berlin, Simon, 1906. 95 S. (Maier-Rothschild-Bibliothek. Bd. 30). — 150, 212, 439, 442.
- Chez les socialistes.* — «Le Temps», Paris, 1915, 7 décembre. — 293.

* Cu asterisc sînt notate cărțile, ziarele, articolele și documentele pe care se află însemnări ale lui V. I. Lenin și care se păstrează în Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.

- Chronik der Weltpolitik* (vom 15. November 1913 bis 15. Februar 1914). — «Weltwirtschaftliches Archiv», Jena, 1914, I, Bd. 3, Hft. 2, S. 217—255, la rubrica: Chronik und Archivalien. — 13.
- Colson, C. *Organisme économique et Désordre social*. Paris, Flammarion, 1912. 364 p. (Bibliothèque de Philosophie scientifique). — 222.
- Corradini, E. *Il nazionalismo italiano*. Milano, Treves, 1914. VII, 264 p. — 717.
- Cost of the War to Europe*. — «The Economist», London, 1915, vol. LXXX, No. 3, 724, January 9, p. 50—51. — 256.
- Crammond, E. *The Economic Relations of the British and German Empires*. — «Journal of the Royal Statistical Society», London, 1914, vol. LXXVII, part 8, July, p. 777—807. — 212, 349, 375.
- [*Critique on the book:*] «Ellis Powell: *The Evolution of the Money Market (1385—1915)*. London, 1915». — «The Daily Telegraph», London, 1915, No. 18, 880, October 15. — 261.
- Crohn, H. F. *Argentinien im deutsch-englischen Wirtschaftskampf*. — «Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich», Leipzig — München, 1915, Jg. 39, Hft. 2, S. 223—256 (781—814). — 349, 363.
- Cromer, E. B. *Ancient and Modern Imperialism*. London, Murray, 1910. 143 p. — 542, 551.
- «*The Daily Telegraph*», London, 1914, November 17. — 252.
- 1914, No. 18, 631, December 29. — 258.
- 1915, March 15. — 283.
- 1915, April 22. — 295.
- 1915, April 23. — 295.
- 1915, May 5. — 297.
- 1915, No. 18, 873, October 7, p. 9. — 260.
- 1915, No. 18, 875, October 9, p. 11. — 261.
- 1915, No. 18, 880, October 15, p. 4. — 261.
- Daniels, L. *The United States' Opportunity to increase its Foreign Trade with South America*. — «The Annals of the American Academy of Political and Social Science», Philadelphia, 1915, vol. LIX, p. 316—320. — 23.
- Dehn, P. *Von deutscher Kolonial- und Weltpolitik*. 2. Aufl. Berlin, Allgemeiner Verein für Deutsche Literatur, 1907. 339 S. — 634, 644.
- Delbrück, H. *Regierung und Volkswille*. Eine akademische Vorlesung. Berlin, Stilke, 1914. 205 S. — 559.

- *Was Amerikaner glauben.* — «Preußische Jahrbücher», Berlin, 1915, Bd. 159, Hft. 3, S. 481—497. — 283.
- Demorgny, G. Méthodes turco-allemandes en Perse.* — «La Revue de Paris», 1915, an. 22, T. 2, N 5, 1 mars, p. 194—224. — 262, 282.
- *La Question persane et la guerre. Les Accords Anglo-Russo-Persans de 1907 et 1912. L'influence française et l'Effort allemand en Perse.* Paris, 1916. 304, 42 p.; 1 Karte. — 701.
- Deutsche Konzessionen im Auslande.* — «Die Bank», Berlin, 1910, I. Semester, S. 288—289, la rubrica: Aus den Handelskammern. — 161.
- «*Der Deutsche Krieg*», Stuttgart — Berlin, 1914, Hft. 1, S. 1—30. — 544.
- * — 1915, Hft. 56, S. 1—41. — 718.
- «*Deutsche Rundschau*», Berlin, 1914, Bd. CLXI, Oktober, S. 1—37. — 253.
- 1915, Bd. CLXII, Januar, S. 80—105. — 307.
- 1915, Februar, S. 211—231. — 307.
- Deutschland und der Weltkrieg.* Leipzig — Berlin, Teubner, 1915. VI, 686 S. — 474, 505, 507, 508, 669.
- Diehl, K. Die dänische Kriegsgewinnsteuer vom Jahre 1915.* — «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1915, Bd. 50, S. 214—216; la rubrica: Nationalökonomische Gesetzgebung. — 719.
- Dietzel, H. Weltwirtschaft und Volkswirtschaft.* Dresden, Zahn u. Jaensch, 1900. VIII, 120, XLII S. (Jahrbuch der Gehe-Stiftung zu Dresden. Bd. V). — 49.
- Diouritch, G. L'Expansion des banques allemandes à l'étranger, ses rapports avec le développement économique de l'Allemagne.* Paris — Berlin, Rousseau, Puttkammer u. Mühlbrecht, 1909. 798 p. — 48, 113, 210, 249.
- Le Discours de M. Renaudel et le «Vorwärts».* — «Le Temps», Paris, 1915, 13 novembre. — 262, 291.
- Discours de M. Albert Thomas.* — «Le Temps», Paris, 1915, 6 décembre. — 262, 293.
- Discussion on Mr. Paish's Paper.* — «Journal of the Royal Statistical Society», London, 1911, vol. LXXIV, part 2, January, p. 187—200. — 367.
- Driaull, E. Les Problèmes politiques et sociaux à la fin du XIXe siècle.* Paris, Alcan, 1900, 388, 32 p. — 185, 188, 204.
- *Les Problèmes politiques et sociaux à la fin du XIXe siècle.* Paris, 1907. — 220.
- Dryander, M. [Lettre de M. Dryander].* — «Journal de Genève», 1914, N 286, 18 octobre. — 523.

- E. Th. Überblick.* — «Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung», Bern, 1916, Nr. 40, 30. September, S. 2. — 611.
- «*L'Écho de Paris*», 1914, N 11016, 13 octobre, p. 1. — 520.
- Eckstein, G. Gegenwartsforderungen.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 42, 19. Juli, S. 569—576. — 358.
- *Zeitschriftenschau.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1913, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 10, 5. Dezember, S. 382—384. — 570, 573.
- Eckstein, G. Zeitschriftenschau.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1914, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 16, 16. Januar, S. 590—592; Nr. 26, 27. März, S. 1005—1008. Semnat: G.E. — 570, 572.
- «*The Economist*», London, 1914, vol. LXXIX, No. 3,721, December 19, p. 1059—1060. — 255.
- War Supplement, No. 3721, December 19, p. 9—11. — 255.
- 1915, vol. LXXX, No. 3,723, January 2, p. 11—12. — 257.
- 1915, vol. LXXX, No. 3,724, January 9, p. 46—47, 50—51, 54—55, 57—58, 66—67. — 254, 256, 257.
- 1915, vol. LXXX, No. 3,729, February 13, p. 262—263. — 380.
- 1915, vol. LXXX, No. 3,734, March 20, p. II. — 306.
- 1915, vol. LXXX, No. 3,735, March 27, p. 614—615. — 296.
- 1915, vol. LXXX, No. 3,738, April 17, p. 743. — 251.
- «*L'Économiste Français*», Paris, 1902, an. 30, vol. 2, N 40, p. 449—451. — 545.
- «*The Edinburgh Review of Critical Journals*», 1915, vol. 222, No. 454, October, p. 248—272. — 14.
- Egglhaaf, G. Geschichte der neuesten Zeit vom Frankfurter Frieden bis zur Gegenwart.* 4. Aufl. (Neuntes bis elftes Tausend). Stuttgart, Krabbe, 1913. X, 640 S. — 663, 669, 671, 737.
- Eggenschwyler, W. Statistisches zum Problem: Krieg, Produktionsfortschritt und Preisbewegung.* — «Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich», Leipzig — München, 1915, Jg. 39, Hft. 4, S. 343—373. — 362.
- Encouraging Support.* — «The Daily Telegraph», London, 1915, No. 18,875, October 9, p. 11, la rubrica: Labour Party and Recruiting. Campaign opens to-day. — 261.
- The End of the War.* — «The Economist», London, 1915, vol. LXXX, No. 3,738, April 17, p. 743. — 251.
- Engels, F. [Brief an K. Kautsky. 12.IX. 1882].* — In: Kautsky, K. Sozialismus und Kolonialpolitik. Eine Auseinandersetzung. Berlin, Vorwärts,

- 1907, S. 79—80, la rubrica: Anhang. Sub titlul: Ein Brief von Friedrich Engels. — 651, 653.
- *Internationales aus dem Volksstaat (1871—1875)*. Berlin, die Expedition des «Vorwärts», 1894. 72 S. — 474, 481.
- *Kann Europa abrüsten?* Separat-Abdruck aus dem «Vorwärts». [Nürnberg], Würlein, 1893, 29 S. — 474, 477.
- *Die Lage der arbeitenden Klasse in England*. Nach eigener Anschauung und authentischen Quellen. 2. durchges. Aufl. Stuttgart, Dietz, 1892. XXXII, 300 S. — 553, 554, 568, 594.
- *Po und Rhein*. Berlin, Duncker, 1859. 64 S. — 613.
- *Über das Autoritätsprinzip*. (Dell'Autorità). — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1913, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 2, 10. Oktober, S. 37—39, la rubrica: Ein Beitrag zur Geschichte der Internationale. Zwei unbekannte Artikel von F. Engels und K. Marx. Übersetzt und eingeleitet von N. Rjasanoff. — 570.
- Engineering Notes*. — «The Daily Telegraph», London, 1915, March 15. — 283.
- Die Entwicklung des Viehstandes während der letzten Dezennien in den hauptsächlichsten Staaten Europas*. — «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1914, Folge III, Bd. 48, S. 648—651, la rubrica: Miscellen. — 196.
- Entwicklungsmöglichkeiten der österreichisch-ungarischen Landwirtschaft*. — «Arbeiter-Zeitung», Wien, 1916, Nr. 112, 22. April, S. 6. — 727.
- Ergang, C.* [Recenzia cărții:] «Mamroth, Karl: *Gewerblicher Konstitutionalismus. Die Arbeitstarifverträge in ihrer volkswirtschaftlichen und sozialen Bedeutung*. Jena (Gustav Fischer), 1911. IV + 126. SS.». — «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1912, Folge III, Bd. 43, S. 551—552. — 193.
- Eschwege, L.* *Die Ethisierung des Kapitalismus*. — «Die Bank», Berlin, 1912, I. Semester, S. 12—19. — 155, 214.
- *Die Geschichte einer Gründung*. — «Die Bank», Berlin, 1912, I. Semester, S. 420—432. — 155.
- *Kulturdünger*. (Ein Beitrag zur Auswandererfrage). — «Die Bank», Berlin, 1912, I. Semester, S. 523—532. — 156.
- *Plutokratie und Beamtschaft*. — «Die Bank», Berlin, 1911, II. Semester, S. 825—832. — 158.
- *Revolutionisierende Tendenzen im deutschen Eisengewerbe*. — «Die Bank», Berlin, 1909, I. Semester, S. 309—318. — 163, 345.
- *Der Sumpf*. — «Die Bank», Berlin, 1913, II. Semester, S. 952—963. — 67.
- *Tochtergesellschaften*. — «Die Bank», Berlin 1914, I. Semester, S. 544—551. — 57.

- *Trust-Patriotismus*. — «Die Bank», Berlin, 1912, I. Semester, S. 216—223. — 154.
- *Zement*. Zur Berichterstattung der Syndikate. — «Die Bank», Berlin, 1909, I. Semester, S. 115—125. — 164.
- Estève, L. Une nouvelle psychologie de l'impérialisme: Ernest Seillière*. Paris, Alcan, 1913. XIX, 274 p. — 181.
- Ein «Europäischer Staatenbund?»* — «Die Grenzboten», Berlin, 1915, Nr. 9, 3. März, S. 265—272. — 304.
- The European Deadlock*. — «The Economist», London, 1915, vol. LXXX, No. 3,724, January 9, p. 46—47. — 254, 256.
- Filene, E. A. Coöperative Pioneering and Guaranteeing in the Foreign Trade*. — «The Annals of the American Academy of Political and Social Science», Philadelphia, 1915, vol. LIX, No. 148, May, p. 321—332. — 23.
- Financial Arrangements and the War Debts of Europe*. — «The Economist», London, 1915, vol. LXXX, No. 3,729, February 13, p. 262—263. — 380.
- «*Finanz-Archiv*», Stuttgart — Berlin, 1914, Jg. 31, Bd. I, S. 1—32. — 362. — 1915, Jg. 32, Bd. I, S. 125—133. — 305, 362.
- Ein Finanzmann*. — «Die Bank», Berlin, 1910, II. Semester, S. 1202—1203, la rubrica: Bank und Börse. — 162—163.
- Franke, O. Die Großmächte in Ostasien*. — In: Deutschland und der Weltkrieg. Leipzig — Berlin, Teubner, 1915, S. 435—460. — 507, 669.
- Freeman, J. «How We Ought to Feel about the War»*. — «The British Review», London, 1915, vol. XI, No. 1, July, p. 82—95. — 258.
- G. H. Partei oder Grütliverein?* — «Grütliener», Zürich, 1916, Nr. 244, 18. Oktober, S. 3—4. — 609.
- Gegen die beiden Juniusse*. — «Volksstimme», Chemnitz, 1916, Nr. 131, 8. Juni. — 562.
- Gehrden, W. Das Geheimnis des Börsenerfolgs im Handel mit Wertpapieren*. 2. Aufl. Berlin, 1896. — 9.
- Die gemeinnützige Milchversorgung in Deutschland*. Mit Beiträgen von Dr. A. Witzenhausen und Professor Dr. Kamp. — «Schriften des Vereins für Sozialpolitik», München — Leipzig, 1914, Bd. 140, T. V, S. 1 — 164. — 720.
- German, J. Die Qualifikation der Fabrikarbeit*. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1902—1903, Jg. 21, Bd. 2, Nr. 30, S. 106—109. — 150.
- Das Getreide im Weltverkehr*. Vom K. K. Ackerbauministerium vorbereitete Materialien für die Enquête über den börsemäßigen Terminhandel mit

- landwirtschaftlichen Produkten. I—III. Wien, Frick, 1900. 1095 S.; 2 Diagr. — 439, 452.
- Die Gewerkschaften und die Militärfrage.* — «Grütliener», Zürich, 1916, Nr. 216, 15. September, S. 2. — 609.
- Die Gewerkschaftsbewegung im Jahre 1915/16; die Entwicklung des Arbeitsmarktes während des weiteren Kriegsverlaufs; die Gestaltung der Geld- und Reallöhne; die sozialpolitische Lage; das Verhalten der Gewerkschaften zu den Problemen des Krieges.* — «Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik», Tübingen, 1916/1917, Bd. 42, S. 285—344, la rubrica: Sozialpolitische Chronik. — 728.
- Gide, Ch. [Recenzia cărții:] Francesco Nitti, Il Capitale straniero in Italia. Bari, chez Latezza et fils. 156 pages.* — «Revue d'Économie Politique», Paris, 1915, N 4, juillet-août, p. 409—410, la rubrica: Bulletin bibliographique. — 717.
- Gilbreth, F. B. Motion Study as an Increase of National Wealth.* — «The Annals of the American Academy of Political and Social Science», Philadelphia, 1915, vol. LIX, p. 96—103. — 49, 132, 731.
- «*Die Gleichheit*», Stuttgart, 1914, Jg. 24, Nr. 23, S. 353, 353—354, 363—364. — 558, 559.
- Glaser, F. Fremde Kapitalanlagen in Kanada.* — «Die Bank», Berlin, 1912, I. Semester, S. 32—37. — 155.
- «*Die Glocke*», München, 1916, Jg. II, Bd. I, Hft. 20, S. 770—786. — 554, 602, 731.
- Goldschmidt, A. Bodenbesiedelung und Bodenpolitik in Neuseeland.* — «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1911, Folge III, Bd. 42. S. 145—177. — 193.
- Goldschmidt, C. Über die Konzentration im deutschen Kohlenbergbau.* Eine ökonomische Studie. Karlsruhe, Braun, 1912. VIII, 122, [8] S. (Volkswirtschaftliche Abhandlungen der badischen Hochschulen. Neue Folge, Hft. 5). — 50, 193, 202.
- «*Die Grenzboten*», Leipzig, 1915, Nr. 9, 3. März, S. 265—272. — 304.
- Greulich, H. Offener Brief an den Grütliverein Hottingen.* — «Grütliener», Zürich, 1916, Nr. 230, 2. Oktober, S. 1. — 554, 606.
- Grumbach, S. Der Irrtum von Zimmerwald — Kiental.* Rede, gehalten am 3. Juni 1916 im Unionssaale des Volkshauses zu Bern. Bern, Benteli, 1916. 95 S. — 599.
- «*Grundriß der Sozialökonomik*», Tübingen, [1914, Buch III, [Abt. VI, S. 24—53. — 17, 44.
- 1914, Buch III, Abt. VI, S. 136—186. — 17, 44, 45.

- 1914, Buch III, Abt. VI, S. 187—246. — 17, 45, 46.
- 1915, Buch III, Abt. V, T. II, S. 1—189. — 3, 4, 28, 30—45, 210, 214, 215, 356.
- 1915, Buch III, Abt. V, T. II, S. 191—231. — 31, 45—47.
- Die grundsätzlich abweichende Beurteilung.* — «Grütliener», Zürich, 1916, Nr. 253, 28. Oktober, S. 1. — 608.
- Grunzel, J. Handels-, Zahlungs- und Wirtschaftsbilanz.* Wien, 1914. (Publicationen der Exportakademie). — 70.
- «Grütliener», Zürich, 1916, Nr. 216, 15. September, S. 2. — 609.
- 1916, Nr. 230, 2. Oktober, S. 1. — 554, 606.
- 1916, Nr. 235, 7. Oktober, S. 1. — 609.
- 1916, Nr. 237, 10. Oktober, S. 1. — 609.
- 1916, Nr. 242, 16. Oktober, S. 1—2. — 609.
- 1916, Nr. 243, 17. Oktober, S. 2. — 609.
- 1916, Nr. 244, 18. Oktober, S. 3—4. — 609.
- 1916, Nr. 248, 23. Oktober, S. 1. — 609.
- 1916, Nr. 249, 24. Oktober, S. 1. — 608
- 1916, Nr. 253, 28. Oktober, S. 1. — 608.
- 1916, Nr. 255, 31. Oktober, S. 1. — 608.
- Gudde, E. Ein neues Ausnahmegesetz gegen die Japaner in den Vereinigten Staaten.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1913, Jg. 31, Bd. 2, Nr. 38, 20 Juni, S. 410—412. — 554, 606.
- Günther, E. Die wirtschaftlichen Hilfskräfte Deutschlands und seiner Hauptgegner.* Essen, 1915. (Kriegshefte aus dem Industriebezirk. Hft. 7). — 722.
- «*Handbuch der Politik*», Berlin — Leipzig, 1912—1913, Bd. I. XIII, 430 S. — 505.
— Bd. II, S. 55—58, 557—564, 623—633, 704—712, 726—731, 731—735. — 505.
- Harms, B. Volkswirtschaft und Weltwirtschaft.* Versuch der Begründung einer Weltwirtschaftslehre. Jena, Fischer, 1912. XV, 495 S. (Probleme der Weltwirtschaft. Schriften des Instituts für Seeverkehr und Weltwirtschaft an der Universität Kiel, hrsg. v. B. Harms. VI). — 210, 262, 546.
- Hart, A. B. The Monroe Doctrine. An interpretation.* London, Duckworth, 1916. 445 p. — 726.
- Hegemann, C. Die Entwicklung des französischen Großbankbetriebes.* Münster, Theissing, 1908. 103 S.; 7 Tabellen. — 48, 118, 345.

- Heilmann, E. Der Kern des Streites.* — «Die Glocke», München, 1916, Jg. II, Bd. I, Hft. 20, S. 770—786. — 554, 602, 731.
- Heinig, K. Der Weg des Elektrotrusts.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 39, 28. Juni, S. 474—485. — 148, 208, 313.
- Helfferrich, K. Deutschlands Volkswohlstand 1888—1913.* Berlin, Stilke, 1913. VIII, 127 S. — 550.
- Henger, H. Die Kapitalsanlage der Franzosen in Wertpapieren mit besonderer Berücksichtigung der Kapitalsanlage in Handel und Industrie.* Stuttgart — Berlin, Cotta, 1913. 101 S. (Münchener volkswirtschaftliche Studien. 125. Stück). — 196, 234, 239.
- Henke. Nicht identisch, aber dasselbe.* — «Bremer Bürger-Zeitung», 1916, Nr. 140, 17. Juni, S. 9. la rubrica: Parteinachrichten. — 565.
- Henning, R. Bahnen des Weltverkehrs.* Mit 23 Kartenskizzen. Leipzig, Barth, 1909. VII, 304 S. (Wissen und Können). — 540, 549.
- Herre, P. Quellenkunde zur Weltgeschichte.* Ein Handbuch. Unter Mitwirkung v. A. Hofmeister und R. Stübe. Leipzig, Dieterich, 1910, XII. 400 S. — 590
- Hess, H. Das Elektron in den verschiedenen Zweigen der Physik.* — «Himmel und Erde», Leipzig — Berlin, 1915, Jg. 27, Nr. 3, Hft. 3, S. 81—90. — 721.
- Von der Heydt's Kolonial-Handbuch.* Jahrbuch der deutschen Kolonial- und Übersee-Unternehmungen. Hrsg. v. Fr. Mensch und J. Hellmann. Berlin — Leipzig — Hamburg, Verl. für Börsen- und Finanzliteratur A.-G., 1913. XLVIII, 382, 12 S. — 68.
- Heymann, H.G. Die gemischten Werke im deutschen Großeisengewerbe.* Ein Beitrag zur Frage der Konzentration der Industrie. Stuttgart — Berlin, Cotta, 1904. IX, 342 S. (Münchener volkswirtschaftliche Studien. 65. Stück). — 173, 207.
- Hildebrand, G. Die Erschütterung der Industrieherrschaft und des Industrie-sozialismus.* Jena, Fischer, 1910. VI, [4], 244 S. — 48, 85, 213, 215.
- Hilferding, R. Geld und Ware.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 22, 1. März, S. 773—782. — 308, 358.
- *Phantasie oder Gelehrsamkeit?* (Auch eine mitteleuropäische Frage). — «Der Kampf», Wien, 1916, Jg. 9, Bd. 9, Nr. 2, Februar, S. 54—63. — 592.
- *Zur Theorie der Kombination.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 16, 19. Januar, S. 550—557. — 313.
- Hill, D. A History of Diplomacy in the International Development of Europe.* Vol. 1. The Struggle for universal Empire. With maps and tables. New York — London — Bombay, Longmans, Green, 1905. XXIII, 481 p. — 215, 227.

- «Himmel und Erde», Leipzig — Berlin, 1915, Jg. 27, Nr. 3, Hft. 3, S. 81—90. — 721.
- Hishida, S. *The International Position of Japan as a Great Power*. New York, Macmillan, 1905. 289 p. (Studies in History, Economics and Public Law. Edited by the Faculty of Political Science of Columbia University. Vol. XXIV, No. 3). — 6, 183, 215.
- Hobson, J. A. *Imperialism. A Study*. London, Nisbet, 1902. VI, 400, 4 p. — 14, 91, 183, 185, 210—214, 217, 381, 731.
- «Hochland», München, 1915, V, Hft. 8, S. 176—189. — 262, 291.
- Hoeniger, R. *Die wirtschaftliche Bedeutung des deutschen Militärwesens*. Vortrag, gehalten in der Gehe-Stiftung zu Dresden am 15. Februar 1913. Leipzig — Berlin, Teubner, 1913. 35 S. (Vorträge der Gehe-Stiftung zu Dresden. Bd. V, Hft. 2). — 179, 739.
- Hoetzsch, O. *Russisch-Turkestan und die Tendenzen der heutigen russischen Kolonialpolitik*. — «Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich», Leipzig — München, 1913, Jg. 37, Hft. 2, S. 371—409 (903—941); Hft. 3, S. 343—389 (1427—1473). — 474, 513.
- Hoffmann, F. *Niederländisch-Ostindien im letzten Jahrhundert*. — «Weltwirtschaftliches Archiv», Jena, 1914, II, Bd. 4, Hft. 1, S. 121—131. — 13.
- Hubert, L. *L'Effort allemand. L'Allemagne et la France au point de vue économique*. Paris, Alcan, 1911. 236, 36 p. — 193, 199, 212.
- Hübner, O. *Geographisch-statistische Tabellen aller Länder der Erde*. Fortgeführt und ausgestaltet von F. v. Juraschek. 63. umgearb. Ausgabe für das Jahr 1914. Frankfurt a. M., Keller, 1914. XV, 155 S. — 270, 272, 274, 280.
- *Geographisch-statistische Tabellen aller Länder der Erde*. Fortgeführt und ausgestaltet von F. v. Juraschek. 64. Ausgabe. (Kriegs-Ausgabe). Im Druck vollendet Ende 1915. Frankfurt a. M., Keller, 1916. XV, 158 S. — 689.
- Hue, O. *Marokko und der deutsche Erzbedarf*. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 2, 13. Oktober, S. 49—58; Nr. 3, 20. Oktober, S. 84—91. — 716.
- Hulftegger, O. *Die Bank von England mit besonderer Berücksichtigung der Reservefrage und der Entwertung der englischen Rente*. Zürich, Art. Institut Orell Füssli, 1915. XIII, 423 S. — 49, 119.
- Independent Labour Party and the War*. — «The Daily Telegraph», London, 1914, December 29. — 258.
- Industrial Profits*. — «The Economist», London, 1915, vol. LXXX, No. 3, 724, January 9, p. 54—55. — 254.

- «*Internationale Monatsschrift für Wissenschaft, Kunst und Technik*», Leipzig — Berlin, 1915—1916, Jg. X, Bd. 10, Hft. 4, 1. Januar, S. 493—512. — 259.
- Ischchanian, B. *Die ausländischen Elemente in der russischen Volkswirtschaft. Geschichte, Ausbreitung, Berufsgruppierung, Interessen und ökonomisch-kulturelle Bedeutung der Ausländer in Rußland.* Berlin, Siemensroth, 1913. XVIII, 300 S. — 194, 234, 246.
- Jaechh, G. *Das Ende der Internationale in England.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1905, Jg. 23, Bd. 2, Nr. 27, S. 28—32. — 596.
- *Die Internationale. Eine Denkschrift zur vierzigjährigen Gründung der Internationalen Arbeiter-Association.* Leipzig, Leipziger Buchdruckerei. 1904. 236 S. — 596.
- Jaeger, Th. *Persien und die Persische Frage.* Weimar, Kiepenheuer, 1916. 180 S.; 1 Karte. — 704.
- Jaffé, E. *Das englisch-amerikanische und das französische Bankwesen.* — «Grundriß der Sozialökonomik», Tübingen, 1915, Buch III, Abt. V, T. II, S. 191—231, secțiunea: A. Güterverkehr. II. Bankwesen. — 31, 44.
- *Das englische Bankwesen.* Leipzig, Duncker u. Humblot, 1905. X, 245 S. (Staats- und sozialwissenschaftliche Forschungen, hrsg. v. G. Schmoller und M. Sering. Bd. XXIII, Hft. 4. (Der ganzen Reihe Hft. 109)). — 49, 53, 119, 344, 438.
- «*Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich*», Leipzig — München, 1899, Jg. 23, Hft. 1, S. 271—314. — 334, 344.
- 1913, Jg. 37, Hft. 2, S. 371—409 (903—941); Hft. 3, S. 343—389 (1427—1473). — 474, 513.
- 1915, Jg. 39, Hft. 1, S. 77—112, 423—432. — 555.
- 1915, Jg. 39, Hft. 2, S. 223—256 (781—814). — 349, 363.
- 1915, Jg. 39, Hft. 4, S. 343—373 (1951—1981). — 349, 362.
- «*Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik*», Jena, 1910, Folge III, Bd. 39, S. 237—256. — 122, 190, 213, 364.
- 1911, Folge III, Bd. 41, S. 269—270. — 192.
- 1911, Folge III, Bd. 42, S. 145—177. — 193.
- 1912, Folge III, Bd. 43, S. 551—552. — 193.
- 1912, Folge III, Bd. 44, S. 269—270, 818—819. — 193.
- 1913, Folge III, Bd. 45. — 193, 196.
- 1913, Folge III, Bd. 46, S. 271—273. — 196.
- 1914, Folge III, Bd. 47, S. 522—528. — 196.

- 1914, Folge III, Bd. 48, S. 276—279, 544—545, 648—651. — 196.
- 1915, Folge III, Bd. 49, S. 351—362, 527—541. — 196, 225.
- 1915, Folge III, Bd. 50, S. 214—216. — 719.
- Ein Jahrhundert Eisenindustrie.* — «Die Bank», Berlin, 1911, I. Semester, S. 94—95, la rubrica: Aus den Statistischen Ämtern. — 159.
- Jcidels, O. Das Verhältnis der deutschen Großbanken zur Industrie mit besonderer Berücksichtigung der Eisenindustrie.* Leipzig, Duncker u. Humblot, 1905. XII, 271 S. (Staats- und sozialwissenschaftliche Forschungen, hrsg. v. G. Schmoller und M. Sering. Bd. 24, Hft. 2 (Der ganzen Reihe Hft. 112)). — 14, 20, 49, 131—149, 208—209, 309, 344, 352, 353.
- Jöhlinger, O. Kolonialschulden und Kolonialanleihen.* — «Finanz-Archiv», Stuttgart — Berlin, 1914, Jg. 31, Bd. I, S. 1—32. — 362.
- «*Journal des Débats*», Paris, 1915, 11 novembre. — 290.
- 1915, 7 décembre. — 293.
- «*Journal de Genève*», 1914, N 285, 17 octobre. — 522—523.
- 1914, N 286, 18 octobre. — 523.
- 1915, N 95, 7 avril, p. 1. — 297.
- 1916, N 108, 18 avril, p. 2. — 727.
- «*Journal of the Royal Statistical Society*», London, 1911, vol. LXXIV, part II, January, p. 167—187, 187—200. — 182, 262, 349, 364, 367.
- «*Journal of the Royal Statistical Society*», London, 1911, vol. LXXIV, part V, April, p. 467—534. — 349, 377.
- 1914, vol. LXXVII, part VIII, July, p. 777—807. — 212, 349, 375.
- Junius* — vezi Luxemburg, R.
- Kaler, E. Wilhelm Weilling.* Hottingen — Zürich, Volksbuchh., 1887. 104 S. (Sozialdemokratische Bibliothek. Nr. XI). — 616.
- «*Der Kampf*», Wien, 1916, Jg. 9, Bd. 9, Nr. 1, Januar, S. 15—25. — 591.
- 1916, Jg. 9, Bd. 9, Nr. 2, Februar, S. 49—54, 54—63. — 591, 592.
- Kaufmann, E. Auswärtige Gewalt und Kolonialgewalt in den Vereinigten Staaten von Amerika.* Leipzig, Duncker u. Humblot, 1908. XIII, 244 S. (Staats- und völkerrechtliche Abhandlungen. Bd. VII, Hft. 1). — 5.
- Kaufmann, E. Das französische Bankwesen mit besonderer Berücksichtigung der drei Depositengroßbanken.* Tübingen, Mohr, 1911. («Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik». Hrsg. v. E. Jaffé. Ergänzungsheft I). — 48, 116, 210.
- *Die Organisation der französischen Depositengroßbanken.* — «Die Bank», Berlin, 1909, II. Semester, S. 849—857, 950—960. — 165.

- Kautsky, K. Die Aktion der Masse.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 2, 13. Oktober, S. 43—49. — 517.
- *Ältere und neuere Kolonialpolitik.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1897—1898, Jg. XVI, Bd. I, Nr. 25, 19. März, S. 769—781; Nr. 26, 26. März, S. 801—816. — 245.
- *Banditenpolitik.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 1, 6. Oktober, S. 1—5. — 358.
- *Gold, Papier und Ware.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 24, 15. März, S. 837—847. — 358.
- * — *Der Imperialismus.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1914, Jg. 32, Bd. 2, Nr. 21, 11. September, S. 908—922. — 241.
- *Kiaotschau.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1897—1898, Jg. XVI, Bd. II, Nr. 27, 2. April, S. 14—26. — 213, 245.
- *Der Kongreß von Kopenhagen.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 48, 26. August, S. 772—781. — 569, 570.
- *Der Krieg.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1914, Jg. 32, Bd. 2, Nr. 19, 21. August, S. 843—846. — 244.
- *Krieg und Frieden. Betrachtungen zur Maifeier.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 29, Bd. 2, Nr. 30, 28. April, S. 97—107. — 359.
- *«Leipziger Volkszeitung».* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 29, Bd. 2, Nr. 34, 26. Mai, S. 276—277, la rubrica: Notizen. — 358.
- *Nationalstaat, imperialistischer Staat und Staatenbund.* Nürnberg, Fränkische Verlagsanstalt, 1915. 80 S. — 299.
- *Die neue Taktik.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 44, 2. August, S. 654—664; Nr. 45, 9. August, S. 688—698; Nr. 46, 16. August, S. 723—733. — 358.
- *Nochmals die Abrüstung.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 49, 6. September, S. 841—854. — 358, 569, 570.
- *Patriotismus, Krieg und Sozialdemokratie.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1905, Jg. 23, Bd. 2, Nr. 37, S. 343—348; Nr. 38, S. 364—371. — 569, 596.
- *Religion.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1913, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 6, 7. November, S. 182—188; Nr. 10, 5. Dezember, S. 352—360. — 554, 570.
- *Eine Richtigstellung.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 29, Bd. 2, Nr. 33, 19. Mai, S. 248, la rubrica: Notizen. — 358.
- *Sozialismus und Kolonialpolitik.* Eine Auseinandersetzung. Berlin, Vorwärts, 1907. 80 S. — 651, 652.
- * — *Wirkungen des Krieges.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1914, Jg. 32, Bd. 2, Nr. 22, 18. September, S. 937—948; Nr. 23, 25. September, S. 969—982. — 244.

- *— *Zwei Schriften zum Umlernen.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1915, Jg. 33, Bd. 2, Nr. 2, 9. April, S. 33—42; Nr. 3, 16. April, S. 71—81; Nr. 4, 23. April, S. 107—116; Nr. 5, 30. April, S. 138—146. — 244.
- «Keine sachlichen Differenzen trennen uns!» — «Grütlianner», Zürich, 1916, Nr. 249, 24. Oktober, S. 1. — 608.
- Kerschensteiner, G. *Die Volksschule.* — «Handbuch der Politik», Berlin — Leipzig, 1912—1913, Bd. II, S. 557—564. — 505.
- Kestner, F. *Der Organisationszwang.* Eine Untersuchung über die Kämpfe zwischen Kartellen und Außenseitern. Berlin, Heymann, 1912. XII, 395 S. — 4, 18, 207.
- Kies, W.S. *Branch Banks and our Foreign Trade.* — «The Annals of the American Academy of Political and Social Science», Philadelphia 1915, vol. LIX, No. 148, May, p. 301—308. — 22.
- Knief, J. I. S. D. und Intern. Gruppe. — «Bremer Bürger-Zeitung», 1916, Nr. 139, 16. Juni, S. 7. — 564.
- Köppe, H. [Recenzia cărții] «Rothschild, Ernst: Kartelle, Gewerkschaften und Genossenschaften nach ihrem inneren Zusammenhang im Wirtschaftsleben. Versuch einer theoretischen Grundlegung der Koalitionsbewegung. Berlin 1912. gr. 8. 143 SS.» — «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1913, Folge III, Bd. 46, S. 271—273, la rubrica: Übersicht über die neuesten Publikationen Deutschlands und des Auslandes. 9. Soziale Frage. — 196.
- Köttgen, J. *Zeitschriftenschau.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1914, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 19, 6. Februar, S. 710—712. — 474, 516.
- Kouzmietsov, P. *La lutte des civilisations et des langues dans l'Asie Centrale.* Paris, Jouve, 1912. 357 p. — 6, 191.
- Krieg dem Kriege. — «Die Gleichheit», Stuttgart, 1914, Jg. 24, Nr. 23, S. 353. — 558.
- Kritik der Emissionsstatistik. — «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 496—498, la rubrica: Umschau. — 59.
- Kundt, W. *Die Zukunft unseres Überseehandels.* Eine volkswirtschaftliche Studie. Berlin, Siemenroth, 1904. 148 S. — 51.
- Die künftigen Weltherrscher. — «Vorwärts», Berlin, 1916, Nr. 103, 13. April, S. 1. — 212, 439, 440.
- Labor Bibliography 1913. Boston, Wright and Potter Printing Company, 1914. 150 p. (The Commonwealth of Massachusetts Bureau of Statistics. Labor Bulletin No. 100. (Being Part IV of the Annual Report on the Statistics of Labor for 1914)). — 577.
- Labour Manifesto. — «The Daily Telegraph», London, 1915, No. 18, 873, October 7, p. 9. — 260.

- Lair, M. L'Impérialisme allemand.* Paris, Colin, 1902. VII, 341 p. — 190, 201, 735.
- Lansburgh, A. Die Ausschaltung Londons als Clearinghaus der Welt.* — «Die Bank», Berlin, 1914, II. Semester, S. 903—920. — 52.
- *Die Bank im Dienste der nationalen Wirtschaft.* — «Die Bank», Berlin, 1910, I. Semester, S. 401—412. — 159.
- *Die Bank mit den 300 Millionen.* — «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 415—426. — 55.
- *Die Berliner Großbanken im Jahre 1913.* — «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 338—345. Semnat: A. L. — 58.
- *Das Beteiligungssystem im deutschen Bankwesen.* — «Die Bank», Berlin, 1910, II. Semester, S. 497—508. — 118, 159.
- *Der deutsche Rentnerstaat.* — «Die Bank», Berlin, 1911, I. Semester, S. 1—13. — 156.
- *Deutsches Kapital im Auslande.* — «Die Bank», Berlin, 1909, II. Semester, S. 819—833. — 167.
- *Die Divinationsgabe der Börse.* — «Die Bank», Berlin, 1910, I. Semester, S. 211—223. — 469.
- *Die Finanzgeschäfte des Fürstentrusts.* — «Die Bank», Berlin, 1912, I. Semester, S. 223—230. Semnat: A. L. — 154.
- *Finanzieller Nationalismus.* — «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 313—321. — 59.
- *Fünf Jahre deutsches Bankwesen.* — «Die Bank», Berlin, 1913, II. Semester, S. 725—736. — 64.
- *Gedanken über die Milliardenanleihe.* — «Die Bank», Berlin, 1914, II. Semester, S. 932—940. Semnat: A. L. — 51.
- *Die Gefahren des Beteiligungssystems.* — «Die Bank», Berlin, 1910, II. Semester, S. 619—627. Semnat: A. L. — 159.
- *Die Kriegskosten-Deckung und ihre Quellen.* — «Die Bank», Berlin, 1914, II. Semester, S. 997—1009, 1097—1115. — 54.
- *Krisen-Erreger.* — «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 1—16. — 60.
- *Der «Money Trust».* — «Die Bank», Berlin, 1912, I. Semester, S. 432—438. Semnat: A. L. — 156.
- *Nachdenkliches zur Bankstatistik.* — «Die Bank», Berlin, 1911, II. Semester, S. 813—824. — 158.
- *Der Staat und die Auslandsanleihen.* — «Die Bank», Berlin, 1913, II. Semester, S. 623—637. — 65.
- *System Rathenau.* — «Die Bank», Berlin, 1908, II. Semester, S. 765—775. Semnat: A. L. — 58.

- *Die Tendenzen in der modernen Unternehmung. Zwei Bücher.* — «Die Bank», Berlin, 1909, II. Semester, S. 1043—1052. Semnat: A. L. — 170.
- *Die Verwaltung des Volksvermögens durch die Banken. Zur Bankenquête.* — «Die Bank», Berlin, 1908, I. Semester, S. 134—145. Semnat: A. L. — 33, 343.
- *Wie groß ist das deutsche Volksvermögen?* — «Die Bank», Berlin, 1909, I. Semester, S. 319—326. Semnat: A. L. — 164.
- *Die wirtschaftliche Bedeutung des Byzantinismus.* — «Die Bank», Berlin, 1909, I. Semester, S. 301—309. — 163.
- *Zur Charakteristik des österreichischen Bankwesens.* — «Die Bank», Berlin, 1911, I. Semester, S. 217—227. — 157.
- *Zwanzig Jahre englisches Bankwesen.* — «Die Bank», Berlin, 1911, II. Semester, S. 605—616, 726—736. Semnat: A. L. — 157.
- Laufenberg, H., Wolffheim, F. u. Herz, C. Organisation, Krieg und Kritik.* Dokumente zu den Hamburger Parteidebatten. Zur Abgabe nur an Parteimitglieder gegen Vorzeigung des Mitgliedsbuches. Hamburg, Laufenberg, 1915, 77 S. — 484.
- «*Leipziger Volkszeitung*», 1916, Nr. 151, 10. Juli, S. 3. — 580.
- Lensch, P. Die deutsche Sozialdemokratie und der Weltkrieg.* Eine politische Studie. Berlin, Vorwärts, 1915. 64 S. — 300.
- *Miliz und Abrüstung.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 47, 23. August, S. 765—772. — 358, 553, 567, 570.
- *Die Sozialdemokratie, ihr Ende und ihr Glück.* Leipzig, Hirzel, 1916. X, 218 S. — 574.
- Lenz, F. Die geschichtlichen Voraussetzungen des modernen Krieges.* — «Deutsche Rundschau», Berlin, 1914, Bd. CLXI, Oktober, S. 1—37. — 253.
- *Die politischen Voraussetzungen des modernen Krieges.* — «Deutsche Rundschau», Berlin, 1915, Bd. CLXII, Januar, S. 80—105; Februar, S. 211—231. — 307.
- Leroy-Beaulieu, P. La Fortune des Français à l'étranger.* (Premier article). — «L'Économiste Français», Paris, 1902, an. 30, vol. 2, N 40, p. 449—451, la rubrica: Partie économique. — 545.
- Lescure, J. L'Épargne en France.* Paris, Tenin, 1914. VIII, 114 p. — 182, 210.
- Leuthner, K. Russischer Volksimperialismus.* — «Die Neue Rundschau», Berlin, 1915, Jg. XXVI, Hft. 5, Mai, S. 574—590. — 729.
- Liebknecht, W. Zur orientalischen Frage oder Soll Europa kosakisch werden?* Ein Mahnwort an das deutsche Volk. 2. Aufl. Leipzig, Höhme, [1878]. 63 S. — 604.

- Liefmann, R. Beteiligungs- und Finanzierungsgesellschaften.* Eine Studie über den modernen Kapitalismus und das Effektenwesen (in Deutschland, den Vereinigten Staaten, England, Frankreich, Belgien und der Schweiz). Jena, Fischer, 1909. X, 495 S. — 210, 266, 349.
- * — *Bringt uns der Krieg dem Sozialismus näher?* — «Der Deutsche Krieg», Stuttgart — Berlin, 1915, Hft. 56, S. 1—44. — 718.
- *Die internationale Organisation des Frankfurter Metallhandels.* — «Weltwirtschaftliches Archiv», Jena, 1913, I, Bd. I, Hft. I, S. 108—122. — 3, 10.
- *Kartelle und Trusts und die Weiterbildung der volkswirtschaftlichen Organisation.* 2., stark erweiterte Aufl. Stuttgart, Moritz, 1910. 210 S. — 4, 15, 29, 88, 207, 208, 215.
- Link, E. Sind Sparkassen Wohlfahrtseinrichtungen?* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 2, 13. Oktober, S. 58 — 62. — 517.
- Lissagaray. Geschichte der Kommune von 1871.* 2. vom Verfasser durchges. Aufl. Mit einem Nachtrag: Die Vorgeschichte und die inneren Triebkräfte der Kommune von S. Mendelson. Stuttgart, Dietz, 1894. XIV, 550 S. — 574.
- Lloyd George in the House of Commons.* — «The Daily Telegraph», London, 1915, April 22, May 5. — 262, 295, 297.
- Die Lohndrücker des Auslandes und die Internationale.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1906—1907, Jg. 25, Bd. 2, Nr. 41, S. 510—512, la rubrica: Notizen. — 638.
- Lorenz, J. Polnische Arbeiter in der Schweiz.* Zürich, 1910. — 572.
- *Zur Italienerfrage in der Schweiz.* Zürich. — 251, 572.
- Louis, P. Essai sur l'impérialisme.* — «Le Mercure de France», Paris, 1904, 15-e an. Avril, t. L, p. 100—114. — 189, 213, 226.
- Lucas, C. P. Greater Rome and Greater Britain.* Oxford, Clarendon Press, 1912. 184 p. — 540.
- Luzemburg, R.] Le Billet de Junius.* — «L'Écho de Paris», 1914, N 11016, 13 octobre, p. 1. Semnat: Junius. — 520.
- *Die Krise der Sozialdemokratie.* Anhang: Leitsätze über die Aufgaben der internationalen Sozialdemokratie. Zürich, Verlagsdruckerei Union, 1916. 109 S. Autor: Junius. — 284.
- Lysis. Contre l'Oligarchie financière en France.* Préf. de J. Finot. Paris, «La Revue», 1908. XI, 260 p. — 17, 190, 196, 210.
- Mackay, B. L. China, die Republik der Mitte. Ihre Probleme und Aussichten.* Mit neunzehn Nachbildungen chinesischer Originale. Stuttgart — Berlin, Cotta, 1914. VII, 264 S. 17 Bilder. — 520, 537.

- Macrosty, H. W. Das Trustwesen in der britischen Industrie.* Übersetzt v. F. Leo. Berlin, Heymann, 1910. XII, 308 S. (Moderne Wirtschaftsprobleme. Internationale Beiträge zur neueren Wirtschaftsentwicklung Hrg. V. Leo. Berlin, 1910. Bd. IV). — 14, 198.
- Marcard, K. [Recenzia cărții:] «Hirsch Julius: Die Filialbetriebe im Detailhandel (unter hauptsächlichlicher Berücksichtigung der kapitalistischen Masenfiliabetriebe in Deutschland und Belgien).»* — «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1914, Folge III, Bd. 48, S. 276—279, la rubrica: Übersicht über die neuesten Publikationen Deutschlands und des Auslandes. 6. Handel und Verkehr. — 196.
- March, L. La statistique internationale des forces motrices.* — În: Bulletin de l'Institut international de statistique. T. XIX—1re Livraison. La Haye, Van Stockum, [1912], p. 374—386. — 445.
- Marx, K. Briefe an Dr. L. Kugelmann.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1901—1902, Jg. 20, Bd. 2, Nr. 1 (lauf. Nr. 27), S. 26—32; Nr. 2 (lauf. Nr. 28), S. 60—64; Nr. 3 (lauf. Nr. 29), S. 91—96; Nr. 4 (lauf. Nr. 30), S. 125—128; Nr. 6 (lauf. Nr. 32), S. 188—192; Nr. 7 (lauf. Nr. 33), S. 221—224; Nr. 12 (lauf. Nr. 38), S. 381—384; Nr. 13 (lauf. Nr. 39), S. 412—416; Nr. 15 (lauf. Nr. 41), S. 472—480; Nr. 17 (lauf. Nr. 43), S. 541—544; Nr. 19 (lauf. Nr. 45), S. 604—608; Nr. 25 (lauf. Nr. 51), S. 797—800. — 554, 582, 596.
- *[Ein Brief an Meyer und Vogt, 9.IV.1870].* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1907, Jg. 25, Bd. 2, Nr. 33, S. 226—228, in: Mehring F. Neue Beiträge zur Biographie von Karl Marx und Friedrich Engels. — 635.
- *Ein Brief an W. Liebknecht.* — In: Liebknecht, W. Zur orientalischen Frage oder Soll Europa kosakisch werden? Ein Mahnwort an das deutsche Volk. 2. Aufl. Leipzig, Höhme, 1878, S. 57—59. — 554, 604, 605.
- *Ein Brief an Weydemeyer, 11.IX.1851.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1907, Jg. 25, Bd. 2, Nr. 28, S. 58—59, in: Mehring, F. Neue Beiträge zur Biographie von Karl Marx und Friedrich Engels. — 634.
- Marx, K. [Ein Brief an Weydemeyer, 5.III.1852].* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1907, Jg. 25, Bd. 2, Nr. 31, S. 163—165, in: Mehring, F. Neue Beiträge zur Biographie von Karl Marx und Friedrich Engels. — 635.
- *Der Bürgerkrieg in Frankreich. Adresse des Generalrats der Internationalen Arbeiter-Assoziation.* 3. deutsche Aufl. verm. durch die beiden Adressen des Generalrats über den deutsch-französischen Krieg und durch eine Einleitung. Berlin, die Expedition des «Vorwärts», 1891, 71 S. — 554, 581, 582.
- *Enthüllungen über den Kommunisten-Prozeß zu Köln.* Neuer Abdruck mit Einleitung v. F. Engels. Hottingen — Zürich, Volksbuchhandlung, 1885, 88 S. — 481.
- *Mr. George Howells Geschichte der Internationalen Arbeiter-Assoziation.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1902, Jg. XX, Bd. I, Nr. 19, 8. Februar,

- S. 585—589; la rubrica: Beiträge zu einer Geschichte der Internationale. — 556.
- *Der politische Indifferentismus. (L'indifférence in materia politica).* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1913, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 2, 10. Oktober, S. 40—44, la rubrica: Ein Beitrag zur Geschichte der Internationale. Zwei unbekannte Artikel von F. Engels und K. Marx. Übersetzt und eingeleitet von N. Rjasanoff. — 570.
- May, R. E. *Das Verhältnis des Verbrauches der Massen zu demjenigen der «kleinen Leute», der Wohlhabenden und Reichen und die Marxistische Doktrin.* — «Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich», Leipzig — München, 1899, Jg. 23, Hft. 1, S. 271—314. — 334, 344.
- *Kosten der Lebenshaltung und Entwicklung der Einkommensverhältnisse in Hamburg seit 1890.* — «Schriften des Vereins für Sozialpolitik», München — Leipzig, 1915, Bd. 145, T. IV, S. 259—524. — 720.
- Mehrens, B. *Die Entstehung und Entwicklung der großen französischen Kreditinstitute mit Berücksichtigung ihres Einflusses auf die wirtschaftliche Entwicklung Frankreichs.* Stuttgart—Berlin, Cotta, 1911. IX, 360 S. (Münchener volkswirtschaftliche Studien, hrsg. v. L. Brentano u. W. Lotz. 107. Stück). — 17, 49, 120, 210.
- Mehring, F. *Neue Beiträge zur Biographie von Karl Marx und Friedrich Engels* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1906—1907, Jg. 25, Bd. 2, Nr. 27, S. 15—21; Nr. 28, S. 53—59; Nr. 29, S. 98—103; Nr. 31, S. 160—168; Nr. 32, S. 180—187; Nr. 33, S. 222—228. — 634.
- *Die neuen Hegelingen.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1914, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 26, 27. März, S. 964—973. — 561.
- «Le Mercure de France», Paris, 1904, 15-e an., t. L, p. 100—114. — 189, 213, 226.
- Mévil, A. *De la Paix de Francfort à la conférence d'Algésiras.* 10e éd. Paris, Plon-Nourrit, 1909. XI, 328 p. — 505.
- Meyer, A. *Die Kapitalanlage. Einige grundsätzliche Erörterungen.* Zürich, 1912. — 3, 9, 364.
- Die Milchversorgung norddeutscher Städte und Industriegebiete.* — «Schriften des Vereins für Sozialpolitik», München — Leipzig, 1914, Bd. 140, T. II, S. 1—560. — 720.
- * *Mineral production. Petroleum.* — «Statistical Abstract of the United States», Washington, 1912, Number 34, No. 117. — 714.
- Moll, E. *Die Geschäftsergebnisse der deutschen Aktiengesellschaften in den Jahren 1907/08 bis 1911/12.* — «Bank-Archiv», Berlin, 1914, Jg. XIII, Nr. 18, S. 299—303. — 4, 18.
- Montesquiou, L. *Les Obligations américaines et le portefeuille français.* Paris, Rivière, 1912. 109 p. — 181.

- Moos, F. *Die französischen Kreditinstitute und die französischen und englischen Kapitalanlagen im Ausland.* — «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1910, Folge III, Bd. 39, S. 237—256. — 122, 190, 213, 364.
- Moride, P. *Les Maisons à succursales multiples en France et à L'Étranger.* Paris, Alcan, 1913. 234, 36, p. — 3, 13.
- Morley, J. *The Life of Richard Cobden. Jubilee Edition.* Vol. I—II. London, Unwin, 1896. 2 v. — 436.
- Morris, H. C. *The History of Colonization from the Earliest Times to the Present Day.* New York, Macmillan, 1900. 2 vol. — 211, 228, 382, 383.
- Mülhaupt, E. *Der Milchring. Ein Beitrag zur Kartell- und Milchpreisfrage.* Karlsruhe, Braun, 1912. 111 S. (Volkswirtschaftliche Abhandlungen der badischen Hochschulen, hrsg. v. K. Diehl und anderen. Neue Folge. Hft. 9). — 349, 367.
- Nahas, J. F. *Situation économique et sociale du Fellah Égyptien.* Thèse pour le doctorat. Paris, Rousseau, 1901. 202 p. (Université de Paris. — Faculté de droit). — 516.
- Die «nationalistische Spreu» scheidet vom «internationalen sozialistischen Weizen». — «Grütliener», Zürich, 1916, Nr. 248, 23. Oktober, S. 1. — 609.
- Nationalities and Subject Races. Report of Conference held in Caxton Hall.* Westminster, June 28—30, 1910. London, King, 1911. XII, 178 p. — 3, 12.
- Nearing, S. *The Adequacy of American Wages.* — «The Annals of the American Academy of Political and Social Science», Philadelphia, 1915, vol. LIX, p. 111—124. — 22.
- «*Neue Rheinische Zeitung*», London, 1850. — 554, 612.
— Hft. I, Januar. 92 S. — 612.
- «*Neue Rheinische Zeitung*», London, 1950, Hft. 2, Februar. 80 S. — 612, 614.
— Hft. 3, März. 80 S. — 612.
— Hft. 4, April. 79 S. — 612.
— Hft. 5—6, Mai bis Oktober. 180 S. — 612, 614.
- «*Die Neue Rundschau*», Berlin, 1915, Jg. XXVI, Hft. 5, Mai, S. 577—590. — 729.
- «*Die Neue Zeit*», Stuttgart, 1886, Jg. IV, Nr. 11, S. 502—515. — 715.
— 1897—1898, Jg. XVI, Bd. I, Nr. 25, 19. März, S. 769—781; Nr. 26, 26. März, S. 801—816. — 245.
— 1897—1898, Jg. XVI, Bd. II, Nr. 27, 2. April, S. 14—26. — 213, 245.

- 1900—1901, Jg. XIX, Bd. I, Nr. 8, 24. November, S. 247—250. — *553, 554, 571.*
- 1900—1901, Jg. XIX, Bd. I, Nr. 26, 30. März, S. 804—811. — *571.*
- 1901—1902, Jg. XX, Bd. I, Nr. 19, 8. Februar, S. 585—589. — *556.*
- 1901—1902, Jg. 20, Bd. 2, Nr. 1 (lauf. Nr. 27), S. 26—32; Nr. 2 (lauf. Nr. 28), S. 60—64; Nr. 3 (lauf. Nr. 29), S. 91—96; Nr. 4 (lauf. Nr. 30), S. 125—128; Nr. 6 (lauf. Nr. 32), S. 188—192; Nr. 7 (lauf. Nr. 33), S. 221—224; Nr. 12 (lauf. Nr. 38), S. 381—384; Nr. 13 (lauf. Nr. 39), S. 412—416; Nr. 15 (lauf. Nr. 41), S. 472—480; Nr. 17 (lauf. Nr. 43), S. 541—544; Nr. 19 (lauf. Nr. 45), S. 604—608; Nr. 25 (lauf. Nr. 51), S. 797—800. — *554, 582, 596.*
- 1902—1903, Jg. 21, Bd. 2, Nr. 30, S. 106—109. — *150.*
- 1904—1905, Jg. 23, Bd. 2, Nr. 27, S. 28—32. — *596.*
- 1904—1905, Jg. 23, Bd. 2, Nr. 37, S. 343—348; Nr. 38, S. 364—371. — *569, 596.*
- 1906—1907, Jg. 25, Bd. 2, Nr. 27, S. 15—21; Nr. 28, S. 53—59; Nr. 29, S. 98—103; Nr. 31, S. 160—168; Nr. 32, S. 180—187; Nr. 33, S. 222—228. — *634, 635.*
- 1906—1907, Jg. 25, Bd. 2, Nr. 41, S. 510—512. — *638.*
- 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 48, 26. August, S. 772—781. — *569, 570.*
- 1911, Jg. 29, Bd. 1, Nr. 16, 20. Januar, S. 552—559. — *362.*
- 1911, Jg. 29, Bd. 2, Nr. 29, 21. April, S. 96. — *361.*
- 1911, Jg. 29, Bd. 2, Nr. 30, 28. April, S. 97—107. — *359.*
- 1911, Jg. 29, Bd. 2, Nr. 32, 12. Mai, S. 179—186. — *361.*
- 1911, Jg. 29, Bd. 2, Nr. 33, 19. Mai, S. 248. — *358.*
- 1911, Jg. 29, Bd. 2, Nr. 34, 26. Mai, S. 276—277. — *349, 358.*
- 1911, Jg. 29, Bd. 2, Nr. 52, 29. September, S. 943—944. — *359.*
- 1911, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 1, 6. Oktober, S. 1—5. — *358.*
- 1911, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 2, 13. Oktober, S. 43—49. — *517.*
- 1911, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 2, 13. Oktober, S. 49—58; Nr. 3, 20. Oktober, S. 84—91. — *716.*
- 1911, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 2, 13. Oktober, S. 58—62. — *517.*
- 1912, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 16, 19. Januar, S. 550—557. — *313.*
- 1912, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 22, 1. März, S. 773—782. — *309, 358.*
- 1912, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 24, 15. März, S. 837—847. — *358.*
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 39, 28. Juni, S. 474—485. — *208, 313.*
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 41, 12. Juli, S. 541—550; Nr. 42, 19. Juli, S. 585—593; Nr. 43, 26. Juli, S. 609—616. — *358.*

- 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 42, 19. Juli, S. 569—576. — 358.
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 44, 2. August, S. 654—664; Nr. 45, 9. August, S. 688—698; Nr. 46, 16. August, S. 723—733. — 358.
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 47, 23. August, S. 765—772. — 358.
553, 567, 570.
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 48, 30. August, S. 810—817. — 358.
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 49, 6. September, S. 841—854. — 358, 569, 570.
- 1912, Jg. 31, Bd. 1, Nr. 4, 25. Oktober, S. 138—144. — 3, 7, 148.
- 1912, Jg. 31, Bd. 1, Nr. 7, 15. November, S. 221—229. — 3, 6.
- 1913, Jg. 31, Bd. 2, Nr. 38, 20. Juni, S. 410—412. — 554, 606.
- 1913, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 2, 10. Oktober, S. 37—39. — 570.
- 1913, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 2, 10. Oktober, S. 40—44. — 570.
- 1913, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 4, 24. Oktober, S. 110—116. — 234, 247.
- 1913, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 6, 7. November, S. 182—188; Nr. 10, 5. Dezember, S. 352—360. — 554, 570.
- 1913, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 10, 5. Dezember, S. 382—384. — 570, 573.
- 1913, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 12, 19. Dezember, S. 435—441. — 246.
- 1914, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 16, 16. Januar, S. 590—592; Nr. 26, 27. März, S. 1005—1008. — 570, 572.
- 1914, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 19, 6. Februar, S. 710—712. — 474, 516.
- 1914, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 26, 27. März, S. 964—973. — 561.
- 1914, Jg. 32, Bd. 2, Nr. 19, 21. August, S. 843—846. — 244.
- *— 1914, Jg. 32, Bd. 2, Nr. 21, 11. September, S. 908—922. — 241.
- *— 1914, Jg. 32, Bd. 2, Nr. 22, 18. September, S. 937—948; Nr. 23, 25. September, S. 969—982. — 244.
- «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1914, Jg. 33, Bd. 1, Nr. 2, 16. Oktober, S. 61—63. — 92.
- *— 1915, Jg. 33, Bd. 2, Nr. 2, 9. April, S. 33—42; Nr. 3, 16. April, S. 71—81; Nr. 4, 23. April, S. 107—116; Nr. 5, 30. April, S. 138—146. — 244.
- 1916, Jg. 34, Bd. 2, Nr. 1, 7. April, S. 16—20; Nr. 2, 14. April, S. 51—58. — 91.
- «Neue Zürcher Zeitung», 1915, 23. April. 1. Morgenblatt. — 294.
- Neumann-Spallart, F. X. *Übersichten der Weltwirtschaft*. Jg. 1883—84. Stuttgart, Maier, 1887. XIV, 574 S. — 450, 470.
- Neymarck, A. *La Statistique internationale des Valeurs Mobilières*. IX-e Rapport... Première Partie. Exposé général du rapport. — In: Bulletin de l'Institut international de statistique. T. XIX—2e Livraison. La

- Haye, Van Stockum, [1912], p. 201 — 475. — 48, 49, 68, 69, 121, 123, 124, 182, 210, 249, 363.
- Nieboer, H. J. [Recenzia cărții:] «Nationalities and Subject Races. London, 1911». — «Weltwirtschaftliches Archiv», Jena, 1913, II, Bd. 2, Hft. 1, S. 193—195, la rubrica: Literatur. — 3, 12, 214, 215.
- Noch eine Blattgründung in Bremen. — «Bremer Bürger-Zeitung», 1916, Nr. 141, 19. Juni, S. 7, la rubrica: Parteinachrichten. — 566.
- «The North American Review», New York, 1915, vol. CCI, No. 1, January, p. 72—81. — 182.
- The Objects of the War. — «The Economist», London, 1915, vol. LXXX, No. 3,735, March 27, p. 614—615. — 296.
- Der Oktober. — «Die Bank», Berlin, 1914, II. Semester, S. 1039—1058. — 51.
- Oncken, H. Die Vorgeschichte des Krieges. — In: Deutschland und der Weltkrieg, Leipzig — Berlin, Teubner, 1915, S. 463—535. — 508.
- Oppenheimer, F. Englischer Imperialismus. Wien, Hof-Verlags- und Univ.-Buchhandlung, 1905. 64 S. — 239, 437.
- Otto, W. Anleiheübernahme-, Gründungs- und Beteiligungsgeschäfte der deutschen Großbanken in Übersee. Berlin, Borussia, 1911. 245 S. — 48, 112.
- Paish, G. Great Britain's Capital Investments in Individual Colonial and Foreign Countries. — «Journal of the Royal Statistical Society», London, 1911, vol. LXXIV, part 2, January, p. 167—187. — 182, 262, 349, 364, 367.
- Pannekoek, A. Deckungsfrage und Imperialismus. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1913, Jg. 32, Bd. 1, Nr. 4, 24. Oktober, S. 110—116. — 234, 247.
- Massenaaktion und Revolution. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 41, 12. Juli, S. 541—550; Nr. 42, 19. Juli, S. 585—593; Nr. 43, 26. Juli, S. 609—616. — 358.
- Das Wesen unserer Gegenwartsforderungen. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 48, 30. August, S. 810—817. — 358.
- Parteitag der Soz. dem. Partei Deutschlands zu Chemnitz. 15. — 21.IX.1912. — «Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung», Leipzig, 1915, Jg. 5, Hft. 1 u. 2, S. 311—316, la rubrica: Chronik. Juli 1912 — Juni 1914 und Nachträge für Juli 1911 — Juni 1912. II. Deutsches Reich. — 553, 557.
- «Parteierrat — Landesverrat». — «Leipziger Volkszeitung», 1916, Nr. 151, 10. Juli, S. 3, la rubrica: Aus der Partei. — 580.

- Parteiverrat — Landesverrat.* — «Volksstimme», Chemnitz, 1916, Nr. 156, 8. Juli. Beilage 1. — 577.
- Patouillet, J. L'Impérialisme américain.* Thèse pour le doctorat. (Sciences politiques et économiques). Dijon, «Petit Bourguignon», 1904. 388 p. (Université de Dijon. — Faculté de droit). — 6, 185, 188, 214, 215.
- Patriotic Pledge by Employers.* — «The Daily Telegraph», London, 1915, April 23. — 295.
- Pepper, Ch. M. South American Markets.* — «The Annals of the American Academy of Political and Social Science», Philadelphia, 1915, vol. LIX, p. 309—315. — 23.
- Perrin de Boussac, R. De l'Armée coloniale. Ses Rapports avec la colonisation.* Thèse pour le doctorat. Paris, Rousseau, 1901. 151 p. (Université de Paris. — Faculté de droit). — 577.
- Die Petroleum-Komödie.* — «Die Bank», Berlin, 1913, I. Semester, S. 388—391, la rubrica: Umschau. — 63.
- Philippovich, E. Monopole und Monopolpolitik.* — «Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung», Leipzig, 1916, Jg. 6, S. 157—174. — 727.
- Pinner, F. Herrn v. Gwinners Petroleummonopol.* — «Die Bank», Berlin, 1912, II. Semester, S. 1032—1047. — 63.
- *Petroleummonopol oder Kartellgesetz?* — «Die Bank», Berlin, 1913, II. Semester, S. 736—747. — 63.
- *Petroleum-Strategie.* — «Die Bank», Berlin, 1912, II. Semester, S. 629—638. — 153.
- Plehn, H. Der britische Imperialismus.* — «Handbuch der Politik», Berlin — Leipzig, 1912—1913, Bd. II, S. 731—735. — 505.
- *Großbritanniens auswärtige Politik.* — England und Deutschland. — «Handbuch der Politik», Berlin — Leipzig, 1912—1913, Bd. II, S. 726—731. — 505.
- *Weltpolitik. Abriß der neuesten Weltgeschichte nach dem englisch-japanischen Bündnis.* 3. Aufl. Berlin, Curtius, 1907. VII, 214 S. — 474, 475.
- Politische Rundschau.* — «Die Gleichheit», Stuttgart, 1914, Jg. 24, Nr. 23, S. 363—364. — 559.
- Powell, E. Th. The Evolution of the Money Market (1385—1415).* London, Financial News, 1915. 735 p. — 261.
- «Preußische Jahrbücher», Berlin, 1915, Bd. 159, Hft. 3, S. 481—497. — 283.
- La production des céréales.* — «Journal de Genève», 1916, N 108, 18 avril, p. 2. — 727.

- Proletarische Frauen, seid bereit!* — «Die Gleichheit», Stuttgart, 1914, Jg. 24, Nr. 23, S. 353—354. — 558.
- Quadflieg, F. *Russische Expansionspolitik von 1774 bis 1914*. Berlin, Dümmler, 1914. 259 S. — 655.
- [Quelch, H.] *Die Torheit des Krieges und die Möglichkeiten und Gefahren des Friedens*. [Adnotare]. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 29, Bd. 2, Nr. 52, 29. September, S. 943—944, la rubrica: Zeitschriftenschau. — 359.
- Rappard, W. E. *Zur nationalen Verständigung*. Zürich, 1915 (Schriften für schweizerische Art und Kunst. 26). — 726.
- Ravesteijn, W., van. *Balkanprobleme*. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 31, Bd. 1, Nr. 7, 15. November, S. 221—229. — 3, 6.
- The Realms of the Habsburgs*. — «The Economist», London, 1915, vol. LXXX, No. 3,723, January 2, p. 11—12. — 257.
- «Recht und Wirtschaft», Berlin, 1915, Jg. 4, Nr. 6, S. 137—141. — 258.
- Redslob, R. *Abhängige Länder*. Eine Analyse des Begriffs von der ursprünglichen Herrschergewalt. Zugleich eine staatsrechtliche und politische Studie über Elsaß-Lothringen, die österreichischen Königreiche und Länder, Kroatien-Slavonien, Bosninen-Herzegowina, Finnland, Island, die Territorien der nordamerikanischen Union, Kanada, Australien, Südafrika. Leipzig, Veit, 1914. 352 S. — 222.
- Renner, K. *Wirklichkeit oder Wahndee?* — «Der Kampf», Wien, 1916. Jg 9, Bd. 9, Nr. 1, Januar, S 15—25. — 592.
- Reventlow, E. *Deutschlands auswärtige Politik. 1888—1913*. Berlin, Mittler, 1914, XVI, 402 S. — 651.
- Revere, C. T. *Latin-American Trade Possibilities*. — «The North American Review», New York, 1915, vol. CCI, No. 1, January, p. 72—81. — 182.
- «Revue d'Économie Politique», Paris, 1915, N 4, juillet-août, p. 409—410. — 717.
- «La Revue de Paris», 1915, an. 22, t. 2, N 5, 1 mars, p. 194—224. — 262, 282.
- «La Revue Politique Internationale», Lausanne, 1915, N 14, mars — avril, p. 168—186. — 474, 475.
- Riesser, J. *Die deutschen Großbanken und ihre Konzentration im Zusammenhange mit der Entwicklung der Gesamtwirtschaft in Deutschland*. 3. völlig umgearb. und stark verm. Aufl. Jena, Fischer, 1910. XV, 715 S.; 1 Karte. — 29—30, 113, 121, 208 —210, 211, 214, 215, 218, 249, 250, 266, 308, 316, 318, 343.

- *Die deutschen Großbanken und ihre Konzentration im Zusammenhang mit der Entwicklung der Gesamtwirtschaft in Deutschland.* 4. verb. und verm. Aufl. Jena, Fischer, 1912. XIII, 768 S.; 1 Karte. — 318, 320, 321, 322, 325, 328, 332, 336, 340, 346.
- Rohrbach, P. Warum es der Deutsche Krieg ist!* — «Der Deutsche Krieg», Stuttgart — Berlin, 1914, Hft. 1, S. 1—30. — 544.
- Rothstein, Th. Die S.D.P., Hyndman und die Rüstungsfrage.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 29, Bd. 2, Nr. 32, 12. Mai, S. 179—186. — 361, 570.
- Roumania and the War.* — «The Economist», London, 1915, vol. LXXX, No. 3,724, January 9, p. 57—58, la rubrica: Notes on Business and Finance. — 257.
- Rubner, M. Bericht.* — In: Volksernährung. Massenspeisung. Berlin, 1916, S. 27. — 732.
- Ruedorffer, J.J. Grundzüge der Weltpolitik in der Gegenwart.* Berlin — Stuttgart, Deutsche Verlags-Anstalt, 1914. XIII, 252 S. — 520, 529.
- Russia.* — «The Economist», War Supplement, London, 1914, vol. LXXIX, No. 3,721, December 19, p. 9—11. — 255.
- Russian Finances.* (From a Correspondent). Petrograd, December 19. — «The Economist», London, 1915, vol. LXXX, No. 3,724, January 9, p. 66—67. — 257.
- Russier, H. Le Partage de l'Océanie.* Paris, Vuibert et Nony, 1905. XI, 370 p. — 6, 203.
- Sale, Ch. V. Some Statistics of Japan.* — «Journal of the Royal Statistical Society», London, 1911, vol. LXXIV, part V, April, p. 467—534. — 349, 377.
- Sartorius von Waltershausen, A. Das volkswirtschaftliche System der Kapitalanlage im Auslande.* Berlin, Reimer, 1907. 442 S. — 211, 214, 520, 545.
- Schilder, S. Entwicklungstendenzen der Weltwirtschaft.* Bd. 1. Planmäßige Einwirkungen auf die Weltwirtschaft. Berlin, Siemenroth, 1912. VIII, 393 S. — 48, 70, 214, 264.
- *Weltwirtschaftliche Hintergründe des Weltkrieges.* — «Weltwirtschaftliches Archiv», Jena, 1915, I, Bd. 5, Hft. 1, S. 1—22. — 3, 15.
- Schippel, M. Russischer Alp und deutsche Demokratie.* — «Sozialistische Monatshefte», Berlin, 1916, Jg. 22, Bd. 3, Hft. 21, S. 1091—1097. — 604.
- Schmoller, G. Friedrich Engels und Karl Marx. Ihr Briefwechsel von 1844 bis 1883.* — «Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich», Leipzig — München, 1915, Jg. 39, Hft. 1, S. 423—432. — 555.
- «*Schriften des Vereins für Sozialpolitik*», München — Leipzig, 1914, Bd. 140, T. II, S. 1—560. — 720.

- 1914, Bd. 140, T. V, S. 1—164. — 720.
- 1915, Bd. 145, T. III, S. 1—291. — 719.
- 1915, Bd. 145, T. IV, S. 259—524. — 720.
- Schulthess' Europäischer Geschichtskalender*. Neue Folge. Jg. 25, 1909. (Der ganzen Reihe Bd. L). Hrsg. v. L. Rietz. München, Beck, 1910. XV, 739 S. — 502.
- Scultze, E. Das französische Kapital in Rußland*. — «Finanz-Archiv», Stuttgart — Berlin, 1915, Jg. 32, Bd. 1, S. 125—133. — 305, 362.
- *Die Schwankungen der Einwanderung in die Vereinigten Staaten*. — «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1915, Folge III, Bd. 49, S. 527—541, la rubrica: Miscellen. XV. — 196.
- Schulze-Gaevernitz, G. Britischer Imperialismus und englischer Freihandel zu Beginn des zwanzigsten Jahrhunderts*. Leipzig, Duncker u. Humblot, 1906. 477 S. — 17, 311, 415, 423, 424, 598.
- *Die deutsche Kreditbank*. — «Grundriß der Sozialökonomik», Tübingen, 1915, Buch III, Abt. V, T. II, S. 1—189, secțiunea: A. Güterverkehr. II. Bankwesen. — 3, 4, 30, 210, 214, 215, 356.
- Schumpeter, J. Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung*. Leipzig, Duncker u. Humblot, 1912. V, 548 S. — 49.
- Schwarz, O. Die Finanzsysteme der Großmächte. (Internationales Staats- und Gemeinde-Finanzwesen)*. Bd. I—II. Leipzig, Göschen, 1909. (Sammlung Göschen). 2 Bd. — 17, 439.
- Schweizerisches Kapital im Auslande*. — «Basler Vorwärts», 1917, 26. Januar. — 733.
- «*Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung*», Bern, 1916, Nr. 40, 30. September, S. 2. — 611.
- 1916, Nr. 41, 7. Oktober, S. 1—2.—612.
- Schwiedland, E. [Recenzia cărții:] «Driault, Edouard: Le Monde actuel. Tableau politique et économique. Paris (Alcan), 1909. Pp. 372»*. — «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1911, Folge III, Bd. 41, S. 269—270, la rubrica: Übersicht über die neuesten Publikationen Deutschlands und des Auslandes. — 192.
- [Recenzia cărții:] «*Passame Paul: Formes nouvelles de concentration industrielle. Paris. 1910*». — «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1912, Folge III, Bd. 44, S. 818 — 819, la rubrica: Übersicht über die neuesten Publikationen Deutschlands und des Auslandes. — 193.
- *Der Wettkampf der gewerblichen Betriebsformen*. — «Grundriß der Sozialökonomik», Tübingen, 1914, Buch III, Abt. VI, S. 24 — 53. — 17, 44.
- Séeley, J. R. The Expansion of England. Two Courses of Lectures*. Leipzig, Tauchnitz, 1884. 320, 32 p. — 634, 640.

- Seidel, M. Das Sparkassenwesen einiger europäischer Staaten in Gesetzgebung, Einrichtungen und Ergebnissen.* — «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 234—243, 329—337, 441—446. — 59.
- Sembat, M. Faites un Roi sinon Faites la Paix.* 12 ème Paris, Figuière, [1913]. XIV, 278 p. — 415.
- Seubert, R. Aus der Praxis des Taylor-Systems mit eingehender Beschreibung seiner Anwendung bei der Tabor Manufacturing Company in Philadelphia.* Berlin, Springer, 1914. VI, 160 S. — 49, 130.
- Siegfried, A. Neu-Seeland. Eine sozial- und wirtschaftspolitische Untersuchung.* Übersetzt und in einzelnen Teilen erweitert v. M. Warnack. Berlin, Heymann, 1909. XVI, 351 S. (Moderne Wirtschaftsprobleme. Internationale Beiträge zur neueren Wirtschaftsentwicklung. Hrsg. V. Leo. 1909. Bd. III). — 474, 510.
- Les socialistes et la paix.* — «Journal des Débats», Paris, 1915, 11 novembre. — 290.
- Sozialimperialismus und Linksradikalismus.* — «Bremer Bürger-Zeitung», 1915, Nr. 291, 13. Dezember, S. 1. — 721.
- «*Sozialistische Monasthefte*», Berlin, 1916, Jg. 22, Bd. 3, Hft. 21, S. 1091—1097.—604.
- Sparkassen und Banken.* — «Die Bank», Berlin, 1913, II. Semester, S. 811—812, la rubrica: Aus den Handelskammern. — 66.
- Spectator. [Recenzia cărții:] «E. Agahd: Großbanken und Weltmarkt.* Berlin, 1914». — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1914, Jg. 33, Bd. 1, Nr. 2, 16. Oktober, S. 61—63. — 92.
- *Die Kolonien der europäischen Mächte in handelswirtschaftlicher Beziehung.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1916, Jg. 34, Bd. 2, Nr. 1, 7. April, S. 16—20; Nr. 2, 14. April, S. 51—58. — 91.
- Stammhammer, J. Bibliographie des Sozialismus und Kommunismus.* Bd. III: Nachträge und Ergänzungen bis Ende des Jahres 1908. Mit einem vollständigen Sachregister über alle drei Bände. Jena, Fischer, 1909, 473 S. — 566.
- «*The Statesman's Year-Book*», London, 1915. LXXXIV, 1536, 20 p. — 465, 470.
- 1916. XLIV, 1560, 12 p. — 689.
- *«*Statistical Abstract of the United States*», Washington, 1912, Number 34, No. 117. — 714.
- Statistik der Depositen- und Spargelder.* — «Die Bank», Berlin, 1910, II. Semester, S. 1200, la rubrica: Umschau. — 162.

- Statistik der englischen Aktienbanken (England und Wales).* — «Die Bank», Berlin, 1912, II. Semester, S. 695—696, la rubrica: Die ausländischen Banken im II. Quartal 1912. II. England. — 152.
- «*Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich*», Berlin, 1903, Jg. 24, S. 25*.
— 447.
- 1915, Jg. 36. XXXVI, 480, 114 S. — 16, 212, 456, 457, 460, 462.
- Steffen, G. Weltkrieg und Imperialismus.* Sozialpsychologische Dokumente und Beobachtungen vom Weltkrieg 1914/1915. Jena, Diederichs, 1915, 254 S. (Politische Bibliothek). — 234.
- Steine statt Brot! Von einem Gewerkschafter.* — «Grütliener», Zürich, 1916, Nr. 255, 31. Oktober, S.1. — 608.
- Stillich, O. Geld- und Bankwesen. Ein Lehr- und Lesebuch.* Berlin, Curtius, 1907. 267 S. — 4, 26, 351.
- *Nationalökonomische Forschungen auf dem Gebiete der großindustriellen Unternehmung.* Bd. I—II. Berlin — Leipzig, 1904—1906. 2 Bd. — 16, 26, 49, 149.
- Bd. I Eisen- und Stahl-Industrie.* Berlin, Siemenroth, 1904. XII, 238 S. — 16, 24, 49, 149.
- Bd. II. Steinkohlenindustrie.* Leipzig, Jäh u. Schunke, 1906. VI, 357 S. — 16, 49, 149.
- Supan, A. Die territoriale Entwicklung der europäischen Kolonien.* Mit einem kolonialgeschichtlichen Atlas von 12 Karten und 40 Kärtchen im Text. Gotha, Perthes, 1906. XI, 344 S.; 12 Karten. — 217, 270.
- Tafel, P. Die Nordamerikanischen Trusts und ihre Wirkungen auf den Fortschritt der Technik.* Stuttgart, Wittwer, 1913. 74 S. — 48, 88, 207.
- «*Der Tag*», Berlin, 1915, Nr. 82, 9. April. — 296.
- 1915, Nr. 93, 22 April. — 295.
- Tardieu, A. La France et les Alliances. La lutte pour l'équilibre.* Paris, Alcan, 1909. III, 365 p. — 503.
- Taylor, F. W. u. Wallichs, A. Die Betriebsleitung insbesondere der Werkstätten.* Autorisierte deutsche Bearbeitung der Schrift «Shop management» von A. Wallichs. 2. verm. Aufl. Berlin, Springer, 1912. VII, 137 S. — 49, 126, 215.
- «*Le Temps*», Paris, 1915, 13 novembre. — 262, 291.
- 1915, 6 décembre. — 262, 293.
- 1915, 7 décembre. — 262, 293.
- Théry, E. L'Europe économique.* 2e éd. Paris, Économiste européen, 1911. 332 p. (Études économiques et financières). — 180, 192, 212.

- Thesen über Imperialismus und nationale Unterdrückung der Redaktion der «Gazeta Robotnică».* — «Vorbote», Bern, 1916, Nr. 2, April. — 729.
- Thesen zum Referate: Programm des Schweiz. Grüllvereins.* — «Grütliener», Zürich, 1916, Nr. 235, 7. Oktober, S. 1. — 609.
- Tonnelat, E. L'Expansion allemande hors d'Europe: États — Unis, Brésil, Chantoung, Afrique de Sud.* Paris, Colin, 1908. XI, 277 p. — 179, 220.
- Troeltsch, W. Die Gewerkschaften Deutschlands im Kriege.* — «Recht und Wirtschaft», Berlin, 1915, Jg. 4, Nr. 6, S. 137—141. — 258.
- Trop parler nuit.* — «Journal de Genève», 1915, N 95, 7 avril, p. 1, la rubrica: Bulletin. Semnat: Alb. B. — 297.
- Tschierschky, S. Kartell und Trust. Vergleichende Untersuchung über deren Wesen und Bedeutung* Göttingen, Vandenhoeck u. Ruprecht, 1903. 129 S. — 21, 49, 172, 216.
- Turmann, M. [Recenzia cărții:] «Pierre Moride. Les maisons à succursales multiples en France et à l'étranger. Paris, 1913».* — «Weltwirtschaftliches Archiv», Jena, 1914, II, Bd. 4, Hft. 1, S. 286—288, la rubrica: Literatur. — 13.
- Tyszka, C. Löhne und Lebenskosten in Westeuropa im 19. Jahrhundert. (Frankreich, England, Spanien, Belgien).* — «Schriften des Vereins für Sozialpolitik», München — Leipzig, 1914, Bd. 145, T. III, S. 1—291. — 719.
- Der Überblick. (Ein anderer Standpunkt).* — «Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung», Bern, 1916, Nr. 41, 7. Oktober, S. 1—2. — 611.
- Übersberger, H. Rußland und der Panlawismus.* — In: Deutschland und der Weltkrieg. Leipzig — Berlin, Teubner, 1915, S. 393—423. — 505.
- Uhl, K. [Recenzia cărții:] «Straus, Walter: Die deutschen Überlandzentralen und ihre wirtschaftliche Bedeutung als Kraftquelle für den Kleinbetrieb in Landwirtschaft und Gewerbe. Berlin, 1913».* — «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1914, Folge III, Bd. 48, S. 544—545, la rubrica: Übersicht über die neuesten Publikationen Deutschlands und des Auslandes. 5. Gewerbe und Industrie. — 196.
- Ulbricht, E. Weltmacht und Nationalstaat. Eine politische Geschichte der neueren Zeit von 1500 bis 1815. Vollendet und hrsg. v. G. Rosenhagen.* Leipzig, Dietrich, 1910. XXIII, 685, 7 S. — 553, 583.
- Die Unternehmerorganisationen im Kriege.* — «Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik», Tübingen, 1916, Bd. 41, S. 277—297, la rubrica: Sozialpolitische Chronik. — 371.
- Usher, R. G. Pan-Americanism; a Forecast of the Inevitable Clash between the United States and Europe's Victor.* New York, 1915. 419 p. — 726.

- Verkehrstrust.* — «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 89—90, la rubrica: Bank und Börse. — 62.
- Vogelstein, Th.* *Die finanzielle Organisation der kapitalistischen Industrie und die Monopolbildungen.* — «Grundriß der Sozialökonomik», Tübingen, 1914, Buch III, Abt. VI, S. 187—246. — 45, 207, 208.
- *Kapitalistische Organisationsformen in der modernen Großindustrie.* Bd. 1. Organisationsformen der Eisenindustrie und Textilindustrie in England und Amerika. Leipzig, Duncker u. Humblot, 1910. XV, 277 S.—15, 50, 205, 208.
- Volksernährung. Massenspeisung.* Berlin, 1916, S. 27 — 732.
- «*Volksrecht*», Zürich, 1914, Nr. 241, 16. Oktober. — 522.
- «*Volksstimme*», Chemnitz, 1916, Nr. 131, 8 Juni. — 562.
- 1916, Nr. 133, 10. Juni. — 563.
- 1916, Nr. 156, 8. Juli. 1. Beilage. — 577.
- Volkswirtschaftliche Chronik für das Jahr 1913.* Abdruck aus den «Jahrbüchern für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1914, Folge III, Bd. 45—47. 1109 S. — 318.
- Vollkommen zutreffend.* — «*Volksstimme*», Chemnitz, 1916, Nr. 133, 10. Juni. — 563.
- «*Vorbote*», Bern, 1916, Nr. 2, April. — 729.
- «*Vorwärts*», Berlin, 1916, Nr. 103, 13. April, S. 1. — 212, 439, 440.
- Vote of Credit for £ 250.000.000.* — «*The Daily Telegraph*» London, 1914, November 17, p. 8, la rubrica: Parliament. — 252.
- W.* *Die bisherigen Kosten der Kriegsführung.* — «*Volksrecht*», Zürich, 1914, Nr. 241, 16. Oktober. — 522.
- Waldecker.* *Die Deutschen und das deutsche Kapital in der russischen Industrie.* — «*Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik*», Jena, 1915, Folge III, Bd. 49, S. 351—362, la rubrica: Miscellen. X. — 225.
- Wallich, P.* *Die Konzentration im deutschen Bankwesen. Ein Beitrag zur Geschichte der gegenwärtigen Wirtschaftsorganisation.* Berlin — Stuttgart, Cotta, 1905. VIII, 173 S. (Münchener volkswirtschaftliche Studien, hrsg. v. L. Brentano u. W. Lotz. 74. Stück). — 49, 120.
- The War and Modern Business.* — «*The Economist*», London, 1914, vol. LXXIX, No. 3,721, December 19, p. 1059—1060. — 255.
- Webb, A. D.* *The New Dictionary of Statistics. A Complement to the fourth edition of Mulhall's «Dictionary of Statistics».* London — New York, Routledge, 1911. XI, 682 p. — 119.

- Wegener, G. Das Heutige Indien. Grundlagen und Probleme der britisch-indischen Herrschaft.* Nach Studien und Beobachtungen während der Indienreise seiner kaiserlichen und königlichen Hoheit des Kronprinzen des Deutschen Reiches und von Preußen. Berlin, Süsserrott, 1912, 52 S; 1 Karte. — 474, 475.
- Weill, G. [Recenzia cărții:] «O. Festy. Le mouvement ouvrier au début de la monarchie de Juillet. Paris, Cornély, 1908. 359 p.».* — «Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung», Leipzig, 1915, Jg. 5, Hft. 1 u. 2, S. 276—278, la rubrica: Literaturbericht. — 557.
- «*Die Weltwirtschaft*», Leipzig — Berlin, 1906, Jg. I, T. I—III. — 150.
— 1907, Jg. II, T. I—III. — 150.
— 1908, Jg. III, T. I—III. — 150.
- „*Weltwirtschaftliches Archiv*», Jena, 1913, I, Bd. 1, Hft. 1, S. 108—122. — 3, 10.
— 1913, II, Bd. 2, Hft. 1, S. 193—195. — 3, 12, 214, 215.
— 1914, I, Bd. 3, Hft. 2, S. 217—255. — 13.
— 1914, II, Bd. 4, Hft. 1, S. 121—131, 286—288. — 13.
— 1915, I, Bd. 5, Hft. 1, S. 1—22. — 3, 15.
— 1916, I, Bd. 7, Hft. 1, S. 34—52. — 210, 249, 250.
- Werner, G. Die Kapitalkonzentration im Ruhrbergbau.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 31, Bd. 1, Nr. 4, 25. Oktober, S. 138—144. — 3, 7, 148.
- Der Wettbewerb um die Auslandsanleihen.* — «Die Bank», Berlin, 1913, II. Semester, S. 1024—1026, la rubrica: Umschau. — 65.
- Weyermann, M. R. Die ökonomische Eigenart der modernen gewerblichen Technik.* — «Grundriß der Sozialökonomik», Tübingen, 1914, Buch III, Abt. VI, S. 136—186. — 45.
- Wirth, A. Deutschlands wirtschaftliche Expansion und überseeische Bestrebungen.* — «Handbuch der Politik», Berlin — Leipzig, 1912—1913, Bd. II, S. 704—712. — 505.
— *Weltgeschichte der Gegenwart (1879—1913)*. 4. Aufl. Leipzig, 1913. — 488.
- The Workshops and the War.* — «The Edinburgh Review or Critical Journal», 1915, vol. 222, No. 454, October, p. 248—272. — 14.
- «*Zeitschrift für Sozialwissenschaft*», Leipzig, 1915, Neue Folge, Jg. VI, S. 158—174, 215—224, 297—311, 377—387, 445—460, 532—549. — 250.
- Zentralisation im Großbankgewerbe.* — «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 298—300, la rubrica: Bank und Börse. — 59.

- Zimmermann, F. W. R. Die internationale Statistik der Wertpapiere und der Wertpapier-Ausgabe.* — «Bank-Archiv», Berlin, 1912, Jg. XI, Nr. 19, S. 299—303; Nr. 20, S. 317—321. — 68.
- Zollinger, W. Die Bilanz der internationalen Wertübertragungen. Eine Studie über die Zahlungsbilanz und die ausländische Kapitalanlage der Schweiz.* Jena, Fischer, 1914. 185 S. (Probleme der Weltwirtschaft. Schriften des königlichen Instituts für Seeverkehr und Weltwirtschaft an der Universität Kiel, Kaiser Wilhelm Stiftung, hrsg. v. B. Harms. Nr. 18). — 49, 121, 210, 363.
- Der Zug zur Bank.* — «Die Bank», Berlin, 1909, I. Semester, S. 79, la rubrica: Bank und Börse. — 163.
- Zur Konkursstatistik.* — «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 94—95, la rubrica: Aus den Statistischen Ämtern. — 60.
-
- Бауэр, О. Национальный вопрос и социал-демократия.* Пер. с нем. М. С. Панина. Предисл. Х. Житловского. Спб., «Серп», 1909. LIX, 600 стр. — 597.
- **Гильфердинг, Р. Финансовый капитал. Новейшая фаза в развитии капитализма.* Авторизов. пер. с нем. и вступит. статья И. Степанова. М., Знаменский, 1912. XXIX, 576, 3 стр. 308—313.
- Добыча нефти.* — In: «Ежегодник газеты «Речь» на 1912 год». Спб., [1911], стр. 681, secțiunea: III. Горная и горнозаводская промышленность. — 711.
- «Ежегодник газеты «Речь» на 1912 год».* Спб., [1911]. XII, 712, 44 стр. — 714.
- Залевский, К. К национальному вопросу.* — «Наше Слово», Париж, 1915, № 11, 10 февраля, стр. 1—2. — 16.
- Империализм и национальная идея.* — «Наше Слово», Париж, 1915, № 82, 6 мая, стр. 1. — 16.
- «Наше Слово», Париж, 1915, № 11, 10 февраля, стр. 1—2. — 16*
— 1915, № 82, 6 мая, стр. 1. — 16.
-

INDICE DE NUME

- Abaza, K.K.* — 516.
Abdul Hamid al II-lea — 685.
Abd-ur-Rahman — 710.
Abel-Musgrave, Kurt — 251.
Adler, Friedrich — 553, 555, 591, 608.
Adler, Georg — 474, 509, 510.
Africaner — vezi Goldman, S.
Africanus — 9.
Agahd, E. — 14, 48, 92, 93, 107, 108, 111, 214.
Aguinaldo, Emilio — 188.
Ahr, Wilhelm — 180.
Aksakov, I.S. — 506.
Akselrod, P.B. — 731.
Albert, Hermann — 10.
Albrecht (arhiduce) — 528.
Albrecht, Gerhard — 196.
Aleksinski (Alexinsky), G.A. — 246, 474, 475.
Alexander Battenberg (domnitor al Bulgariei) — 715.
Alexandru al II-lea — 506, 669, 670, 673.
Alfons al XII-lea (rege al Spaniei) — 671.
Altmann, S. — 30.
Andersen Nexö, Martin — 258.
Andrei (episcop) — 514.
Andrillon, Henri — 192.
Angell, Norman — 184, 626.
Appleton, W.A. — 261.
Arabi (pașă) — 655.
Arcq, F.A. — 736.
Arends, Hans — 114.
Argentarius — vezi Lansburgh.
Aristofan — 65, 496.
Aristotel — 529.
Arlt, Hans — 259.
Arndt, Paul — 202, 210, 249, 250, 266.
Arnim, Harry — 667.
Arnold, Philipp — 367.
Arnold, W.T. — 540.
Ashley, W.J. — 737.
Askew, John B. — 362.
Asquith, Herbert Henry — 687.
Atkinson, Edward — 188.
Atlanticus — vezi Ballod, C.
Augustin, Max — 346.
Avenarius, Richard — 736.
Avenel, Georges — 25.
Axenfeld, K. — 523.
- B**
- Babut* — 522, 523.
Bach, Max — 556.
Badeni, Casimir Felix — 679.
Bakunin, M.A. — 582.
Balfour, Arthur James — 622.
Ballod, Carl (Atlanticus) — 14, 16, 48, 111, 164, 555.
Barety, Léon — 50.
Barre, André — 194.
Barrett, George — 258.

- Barron, Clarens W.* — 184, 299, 306.
Barsukov, N.P. — 506.
Bartholomew, J.G. — 446.
Baudin, Pierre — 17, 196.
Bauer, Otto — 303, 358, 361, 554, 597.
Baumgarten, Ferdinand — 17, 198, 199.
Beauregard, P. — 190.
Bebel, August — 291, 300.
Becker, Johann Philipp — 359.
Becqué, Emile — 194.
Beer, Max — 571.
Behr, Friedrich — 45.
Belfort-Bax, E. — 553, 554, 571.
Belger, Erwin — 520, 542.
Belius, H. — 734.
Belloc, H. — 560.
Belza, Stanislav — 737.
Bérard, Victor — 179, 190, 200, 201, 212, 214, 504.
Berger, Paul — 259.
Berglund, Abraham — 198, 199, 208.
Bernard, Augustin — 259.
Bernhardi, Friedrich — 239, 520, 524.
Bernstein, Eduard — 291, 428, 438, 505, 523, 571.
Beylie, Henri — 567.
Bibikov — 97.
Biermann, W.E. — 737.
Billot, A. — 504.
Bismarck, Otto — 76, 480, 503, 509, 510.
Bittmann, Karl — 737.
Blatchford, Robert — 251, 252.
Bleibtreu, Karl — 566.
Blondel, Georges — 737.
Blum — 90.
Boissier, Gaston — 737.
Bolle — 369.
Bonsal, Stephen — 191.
Borchardt, Julian — 599.
Borsig, August — 548.
Bosenick, Alfred — 193.
Böttger, Franz — 364.
Böttger, Hugo — 295.
Boucher, Arthur — 193.
Boulanger, G. — 502.
Bouniatian, Mentor — 17.
Bourdeau, Jean — 192, 201.
Bourderon, A. — 293.
Bourgeois, Léon — 418.
Boustedt, Axel — 305.
Boulmy, Emile — 189.
Bovill, J.M. — 404.
Bowerman, C.W. — 260, 261.
Bowley, A.L. — 184.
Brailsford, Henry Noel — 617.
Brandt, Max August — 537.
Brauer, Th. — 262, 291.
Braumann, F. — 180.
Brezncianinov, A.N. — 507.
Brentano, Lujo — 120.
Bresnitz von Sydacow, Philipp — 737.
Brezigar, Emil — 17.
Briand, Aristide — 684.
Briefs, Götz — 50, 193, 202.
Bright, John — 605.
Broodhurst, Henry — 595.
Brooks, Sidney — 189.
Brosius, Heinrich — 10.
Brousseau, Kate — 6.
Browne, Edward — 705.
Bruneau, Louis — 179, 194.
Brüning, Anton Paul — 345.
Brupbacher, Fritz — 570.
Bücher, K. — 28, 30.
Büchler, Max — 6.
Buchwald, Bruno — 344.
Budde — 163.
Buff, Siegfried — 344.
Bullock, Ch. J. — 345.
Bülow, Bernhard — 284.
Bürkli, Karl — 569.
Burns, John — 432.
Burt, T. — 605.
Burton, Theodor E. — 343.
Busching, Paul — 737.

C

- Caillaux, Joseph* — 306.
Caix, Robert — 504.
Calmes, Albert — 364.
Calwer, Richard — 150, 177, 212, 359, 439, 442.
Cantlie, James — 537.
Carlyle, Thomas — 497, 509.

- Carnegie*, Andrew — 174, 189, 206, 433.
Carol I (rege al Angliei) — 424.
Carol I (rege al Portugaliei) — 685.
Carol al V-lea (împărat al Germaniei) — 587.
Carol al IX-lea — 640.
Carpenter, Edmund J. — 188.
Carroll, Edward — 353.
Casement, Roger — 283.
Cassel, E. — 42.
Cecil, Hugh — 398.
Cezar, Caius Iulius — 235.
Chamberlain, Joseph — 42, 200, 227, 239, 408, 428, 501, 507.
Chapman, Edward Martiner — 189.
Charmont, J. — 566.
Chesterton, Cecil — 560.
Chiala, Luigi — 504.
Chiozza-Money, L.G. — 343, 438.
Chisholm, George — 24.
Ciheidze, N.S. — 731.
Clark, Victor — 17.
Claus, Rudolf — 17.
Cobden, Richard — 436, 437.
Colajanni, N. — 189.
Colquhoun, Archibald — 183.
Colson, C. — 179, 222.
Columb, Cristofor — 640, 642.
Combes, E. — 683.
Compère-Morel — 291.
Conant, Charles A. — 189, 350, 353.
Connolly, James — 184.
Conrad, Johannes — 9, 14, 184, 195, 196, 225, 316, 318.
Cooper, Francis — 352.
Cornaz, A. — 735.
Corradini, Enrico — 717.
Cramb, Y.A. — 238.
Crammond, Edgar — 212, 349, 375.
Crispi, Francesco — 504.
Crohn, H.F. — 349, 362, 363.
Cromer, Evelyn B. — 520, 542, 551.
Cromwell, Oliver — 43, 424.
Cruppi, Jean — 192.
Cunow, Heinrich — 244, 310, 411.
Curle, J. — 10.
Curzon, George Nathaniel — 425, 516.
Curzon, Willie — 552.
- D
- Danilevski*, N.I. — 506.
Däumig, Ernst — 567.
David, Eduard — 578.
Davies, E.F. — 735.
Davidov, L.F. — 100, 104, 109.
Debidour, A. — 183.
Debs, E. — 572.
Dehn, Paul — 250, 266.
Dejeante — 421.
Delbrück, Clemens — 82, 296.
Delbrück, Hans — 283, 553, 559, 561.
Delcassé, Théophile — 416, 437.
Del Vecchio, Giorgio — 737.
Démaret, Emil — 737.
Demorgny, Gustave — 262, 282.
Deprez, A. — 671.
Derby — 261.
Dernburg, B. — 136.
Descamps, E. — 502.
Descaves, Lucien — 258.
Deschanel, Emile — 24.
Deschanel, Paul — 82.
Detot, P. — 737.
Dettmann, Eduard — 6.
Dibbs — 223.
Diehl, Karl — 719.
Dietrich, Rudolf — 14.
Dietzel, Heinrich — 48, 49.
Dilke, Charles Wentworth — 238, 438, 596.
Diouritch, Georges — 48, 113, 210, 249, 345.
D'Israeli (Disraeli), B. — 509, 510.
Dix, Arthur — 567.
Dmowski, Roman — 506.
Doerkes-Boppard, V.M. — 437.
Domergue, Jules — 162, 190.
Douzal, Albert — 737.
Dove, K. — 50.
Drage, Geoffrey — 192.
Dreyfus, Alfred — 679, 683.
Dreyse — 548.
Driault, J. Edouard — 185, 188, 189, 192, 204, 220.
Dryander, Ernst — 523.
Dubois, Marcel — 192.
Du Hemme, Charles — 192.
Dürr, K. — 611.
Dutt, Romesh — 552.

E

- Ebert, Friedrich* — 579.
Ecaterina a II-a — 588.
Eckert, Christian — 24.
Eckert, Max — 644.
Eckhardt — 506.
Eckhardt, Paul — 194.
Eckstein, Gustav — 358.
Eduard al VII-lea — 42, 437, 666, 684.
Egelhaaf, Gottlob — 663, 667, 669, 737—739.
Eggenschwyler, Walter — 349, 362.
Ehrenberg, Richard — 738.
Ehrensperger, Fritz — 364.
El Hadj Abdallah — 735.
Ellenborough — 707.
Elm, Adolf — 485, 486.
Ely, Richard T. — 14.
Emil, Karl — 312, 567.
Engel, Eduard — 162.
Engels, Friedrich — 72, 213, 217, 224, 286, 288, 289, 291, 302, 303, 310, 474, 477, 481, 482, 510, 548, 553, 554, 555, 568, 570, 575, 594, 595, 600, 601, 613, 634, 651, 653, 655, 732, 738.
Epée, Jean d' — 194.
Ergang, Carl — 25.
Erlach, F. — 737.
Ermels, Robert — 738.
Erzberger, Mathias — 180.
Eschenbach — 323.
Eschwege, Ludwig — 38, 56, 67, 154, 155, 156, 158, 163, 164, 214, 345.
Estève, Louis — 181.
Eulenburg, Franz — 344.
Evreinov, G.A. — 507.

F

- Fabre, A.* — 25.
Fadeev, R.A. — 506.
Fahmy, Mohamed — 734.
Falk, Adalbert — 673.
Fasolt, Friedrich — 114.
Ferrér, F. — 684.
Ferry, Jules — 491.
Festy, O. — 557.
Feyel, Paul — 24.

- Fiamingo* — 504.
Findley — 283.
Finot, Jean — 197.
Fischer, Alfred. — 733.
Fischer, Victor — 223.
Flux, Alfred William — 385.
Forsler, William Edward — 605.
Foville, Alfred — 343.
Fraïna, Louis C. — 574.
Fraïsse, Gustave — 6, 738.
Franck, Fritz — 50.
Frank, Ludwig — 543.
Franke, C. — 735.
Franke, Otto — 507.
Frederic al II-lea (cel Mare) — 661.
Freeman, Edward A. — 738.
Freeman, John — 258.
Frey — 666.
Friedegg, Ernst — 196.
Friedrich (arhiduce) — 370.
Friedrich, Ernst — 738.
Frobert, J. — 738.
Froude, James Anthony — 238.
Fugger — 738.
Fuller, Bampfylde — 542.
Fürstenberg — 154.

G

- Gardanne* — 704.
Garr, Max — 738.
Gaston, Henri — 194.
Gautier, Louis — 192.
Gazeau, Jacques — 738.
Gehrden, Wilhelm — 9.
Gehring, Hans — 735.
George, Henri — 72.
Ghelfand, A.L. — vezi Parvus.
Germain, Henry — 347.
German, J. — 150.
Geyer, Albin — 14, 737.
Giddings, Franklin — 397, 398, 400.
Giebel, H.A. — 738.
Giffen, Robert — 343, 382, 386, 387, 427, 431, 438, 620.
Gilbart, James William — 343.
Gilbert, Georges — 668.
Gilbreth, Frank B. — 49, 130, 132, 731.
Girardin, Emile — 613.
Girault, Arthur — 738.

- Gladstone*, William E. — 596, 623, 655, 673, 675, 679.
Glier, L. — 89, 184, 344.
Godeffroy — 672.
Godfernaux, Raymond — 192.
Godin, J.-B.A. — 24.
Göes, Karl — 738.
Goldman, S. (Africander) — 438.
Goldschmidt, Arthur — 193.
Goldschmidt, Curt — 50, 193, 202.
Goldstein, J. — 185, 734.
Golifin — 736.
Gooch, G.P. — 437, 438.
Gorceakov, A.M. — 506.
Goreainov, S. M. — 507.
Goschen, George J. — 605.
Gosling — 261.
Gras, Marcel — 25, 192.
Greulich, Herman — 554, 606, 608, 619.
Grey, Edward — 296, 297, 619, 623, 627, 628, 631.
Griffis, William Elliot — 188.
Grimm, Robert — 570, 599.
Grumbach, S. — 599.
Grünberg, Carl — 557.
Gruntzel, Joseph — 17, 25, 70, 90, 91.
Gudde, Erwin — 606.
Guesde, Jules — 293.
Gumpel, S. — 10.
Günther, Ernst — 722.
Günther, R. — 566.
Güttler, Gerhard — 246.
Guyot, Ives — 257.
Gwinner, Arthur — 63, 136.
- H**
- Haase*, Hugo — 563, 564, 565, 602.
Haberland — 67.
Haeckel, Ernst — 259.
Hagen, Louis — 353.
Hakki-paşa — 656.
Hales, John — 595.
Halle, Ernst — 150, 344.
Hanel, R. — 68.
Hanna — 389.
Hänsch — 497.
Harcourt, William — 605.
Hardie, James Keir — 252, 253, 258, 503, 599.
- Harms*, Bernhard — 14, 121, 210, 250, 262, 266, 267, 268, 317, 546, 717.
Harney, Julian — 614.
Harriman, Edward Henry — 353, 354.
Hart, A.B. — 726.
Hartington — 605.
Hartwig, N. — 705.
Hasbach, Wilhelm — 560.
Hausmeister, Paul — 68, 193.
Hayaschi, T. — 507.
Heber, E.A. — 90.
Hegel, Georg Wilhelm Friedrich. — 5, 48, 524, 560.
Hegemann, C. — 48, 118, 345.
Heilmann, Ernst — 554, 602.
Heine, Wolfgang — 4.
Heinig, Kurt — 313.
Heinzen, Karl — 635.
Helfferich, Karl — 163, 376, 377, 550.
Hélie, F. — 591.
Hellmann, Julius — 68.
Henger, Hans — 196, 234, 239.
Henke, Alfred — 565, 566.
Hennebicque, Léon — 193.
Hennig, Richard — 540, 549.
Hermant, Joseph — 738.
Herre, Paul — 590.
Hertz, Wilhelm — 738.
Hervé, G. — 16.
Herz, Karl — 484.
Hess, Hans — 721.
Hettner, Alfred — 738.
Heyde, Ludwig — 738.
Heymann, Hans Gideon — 49, 173, 176, 207.
Heymans, G. — 304.
Hildebrand, Gerhard — 48, 85, 213, 214, 215.
Hildebrandt — 485.
Hilferding, Rudolf — 178, 207, 208, 209, 210, 213, 214, 215, 216, 244, 245, 249, 308—313, 358, 553, 591, 592, 716.
Hill, David Jayne — 215, 227.
Hill, James J. — 353.
Hillringhaus, August — 193.
Hintze, Otto — 505.
Hirsch — 621.
Hirsch, Julius — 196, 738.

Hirst, F.W. — 184.
Hishida, Seidzi G. — 6, 183, 215.
Hitchcock, Frank — 738.
Hobhouse, L.T. — 423, 436.
Hobson, Charles Kenneth — 14, 184.
Hobson, John Atkinson — 14, 74,
 91, 177, 183, 184, 185, 200, 210,
 212, 213, 214, 217, 241, 381,
 382, 383, 384, 433, 436, 731, 736.
Hoche, L.L. — 667.
Hoeniger, Robert — 179, 739.
Hoetzsch, Otto — 474, 513.
Hoffmann, L.F. — 733.
Hohenlohe — 154.
Holland, Bernard — 423, 436.
Hollitscher, Jacob — 739.
Holsti, Rudolf — 739.
Honoré, Maurice — 739.
Howell, George — 556.
Hoym, Karl — 486.
Hübener, Erhard — 68.
Huber, G. — 608.
Huber, Johann — 50.
Huber, Theodor — 10.
Hubert, Lucien — 179, 193, 199,
 212.
Hübner, Otto — 236, 262, 270, 272,
 274, 280, 689, 690, 692, 694.
Hucke, Julius — 26.
Hue, O. — 716.
Hulftegger, Otto — 49, 119.
Humbert, Ch. — 297.
Humphrey, A.W. — 184.
Hünerwadel, W. — 734.
Huysmans, Gamille — 4, 599.
Hyndman, Henry Mayers — 4, 361,
 435, 569, 570.

I

Iacob I (rege al Angliei) — 641.
Inagaki, M. — 24.
Ingram, Arthur F. Winnington — 436.
Iosif al II-lea (impărat al Germaniei) — 588.
Ischchanian, B. — 14, 194, 234, 246,
 699.
Ito, G. — 493, 657.
Iuan Şi-kai — 516, 658.
Iu-Iong — 667.

J

Jäckh, Ernst — 704, 718.
Jacob, Eduard — 739.
Jaechh, Gustav — 596.
Jaeger, Th. — 701, 704, 705.
Jaffé, Edgar — 30, 31, 44, 49, 53,
 119, 344, 371, 438, 718.
Jäger, G. — 555.
Jameson, Leander Starr — 678.
Jannet, Claude — 189.
Jason, Paul — 438.
Jaurès, Jean — 417, 503.
Jax — 516.
Jebb, Richard — 423, 436.
Jeidels, Otto — 14, 49, 134, 148,
 208, 209, 309, 310, 333, 344, 352,
 353.
Jenks, Jeremy — 14, 185, 344.
Jennissen, Emile — 194.
Jones, Edgar — 252, 253.
Jones, Ernest — 614.
Jones, J.H. — 184.
Jones, Sheridan — 537.
Jooris, Joseph — 24.
Jordan, D. St. — 188.
Jörgens, Max — 353.
Joseph, Leopold — 68.
Jouhaux, Léon — 520, 521.
Junge, Franz Erich — 192.
Junius (ziarist francez) — 520, 521.
Junius al doilea (Junius Alter) — 562.
Junius, vezi Luxemburg, Rosa.
Juraschek, Franz — 17, 452.

K

Kaler, Emil — 616.
Kambe, Massao — 739.
Kammerer, Otto — 25.
Kämmerer — 53.
Kant, Immanuel — 5, 424.
Kantorowicz, Wilhelm — 251.
Karski, I. — 567.
Kasdorf, Otto — 370.
Kuaufmann, Erich — 5.
Kaufmann, Eugen — 48, 116, 118,
 120, 165, 210.
Kautsky, Karl — 4, 16, 28, 48, 91,
 125, 167, 168, 171, 177, 213,
 214, 217, 219, 221, 234, 241, 242,

- 244, 245, 248, 251, 287, 288, 299,
 301, 353, 359, 360, 361, 391, 408,
 409, 485, 517, 553, 554, 564, 567,
 569, 570, 571, 592, 596, 599, 602,
 651, 652, 716, 721, 731, 739.
Kayscr, II. — 739.
Keltie, John Scott — 17, 470.
Kemmcrcr, E. W. — 731.
Kestner, Fritz — 4, 18, 207, 208.
Kettle — 503.
Kidd — 400.
Kies, William S. — 22.
Kiliani, R. — 735.
Kindermann — 739.
Kinkel, Gottfried — 612.
Kinosita, Itaro — 739.
Kirdorf, Emil — 174, 296.
Kiselev — 505.
Kitchener, Horatio Herbert — 260.
Kjellen, Rudolf — 259.
Kleiner, Hermann — 59.
Kleinwächter, Friedrich — 45.
Kley, Wilhelm — 739.
Klitzing — 163.
Knauth, Oswald Whitman — 196.
Knief, Johann — 564, 565.
Koch, Gottfried — 739.
Kollmann, J. — 344.
Kondt — 47.
Konoye — 496.
Kossuth, L. — 42.
Krause, Emil — 485.
Krivošein, A. V. — 709.
Krüger, Paul — 432.
Krupp — 169, 195, 333, 548.
Kuehn — 42.
Kugelmann, Ludwig — 582, 596.
Külenthal, Willy — 204.
Kundt, Walter — 51.
Kuznefov (Kouznietsow), P. — 6, 191.
- L**
- Laband*, Paul — 505.
Lacour, Léopold — 191.
Lafargue, Paul — 246.
Lahusen — 523.
Lair, Maurice — 179, 190, 201, 735.
Lallemand, Léon — 24.
Lamington — 707.
Landsberg, Otto — 578.
Lanessan, de — 577.
Lange, Friedrich Albert — 5.
Lange, F. W. — 739.
Langevin, Charles — 739.
Lunghard, J. — 25.
Lanna — 548.
Lansburgh, Alfred (Argentarius) —
 33, 51, 52, 54, 55, 59, 60, 64, 65,
 77, 118, 154, 156, 157, 159, 163,
 164, 167, 169, 170, 193, 343, 469.
Lapradelle, A. J. — 185.
Lassalle, Ferdinand — 251, 286, 289.
Laufenberg, Heinrich — 474, 484,
 485, 486, 487.
Law, Harriet — 556.
Leahov, V. P. — 705.
Lecarpentier, J. — 24.
Lecky, W. — 643.
Ledebour, Georg — 359, 563, 564,
 565, 599, 602, 721.
Lee, Algernon — 310.
Leener, Georges — 192.
Leeuw, van der — 25.
Lefèvre, Raymond — 6.
Legien, Karl — 520, 521.
Lehmann-Haupt, K. F. — 6, 739.
Leitenberger — 548.
Leitner, Friedrich — 344.
Lenin (Ulianov), Vladimir Illici (Le-
 nivtšin) — 220, 221, 599, 602, 737,
 738.
Leningtŋn—vezi Lenin (Ulianov), V. I.
Lensch, Paul — 299, 300, 302, 358,
 486, 553, 563, 574, 731.
Lenz, Friedrich — 299, 307.
Lenz, Rudolf — 50.
Leone, Enrico — 193.
Leopold al II-lea — 6, 502.
Leroy-Beaulieu, P. — 9, 120, 187,
 189, 343, 347, 364, 382, 522, 545,
 548, 736.
Lescure, Jean — 179, 182, 210.
Letailleur, Eugen (Lysis) — 17, 162,
 179, 190, 196, 197, 210.
Leue, A. — 735.
Leuthner, K. — 567, 729.
Levasseur, E. — 25.
Levin, I. I. — 33, 50.
Levy, Hermann — 15, 170, 251.
Lévy, Raphaël-Georges — 192.

- Lexis*, Wilhelm — 164, 509, 510.
Liebknecht, Karl — 567, 580, 599, 602.
Liebknecht, Wilhem — 301, 554, 604, 695.
Liefmann, Robert — 3, 4, 10, 15, 19, 21, 29, 30, 88, 170, 175, 207, 208, 210, 214, 215, 266, 349, 354, 718.
Liesse, André — 17.
Lincoln, Abraham — 187.
Lindenberg — 47.
Link, Ernst — 517.
Lissagaray, Prosper-Olivier — 574.
Lister — 541.
Liszt, F. — 304.
Lloyd, Henry Demarest — 16, 438.
Llyod-George, David — 54, 238, 251, 262, 294, 295, 297.
Loeb, Ernst — 323.
Loebell, A. — 566.
London, Meyer — 599.
Lorenz, Jakob — 251, 553, 572.
Lotz, Walter — 120, 343, 353.
Loubet, Emile — 682.
Louis, Paul — 179, 189, 213, 226.
Lowe — 605.
Lowell, A. Lawrence — 560.
Lowenfeld, Henri — 364.
Löwenstein, Arthur — 36.
Lucas, C.P. — 520, 540.
Ludlow — 739.
Lueg, Carl — 174.
Lueger, Karl — 679.
Luther, Martin — 496, 524.
Luxemburg, Rosa (Junius) — 262, 284, 287, 358, 486, 542, 557, 562, 567, 716, 721.
Lysis — vezi *Letailleur*.
- M**
- Mac Donnell* — 605.
Mac-Kenna, R. — 622.
Mac-Mahon, P.M. — 673.
Macdonald, G. Cockburn — 345.
Mach, Ernst — 308.
Machat, Joseph — 189.
Mackay, B.L. — 520, 537, 539.
Macrosty, Henry W. — 14, 198.
Mahomed al IV-lea — 589.
Mamroth, Karl — 193.
Manchez, M. — 190.
Manes, Alfred — 259.
Manga, Bell — 285.
Mann, Tom — 600.
Mannstaedt, Heinrich — 25.
Marcks, Erich — 423, 437.
Markov, N.E. — 713.
Marlborough, John Ch. — 633.
Marlo, Karl — vezi *Winkelblech*.
Martens — 505.
Martin — 740.
Martin, Rudolf — 259.
Martin, Saint Léon — 24.
Martinov, A. — 16.
Martov, L. — 5, 16, 579, 731.
Marx, Karl — 30, 32, 48, 176, 196, 201, 208, 209, 215, 217, 218, 286, 288, 291, 303, 309, 311, 350, 477, 481, 482, 546, 548, 553, 554, 555, 556, 570, 574, 575, 581, 582, 594, 595, 596, 600, 604, 605, 612, 615, 634, 716, 739.
Marx, Martin — 14, 59.
Mataré, F. — 25.
Mauchamp — 498.
Mauvy, François — 194.
May, R.E. — 334, 344.
Mazzini, Giuseppe — 503, 634, 635.
Mehrens, Bernhard — 17, 49, 120, 210.
Mehring, Franz — 486, 561, 570, 612, 613, 614, 615, 634.
Meinecke, Friedrich — 505, 738.
Mensch, Franz — 68.
Mensikov — 507.
Merrheim, A. — 293.
Merton, Henry R. — 12.
Merton, Wilhelm — 12.
Messimy, Adolphe — 297.
Meszleny, Arthur — 17, 198, 199.
Mévil, André — 505.
Meyer, Albert — 3, 9, 364.
Meyer, Gustavus — 573.
Michel, Henri — 190.
Michels — 560.
Michelsen — 90.
Michon, Georges — 196.
Miethe, A. — 25.
Mikoss — 566.
Miliukov, P.N. — 475.

Moch, Gaston — 566.
Moffet — 6.
Moireau, Auguste — 189.
Molinari, Gustave — 188.
Moll, Ewald — 345.
Mommsen, Theodor. — 201.
Monitor — 731.
Monnypenny, W.F. — 238.
Monroe, James — 187, 649, 662, 734.
Montbard, G. — 194.
Montesquiou, L. — 181.
Moos, Ferdinand — 122, 179, 190, 213, 364.
Morgan, Pierpont — 310, 340, 389.
Morgan Shuster, W. — 702, 705, 706, 707.
Moride, Pierre — 3, 13.
Morley, John — 436, 596.
Morris, Henry C. — 179, 211, 217, 228, 382, 383.
Morris, William — 434, 740.
Mourey, Charles — 192.
Mulhall, Michael George — 24, 119, 343, 385, 439, 620.
Mülhaupt, Engelbert — 349, 367.
Müller, Arthur — 155.
Müller, August — 486.
Müller, Waldemar — 163, 314.
Mulliner — 621, 622, 632.
Mullatuli, Dekker Eduard Douwes — 423, 425, 438.
Muth, Karl — 291.
Myron, P. — 735.

N

Nahas, Joseph F. — 516.
Nahimson, M.I. (Spectator) — 91, 92, 168, 217, 225, 367.
Nansen, Fridtjof — 739.
Napoleon I, Bonaparte — 235, 584, 586, 587, 589, 641, 704.
Napoleon al III-lea, Ludovic — 509, 510, 528, 624, 625.
Nasse, Erwin — 436.
Naus — 706.
Nesselrode, K.R. — 505.
Neuhaus, F.A. — 25.
Neumann-Spallart, Franz — 17, 124, 150, 450, 452, 466, 470.

Newbold, J.T. Walton — 621.
Nexö — vezi Andersen, Nexö, Martin
Neymarck, Alfred — 49, 68, 69, 117, 120, 121, 123, 124, 182, 190, 210, 214, 240, 249, 347, 351, 363, 367.
Nicholson, J. Sh. — 192.
Nicolaie al II-lea — 684, 737.
Nicot, Lucien — 194.
Nieboer, H.J. — 12, 214, 215.
Niehans, P. — 735.
Nietzsche, Friedrich — 181.
Nikolski, N.V. — 514.
Nitti, Francesco — 717.
Nobel, Alfred Bernhard — 145.
Northrop — 173.
Nostiz, Hans — 739.
Nouel, René — 9.
Novikov (Novicow), I. — 187, 189.

O

Öchelhäuser, W. — 25.
O'Connor, Feargus — 614.
O'Grady, J. — 261.
Oncken, Hermann — 508.
Oppenheimer, Felix — 239, 437.
Osterrieder, K. — 739.
Ostroumov, N.P. — 514.
Otto, Walter — 48, 112.
Overzier, Paul — 193.
Owens — 60, 215.

P

Paasche, Hermann — 154.
Paish, George — 23, 182, 190, 262, 264, 312, 347, 349, 364, 365, 367, 621, 717.
Palmerston, Henry John — 624, 625.
Pannekoek, Anton — 234, 247, 248, 358, 486, 721.
Parnell, Charles Stewart — 496.
Parvus (Ghelfand), A.L. — 250, 359.
Passama, Paul — 193.
Patouillet, Joseph — 6, 179, 185, 188, 214, 215.
Pavel I — 704.
Pease, J.A. — 252.
Peel, Robert — 311, 424, 425.

Peez, A. — 501, 646, 739.
Pereire, Emile — 28, 214.
Pereire, Isaac — 28, 214.
Pernerstorfer — 608.
Perrin de Boussac, R. — 577.
Perris, G.H. — 621.
Pesl, Daniel — 739.
Peter, Curt, 735.
Petersilie, Alwin — 368.
Petru I, cel Mare — 704.
Pfannkuch, Wilhelm — 579.
Pfeiffer, Edouard — 193.
Pfund — 369.
Phelps, Edward J. — 187.
Philippovich, Eugen — 28, 350, 727.
Pilant, Paul — 195.
Pinner, Felix — 150, 153.
Pinon, René — 193, 504.
Plehanov, G. V. — 4, 16, 251, 252, 300, 729.
Plehn, Hans — 474, 475.
Plenge, Johann — 17, 48.
Pogodin, M.P. — 506.
Pohle, Ludwig — 343.
Pohler, J. — 736.
Pokrovski, M.N. — 506.
Polly, A. — 740.
Poorter — 195.
Posadowsky — 527.
Powell, Ellis Thomas — 261.
Prado, V.M. — 740.
Prion, W. — 344.
Prokopovici, S.N. — 108.
Proudhon, Pierre Joseph — 510.

Q

Quadflieg, Franz — 651, 655.
Quaintance, G. — 17.
Quelch, Harry — 359, 570.

R

Radek, K.B. — 721.
Raffalovich, Arthur — 25, 68.
Raffard, Jean — 192.
Raky, Anton — 354.
Raleigh, Walter — 640.
Ramus, Pierre — 567.
Rappard, William E. — 726, 740.

Rathenau, Emil — 58.
Rathenau, Kurt — 25, 45.
Raunig, A.G. — 51.
Ravesteijn W. — 3, 6.
Reazanov, D.B. — 570.
Redslob, Robert — 179, 222.
Reeve, S.A. — 736.
Richesberg, Naum — 733.
Reichlen — 25.
Reinsch, P.S. — 183.
Renaud, Pierre — 291.
Renaul, Charles — 24.
Renner, Karl — 553, 575, 591, 592, 731.
Revenllow, Ernst — 651.
Revere, C.T. — 181, 182.
Reyer, E. — 25.
Rheimbaben, Georg — 334.
Rhodes, Cecil — 43, 432, 437, 438, 676.
Ricardo, David — 350.
Richelieu, A.J. — 588.
Ried, Max — 740.
Riedler, A. — 25.
Riesser, Jacob — 14, 29, 30, 61, 68, 113, 121, 134, 138, 177, 207, 208, 209, 210, 211, 214, 215, 218, 249, 250, 266, 308, 316, 318, 319, 320, 322, 324, 325, 328, 332, 334, 335, 338, 339, 342, 343, 344, 346, 352.
Rifat, M.M. — 734, 735.
Rockefeller — 145, 156, 389.
Rödlich, F. — 736.
Rogers, James E.T. — 24.
Rohrbach, Paul — 239, 520, 544, 657.
Roloff, Gustav — 501, 737.
Roosevelt, Theodor — 189, 295, 389.
Rosebery, Archibald Ph. — 623.
Rosendorff, Richard — 345.
Rosenhagen, Gustav — 583.
Ross, Ronald — 541.
Rothschild — 145, 342, 548, 623.
Rothschild, Ernst — 196.
Rotstein (Rothstein, Th.), F.A. — 361, 570.
Rouire — 504.
Rousiers, Paul de — 189.
Ruedorffer, J.J. — 520, 529.
Rüegg, A. — 259.
Ruhland, Gustav — 51.
Rühle, Otto — 546, 731.

Ruppel, Willy — 9.
 Ruskin, John — 740.
 Russel — 142.
 Russell, John — 624, 625.
 Russier, Henri — 6, 179, 203.
 Ruttmann, W. — 735.

S

Saburov, P.A. — 506.
 Suenger, S. — 185.
 Saint-Simon, Claude Henri — 32,
 215, 218, 555, 616, 737.
 Sale, Charles — 349, 377.
 Samuel — 146.
 Sanders, W.S. — 261.
 Sartorius von Waltershausen, Au-
 gust — 211, 214, 266, 520, 545.
 Suttler, Heinrich — 344.
 Saucke, A. — 344.
 Sayous — 47.
 Schachner, Robert — 193.
 Schär, Johann Friedrich — 250, 251.
 Scheidemann, Philipp — 486, 523,
 573.
 Scherif, S. — 735.
 Schiavi, A. — 567.
 Schiemann, Theodor — 196.
 Schierbrand, Wolf — 189.
 Schilder, Sigmund — 3, 15, 48, 70,
 80, 214, 264.
 Schippel, Max — 567, 604.
 Schlüter, Hermann — 487.
 Schmidt-Weissenfels, K. — 548.
 Schmitz, Oskar — 502.
 Schmoller, Gustav — 164, 350, 555,
 660.
 Schneeberger, O. — 609, 611.
 Schneider, Karl — 193.
 Schnitzler, Arthur — 258.
 Schön, Joseph — 537.
 Schönemann — 701.
 Schönfeld — 163.
 Schönlanck, Bruno — 45.
 Schubart, Hartwig — 130.
 Schücking, Walter — 251.
 Schüler, Wilhelm — 537.
 Schultze, Ernst — 305.
 Schulze, Arthur — 251.
 Schulze-Gacvernitz, Gerhard — 3, 4,
 17, 28, 30, 34, 38, 41, 200, 210,

214, 215, 311, 356, 415, 423, 424,
 436, 438, 598.
 Schumacher, Heinrich — 343.
 Schumann, Fritz — 250.
 Schumpeter, Joseph — 48, 49.
 Schuster, Felix — 348.
 Schuyler, Eugène — 24.
 Schwab, Charles Michael — 30,
 206, 389.
 Schwabe, Kurt — 50.
 Schwarz, Mihail — 543.
 Schwarz, O. — 17, 439.
 Schwerdt, P. — 566.
 Schwiedland, Eugen — 68.
 Schwob, Maurice — 17, 194.
 Seddon, Richard John — 512.
 Sée, Paul — 189.
 Sealey, John Robert — 236, 238,
 634, 640, 738.
 Seillière, Ernest — 181, 189.
 Sembat, Marcel — 293, 415.
 Sering, Max — 660.
 Seubert, Rudolf — 49, 130.
 Shadwell, A. — 14.
 Shaw, George Bernard — 238.
 Siegfried, André — 474, 510.
 Siegwart, Georg — 556.
 Siemens, Georg — 35.
 Siemens, Werner — 548.
 Sieveking, Heinrich — 735.
 Sievers, Wilhelm — 204.
 Sinclair, Upton — 251.
 Skelton, Oscar Douglas — 740.
 Skobelev, M.I. — 731.
 Smith, Oberlin — 130.
 Soloveicik — 97.
 Sombart, Werner — 26, 28, 70, 343,
 350.
 Sorge, Friedrich Albert — 595, 600,
 737.
 Spectator — vezi Nahimson, M.I.
 Speyer, Edgar — 250, 347, 348.
 Spicker, Gideon — 5.
 Staudinger, Franz — 251.
 Stauss, Emil Georg — 63.
 Stead, William Thomas — 189.
 Steffen, Gustav Frederik — 234, 239.
 Steiger, J. — 10.
 Steinbach, Rudolf — 345.
 Steinmann-Bucher, A. — 164, 343.
 Steller — 47.

Stern, Robert — 10.
Stillich, Oscar — 4, 16, 26, 47, 49,
 149, 210, 351.
Stinnes, Hugo — 195, 321.
Strasser, J. — 740.
Straus, Walter — 196.
Stroh, Wilhelm — 740.
Strupp, Karl — 740.
Struve, P.B. — 507.
Studentitz, C.W.W.S. — 736.
Sun Iat-sen — 537.
Sundbärg — 454.
Supan, Alexander — 203, 217, 262,
 270, 272, 273.
Suter, J. — 736.
Swift, Morrison Isaac — 24.

T

Tafel, Paul — 48, 88, 91, 207.
Tardieu, André — 503, 504, 505.
Taylor, Frederick Winslow — 14, 49,
 126, 130, 131, 132, 215, 218, 259.
Tecklenburg, Adolf — 560.
Terrier, Auguste — 192.
Testis — 17, 162, 190.
Thalheimer, August — 564, 721.
Théry, Edmond — 17, 117, 118,
 179, 180, 190, 192, 212, 240, 343,
 347.
Thierry — 437.
Thomas, Albert — 293.
Thomas, G. — 485, 486, 487.
Thomas, Sidney Gilchrist — 164,
 260.
Thompson, Sandford — 128.
Thyssen, August — 134, 148, 174,
 195, 321.
Tirpitz, Alfred — 622.
Tjutcev, F. — 506.
Tkacev, P.N. — 484.
Tonnellat, Ernest — 179, 220.
Tooke, Thomas — 308.
Toussenel, T. — 201.
Townsend, Meredith — 437.
Treitschke, Heinrich — 201, 372.
Trescher, Erich — 80.
Trietsch, David — 305.
Troeltsch, W. — 258.
Troŭki (Bronŭstein) L.D. — 591, 592.
Trubeŭkoi, E.N. — 507.

Trubeŭkoi, G.N. — 238, 507.
Tschierschky, Siegfried — 15, 22, 49,
 172, 216.
Tugan-Baranovksi, M.I. — 311.
Tyszka, Karl — 719.

U

Ubersberger, Hans — 505, 740.
Uhde-Bernays, Hermann — 259.
Uhlmann, Franz — 740.
Uhry, Jules — 740.
Uhtomski, E.E. — 658.
Ulbricht, Edmund — 553, 583.
Unold, J. — 560.
Usher, Roland G. — 195, 726.

V

Vaillant, Edouard — 419, 599.
Vallaux, Camille — 24.
Vambéry, H. — 516.
Vandervelde, Emile — 4.
Varga, Eugen — 358, 716.
Veritas — 251.
Vetter, Theodor — 739.
Viallate, A. — 24.
Viëtor, Wilhelm — 735.
Vigilant — 184.
Vinogradov (Vinogradoff), P. — 257.
Voelcker, Henri — 40, 344, 345.
Vogelstein, Theodor — 3, 15, 45, 48,
 49, 50, 205, 207, 208.
Völker — 150, 163, 174.
Vosberg-Rekow, Max — 537.

W

Wagner, Adolf — 344.
Wagon, Eduard — 344.
Wahl, Maurice — 204, 211, 216.
Waldecker — 225.
Waleffe, Maurice — 421.
Walford — 552.
Wallich, Paul — 49, 120.
Wallichs, Adolf — 126, 128, 130.
Walling, William English — 250.
Walter, E. — 567.
Walz-Eidenbenz, Fritz — 740.
Wardle, G.J. — 261.

Warneck, Gustav — 502.
Warschauer, Otto, — 47, 343, 344.
Webb, August — 119.
Weber, Adolf — 47, 344.
Wegener, Georg — 474, 475.
Weßling, Wilhelm — 616.
Wellington, Arthur W. — 633.
Wells, H.G. — 184.
Welschinger, Henry — 297.
Wen — 516.
Wenger, Léon — 196.
Werner, G. — 3, 7, 148.
Werner, Reinhold — 671.
Wesemeyer — 564.
Westcott — 436.
Weulersse, George — 189.
Weyermann, Moritz Rudolf — 45.
White, Andrew Dixon — 740.
White, B. — 14.
Wick, Wilhelm — 346.
Wiedenfeld, Kurt — 716.
Wiewiórowski, S. — 40.
Wilhelm I (impărat al Germanici) —
 663, 673.
Wilhelm al II-lea — 187, 418.
Wilson, Woodrow — 606.
Winkelblech, Karl Georg (Marlo) —
 737.
Winnig, August — 299.
Winstow, E. — 189.

Wirth, Albrecht — 474, 488, 502.
Withers, Hartley — 28, 184.
Witte, S.I. — 110.
Wittig, L. — 736.
Wolf, Julius — 50, 202.
Wolff, Emil — 352.
Wolffheim, Fritz — 484.
Wossner, Kurt — 114.
Wullschleger — 609.

Y

York von Wartenburg, Max — 516.
Younghusband, Francis — 437.
Youngman, Anna — 740.

Z

Zak, A.N. — 225.
Zalewski, K. — 16.
Zari, A. — 259.
Zetkin, Clara — 486, 721.
Ziekursch, J. — 735.
Zilliacus, K. — 740.
Zimmermann, Alfred — 501.
Zimmermann, F.W.R. — 68.
Zollinger, Walter — 49, 121, 122,
 123, 210, 363.

C U P R I N S

Prefață	VII
---------------	-----

CAIETE DESPRE IMPERIALISM

CAIETUL „α“ („alfa“).	3—47
C u p r i n s	3
Schiță a articolului despre lupta împotriva „mlaștinii“ (<i>insemnări despre kautskism</i>)	4
Bibliografie	5
Ravesteijn despre problema balcanică	6
Werner despre concentrarea în industria minieră din Ruhr..	7
Meyer (plasament de capital) și bibliografie	9
Liefmann despre comerțul cu metale de la Frankfurt	10
Oameni de știință burghezi despre lupta împotriva imperia-	
lismului	12
Moride. „Firmele cu sucursale“	13
Bibliografie	14
Schilder. Vol. 5 al „Arhivelor economiei mondiale“	15
Însemnări din „Nașe Slovo“, ...	16
Bibliografie	—
Suma capitalurilor în societățile pe acțiuni	18
Kestner. „Necesitatea organizării“	—
„Wiener Arbeiterzeitung“ despre băncile vieneze	22
„Analele Academiei americane“	—
Bibliografie	24
Stillich. „Banii și băncile“	26
Liefmann. „Cartelurile și trusturile“	29
Din „Studiu de economie socială“	30

CAIETUL „β“ („beta“)	48—178
C u p r i n s	48
Dietzel, Schumpeter, Vogelstein	49
Bibliografie	50
Extrase din revista „Die Bank“	51
Statistica hîrtilor de valoare	68
Gruntzel. „Balanța comercială, balanța de plăți și balanța economică“	70
Schilder. Primul volum din „Tendințele de dezvoltare ale economiei mondiale“	—
Hildebrand. „Zdruncinarea etc.“	85
P. Tafel. „Trusturile nord-americane etc.“	88
O observație cu privire la K. Kautsky versus imperialism	91
E. Agahd. „Marile bănci și piața mondială“	92
Ballod. Statistica	111
Otto. Băncile germane în țările de peste ocean.	112
Diouritch. Expansiunea băncilor germane în străinătate.	113
Kaufmann. Băncile franceze	116
Hegemann. Băncile franceze	118
Hulftegger. „Banca Angliei“	119
Jaffé. Băncile engleze.	—
Mehrens. Băncile franceze.	120
Wallich. Concentrarea băncilor germane.	—
Zollinger (bilanț internațional) și Neymarek.	121
Taylor. „Conducerea întreprinderii“	126
Seubert. „Din practica sistemului Taylor“	130
Gilbreth. „Studierea mișcărilor“	132
Jeidels. „Relațiile dintre marile bănci germane și industrie“	134
Stillich și „Economia mondială“. Notă	149
Extrase din revista „Die Bank“	150
Observații ((Despre capitalul financiar în general))	171
Tschierschky. „Cartel și trust“	172
Heymann. „Întreprinderile mixte“	173
Cu privire la problema imperialismului	177
CAIETUL „γ“ („gamma“)	179—233
C u p r i n s	179
Hoeniger. „Însemnătatea economică a armatei în Germania“	—

Théry. „Economia europeană“	180
Observații la cărțile lui Montesquieu și Estève și la articolul lui Revere	181
Lescure. „Economiile în Franța“	182
Iiishida. „Situația internațională a Japoniei ca mare putere“ Bibliografie din lucrări de autori englezi și din „Conrads Jahr- bücher“	183
Patouillet. „Imperialismul american“	184
Indicații bibliografice din lucrarea lui Patouillet despre im- perialismul american	185
Moos. „Instituțiile de credit franceze și plasamentele de capi- tal francez și englez în străinătate“	188
P. Kuznețov. „Lupta dintre civilizații și dintre limbi în Asia centrală“	190
Bibliografie după „Conrads Jahrbücher“. Lucrări nou apă- rute	191
Louis Bruneau. „Germania în Franța“	—
Bibliografie din „Conrads Jahrbücher“	194
Lysis. „Împotriva oligarhiei financiare din Franța“	196
Însemnări despre cărțile lui Macrosty, Baumgarten și Meszleny și Berglund	196
Hubert. „Efortul Germaniei“	198
Bérard. „Anglia și imperialismul“	199
Lair. „Imperialismul german“	200
Briefs. „Cartelul spiritului“	201
Goldschmidt. „Despre concentrarea în industria cărbunelui din Germania“	202
Russier. „Împărțirea Oceaniei“	—
Vogelstein. „Formele capitaliste de organizare în marea industrie modernă“	203
Planul cărții „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capita- lismului“	205
Completări la planul cărții	207
Planurile diferitelor capitole ale cărții	216
Planul general și variante de titluri ale capitolelor cărții	—
Tonnelat. „Expansiunea Germaniei în afara Europei“	218
Driault. „Problemele politice și sociale“	220
Colson. „Organismul economic și dezordinea socială“	—
Redslob. „Țările dependente“	222
	—

Cu privire la articolele: „Lozinca «dezarmării»” și „Programul militar al revoluției proletare”	223
Despre cartea lui Zak „Germanii și capitalul german în industria rusă”	225
Paul Louis. „Studiu asupra imperialismului”	226
Hill. „Istoria diplomației în dezvoltarea internațională a Europei”	227
Morris. „Istoria colonizării”	228

CAIETUL „δ” („delta”) .....234—248

C u p r i n s	234
Steffen. „Războiul mondial și imperialismul”	—
Oppenheimer. „Imperialismul englez”	239
IIenger. „Plasamentele de capital francez”	—
Kautsky în 1914 și 1915 (despre imperialism, război și social-democrație)	241
Ischchanian. „Elemente străine în economia națională a Rusiei”	246
Panneckoek. „Problema acoperirii cheltuielilor statului și imperialismul”	247

CAIETUL „ε” („epsilon”) .....249—261

C u p r i n s	249
Capitalul investit în străinătate	—
Capitalul străin: Arndt	250
Bibliografie	—
„The Economist” despre război	251
Argumentele social-patrioților	—
„Daily Telegraph”, 17 noiembrie 1914	252
Populația și teritoriul țărilor beligerante și ale celor nebeligerante	253
„The Economist” despre război și „Daily Telegraph”	254
Note și indicații bibliografice	258
Cărbunele și fierul	259
Conducătorii trade-unionurilor	260

CAIETUL „ζ” („dzeta”) .....262—298

C u p r i n s	262
Harms. „Economia mondială”	—

Supan. „Dezvoltarea teritorială a coloniilor europene“ și „Tabele geografice-statistice“ întocmite de Otto Hübner....	270
Acuzații reciproce	282
„Însemnări despre tehnică“	283
Junius. „Criza social-democrației“.....	284
„Socialiștii și pacea“	290
Despre notele din ziarul „Le Temps“.....	291
Brauer despre etwa „defetiștii“ germani	—
Despre articole și note din ziarul „Le Temps“.....	293
Articolul „Livrările americane de materiale de război“.....	294
„Daily Telegraph“, 22 și 23 aprilie 1915.....	295
Articolele lui Hugo Böttger din ziarul „Der Tag“	—
Articolul „Țelurile războiului“ din „The Economist“.....	296
„Journal de Genève“, 7 aprilie 1915.....	297
Lloyd George despre cele patru miliarde de lire sterline ...	—
CAIETUL „7“ („eta“)	299—307
C u p r i n s	299
K. Kautsky. „Statul național etc.“.....	—
Lensch. „Social-democrația germană și războiul mondial“....	300
Articolul „O confederație a statelor europene?“ de O.B. ..	304
Capitalul financiar în Rusia.....	305
Cartea lui Barron despre război.....	306
Lenz despre războiul actual.....	307
CAIETUL „9“ („theta“)	308—348
C u p r i n s	308
Hilferding. „Capitalul financiar“.....	—
Trustul electrotehnic	313
Statistica emisiunilor	316
Riesser. „Marile bănci germane și concentrarea lor“	318
CAIETUL „i“ („iota“)	349—380
C u p r i n s	349
Liefmann. „Societăți de participație și finanțare“.....	—
„Neue Zeit“, 1911 (Despre război N.B.) și 1912 (Printre altele despre Statele Unite ale Europei).....	358
„Arhiva finanțelor“: 1915	362

Statistica emisiunilor. Eggenschwyler. Crohn (Despre Argentina)	362
Walter Zollinger. „Balanța transferurilor internaționale de valori“	363
Calmes. „Literatură contemporană despre plasamentul de capital“	364
Articolul lui Paish în „Revista Societății regale de statistică“, ianuarie 1911	—
Mülhaupt. „Cartelul laptelui“	367
Uniunile capitaliștilor despre război	371
Crammond. Anglia și Germania	375
Sale. Japonia versus Anglia	377
Articolul „Acordurile financiare și datoriile de război ale Europei“	380
CAIETUL „x“ („kappa“)	381—414
J.A. Hobson. „Imperialismul“	381
CAIETUL „λ“ („lambda“)	415—438
C u p r i n s	415
Sembat. „Faits un Roi etc.“	—
Lista de citate scoase din cartea lui Schulze-Gaevernitz „Imperialismul britanic“	423
Schulze-Gaevernitz. „Imperialismul britanic“	424
CAIETUL „μ“ („mi“)	439—473
C u p r i n s	439
Schwartz. „Sistemele financiare ale marilor puteri“	—
„Vorwärts“ nr. 103 din 13 aprilie 1916	440
Calwer. „Introducere în economia mondială“	442
„Buletinul Institutului internațional de statistică“	445
Bartholomew. „Atlasul comerțului mondial“	446
„Cerealele în comerțul mondial“	452
Căile ferate	462
Revista „Die Bank“	469
Situția căilor ferate	470
CAIETUL „ν“ („ni“)	474—519
C u p r i n s	474
„Revista politică internațională“	—

Plehn. „Politica mondială“	475
Wegener. „India de astăzi“	—
Engels. „Poate oare Europa să dezarmeze?“	477
Marx. „Dezvăluiri asupra procesului comuniștilor de la Colonia“ cu o introducere de Engels.....	481
Engels. „Articole din «Volksstaat»“ pe teme internaționale..	—
Prefața din 1894	—
„Bakuniștii la lucru“	482
„Manifestul polonez“	—
„Problema socială în Rusia“.....	483
Laufenberg. „Organizarea, războiul și critica“	484
Wirth. „Istoria universală a zilelor noastre“.....	488
Tabelul cuceririlor și războaielor coloniale.....	489
Congresul junilor egipteni	502
Tardieu. „Franța și alianțele ei“	503
Mevil. „De la pacea de la Frankfurt la conferința de la Alge- siras“	505
„Ghid politic“	—
„Germania și războiul mondial“	—
Franke. „Marile puteri în Asia răsăriteană“	507
Oncken. „Preistoria războiului“	508
Adler. „Politica socială imperialistă“	509
Siegfried. „Noua Zeelandă“	510
Hoetzsch. „Turkestanul rusesc“	513
Socialismul în China	516
Nahas. „Situția economică și socială a felahului egiptean“	—
„Die Neue Zeit“, XXX, 1.....	517
Kautsky. „Acțiunea masei“	—
Link. „Sint oare casele de economii instituții de bine- facere?“	—
Calculul cu privire la populația statelor.....	—
CAIETUL „Ț“ („esi“)	520—552
C u p r i n s	520
Extrase din ziare	—
Bernhardi. „Germania și războiul viitor“.....	524
Ruedorffer. „Trăsăturile fundamentale ale politicii mondiale din zilele noastre“	529
Mackay. „China, republica de mijloc. Problemele și perspec- tivele ei“	537

Lucas. „Marea Romă și Marea Britanie“.....	540
Belger. „Social-democrația de după război“.....	542
Rohrbach. „De ce este acest război un război german!“....	544
Waltershausen. „Sistemul economic al investițiilor de capital în străinătate“	545
Hennig. „Căile de comunicație mondiale“.....	549
Helfferich. „Bunăstarea poporului german“.....	550
Cromer. „Imperialismul antic și cel modern“	551
CAIETUL „o“ („omicron“)	553—616
C u p r i n s	553
„Anuarul lui Schmoller“, 1915, nr. 1.....	555
Marx. Un articol din 1878 despre Internațională. Notă cu pri- vire la autodeterminarea națiunilor.....	556
Manifestul de la Basel și rezoluția de la Chemnitz	557
Revista „Egalitatea“, 5 august 1914.....	558
„Război războiului“	—
„Femei proletare, fiți gata!“.....	—
„Cronica politică“	559
Delbrück. „Guvernul și voința poporului“.....	—
„Vocea poporului“ (Chemnitz)	562
„Împotriva celor doi Junius“	—
„Perfect just“	563
„Bremer Bürger-Zeitung“	564
„S.I.G. și grupul «Die Internationale»“.....	—
Henke. „Nu identic, dar același lucru“.....	565
„Încă o publicație periodică la Bremen“.....	566
Bibliografie cu privire la miliție.....	—
Lensch despre miliție (1912)	567
Engels despre clasa muncitoare din Anglia.....	568
Bürkli. „Democratizarea organizării noastre militare“.....	569
Kautsky în 1910 și în 1912.....	—
Kautsky. „Congresul de la Copenhaga“.....	—
Kautsky. „Încă o dată despre dezarmare“.....	—
Kautsky despre religie	570
Socialiștii și negrii din America.....	—
Bibliografie	—
Belfort-Bax despre imperialism (1900).....	571
Despre Debs	572
Muncitorii italieni și polonezi în Elveția.....	—

Mișcarea muncitorească din Canada.....	573
Lissagaray. „Istoria Comunei din 1871“.....	574
Monopolurile și tehnica	—
Lenșch. „Social-democrația, sfirșitul și succesele ei“.....	—
Perrin de Boussac. „Despre armata colonială“ și „Bibliografia muncii“	577
„Volksstimme“ din Chemnitz	—
„Trădarea partidului — crimă de înaltă trădare“.....	—
„Leipziger Volkszeitung“	580
Viața de partid	—
Marx despre războiul Franței pentru libertate (I 1871), despre Irlanda, despre războiul viitor (în 1874).....	581
Ulbricht. Naționalitățile și imperialismul.....	583
„Epocile“ istoriei moderne	590
Revista „Der Kampf“	591
Adler și Renner	—
Hilferding (concepții kautskiste)	592
Engels și Marx despre muncitorii englezi	594
Kautsky. „Patriotismul, războiul și social-democrația“.....	596
Bauer. „Problema națională și social-democrația“	597
Grumbach. „Eroarea de la Zimmerwald-Kiental“	599
Engels. Scrisori către Sorge	600
Revista „Die Glocke“	602
Ernst Heilmann. „Fondul discuției“.....	—
Liebknecht W. și Marx (O scrisoare către W. Liebknecht din 1878)	604
Japonezii și șovinismul muncitorilor americani	606
Greulich și „Grütlianer“	—
Greulich. „Scrisoare deschisă către Uniunea Grütli din Hattingen“	—
„Pietre în loc de piine!“.....	608
„O apreciere principal diferită!“.....	—
„Între noi nu există divergențe principiale!“	—
„«Neghina naționalistă» se separă de «griful socialist internațional»“	609
„Teze la referat“	—
„Naturalizarea străinilor“	—
„Partidul sau Uniunea Grütli?“.....	—
„Sindicatul și problema militară“	—
„Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung“	611

E.T. „Cronică“	611
„Cronică. (Un alt punct de vedere)“	—
„Noua gazetă renană“	612
O cugetare a lui Saint-Simon.....	616
 CAIETUL „BRAILSFORD“	 617—633
C u p r i n s	617
Brailsford. „Războiul oțelului și al aurului“	—
 CAIETUL „DESPRE MARXISM ȘI IMPERIALISM“	 634—650
C u p r i n s	634
Mehring. „Noi materiale pentru o biografie a lui Marx și Engels“	—
„Despre muncitorii din străinătate care fac să scadă salariile și despre atitudinea Internaționalei față de ei“	638
Seeley. „Expansiunea Angliei“	640
P. Dehn. „Despre politica colonială și mondială a Germaniei“	644
 CAIETUL „IMPERIALISMUL“	 651—662
C u p r i n s	651
Reventlow. „Politica externă a Germaniei în perioada 1888-1913“	—
Kautsky. „Socialismul și politica colonială“	652
Engels. O scrisoare din 12 septembrie 1882.....	653
Quadflieg. „Politica de expansiune a Rusiei din 1774 pînă în 1914“	655
 CAIETUL „EGELHAAF“	 663—690
Egelhaaf. „Istoria contemporană“	663
Principalele crize în politica internațională a marilor puteri după 1870—1871	668
Încercare de a grupa principalele date din istoria universală de după 1870. ((Egelhaaf și alte izvoare))	670
Schiță de plan pentru tabelul „Încercare de a grupa principalele date din istoria universală de după 1870“	690

DIN CAIETUL „STATISTICA AGRICOLĂ AUSTRIACĂ“ ȘI ALTE DATE	691—702
Repartizarea coloniilor între statele imperialiste	691
CAIET CU MATERIALE DESPRE PERSIA	703—712
C u p r i n s	703
Demorgny. „Problema persană și războiul“	—
Jaeger. „Persia și problema persană“	706
DIVERSE ÎNSEMNĂRI DIN ANII 1912-1916	713—742
Planul articolului despre sindicate.....	715
Producția de petrol și prețul petrolului în America	716
Bebel despre un război al Germaniei împotriva Rusiei.....	717
„Die Neue Zeit“, 1912/1913.....	718
E. Corradini. „Naționalismul italian“	719
Nitti. „Capitalul străin în Italia“.....	—
R. Liefmann. „Ne apropiem oare războiul de socialism?“....	720
„Conrads Jahrbücher“ 1915. Nr. 2. August.....	721
„Lucrările asociației pentru politică socială“.....	—
„Social-imperialismul și radicalismul de stînga“.....	723
O bună culegere de cifre comparative.....	724
E. Rappard. „Spre o înțelegere între națiuni“	728
A.B. Hart. „Doctrina Monroe“	—
Eug. Philippovich. „Monopolurile“	729
„Journal de Genève“, 18 aprilie 1916.....	—
Consumul de potasiu în diferite țări.....	—
„Arhiva de științe sociale și de politică socială“	730
Leuthner. „Imperialismul popular rus“.....	731
Conspectul „Tezelor cu privire la imperialism și la asuprirea națională“ din „Gazeta Robotnicza“	—
Planul unui articol despre kautskism	732
Un fragment de articol	734
„Alimentația poporului. Alimentația publică“.....	—
„Basler Vorwärts“. „Capitalul elvețian în străinătate“.....	735
Note bibliografice	—
Fișe de cerere pentru biblioteca cantonală din Zürich	739

Adnotări	745—768
Indice de lucrări și izvoare citate de V.I. Lenin.....	769—805
Indice de nume	806—818

I L U S T R A Ț I I

Pagina 107 din caietul „β“ („beta“).....	48— 49
Paginile 30 și 31 din caietul „γ“ („gamma“).....	208—209
Pagina 3 din caietul „ξ“ („dzeta“)	266—267
Pagina 20 din caietul „ξ“ („csi“)	535

---

*Dat la cules 18.01.1965. Bun de tipar 15.04.1965. Apă-
rut 1965. Hirtie scris I A mată de 63 g/m², 540×840/16.
Coli editoriale 49,87. Coli de tipar 53. A. 20846/1965.
C. Z. pentru biblioteci 3C23=R.*

Tiparul executat sub comanda nr. 50 044/5857 la Combi-
natul Poligrafic „Casa Științei”, Piața Științei nr. 1,
București — R.P.R.

